СТІВЕН

КІНГ

САЛИМОВЕ ЛІГВО

СТІВЕН

КІНГ

STEPHEN

SALEM'S LOT

A NOVEL

СТІВЕН КІНГ

САЛИМОВЕ ЛІГВО

РОМАН

Переклад з англійської та коментарі
Олександра Красюка

ХАРКІВ 2021
КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111(73)
К41

16+

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

This translation published by arrangement with Doubleday,
an imprint of The Knopf Doubleday Group,
a division of Penguin Random House, LLC

Перекладено за виданням:
King S. Salem's Lot : A Novel / Stephen King. —
New York : Anchor Books, 2013. — 672 p.

Обережно! Ненормативна лексика!

Дизайнер обкладинки *Петро Вихорь*

© Stephen King, 1975, renewed 2003
© Depositphotos.com / grandfailure, обкладинка, 2021
© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2021
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2021

ISBN 978-617-12-8564-4 (PDF)

Присвячується
Наомі Рейчел Кінг
«…дотримуймося обіцянок»

Ніхто не пише довгих романів самотужки, тож я хотів би скористатися хвилькою вашого часу, щоби подякувати кільком з тих людей, які допомагали мені в написанні цієї книжки. Дж. Еверету Мак-Катчену з Гемпденської академії за його практичні напоумлення й заохочування[1]; доктору Джону Пірсону зі Старого Міста[2], Мейн, судово-медичному експерту округу Пенобскот і дійсному члену спільноти лікарів загальної практики, цієї найпрекраснішої з медичних професій; отцю Реналду Голлі з католицької церкви Святого Іоанна у Бенгорі, Мейн. І, звичайно, моїй дружині, чия критика залишається суворою і безкомпромісною, як завжди.

Хоча інші міста довкола Салимового Лігва цілком реальні, саме Салимове Лігво існує тільки в уяві автора і будь-яка схожість між людьми, які живуть там, і тими людьми, що живуть у реальному світі, є випадковою і ненавмисною.

С. К.

---

[1] G. Everett McCutcheon — очільник факультету англійської мови і літератури в *Hampden Academy*, старшої школи (9–12 класи) в місті Гемпден, штат Мейн, у якій певний час навчався Стівен Кінг. — *Тут і далі прим. перекл.*

[2] Old Town — місто в окрузі Пенобскот, штат Мейн, де народилася Табіта Кінг, дружина Стівена Кінга.

ПРОЛОГ

Друже старий, що ти шукаєш?
Після всіх отих довгих років на чужині
Ти прибуваєш з уявами,
Які плекав під чужими небесами
Вдалині від рідної землі.

Джордж Сеферіс[1]

1

Майже всі думали, що цей чоловік з хлопчиком батько й син.

Вони перетнули свою країну плутаною лінією напрямком на південний захід у старенькому седані «Сітроен», тримаючись переважно другорядних доріг, перескоком, з зупинками. Перш ніж досягти свого кінцевого пункту призначення, вони затрималися у трьох місцях: перше було в штаті Род-Айленд, де цей чорноволосий високий чоловік попрацював на текстильній фабриці; потім у Янгставні, Огайо, де він три місяці робив на тракторескладальному конвеєрі; і нарешті в одному маленькому каліфорнійському містечку біля мексиканського кордону, де він заливав пальне на заправці й займався ремонтом маленьких іноземних автомобілів, та ще й так успішно, що це дивувало його самого і дарувало задоволення.

Всюди, де вони зупинялись, він знаходив собі мейнську газету «Портлендська Прес-Геральд» і нашукував у ній згадки про маленьке місто на півдні штату Мейн, яке зветься Єрусалимове Лігво, та містечка довкола нього. Такі згадки час від часу траплялись.

По дорозі до Сентрал-Фоллз у Род-Айленді він у мотельному номері написав синопсис нового роману і послав

---

[1] George Seferis (Йоргос Сеферіадіс: 1900–1971) — видатний грецький поет, лауреат Нобелівської премії 1963 р.; цитата з його вірша «Повернення вигнанця».

його поштою своєму агенту[1]. За мільйон років до цього, ще тоді, коли темрява не накрила його життя, він був доволі популярним романістом. Той агент показав синопсис його останньому видавцю, котрий виказав чемне зацікавлення, але не намір розлучитися з хоч якимись грішми на аванс.

— «Будь ласка» та «дякую», — сказав він хлопчикові, розриваючи на шматки лист від агента, — досі залишаються безплатними.

Промовив він це без надто великої гіркоти й однаково розпочав писати книгу.

Хлопчик не говорив багато. На його обличчі зберігався постійний страдницький вираз, а в очах похмурість — так, ніби вони завжди сканують якийсь гнітючий внутрішній краєвид. У їдальнях і на заправних станціях, де вони дорогою зупинялись, він був чемним, але не більше того. Схоже було, хлопчик не хоче випускати зі своєї уваги високого чоловіка, він явно непокоївся навіть тоді, коли цей чоловік полишав його, щоби відвідати туалет. Він відмовлявся говорити про місто Єрусалимове Лігво, хоча час від часу високий чоловік намагався порушити цю тему, а також він не торкався портлендських газет, які той чоловік подеколи навмисно залишав біля нього.

Коли книжку було написано, вони вже жили в прибережній хатині неподалік автотраси, і обидва часто плавали у Тихому океані. Той був теплішим за Атлантичний і більш дружнім. У ньому не ховалося спогадів. Хлопчик почав набувати зовсім коричневої засмаги.

Хоча жилося їм досить добре — гарне харчування три рази на день і міцний дах над головою — чоловік почав западати в депресію й сумніви щодо такого способу їхнього життя. Він провадив з хлопчиком уроки і начебто нічого не пропускав у процесі освіти (хлопчик був кмітливим

---

[1] Central Falls — засноване 1675 р. місто (менше 20 тис. мешканців) у найменшому з американських штатів Род-Айленді.

і схильним до книжок, як і він сам колись), але чоловік не вважав, що викреслювання з пам'яті Салимового Лігва йде хлопчикові на користь. Інколи серед ночі той кричав уві сні і скидав на підлогу ковдри.

Надійшов лист із Нью-Йорка. Агент високого чоловіка повідомляв, що «Рендом Хауз» пропонує аванс $ 12 000 і майже напевне продаж через книжкові клуби[1]. Так годиться?

Так годилося.

Чоловік полишив свою роботу на автозаправній станції, і вони з хлопчиком перетнули кордон.

2

Лос-Сапатос, що означає «черевики» (і цією назвою той чоловік потай безкінечно втішався), було маленьким селищем недалеко від океану. Його майже не навідували туристи. Ні доброї дороги, ні океанських краєвидів (для цього треба було пройти п'ять миль пішки далі на захід), і жодних цікавих історичних пам'яток. До того ж у місцевій кантині аж кишіло тарганами, а єдиною хвойдою тут була п'ятдесятирічна бабуся.

Коли Сполучені Штати залишились позаду, їхнє життя оповило майже неземним спокоєм. Тут рідко над головами пролітали літаки, не було швидкісних автомагістралей і на сотню миль довкола ніхто не мав газонокосарки (і не мріяв завести собі таку річ). У них був радіоприймач, але навіть той видавав звуки без сенсу; всі новини йшли іспанською, яку вже потроху почав осягати хлопчик, але яка залишалася — і завжди залишатиметься — абракадаброю для чоловіка. І вся музика там була немов оперна. Зводили з розуму вечори, коли їм вряди-годи вдавалося впіймати станцію з попмузикою з Монтерея[2] з говіркою

---

[1] Random House — засноване 1925 р. американське видавництво, найбільше в світі з випуску книжок у м'яких обкладинках.

[2] Monterey — засноване 1770 р. місто на березі океану, культурний центр у Центральній Каліфорнії.

Вулфмена Джека, бо сигнал то затухав, то з'являвся[1]. Єдиним двигуном у межах чутності був імпозантно старовинний культиватор одного місцевого фермера. Коли вітер дув у їхній бік, його уривчастий, булькітливий звук слабенько, немов якимсь неспокійним привидом, долітав до їхніх вух. Воду собі вони вручну тягали з колодязя.

Раз або двічі на місяць (не завжди разом) вони відвідували месу в маленькій церкві в містечку. Ні той, ні інший не розуміли служби, проте все одно ходили. Інколи чоловік починав засинати в задушливій спекоті під розмірені, знайомі ритми та голоси, які надавали їм сенсу. Одної неділі хлопчик вийшов на хисткий задній ґанок, де чоловік вже почав працювати над новим романом, і несміливо повідомив, що він балакав зі священником про його воцерковлення. Чоловік кивнув і спитав хлопчика, чи достатньо його іспанської, щоб розуміти настановлення. Хлопчик відповів, що не думає, ніби з цим виникнуть якісь проблеми.

Високий чоловік раз на тиждень долав сорок миль, щоб придбати ту саму портлендську, мейнську газету, яка завжди була щонайменше на тиждень задавненою, а інколи й пожовклою від собачої сечі. За два тижні після того як хлопчик повідомив йому про свої наміри, чоловіку трапилася редакційна стаття про Салимове Лігво і вермонтське місто з назвою Момсон. У тексті згадувалося ім'я цього чоловіка.

Він поклав газету на видноті, не особливо сподіваючись, що хлопчик візьме її до рук. Та стаття збудила в ньому неспокій з кількох причин. Схоже було, що в Салимовім Лігві все досі триває.

Наступного дня хлопчик підійшов до нього, тримаючи розгорнуту газету так, щоби видно було заголовок: «Місто-привид у Мейні?».

---

[1] Wolfman Jack (1938–1995) — знаменитий американський радіодіджей з рипучим голосом, програми якого на піку його кар'єри ретранслювалися сотнями радіостанцій на різних континентах.

— Мені лячно, — сказав він.
— Мені теж, — відповів високий чоловік.

3

МІСТО-ПРИВИД У МЕЙНІ?

Автор — Джон Люїс,
редактор відділу репортажів «Прес-Геральд»

ЄРУСАЛИМОВЕ ЛІГВО

Єрусалимове Лігво — це маленьке місто східніше Камберленду, за двадцять миль від Портленда. Це не перше місто в американській історії, яке просто занепало й розвіялося, і, напевне, не останнє, але саме воно є одним з найхимерніших. Міста-привиди — звичайна річ на американському південному заході, де біля багатих покладів золота й срібла населення майже одним махом зростало, а потім, коли рудні жили виснажувалися, майже так само стрімко зникало, залишаючи по собі порожні крамниці, готелі та салуни трухлявіти в пустельній тиші.

У Новій Англії єдиним двійником Єрусалимового Лігва, чи то Салимового Лігва, як його часто кличуть місцеві, є, мабуть, маленьке містечко в штаті Вермонт, що зветься Момсон. Влітку 1923 року Момсон просто буквальним чином занепав і розвіявся, і всі його 312 мешканців разом з ним. Обійстя й кілька будівель дрібних бізнесів у центрі міста досі стоять, але від того літа, що минуло п'ятдесят два роки тому, в них нема нікого. З деяких будинків було вивезено обстановку, але більшість залишилися умебльованими так, ніби просто посеред повсякденного життя всіх людей звідти здуло якимсь потужним вітром. В одному будинку залишився накритий до вечері стіл з давно зів'ялими квітами в центрі нього. В іншому у спальні на другому поверсі, немов перед сном, відгорнуті покривала. На рундуці в місцевій крамничці знайшли відріз бавовняної тканини і ціну $ 1.22, відбиту на касовому апараті. У шухляді для готівки слідчі знайшли майже 50 доларів, неторкнуті.

Тамтешні люди полюбляють розважати цією історією туристів, натякаючи, що в місті живуть привиди, тому, мовляв, воно й залишається відтоді порожнім. Імовірнішою ж причиною є те, що Момсон міститься в глухому куті штату, далеко від будь-яких головних доріг. Там нема нічого такого, чого б не було в сотні інших містечок, звісно, окрім таємниці, так схожої на раптове обезлюднення «Марії Целести»[1].

Майже те саме також можна сказати про Єрусалимове Лігво.

За переписом 1970 року в Салимовому Лігві нараховувалося 1319 мешканців — за десять років після попереднього перепису додалося рівно 67 душ. Це розлоге, затишне самоврядне місто, фамільярно пойменоване Лігвом його попередніми мешканцями, де відбувалося мало або й геть нічого визначного. Єдиною подією, яку старигані, що регулярно гуртувалися в парку або біля печі в «Агромаркеті Кроссена», мали для обговорення, був підпал п'ятдесят першого року, коли бездумно кинутий кимось сірник спричинив одну з найбільших лісових пожеж в історії штату.

Якщо людина бажала тягнути свою пенсію в маленькому загумінковому містечку, де ніхто не пхає носа до чужих справ, а великою подією тижня здатен стати конкурс на кращий пиріг серед пань місцевої Жіночої асоціації, тоді Лігво мало бути добрим вибором. У демографічному сенсі перепис 1970 року показав схему, добре знайому як провінційним соціологам, так і довгочасному мешканцеві будь-якого маленького міста в Мейні: багато старих людей, чимало бідних та багато молодих, котрі з дипломами під пахвами полишають цю місцевість, ніколи не повертаючись туди знову.

Але трохи більше року тому в Єрусалимовому Лігві почало відбуватися дещо таке, що не було звичайним. Люди почали

---

[1] «Mary Celeste» — знаменитий корабель-привид: американська бригантина, яка 7 листопада 1872 р. з вантажем спирту вийшла з Нью-Йорка на Геную, а 4 грудня була знайдена в Атлантичному океані за 400 миль від Гібралтару; неушкоджене судно рухалося при ясній погоді з запасом їжі й води та цілим вантажем, але без рятувальної шлюпки та без екіпажу й пасажирів, котрі невідомо куди поділися.

щезати з очей. Природно, більша частина таких зовсім не зникли в справжньому сенсі слова.

Колишній констебль Лігва Паркінс Ґіллеспі живе зі своєю сестрою в Кіттері[1]. Чарлз Джеймс, хазяїн автозаправної станції навпроти аптеки, тримає тепер ремонтну майстерню в сусідньому Камберленді[2]. Полін Дікенс перебралася до Лос-Анджелеса, а Рода Кьорлес працює на Місію Святого Матвія в Портленді. Цей список «нещезнень» можна продовжувати й продовжувати.

Що інтригує в цих знайдених людях — це їхнє спільне небажання (або неспроможність) говорити про Єрусалимове Лігво і що, якщо взагалі щось, могло статися там. Паркінс Ґіллеспі просто подивився на вашого кореспондента, запалив сигарету і сказав: «Я просто вирішив звідти поїхати». Чарлз Джеймс запевнив, що він був змушений поїхати, оскільки його бізнес занепав разом з містом. Полін Дікенс, яка багато років пропрацювала там офіціанткою в кафе «Екселент», так і не відповіла на запитальний лист вашого кореспондента. А міс Кьорлес взагалі відмовляється балакати про Салимове Лігво.

Деякі зі щезнень можна пояснити невеличкими дослідженнями й припущеннями. Лоренс Кроккет, місцевий агент з нерухомості, який зник разом з дружиною і дочкою, залишив по собі кілька сумнівних бізнесових проєктів й угод, включно з перепродажем однієї ділянки землі в Портленді, де зараз будується Портлендський Торговельний центр. Родина Ройса Мак-Дуґалла, що також серед зниклих, раніш того року втратила свого маленького сина, тож мало що тримало їх у місті. Вони можуть бути будь-де. Решта також відповідають цій категорії. Як каже шеф поліції штату Пітер Мак-Фі:

«Ми розіслали орієнтування на багацько людей з Єрусалимового Лігва — хоча це не єдине місто в Мейні, де люди випали

---

[1] Kittery — засноване 1632 р. приморське місто (близько 10 тис. мешканців), привабливе для туристів.

[2] Cumberland — засноване 1821 р. ярмаркове місто (близько 7 тис. мешканців), одне з найбагатших у штаті Мейн.

з поля зору. Наприклад, Ройс Мак-Дуґалл залишився боржником одного банку і двох фінансових компаній… на мій погляд, він просто летяга, втікач від боргів, котрий вирішив дати драла. Колись, цього року або наступного, він скористається якоюсь із тих кредитних карток, що тримає в своєму гаманці, і тоді агенти з повернення активів настрибнуть на нього обома ногами. В Америці зниклі особи такі ж природні, як вишневий пиріг. Ми живемо в автомобілізованому суспільстві. Люди зриваються з прикілків і переїжджають кожні два чи три роки. Інколи вони забувають залишити свою наступну адресу. Особливо неплатники боргів».

Утім, попри всю тверезу практичність слів капітана Мак-Фі, чимало запитань залишаються без відповідей у Єрусалимовому Лігві. Разом зі своїми дружиною й сином зник Генрі Петрі, а містера Петрі, топменеджера страхової компанії «Пруденшел», важко було б назвати летягою. Власник місцевого поховального закладу, місцева бібліотекарка і місцева перукарка-косметологиня також перебувають у списку безадресних людей. Цей список тривожної довжини.

У довколишніх містах уже поширюються ті чутки, що дають початок легендам. Люди вважають, що в Салимовому Лігві живуть привиди. Інколи повідомляють про різнокольорові вогні, що линуть над лінією електропередачі Енергокомпанії Центрального Мейну, яка перетинає навпіл місто, і, якщо ви там скажете, що мешканців забрали геть якісь НЛО, ніхто не засміється. Ходила поголоска про якийсь «темний ковен» молодих людей, що практикували чорну месу, і, можливо, це стягнуло гнів Самого Бога на тезку найсвятішого міста Святої Землі. Інші, менш схильні до надприродного, згадують про тих юнаків, які близько трьох років тому «зникли» в Техасі, в околицях Г'юстона, чиї тіла були знайдені в страхітливих масових похованнях[1].

---

[1] Ідеться про 28 підлітків, яких протягом 1970–1973 років з допомогою двох поплічників заманив до себе додому, зґвалтував, убив і закопав серійний вбивця на ім'я Дін Корл.

Особистий візит до Салимового Лігва робить такі балачки менш дикими. Там не залишилося жодного діючого бізнесу. Останнім, що зник, був заклад «Дрібнички і фармація» Спенсера, який замкнув свої двері у січні. Фермерська крамничка Кроссена, реманентна крамниця, меблевий магазин Барлоу і Стрейкера, кафе «Екселент» і навіть міська управа — всі забиті дошками. Порожня стоїть початкова школа, а також побудована у Лігві в 1967 році для дітей трьох міст консолідована старша школа. Шкільні меблі й підручники було перевезено до тимчасового приміщення в Камберленді в очікуванні референдуму в інших містах цього шкільного округу, але схоже на те, що жодні діти з Салимового Лігва не стануть учнями з початком нового навчального року. Там немає дітей; тільки покинуті крамниці й майстерні, безлюдні обійстя, занедбані галявини, порожні вулиці та путівці.

До інших людей, місцеперебування яких бажала б встановити поліція штату чи бодай отримати від них звістку, належать пастор методистської церкви Єрусалимового Лігва Джон Ґроґґінс; парох церкви Святого Андрія отець Доналд Каллаген; місцева вдова Мейбел Вертс, яскрава особистість у церковному й громадському житті Салимового Лігва; місцеве подружжя Лестер і Герріет Дарем, які обоє працювали на сукновальні в Ґейтсі[1], хазяйка місцевого пансіону Єва Міллер…

4

За два місяці після появи цієї статті в газеті хлопчика було воцерковлено. Він уперше сповідався — і щиро розповів усе.

5

Сільський парох був старою людиною з сивим волоссям і помережаним зморшками обличчям. З цього обпаленого

[1] Gates Falls — вигадане Стівеном Кінгом і присутнє в кількох його творах місто, списане ним з реального містечка Лізбон-Фоллз, у школі якого він також навчався.

сонцем обличчя пильно вдивлялися на диво живі й прискіпливі очі. То були сині очі, дуже ірландські. Коли високий чоловік прибув до нього додому, священник сидів на ґанку і пив чай. Поряд з ним стояв якийсь чоловік у міському костюмі. З волоссям, причесаним на прямий проділ і напомадженим таким маніром, що нагадав високому чоловіку фотопортрети 1890-х років. Він сухо промовив:

— Я Хесус де ла рей Муньос. Отець Ґракон попрохав мене перекладати, оскільки він не володіє англійською. Отець Ґракон зробив моїй родині велику послугу, яку саме, я не маю права сповіщати. Таким же чином мої губи на замку щодо справи, яку він наразі бажає обговорити. Вам це прийнятне?

— Так.

Він потис руку Муньосу, а потім Ґракону. Ґракон відповів іспанською і всміхнувся.

У його щелепі залишалося тільки п'ять зубів, але усмішка була сонячною і радісною.

— Він питається: чи бажаєте ви чашку чаю? Це зелений чай. Вельми освіжає.

— Це було б чудово.

Коли обмін люб'язностями між ними завершився, священник мовив:

— Цей хлопчик не ваш син.

— Ні.

— Химерною була його сповідь. Фактично більш химерної сповіді я не чув за всі роки мого священства.

— Це мене не дивує.

— Він ридав, — сказав отець Ґракон, сьорбаючи свій чай. — То були глибокі й жахливі ридання. Вони надходили з підвалин його душі. Чи мушу я поставити запитання, яке ця сповідь збудила в моєму серці?

— Ні, — сказав високий чоловік спокійно. — Не мусите. Він розповідав правду.

Ґракон закивав ще до того, як йому це переклав Муньос, і обличчя його спохмурніло. Він нахилився вперед зі зчепленими між колін руками і довго щось говорив. Муньос уважно слухав з помірковано безвиразним обличчям. Коли священник закінчив, Муньос переказав:

— Він каже, що в цьому світі трапляються дивні речі. Сорок років тому один селянин з Ель Ґраніонеса приніс йому ящірку, яка кричала так, наче то була жінка. Він бачив одного чоловіка зі стигматами, слідами тортур нашого Господа, руки і ноги того чоловіка кровоточили у Стражденну П'ятницю. Він каже, що це жахливі речі, темні речі. Це серйозно для вас і для хлопчика. Особливо для хлопчика. Це з'їдає його живцем. Він каже…

Ґракон знову заговорив, коротко.

— Він питає, чи розумієте ви, що ви вчинили в тому Новому Єрусалимі?

— Єрусалимовому Лігві, — уточнив високий чоловік. — Так. Я розумію.

Ґракон знову заговорив.

— Він питає, що ви думаєте з цим робити.

Високий чоловік похитав головою. Дуже повільно.

— Я не знаю.

Ґракон заговорив знову.

— Він каже, що буде молитися за вас.

6

За тиждень він прокинувся в поту від кошмару і покликав хлопчика на ім'я.

— Я повертаюся назад, — сказав він.

Хлопчик зблід під своєю засмагою.

— Ти зможеш поїхати зі мною? — запитав чоловік.

— Ти любиш мене?

— Так. Господи, так.

Хлопчик почав ридати, і високий чоловік його обійняв.

7

Сон до нього так і не йшов. Лиця чаїлися серед тіней, вихрячись перед ним, мов лиця, притьмарені снігом, а коли вітер навислою гілкою вдарив об дах, він здригнувся.

Єрусалимове Лігво.

Він заплющив очі і затулив їх долонями, і все почало повертатись. Він майже бачив те скляне прес-пап'є, отого типу, що в ньому здіймається крихітна хуртовина, коли його струснеш.

Салимове Лігво…

ЧАСТИНА ПЕРША
Дім Марстена

Жоден живий організм не може довго існувати нормально в умовах абсолютної реальності; навіть жайворонки і зелені коники, як дехто вважає, бачать сни. Дім-на-Пагорбі, не нормальний, стояв самотньо на тлі своїх пагорбів, хоронячи в собі темряву: він там простояв вісімдесят років і міг простояти ще вісімдесят. Всередині стіни висилися струнко, цеглини трималися чіпко, підлоги залишалися міцними, а двері розсудливо були зачинені; тиша безперемінно залягала серед дерева й каменю Дому-на-Пагорбі, і хоч би що там тинялося, воно тинялося на самоті.

Ширлі Джексон. Обмарний дім між пагорбів[1]

---

[1] Цитата з першого розділу роману «The Haunting of Hill House» (1959) авторки психологічних трилерів Shirley Jackson (1916–1965), яка вплинула на стиль Стівена Кінга.

Розділ перший
Бен (I)

1

На той час, коли, їдучи на північ платною автомагістраллю, Бен Міерз проминув Портленд, у животі в нього почав відчуватися аж ніяк не неприємний дрож хвилювання. Було 5 вересня 1975 року, і літо насолоджувалося своїм великим фінальним фліртом. Дерева буяли зеленню, ніжно-блакитне небо було високим, а відразу за межею міста Фелмат на паралельній до магістралі дорозі він побачив двох хлопчаків, які йшли з покладеними на манір карабінів вудками на плечах.

Помінявши смугу на праву, він скинув швидкість до мінімальної на цій трасі і почав видивлятися бодай щось, що б дало поштовх його пам'яті. Спершу не з'являлось нічого і він намагався заспокоїти себе перед майже неминучим розчаруванням. *Тобі тоді було лише сім. Отже, відтоді спливло вже двадцять п'ять років. Місцини змінюються. Як і люди.*

У ті часи цієї чотирисмужної автомагістралі № 295 іще не існувало. Якщо з Лігва комусь треба було до Портленда, той їхав до Фелмата[1] по 12-му шосе, а потім по шосе № 1. Ті дні минули.

Припини місити це лайно.

Але припинити було важко. Важко таке припинити, коли…

Раптом сусідньою смугою повз нього проревів великий мотик «Бі-Ес-Ей»[2] із задраними рукоятками керма, кермував

---

[1] Falmouth — засноване 1718 р. місто (близько 6,5 тис. мешканців) трохи північніше Портленда.

[2] BSA (1919–1972) — британська компанія, свого часу найбільша в світі з виробництва мотоциклів, чиї потужні байки були особливо популярними в США.

хлопець у майці, а позаду нього сиділа дівчина в легкій червоній куртці й велетенських дзеркальних окулярах. Вони підрізали його дещо занадто швидко, і Бен занадто різко зреагував, вдаривши по гальмах й натиснувши обома долонями клаксон. «Бі-Ес-Ей» рвонув уперед, ригнувши димом з вихлопної труби, а дівчина тицьнула йому через плече середнього пальця.

Він знову набрав швидкість, прагнучи закурити сигарету. Руки в нього трохи тремтіли. Той «Бі-Ес-Ей», з його стрімкістю, вже майже зник з очей. Діти. Кляті діти. Спогади намагалися натовпом пропхнутись до нього, спогади з недавньої минувшини. Він їх відштовхував. Він два роки не сідав на мотоцикл. І волів би ніколи більше ним не їздити.

Око вловило спалах чогось червоного ліворуч, і, поглянувши в той бік, Бен відчув сплеск задоволення від впізнання. Велика червона стодола стояла за згористим полем тимофіївки й конюшини, стодола з фарбованим на біле дахом — навіть з такої відстані він побачив сонячні зблиски на флюгері на вершечку того даху. Вона стояла там тоді і досі залишається на своєму місці. І вигляд має точнісінько той самий. Може, все зрештою буде добре. Потім дерева затулили ту стодолу.

Що ближчав шлях до Камберленду, то більше й більше речей починали здаватися знайомими. Він переїхав через Роялову річку, де хлопчаками вони ловили щучок і райдужну форель[1]. Повз недовгої, мерехтливої крізь дерева, появи Камберленд-селища. А віддалік Камберлендська водонапірна башта з намальованим на її стіні величезними літерами гаслом «Зберігаймо Мейн зеленим». Тітка Сінді завжди казала, що хтось мусив би під ним написати «Несіть гроші».

Первісне збудження в ньому зростало, і він поїхав швидше, видивляючись вказівник. За п’ять миль той почав зблискувати вдалині віддзеркаленою зеленню:

---

[1] Royal River — невеличка річка (63 км завдовжки) на півдні штату Мейн, названа за прізвищем одного з перших європейських поселенців у тій місцині, Вільяма Рояла.

ШОСЕ 12 ЄРУСАЛИМОВЕ ЛІГВО КАМБЕРЛЕНД. КАМБЕРЛЕНД-ЦЕНТР

Раптова чорнота накрила його, гасячи гарний настрій, немов пісок вогонь. Такі напади траплялися з тих (розум намагався вимовити ім'я Міранди, але він не дозволив йому цього зробити) поганих часів, і він призвичаївся проти них опиратися, але цей затопив його з бентежно лютою силою.

Що це він робить, повертається назад до міста, де він дитиною прожив чотири роки, намагаючись віднайти щось безповоротно втрачене? Яку магію він сподівається відтворити, походжаючи тими путівцями, якими ходив хлопчаком і які, напевне, тепер заасфальтовані і спрямлені, і знеліснені, і засмічені пивними бляшанками туристів? Та магія померла — як біла, так і чорна. Вона розсипалася на порох того вечора, коли мотоцикл втратив кермування, а потім той жовтий меблевий фургон, він ріс і ріс, і крик його дружини Міранди, обрізаний з раптовою остаточністю, коли…

Праворуч виринула з'їзна естакада, і якусь мить Бен зважував, чи не проминути її, доїхати до Чемберлена або Люїстона[1], зупинитися там і пообідати, а потім розвернутися і вертатись назад. Але куди назад? Додому? Це було сміху варте. Якщо й існував десь його дім, він тут. Навіть якщо він був тут лише чотири роки, це був його дім.

Він посигналив, пригальмував «сітроена» і виїхав на естакаду. Ближче до верхівки, де естакада поєднувала цю платну автомагістраль із шосе № 12 (яке ближче до міста ставало Джойнтер-авеню), він скинув очима на обрій. Побачене там змусило його натиснути гальмо обома ступнями. Зупиняючись, «сітроен» здригнувся і став.

На схід лагідними схилами здіймались дерева, здебільшого сосни та ялини, здавалося, на межі виднокраю вони

---

[1] Chamberlain — приморське селище в Мейні; Lewiston — друге за кількістю населення (близько 39 тис. мешканців) місто штату.

ледь не товпляться на тлі неба. Міста звідси не було видно. Тільки дерева та вдалині, де ті дерева здіймалися проти неба, стрімчастий, двосхилий дах Дому Марстена.

Він задивився на нього, причарований. Супротивні емоції перебігали його обличчям з калейдоскопічною стрімкістю.

— Досі на місці, — промурмотів він уголос. — Крий Боже.

Він поглянув униз, на свої руки. Вони взялися гусячою шкірою.

2

Він свідомо обминув місто, проїхавши у Камберленд, а потім повернувся назад до Салимового Лігва з заходу, по Бернс-роуд. Його вразило, як мало тут усе змінилося. З'явилися кілька нових будинків, яких він не пам'ятав, таверна з назвою «У Делла» відразу за міською межею та пара свіжих гравійних копанок. Чимала частина лісу пішла в переробку на папір. Але старий жерстяний знак, що показував напрямок до міського звалища, був на місці, і сама дорога досі лишалася незамощеною, повною вибоїн і роз'їжджених баюр, а крізь просіку між дерев, де по опорах Енергокомпанії Центрального Мейну пролягала високовольтна лінія між північним заходом і південним сходом, він побачив Шкільний пагорб. На місці була й ферма Ґріффена, хоча стодолу там збільшили. Він загадався, чи й досі вони розливають у пляшки й продають своє молоко. На їхньому логотипі під назвою бренду «Сонячне молоко з ферм Ґріффена» була зображена усміхнена корова. І він усміхнувся. Чимало він колись тим молоком пополивав свої кукурудзяні пластівці в домі тітоньки Сінді.

Він повернув ліворуч на Брукс-роуд, проминув ковані залізні ворота й низьку огорожу з дикого каменю, що оточувала цвинтар Злагідний Пагорб, а потім з'їхав крутим спуском і рушив угору на дальній куток — куток, відомий як Пагорб Марстена.

На верхівці дерева обабіч дороги розступились. Праворуч, внизу можна було роздивитися саме місто — перший Бенів погляд на нього. Ліворуч — Дім Марстена. Він зупинився й вийшов з машини.

Дім був той самий. Жодних змін, зовсім ніяких. Неначе він його перед цим бачив лише вчора.

На передньому подвір'ї високо буяла відьмина трава[1], затуляючи старі, повипнуті морозами кам'яні плити, що вели до ґанку. У траві співали скрекотливі цвіркуни, безладними параболами вистрибували коники.

Сам будинок дивився в бік міста, він був величезним, розложистим, осадкуватим, недбало забиті дошками вікна надавали йому того зловісного вигляду всіх старих будинків, які доволі довго простояли порожніми. Фарбу змило негодами, і будинок тепер здавався суцільно сірим. Буревіями позривало чимало ґонтин, а важкий сніг продірявив західний кут головної покрівлі, надавши будинку сутулого, згорбленого вигляду. До правого крайнього стовпчика перил ґанку було прибито облущену табличку з забороною ходити тут стороннім.

Він відчув дивне прагнення пройти зарослою доріжкою, повз цвіркунів і коників, які вистрибуватимуть з-під його туфель, зійти на ґанок, зазирнути між неохайних дощок у передпокій або в передню кімнату. Можливо, посмикати вхідні двері. Якщо вони незамкнені, зайти в дім.

Він глитнув клуб у горлі й рушив до будинку, майже загіпнотизований. Той зирив на нього з ідіотичною байдужістю.

Пройдеш коридором крізь запахи відсирілого тиньку й трухлявих шпалер і шарудіння мишей у стінах. Там так і мусить бути всюди повно всякого розкиданого мотлоху, і ти можеш щось підібрати, можливо прес-пап'є, і покласти собі до кишені. Потім, наприкінці коридору, замість пройти через кухню, ти можеш завернути ліворуч і піднятися

---

[1] Witch grass (Panicum capillare) — американський різновид дикого проса.

сходами, топчучи підошвами тиньковий пил, що роками сіявся зі стелі. Там чотирнадцять сходинок, рівно чотирнадцять. Але верхня менша, несумірна з рештою, немов її додали, щоб уникнути зловісного числа. Стати на верхньому майданчику сходів, поглянути вздовж коридору на зачинені двері. А якщо підеш коридором до них, дивлячись немовби зсередини себе, як ті двері ближчають і більшають, зможеш простягнути руку і покласти її на тьмяну срібну ручку…

Він відвернувся від будинку, і з рота йому вирвався сухий, як солома, віддих. Не зараз. Можливо перегодом, але не зараз. Наразі достатньо знати, що все те досі тут. Воно чекало на нього. Він поклав долоні на капот машини й озирнув місто. Там він міг би дізнатися, хто опікується Домом Марстена і, можливо, пропонує його в оренду. З кухні там можна зробити годящий кабінет для писання, а спати він може в передній вітальні. Але підніматися нагору сходами він собі не дозволить.

Якщо тільки не буде змушений.

Він сів у машину, завів двигун і рушив з цього пагорба в Єрусалимове Лігво.

Розділ другий
Сюзен (I)

1

Він сидів на лавочці в парку, коли помітив, що на нього дивиться ця дівчина. Дуже гарна білявка в шовковому шалику, яким було пов'язане її світле волосся. Наразі вона читала якусь книжку, але поряд з нею лежав альбом для малювання та щось схоже на вугільний олівець. Був вівторок, 16 вересня, перший день шкільних занять, і парк чарівним чином спорожнів без своїх більш галабурдних відвідувачів. Залишилась хіба що жменька матерів з немовлятами, кілька старих, що сиділи біля Воєнного меморіалу, та ця дівчина, яка сиділа в пістрявій тіні покривленого старого в'яза.

Вона підняла голову й побачила його. Якийсь сполошений вираз промайнув її обличчям. Вона опустила очі на книгу, знов подивилась на нього і почала підводитись; майже передумала; таки підвелася; сіла знову.

Він підвівся і підійшов, теж тримаючи в руці книжку, вестерн у м'якій обкладинці.

— Вітаю, — промовив він люб'язно. — Ми з вами знайомі?

— Ні, — сказала вона. — Тобто… ви ж Бенджамін Міерз, правда?

— Так, — звів він брови.

Вона нервово засміялась, не дивлячись йому в очі, окрім короткого позирку, яким намагалася оцінити барометр його намірів. Цілком очевидно, вона не була тою дівчиною, що звикла розмовляти з незнайомими чоловіками в парку.

— Я подумала, що бачу привида.

Вона поставила книжку стійма в себе на колінах. На торці товстого зшитка сторінок між палітурками він краєм ока помітив штамп «Публічна бібліотека Єрусалимового

Лігва». Книжка називалася «Повітряні танці», його другий роман. Дівчина показала його власну фотографію на задній обкладинці, знімок, якому тепер уже було чотири роки. Обличчя виглядало хлопчачим і лячно серйозним — очі неначе чорні діаманти.

— З таких випадкових зародків розпочинаються династії, — промовив він, і хоча це було лише жартома кинуте зауваження, воно повисло в повітрі, немов глузливе пророцтво.

Поза ними купка малечі щасливо хлюпалася в дитячому басейні, а якась матінка наказувала Родді не розгойдувати сестричку аж так *високо*. Попри це, сестричка злітала вгору на гойдалці, пурхало платтячко, прагнучи в небо. Це була та мить, яку він пам'ятав довгі роки по тому, немов якийсь невеличкий, вирізаний з пирога часу, особливий шматочок. Якщо ніщо не спалахує між двома людьми, така мить просто ховається серед загального галуззя пам'яті.

Тоді вона розсміялася і подала йому книгу.

— Ви її підпишете?

— Бібліотечну книжку?

— Я в них її викуплю і заміню іншою.

Він знайшов у себе в кишені светра механічний олівець, розгорнув книгу на форзаці і запитав:

— Як вас звуть?

— Сюзен Нортон.

Він написав швидко, не роздумуючи: «*Сюзен Нортон, найгарнішій дівчині в парку. Зі щирими побажаннями, Бен Міерз*». Під своїм підписом він додав дату косими цифрами.

— Тепер ви мусите її вкрасти, — сказав він, віддаючи книжку назад. — На жаль, «Повітряні танці» вже розпродано.

— Я знайду її в якогось букініста в Нью-Йорку. — Вона завагалася, і цього разу її погляд йому в очі був трішки довшим. — Це страшенно гарна книжка.

— Дякую. Коли я беру її з полиці і переглядаю, сам дивуюся, як її взагалі надрукували.

— Ви її часто берете?

— Йой, але намагаюся відвикнути.

Вона весело вищирилася до нього, і вони обоє розсміялися, від чого все стало природнішим. Пізніш він матиме можливість подумати, як легко це відбулося, як гладенько. Ця думка ніколи не була затишною. Вона наворожувала образ долі, і зовсім не сліпої, а озброєної на 100 % розумною прозорливістю і наміром перемелювати безпорадних смертних між величезними жорнами всесвіту для виготовлення якогось незнаного хліба.

— Я також читала «Дочку Конвея». Мені вона теж дуже сподобалася. Гадаю, ви це чуєте повсякчас.

— Надзвичайно рідко, — чесно сказав він.

Міранді теж подобалася «Дочка Конвея», але більшість із кола приятелів, з якими він спілкувався в кав'ярнях, залишались ухильними в судженнях, а критики цей роман роздовбали. Ну, такі вони, критики. Геть сюжет, нумо мастурбувати.

— Ну, а я навпаки.

— А новий роман ви читали?

— «Біллі сказав не здавайся»? Поки ні. Міс Куґан в аптеці казала, що це доволі безсоромна книжка.

— Де там, у біса, вона майже пуританська, — сказав Бен. — Мова там груба, але коли пишеш про неосвічених селюків, просто неможливо… послухайте, можна, я пригощу вас морозивом з газованкою чи ще чимось? Мені самому оце страх як схотілося.

Вона втретє перевірила його очі. Потім усміхнулася, тепло.

— Звісно. Я залюбки скуштую. У Спенсера все чудове.

Це було лише початком.

2

— Це та міс Куґан?

Бен запитував стиха. Він дивився на високу, сухорляву жінку в червоному нейлоновому фартуху поверх білої уні-

форми. Її трохи підсинене сиве волосся було укладене східчастими кучериками[1].

— Так, вона. У неї є візок, з яким вона щочетверга ввечері ходить до бібліотеки і заповнює там цілу тонну формулярів-замовлень, зводячи з розуму міс Старчер.

Вони сиділи на обтягнутих червоною шкірою дзиґликах біля апарата содової, він пив газованку з шоколадним морозивом, вона — з полуничним. Заклад Спенсера також слугував як місцева автостанція, і з того місця, де вони сиділи, крізь старомодну кручену арку було видно почекальню, де з валізкою між розставлених ніг самотньо сидів смутний молодик у синій формі військово-повітряних сил.

— Не схоже, щоби він був радий їхати туди, куди йому треба їхати, правда? — промовила вона, простеживши за поглядом Бена.

— Я так уявляю, відпустка закінчилася, — сказав той. Тепер вона спитає, подумав він, чи я сам служив.

Але натомість:

— Колись і я сяду на цей автобус рейсом о десятій тридцять. Прощавай, Салимове Лігво. Напевне, матиму такий само смутний вигляд, як у того хлопця.

— Куди?

— До Нью-Йорка, сподіваюсь. Подивитися, чи зможу я зрештою жити власним коштом.

— А тут чим кепсько?

— У Лігві? Я його люблю. Але мої рідні, розумієте. Вони завжди, типу, зазиратимуть мені через плече. А це такий облом. Ну й, насправді Лігво мало що може запропонувати молодій дівчині, яка мріє про кар'єру.

Вона нахилила голову, щоб посмоктати крізь свою соломинку. Шию мала засмаглу, красиво пружну. Одягнена була в барвисту вибійчану сукню-туніку, яка натякала на гарну фігуру.

---

[1] Finger waves — жіноча зачіска, модна у 1920–1940-х роках.

— Якої роботи ви прагнете?

Вона знизала плечима.

— У мене диплом бакалавра мистецтв Бостонського університету… не вартий паперу, на якому його надруковано, якщо по правді. Основна спеціалізація мистецтво, додаткова — англійська мова і література. Істинний подвійний глухий кут. Абсолютно поза конкуренцією в категорії освічених ідіоток. Мене навіть не навчали, як опорядкувати офіс. Дехто з дівчат, з якими я ходила до старшої школи, зараз займають ситні секретарські посади. Мені ж нелегко дався навіть курс «Друкування на машинці для особистих потреб», мені, особисто.

— То що залишається?

— Ох… можливо, якесь видавництво, — невпевнено промовила вона. — Або якийсь часопис, реклама, можливо. У таких місцях завжди знайдуть, як використати того, хто вміє малювати на замовлення. Я вмію. Я маю портфоліо.

— Ви маєте пропозиції? — запитав він лагідно.

— Ні… ні. Але…

— Не варто вам їхати до Нью-Йорка без пропозицій, — сказав він. — Повірте мені. Ви стопчете собі всі підбори на туфлях.

Вона знічено усміхнулась.

— Гадаю, вам краще знати.

— У вас тут що-небудь продавалося?

— О, так, — раптом засміялась вона. — Найбільший мій продаж на сьогодні був на замовлення корпорації «Сінекс». Вони відкривали в Портленді новий кінотеатр із трьома залами і разом купили дванадцять картин, щоби повісити у себе в фоє. Заплатили сімсот доларів. Я сплатила перший внесок за мою маленьку машину.

— Вам треба зняти номер у якомусь готелі в Нью-Йорку, десь на тиждень, — сказав він, — і обійти з вашим портфоліо всі журнали і видавництва, які тільки зможете знайти. Домовляйтеся про візити місяців за шість заздалегідь, щоби редактори й кадровики не мали нічого на той час у своїх

календарях. Тільки заради Бога не зривайтеся з прикілка навмання у велике місто.

— А як щодо вас? — запитала вона, полишивши соломинку й зачерпуючи ложкою своє морозиво. — Що ви робите у штаті Мейн, у процвітаючій громаді Єрусалимового Лігва з населенням тринадцять сотень душ?

Він знизав плечима:

— Намагаюся написати роман.

Вона вмить спалахнула схвильованістю.

— У Лігві? Про що він? Чому тут? Чи ви…

Він серйозно подивився на неї:

— У вас капає.

— У мене?.. Ой, точно. Вибачте.

Вона витерла дно своєї склянки серветкою.

— Послухайте, я не мала наміру випитувати. Насправді, як правило, я не така збудлива.

— Не треба ніяких вибачень, — сказав він. — Усі письменники люблять поговорити про свої книжки. Інколи, лежачи вночі в ліжку, я уявляю статтю з моїм інтерв'ю в «Плейбої». Марна трата часу. Вони вибирають тільки тих авторів, чиї книжки модні в студентських кампусах.

Військово-повітряний молодик підвівся. Перед фасадом до бордюру з сичанням пневматичних гальм причалював «Ґрейгавнд»[1].

— Дитиною я чотири роки прожив у Салимовому Лігві. Там, на Бернс-роуд.

— На Бернс-роуд? Зараз там уже нічого нема, крім Мочарів та маленького цвинтаря. Його тут називають Злагідний Пагорб.

— Я жив у моєї тітки Сінді. Сінтії Ставенс. Мій тато помер, розумієте, а мама пережила… ну, щось на кшталт нервового розладу. Отже, вона здала мене в оренду тіточці Сінді, поки не впорядкує власні справи. Тітонька Сінді посадовила мене

---

[1] Greyhound (хорт, пес-гончак) — заснована у 1914 році найбільша в світі (у час дії роману) компанія міжміського автобусного сполучення.

на автобус і відправила на Лонг-Айленд, назад до мами, приблизно через місяць після тієї великої пожежі.

Він подивився на своє обличчя у дзеркалі поза апаратом газованки.

— Я плакав в автобусі, їдучи від мами, і плакав в автобусі, їдучи від тітоньки Сінді, з Єрусалимового Лігва.

— Я народилася в рік тієї пожежі, — сказала Сюзен. — Найбільша бісова подія, яка бодай колись ставалася в цьому містечку, а я її всю проспала.

Бен розсміявся.

— Таким чином, ви років на сім старші, аніж мені подумалось там, у парку.

— Справді? — вигляд у неї був задоволений. — Дякую вам… хто б міг подумати. Дім вашої тіточки, певне, геть згорів.

— Так, — сказав він. — Та ніч серед моїх найяскравіших спогадів. Кілька людей з індіанськими помпами[1] на спинах прийшли до дверей і сказали, що нам треба вибиратися. Це було дуже хвилююче. Тітонька Сінді крутилася по хаті, хапаючи речі, вантажачи їх у свій «Гадсон»[2]. Господи Ісусе, яка то була ніч.

— Вона була застрахована?

— Ні, але будинок був орендованим і ми майже все цінне віднесли в машину, окрім телевізора. Ми намагались його підняти, та не змогли навіть з місця зсунути. То був «Відео Кінг» із семидюймовим екраном і збільшувальною лінзою перед кінескопом. Тортури для очей. Утім, у нас був лише один канал — багато кантрі-музики, фермерські новини та «Клоун Кітті»[3].

---

[1] Indian pump — заплічний бак на 5 галонів (≈19 л.) води, поєднаний з ручним насосом, зазвичай використовується для гасіння окремих місць загоряння в природі.

[2] «Hudson Motor Car Company» (1909–1954) — колись інноваційна автомобілебудівна компанія, останні легковики під цим брендом були випущені правонаступниками фірми у 1957 р.

[3] «Kitty the Klown» (1931) — анімаційний фільм із серії про щасливого кролика Освальда.

— І повернулись тепер сюди, щоб написати книгу, — зачудувалася вона.

Бен відповів не відразу. Міс Куґан розпаковувала блоки сигарет і заповнювала вітринну стійку біля каси. Немов якийсь крижаний привид, порпався за своїм високим аптечним прилавком провізор, містер Лабрі. Хлопець із ВПС стояв біля дверей автобуса, чекаючи, коли повернеться з туалету водій.

— Так, — сказав Бен.

Він розвернувся й подивився на неї, вперше просто в обличчя. У неї було дуже гарне обличчя, зі щирими синіми очима й високим, чистим засмаглим лобом.

— Це місто вашого дитинства? — спитав він.

— Так.

Він кивнув:

— Тоді ви зрозумієте. Я жив дитиною у Салимовому Лігві, і воно мене переслідувало примарою. Коли я їхав сюди, я його майже обминув, тому що боявся, що воно тепер інше.

— Тут нічого не змінюється, — сказала вона. — Чи то мало що.

— Там, на Мочарах, я з дітьми Гарденера зазвичай грався у війну. На Рояловому ставку — у піратів. У «захопи прапор» та в піжмурки — в парку. Після того, як я поїхав від тітки Сінді, ми з мамою поневірялися в багатьох недобрих місцинах. Вона позбавила себе життя, коли мені було чотирнадцять, але майже весь чарівний пилок обтрусився з мене задовго до того[1]. Найбільше його було тут. І він досі залишається тут. Місто не вельми змінилося. Роздивлятися на Джойнтер-авеню, це мов крізь тонку крижану пластинку — як оті, що в листопаді можна було назбирати з поверхні міської водної цистерни, якщо перед тим постукати по її боках — дивитися на власне дитинство.

---

[1] Алюзія на пилок, яким у книжці Джеймса Баррі «Пітер Пен і Венді» (1911) фея Дзвінка посипає дітей, щоб ті могли літати.

Воно хвилясте й туманне, а в деяких місцях сходить на ніщо, але більшість його все одно там є.

Він замовк, сам зачудований. Оце так промову утнув.

— Ви говорите точно як у ваших книжках, — промовила вона благоговійно.

Він розсміявся:

— І ніколи раніше не проказував нічого на це схожого. Принаймні вголос.

— А що ви робили після того, як ваша мати… після того, як вона померла?

— Тинявся, — коротко відповів він. — Їжте ваше морозиво.

Вона так і зробила.

— Дещо змінилося, — сказала вона перегодом. — Містер Спенсер помер. Ви його пам'ятаєте?

— Звичайно. Тітонька Сінді щочетверга ввечері приїздила до міста скуплятися в крамниці Кроссена, а мене посилала сюди випити кореневого пива[1]. Тоді воно було бочкове, справжнє кореневе пиво з Рочестера[2]. Вона давала мені нікель, загорнутий у носовичок.

— Воно коштувало вже дайм, коли я почала сюди ходити. А ви пам'ятаєте, що він зазвичай приказував?

Бен зігнувся, скорчив одну руку артритною клешнею і скривив кутик губ у паралітичному виверті:

— Твій сечовий міхур, — прошамкотів він. — Оті кореневі пива руйнують твій сечовий міхур, закантико.

Дівочий сміх гримонув угору до вентилятора, що повільно обертався над їхніми головами. Міс Куґан підозріливо зиркнула.

— Це було *неперевершено*. Тільки мене він називав дівулею.

---

[1] Root beer — газований напій «рутбір» на корінні або корі дерева Sassafras albidum (родини лавроцвітних), яке росте на північному сході Північної Америки від штату Мейн до канадської провінції Онтаріо; «кореневе пиво» буває алкогольним і безалкогольним, існує безліч його місцевих різновидів.

[2] Rochester — місто у штаті Нью-Йорк, де базується з десяток різних пивних компаній.

Вони перезирнулися, задоволені.

— Скажіть, а ви хотіли б сходити сьогодні ввечері в кіно? — запитав він.

— Залюбки.

— А де найближче?

Вона захихотіла:

— «Сінекс» у Портленді, насправді. Де фоє прикрашають безсмертні полотна Сюзен Нортон.

— Звісно, де ж іще. А які фільми вам подобаються?

— Що-небудь захопливе, з автомобільними погонями.

— Гаразд. А ви пам'ятаєте «Нордик»? Він був просто тут, у місті.

— Звісно. Він закрився у 1968-му. Звичайно ми ходили туди двома парами, коли я навчалася у старшій школі. А коли фільм був поганий, кидалися коробками від попкорну в екран. — Вона захихотіла. — А такими вони переважно й бували.

— Зазвичай там показували старі репабліківські серіали[1], — сказав він. — «Людина-ракета», «Повернення людини-ракети»[2], «Креш Каллаген і бог смерті вуду».

— То було до моїх часів.

— Що ж таке з ним сталося?

— Тепер там офіс із нерухомості Ларрі Кроккета, — сказала вона. — Наш кінотеатр убив отой драйв-ін у Камберленді, я гадаю. Він, і ще телебачення.

Якусь мить вони мовчали, поринувши у власні думки. Годинник компанії «Ґрейгавнд» показував 10:45 ранку. Вони одночасно промовили:

— Скажіть, а ви пам'ятаєте…

Вони подивилися одне на одного, і цього разу, коли задзвенів регіт, міс Куґан зиркнула на них обох. Навіть містер Лабрі скинув очима.

Вони теревенили ще п'ятнадцять хвилин, аж поки Сюзен з жалем не сказала йому, що має виконати деякі справи, але

---

[1] «Republic Pictures Corporation» (1935–1967) — американська кіностудія, яка спеціалізувалася на вестернах, серіалах та фільмах категорії «Б».

[2] Частини 12-серійного кіносеріалу «King of the Rocket Men» (1949–1956).

так, до сьомої тридцять вона впорається і буде готовою. Розійшовшись у різні боки, обоє чудувалися такому легкому, природному випадковому зіткненню їхніх життів. Бен прогулявся назад по Джойнтер-авеню, затримавшись на розі Брок-стріт, щоб кинути побіжний погляд на Дім Марстена. Йому пригадалося, що та велика пожежа 1951 року допалала майже до самого його подвір'я, але потім вітер перемінився.

Він подумав: можливо, йому варто було згоріти. Можливо, так було б краще.

3

Ноллі Ґарденер вийшов з будівлі міської управи і сів на сходах поруч з Паркінсом Ґіллеспі якраз вчасно, щоби побачити, як Бен із Сюзен разом заходять до Спенсера. Паркінс курив «Пелл-Мелл» і чистив собі нігті складаним ножиком.

— То отой парубок, шо письменник, це ж він?

— Еге.

— А з ним ото була Сюзі Нортон?

— Еге.

— Ну, то цікаво, — сказав Ноллі й підсмикнув на собі форменний ремінь. У нього на грудях важно блищала поліцейська зірка. Він отримав її поштою, замовивши в одному детективному часописі; місто не забезпечувало своїх помконстеблів значками. Паркінс мав зірку, але тримав її в своєму гамані — дивина, якої Ноллі ніколи не був здатен зрозуміти. Звичайно, усі в Лігві знали, що той констебль, але ж є така річ, як традиція. Є така річ, як відповідальність. Коли ти служитель закону, мусиш думати і про те, і про інше. Ноллі думав про обидві ці речі, і то часто, хоча міг собі дозволити бути тільки позаштатним помічником констебля.

Ніж Паркінса спорснув, зрізавши йому шматочок шкіри з пучки великого пальця.

— Дідько, — лагідно лайнувся він.

— Як думаєш, Парку, він справжній письменник?

— Звісно, справжній. Його три книжки є тут, у нашій бібліотеці.

— Правдішні чи вигадки?

— Вигадки, — Паркінс прибрав ножа і зітхнув.

— Флойду Тіббетсу не сподобається, шо ’кийсь парубок гуля з його кралею.

— Вони не жонаті, — сказав Паркінс. — І їй більше вісімнадцяти.

— Флойду це не сподобається.

— На мою гадку, Флойд може насрати собі в капелюха й одягти його собі задом наперед, — сказав Паркінс.

Він потоптав своє куриво об сходинку, дістав з кишені коробочку від «Сакретсів»[1], поклав туди недопалок і заховав коробочку назад до кишені.

— Де цей парубок, той письменник, живе?

— Там, у Єви, — сказав Паркінс. Він уважно роздивлявся свою поранену кутикулу. — Днями він їздив нагору, подивитися Дім Марстена. Дивний з лиця.

— Дивний? Тобто як це?

— Дивний та й усе. — Паркінс дістав пачку сигарет. Сонце лагідним теплом вчувалося на його обличчі. — Потім він поїхав до Ларрі Кроккета. Хотів собі винайняти те обійстя.

— *Марстенове* обійстя?

— Еге.

— Він шо, прибацаний?

— Може, й так. — Паркінс змахнув муху в себе з коліна штанів і задивився, як вона задзижчала геть вдалину цього яскравого ранку. — Друзяка Ларрі мав доста клопоту останнім часом. Я чув, він поїхав продавати ту «Громадську Балію»[2]. Фактично, продав її ще ’кийсь час тому.

— Шо, оту стару самопральню?

— Еге.

— Кому б це туди схотілося шось ввіпхнути?

---

[1] «Sucrets» — популярні льодяники від кашлю, які випускаються з 1931 р.

[2] Village Washtub — типові пральні самообслуговування.

— Хтозна.

— Ну, — Ноллі підвівся і знову підсмикнув на собі ремінь. — Гадаю, прокатаюсь я містом.

— Прокатайсь, — сказав Паркінс і закурив нову сигарету.

— Хочеш, разом?

— Ні, я, либонь, іще трохи посиджу тут.

— Окей. Бувай.

Ноллі спустився сходами, загадуючись (і то не вперше), коли ж Паркінс вирішить вийти на пенсію, щоби йому, Ноллі, взятись за цю роботу на повну ставку. Ну як, заради Бога, хтось може винюшити злочин, сидячи на сходах міської управи?

Паркінс дивився, як той іде геть, з лагідним відчуттям полегшення. Ноллі був хорошим хлопцем, але жахливо затятим. Він дістав кишенькового ножичка, розкрив і знову почав підрізати собі нігті.

4

Єрусалимове Лігво отримало статус міста у 1765-му (через дві сотні років по тому воно святкувало свій ювілей феєрверками й гульбищами у парку; від кинутого кимсь бенгальського вогню на малій Деббі Форестер загорівся костюм індіанської принцеси, а Паркінсу Ґіллеспі довелося запроторити до місцевої арештарні шістьох парубків — за появу п'яними в громадському місці), за повних п'ятдесят п'ять років до того, як у результаті Міссурійського компромісу Мейн став штатом[1].

Містечко отримало таку дивну назву завдяки доволі прозаїчному випадку. Одним з найперших мешканців цієї місцини був непривітний, цибатий фермер на ім'я Чарлз Белкнеп Теннер. Він тримав свиней, і одна з його свиноматок звалася Єрусалимою. Одного дня, просто під час годівлі,

[1] Missouri Compromise (1820) — досягнута Конгресом заради балансу влади угода про створення нових штатів: рабовласницького Міссурі та вільного Мейну, до того перший був частиною Луїзіани, а другий — Массачусетсу.

Єрусалима виломилася зі свого сажу і втекла в сусідній ліс, де здичавіла й набралася люті. Після того Теннер роками відлякував дітлахів від свого обійстя, перехилившись через хвіртку й крякаючи зловісним тоном чорного ворона: «*Якшо хочте, теє, свої кишки зберегти в ваших пузах, гуляйте, теє, подалі від Єрусалимового лігва в тутейшім лісі*». Це застереження вкоренилося, відтак і назва. Заледве це щось доводить, хіба те, що в Америці навіть свиня може претендувати на безсмертя.

Головну вулицю, попервах відому як Портлендський поштовий тракт, було названо на честь Елаєса Джойнтера у 1886 році. Джойнтер, член Палати представників упродовж шести років (до своєї, спричиненої сифілісом, смерті у п'ятдесятивосьмирічному віці), найближче відповідав образу осіб, якими могло пишатися Лігво, — за винятком свині Єрусалими та Перл Енн Баттс, яка у 1907 році втекла до Нью-Йорка, щоб стати одною з «Дівчат Зіґфельда»[1].

Брок-стріт перетинала Джойнтер-авеню в самісінькому центрі, і то під прямим кутом, а територія самого міста мала майже круглу форму (хоча дещо сплюснену на сході, де його межею були звиви Роялової річки). На мапі ці дві головні вулиці надавали місту вигляду, вельми схожого на телескопічний приціл.

У північно-західному квадранті цього прицілу містився північний кут Лігва, найбільш лісиста частина міської території. Там була підвищена місцина, хоча нікому, окрім хіба що якогось мешканця Середнього Заходу, вона не здалася б надто високою. Помережані старими трелювальними просіками, втомлені старі пагорби звільна спускались до самого містечка, а на останньому з них стояв Дім Марстена.

Більша частина північно-східного квадранта була відкритим полем — сіножаті, тимофіївка та люцерна. Тут текла Роялова річка, стара річка, що сточила свої береги майже до базового рівня ерозії. Вона пропливала під невеличким

---

[1] Ziegfeld girl (1907–1931) — бродвейське шоу на кшталт паризького вар'єте «Фолі Бержер».

дерев'яним мостом Брок-стріт і пласкими, блискучими вивертами віддалялася на північ, поки не входила у місцевість біля північних кордонів міста, де під тонким шаром ґрунту близько залягав твердий граніт. Тут вона протягом мільйона років прорізала п'ятдесятифутові кам'яні скелі[1]. Діти прозвали те місце П'яним вибриком, бо кілька років тому Томмі Ретбан, брат-п'яниця Вірджа Ретбана, шукаючи собі місця відлити, гайнув з кручі. Роялова напувала забруднену фабриками Андроскоґґін[2], але сама ніколи не була брудною; єдиною промисловістю, якою могло похвалитися Лігво, була місцева лісопильня, тепер давно закрита. Звичним видовищем у літні місяці були рибалки, які закидали свої вудки з мосту Брок-стріт. Рідко траплявся день, коли комусь не щастило витягти з Роялової свій мінімум.

Найгарнішим був південно-східний квадрант. Там земля знову йшла вгору, але не було ніяких гидотних плішин від пожежі чи будь-якої руйнації верхнього шару ґрунту, яку зазвичай залишає у спадок пожежа. Лани по обидва боки Ґріффенського шляху належали Чарлзу Ґріффену, найсолиднішому фермеру-молочареві на південь від Меканік-Фоллз[3], а зі Шкільного пагорба було видно велетенську стодолу Ґріффена з її алюмінієвим дахом, що сяяв на сонці, неначе якийсь монструозний геліограф. Були в цій околиці й інші ферми, а також чимало будинків, куплених білими комірцями, які їздили на роботу в Портленд або Люїстон. Інколи восени, стоячи на верхівці Шкільного пагорба, можна було чути духмяні запахи випалюваних полів, а ще побачити той, неначе іграшковий, трак Добровільної пожежної команди Салимового Лігва, готової до втручання, якщо щось піде на зле. Урок 1951 року люди тут пам'ятали добре.

---

[1] 50 футів = 15,24 м.

[2] Androscoggin — однойменна з назвою тамтешнього індіанського племені річка (286 км завдовжки), що тече крізь штати Нью-Гемпшир та Мейн і перед впаданням до Атлантичного океану зливається з річкою Кеннебек.

[3] Mechanic Falls — засноване у XVIII столітті місто, чия назва означає «машинні/технічні водоспади», оскільки місцеві фабрики використовували енергію води річки Малий Андроскоґґін.

Неначе приміський пояс астероїдів, південно-західний кут колись почали осаджувати трейлерники і все, що йде разом з ними, на кшталт старих поламаних машин на бетонних блоках, гойдалок із шин на пошарпаних линвах, зблисків пивних бляшанок біля стежок, виношеної праної білизни на мотузках між принагідних жердин, достиглого смороду нечистот з абияк змонтованих хімцистерн. Будинки на цьому присілку були кревною ріднею дров'яним сараям, але майже над кожним манячила телевізійна антена і більшість телевізорів у них були кольоровими, купленими в кредит від Ґранта або Сієрза[1]. Звичайно на подвір'ях цих халуп і трейлерів було доста дітей, іграшок, пікапів, снігоходів та мотоциклів. Деякі трейлери були добре доглянутими, але в більшості випадків це здавалося зайвим клопотом. Кульбаби й відьмина трава росли вище щиколоток. Там, при самій межі міста, де Брок-стріт перетворювалася на Брок-роуд, стояв заклад «У Делла», де грали приїжджі музиканти — по п'ятницях рок-н-ролові гурти, а по суботах ансамблі кантрі-енд-вестерн. Одного разу, у 1971 році, цей заклад згорів, але був відбудований. Для більшості містечкових «ковбоїв» з їхніми подружками це було улюблене місце відвідин, щоб випити пива або утнути бійку.

Телефонний зв'язок здебільшого забезпечували лінії з блокіраторами на два, чотири або й шестеро абонентів, тому люди завше мали про кого побалакати. В усіх маленьких містах скандал постійно мліє на малому вогні, як печена квасоля у тої ж тітоньки Сінді. Найбільше скандалів постачав Присілок, проте вряди-годи хтось із трохи вищим статусом чогось свого також доливав до громадського горщика.

Керівним органом міста були міські збори, і хоча тут іще з 1965 року балакали про перехід до виборної міської ради з публічним обговоренням бюджету двічі на рік, ця ідея не мала ходу. Недосить швидко зростало місто, щоб старий

---

[1] «W. T. Grant» (1906–1976) — мережа універмагів з дешевими цінами; «Sears, Roebuck & Co» — мережа універмагів, заснована у 1892 р. як компанія з продажу товарів за каталогами з поштовою доставкою.

спосіб став занадто болючим, але декого з новосельців така пряма демократія змушувала у відчаї підкочувати очі під лоба. Тут було троє виборних, міський констебль, піклувальник про бідних, міський клерк (щоб зареєструвати машину, треба було проїхати в дальній кінець дороги Теґартів Ручай і хоробро відігнати двох злих собак, що вільно бігали там по двору) та шкільний повірений. Добровільна пожежна команда щороку отримувала гарантованих три сотні доларів, але головним чином то був громадський клуб для старих парубків на пенсії. Вони набирались достатньо хвилюючих вражень під час сезону випалювання трави і решту року сиділи кружком при «Надійній» [1], оповідаючи один одному довгі побрехеньки. Тут не було Департаменту комунальних служб, оскільки не малося комунального водогону, газопроводу, каналізації чи електропостачання. Через місто по діагоналі з північного заходу на південний схід проходили маршем опори лінії електропередач ЕЦМ, прорізаючи величезною, завширшки 150 футів, просікою тутешній ліс. Одна з таких опор стояла поблизу Дому Марстена, стовбичила над ним, немов якийсь позаземний вартовий.

Все, що Салимове Лігво знало про війни, пожежі чи урядові кризи, воно дізнавалося головним чином від Волтера Кронкайта у телевізорі[2]. Ох, хлопець Поттерів загинув у В'єтнамі, а син Клода Бові повернувся звідтам зі штучною стопою — наступив на протипіхотну міну — але він отримав роботу на пошті, допомагає Кенні Денізу, а отже, з цим все гаразд. Хлопці носять довше волосся і не зачісують його акуратно, як їхні батьки, але чогось гіршого в цьому ніхто насправді не вбачав. Коли в Консолідованій старшій школі відмовились від дрес-коду, Еґґі Корліс написала листа в газету «Камберлендський вісник», але Еґґі роками писала до «Вісника» щотижня, здебільшого про зло алкоголю і чудо

---

[1] Бренд дров'яної печі, які випускала заснована 1902 р. компанія «Reliable Mechanical».

[2] Walter Cronkite (1916–2009) — радіо і тележурналіст, від початку 1960-х за опитуваннями громадської думки був «людиною, якій найбільше довіряють американці».

прийняття в своє серце Ісуса Христа як вашого особистого спасителя.

Дехто з підлітків цікавився наркотиками. Син Гореса Кілбі Френк постав у серпні перед суддею Гукером і був оштрафований на п'ятдесят доларів (суддя погодився дозволити йому сплачувати штраф із заробітку, який той отримував за розвезення по хатах газет), але пияцтво було більшою проблемою. Відтоді як вік продажу алкоголю опустили до вісімнадцяти років, чимало молоді зависало «У Делла», додому вони потім мчали в сраку готовими, немов намагаючись наново вимостити шлях гумою, і вряди-годи хтось розбивався на смерть. Як от тоді, коли Біллі Сміт на дев'яноста милях[1] увігнався в дерево на дорозі Глибока Просіка, вбивши й себе, і свою дівчину ЛаВерн Дюб. Але, крім цих подій, знання Лігва про те, що шарпало всю країну, було суто теоретичним. Час тут спливав за інакшим розкладом. Нічого занадто кепського не могло статися в такому милому маленькому містечку. Тільки не там.

5

Енн Нортон якраз прасувала, коли з торбою харчів до хати влетіла її дочка, тицьнула їй перед очі якусь книжку з доволі тонколицим молодиком на задній обкладинці і почала проказувати.

— Не торохти так, — сказала їй мати. — Вимкни телевізор і тоді вже розповідай.

Сюзен прибрала голос Пітера Маршалла[2], який у «Голлівудських квадратах» саме роздавав тисячі доларів, і розповіла матері про свою зустріч із Беном Міерзом. Поки виливалася ця історія, місіс Нортон примушувала себе спокійно, зі співчутливим розумінням кивати, попри жов-

---

[1] 90 миль/годину = 144,4 км/год.

[2] Peter Marshall (нар. 1926 р.) — телеактор, який у 1966–1981 рр. вів ігрове телешоу типу «хрестики-нулики» «Hollywood Squares», де шестеро знаменитостей сидять кожен у своєму «квадраті» і відповідають на запитання аудиторії.

ті застережні вогники, що завжди спалахували, коли Сюзен казала про якогось нового хлопця, — і от тепер чоловіки, гадала мати, хоча їй важко було думати, що дочка вже достатньо доросла для чоловіків. Але сьогодні ті вогники були дещо яскравішими.

— Звучить хвилююче, — сказала вона і поклала на прасувальну дошку чергову сорочку свого чоловіка.

— Він був дуже приємним, — сказала Сюзен. — Дуже невимушеним.

— Оох, мої ноги, — промовила місіс Нортон.

Вона поставила праску навдибки, змусивши її злобно зашипіти, а сама опустилась дупою в бостонське крісло-гойдалку біля панорамного вікна[1]. Потягнулася за «Парламентом» з пачки на кавовому столику і закурила сигарету.

— Ти впевнена, що він порядний, Сюзі?

Сюзен дещо оборонно всміхнулась:

— Звісно, я впевнена. Він схожий на… ох, ну я не знаю, на викладача в якомусь коледжі чи на когось такого.

— Кажуть, Скажений Бомбист[2] був схожий на садівника, — задумливо промовила місіс Нортон.

— Лайно собаче, — бадьоро відказала Сюзен. Це був той епітет, що завжди успішно дратував її матір.

— Дай-но подивлюся ту книжку, — простягнула вона руку, і Сюзен віддала її матері, раптом згадавши ту сцену гомосексуального зґвалтування у розділі про в'язницю.

— «Повітряні танці», — замислено промовила Енн Нортон і почала навмання гортати сторінки.

Сюзен чекала, покірно. Мати вгледить те місце. Вона це завжди вміла.

---

[1] Boston rocker — крісло-гойдалка, яке з 1938 р. в незмінному вигляді виробляє меблева фабрика «Standard Chair of Gardner» («Стандартний стілець садівника»).

[2] Джордж Пітер Метеский (медійне прізвисько Mad Bomber: 1903–1994), електромеханік, який після отриманої на роботі в компанії Едісона травми мстився місту Нью-Йорку, заклавши протягом 1940–1957 років загалом 47 бомб на вокзалах, у туалетах, бібліотеках та інших публічних місцях і регулярно пишучи відчайдушні листи в газети; після арешту діагностований божевільним, у 1973 р. виписаний із психіатричної клініки, далі жив і помер вдома.

Вікна були прочинені, і легкий передполудневий вітерець хвилював жовті гардини в кухні — яку мама наполегливо називала буфетною, так ніби вони жили за високопанським класом. Дім у них був гарний, з добротної цегли, яку було трохи важкувато прогріти взимку, але прохолодний, немов якийсь грот, улітку. Стояв він на дальньому положистому підйомі Брок-стріт, і з великого вікна, де сиділа місіс Нортон, було видно наскрізь усе місто. Приємна панорама, а взимку вона бувала й захопливою: з довгими, мерехтливими привіллями неторкнутого снігу і будинками, що чимдалі видаються меншими, відкидаючи жовті прогони світла на засніжені поля.

— Здається, я читала на неї рецензію у тій портлендській газеті. Не вельми схвальну.

— Мені вона подобається, — сказала Сюзен уперто. — І він мені сподобався.

— Можливо, він і Флойду теж сподобається, — кинула місіс Нортон безтурботно. — Ти мусиш їх познайомити.

Сюзен буквально врізало непідробним гнівом, і це її збентежило. Дівчина думала, що вони з матір'ю вже подолали останні підліткові бурі і навіть запізнілі шквали, але ж ось тобі отаке. Вони заповзялися до древньої дискусії — індивідуальність Сюзен проти материнського досвіду і переконань — немов до якогось недоплетеного светра.

— Ми говорили вже про Флойда, мамо. Ти знаєш, що нічого тривкого між нами нема.

— У газеті також писалося, що тут є якісь доволі огидні тюремні сцени. Хлопці вовтузяться з хлопцями.

— Ох, мамо, заради Христа.

Сюзен причастилася сигаретою з материної пачки.

— Не треба святотатствувати, — незворушно промовила місіс Нортон.

Вона віддала книжку дочці назад і струсила довгий попіл зі своєї сигарети до керамічної попільниці у формі риби. Цю попільницю їй подарувала одна з її подруг по Жіночій асоціації, і ця річ якимсь невиразним чином завжди драту-

вала Сюзен. Було щось непристойне у струшуванні попелу до рота окуневі.

— Я приберу продукти, — сказала Сюзен, підводячись.

Місіс Нортон спокійно промовила:

— Я тільки мала на увазі, якщо ви з Флойдом збираєтесь одружитися…

Роздратування скипіло, обернувшись на ту стару, пекучу злість.

— Звідки, заради Бога, в тебе ця ідея? Я тобі коли-небудь таке казала?

— Я припускала…

— Твої припущення хибні, — відказала Сюзен із запалом і не цілком щиро. Але до Флойда вона помаленьку холонула вже протягом кількох тижнів.

— Я припускала, якщо ти півтора року зустрічаєшся з тим самим хлопцем, — продовжувала її мати м'яко і неухильно, — це мусить означати, що стосунки зайшли далі, ніж тримання за руки.

— Ми з Флойдом більше, ніж друзі, — погодилася Сюзен стримано. Хай вже сама щось додумує.

Між ними знялася відкладувана безмовна бесіда.

— Ти спала з Флойдом?

— Не твоє діло.

— Що в тебе з цим Беном Міерзом?

— Не твоє діло.

— Отак утіпаєшся в нього й накоїш якихось дурниць?

— Не твоє діло.

— Я ж люблю тебе, Сюзі. Ми з татом обоє тебе любимо.

А на це нема відповіді. А немає відповіді. А немає відповіді. От тому-то Нью-Йорк — чи деінде — є нагальною необхідністю. Зрештою, ти завжди наштовхуєшся на барикади їхньої любові, мов на стіни «м'якої палати» в психлікарні. Щирість їхньої любові робила подальшу розсудливу дискусію неможливою, а раніше говорене позбавляла сенсу.

— Гаразд, — лагідно промовила місіс Нортон.

Вона придушила сигарету на губі окуня і вкинула недопалок йому в черево.

— Я піду нагору, — сказала Сюзен.

— Звичайно. Я можу почитати цю книжку, коли ти закінчиш?

— Якщо хочеш.

— Мені хотілося б з ним познайомитись, — сказала мати.

Сюзен знизала плечима й розвела руками.

— Ти сьогодні ввечері пізно повернешся?

— Не знаю.

— Що мені сказати Флойду Тіббітсу, якщо він подзвонить?

Її знову накрило гнівом.

— Кажи йому, що сама схочеш, — вона спинилася. — Втім, ти завжди так робиш.

— Сюзен.

Вона пішла нагору, не озирнувшись.

Місіс Нортон залишилася де була, дивлячись крізь вікно на містечко й не бачачи його. Вона почула над головою кроки Сюзен, а потім стукіт розстановлюваного мольберта.

Вона підвелася і знову почала прасувати. Коли вирішила, що Сюзен уже мусить цілком зануритися в роботу (хоча не дозволила цій думці більшого, ніж мелькома спурхнути в куточку своєї свідомості), вона пішла до телефону в буфетній і подзвонила Мейбел Вертс. У ході розмови вона між іншим зауважила, що Сюзен казала, нібито в їхній громаді з'явився якийсь знаменитий письменник, і Мейбел фиркнула і сказала, та ну, ти, мабуть, маєш на увазі отого, котрий написав «Дочку Конвея», і місіс Нортон сказала так, і Мейбел сказала, що то ніяка не література, а просто книжка про секс та й годі. Місіс Нортон запитала, чи зупинився він у мотелі, чи…

Як виявилося, він живе у «Номерах Єви», єдиному в місті пансіоні. Місіс Нортон омило хвилею полегшення. Єва Міллер порядна вдова, яка не дозволить у себе ніяких фіґлів-міґлів. Її правила щодо жінок у номерах були короткими й чіткими. Якщо вона ваша мати або сестра, гаразд.

Якщо ні, ви можете разом посидіти на кухні. Жодні апеляції щодо цих правил не приймалися.

Місіс Нортон повісила слухавку через п'ятнадцять хвилин після того, як майстерно замаскувала свою головну мету безтурботною балачкою.

Сюзен, думала вона, повертаючись до прасувальної дошки. Ох, Сюзен, я ж тільки бажаю тобі добра. Хіба ти цього не бачиш?

6

Вони поверталися з Портленда по 295-й, і було ще зовсім не пізно — лише трохи по одинадцятій. Після того як ця автотраса виходила за передмістя Портленда, гранична швидкість на ній становила 55 миль на годину, а кермував Бен добре. Фари «сітроена» справно прорізали темряву.

У кінотеатрі обоє тішилися, але обережно, як ото люди, що намацують кордони одне одного. Аж тут їй зринуло те запитання матері і вона промовила:

— Де ви зупинилися? Орендуєте якесь житло?

— Я знайшов собі кубельце на третьому поверсі в «Номерах Єви», на Залізничній вулиці.

— Але це жахливо! Там, нагорі, мабуть, градусів сто![1]

— Я люблю спеку, — сказав він. — Мені в ній добре працюється. Оголяюсь до пояса, вмикаю радіо і випиваю з галон пива. Так видаю на день десять сторінок першої версії тексту. Іще там також є кілька цікавих старих диваків. А коли насамкінець вийдеш на ґанок і вдихнеш вітерцю… божественно.

— І все ж таки, — з сумнівом мовила вона.

— Я думав орендувати Дім Марстена, — зауважив він мимохідь. — Навіть зайшов так далеко, щоб попитатись про це. Але його вже продано.

---

[1] 100° за Фаренгейтом = 37,7° за Цельсієм.

— Дім Марстена? — усміхнулась вона. — Ви, мабуть, переплутали назву.

— Аж ніяк. Стоїть на першому пагорбі на північний захід від міста. Брукс-роуд.

— Продано? Хто це на Бога?..

— Мене це теж здивувало. З мене час від часу підсміюються, мовляв, мені в голові клепки хитаються, але навіть я збирався його лиш орендувати. Той парубок, що з нерухомості, мені так і не сказав хто. Схоже, там якась глибока, похмура таємниця.

— Можливо, якісь люди з-поза нашого штату хочуть зробити з нього собі літню садибу, — сказала вона. — Хто б вони не були, вони божевільні. Реставрація будівлі, то одне — я б сама залюбки спробувала — але цей дім не надається до реставрації. Він був руїною вже навіть тоді, коли я була малою дитиною. Бене, а чому взагалі вам хотілося там пожити?

— Ви коли-небудь бували в ньому всередині?

— Ні, але раз на спір зазирала туди крізь вікно. А ви?

— Був. Раз.

— Моторошне місце, авжеж?

Вони замовкли, обоє думаючи про той Дім Марстена. Ці думки, зокрема, не мали пастельної ностальгії інших споминів. Скандал і насильство, пов'язані з цим будинком, сталися до їхнього народження, але маленькі містечка мають довгу пам'ять і церемоніально передають свої жахи від покоління до покоління.

Історія Х'юберта Марстена і його дружини Бьорді найближче відповідала тому образу скелета, який мусить тримати у своїй шафі місто. У Новій Англії 1920-х років Х'юбі був президентом великої автотранспортної компанії — автотранспортної компанії, що, як подейкували, провадила свій найприбутковіший бізнес після опівночі, переправляючи канадське віскі до Массачусетсу.

Він, відійшовши багатієм від справ, переселився з дружиною до Салимового Лігва у 1929-му і втратив більшу

частину свого багатства (ніхто, навіть Мейбел Вертс, не знав, скільки саме) під час краху фондової біржі 1929 року.

Протягом десяти років між падінням ринку і сходженням Гітлера Марстен зі своєю дружиною жили в тому будинку відлюдниками. Єдине, коли їх бачили, це після полудня щосереди, коли вони приїздили до міста скуплятися. Ларрі Мак-Лавд, який у ті роки працював поштарем, доповідав, що Марстен отримує чотири щоденні газети, часописи «Сатердей Івнінг Пост», «Нью-Йоркер» і ще пригодницький «Дивовижні історії»[1]. Також раз на місяць він отримував чек від автотранспортної компанії, що базувалася у Массачусетсі, у місті Фолл-Ривер[2]. Ларрі казав, що може взнати, що там справді чек, зігнувши конверта і зазирнувши у віконце для адреси.

Саме Ларрі й знайшов їх улітку 1939-го. Газет і журналів — протягом п'яти днів — накопичилося в поштовій скриньці стільки, що стало неможливо всовувати туди нові. Ларрі всі їх дістав і вирушив доріжкою з наміром покласти цю пошту між сітчастими й основними дверима.

Було то в серпні, літо в розпалі, початок найспекотніших днів, і на Марстеновому переднім подвір'ї буяла зеленню трава по литки заввишки. Трельяжна решітка з західного боку будинку рясно поросла жимолостю, і гладенькі бджоли неквапливо гули над восково-білими запашними квітами. Попри ту високу траву, в ті часи будинок іще мав прекрасний вигляд і всі погоджувалися, що Х'юбі збудував найгарніший дім в Салимовому Лігві, перш ніж у нього поїхав дах.

Згідно з історією, яку перегодом з виснажливим жахом переповідали кожній новій членкині Жіночої асоціації, вже на половині доріжки Ларрі унюшив щось погане, на кшталт зіпсованого м'яса. Він постукав у передні двері і відповіді не отримав. Він зазирнув крізь шпарину, але нічого не зміг

---

[1] «Saturday Evening Post» — заснований 1897 р. найпопулярніший свого часу тижневик для сімейного читання; «The New Yorker» — заснований 1925 р. інтелектуальний тижневик; «Amazing Stories» — заснований 1926 р. перший у світі журнал фантастичної літератури.

[2] Fall River — засноване 1670 р. промислове місто за 85 км від Бостона.

там роздивитися в щільному мороку. Замість заходити тут, він обійшов дім до задніх дверей, і то на власне щастя. Ззаду сморід був ще гіршим. Ларрі спробував задні двері, виявив їх незамкненими і вступив до кухні. Там у кутку розпростерлася Бьорді Марстен, ноги розчепірені, ступні босі. Півголови в неї було знесено пострілом майже впритул з тридцять-нуль-шостого калібру[1].

(«Мухи, — завжди в цьому місці проказувала Одрі Герсі, говорячи зі спокійною авторитетністю. — Ларрі розказував, що кухня були повна їми. Гудять усюди, сідають на… самі розумієте, і знову злітають. Мухи»).

Ларрі Мак-Лавд розвернувся і вирушив прямим ходом у місто. Він знайшов Норріса Варні, котрий був констеблем у ті часи, та трьох чи чотирьох байдичів у крамниці Кроссена — тоді цим закладом керував ще батько Мілта. Серед них був і старший брат Одрі, Джексон. Вони поїхали назад у «шевроле» Норріса й поштовому пікапі Ларрі.

До того всередині будинку ніхто з міста ніколи ще не бував, і це стало великою новиною більш як на тиждень. Коли збудження вгамувалось, портлендська «Телеґрем» зробила з цього великий репортаж. Дім Х'юберта Марстена виявився жахливим пацючим кублом, безладно захаращеним сміттям і мотлохом, з вузькими, плутаними проходами, які вели крізь стоси пожовклих газет і журналів та купи обростаючих пліснявою нечитаних дорогих книжок. Попередниця Лоретти Старчер накопала для бібліотеки Єрусалимового Лігва повні зібрання Дікенса, Скотта і Меріетта[2], й вони досі стоять там на полицях.

Джексон Герсі взяв до рук журнал «Сатердей Івнінг Пост», почав гортати і не повірив власним очам. До кожної сторінки липкою стрічкою було акуратно приклеєно доларову банкноту.

---

[1] .30-06 Springfield — стандартний набій армійської зброї США у 1906–1970 роках, у метричній системі аналогічний калібру 7,62 × 63мм.

[2] Тут, напевне, йдеться про англійського романіста, приятеля Дікенса Frederick Marryat (1792–1848).

Норріс Варні з'ясував, як пощастило Ларрі, коли той пішов кругом до задніх дверей. До стільця, дулом до передніх дверей, було примотано смертельну зброю, націлену приблизно на груди. Рушниця була зведена, а прив'язана до спускового гачка мотузка тягнулася по коридору до дверної ручки. («Рушниця була заряджена, авжеж, — казала в цьому місці Одрі. — Смикни Ларрі Мак-Лавд ті двері, і полетів би просто до небесної брами»).

Були там й інші, менш убивчі лихі пастки. Сорокафунтової ваги паку газет було прилаштовано над дверима обідньої зали. Один з підсходнів, що ведуть на другий поверх, був шарнірним, і це могло комусь коштувати зламаної кісточки. Швидко стало очевидним, що в Х'юбі Марстена не просто поїхав дах — він був повноцінним психом.

Його знайшли в спальні наприкінці верхнього коридору, висячим під сволоком.

(Сюзен з її подружками з насолодою катували себе історіями, назбираними по крихтах від дорослих; в Емі Рокліфф на задньому подвір'ї стояв ігровий брусовий будиночок, і вони замикалися в ньому й сиділи у темряві, лякаючи одна одну Домом Марстена, який спромігся на статус прозивного імені ще навіть до того, як Гітлер вдерся у Польщу, і повторювали історії дорослих з такою кількістю жаских подробиць, які лишень їхні мізки здатні були уявити. Навіть тепер, коли вже спливло вісімнадцять років, вона втямила, що сама думка про Дім Марстена подіяла на неї неначе якесь чародійське закляття, насилаючи болісно чіткі образи малих дівчаток, що, тримаючись за руки, скоцюблені, сидять в ігровому будиночку Емі, й Емі проказує з разючою моторошністю: «Лице в нього було все роздуте, а язик став чорним і стирчав, і мухи повзали по ньому. Моя мама рсспитффала місіс Вертс»).

— …оселя.

— Що? Перепрошую.

Її висмикнуло назад, у сьогодення, майже фізичним ривком. Бен уже завертав із автомагістралі на з'їзд, що вів до Салимового Лігва.

— Я сказав, що то була доволі лячна оселя.

— Розкажіть мені, як воно там було, коли ви туди зайшли.

Він невесело розсміявся і перемкнув фари на дальнє світло. Прямо попереду, крізь галерею сосон і ялин, бігла дворядна асфальтівка, пустельна.

— Це почалося як дитяча забава. Можливо, тільки нею це завжди й було. Пам'ятайте, це було у 1951 році, і дітлахам доводилося щось вигадувати замість того, щоб нюхати з паперових пакетів клей для складання моделей літаків, яких тоді поки ще не винайшли. Зазвичай я часто грався з дітьми з Присілку, та більшість їх, либонь, уже роз'їхалися звідси… а тут досі південну частину Салимового Лігва називають Присілком?

— Так.

— Я штукарив з Дейві Барклаєм, Чарлзом Джеймсом, тільки зазвичай всі його кликали Сонні, з Гаролдом Роберсоном, Флойдом Тіббітсом…

— З Флойдом? — перепитала вона здивовано.

— Так. Ви його знаєте?

— Я зустрічалася з ним, — сказала вона і, боячись, що промовила це дивно, поспішливо додала: — Сонні Джеймс теж досі тут живе. У нього автозаправка на Джойнтер-авеню. Гаролд Роберсон помер. Лейкемія.

— Вони всі були старші за мене, хто на рік, хто на два. То було чимось на кшталт клубу. Закритого, щоб ви так розуміли. Приймалися тільки Криваві Пірати зі щонайменше трьома рекомендаціями.

Він сподівався проказати це легко, але скалка задавненої гіркоти ховалася в його словах.

— Але я був наполегливим. Єдине, чого мені хотілося в цьому світі, це стати Кривавим Піратом… того літа принаймні.

— Зрештою вони послабилися і сказали мені, що я зможу вступити, якщо пройду ініціацію, яку Дейві тут же й придумав. Ми разом підемо до Дому Марстена, а я мушу в нього зайти і винести щось звідти. Як здобич.

Він хихотнув, але в роті йому пересохло.

— І що сталося?

— Я заліз досередини крізь вікно. Будинок усе ще був повний мотлоху, хоча минуло дванадцять років. Газети люди, мабуть, забрали під час війни, але все інше так і полишили. У передпокої там стояв стіл, а на ньому ота снігова куля — ви знаєте, про що я кажу? У ній всередині маленький будиночок, а якщо її струснути, там іде сніг. Я поклав її собі до кишені, але звідти не пішов. Хотів довести свою вартісність. Тож я пішов нагору, туди, де він повісився.

— Ох, Боже мій.

— Пошукайте там, у скриньці для дрібничок, дістаньте мені сигарету, добре? Я хочу кинути, але зараз мені потрібно закурити.

Вона подала йому сигарету, і він тицьнув запальничку на приладовій панелі.

— У будинку смерділо. Ви повірити не можете, як там смерділо. Пліснявою і гнилими м'якими меблями, і ще якийсь тухлий запах, типу задавненого масла. І живими істотами — пацюками чи бабаками, чи чим там іще, що гніздилося в стінах і зимувало в погребі. Такий жовтий, сирий запах.

— Я скрадався вгору по сходах, маленький хлопчик, дев'ять років, переляканий до всирачки. Дім поскрипував і обсідав мене, я чув, як ті істоти поквапливо розбігаються від мене по той бік тиньку. Я не переставав думати, ніби чую за спиною кроки. Обернутися я боявся, бо можу побачити, як Х'юбі Марстен плентається позаду за мною з петлею вішальника в руці і геть чорним обличчям.

Він дуже міцно стискав кермо. У голосі не залишилося легковажності. Така *інтенсивність* його спогадів трішки її лякала. У жеврінні приладової панелі його обличчя взялося довгими борознами людини, що подорожує ненависною їй країною, з якою несила цілком розпрощатись.

— Нагорі сходів я зібрав усю свою хоробрість і побіг коридором до тієї кімнати. Мій план був: забігти туди, щось там вхопити, авжеж, а тоді драпати звідти к лихій годині. Двері в кінці коридору стояли зачинені. Я дивився на них

і, наближаючись туди, побачив, що завіси там осунулися, а нижній край дверей упирається в поріг. Я бачив дверну ручку, сріблясту і трохи потьмянілу в тому місці, де за неї бралися руками. Коли я за неї потягнув, нижній край дверей пронизливо верескнув проти дерева, наче жінка від болю. Якби був розумнішим, гадаю, я відразу розвернувся б і чкурнув звідти, як той чорт. Але я був сповна накачаний адреналіном, тож вхопився за ручку обома руками і потягнув щосили. Двері розчахнулися. І там був Х'юбі, висів під балкою, силует його тіла окреслювався світлом з вікна.

— Ох, Бене, не варто, — сказала вона нервово.

— Ні. Я розповідаю вам правду, — наполегливо заперечив він. — Правду про те, що побачив дев'ятирічний хлопчик, правду, яку через двадцять чотири роки, у всякому разі, пам'ятає оцей ось чоловік. Х'юбі висів там і обличчя в нього зовсім не було чорним. Воно було зеленим. Набряклі очі були заплющені. Руки синюшного кольору. А потім він розплющив очі.

Бен з силою затягнувся сигаретою і шпурнув її крізь вікно у темряву.

— Я видав крик, який, мабуть, і за дві милі звідти було чутно. А потім я побіг. На половині сходів я впав, підхопився, вибіг крізь передні двері і прямо вниз по дорозі. Хлопці чекали мене десь за півмилі звідти. Тільки тоді я помітив, що досі тримаю в руці ту снігову кулю. І вона досі в мене є.

— Ви ж насправді не думаєте, що бачили там Х'юберта Марстена, чи не так, Бене?

Далеко попереду вона побачила жовте, мерехтливе світло, яке провіщало центр міста, і зраділа йому.

Після довгої паузи він сказав:

— Сам не знаю.

Він промовив це через силу, неохоче, немов краще волів би погодитися з нею і на тому закрити цю тему.

— Ймовірно, я так себе накрутив, що все те мені примарилося. А з іншого боку, може бути якась правда в ідеї, що будинки вбирають емоції, які в них хтось залишає, заряджаючись ними на кшталт… сухого акумулятора. Мож-

ливо, годяща людина, наприклад якийсь наділений розвинутою уявою хлопчик, може подіяти як каталізатор на той сухий заряд і змусити його видати активний прояв чогось… чогось такого. Я не кажу конкретно про привидів. Я кажу про якесь своєрідне тривимірне телебачення. Можливо, навіть дещо живе. Якогось монстра, як на вашу ласку.

Вона витрусила з його пачки сигарету і теж закурила.

— Хай там як, а впродовж кількох тижнів по тому я спав у себе в кімнаті з увімкнутим світлом, а сон про те, як я відчиняю ті двері, сниться мені всю решту життя. Щоразу, як у мене якийсь стрес, той сон повертається.

— Це просто жахливо.

— Ні, аж ніяк, — заперечив він. Не дуже, у всякому разі. У всіх нас трапляються погані сни.

Він кивнув великим пальцем на безмовні, сплячі будинки, повз які вони проїжджали по Джойнтер-авеню.

— Інколи я дивуюся, що самі дошки в отих будинках не скрикують від тих жахів, які трапляються у сновидіннях.

Він зробив паузу.

— Проїдьмо до Єви, посидимо трохи на ґанку, якщо ви не проти. До себе я вас запросити не можу — такі правила цього закладу — але в льодовнику у мене зберігається пара бляшанок коли, а в кімнаті є трохи «Бакарді», якщо бажаєте чарочку на сон грядущий.

— Я би радо випила одну.

Він повернув на Залізничну вулицю, вимкнув фари і завернув на маленьку немощену автостоянку, яка слугувала насельникам пансіону. Задній ґанок був біленим з червоною облямівкою, а трійко вишикуваних на ньому плетених крісел дивилися на Роялову річку. Сама ця річка була мерехтливим сновидінням. На дальнім березі річки в гілля дерев вловився пізній літній місяць, на три чверті повня, і намалював срібну доріжку поперек течії. У мовчазному о цій порі місті Сюзен було чутно слабенький пінявий звук, це вода стікала крізь дренажні шлюзи греблі.

— Сідайте. Я зараз повернуся.

Він увійшов до будинку, делікатно причинивши за собою сітчасті двері, а вона сіла в одне з тих крісел-гойдалок.

Він подобався їй, попри його дивацтво. Вона не належала до віруючих у кохання з першого погляду, хоча таки вірила, що миттєва хіть (яку приховують під більш невинною назвою «пристрасне захоплення») трапляється часто. І все ж таки він не був тим чоловіком, який зазвичай спонукає до опівнічних записів у «підзамочний щоденник» — надто сухорлявий для свого зросту, дещо блідуватий. Обличчя в Бена було самозаглибленим і свідчило про його начитаність, і очі рідко виказували хід його думок. Все це вінчала важка шапка чорного волосся, яке виглядало так, наче його розчісували радше пальцями, аніж гребінцем.

І ця історія…

Ані «Дочка Конвея», ні «Повітряні танці» не натякали на такий прихмарений склад розуму. Перший роман про дочку священника, яка тікає з дому, прилучається до контркультури і, голосуючи на дорозі великим пальцем, вирушає у довгу подорож навмання країною. Другий — історія Френка Баззі, втікача з в'язниці, який починає нове життя автомеханіком в іншому штаті і якого зрештою знову ловлять. Обидві книжки світлі, енергійні, не схоже було, щоб віддзеркалена в очах дев'ятирічного хлопчика тінь вішальника Х'юбі Марстена якось позначилася на них.

Немов лише через саме це припущення, вона мимовіль потягнулась очима від річки вгору й ліворуч від ґанку, туди, де зірки затуляв останній перед містом пагорб.

— Ось, — сказав він. — Сподіваюся, так буде добре.

— Подивіться на Дім Марстена, — сказала вона.

Він поглянув. Там, нагорі, світилося.

7

Напої скінчились і північ минула; місяць майже сховався з очей. Вони легко теревенили про те і се, а потім, у паузі, вона промовила:

— Ви мені подобаєтеся, Бене. І то дуже.

— Ви мені теж подобаєтеся. І я здивований… ні, я не те мав на увазі. Пам'ятаєте той дурний жарт, що я бовкнув у парку? Все це здається якимсь аж занадто невипадковим.

— Я б хотіла побачитися з вами знову, якщо ви захочете мене бачити.

— Хочу.

—Тільки не поспішайте. Пам'ятайте, я всього лиш дівчина з маленького містечка.

Він усміхнувся:

— Це здається таким голлівудським. Але Голлівуд — це добре. Мені належить тепер вас поцілувати?

— Так, — сказала вона, — гадаю, так належить за сценарієм.

Він сидів у сусідньому з нею кріслі і, не перестаючи погойдуватися вперед-назад, перехилився і притиснувся губами до її губ, не намагаючись дістати її язика або торкнутись її. Губи у нього були твердими від тиску його прямих зубів, і ще відчувався легенький смак-запах рому та тютюну.

Вона теж почала гойдатися, і цей рух перетворив їхній поцілунок на дещо нове. Він виповнювався й убував, легшав, а потім міцнішав. Вона подумала: «Він смакує мене». Ця думка пробудила в ній якесь таємне, чисте збудження, і вона перервала поцілунок, перш ніж той міг завести її далі.

— Ух ти, — видихнув він.

— Хочеш прийти завтра ввечері до мене додому, повечеряти? — спитала вона. — Їй-бо, мої рідні раді будуть познайомитися з тобою.

У насолоді й безтурботності цієї миті вона могла піднести матері такого хабаря.

— Домашні страви?

— Найдомашніші.

— Залюбки. Відтоді, як сюди приїхав, я живу на напівфабрикатах.

— О шостій? Ми рано вечеряємо тут, у нашім закутті.

— Авжеж. Чудово. Й оскільки зайшлося про домівку, то краще я тебе туди доставлю. Поїхали.

Дорогою в машині вони не розмовляли, доки на верхівці пагорба вона не побачила мерехтливе світло нічника — того, який її мати завжди залишала ввімкнутим, коли дочка запізнювалася додому.

— Цікаво, хто це там зараз, вночі? — запитала вона, подивившись у бік Дому Марстена.

— Новий власник, напевне, — промовив він байдуже.

— Воно не схоже на електричне, це світло, — гадала вона. — Занадто жовте, занадто слабеньке. Мабуть, гасова лампа.

— Ймовірно, там поки ще не мали можливості підключити електрику.

— Можливо. Але майже кожен, хто бодай трохи думає наперед, звернувся б до електричної компанії, перш ніж вселятися.

Він не відповів. Вони вже прибули на її заїзд.

— Бене, — зненацька запитала вона, — а твоя нова книжка про Дім Марстена?

Він розсміявся й поцілував її в кінчик носа:

— Вже пізно.

Вона йому усміхнулась:

— Я не збиралася винюшувати.

— Все гаразд. Але, мабуть, іншим разом… за денного світла.

— Окей.

— Краще катай додому, дівчисько. Завтра о шостій?

Вона поглянула собі на годинник:

— Сьогодні о шостій.

— Добраніч, Сюзен.

— Добраніч.

Вона вийшла з машини і легко побігла доріжкою до бічних дверей, а потім обернулася й помахала йому, коли він уже від'їжджав. Перш ніж зайти, вона дописала в замовлення молочареві сметану. З печеною картоплею це зробить вечерю особливою..

Вона затрималася ще на якусь хвилину, перш ніж заходити, дивлячись на Дім Марстена на пагорбі.

8

У своїй маленькій, як коробка, кімнаті він роздягся, не вмикаючи світла, і голим заповз у постіль. Така привабна дівчина, перша така відтоді, як загинула Міранда. Він сподівався, що не намагатиметься перетворити її на нову Міранду; це було б болісно для нього і жахливо несправедливо щодо неї.

Він улігся і дозволив собі відпливати. Незадовго до того, як зануритися в сон, він зіпнувся і, спершись на лікті, подивився повз квадратну тінь друкарської машинки й тоненький стос рукопису поряд із нею крізь вікно. Після того, як подивився кілька інших кімнат, він спеціально попрохав у Єви Міллер цю, тому що вона дивилася прямо на Дім Марстена.

Світло в ньому досі горіло.

Тієї ночі, вперше відтоді, як він приїхав у Єрусалимове Лігво, йому наснився той старий сон, і ніколи ще він не приходив з такою реалістичністю після тих жахливих, кривавочервоних ночей відразу по загибелі Міранди в мотоциклетній аварії. Пробіжка по коридору, моторошне верещання дверей, коли він їх потягнув і відчинив, звисаюча фігура раптом розплющує свої огидні, набряклі очі, сам він розвертається до дверей у тій уповільненій, мулистій паніці сновидіння…

І знаходить їх замкненими.

Розділ третій
Лігво (I)

1

Містечко не бариться зі своїм пробудженням — справи не чекатимуть. Навіть коли краєчок сонця ще лежить за обрієм, а на землі темрява, вже розпочалася діяльність.

2

4:00 ранку.

Сини Ґріффена — вісімнадцятирічний Гел і Джек чотирнадцяти років та двоє найманих робітників розпочинали доїння. Корівник тут, вибілений і сяючий, був дивом чистоти. Посередні, між без єдиної цятки прогонами, що йшли з обох боків перед стійлами, пролягав напувальний бетонний жолоб. Гел, клацнувши вмикачем у дальнім кінці, відкрив клапан і подав воду. Ввімкнувшись у роботу, рівно загудів електричний насос, потягнувши воду з одного з двох артезіанських колодязів, якими послуговувалося їхнє обійстя. Похмурий хлопець, вайлуватий, сьогодні він був особливо не в гуморі. Минулого вечора вони з батьком з'ясовували стосунки. Гел хотів кинути школу. Він ненавидів школу. Він ненавидів її нудьгу, її вимогу недвижно висиджувати по цілих п'ятдесят хвилин його часу, і ще він ненавидів усі предмети, за винятком деревообробки та рисування. Уроки англійської бісили, історія була дурня дурнею, а ділова математика незбагненною. І ніщо з того не мало значення, от де пекло. Коровам байдуже, говориш ти «мабудь» чи припускаєшся помилок в інших словах, їм байдуже, хто був головнокомандувачем клятої Потомакської армії

під час клятої Громадянської війни[1], а щодо рахівництва, то його власний, крий боже, батечко не зможе скласти дроби дві п'ятих та одна друга навіть під загрозою розстрілу. Тому він і тримає бухгалтера. І лишень поглянути на того парубка! Вивчився в коледжі, а досі робить на такого бовдура, як його старий. Батько сам йому казав багато разів, що не в книжній науці секрет успішного бізнесу (а молочне господарство такий самий бізнес, як будь-який інший); *знатись* на людях — ось у чім секрет. Його батько — великий накидач отого лайна про чуда освіти, а сам зі своєю шестикласною освітою. Він нічого ніколи не читав, окрім «Рідерз Дайджесту»[2], а ферма заробляє $ 16 000 на рік. Знатися на людях. Мати змогу з ними ручкатися і передавати вітання їхнім жінкам по іменах. Атож, Гел знався на людях. Їх є два види: ті, якими він може попихати, і ті, якими не може. Чисельна перевага перших над другими десять проти одного.

На жаль, його батько був таким одним.

Він озирнувся на Джека, котрий повільно і мрійливо підкидав сіно з початої паки в перші чотири стійла. Ось вам книжний черв, татусів пестунчик. Жалюгідний дрібний гівнюк.

— Нумо, ворушися, — гукнув Гел. — Наддай ще сіна.

Він відімкнув комору і дістав перший з їхніх чотирьох доїльних апаратів. Несамовито кривлячись від блискоту його сталевого верху, він покотив апарат по проходу.

Школа. Та йобана, крий боже, школа.

Наступні дев'ять місяців зяяли перед ним, мов якась безкінечна могила.

---

[1] Army of the Potomac — головна армія північного Союзу під час Громадянської війни в США (1961–1965), пойменована за назвою річки Потомак, якою проходила межа між північними та південними штатами.

[2] «Reader's Digest» («Читацький огляд») — заснований у Нью-Йорку 1922 р. журнал для сімейного читання, який регулярно видає антології актуальних бестселерів і класики, у кожному томі вміщується 4–5 стислих версій романів.

3

4:30 ранку.

Плоди вчорашнього пізнього доїння були перероблені і поїхали до Лігва, але тепер уже не в бідонах з оцинкованої сталі, а в картонних пакетах під яскравим лейблом «Молочарня Теннета». Батько Чарлза Ґріффена ще продавав своє молоко сам від себе, але зараз це вже не було практичним. Конгломерати зжерли останніх незалежних виробників. Молочником у західному Салимі був Ірвін П'юрінтон, і свій маршрут він розпочинав з Брок-стріт (називаною поза містом Брок-роуд або Та Безбожна Пральна Дошка). Пізніше він об'їде центром міста, а потім обробить передмістя вздовж Брукс-роуд.

У серпні Вінові виповнилося шістдесят один, і вихід на пенсію вперше почав здаватись йому справжнім і можливим. Його дружина, осоружна стара курва на ім'я Елсі, померла восени 1973 року (випередження його було єдиною люб'язною справою, яку вона зробила за двадцять сім років їхнього шлюбу), тож коли пенсія нарешті настане, він збирався забрати свого собаку, дворняжку-напівкокера на ім'я Док, і переїхати південніше, до Пемаквід Пойнту[1]. Він планував спати щодня до дев'ятої і ніколи більше не бачити, як сходить сонце.

Він зупинився перед будинком Нортонів і склав до свого козуба їхнє замовлення: помаранчевий сік, дві кварти молока, дюжина яєць. Коли вилазив з кабіни, в коліні стрельнуло болем, але слабенько. Цей день обіцяв бути чудовим. До звичайного замовлення місіс Нортон округлим, за методом Палмера[2], почерком Сюзен було дописано: «Будь ласка, Віне, покладіть одну маленьку сметану. Дякую».

---

[1] Pemaquid Point — мис зі збудованим у 1828 році знаменитим маяком біля міста Бристоль, популярна курортна місцина в штаті Мейн.

[2] Palmer-method — розроблений Остіном Палмером (1960–1927) метод швидкісного розбірливого курсивного письма, колись найпопулярніший у США.

П'юрінтон пішов по сметану назад: мабуть, це буде один з тих днів, коли всім хочеться чогось особливого. Сметана! Одного разу він її куштував і йому хотілося виригати.

Небо на сході почало світлішати, а на полях між тут і містом королівським розсипом діамантів виблискувала роса.

4

5:15 ранку.

Одягнена в заношений домашній халат і рожеві шльопанці Єва Міллер уже двадцять хвилин як встала. Вона готувала собі сніданок — яєчня з чотирьох яєць, вісім шматочків шинки, пательня смаженої картоплі. Це скромне снідання вона прикрасить двома скибочками тоста з варенням, десятиунцієвою склянкою помаранчевого соку[1] і чашкою кави з вершками на закінчення. Дебела, але не достоту товстуха; надто завзято вона працювала, щоби тримати свій заклад на належному рівні, де там їй було ще товстіти. Вигини її тіла були героїчними, раблезіанськими. Бачити її в русі, коли вона порається біля своєї восьмиконфорочної електроплити, то було як дивитися на неугавне хвилювання морського припливу або пересування піщаних дюн.

Вона любила поглинати свій сніданок саме так, цілковито на самоті, плануючи роботу на день. Роботи було чимало: середа — це той день, коли вона міняла постільну білизну. Наразі в неї було дев'ять пожильців, включно з отим новим, містером Міерзом. Будинок мав три поверхи й сімнадцять номерів, а ще ж були підлоги, які слід помити, сходи поскромадити, натерти воском перила, і килим пора перевернути в центральній спільній вітальні. З дечим собі допомогти вона покличе Пронозу Крейґа, якщо той не заспиться після важкої пиятики.

Якраз коли вона сідала до столу, прочинилися задні двері.

— Вітаю, Віне. Як ся маєш?

---

[1] 10 унцій = 283,49 грамів.

— Нічогенько. Коліно трохи вибрикує.

— Шкода таке чути. Ти можеш додати ще одну кварту молока і галон отого лимонаду?

— Звичайно, — сказав він покірливо. — Я знав, що сьодні буде саме такий день.

Вона колупалася в своїй яєчні, не реагуючи на це зауваження. Він П'юрінтон завжди вміє знайти, на що пожалітися, хоча Бог знає, він мусив би почуватися найщасливішою людиною серед живих після того, як та скажена мегера, з якою він був жонатий, упала з драбини в погреб і скрутила собі в'язи.

За чверть до шостої, якраз коли вона закінчувала другу чашку кави і курила «Честерфілд», об стіну будинку гепнула «Прес-Гералд» і впала в трояндові кущі. Це так уже втретє цього тижня; той хлопець Кілбі прагне бейсбольного успіху. Можливо, доставка газет здвигнула йому розум. Ну, хай газета поки полежить там. Найвранішніше сонячне світло, тоненьке й дорогоцінно золоте, вливалося крізь східні вікна. Це були найкращі хвилини її дня, і вона нізащо не потривожить їх незворушний спокій.

Її пансіонери користувалися плитою і холодильником — це, як і щотижнева переміна постільної білизни, входило в плату за житло — і невдовзі цей спокій буде зруйновано, щойно Ґровер Верілл і Мікі Сильвестер спустяться, щоб налопатися своєї каші і їхати на фабрику аж ген там, у Ґейтс-Фоллзі, де вони обидва працювали.

Так, ніби її думка послала їм сигнал з'явитися, зашуміла вода в унітазі на другому поверсі і Єва почула на сходах важкі робочі черевики Сильвестера.

Вона з зітханням підвелася і рушила рятувати газету.

5

6:05 ранку.

Тонкий дитячий плач пронизав тонкий ранковий сон Сенді Мак-Дуґалл, і вона встала, все ще з затуманеними

очима, подивитись на немовля. Вона обдерла гомілку об нічний столик і йойкнула:

— Кака!

Почувши її голос, дитина заплакала дужче.

— Замовч! — крикнула Сенді. — Я вже йду!

Вузьким коридором трейлера вона пройшла в кухню, струнка дівчина, що вже втрачала залишки тієї незначної привабливості, яку могла колись мати. Вона дістала з холодильника пляшечку Ренді, подумала, чи не підігріти її, та потім передумала: ну його к бісу. Якщо тобі аж так цього хочеться, скиглію, то зможеш попити й холодним.

Вона пройшла до його спальні і холодно подивилась на нього. Хлопчику вже десять місяців, але був він хворобливим і плаксивим. Тільки минулого місяця почав повзати. Може, в нього той поганий поліомієліт чи ще щось. Зараз там щось таке було в нього на руках, а ще й на стіні. Вона ворухнулася вперед, дивуючись, у що це він, во ім'я Марії, закалявся.

Їй було сімнадцять, і в липні вони з чоловіком відсвяткували першу річницю свого весілля. На той момент, коли вона виходила за Ройса Мак-Дуґалла, з шестимісячною вагітністю і схожа на дирижабль «Ґуд'їар»[1], шлюб здавався таким достоту благословенним, яким його тоді оголосив отець Каллаген — просто благословенним рятувальним виходом. Тепер він здавався просто купкою каків.

Кака й була саме тим, побачила вона з огидою, чим Ренді вимазав собі всі руки, і стінку, і волосся.

Вона стояла з холодною пляшкою в руці, тупо дивлячись на дитя.

Оце й є те, заради чого вона кинула старшу школу, кинула друзів, свої надії стати моделлю. Заради цього гидотного трейлера, що навіки застряг тут, на Присілку, і пластик всередині вже смугами відстає від поверхонь, заради чоловіка, який працює на фабриці цілий день і йде пити або

---

[1] Дирижаблі, які з 1918 року випускає найбільша в світі гумова компанія «Goodyear», зараз переважно використовуються як носії реклами.

грати в покер зі своїми непутящими приятелями з автозаправки ввечері. Заради цього дитяти — викапаний його непутящий батечко й вимазує каками геть усе.

Він кричав на всю силу своїх легень.

— *Заткайся, ти!* — крикнула вона раптом у відповідь і кинула на нього пластикову пляшку. Та вдарила його в лоба і він перекинувся в своїй колисці на спину, репетуючи й молотячи ручками. Зразу під лінією волосся відбилося червоне коло, і вона відчула, як жахлива хвиля задоволення, жалості і ненависті сплеснулася їй у горлі. Вона, неначе якусь ганчірку, вихопила його з колиски.

— *Заткнися! Заткнися! Заткнися!*

Вона вдарила його двічі, перш ніж змогла себе зупинити, і Ренді так сильно зайшовся від болю, що його крики стали аж беззвучними. Він лежав, хапаючи ротом повітря, у своїй колисці, обличчя було фіолетовим.

— Я вибачаюся, — пробурмотіла вона. — Ісусе, Маріє і Йосифе. Я вибачаюся. З тобою все гаразд, Ренді? Одну хвилиночку, зараз мама тебе відчистить.

Коли вона повернулась назад з мокрою ганчіркою, напухлі повіки Ренді майже сховали його очі і вже синішали. Але пляшечку він узяв, і коли вона вологою ганчіркою почала витирати йому обличчя, він їй беззубо заусміхався.

Скажу Рою, що я його переповивала і він упав зі стола, подумала вона. Він повірить. Ох, Боже, зроби так, щоби він повірив.

6

6:45 ранку.

Більшість «синіх комірців» Салимового Лігва перебували в дорозі на роботу. Майк Раєрсон був одним з тих небагатьох, які працювали в самому місті. У щорічному міському звіті він значився як доглядач парків і спортивних майданчиків, але фактично Майк відповідав за підтримання в порядку трьох міських кладовищ. Влітку це забирало

майже весь робочий час, але ж і взимку він не байдикував, як дехто з тутешніх, скажімо, отой в'їдливий Джордж Міддлер у реманентній крамниці, схоже, собі думає. Принагідно він працював ще й на Карла Формена, міського трунаря, а більшість старих людей зазвичай дають дуба взимку.

Зараз він їхав на Бернс-роуд своїм пікапом, до якого були завантажені великі садові ножиці, акумуляторний секатор для живоплотів, коробка штативів для меморіальних прапорців, лом, щоб підважувати надгробки, які, можливо, провалилися, та дві газонокосарки «Бріґґз & Стреттон»[1].

Зранку він постриже траву на Злагідному Пагорбі і підправить, де потрібно, надгробки та кам'яну огорожу, а по обіді поїде на протилежний кінець міста, до кладовища при Шкільному пагорбі, куди інколи вчителі приходять робити естампові копії надгробних рельєфів у пам'ять зниклої колись колонії «трясунів», які ховали там колись своїх померлих[2]. Але з усіх трьох міських цвинтарів Злагідний Пагорб подобався йому найбільше. Він сподівався, що одного дня і його зможуть поховати там — десь так років через сто.

Мав він двадцять сім років і протягом своєї доволі строкатої кар'єри три роки відбув у коледжі. Він не полишав надію колись туди повернутися і завершити навчання. Гарний з виду, відкритий, приємний, він не мав проблем з підчепленням неодружених жінок суботніми вечорами «У Делла» або в Портленді. Деяких з них відвертала його робота, і Майк щиро не міг цього зрозуміти. Приємна ж робота, і ніякого начальства нема, яке зазирало б тобі через плече, і робиш на свіжому повітрі, під Божими небесами; і що з того, якщо він інколи риє могильні ями або при нагоді кермує катафалком Карла Формена. Хтось же це мусить

---

[1] «Briggs & Stratton» — заснована 1908 р. велика компанія з виробництва двигунів внутрішнього згоряння.

[2] Shakers — англійського походження секта християн-харизматів, що особливо розквітла у XIX ст. в США; «шейкери» дотримувалися комунального способу життя, асексуальності, пацифізму, відправляли екстатичні богослужіння з танцями й піснями, не цуралися мистецтва та нових технологій.

робити. На його розсуд, єдиним явищем, природнішим за смерть, був тільки секс.

Щось стиха собі мугикаючи, він повернув на Бернс-роуд і, рушаючи вгору пагорбом, перемкнув на другу передачу. Позаду нього згорда віялася суха курява. Крізь пониклу літню зелень обабіч дороги йому було видно стовбури безлистих дерев, що згоріли у тій великій пожежі 51-го року, наче кістки трухлявіючих скелетів. Він знав, що там легко потрапити в пастку вітролому і зламати собі ногу, якщо не бути обережним. Навіть через двадцять п'ять років залишається цей шрам тієї великої пожежі. Ну, так воно й ведеться. Посеред життя ми перебуваємо в смерті[1].

Цвинтар лежав на верхівці пагорба, і Майк завернув на заїзд, готовий вилізти й відімкнути браму… та тут же вдарив по гальмах, і трак, здригаючись, став.

На кованих залізних воротах униз головою висіло тіло собаки, і земля внизу була закаляна його кров'ю.

Майк виліз із кабіни і поспішив туди. З задніх кишень він витяг робочі рукавиці й одною рукою підважив голову собаки. Та піддалася з жахливою, безкостою легкістю, і Майк задивився в порожні, осклянілі очі Дока, напівкокера Віна П'юрінтона. Собаку було повішено на одному з високих шпичаків воріт, неначе шмат яловичини на різницькому гаку. Мухи, повільні серед прохолоди раннього ранку, вже ліниво повзали по трупу.

Майк щосили пружився, підсмикував і зрештою зняв його, відчуваючи нудоту в череві від тих болотних звуків, що супроводжували його зусилля. Цвинтарний вандалізм не був для нього чимсь новим, особливо під час Гелловіну, але до нього було ще півтора місяця і такого, як оце, він ще ніколи не бачив. Зазвичай вандали задовольнялися тим, що перекинуть кілька надгробків, надряпають кілька матюків або повісять на воротах паперового скелета. Але якщо це

---

[1] Фраза з григоріанського хоралу XIV ст. «Media vita in morte sumus», яка в національних перекладах перейшла до погребальних молитов різних протестантських церков.

вбивство — робота якихось підлітків, тоді вони справжні паскудники. Вінові це розіб'є серце.

Він міркував, чи не повезти собаку прямо до міста і показати Паркінсу Ґіллеспі, та вирішив, що нічого цим не досягне, він зможе доставити бідолаху Дока у місто, коли поїде туди обідати — хоча навряд матиме сьогодні великий апетит.

Він відімкнув ворота і поглянув на свої рукавиці, які були вимазані в кров. Треба буде відчистити залізні ґрати воріт, і зрештою виглядало на те, що сьогодні по обіді на Шкільний Пагорб він не поїде. Він заїхав на кладовище і поставив машину, більше не мугикаючи. Весь смак пішов геть із цього дня.

7

8:00 ранку.

Незграбні жовті шкільні автобуси виконували усталені рейси, підбираючи дітей, які чекали біля своїх поштових скриньок, тримаючи обідні пакунки й пустуючи. Одним із цих автобусів кермував Чарлі Родс, і його забірний маршрут покривав дорогу Теґґартів Ручай у східному Лігві та верхню половину Джойнтер-авеню.

Діти, які їздили автобусом Чарлі, поводилися найкраще в місті — та й у всьому шкільному окрузі, правду сказати. В автобусі №6 не було криків, дурних вибриків чи смикання за коси. Всі сиділи збіса тихо і дбали про свої манери, бо інакше йшли б дві милі пішки до початкової школи на Стенлі-стріт і там уже в адміністрації пояснювали, чому так.

Він знав, щó вони про нього думають, і добре уявляв, як вони поза очі його обзивають. Та ну й гаразд. Він нікому не дозволить дуркувати і коїти капості в своєму автобусі. Хай прибережуть це для своїх безхребетних учителів.

Директор на Стенлі-стріт мав нахабство запитати його, чи не занадто «імпульсивно» він діяв, коли три дні поспіль висаджував того хлопця, Дарема, лише за те, що той дещо гучно балакав. Чарлі просто подивився на нього, і зрештою той жовтодзьобий дрібний шмаркач директор, якихось

чотири роки після коледжу, відвів очі. Чоловіком, що керував автопарком Адміністративного шкільного округу №21, був Дейв Фелсен, старий друзяка; вони разом пройшли всю Корею[1]. Вони розуміли один одного. Вони розуміли, що відбувається в країні. Вони розуміли, як хлопець, який у 1958 році «дещо гучно балакав» у шкільному автобусі, став хлопцем, який посцяв на прапор у 1968-му[2].

Він кинув погляд у верхнє широке дзеркало і побачив, як Мері Кейт Ґріґсон передає записку своєму малому лизунчику Бренту Тенні. Малий лизунчик, йо, точно. Вони шпокаються між собою в ці часи ще до шостого класу.

Він з'їхав на узбіччя і зупинився, ввімкнувши стопові мигавки. Мері Кейт і Брент скинули очі, злякані.

— Маєте багацько за що потеревенити? — запитав він у дзеркало. — Добре. Тоді вперед.

Він розкрив складані двері і зачекав, поки вони заберуться геть к бісу з його автобуса.

8

9:00 ранку.

Проноза Крейґ скотився з ліжка — буквально. Сонячне світло, що било крізь його вікно на другому поверсі, було сліпучим. Голова нудотно гуділа. А той парубок, письменник, нагорі вже знай собі цюкає. Ісусе Христе, від отакого цюк-цю-цюк день у день людина може впіймати щось навіть гірше за білочку.

Він підвівся і в трусах та майці пішов до календаря подивитися, чи сьогодні не той день, що він його сам собі призначив для безробіття. Ні. Сьогодні була середа.

---

[1] Ідеться про війну 1950–1953 рр. між комуністичною Північною Кореєю і Південною Республікою Корея, хоча реальні бойові дії переважно вели: з одного боку армія КНР і ВПС СРСР, а з другого — контингент ООН, що головним чином складався з американських військ.

[2] Згадано про тодішні протести студентської молоді і гіппі в США проти війни у В'єтнамі, з випадками спалення й обсикання американських прапорів чи обпльовування солдатів, які повернулися з фронту.

Похмілля в нього було не таким важким, яким воно часом бувало. Він гуляв «У Делла», аж поки там не зачинилися о першій, але мав тільки два долари і не спромігся нажебрати собі багато пива після того, як їх витратив. Втрачаю хист, подумав він, і пошкрябав рукою щоку.

Він натягнув на себе теплу підсорочку, яку носив і взимку, і влітку, надів зелені робочі штани, а потім відчинив шафку і дістав свій сніданок — пляшку теплого пива випити тут, нагорі, а даровану державою коробку вівсяних пластівців спожити внизу. Він ненавидів вівсянку, але пообіцяв удові, що допоможе їй перевернути той килим, а вона, либонь, запланувала й ще якісь клопоти.

Він не ремствував — не дуже — але це було пониженням від тих часів, коли Єва Міллер ділила з ним ліжко. Її чоловік загинув у трагічній халепі на лісопильній фабриці у 1959-му, і це доволі кумедно, ну, якщо взагалі можна назвати таку жахливу пригоду кумедною. У ті часи на лісопильні працювало шістдесят чи сімдесят робітників, і Ралф Міллер був кандидатом на посаду голови правління.

Те, що з ним сталося, було своєрідно кумедним тому, що на той час уже минуло сім років, з 1952-го, коли він з бригадира піднявся до головної контори, як Ралф не торкався там жодної машинерії. Авжеж, так компанія виявила людині свою вдячність, і Проноза вважав, що Ралф її заслужив. Коли підхльостувана східним вітром швидкістю двадцять п'ять миль на годину Велика пожежа промелася Мочарами і перестрибнула на Джойнтер-авеню, здавалося, що лісопильні точно гаплик. Пожежні департаменти шести сусідніх поселень мали достатньо клопоту, намагаючись рятувати місто, куди вже там відривати людей на таку срану операцію, як лісопильня Єрусалимового Лігва. Тоді Ралф Міллер зорганізував усю другу зміну в пожежну команду і під його керівництвом вони змочували дах і зробили те, чого не здатні були зробити західніше Джойнтер-авеню всі пожежні департаменти разом — він збудував протипожежну стіну, яка зупинила вогонь

і завернула його на південь, де його й було цілком придушено.

За сім років по тому він упав у кришильну машину, коли розмовляв з якимись тузами, що приїхали сюди з одної Массачусетської компанії. Він показував їм фабрику, сподіваючись заохотити їх до інвестицій. Його нога послизнулась у калюжці води і сучий син гунув у дробарку просто в них на очах. Зайве казати, що будь-яка можливість угоди стерлась на порох разом із Ралфом Міллером. Лісопильня, яку він врятував у 1951-му, закрилась назавжди у лютому 1960-го.

Проноза подивився у забризкане водою дзеркало і причесав своє сиве волосся, кудлате, красиве і досі сексуальне в його шістдесят сім. Воно, схоже, було єдиним у ньому, що процвітало на алкоголі. Потім він надягнув робочу сорочку-хакі, взяв свою коробку з вівсянкою і пішов наниз.

І оттакої, майже через шістнадцять років після того, як усе те трапилось, він найманий доморядник-рукоблуд у жінки, яку колись вкладав у ліжко — жінки, яку він досі вважає збіса привабливою.

Вдова налетіла на нього, як той кондор, щойно він увійшов до сонячної кухні.

— Слухай, Пронозо, ти не міг би навоскувати вхідні перила після того, як поснідаєш? Маєш час?

Вони обоє зберігали лагідну видимість того, що він все це робить з власної ласки, а не як плату за свою кімнату нагорі, яка коштує чотирнадцять доларів за тиждень.

— Звісно, зроблю, Єво.

— І той килим у передній кімнаті…

— …треба перевернути. Йо, я пам’ятаю.

— Як твоя голова цього ранку?

Вона поставила запитання діловим тоном, не дозволяючи жодному співчуттю ввійти в її голос… але Проноза відчув його присутність під сподом.

— Голова в порядку, — відповів він ображено, ставлячи скип’ятити воду для вівсяних пластівців.

— Тебе допізна не було, тому я й спитала.

— Отримала якийсь рапорт на мене, чи не так?

Він з гумором накивнув їй бровою і з задоволенням побачив, що вона досі може зашарітися як школярочка, хоча всі колишні забави вони облишили майже дев'ять років тому.

— Та ну тебе, Еде…

Вона була єдиною, хто досі звав його так. Для всіх інших у Лігві він був просто Пронозою. Та й нехай, з цим усе гаразд. Хай собі звуть його як тільки їм забажається. Це прізвисько прилипло до нього, і то цілком заслужено.

— Не переймайся, — буркнув він. — Я на ліву ногу з ліжка встав.

— Випав з нього, судячи зі звуку.

Вона промовила це жвавіше, ніж мала намір, але Проноза лише гмикнув. Він заварив і з'їв свою ненависну вівсянку, потім узяв бляшанку меблевого воску та ганчірки і не озирнувся.

Нагорі не вгавало цюк-цюк друкарської машинки того парубка. Вінні Апшо, котрий також жив там у кімнаті навпроти, казав, що той кожного ранку починає о дев'ятій, продовжує до полудня, знов починає о третій, продовжує до шостої, знов починає о дев'ятій і так не вгаває аж до півночі. Проноза не міг уявити, щоб хтось мав стільки слів у своїй голові.

Та все ж таки він здавався доволі приємним типом і, може, якогось вечора «У Делла» роздобриться на не одне пиво. Він чув, що більшість отаких письменників п'ють, як коні.

Він почав методично полірувати перила і знову повернувся думками до вдови. Вона перетворила цей будинок на пансіон завдяки страховим грошам свого чоловіка, і їй непогано ведеться. А чом би й не велося? Вона працює як та тяглова коняка. Але ж, напевне, колись звикла регулярно отримувати отого від свого чоловіка, тож коли журба з неї вимилася, та потреба залишилась. Боже, як же вона любила те робити!

У ті роки, шістдесят перший, шістдесят другий, люди ще кликали його Едом, а не Пронозою, і він іще сам тримав

пляшку, а не навпаки. Мав добру роботу на залізниці «Бостон і Мейн», і одної ночі 1962 року це й сталося.

Він припинив свої розмірені, вихрові рухи і задивився крізь вузьке оглядове віконце на сходовому майданчику другого поверху. Воно було заповнене золотом дурнів, останнім яскравим світлом літа, світлом, що насміхалося з холоду, з тремтливої осені і ще холоднішої зими, що прийде слідом за нею.

Співучасть їх була обопільною тієї ночі, і після того, як теє сталося і вони лежали разом у темряві її спальні, вона почала плакати і казати йому, що вони вчинили непорядно. Він сказав їй, що порядно, сам не знаючи, порядно було це робити чи ні, та й не переймаючись тим, а тим часом північний вітер скрикував, і кашляв, і завивав, шугаючи з карнизів, а її кімната була теплою і затишною, і зрештою вони заснули разом, як ложки в шухляді мисника.

Ах, Боже і синку твій Ісусе, час тече як та річка, і Ед загадався, чи той парубок, письменник, про це знає.

Він знову почав полірувати перила довгими, розмашними погладжуваннями.

9

10:00 ранку.

Перерва у початковій школі на Стенлі-стріт, найновішій шкільній будівлі у Лігві, якою пишалося місто. Шкільний округ досі сплачував за цю невисоку, немов щойно з целофану, будівлю на чотири класних кімнати, яка була такою ж мірою новенькою, світлою і модерною, як початкова школа на Брок-стріт старою і темною.

Річі Боддін, першорядний шкільний кривдник, який цим статусом пишався, грандом вийшов на ігровий майданчик, очі шукають того мудросракого новачка, який знав усі відповіді на математиці. Жоден новачок вільготно не приживався в його школі без пізнання того, хто тут бос. Особливо якийсь чотириокий підарко, вчительський пестунчик, як оцей.

Річі було одинадцять років, а важив він 140 фунтів[1]. Усе життя Річі його мати закликала людей помилуватися, який моцний молодик її син. Таким чином Річі зрозумів, що він великий. Інколи він уявляв собі, ніби відчуває, як здригається під його ногами земля, коли він іде. А коли виросте, він куритиме «Кемел», точно як його старий.

Його боялися четверто- і п'ятикласники, а менші діти вважали за ідола шкільного подвір'я. Коли він перейде у сьомий клас до школи на Брок-стріт, їхній пантеон зубожіє без свого диявола. Все це дарувало йому величезне задоволення.

А онде й той пацан, Петрі, чекає, що його приймуть на цій перерві пограти в тач-футбол[2].

— Гей! — гукнув Річі.

Всі озирнулися, окрім Петрі. Очі у всіх при цім були склянистими, і кожна пара очей виказувала полегшення, коли вони побачили, що Річі втупився в когось іншого.

— Гей, ти! Чотириокий!

Марк Петрі обернувся і подивився на Річі. Зблиснули на ранковому сонці його окуляри в сталевій оправі. Зріст хлопець мав такий же, як Річі, що означало, що він вивищується над більшістю своїх однокласників, але був худорлявим, з беззахисним обличчям книжника.

— Ти це до мене говориш?

— Ти це до мене говориш? — перекривив його Річі писклявим фальцетом.— У тебе голос, як у якогось підара. Ти це знаєш?

— Ні, я цього не знав, — сказав Марк Петрі.

Річі ступив на крок уперед.

— Можу поспорити, що ти смокчеш, ти це знаєш, чотириокий? Я можу поспорити, що ти смокчеш великого волохатого кореня.

— Справді?

Його ввічливий тон просто бісив.

---

[1] 140 фунтів = 63,5 кг.

[2] Touch football — полегшений варіант гри в американський футбол, де гравця, який несе м'яч, достатньо лише торкнутися, а не заблокувати на землі.

— Йо, я чув, що ти справді смокчеш. Не тільки по четвергах тобі годиться. Ти не можеш чекати. Тобі годиться щодня.

Діти почали підтягуватися ближче, щоб подивитися, як Річі розтопче цього новачка. Міс Голком, яка цього тижня наглядала за ігровим майданчиком, була далеко, дивлячись за малими дітьми на гойдалках і переважних орелях.

— Що в тебе за проблема? — запитав Марк Петрі. Він дивився на Річі так, ніби щойно відкрив для себе якогось нового цікавого жука.

— Що в тебе за проблема? — перекривив його Річі фальцетом. — Нема в мене ніякої проблеми. Просто я чув, що ти великий жирний підар, ото й усе.

— Невже справді? — перепитав Марк так само ввічливо. — А я чув, що ти великий шмат незграбного, тупого лайна, отаке я чув.

Цілковита тиша. Решта хлопців стояли, роззявивши роти (але дивилися вони заінтриговано; ніхто з них до цього не бачив парубка, який власноруч підписує собі смертний вирок). Заскочений цим абсолютно зненацька, Річі також роззявився разом з усіма.

Марк зняв свої окуляри і подав хлопцеві поруч:

— Потримай, гаразд?

Хлопець їх узяв і безмовно витріщився на Марка.

Річі атакував. То була повільна, вайлувата атака, без ані крихти грації чи майстерності. Земля здригалась під його ногами. Він був сповнений упевненості і ясного, радісного прагнення топтати і крушити. Він вихнув своєю вбивчою правою, яка мусила поцілити цього ось чотириокого підарка просто в губи і відправити його зуби врозліт, як клавіші піаніно. Готуйся до дантиста, підаре. Ось тобі маєш.

Марк Петрі пригнувся й одночасно ступив крок убік. Вбивча правиця майнула в нього над головою. Силою власного удару Річі наполовину розвернуло, і Марк мусив лише виставити ногу. Річчі Боддін гепнувся на землю. Він рохнув. Натовп дітей відгукнувся:

— Аааx!

Марк чудово розумів, що якщо цей великий, незграбний хлопець на землі знову стане на ноги, його буде жорстоко побито. Марк був спритним, але спритність не може довго протистояти в баталії на шкільному подвір'ї. Якби це була якась вулична ситуація, зараз було саме час тікати, відірватися від свого повільнішого переслідувача, а потім обернутися і показати йому довгого носа. Але тут не вулиця, не середмістя, і він чудово розумів: якщо він не завдасть зараз прочуханки цьому великому огидному шматку лайна, цькування ніколи не припиниться.

Ці думки промайнули в його голові за чверть секунди.

Він стрибнув Річі Боддіну на спину.

Річі рохнув. Натовп знову видав: «Аааx!» Марк ухопив Річі за руку, не забувши зробити це над манжетом сорочки, щоб спітніла рука не вислизнула з його захвату, і вивернув її Річі за спину. Річі скрикнув від болю.

— Проси пощади, — наказав йому Марк.

Відповідь Річі потішила б людину, яка двадцять років відслужила у військово-морському флоті. Марк підсмикнув руку Річі йому до лопаток, і той знову заверещав. Його затопило обуренням, переляком і здивуванням. Такого раніше з ним ніколи не бувало. Такого не могло бути зараз. Авжеж, жоден чотириокий підарок не може сидіти в нього на спині й викручувати йому руку і змушувати його верещати перед підданими.

— Проси пощади, — повторив Марк.

Річі важко зіп'явся на коліна; Марк утиснув свої коліна Річі в боки, як той вершник на коні без сідла, і втримався на його спині. Обоє були в пилюці, але Річі мав вигляд значно пошарпаніший. Обличчя в нього було червоним і напруженим, очі вибалушені, на щоці подряпина.

Він спробував скинути Марка через плече, і Марк знову підсмикнув угору його руку. Цього разу Річі не скрикнув, він зарюмсав.

— Проси пощади або, хай допоможе мені Бог, я її зламаю.

Сорочка Річі висмикнулася зі штанів. Він відчував, як пече його подряпаний живіт. Він почав ридати і вихилятися з боку на бік. І все одно цей ненависний чотириокий педик залишався на його спині. Рука до ліктя в нього була крижаною, а плече горіло вогнем.

— Злізь із мене, курвий ти сину! Ти нечесно б'єшся!

Вибух болю.

— Проси пощади.

— Ні!

Він втратив рівновагу, соваючись на колінах, і повалився лицем у пилюку. Біль у його руці був паралізуючим. Він ковтав пилюку. Пилюка була в його очах. Він безпорадно дригав ногами. Він вже забув, як воно, бути величезним. Він забув, як здригається під його ногами земля, коли він іде. Він забув, що хоче курити «Кемел», коли виросте, точно як його старий.

— Пощади! Пощади! Пощади! — заволав Річі.

Він так почувався, що міг би, ридаючи, просити пощади годинами, цілими днями, якщо це поверне йому руку.

— Скажи: я великий огидний шматок лайна.

— Я великий огидний шматок лайна, — прокричав Річі в пилюку.

— Гаразд, цього достатньо.

Марк Петрі зліз із нього і завбачливо відступив поза досяжністю Річі, поки той підводився. Кульші в нього боліли від стискання противника. Він сподівався, що вся бойовитість із Річі вивітрилася. Якщо ні, бути йому добряче побитому.

Річі звівся на рівні. Він роззирнувся довкола. Ніхто не зустрівся з ним поглядом. Усі відвертались, повертаючись до того, що робили перед тим. А той смердюк Ґлік стояв з цим підаром і дивився на нього так, наче той був якимсь божеством.

Річі стояв самотній, ледве здатний повірити, як швидко відбулася його руйнація. Обличчя в нього було вкрите пилом, окрім чистих доріжок, промитих сльозами люті й сорому. Він зважав, чи не кинутися йому на Марка Петрі.

Утім, його сором і страх — нові, сяючі і *величезні* — цього не дозволяли. Поки ще ні. Рука йому боліла, як гнилий зуб. Курвий син брудний перебієць. Якщо я коли-небудь підловлю тебе і повалю…

Але не сьогодні. Він відвернувся і пішов геть, і земля анітрохи не здригалася. Він дивився в землю, щоб не дивитись нікому в обличчя.

Хтось засміявся в дівчачому гурті — високий, насмішкуватий звук, що з жорстокою ясністю далеко рознісся в ранковому повітрі.

Він не підвів очей, щоб побачити, хто з нього сміється.

10

11:15 ранку.

Міське сміттєзвалище Єрусалимового Лігва колись було звичайним старим гравійним кар'єром, допоки у 1945 році його не виснажили, докопавшись до глини. Містилося воно наприкінці відгалуження, яке вело туди від Бернс-роуд за дві милі після цвинтаря Злагідний Пагорб.

Звіддалік Даду Роджерсу було чутно буркотіння і кашель газонокосарки Майка Раєрсона. Але невдовзі ці звуки буде притлумлено тріскотінням полум'я.

Дад служив доглядачем звалища з 1956-го і його щорічне перепризначення на міських зборах було одностайно схвалюваною буденною справою. Він і жив при звалищі в акуратній, критій толем халабуді з табличкою «Доглядач Звалища» на косо навішених дверях. Три роки тому він випросив собі у виборних просто космічний обігрівач і полишив свою квартиру в місті назавжди.

Був він горбанем з курйозно схиленою набакир головою, яка надавала йому такого вигляду, ніби Бог наостанок його роздратовано смикнув, перш ніж дозволити Даду з'явитися в цей світ. Руки у нього, які по-мавпячому звисали ледве не до колін, були дивовижно сильними. Знадобилося четверо чоловіків, щоб завантажити до панельного фургона

старий підлоговий сейф, коли його вивозили сюди з реманентної крамниці, де завели собі новий, стінний. Коли сейф там поклали до фургона, машина помітно присіла на колесах. Але Дад Роджерс витяг його самотужки — жили на шиї здуті, вени на лобі випнуті, а передпліччя й біцепси, як сині троси. Він самотужки перекинув той сейф через східний край.

Дад *любив* своє звалище. Він любив ганяти дітей, які приходили сюди трощити пляшки, і любив спрямовувати машини зі сміттям до тих місць, де його належало скидати цього дня. Він любив перебирати тутешній непотріб, що було його привілеєм як доглядача. Він гадав, що з нього глузують, коли він ходить по горах сміття в своїх бахилах і шкуратяних рукавицях, з пістолетом у кобурі, з мішком через плече і кишеньковим ножем у руці. Нехай собі глузують. Тут траплявся в електричних шнурах мідний дріт, а інколи цілі мотори з неторкнутою в них мідною обвиткою, а в Портленді за мідь давали добру ціну. Тут були старі письмові столи, і стільці, і дивани, різні речі, які можна було лагодити і продавати торговцям антикваріатом на шосе №1. Дад обшахраював тих дилерів, а дилери обшахраювали літніх туристів, ну хіба не чудово, що ось таким от чином крутиться і крутиться цей світ. Якось два роки тому він знайшов ліжко з шишечками, тріснуте, з розваленою рамою, і продав його за дві сотні баксів одному гомосеку з Веллза[1]. І гомик був в екстазі від новоанглійської автентичності того ліжка, не знаючи, як ретельно Дад стирав наждачним папером клеймо «Зроблено у Ґранд-Репідсі» на задньому боці узголів'я[2].

У дальнім кінці звалища були старі машини — «бюїки», «форди», «шеві» і всякі-різні, і Боже мій, яких тільки деталей не залишали люди в своїх автівках, коли їх позбавлялися. Найкраще — це радіатори, але добротний чотирикамерний карбюратор тягнув на сім доларів, після того як

---

[1] Wells — засноване 1643 р. місто в Мейні, популярний курорт.

[2] Grand Rapids — засноване 1826 р., друге за кількістю мешканців місто у штаті Мічиган, який належить до Середнього Заходу США, а не до регіону Нова Англія.

його вимочити в бензині. Не кажучи вже про вентиляторні паски, кришки трамблерів, лобове скло, керма та підлогові килимки.

Так, звалище було чудовим місцем. Звалище було Діснейлендом і Шанґрі-Ла, два в одному заразом. Але навіть не гроші, заховані в чорній коробці, закопаній у землю під його м'яким кріслом, були тут найкращою принадою.

Найкращим тут були вогнища — і пацюки.

Дад випалював частини свого звалища по неділях і середах зранку, і ввечері — по понеділках і п'ятницях. Вечірні вогнища були найгарнішими. Він любив те сутінкове, трояндове жевріння, що розквітало з зелених пластикових пакетів та усіх тих газет і коробок. Але ранкові вогнища були кращими через пацюків.

Зараз, сидячи в своєму м'якому кріслі і дивлячись, як вогонь займається і починає гнати в повітря масний чорний дим, відганяючи вище до неба чайок, Дад розслаблено тримав у руці свій влучний пістолет .22 калібру і чекав, коли полізуть пацюки.

Коли вони вилазили, то вилазили батальйонами. Великі, брудно-сірі, рожевоокі. Дрібні блохи та кліщі вистрибували на їхніх шкурах. Їхні хвости тягнулись за ними, наче товсті рожеві дроти.

Дад любив стріляти пацюків.

— Даде, ти купуєш таку тьму-тьмущу набоїв, — казав у реманентній крамниці своїм соковитим голосом Джордж Міддлер, підсовуючи йому по прилавку коробки «ремінгтонів». — Це місто платить за їх?

То був старий жарт. Кілька років тому Дад подав замовлення на придбання двох тисяч набоїв .22 калібру з експансивними кулями, але Білл Нортон сердито вигнав його геть.

— Еге ж, — зазвичай відказував Дад. — Ти сам знаєш, Джордже, що це чисто служіння громаді.

Осьо. Цей великий, жирний, з калічною задньою лапою, це Джордж Міддлер. Несе щось у зубах, схоже на розідраний шматок курячої печінки.

— Здоров будь, Джордже. Ось ти й приплив, — мовив Дад і натис гачок.

Постріл .22 пролунав глухо, без драматизму, але пацюка двічі перекинуло і він лежав посмикуючись. Експансивні кулі — це саме те, що треба. Коли-небудь він збирався завести собі великокаліберного «Магнума» .45 або .357 і подивитися, що той робитиме цим малим підарам.

Тепер наступна тваринка, це буде та хвойдувата мала Руті Кроккет, та, що не одяга ліфчика в школу і завжди, коли Дад іде повз них вулицею, штурхає ліктями своїх подружок і гигоче. Бабах. Прощавай, Руті.

Пацюки ошаліло поспішали до сховків на дальнім кінці звалища, але перш ніж їм утекти, Дад уграв шістьох із них — добра ранкова здобич, якщо він піде туди на них подивитися, там кліщі тікають з остигаючих трупів, як… як, ну, як пацюки з потопаючого корабля.

Ця думка пройняла його своєю смаковитою кумедністю, і він, закинувши химерно скособочену голову, гойднувся назад на горбі і розреготався потужними, довгими шквалами, тим часом як вогонь прокрадався крізь сміття своїми загребущими помаранчевими пальцями.

Певна річ, життя було розкішним.

11

12:00, полудень.

Міський гудок зайшовся на дванадцять секунд потужним ревінням, оголошуючи обідню годину в усіх трьох школах і вітаючи полудень[1]. Лоренс Кроккет, другий виборний Лігва і власник компанії «Кроккет. Нерухомість і страхування в Південному Мейні» відклав книжку, яку якраз читав («Секс-рабині Сатани»), і звірив свого наручного годинника з гудком. Він пішов до дверей і повісив на

[1] Давня традиція подавати гудком опівдні та о п'ятій вечора звуковий сигнал мешканцям, особливо дітям, які могли не мати годинників, і досі зберігається як історична пам'ятка у деяких маленьких американських містах.

засувку жалюзі табличку «Повернуся о першій годині». Встановлений ним режим залишався незмінним. Він прогуляється до кафе «Екселент», з'їсть там два чизбургери з салатами, вип'є чашку кави і, поки викурить одну «Вільям Пенн»[1], милуватиметься ногами Полін.

Перевіряючи, чи замок замкнувся, він один раз струсонув дверну ручку і вирушив по Джойнтер-авеню. Він затримався на розі, кинувши погляд угору, на Дім Марстена. Там на заїзді стояла автівка. Він розпізнав її лише з мерехтіння і відблисків. Це пробудило жилку неспокою десь у його грудях. Дім Марстена і давно закриту «Громадську Балію» він продав одним пакетом більше року тому. Це була найбільш дивна оборудка в його житті — а свого часу він знався на дивних оборудках. Власником машини там, нагорі, найімовірніше, був чоловік на прізвище Стрейкер. Р. Т. Стрейкер. І якраз сьогодні з ранковою поштою він отримав дещо від цього Стрейкера.

Означений тип під'їхав до офісу Кроккета одного мерехтливого липневого дня лишень трохи більше року тому. Він виліз із машини і, перш ніж зайти до контори, якусь мить постояв на хіднику, високий чоловік, одягнений, попри спекотний день, у поміркований костюм-трійку. Він був лисий, як більярдна куля, і так само, як вона, не пітнів. Брови мав як суцільна чорна засіка, а очниці під ними ховались у глибоких темних дірах, немов дрилем висвердлених у кутастій поверхні його обличчя. У руці він тримав тонкий чорний портфель-дипломат. Коли увійшов Стрейкер, Ларрі сидів сам у своєму офісі; його секретарка на півставки, дівчина з Фелмата з найпрекраснішою парою цицеронів, які лишень можна було охопити оком, після полудня працювала на одного адвоката у Ґейтс-Фоллзі.

Цей лисий чоловік сів у клієнтське крісло, поклав на коліна свій дипломат і вп'явся очима в Ларрі Кроккета.

---

[1] «William Penn» — американські сигари машинної скрутки, названі на честь письменника, проповідника демократії і віротерпимості, засновника міста Філадельфія і штату Пенсильванія Вільяма Пенна (1644–1718).

Неможливо було прочитати вираз в його очах, і це бентежило Ларрі. Йому подобалося власне вміння прочитувати бажання у немовляче блакитних або карих очах людини ще до того, як та людина розкриє свого рота. Цей чоловік не затримався, щоб подивитися фотографії місцевих об'єктів нерухомості, що висіли пришпилені на інформаційній дошці, не простягнув для потиску руку, не відрекомендувався, навіть не привітався.

— Чим я можу вам допомогти? — запитав Ларрі.

— Мене прислали придбати житло і бізнесовий заклад у вашому чарівливому місті, — промовив лисий.

Він говорив з такою пласкою, невразливою беземоційністю, що Ларрі подумав про записані на магнітофон повідомлення, які чуєш, коли набираєш телефонний номер служби погоди.

— Авжеж, еге, чудово, — сказав Ларрі. — Ми маємо кілька гарних об'єктів нерухомості, які можуть…

— У цьому немає потреби, — сказав лисий і підняв долоню, щоб зупинити слова Ларрі.

Ларрі зачудовано зауважив, які дивовижно довгі пальці в цього чоловіка — середній палець на вигляд мав чотири чи й п'ять дюймів від основи до пучки.

— Бізнесовий заклад — це будівля поза міською управою. Вона виходить фасадом на парк.

— Йо, я це можу для вас владнати. Колишня автоматична пральня самообслуговування. Збанкрутувала з рік тому. Це буде дійсно добре місцерозташування, якщо ви…

— Житло, — перебив його лисий чоловік, — це обійстя, яке в місті називають Домом Марстена.

Ларрі занадто довго працював у цьому бізнесі, щоби його обличчя виказало почуття громового приголомшення.

— Невже насправді?

— Так. Мене звуть Стрейкер. Річард Троккет Стрейкер. Усі папери будуть на моє ім'я.

— Дуже добре, — сказав Ларрі.

Цей чоловік мав серйозні наміри, хоча б це здавалося достатньо ясним.

— Обумовлена ціна на Дім Марстена чотирнадцять тисяч, хоча, я думаю, моїх клієнтів можна переконати погодитися на трохи меншу. А щодо тієї старої самопральні…

— Це не обговорюється. Мені доручено заплатити один долар.

— Один?..

Ларрі подався головою вперед, як то робить людина, коли щось неясно дочула.

— Так. Прошу вашої уваги.

Його довгі пальці розстібнули замки на дипломаті, розкрили його і дістали звідти блакитну прозору течку з кількома вкладеними до неї паперами.

Ларрі Кроккет дивився на нього, безрадісний.

— Прочитайте, будь ласка. Це зекономить час.

Ларрі великим пальцем відкинув пластикову обкладинку теки і поглянув на перший аркуш із виразом людини, яка цяцькається з дурнем. Якусь мить його очі навмання перебігали зліва направо, а потім їх щось там вчепило.

Стрейкер тонко усміхнувся. Він поліз рукою собі під піджак, дістав плаский золотий портсигар і вибрав сигарету. Розім'яв її, а потім підкурив від дерев'яного сірника. Міцний аромат суміші турецьких тютюнів заповнив офіс, і вентилятор розганяв його по всьому приміщенню.

Наступні десять хвилин в офісі панувала тиша, порушувана лише гудінням вентилятора та приглушеними звуками машин, що проїжджали вулицею. Стрейкер докурив свою сигарету до огризка, задавив жевріючий попіл пальцями і закурив наступну.

Ларрі підвів очі вгору, обличчя мав бліде, шоковане.

— Це якийсь жарт. Хто вас на це напоумив? Джон Келлі?

— Я не знаю жодного Джона Келлі. Я не жартую.

— Ці папери… акт про відмову від претензій… аудит земельної ділянки… Боже мій, чоловіче, хіба ви не розумієте, що цей шматок землі коштує півтора мільйона доларів?

— Ви недооцінюєте, — холодно промовив Стрейкер. — Він коштує чотири мільйони. Скоро коштуватиме більше, коли там буде збудовано торговельний центр.

— Чого ви хочете? — спитав Ларрі. Голос у нього був хрипким.

— Я вже казав вам, чого я хочу. Ми з партнером плануємо відкрити бізнес у цьому місті. Ми плануємо жити у Домі Марстена.

— Якого роду бізнес? Корпорація «Вбивство»?

Стрейкер холодно усміхнувся:

— Боюся, абсолютно звичайний меблевий бізнес. З певною лінією доволі специфічного антикваріату для колекціонерів. Мій партнер є чимось на кшталт експерта в цій галузі.

— Лайно, — грубо відказав Ларрі. — Ви могли б забрати Дім Марстена за вісім з половиною тисяч, пральню за шістнадцять. Ваш партнер мусить це знати. І ви обоє мусите знати, що це місто не зможе прогодувати заклад з вишуканими меблями й антикваріатом.

— Мій партнер надзвичайно обізнаний у будь-якій темі, яка починає його цікавити, — сказав Стрейкер. — Він знає, що ваше місто розташоване на автостраді, якою користуються туристи і літні відпочивальники. Це ті люди, з якими ми сподіваємося робити більшу частину нашого бізнесу. У всякому разі, з вами це не обговорюється. Ви погоджуєтеся, що папери в порядку?

Ларрі поплескав по столу блакитною текою.

— Здається, що так. Але я не збираюся виявитися обшахраєним, не важить, що ви тут розказуєте про те, чого вам хочеться.

— Ні, звичайно ні.

Тон Стрейкера межував з відточено ґречною зневагою.

— На мою думку, у вас є один юрист у Бостоні. Такий собі Френсіс Волш.

— Звідки ви це знаєте? — гаркнув Ларрі.

— Це не має значення. Покажіть ці папери йому. Він підтвердить їхню правочинність. Земля, де має бути збудова-

ний цей торговельний центр, стане вашою після виконання трьох умов.

— Ага, — мовив Ларрі, і то з явним полегшенням. — Умови.

Він відкинувся в кріслі і з керамічної сигарної скриньки на своєму столі вибрав «Вільям Пенн». Потім чиркнув сірником об шкіру черевика і пустив дим.

— Нарешті ми дістаємося до нутра. Шкварте.

— Номер один. Ви продаєте мені Дім Марстена і той бізнесовий заклад за один долар. Щодо дому, вашим клієнтом є одна земельна корпорація в Бенгорі. Той бізнесовий заклад зараз належить одному Портлендському банку. Я упевнений, що обидві сторони виявлять свою згоду, якщо ви доплатите різницю до найнижчих прийнятних цін. Звісно, мінус ваші комісійні.

— Де ви дістаєте таку інформацію?

— Не ваша справа це знати, містере Кроккете. Умова друга. Ви нічого не розказуватимете про цю нашу сьогоднішню угоду. Нічого. Якщо коли-небудь виникне якесь запитання, все, що ви знаєте, — це те, що я вам розповів: ми два партнери, розпочинаємо бізнес, спрямований на туристів і літніх відпочивальників. Це дуже важливо.

— Я не базікало.

— Та проте я хочу донести до вас усю серйозність цієї умови. Може настати такий момент, містере Кроккете, коли вам захочеться комусь розповісти про чудову угоду, яку ви уклали цього дня. Якщо ви так зробите, я дізнаюсь про це. Я вас знищу. Ви це розумієте?

— Ви говорите зараз таким тоном, як у тих дешевих шпигунських фільмах, — сказав Ларрі.

Промовив він це безтурботно, але під сподом відчував дрож якогось нудотного страху. Ті слова «я вас знищу» прозвучали ординарно, як «вітаю вас». Що надавало цій заяві неприємного відлуння істинності. І як цей штукар дізнався про Френка Волша? Навіть його дружина не знала про Френка Волша.

— Ви мене розумієте, містере Кроккете?

— Так, — сказав Ларрі. — Я звик грати, не показуючи свої карти.

Стрейкер знову поділився тією своєю тонкою усмішкою.

— Звичайно. Саме тому я й веду з вами цю справу.

— Яка третя умова?

— Той будинок потребує певної реновації.

— Треба визнати правду, — сухо погодився Ларрі.

— Мій партнер планує виконати це завдання самостійно. Але ви будете його агентом. Час від часу надходитимуть замовлення. Час від часу я потребуватиму послуг якихось робітників, яких ви найматимете, щоб доставити певні речі або в будинок, або в крамницю. Ви не розказуватимете про ті послуги. Ви це розумієте?

— Йо, я-то розумію. Але ж самі ви не з наших місць, авжеж?

— Це має значення? — звів угору брови Стрейкер.

— Звісно, що має. Тут вам не Бостон чи Нью-Йорк. Тут не буде справа лише в тому, що я тримаю язика на припоні. Люди почнуть базікати. Скажімо, є там одна така тітонька, на Залізничній вулиці, звати її Мейбел Вертс, яка цілий день не розлучається з біноклем…

— Мені байдужі містяни. Моєму партнерові байдужі містяни. Містяни завжди базікають. Вони нічим не відрізняються від сорок на телефонних дротах. Вони скоро звикнуться з нами.

Ларрі знизав плечима:

— Робіть, як знаєте.

— Саме так, — погодився Стрейкер. — Ви платитимете за всі послуги і зберігатимете всі інвойси і рахунки. Вам усе буде відшкодовано. Ви погоджуєтеся?

Ларрі звик, як він це вже казав Стрейкеру, тримати свої карти впритул до жилетки, і репутацію він мав одного з найкращих гравців у покер в окрузі Камберленд. Тож хоча впродовж усього цього зовні він залишався спокійним, всередині у нього все палало. Угода, яку йому зараз пропонує цей божевільний, була такою, яку життя підкидає лише раз,

якщо взагалі коли-небудь. Можливо, бос цього парубка один з тих схибнутих мільярдерів-відлюдків, котрі…

— Містере Кроккете? Я чекаю.

— Я маю дві власні умови, — сказав Ларрі.

— Еге? — Стрейкер прийняв вигляд чемної зацікавленості.

Ларрі потряс блакитною текою:

— По-перше, ці папери мусять бути перевірені.

— Звичайно.

— По-друге, якщо ви збираєтеся робити тут щось нелегальне, я не хочу про це знати. Під цим я маю на увазі…

Але він не доказав. Стрейкер закинув назад голову і дав волю надзвичайно холодному, беземоційному реготу.

— Я сказав щось кумедне? — запитав Ларрі без сліду усмішки.

— Ох… ах… звичайно, ні, містере Кроккете. Ви мусите вибачити мені цей напад. Ваше зауваження здалося мені забавним суто з моїх власних причин. Так що ви збиралися додати?

— Ці реновації. Я не збираюся постачати вам нічого такого, що може підвести мою сраку під злочин. Якщо ви маєте наміри виробляти самогон, чи ЛСД, чи вибухівку для якогось радикального угруповання гіпі, то ваші власні проблеми.

— Згоден, — сказав Стрейкер.

Усмішка вже полишила його обличчя.

— То ми домовилися?

І з якимсь дивним відчуттям нехоті Ларрі сказав:

— Якщо ці папери виявляться надійними, гадаю, ми дійшли угоди. Хоча тут скидається на те, що ви провели всі оборудки, а я тільки заробляю гроші.

— Сьогодні понеділок, — сказав Стрейкер. — Мені заїхати до вас у четвер після полудня?

— Краще нехай це буде п’ятниця.

— Гаразд. Це дуже добре, —він підвівся. — Гарного вам дня, містере Кроккете.

Папери пройшли перевірку. Бостонський юрист Ларрі сказав, що ту ділянку, де мусив будуватися Портлендський

торговельний центр, було придбано одною організацією під назвою «Континентальне землевпорядження і нерухомість», яка виявилася підставною компанією з офісним приміщенням у «Кемікел-банку» в Нью-Йорку. В офісі цієї «Континентал» не малось нічого, окрім кількох порожніх картотечних шаф та великої кількості пилюки.

Стрейкер з'явився знову тієї п'ятниці, і Ларрі підписав необхідні правовстановлюючі документи. Він робив це з потужним присмаком сумніву на піднебінні. Він уперше порушив своє персональне кредо: не сери там, де годуєшся. І хоча мотивація була високою, коли Стрейкер поклав до свого дипломата папери на володіння Домом Марстена та колишньою «Громадською Балією», він усвідомив, що сам себе віддав цілком у розпорядження цього чоловіка. І те ж саме стосується його партнера, відсутнього тут містера Барлоу.

Зрештою проминув серпень, а коли літо зісковзнуло в осінь, а потім запало і в зиму, його почало відвідувати якесь туманне почуття полегшення. До цієї весни він майже спромігся забути про угоду, яку уклав, щоб отримати ті папери, які тепер зберігалися в його банківському сейфі у Портленді.

Потім почали траплятися певні речі.

З півтора тижня тому заходив той письменник, Міерз, і питався, чи є можливість орендувати Дім Марстена, і подарував Ларрі дивний погляд, коли той сказав йому, що обійстя продано.

Учора в поштовій скриньці його офісу знайшовся довгий тубус і лист від Стрейкера. Просто записка, насправді. І то коротка: «Будь ласка, помістіть оголошення, яке ви отримаєте, у вітрині крамниці — Р. Т. Стрейкер». Саме оголошення було доволі звичайним плакатиком і поміркованішим за чимало інших. На ньому був просто напис: «Відкриття через один тиждень. Барлоу і Стрейкер. Гарні меблі й аксесуари. Добірний антикваріат. Візитери вітаються». Ларрі залучив Рояла Сноу, щоб той рівно повісив це оголошення.

І ось тепер там, нагорі, перед Домом Марстена, стоїть якась машина. Він все ще дивився на неї, коли хтось промовив біля його плеча:

— Чи ти бува не заснув, Ларрі?

Він здригнувся й озирнувся на Паркінса Ґіллеспі, який стояв тут же на розі поруч з ним, підкурюючи «Пелл-Мелл».

— Ні, — відповів він і нервово розсміявся. — Просто думаю.

Паркінс позирнув угору на заїзд Дому Марстена, де сонце зблискувало на хромованому металі, а потім перевів погляд вниз, на стару пральню з її новою вивіскою у вітрині.

— І не один ти, я гадаю. Завжди добре, коли нові люди з'являються в місті. Ти з ними вже знайомий, чи не так?

— З одним з них. Бачилися торік.

— З містером Барлоу чи з містером Стрейкером?

— Зі Стрейкером.

— Досить приємного типу чоловіком видався, чи як?

— Важко сказати, — відповів Ларрі, раптом відчувши, що йому хочеться облизнути собі губи. Він цього не зробив.

— Ми обговорювали тільки бізнес. Він здався цілком порядним.

— Добре. Це добре. Ходімо. Я з тобою пройдуся до «Екселенту».

Коли вони переходили вулицю, Лоренс Кроккет подумав про угоди з дияволом.

12

1:00 дня.

Сюзен Нортон увійшла до «Салону краси Бейбз» і, усміхнувшись Бейбз Ґріффен (старшій сестрі Гела і Джека), сказала:

— Дякувати Богу, що ти змогла мене так терміново прийняти.

— Посеред тижня з цим без проблем, — сказала Бейбз, умикаючи вентилятор. — Ну й задуха сьогодні, їй-бо? Під вечір буде гроза.

Сюзен подивилася на небо, синяву якого не порушувала жодна хмарка.

— Ти так думаєш?

— Йо. Як тобі бажано, любусю?

— Немудряще, — сказала Сюзен, думаючи про Бена Мієрза. — Так, неначе я навіть не наближалася до твого салону.

— Любусю, — мовила Бейбз, підступаючи до неї з зітханням. — Так кажуть усі.

Разом з тим зітханням війнуло запахом гумки «Джусі фрут»[1], і Бейбз запитала в Сюзен, чи бачила вона, що якісь люди відкривають нову меблеву крамницю в тій старій «Громадській Балії»? Судячи з усього, там дорогі речі, але хіба не чудово було б, якби в них знайшлася гасова лампа до пари тій, яка є в її квартирі, і взагалі, поїхати з дому, щоб жити самій у місті, то був найрозумніший крок у її житті, і хіба не гарне це літо. Такий жаль, що воно мусить колись скінчитися.

13

3:00 після полудня.

Бонні Соєр лежала на великому двоспальному ліжку в своєму домі на дорозі Глибока Просіка. Це був справжній будинок, не якийсь зачуханий трейлер, у ньому мався і фундамент, і підвал. Її чоловік, Редж, заробляв добрі гроші автомеханіком у «Понтіаку» Джима Сміта у Бакстоні[2].

Якщо не враховувати прозорі блакитні трусики, вона лежала гола і нетерпляче позирала на годинник на нічному столику: 3:02 — ну де ж це він?

Майже немов за покликом її думки передні двері прочинились на крихітну шпарину й крізь неї зазирнув Корі Браянт.

---

[1] «Juicy Fruit» — жувальна гумка, що випускається компанією «Wrigley's» з 1893 р.; за статистикою, цей бренд стабільно залишається найпопулярнішим у США, особливо серед дітей передпідліткового віку.

[2] Buxton — засноване 1750 р. місто в окрузі Йорк, яке згадується і в інших творах Кінга.

— Тут все гаразд? — прошепотів він.

Корі було лише двадцять два, він уже два роки працював у телефонній компанії, а цей роман із заміжньою жінкою — та ще й такою бомбезною як Бонні Соєр, яка була Міс Камберлендський округ 1973 року — проймав його відчуттям млості, робив нервовим і сласним.

Бонні йому усміхнулась, показавши зуби з прекрасними коронками.

— Якби це було не так, — сказала вона, — в тобі вже була б дірка така велика, що крізь неї можна було б дивитися телевізор.

Він увійшов навшпиньках, робочий ремінь на його талії кумедно подзенькував інструментами лінійного монтера.

Бонні захихотіла й розкрила обійми:

— Ти мені страшенно подобаєшся. Ти такий забавний.

Корі мимовіль перестрибнув очима на темну тінь під тугою блакиттю нейлону, і його нервовість поступилася хіті. Він забув про ходіння навшпиньках і рушив до неї, і коли вони злилися водно, десь у лісі почала бриніти цикада.

14

4:00 після полудня.

Бен Міерз відштовхнувся від свого робочого столу, післяполудневу творчість було завершено. Він поступився прогулянкою в парку, щоб мати змогу з чистим сумлінням піти на вечерю до Нортонів, і майже цілий день сьогодні писав без перерв.

Він підвівся і потягнувся, дослухаючись, як хрустять кісточки в хребті. Тулуб у нього був мокрим від поту. Він підійшов до комода біля узголів'я ліжка, витяг свіжий рушник і рушив до ванної прийняти душ, раніше ніж хтось інший повернеться з роботи додому і застрягне там.

Він перекинув рушник через плече і обернувся до дверей, але потім підійшов до вікна, де щось привернуло його увагу.

Нічого в місті; місто куняло в ранньому надвечір'ї під небом того особливого відтінку глибокої сині, що вінчає Нову Англію в гарні дні пізнього літа.

Він побачив двоповерхові будинки на Джойнтер-авеню з їхніми пласкими асфальтованими дахами, йому було видно парк, де вільні зараз від школи діти байдикували, каталися на велосипедах або сперечалися, й аж до північно-західного кутка міста, де Брок-стріт зникала за схилом того, першого, лісистого пагорба. Природним чином його погляд помандрував угору далі, до прогалини в лісі, де Т-перехрестям перетиналися Брукс-роуд і Бернс-роуд, аж туди, звідки дивився на місто Дім Марстена.

Звідси, зменшений до розміру дитячого лялькового будиночка, він був ідеальною мініатюрою. І таким він подобався йому. Звідси Дім Марстена був такої величини, з якою можна було впоратися. Можна було просто підняти руку і затулити його долонею.

Там на заїзді виднівся якийсь автомобіль.

Бен стояв з рушником через плече, дивлячись туди, не рухаючись, відчуваючи в животі ворушіння якогось жаху, що його він не намагався аналізувати. А ще там замінили дві відпалих віконниці, що надало будинку таємничого, сліпого вигляду, якого той не мав до цього.

Губи його беззвучно ворушились, немовби формуючи слова, яких ніхто — навіть він сам — не міг зрозуміти.

15

5:00 надвечір'я.

Тримаючи в лівій руці портфель, Метью Бьорк вийшов зі старшої школи і вирушив порожньою парковкою туди, де стояв його старий «Шеві Біскейн», досі з минулорічними зимовими шинами[1].

---

[1] «Chevrolet Biscayne» (1958–1972) — найдешевший повнорозмірний, з просторим салоном легковик компанії «Шевроле».

Бьорку було шістдесят три, лише два роки залишалося до встановленого законом віку виходу на пенсію, а він усе ще з повним навантаженням тягнув уроки англійської мови й літератури та позакласну роботу. Осінньою позакласною роботою була шкільна вистава, і він оце щойно закінчив текстове читання трьохактного фарсу під назвою «Проблема Чарлі»[1]. Він мав звичайний надмір цілковитих нездар, можливо, з десяток більш-менш придатних живих тіл у резерві, які принаймні здатні запам'ятати свої фрази (і потім видати їх мертвотно-монотонним, тремтячим голосом) та трійко учнів, які показали талант. У п'ятницю він випробує їх на ролі, а наступного тижня почне постановку п'єси. Вони притиратимуться одне до одного відтоді й до 30 жовтня — призначеної дати вистави. За власною теорією Метта, вистава у старшій школі мусить бути схожою на миску абеткового супу «Кемпбелл»: не смаковитою, але й не огидно відразливою. Поприходять родичі і їм вона дуже сподобається. Приїде театральний критик з «Камберлендського Вісника» і розродиться багатослівним захватом, за те він і отримує зарплатню, щоб так рецензував будь-яку місцеву виставу. Виконавиця ролі головної героїні (мабуть, Руті Кроккет цього року) закохається в когось з інших акторів і на післяпрем'єрній вечірці, ймовірно, втратить цноту. А потім він знову повернеться до роботи з Дискусійним клубом.

У свої шістдесят три Метт Бьорк досі отримував задоволення від учителювання. Насаджувачем дисципліни він був доволі кепським, таким чином втрачаючи будь-який шанс коли-небудь піти на підвищення до посту в адміністрації (він був дещо занадто мрійливим, щоб ефективно виконувати функції бодай заступника директора), але власна недисциплінованість ніколи йому не заважала. Він читав сонети Шекспіра в холодних, з деренчливими

[1] «Charley's Problem» або «Charley's Aunt» (1892) — знаменита комедія англійського драматурга Волтера Брендона (1848–1914) з перевдяганнями, за якою було, зокрема, поставлено радянський фільм «Здрастуйте, я ваша тітка!» (1975).

трубами, класних кімнатах, де було повно паперових літачків і перестрілок кульками з жованого паперу, сідав на кнопки і неуважно відкидав їх геть, у той же час наказуючи учням відкрити в своїх підручниках сторінку 467, висовував шухляди, щоб дістати аркуші для написання есеїв, а знаходив там цвіркунів чи жаб, а одного разу й семифутову чорну змію[1].

Він курсував вздовж і вшир англійської мови і літератури, як той самотній і на диво м'якосердий Старий Мореплавець[2]: перший урок Стейнбек, другий урок Чосер, третій урок зачинальне речення, а якраз перед обідом функція герундія. Пальці в нього були постійно жовтими, хоча й не від нікотину, а радше від крейдяного пороху, але однаково це були сліди звичного для нього наркотику.

Діти не виявляли до нього пошани і не любили його; він не був містером Чіпсом, який нидіє в сільському закуті Америки, чекаючи, щоб його відкрив Росс Гантер[3], але чимало учнів Бьорка проймалися до нього повагою, а кілька навчились від нього того, що самовідданість, хай би яка ексцентрична чи скромна, може бути гідною річчю. Він любив цю роботу.

Отже, він сів до своєї машини, занадто підкачав карбюратор і залив його, почекав і запустив двигун знову. Потім налаштував радіо на портлендську рок-н-ролову станцію, піднявши гучність майже до межі захлинання динаміка. Рок-н-рол він вважав чудовою музикою. Він задом виїхав

---

[1] У Північній Америці кілька різних видів змій мають народну назву «чорних», але тільки неотруйні полози/вужі досягають довжини понад два метри, як згадано тут.

[2] Герой поеми «The Rime of the Ancient Mariner» (1798) засновника романтичного напрямку в англійській літературі Семюела Колріджа (1772–1834); жорсткий Старий Мореплавець силоміць зупиняє одного з трьох дружб, що прямують на весілля, і змушує парубка вислухати довгу розповідь про свої гріхи і потойбічні пригоди в далеких морях.

[3] Шкільний учитель, герой знаменитої гумористично-сентиментальної повісті «Goodbye, Mr. Chips» (1934) англійського письменника Джеймса Гілтона (1900–1954), за якою 1969 р. було знято фільм-мюзикл режисером Гербертом Россом, котрого Стівен Кінг тут плутає з іншим американським режисером легких кінокомедій Россом Гантером.

зі свого парковочного місця, заглухнув і завів машину знову.

Учитель мав невеличкий будинок там, на дорозі Теґґартів Ручай, і дуже мало відвідувачів. Він ніколи не був одружений і не мав родичів, окрім одного брата в Техасі, котрий працював у якійсь нафтовій компанії і ніколи йому не писав. Він не вельми сумував без приятелювання. Він був самотньою людиною, але самотність жодним чином не спотворила його.

Він загальмував перед блимаючим світлофором на перехресті Джойнтер-авеню і Брок-стріт, а потім повернув у бік свого дому. Тіні вже подовшали, а денне світло набуло химерно гарної теплоти — стримано золотавої, неначе з картини якогось французького імпресіоніста. Він позирнув ліворуч, побачив Дім Марстена, і позирнув знову.

— Віконниці, — промовив він уголос, долаючи драйвовий біт з радіо. — Ті віконниці висять знову.

Бьорк позирнув у люстерко заднього огляду і побачив припарковану там на заїзді машину. Він учителював у Салимовому Лігві з 1952 року й ніколи не бачив, щоби на тому заїзді стояла якась машина.

— Невже там нагорі хтось тепер живе? — запитав він, ні до кого конкретно не звертаючись, і поїхав собі далі.

16

6:00 вечора.

Батько Сюзен, Білл Нортон, перший виборний Лігва, був здивований, усвідомивши, що Бен Міерз йому сподобався — і сподобався порядно. Білл був великим, дужим чоловіком з чорним волоссям, збудований як ваговоз, і навіть після п’ятдесяти не набрався жиру. Він кинув школу, з дозволу свого батька, в одинадцятому класі й записався до військово-морського флоту, а атестат здобув, немов припізніло схаменувшись, у віці двадцяти чотирьох років на

іспитах, еквівалентних старшій школі. Він не був сліпим, зарозумілим антиінтелектуалом, якими стають дехто з простих роботяг, коли їм чи то з примхи долі, чи через їхні власні дії було відмовлено в тому рівні освіти, на який вони, можливо, були спроможні, але він не терпів «арт-бздюхів», як він іменував тих овечооких, довговолосих хлопців, яких Сюзен привозила додому з навчання. Йому байдуже було до їхнього волосся чи одягу. Що його турбувало, так це те, що ніхто з них не здавався розсудливим. Він не поділяв прихильності своєї дружини до Флойда Тіббітса, хлопця, з яким Сюзен після закінчення коледжу зустрічалась найбільше, але й активної неприязні до нього не плекав. Флойд мав цілком добру роботу на керівному рівні в Ґранта у Фелматі, і Білл Нортон вважав його помірно серйозно налаштованим. Ну, і ще він був місцевим парубком. Але таким само, у певному сенсі, був і цей Міерз.

— Тільки облиш з ним оте своє про арт-бздюхів, — сказала Сюзен, підводячись на звук дверного дзвоника.

На ній була світло-зелена літня сукня, її нова безжурна зачіска була стягнута на потилицю й нещільно перев'язана завеликим мотком зеленої пряжі. Білл розсміявся:

— Кого в них бачу, так і зву, Сюзі, голубонько. Я тебе не осоромлю… хіба таке коли було, еге?

Вона подарувала йому непевну, нервову усмішку і пішла відчиняти двері.

Чоловік, якого вона завела в дім, був цибатим і видавався жвавим, з делікатно прорисованим обличчям і густою копицею майже масного волосся, яке, попри його природну оліїстість, виглядало свіжовимитим. Те, як він був одягнений, справило на Білла вигідне враження: звичайні сині джинси, зовсім нові, і біла сорочка з засуканими до ліктів рукавами.

— Бене, це мої тато і мама, Білл і Енн Нортони. Мамо, тату — це Бен Міерз.

— Вітаю. Приємно познайомитись.

Він дещо з осторогою усміхнувся місіс Нортон, і вона відповіла:

— Вітаю, містере Міерзе. Це вперше ми бачимо зблизька справжнього живого письменника. Сюзен жахливо хвилювалася.

— Не турбуйтесь. Я не говорю цитатами зі своїх книжок, — усміхнувся він знову.

— Пр'віт, — промовив Білл, підважуючись зі свого крісла.

Він власною працею піднявся до певного посту, який зараз займав у профспілці Портлендських докерів, тож його рукостискання було міцним і потужним. Але рука Бена не збрижилася слизькою медузою, як у тих її колишніх, банальних арт-бздюхів, і Білл був задоволений.

Він закинув свій другий перевірочний критерій:

— Як щодо пива? Маю запас тамо, на льоду, — показав він рукою в бік патіо на задньому подвір'ї, яке збудував сам.

Арт-бздюхи незмінно казали «ні»; більшість із них були планокурами і не могли морити свою дорогоцінну свідомість, наливаючись.

— Їй-бо, щодо пива я залюбки, — відповів Бен, і його усмішка поширшала. — Два або три, та й квит.

Білл вибухнув гучним сміхом.

— Окей, ти моя людина. Ходімо.

При звуку цього сміху наче якийсь дивний контакт відбувся між двома жінками, які мали між собою сильну схожість. Лоб Енн нахмурився, тоді як у Сюзен він розгладився — немов через кімнату телепатичним способом пронісся заряд неспокою.

Бен вийшов слідом за Біллом на веранду. Там у кутку на ослоні стояла скриня-льодовня, набита бляшанками «Пабсту» з кільцевими відкривачками[1]. Білл витяг з льодовні бляшанку і кинув Бену, котрий впіймав її одною рукою, але легесенько, щоб та не спінилася.

---

[1] «Pabst» — одна з найстарших, заснована 1844 р., пивна компанія в США.

— Гарна отам річ, — сказав Бен, дивлячись у бік барбекю на задньому подвір'ї. То була акуратна низька конструкція з цегли, і мерехтіння тепла висіло над нею.

— Сам вибудував, — сказав Білл. — Кращого годі бажати.

Бен добряче глитнув і по тому відригнув, ще один плюс на його користь.

— Сюзі вважає, що ти путній хлоп, — сказав Нортон.

— Вона хороша дівчина.

— Порядна, практична дівчина, — додав Нортон, немов на підтвердження відригнувши. — Каже, ти вже три книжки написав. І всі вийшли друком.

— Еге, так і є.

— Добре розходяться?

— Перша так, — відповів Бен і більше не сказав нічого.

Білл Нортон злегка кивнув, схвалюючи чоловіка, у котрого достатньо клепки, щоби тримати при собі власні справи з доларами й центами.

— Ти не проти трохи допомогти з бургерами і хот-догами?

— Звісно.

— Ти мусиш надрізати хот-доги, щоб пустити їм дух. Ти про це знаєш?

— Йо, — Бен, злегка усміхаючись, черкнув у повітрі вказівним пальцем правої руки, ніби роблячи діагональні розрізи.

Маленькі надрізи на сосисках у натуральній оболонці вберігали їх від пухирів.

— Авжеж, ти сам із наших нетрищ лісових, — сказав Нортон. — Добре сказано, чорт забирай. Візьми отам-от отой мішок брикетів. І пиво своє забирай.

— Ви мене з ним не розлучите.

Білл на хвильку затримався і скинув бровою на Бена Міерза:

— Ти, парубче, не вітрогон? — запитав він.

Бен відповів з дещо похмурою усмішкою:

— Аякже.

Білл кивнув.

— Це добре, — сказав він і пішов у хату.

Бейбз Ґріффен схибила зі своїм прогнозом дощу на мільйон миль, і вечеря на задньому подвір'ї пройшла добре. Повів легкого вітерцю вкупі з хмарками пеканового диму з мангалу відганяв найзліших пізньосезонних комарів. Жінки прибрали паперові тарілки і приправи, потім повернулися і собі кожна випити пива та посміювалися з того, як Білл, стріляний горобець, граючи примхливими потоками вітру, виставив Бена у бадмінтон 21–6. Бен зі щирим жалем відмовився від реваншу, показавши на свій годинник.

— У мене книжка печеться, — сказав він. — Я заборгував шість сторінок. Якщо нап'юся, я завтра вранці не зможу навіть прочитати того, що написав.

Сюзен пішла провести його до передньої хвіртки — з міста він сюди прийшов пішки. Білл, гасячи вогонь, кивав власним думкам. Парубок сказав, що він серйозна людина, і Білл був готовий повірити йому на слово. Він навів поважну причину не для того, щоб справити на когось враження, але будь-хто, хто працює після вечері, відставляє свою роботу і кудись іде, робить це, щоб залишити мітку на чийомусь дереві, і ймовірно, великими літерами.

Утім, Енн Нортон так до кінця й не відтанула.

17

7:00 вечора.

Флойд Тіббітс заїхав на щебеневу парковку «У Делла» хвилин за десять після того, як Делберт Маркі, хазяїн і бармен, увімкнув на фасаді свого закладу нову рожеву вивіску. Це був напис DELL'S літерами три фути заввишки, де апострофом слугувала висока коктейльна склянка.

Надворі сонячне світло визолювали з неба гуснучі фіолетові сутінки, і невдовзі по довколишніх виярках почне формуватися низовий туман. Приблизно десь за годину почнуть з'являтися вечірні завсідники.

— Вітаю, Флойде, — кивнув Делл, дістаючи з кулера «Мікелоб»[1]. — Добрий минув день?

— Нормально, — відповів Флойд. — Добрим глядиться це пиво.

Високий чоловік з акуратно підстриженою пісочного кольору борідкою, зараз він був у слаксах з рифленого поліестеру і легкому піджаку спортивного крою — своєму робочому костюмі у Ґранта. Він там був другою фігурою по кредитах і любив цю роботу отим неуважним манером, що може ледь не одним махом перетнути межу з нудьгою. Він почувався так, ніби просто лине за вітром, але це відчуття не було активно неприємним. А ще ж була Сюзі — чудова дівчина. Невдовзі вона зрештою погодиться і тоді, він гадав, йому доведеться щось із собою робити.

Він кинув на шинквас доларову банкноту, налив собі по стінці склянки пиво, спрагло випив його і наповнив склянку знову. Єдиним іншим клієнтом наразі в барі був молодий парубок у комбінезоні телефонної компанії — Браянтів син, подумав Флойд. Той пив пиво за столом і слухав якусь сумну пісню про кохання з джукбокса.

— То що нового у місті? — запитав Флойд, знаючи відповідь наперед.

Нічого нового, особливого нічого. Якийсь старшокласник міг заявитися у школу п'яним, але нічого іншого намислити Флойд не міг.

— Ну, хтось убив собаку твого дядька. Отака новина.

Флойд застиг, затримавши склянку на півдорозі до свого рота.

— Дока, собаку дядька Віна?

— Саме так.

— Збило машиною?

— Аж ніяк не схоже на те. Майк Раєрсон його знайшов. Майк приїхав на Злагідний Пагорб, щоб покосити траву,

---

[1] «Michelob» — бренд кількох видів пива «для поціновувачів», яке з 1896 року випускає компанія «Anheuser-Busch».

і Док висів там на отих шпичаках, що на вершечку цвинтарних воріт. Весь розпанаханий.

— Що за сучий син, — промовив Флойд вражено.

Делл поважно кивнув, задоволений справленим враженням. Він знав іще дещо таке, що стало гарячою темою сьогоднішнього вечора в місті, — дівчину Флойда бачили з тим письменником, котрий оселився у Єви. Але про це нехай Флойд дізнається сам.

— Раєрсон доправив собачого трупа Паркінсові Ґіллеспі, — сказав він Флойду. — У того така думка, що пес міг сам померти, а зграя якихось дітлахів повісили йо' заради сміху.

— Ґіллеспі власного гузна від лунки в землі не відрізнить.

— А може, й ні. Скажу тобі, що *я* думаю, — Делл подався вперед на своїх дебелих руках. — Я думаю, це таки пацанва, авжеж… чорт забирай, я цього *певен*. Але теє може буть троха серйозніше, ніж просто жарт. Ось, гляньно, яка штука.

Він сягнув рукою під шинквас і ляснув по ньому газетою, розгорнутою на одній із внутрішніх шпальт.

Флойд узяв її до рук. Заголовок повідомляв: «ПРИХИЛЬНИКИ САТАНИ ОСКВЕРНИЛИ ФЛОРИДСЬКУ ЦЕРКВУ». Він пробіг очима текст. Отже, якоїсь години після опівночі зграя підлітків вломилася в католицьку церкву в Клуїстоні, Флорида, і провела там якогось кшталту нечестиві обряди. Було осквернено олтар, на лавах, сповідальнях та хрестильній купелі набазграно нецензурні слова, а на сходах, що ведуть до притвору, було знайдено ляпки крові. Лабораторний аналіз підтвердив, що, хоча частина тієї крові належить тварині (ймовірно козяча), більшість її людська. Шеф поліції Клуїстона визнав, що жодних прямих доказів у них нема.

Флойд поклав газету.

— Шанувальники Диявола в Лігві? Та бодай тебе, Делле. Ти шукаєш вовків межи вівці.

— Виростки скаженіють, — вперто відказав Делл. — А то ти сам цьо' це бачиш. Потім тобі новина буде, шо вони на пасовиську Ґріффена людей приносять у жертву. Хочеш іще підзаправитися?

— Ні, дякую, — сказав Флойд, зісковзнувши зі стільця. — Гадаю, я краще піду подивлюся, як там почувається дядько Вінні. Він любив того собаку.

— Передай від мене йому вітання, — сказав Делл, ховаючи назад під шинквас газету — наочний аргумент на пізніше ввечері. — Страх, як жаль за таке почути.

На півдорозі до дверей Флойд затримався і промовив кудись у простір:

— Повісили його на шпичаках, еге? Заради Христа, хотілося б мені злапати тих пацанів, які це зробили.

— Поклонники Диявола, — сказав Делл. — Це б мене ані на цент не здивувало. Не знаю, що воно таке находить на людей у наші часи.

Флойд пішов. Браянтів син вкинув у джукбокс черговий дайм, і Дік Кьорлес почав співати «Поховай цю пляшку разом зі мною»[1].

18

19:30 вечора.

— І щоб додому раненько, — сказала Мерджорі Ґлік своєму старшому синові, Денні. — Завтра в школу. Я хочу, щоб о чверть по дев'ятій твій брат лежав уже в ліжку.

Денні зам'явся, переступивши з ноги на ногу:

— Я не розумію, навіщо я взагалі мушу брати його з собою.

— Ти й не мусиш, — відповіла Мерджорі з небезпечною приязністю. — Ти завжди можеш залишитися вдома.

---

[1] Dick Curless (1932–1995) — уродженець штату Мейн, особливо уславлений «шоферськими» баладами кантрі-співак із соковитим баритоном, що є рідкістю для цього жанру; «Bury the Bottle with Me» — його хіт 1968 року.

Вона відвернулась до робочого столу, де вимочувала солону рибу, і Ралфі показав братові язика. Денні погрозив йому кулаком, але його гнилий менший брат тільки усміхнувся.

— Ми повернемося, — пробурмотів він і розвернувся, щоби йти з кухні, з Ралфі на хвості.

— Близько дев'ятої.

— Гаразд, *гаразд*.

У вітальні сидів перед телевізором, задравши ноги, Тоні Ґлік і дивився «Ред Сокс» проти «Янкі».

— Куди це ви, хлопці?

— У гості до того новачка, — сказав Денні, — до Марка Петрі.

— Йо, — додав Ралфі. — Ми хочемо побачити його *електричну залізницю*.

Денні скинув на брата злим оком, але їхній батько не помітив ні паузи, ні натяку в інтонації. Щойно якраз відбив Даґ Ґріффін[1].

— Щоб не пізно додому, — промовив він неуважно.

Надворі, хоча сонце вже зайшло, в небі ще трималася вечірня зоря. Коли вони йшли через заднє подвір'я, Денні промовив:

— Мені б слід вибити з тебе нахабство, салаго.

—А я розповім, — самовдоволено відказав Ралфі. — Я розповім, навіщо ти насправді захотів піти.

— Ти дрібний гад, — безпомічно мовив Денні.

Поза підстриженим подвір'ям униз по схилу до лісу вела бита стежка. Будинок Ґліків стояв на Брок-стріт, а Марка Петрі — на Південній Джойнтер-авеню. Ця стежка була коротким шляхом, який заощаджує багато часу, коли вам по дванадцять і дев'ять років і є охота переходити Кроккетів струмок по каменях. Під їхніми підошвами похрускували соснові шпички і гілочки. Десь у лісі співала дрімлюга, а навколо них стрекотали цвіркуни.

---

[1] «Boston Red Sox» та «New York Yankees» — команди Вищої бейсбольної ліги; Douglas Griffin (1947–2016) — гравець «Бостонських Червоних шкарпеток».

Денні припустився помилки, розповівши своєму брату, що в Марка Петрі є повний набір пластикових монстрів «Аврори» — вовкулака, мумія, Дракула, Франкенштейн, божевільний професор і навіть Камера жахів[1]. Їхня мати вважала всі ці речі поганню, яка паскудить мозок, або чимось таким, і братик Денні моментально перетворився на шантажиста. Гнилий, авжеж.

— Ти гниляк, ти це розумієш? — промовив Денні.

— Розумію, — гордо відповів Ралфі. — А як це?

— Це, як коли ти зелений і липкий, як шмарклі.

— Пригнися, — сказав Ралфі.

Вони вже спустилися до Кроккетового струмка, який неквапливо дзюрчав у гравійному ложі, утримуючи на своїй поверхні легенький перламутровий відсвіт. За дві милі на схід звідси він зливався з Теґґартовим ручаєм, який своєю чергою вливався до Роялової річки.

Денні рушив через струмок по каменях, мружачись у гуснучому мороці, щоби бачити, куди ступає.

— Я тебе турну! — радісно крикнув Ралфі в нього за спиною. — Стережись, Денні, я тебе турну!

— Турнеш мене, а я тебе тоді турну на пливуни, срачення, — відказав йому Денні.

Вони дісталися другого берега.

— Нема тут ніяких пісків-пливунів, — поглузував Ралфі, однак підсуваючись ближче до брата.

— Йой? — зловісно запитав Денні. — Лише кілька років тому один хлопець загинув тут у пливуні. Я чув, як за це балакали ті старші чуваки, що зависають біля крамниці.

— Справді? — перепитав Ралфі. З виряченими очима.

— Йо, — сказав Денні. — Його затягувало на дно, а він верещав і репетував, а потім рот йому забило піском з пливуна та й по всьому. *Рааааггггггхххх.*

---

[1] «Aurora Plastics Corporation» — заснована 1950 р. корпорація з випуску колекційних моделей автомобілів, літаків тощо, хоча найпопулярнішими її виробами є набори героїв кінофільмів студії «Universal».

— Нумо, — неспокійно промовив Ралфі. Було вже близько до повної темряви, і ліс повнився ворушкими тінями. — Давай заберемося звідси.

Вони почали лізти вгору на берег, трохи ослизаючись на соснових гілках. Той хлопець, розмову про якого Денні чув у крамниці, був десятирічним Джеррі Кінгсфілдом. Можливо, він і потонув у пливуні з верещанням і репетом, але якщо це дійсно було так, ніхто його не чув. Він просто зник шість років тому в Мочарах, коли там рибалив. Деякі люди думали на пливуни, інші трималися думки, що його вбив якийсь сексуальний збоченець. Ті збоченці були повсюди.

— Люди кажуть, його привид досі блукає в цьому лісі, — з усією серйозністю повідомив Денні, оминувши той факт, що Мочарі за три милі південніше звідси.

— Не треба, Денні, — неспокійно попрохав Ралфі. — Не… не в цій темряві.

Навкруг них таємничо потріскував ліс. Припинила свій плач дрімлюга. Десь позаду хруснула гілка, ледь не скрадливо. Денне світло вже майже пішло з неба.

— Час від часу, — продовжував Денні лячно, — коли який-небудь малий засеря виходить надвір після темряви, той привид вихоплюється з-поміж дерев, лице в нього все зогниле і заляпане піском з пливуна…

— Денні, *ходімо*.

У голосі його малого брата чулося справжнє благання, і Денні перестав. Він уже ледве самого себе не налякав. Дерева стояли темні, згромаджуючи якісь сутності довкіл себе, ворушачись звільна під нічним вітерцем, тручись між собою, порипуючи своїми суглобами.

Ще одна гілка хруснула ліворуч від них.

Денні раптом пошкодував, що вони не пішли дорогою.

Хруснула ще одна гілка.

— Денні, мені страшно, — прошепотів Ралфі.

— Не будь дурником, — сказав Денні. — Ходімо.

Вони рушили знов. Під підошвами порипували соснові шпички. Денні запевняв себе, що ніякого хруску гілок він

не чув. Нічого він не чув, окрім них. У його скронях гупала кров. Руки в нього похололи. Рахуй кроки, наказав він собі. Ми будемо на Джойнтер-авеню через двісті кроків. А вертатимемося додому дорогою, щоби цьому засері не було страшно. Вже за якусь хвильку ми побачимо вуличні ліхтарі й почуватимемося дурниками, але це так добре — почуватися дурниками, тож рахуй кроки.

Один… два… три…

Ралфі заверещав.

— *Я його бачу! Я бачу привида! Я ЙОГО БАЧУ!*

Жах розпеченим залізом стрибнув у груди Денні. Немов мурашки побігли вгору по його ногах. Він би розвернувся і побіг, та в нього вчепився Ралфі.

— Де? — шепнув він, забувши, що сам щойно був вигадав того привида. — Де? — вдивлявся він у ліс, змертвіло боячись того, що може побачити, а бачив лише чорноту.

— Він уже щез — але я його бачив… його. Очі, я бачив очі. Ох, Денні… — белькотів Ралфі.

— Нема тут ніяких привидів, дурню ти. Ходімо.

Денні взяв брата за руку і вони рушили далі. Власні ноги йому відчувалися ніби зробленими з десяти тисяч гумок для стирання олівцевих написів. Коліна в нього тремтіли. Ралфі тулився до Денні, ледь не зганяючи його зі стежки.

— Він слідкує за нами, — прошепотів Ралфі.

— Слухай, я не збираюся…

— Ні, Денні. Справді. Хіба ти його не *відчуваєш*?

Денні зупинився. І, як властиво дітям, дійсно щось відчув і зрозумів, що вони тут більше не самі. Якась велика тиша запала в лісі, але це була зловредна тиша. Тіні, спонукані вітром, мляво вихилялися довкола них. І Денні донюшив щось люте, але не носом.

Привидів не існує, натомість *існують* збоченці. Вони зупиняються в чорних машинах і пропонують тобі цукерку або стирчать на розі вулиці… або вони йдуть слідом за тобою в ліс…

А тоді…

Ох, а тоді вони…

— Тікаймо, — хрипко скомандував Денні.

Але Ралфі тремтів біля нього, паралізований жахом. Він обхопив пальці Денні так міцно, неначе дротом для пакування сіна. Його очі вдивлялися в ліс, а потім почали вибалушуватися.

— Денні?

Десь хруснула гілка.

Денні обернувся і глянув туди, куди дивився його брат.

Темрява оповила обох.

19

9:00 вечора.

Мейбел Вертс була надзвичайно тілистою жінкою, якій у її минулий день народження виповнилося сімдесят чотири, і ноги в неї ставали дедалі менш і менш надійними. Вона була скарбівничою міської історії і міських пліток, її пам'ять сягала понад п'ять десятиліть у минуле, охоплюючи некрологію, перелюби, злодійства і божевілля. Вона була пліткаркою, але не умисно жорстокою (хоча ті, чию брудну білизну вона перетрушувала, могли з цим зовсім не погоджуватися), просто вона жила в цьому місті і заради нього. У якомусь сенсі вона сама була цим містом, ця товста вдова, яка тепер виходила з дому дуже рідко і яка більшу частину свого часу проводила біля вікна, одягнена в широку, як намет, камісоль і з заплетеним товстими кабелями й укладеним короною жовтуватим, неначе слонова кістка, волоссям, з телефоном по праву руку та з надпотужним японським біноклем по ліву. Комбінація цих двох знарядь — плюс час на повне їх використання — робила її доброзичливою павучихою, яка сидить у центрі комунікаційної павутини, що простяглася від Присілка до східного Лігва.

За браком чогось цікавішого для видивляння вона спостерігала за Домом Марстена, коли там відчинилися віконниці

ліворуч ґанку, явивши золотий квадрат світла, яке безумовно не було рівномірним електричним освітленням. Вона вловила проти світла лише дражливий промельк того, що могло бути силуетом чоловічої голови і плечей. Від цього її пройняв якийсь химерний дрож.

Ніяких рухів з Дому Марстена більше не надходило. Вона подумала: агов, та що воно за люди, які відчиняються тільки тоді, коли сусіди не можуть їх пристойно роздивитися.

Вона поклала бінокля і обережно підняла телефонну слухавку. Два голоси — вона миттю ідентифікувала їх як Герріет Дарем і Ґлініс Мейберрі — балакали про те, як той парубок, Раєрсон, знайшов собаку Ірвіна П'юрінтона.

Вона сиділа тихесенько, дихаючи ротом, щоб жодним чином не виказати своєї присутності на лінії.

20

11:59 вечора.

Цей день тремтів на межі зникнення. У темряві спали будинки. У середмісті нічні вогні реманентної крамниці, «Поховального салону Формена» і кафе «Екселент» відкидали на хідники м'яке електричне світло. Дехто лишався без сну — Джордж Боєр, який щойно дістався додому після зміни з третьої до одинадцятої на фабриці в Ґейтсі, Він П'юрінтон, який сидів і розкладав пасьянс «солітер», не спроможний заснути через думки про свого Дока, чий відхід вразив його значно глибше, ніж колись смерть його дружини, — але більшість спали сном трудівників і праведників.

У воротах цвинтаря Злагідний Пагорб мрійливо стояла якась темна постать, чекаючи межичасся. Коли заговорила, зазвучав делікатний, культурний голос.

— О, Отче мій, яви мені милість твою. Володарю Мух, яви мені милість твою. Я підношу тобі зіпсуте м'ясо і смердючу плоть. Я справив жертву на твою пошану. Лівою рукою своєю і підношу її. Подай мені якийсь знак на

цій землі, освяченій в ім'я твоє. Я чекаю лиш знаку, щоб розпочати твою роботу.

Голос відгаснув. Повіяв вітерець, лагідний, приніс із собою зітхання і шепіт гілок повнолистих і трав, і подмух здохлятини зі звалища далі по дорозі.

Не було більше жодних звуків, окрім принесених цим вітерцем. Якийсь час ця фігура стояла мовчазна і задумлива. Потім вона нахилилася і випросталася з тілом дитини на руках.

— Я підношу тобі оце.

Так настала мерзота.

Розділ четвертий
Денні Ґлік та інші

1

Денні й Ралфі Ґліки пішли в гості до Марка Петрі з наказом повернутися до дев'ятої, тож, коли вони не з'явилися вдома о десятій хвилині після дев'ятої, Марджорі Ґлік зателефонувала додому Петрі. «Ні, — сказала місіс Петрі, — хлопчиків тут не було. Можливо, краще вашому чоловіку побалакати з Генрі». Місіс Ґлік передала слухавку своєму чоловіку, відчуваючи у себе в животі легковій страху.

Чоловіки обговорювали справу. Так, хлопчики пішли лісовою стежкою. Ні, той струмок дуже мілкий о цій порі року, особливо після такої ясної погоди. Не глибше, ніж по щиколотки. Генрі запропонував, що він з потужним ліхтарем піде зі свого кінця стежки, а містер Ґлік вирушить зі свого. Може, хлопчики знайшли байбачу нору, чи накурилися сигарет, чи ще щось таке. Тоні погодився і подякував містерові Петрі за його клопіт. Містер Петрі відповів, що це зовсім ніякий не клопіт. Тоні поклав слухавку і трішки заспокоїв свою дружину; їй було лячно. Собі подумки він вирішив, що після того, як він їх знайде, обидва хлопці тиждень не будуть здатні сидіти.

Але ще раніше, як він устиг вийти з заднього подвір'я, з-поміж дерев, зашпортуючись, з'явився Денні і повалився біля надвірного мангала. Він був ошелешений, говорив мляво, на запитання відповідав ледь-не-ледь і не завжди щось путнє. В манжетах у нього застрягла трава, а у волоссі — дрібка осіннього листя.

Він розповів батькові, що вони спустилися з Ралфі стежкою крізь ліс, перейшли по переступних каменях Кроккетів струмок і вибрались на другий берег без ніяких перешкод. Потім Ралфі почав говорити про якогось привида в цьому

лісі (Денні «забув» згадати, що сам вклав цю ідею до голови своєму брату). Ралфі сказав, що бачить якесь обличчя. Денні почав брати страх. Він не вірив у привидів чи ще якісь дитячі ляки на кшталт хокала, але йому здалося, що він таки дійсно щось почув там, у темряві.

І що вони зробили потім?

Денні гадав, що вони знову рушили далі, тримаючись за руки. Певності щодо цього він не мав. Ралфі скиглив про того привида. Денні сказав йому, щоб не рюмсав, бо вже ось-ось вони побачать вуличні ліхтарі на Джойнтер-авеню. Потім сталося щось погане.

Що? Яке саме погане?

Денні не знав.

Вони його переконували, дратувалися, вмовляли. Денні тільки хитав головою — повільно і заперечливо. Так, він розуміє, що мусив би пам'ятати, але згадати не може. Чесно, ніяк не може. Ні, він не пам'ятає, щоб він за щось перечепився і впав, чи чогось такого. Просто… все стало темним. Дуже темним. А наступне, що він пам'ятає, — як він лежить на стежці сам-один. Ралфі зник.

Паркінс Ґіллеспі сказав, що посилати людей у ліс серед ночі немає сенсу. Забагато там повалених дерев. Хлопчик, напевне, просто збився з дороги. Він з Ноллі Ґарденером, Тоні Ґліком та Генрі Петрі походили туди й назад по цій стежці і вздовж узбіч Джойнтер-авеню та Брок-стріт, гукаючи у портативні мегафони.

Зрання наступного дня Камберлендська поліція і поліція штату разом почали координовані пошуки у тій ділянці лісу. Коли нічого не було знайдено, пошук розширили. Чотири дні вони обшукували хащі, а містер і місіс Ґлік бродили по лісах і полях, пробираючись між завалів дерев, залишених ще тією стародавньою пожежею, викликаючи ім'я свого сина з безкінечною і розпачливою надією.

Коли й це не дало результатів, прочесали Теґґартів ручай і Роялову річку. Безрезультатно.

На п'ятий день Марджорі Ґлік розбудила свого чоловіка о четвертій ранку, нажахана до істерики. Денні зомлів і упав у коридорі верхнього поверху, радше за все, коли йшов до туалету. Швидка допомога відвезла його до Клінічного шпиталю Центрального Мейну. Попередній діагноз був: гострий і запізнілий емоційний шок.

Чинний лікар, чоловік на прізвище Ґорбі, відвів містера Ґліка вбік.

— Чи траплялися коли-небудь у вашого сина напади астми?

Містер Ґлік, напружено моргаючи, похитав головою. Менш ніж за тиждень він постарішав на десять років.

— Були якісь прояви ревматичної лихоманки?

— У Денні? Ні… тільки не в Денні.

— А чи робили йому протягом останнього року туберкулінову пробу?

— Туберкульоз? У мого хлопчика туберкульоз?

— Містере Ґлік, ми просто намагаємося з'ясувати…

— Мардж! Марджі, підійди-но сюди!

Марджорі Ґлік підвелася і повільно рушила коридором. Обличчя в неї було бліде, зачіска безладна. Вона мала болісний вигляд жінки в лещатах жорстокої мігрені.

— Денні робили у цьому році в школі яку-небудь туберкулінову пробу?

— Так, — апатично промовила вона. — На початку навчального року. Реакції не дало.

Ґорбі запитав:

— Він кашляє вночі?

— Ні.

— Скарги на біль у грудях або в суглобах?

— Ні.

— Болісне сечовипускання?

— Ні.

— Якісь аномальні кровотечі? Кров з носа чи кривавий кал, чи навіть аномальна кількість подряпин або синців?

— Ні.

Ґорбі всміхнувся і кивнув:

— Ми хотіли б потримати його у нас для обстеження, якщо можна.

— Звичайно, — сказав Тоні. — Звичайно. У мене «Синій Хрест»[1].

— У нього дуже уповільнені реакції, — сказав лікар. — Ми зробимо кілька рентгенівських знімків, спинномозкову пункцію.

Очі Марджорі Ґлік повільно витріщалися:

— У Денні лейкемія? — прошепотіла вона.

— Місіс Ґлік, поки важко…

Але вона вже зомліла.

2

Бен Міерз був одним з тих добровольців Салимового Лігва, які шукали Ралфі Ґліка, прочісуючи хащі, і не отримав за свій клопіт нічого, крім застряглих за манжетами штанів реп'яхів нетреби та гострого нападу сінної лихоманки, спричиненої пізньоквітним золотушником.

Після третього дня пошуків він зайшов до Євиної кухні з'їсти порцію равіолі з бляшанки, щоби потім упасти в ліжко, поспати перед писанням.

Там він побачив Сюзен Нортон, яка поралася біля кухонної печі, готуючи щось на кшталт смаженини з фаршу з овочами. Чоловіки, які щойно повернулись додому з роботи, сиділи навколо столу і, прикидаючись, ніби балакають, хтиво глипали на неї — на Сюзен була підв'язана вище пупа вилиняла картата сорочка та обрізані зі штанів вельветові шорти, Єва Міллер прасувала у відокремленому від кухні закуті.

— Агов, а ти тут що робиш? — запитав він.

— Готую тобі пристойну їжу, щоб ти не перетворився зовсім на тінь, — відповіла вона, а Єва пирхнула сміхом з-за рогу стіни.

---

[1] «Blue Cross» — заснована 1929 р. федерація з кількох десятків страхових компаній, клієнтами якої є понад 100 мільйонів американців.

Бен відчув, що в нього палають вуха.

— Куховарить направду добре, вона вміє, — сказав Проноза. — Я розуміюся. Я додивляюся.

— Екби ти іше дужче додивлявсь, у тебе б й очі повипадали з очниць, — докинув Ґровер Верілл і захихотів.

Сюзен накрила смаженину кришкою, поставила в духовку, а потім пішла на задній ґанок почекати до її готовності. Сонце сідало червоне, хворобливо спаленіле.

— Є хоч щось?

— Ні, нічого.

Він дістав з нагрудної кишені пом'яту пачку сигарет і закурив.

— Від тебе пахне так, немов ти цілком скупався у «Старому лісовику»[1].

— З нього користі, як з бика молока, — простягнув він їй руку, показавши пухирці від укусів комах і ледь загоєні подряпини. — Сучі москіти та колючі кущі.

— Як ти гадаєш, що з ним сталося, Бене?

— Бозна, — видихнув він дим. — Можливо, хтось підкрався зі спини до старшого брата, гахнув його наповненою піском шкарпеткою або чимсь таким і вхопив малого.

— Ти вважаєш, що він уже мертвий?

Бен подивився на неї, щоб побачити, якої їй хочеться відповіді — чесної чи лише обнадійливої. Він узяв її за руку, сплівши її пальці зі своїми.

— Так, — коротко мовив він. — Я думаю, що хлопчик уже неживий. Поки що жодних переконливих доказів, але я так думаю.

Вона спроквола похитала головою:

— Я сподіваюся, ти помиляєшся. Моя мама і деякі інші пані цим часом ходили посидіти з місіс Ґлік. Вона геть у знетямі і її чоловік також. А той інший хлопчик блукає там, неначе привид.

— Угу, — відгукнувся Бен.

---

[1] «Old Woodsman» — репелент проти комах, який випускається з 1882 р.

Він дивився вгору, на Дім Марстена, не вельми уважно слухаючи. Віконниці там були зачинені; вони відчиняться пізніше. Коли западе темрява. Віконниці відчиняться, коли западе темрява. На цій думці, на її ледь не заклинальній характерності він відчув, як ним перебіг якийсь хворобливий холод.

— …ввечері?

— Га? Вибач? — озирнувся він на неї.

— Я казала, що мій тато хотів би, щоб ти прийшов до нас завтра ввечері. Ти зможеш?

— А ти будеш вдома?

— Звичайно, буду, — відповіла вона і подивилась на нього.

— Гаразд. Добре.

Йому хотілося дивитися на неї — вона була такою гарною в цьому призахідному світлі — але його очі, немов магнітом, притягував Дім Марстена.

— Він притягує тебе, правда? — промовила вона; і це прочитання його думки, аж до самої метафори, було ледь не моторошним.

— Так. Він притягує.

— Бене, про що ця, нова, книжка?

— Не зараз, — сказав він. — Дай іще час. Я розкажу тобі, тільки-но зможу. Вона… мусить сама себе витворити.

Саме в цю мить їй захотілося сказати йому «я тебе кохаю», сказати ці слова з тією легкістю і беззастережністю, з якою ця думка виринула на поверхню її розуму, але вона прикусила язика. Вона не хотіла такого казати, коли він дивиться… дивиться на той пагорб.

Вона підвелася:

— Піду погляну на смаженину.

Коли вона його полишила, він далі курив і дивився туди, на Дім Марстена.

3

Коли вранці двадцять другого числа Лоренс Кроккет сидів у своєму офісі і, прикидаючись, ніби читає понеділкову

кореспонденцію, зиркав на цицерони своєї секретарки, задзвонив телефон. Він багато думав про власну ділову кар'єру в Салимовому Лігві, про ту маленьку іскристу машину на заїзді Дому Марстена, про угоди з дияволом.

Іще до того, як угоду зі Стрейкером було консумовано (ловкенький термін, гаразд[1], подумав він, обмацуючи очима перед секретарчиної блузки), Лоренс Кроккет, поза всякими сумнівами, був найзаможнішою людиною в Салимовому Лігві й одним з найзаможніших в окрузі Камберленд, хоча нічого ні в його офісі, ні в його особі на це не вказувало. Офіс був старим, запилюженим й освітлювався двома засидженими мухами, жовтими плафонами-кулями. Письмовим столом слугував захаращений паперами, ручками та кореспонденцією старозавітний секретер. На одному його крилі містилося горня з клеєм, а на другому — квадратне скляне прес-пап'є, різні грані якого являли фотознімки родини Кроккета. На стосі реєстраційних книг стояв, небезпечно балансуючи, повний сірників акваріум, табличка на передній стінці якого повідомляла: «Для наших безсірникових друзів»[2]. Окрім трьох вогнетривких сталевих шаф та стола секретарки у невеличкій загородці, офіс був порожнім.

Хоча там були картинки.

Моментальні знімки і фотографії були скрізь — пришпилені, причеплені або приклеєні стрічкою на всі доступні поверхні. Деякі були новими полароїдними принтами, інші зробленими кілька років тому на плівку «Кодак» кольоровими знімками, але ще більше було покручених і пожовклих чорно-білих фотографій, деякі з яких сягали п'ятнадцятирічної давнини. Під кожною містився друкований опис: «*Гарне заміське житло! Шість кмн.*» або «*Місцина на пагорбі! Дорога Теґартів Ручай! $ 32000 — Дешево*»,

---

[1] Консумація (consummation) — юридичний термін, що означає остаточне оформлення, повну легітимацію певного процесу з занесенням його результатів у всі реєстри; але наразі Кроккет подумки прирівнює його до схожого слова «consume» — споживати, пожирати, спопеляти.

[2] Слово «matchless» дозволяє гру слів, оскільки може означати як «безсірникові» так і «незрівнянні».

або *«Годиться для есквайра! 10 кмн. Фермерське обійстя. Бернс-роуд»*. Контора виглядала гнітюче безперспективною невдахою, якою вона й була до 1957 року, коли Ларрі Кроккет, якого успішніша спільнота Єрусалимового Лігва вважала лише на щабель вищим за безнадійного, вирішив, що майбутнє належить трейлерам. У ті відійшлі, туманні часи більшість людей вважали трейлери такими собі похватними сріблястими повозками, яку чіпляєш ззаду до своєї автівки, коли хочеш з'їздити до Єловстонського національного парку і сфотографувати свою дружину з дітьми на фоні Старого Вірного[1]. У ті відійшлі, туманні часи навряд чи хтось — навіть самі виробники трейлерів — передбачали той день, коли на заміну похватним сріблястим повозкам прийдуть кемпери, які встановлюються прямо на кузові вашого пікапа «Шеві» або можуть постачатися самі цілком моторизованими.

Однак Ларрі не мав потреби знати такі речі. Цей не більше ніж прозорливець-дилетант просто пішов до міської управи (в ті часи він не був виборним; у ті часи його не вибрали б навіть на гицеля) і переглянув закони зонування у Єрусалимовому Лігві. Вони були надзвичайно спокусливими. Читаючи між рядків, він побачив тисячі доларів. Закон встановлював, що не можна влаштовувати громадського сміттєзвалища чи тримати більше трьох непридатних автомобілів на своєму подвір'ї, якщо ви не маєте ліцензії на сміттєзвалище, або мати хімічний туалет — доволі примхливий і не дуже точний термін для відхідку — якщо це не ухвалено міським санітарним інспектором. Ось воно.

Ларрі позакладав усе своє дощенту, ще більше набрав у борг і придбав три трейлери. Але не похватні маленькі сріблясті повозки, а довгі, шикарні, товстошиї монстри зі штучними панелями «під дерево» і обшитими кухонним пластиком туалетами. Для кожного він купив по одноакровій

---

[1] Old Faithful — унікальний гейзер, який з постійною регулярністю викидає вгору на 30–56 метрів до 32 000 літрів окропу.

ділянці на Приселку, де земля була дешевою, встановив їх на дешевих основах і поринув у роботу з їх продажу. Він її виконав за три місяці, подолавши певний початковий опір людей, котрі мали сумніви щодо життя в будинку, який нагадує пульманівський залізничний вагон, і його прибуток становив близько десяти тисяч доларів. Хвиля майбутнього прибула у Салимове Лігво, і Ларрі Кроккет їхав на вершечку її хребта.

Того дня, коли в його офіс увійшов Р. Т. Стрейкер, Кроккет коштував близько двох мільйонів доларів. Він досяг цього внаслідок земельних спекуляцій у безлічі сусідніх міст і містечок (але не в Лігві; не сери там, де годуєшся — таким було гасло Лоренса Кроккета), засновуючись на переконанні, що індустрія мобільних будинків зростатиме скаженими темпами. Так і сталося і, Боже мій, як попливли до нього гроші.

У 1965 році Ларрі став негласним партнером підрядника на ім'я Ромео Пулен, який забудовував супермаркет-плазу в Оберні[1]. Пулен був пройдисвітом-ветераном, тож з його спритністю в робочих процесах і обізнаністю Ларрі з цифрами вони заробили по $ 750 000 кожний, а Дядьку Сему мусили відрапортувати тільки про третину того. Все це було вкрай захопливим, а якщо дах супермаркету в погану погоду протікав, ну, таке життя.

У 1966–1968 роках Ларрі купив контрольні пакети в трьох мейнських компаніях, що торгували мобільними домами, провівши певну кількість хитромудрих перетасовок власників, щоби скинути з хвоста податківців. Ромео Пулену він описав цей процес так: в'їжджаєш у Тунель Кохання з дівчиною-А, дрючиш у машині на задньому сидінні дівчину-Б і зрештою виїжджаєш на іншому боці, тримаючись за руки з дівчиною-А. Тож зрештою він купував мобільні доми сам у себе, і ці інцестуальні бізнеси відзначались таким здоров'ям, що було майже лячно.

---

[1] Auburn — засноване 1786 р. місто (23 тис. мешканців), адміністративний центр округу Андроскоґґін у штаті Мейн.

Угоди з дияволом, аякже, думав Ларрі, перекладаючи свої папери. Коли маєш з ним справи, банкноти мусять відгонити сіркою.

Люди, які купували трейлери, були трударями нижчого середнього класу — сині або білі комірці — люди, що не могли згромадити авансовий платіж за більш порядний будинок, або старші люди, які шукали способи розтягнути свої соціальні страховки. Сама ідея абсолютно новенького шестикімнатного будинку була якоюсь заворожливою для цих людей. Для літніх там малася ще одна перевага, дещо таке, на що не звертали уваги інші, але Ларрі, завжди проникливий, це собі зазначив: усі трейлери одноповерхові, там нема сходів, якими треба лізти вгору.

Фінансування також було легким. Зазвичай першого внеску $ 500 було достатньо, щоб зробити справу. А за важких часів акулячого кредитування у давні шістдесяті той факт, що решта $ 9500 надаються під 24 %, рідко усвідомлювався тими прагнучими власного дому людьми як пастка.

І, Боже мій! Як же напливали гроші.

Сам Кроккет дуже мало змінився, навіть після того, як зіграв у «Давайте укладемо угоду» з цим каламутним містером Стрейкером. Ніякий дизайнер-педик не приїхав переобладнувати інтер'єр його офісу. Він досі, замість кондиціонера, обходився дешевим електричним вентилятором. Носив ті самі, з лискучими сідницями, костюми або комбінував штани з викличними спортивними піджаками. Курив ті самі дешеві сигари і досі суботніми вечорами зависав «У Делла», щоб випити кілька кухлів пива і поганяти з хлопцями кулі на більярді. Він не припиняв працювати з нерухомістю рідного міста, що виплоджувало йому дві вигоди: перша — це допомагало його обранню на виборного; друга — це гарненько скидало з рахунків його податкову декларацію, бо видима діяльність перебувала щороку на один щабель нижче рівня беззбитковості. Окрім Дому Марстена, він був і лишався агентом з продажу, мабуть, іще з трьох дюжин занехаяних обійсть у цій місцевості.

Звичайно, траплялися й вигідні угоди. Але Ларрі їх не реалізовував. Зрештою, гроші не переставали напливати.

Можливо, занадто багато грошей. Існує можливість, побоювався він, перемудрити самого себе. В'їхати до Тунелю Кохання з дівчиною-А, видрючити дівчину-Б, виїхати звідти, тримаючись за руку з дівчиною-А, щоб у підсумку вони разом збили тебе на лайно. Стрейкер тоді сказав, що він сконтактується, і було це чотирнадцять місяців тому. А що, як…

І тут задзвонив телефон.

4

— Містере Кроккете, — пролунав знайомий, беземоційний голос.

— Стрейкер, чи не так?

— Саме так.

— Я тільки-но про вас думав. Мабуть, я екстрасенс.

— Це вельми забавно, містере Кроккете. Мені потрібна певна послуга, якщо ваша ласка.

— Гадаю, можете на це розраховувати.

— Будь ласка, знайдіть вантажівку. Велику. Можете винайняти. Подайте її в Портлендський порт сьогодні ввечері, рівно о сьомій. До Митного причалу[1]. Двох вантажників буде достатньо, я гадаю.

— Гаразд.

Ларрі підтягнув собі під праву руку записник і начеркав: *Г. Пітерз, Р. Сноу. «Перевози Генрі». Найпізніше о шостій.* Він не зробив паузи, щоб розважити, чи обов'язково йому погоджуватися на буквальне виконання вказівок Стрейкера.

— Там треба забрати з десяток ящиків. Усі, крім одного, поїдуть до крамниці. Той один — то надзвичайно цінний

[1] Custom House Wharf — діюча пам'ятка архітектури, рибний причал (пірс) з базаром, крамницями і ресторанами, який має таку назву тільки тому, що міститься навпроти історичної будівлі митниці Портлендського порту.

креденс, Геппілвайт[1]. Ваші вантажники впізнають його за розмірами. Його слід доставити в дім. Вам зрозуміло?

— Йо.

— Нехай поставлять його в підвалі. Ваші люди зможуть потрапити туди через лядові двері під кухонними вікнами. Вам зрозуміло?

— Йо. Отже, цей креденс…

— Ще одна послуга, якщо ваша ласка. Ви придбаєте п'ять міцних навісних замків «Єйл». Вам відомий бренд «Єйл»?[2]

— Всім відомий. Що…

— Ваші вантажники, коли йтимуть з крамниці, замкнуть її задні двері. Ключі до всіх п'яти замків вони залишать у будинку, на столі в підвалі. Коли йтимуть з будинку, вони замкнуть на замки підвальні двері, передні й задні двері та надвірний гараж. Вам зрозуміло?

— Йо.

— Дякую вам, містере Кроккете. Точно дотримуйтесь усіх вказівок. До побачення.

— Агов, постривайте одну хвилинку…

Лінія мовчала.

5

Було за дві хвилини сьома, коли великий, помаранчево-білий фургон з написом «Перевози Генрі» на бокових і задньому бортах зупинився в Портлендському порту наприкінці Митного причалу перед складом з гофрованої сталі. Знов повертався приплив, і стривожені цим мартини кружляли й ридали вгорі на тлі призахідного багряного неба.

— Господи Христе, тут нікого нема, — сказав Роял Сноу, допиваючи рештки своєї пепсі й кидаючи порожню бляшанку на підлогу кабіни. — Нас арештують як грабіжників.

---

[1] George Hepplewhite (1727–1786) — англійський мебляр, який створив досі популярний стиль легких, елегантних меблів.

[2] Створений 1877 р. фірмою «Yale & Towne» стандартний навісний замок, при відмиканні якого дужка автоматично відкидається набік.

— Он там є хтось, — сказав Генк Пітерз. — Коп.

Це був не зовсім коп; це був нічний сторож. Він посвітив на них своїм ліхтариком:

— Хто з вас, хлопці, Лоренс Крукат?[1]

— Кроккет, — сказав Роял. — Ми від нього. Приїхали забрати кілька ящиків.

— Добре, — сказав нічний сторож. — Ходімо до контори, у мене там накладна, треба, щоб ви підписали.

Він показав рукою Пітерзу, котрий сидів за кермом:

— Давай назад онде туди. До тих двостулкових дверей, де ліхтар горить. Бачиш?

— Йо, — ввімкнув задню передачу Пітерз.

Роял Сноу слідом за нічним сторожем увійшов до контори, де булькотіла кавоварка.

Годинник над пін-ап календарем з дівчатами показував 7:04. Нічний сторож порився в якихось паперах на столі та знайшов потрібну теку:

— Розпишися отут.

Роял написав своє прізвище.

— Вам варто буть обережними, коли зайдете туди. Ввімкніть світло. Там пацюки.

— Ніколи не бачив пацюка, який би не втікав від отакого, — сказав Роял, широко майнувши ногою, взутою в робочий чобіт.

— Тут у нас портові пацюки, синку, — сухо промовив нічний сторож. — Вони мали справу з чоловіками й дебелішими за тебе.

Роял вийшов і рушив до дверей складу. Нічний сторож стояв у дверях своєї будки і дивився йому вслід.

— Обережно, — сказав Роял Пітерзу. — Той старий каже, тут пацюки.

— Окей, — пирхнув Пітерз. — Старий добряга Ларрі Крукат.

Роял намацав за дверима вмикач і дав світло. Було щось таке в тутешній атмосфері, важкій від суміші ароматів солі,

---

[1] Сторож промовляє прізвище Ларрі як *Crewcut* — військова коротка стрижка.

деревної гнилі та сирості, що вдушило веселість. Це, і думка про пацюків.

Ящики стояли вкупі посеред широкої складської долівки. Решта приміщення була порожньою, і тому цей гурт мав дещо зловісний вигляд. Креденс стояв у центрі, вищий за інші і єдиний, не позначений написом «Барлоу і Стрейкер, Джойнтер-авеню-27, Єрус. Лігво. Мейн».

— Ну, все не так і погано, — сказав Роял.

Він зазирнув до своєї копії накладної, а потім порахував ящики.

— Йо, все на місці.

— Тут-таки пацюки, — сказав Генк. — Чуєш їх?

— Йо, мерзенні створіння. Я їх ненавиджу.

На якусь мить між ними запала мовчанка, обидва прислухалися до попискування й тупотіння, що долинало з тіней.

— Ну, берімося до роботи, — сказав Роял. — Давай наладуємо оце велике малятко першим, щоб воно нам не заважало, коли приїдемо до крамниці.

— Окей.

Вони підійшли до того ящика, і Роял дістав свого кишенькового ножа. Одним швидким порухом він розпоров конверт з інвойсом, приклеєний липкою стрічкою до його стінки.

— Агов, — мовив Генк. — Гадаєш, нам варто отак…

— Ми мусимо переконатися, що забираємо ту, що треба, річ, хіба ні? Якщо ми зблудимо, Ларрі пришпилить наші сраки до стінки в своєму офісі.

Він витяг з конверта інвойс і подивився на нього.

— Що там написано? — запитав Генк.

— Героїн, — розважливо проказав Роял. — Дві сотні фунтів цього лайна. Також дві тисячі журналів з дівчатками зі Швеції, триста гросів французьких гандонів з вусиками…[1]

— Дай-но сюди, — вихопив Генк у нього папір. — Креденс, — прочитав він. — Так, як нам Ларрі й казав. Із Лондона,

---

[1] Gross = 12^2 = 144.

Англія. Пункт доставки Портленд, Мейн. Французькі з вусиками, щоб ти всравсь. Поклади це назад.

Роял послухався.

— Є щось тут кумедне, — сказав він.

— Атож, ти. Кумедний, як та італійська армія.

— Ні, без херових жартів. Нема митних печаток на цій хуйні. Ні на ящику, ні на інвойс-конверті, ні на самому інвойсі. Жодної печатки.

— Мо', вони їх ставлять отим чорнилом, яке показується тільки під отим спеціальним невидимим світлом.

— Ніколи вони так не робили, коли я робив тут, у порту. Господи Христе, вони живого місця на вантажі не лишали, штемпелювали його в дев'яноста різних місцях. До жодного ящика не можна було взятись без того, щоб не вимазатися по лікті в синє чорнило.

— Добре. Я дуже радий. Але моя дружина, бува, лягає спати дуже рано, а я надіявся на трохи сексу цього вечора.

— Може, якби ми зазирнули досередини…

— У жодному разі. Нумо. Берися.

Роял знизав плечима. Вони нахилили ящик, і щось всередині нього важко посунулося. Цей ящик був непідйомним, як той сучий чорт. Авжеж, там справді, мабуть, якийсь із отих чудернацьких буфетів. Ящик виявився достатньо важким.

Крекчучи, вони дотюпали до машини й підважили його на гідравлічний підйомник з суголосними схлипами полегшення. Поки Генк керував підйомником, Роял стояв поодаль. Коли платформа вирівнялася з дном кузова, вони теж туди вилізли і зайшли в будку.

Щось було у цім ящику таке, що йому не подобалося. І це щось було більшим за відсутність печаток митників. Непіддатне визначенню щось. Він дивився, аж поки Генк не зістрибнув із заднього борту.

— Ходімо, — гукнув той. — Давай заберемо вже решту їх.

На решті ящиків були стандартні митні печатки, окрім тих трьох, що надійшли сюди з самих Сполучених Штатів.

Із завантаженням кожного ящика до кузова Роял позначав його в накладній і черкав підпис. Усі призначені до тієї нової крамниці ящики вони згромадили біля заднього борту, подалі від креденса.

— Тепер, хто, в ім'я Господнє, купуватиме всі ці речі? — поставив запитання Роял, коли вони врешті закінчили. — Якесь там польське крісло-гойдалка, німецький годинник, самопрядка з Ірландії… Господи Христе Всемогутній. Я певен, вони гилять залупенні ціни.

— Туристи, — розсудливо проказав Генк. — Туристи купляють будь-що. Дехто з тих бостонських або з Нью-Йорка, вони куплять мішок коров'ячого гною, якщо то буде якийсь старий мішок.

— А ще мені геть не подобається отой великий ящик, — сказав Роял. — Жодних митних печаток, це до біса ще та комедія.

— Ну, давай уже відвеземо його куди слід, та й годі.

До Єрусалимового Лігва вони вертались без балачок. Генк постійно тиснув на газ. Це була та робота, яку йому хотілося швидше закінчити. Йому не подобалося це завдання. Як Роял каже, щось збіса є тут дивне.

Він підвів машину до тильного боку нової крамниці і, як і попереджав Ларрі, задні двері там були незамкнені. Увійшовши, Роял поклацав вмикачем світла — безрезультатно.

— Просто чудово, — пробурчав він. — Нам доведеться виладовувати ці скарби в такій клятій темряві… скажи-но, тобі не тхне тут чимсь ніби трохи дивним?

Генк принюхався. Так, був тут якийсь запах, і то неприємний, але Генк не міг точно сказати, що він йому нагадує. Він вчувався у носі сухим і ядучим, наче повів від чогось давно зотлілого.

— Просто задовго це місце простояло зачиненим, — сказав він, просвічуючи своїм ліхтариком довге порожнє приміщення. — Тре' його дощенту провітрити.

— Або дощенту спалити, — сказав Роял. Не подобалося йому тут. Чимсь це місце його дратувало. — Ходімо. І постараймося не зламати собі ноги.

Вони вивантажували ящики якомога швидше, кожен обережно опускаючи на його місце. За пів години Роял з полегшеним зітханням зачинив задні двері й заклацнув на них один з тих нових замків.

— Половина справи, — сказав він.

— Легка половина, — відгукнувся Генк. Він подивився вгору на Дім Марстена, темний, з причиненими віконницями цього вечора. — Не подобається мені їхати туди, і я не боюся цього сказати. Якщо існує десь якийсь дім з привидами, то це він. Ті парубки мусять бути божевільними, якщо їм схотілося жити там. Певне, якось гомосячать один з одним.

— Як оті педики — дизайнери інтер'єрів, — погодився Роял. — Можливо, хочуть перетворити його на приманку для туристів. Добре для бізнесу.

— Ну, якщо ми мусимо це зробити, то давай уже впораємося.

Вони разом обішлися без останнього погляду на ящик з креденсом, притулений до борту меблевоза, і Генк з грюком засмикнув задній борт фургона. Він сів за кермо, і вони рушили по Джойнтер-авеню і далі на Брок-стріт.

Вже за якусь хвилину Дім Марстена забовванів попереду них темним зловісним круком, і Роял відчув перше ворушіння справжнього страху, що хробаком заповзав до його черева.

— Боженьку, яке жаске місце, — промурмотів Генк. — Кому ж це схотілось тут жити?

— Не знаю. Ти бачиш бодай-якесь світло поза тими віконницями?

— Ні.

Здавалося, дім нахиляється до них, немов в очікуванні їхнього прибуття. Генк завернув фургон на заїзд і повів його кругом дому до задньої частини. Ні той, ні другий не вдивлялися уважно в те, що стрибучі фари машини могли виявити в буйній траві заднього подвір'я. Генк відчув, як у його серце прослизає цівка боязкості, чого він не відчував навіть

у Намі[1], хоча майже весь свій час там перебував у страху. Там тоді був раціональний страх. Страх, що можеш наступити на замасковану бамбукову піку і потім дивитися, як, неначе якийсь погибельний зелений пузир, розпухатиме твоя нога; страх, що якийсь пацан у чорній піжамі, ім'я якого в тебе навіть у роті не вміщається, може з російського автомата відстрелити тобі голову; страх, що ти можеш витягти «щасливий квиток» у рейд, де від тебе вимагатиметься зачистити поголовно всіх у якомусь селі, де В'єт-Конг був ще тиждень тому[2]. Але теперішній страх був дитячим, обмарним. Для нього не існувало жодних підстав. Ось стоїть дім як дім — дошки та завіси, цвяхи та підвіконня. Нема причини, ну, справді ж нема жодної причини почуватися так, ніби кожна тут тріщина й шпарина парує своїм власним крейдяним духом зла. Так думати — це очевидна тупоголовість. Привиди? Він не вірив у привидів. Після Наму аж ніяк.

Йому двічі довелось намацувати задню передачу, та зрештою машина посмиками подалася задом до дверей, що вели у підвал. Іржаві двері стояли розкриті навстіж, і в червоному жеврінні задніх ліхтарів фургона здавалося, що положисті кам'яні сходи там ведуть униз до пекла.

— Чоловіче, я тут *геть нічо'* не второпаю, — промовив Генк.

Він намагався усміхнутись, але то була якась гримаса.

— Я теж.

Вони перезирнулися в світлі приладової панелі, страх важко облягав обох. Але дитинство в них залишилося давно позаду і вони не мали змоги відступитися від недоробленої роботи через ірраціональний страх — як вони це пояснюватимуть при яскравому денному світлі? Робота мусить бути виконана.

---

[1] Nam — поширена в неформальній говірці американців назва В'єтнаму.

[2] Viet Cong (Національний фронт визволення Південного В'єтнаму: 1954–1976) — організована і спонсорована Північним В'єтнамом партизанська армія на території Південного В'єтнаму, яка воювала за об'єднання двох республік в єдину комуністичну державу.

Генк зглушив двигун, вони вилізли з кабіни і вирушили повз фургон до заднього борту. Роял виліз туди, звільнив клямку і штовхнув двері по їхніх роликах угору.

Ящик стояв там, так само обліплений тирсою, осадистий і німий.

— Боже, я не хочу зносити його туди вниз, — видушив із себе Генк Пітерз голосом, який був ледь не риданням.

— Берімося, — сказав Роял. — Давай вже його здихаємося.

Вони витягли ящик на підйомник і з шипінням сточуваного повітря почали його опускати. Коли той опинився на рівні пояса, Генк відпустив важіль і вони вхопилися за ящик.

— Помалу, — кректав Роял, задкуючи до сходів. — Робімо помалу… помаленьку.

У червоному жеврінні задніх вогнів обличчя в нього було згніченим і заціпленим, як обличчя людини, з якою стався інфаркт. Він ступив на сходи і позадкував донизу крок по кроку, і коли ящик привалився йому до грудей, цю жахливу вагу він відчув так, наче на нього насунулась кам'яна плита. Ящик був важкий, думав він пізніше, але не аж такий важкий. Вони з Генком для Ларрі Кроккета пиряли і вгору і вниз по сходах вантажі значно більші за цей, але щось було в самій атмосфері цього дому таке, що висотувало з тебе душу і робило тебе негодящим.

Східці були підступно-склизькими, і він двічі був захитався на ризиковій межі рівноваги, злощасно скрикуючи:

— Гей! Зради Христа! Обережніш!

А потім вони дісталися дна. Стеля тут була низькою, тож вони понесли той креденс скарлючені, як якісь огвари.

— Ставмо його тут, — захекано крекнув Генк. — Далі я нести не можу!

Вони опустили його з глухим «гуп» і відступили. Поглянувши один одному в очі, вони зрозуміли, що страх якоюсь таємною алхімією перетворився майже на жах. Цей підвал раптом здався наповненим таємничими похрускуваннями. Пацюки, можливо, або, можливо також, щось таке, про що нестерпно навіть подумати.

Вони чкурнули звідти, Генк першим, і Роял Сноу зразу за ним. Вони злетіли вгору сходами, і Генк зворотнім махом руки захряснув підвальні двері.

Вони залізли до кабіни фургона, Генк завів двигун і зрушив важіль трансмісії, Роял вхопив його за руку, у цій темряві здалося, що його обличчя — це самі лиш очі, величезні, вибалушені.

— Генку, ми так і не навісили ті замки.

Обоє витріщилися на гроно навісних замків на приладовій панелі, які трималися разом, зчеплені уривком снопов'язального дроту. Генк пірнув рукою собі в кишеню куртки й видобув кільце з навішеними на ньому п'ятьма ключами до новеньких «Єйлів», один з них для того замка, що залишився на задніх дверях крамниці в місті, чотири для тутешніх. Кожний позначено акуратною биркою.

— Ох, Господи Христе, — промовив він. — Слухай, якщо ми повернемося завтра вранці раненько…

Роял відстебнув ліхтарик під приладовою панеллю:

— Не вийде, — сказав він. — І ти це розумієш.

Вони вилізли з кабіни, відчуваючи, як прохолодний вечірній вітерець здуває піт їм з лобів.

— Іди до задніх дверей, — сказав Роял. — Я замкну передні двері та гараж.

Вони розділилися. Генк рушив до задніх дверей, у грудях у нього важко гупало серце. Йому довелося двічі шпортатися, щоб просунути дужку у вушко для замка. Так близько біля дому явно вчувався запах старості й дерев'яної гнилизни. На пам'ять почали навертатися всі ті історії про Х'юбі Марстена, з яких вони сміялися дітьми, і та співанка, з якою вони ганялися за дівчатами:

> Стережися-утікай, Стережися-утікай, Стережися-утікай!
> Бо хто зараз не втече, того Х'юбі… ЗАБЕРЕ…

— Генку?

Він різко хапнув ротом повітря, і другий замок випав йому з рук. Генк його підібрав.

— Не варт отак нишком підкрадатися до людини. Ти вже?..

— Йо. Генку, хто полізе знову туди, в підвал, щоб покласти цю низку ключів там на столі?

— Хто його зна, — сказав Генк Пітерз. — Хто його зна.

— Гадаєш, нам варто підкинути монету?

— Йо, гадаю, так вирішити найкраще.

Роял дістав четвертак.

— Назви в повітрі.

— Голова.

Роял впіймав монету, ляснув її собі на передпліччя, а тоді відкрив. На них тьмяно зблиснув орел[1].

— Господи Ісусе, — прикро промовив Генк. Але взяв низку ключів і ліхтарик та знову відчинив підвальні двері.

Він присилував власні ноги нести його донизу сходами, а коли вже ледь не підпирав головою стелю, Генк посвітив ліхтариком по видимій частині підвалу, який за тридцять футів далі робив лівий поворот і вів бозна-куди. Промінь вихопив покритий запиленою картатою скатертиною стіл. На столі сидів пацюк, велетенський, і коли у нього вдарив промінь світла, він не поворухнувся. На своїх огрядних кульшах сидів він прямо і, здавалося, ледь не усміхався.

Генк вирушив повз той ящик до стола.

— Ану киш! Пацюче!

Пацюк зіскочив долі й подріботів геть, у бік того підвального завертня. Рука в Генка тепер тремтіла, і промінь ліхтарика судомно стрибав з місця на місце, вихоплюючи то якусь запилюжену бочку, то знесене сюди старезне бюро, то стос старих газет, то…

Він смикнув промінь назад до газет, і йому перехопило дух, коли світло впало на щось ліворуч від них.

Ніби футболка… це ж футболка? Скручена, мов якась стара шмата. Щось поза нею, що може бути синіми джинсами. І ще щось схоже на…

---

[1] На аверсі («орел») 25-центової монети профіль президента Вашингтона, а на реверсі («решка») зображення орла з простертими крилами.

Щось луснуло в нього за спиною.

Його взяла паніка, він нестямно кинув ключі на стіл і, розвернувшись, кинувся незграбно тікати. Минаючи ящик, він побачив, що спричинило той звук. Не витримала одна з алюмінієвих смуг і тепер шарпко стирчала, наче палець, що вказує на низьку стелю.

Спотикача він подолав сходи, захряснув за собою лядові двері (у нього все тіло взялося гусячою шкірою; він це зауважить тільки пізніше), заклацнув замок на вушку і побіг до кабіни фургона. Він хапав повітря дрібними ковтками, з підсвистом, неначе поранений собака. Він немов крізь туман дочув Рояла, який спитав, що трапилося, що сталося там, унизу, а потім з виском, з ревом, на двох колесах, зариваючись у м'яку землю, кинув машину за ріг дому. Він не стишував швидкості, аж поки фургон знову не опинився на Брукс-роуд, і помчав у місто, до офісу Ларрі Кроккета. Лиш тоді його почало так зле трусити, аж він злякався, що доведеться зупинитись.

— Що там було внизу? — перепитав Роял. — Що ти побачив?

— Нічого, — відповів Генк Пітерз, і це слово вийшло у нього шматками, відділеними клацанням його зубів. — Я не бачив нічого і не хочу ніколи бачити того знов.

6

Ларрі Кроккет уже готувався зачиняти контору і рушати додому, коли пролунав побіжний стук у двері й увійшов Генк Пітерз. Він досі мав наляканий вигляд.

—Забув щось, Генку? — спитав Ларрі.

Коли вони повернулися сюди з Дому Марстена, обидва мали такий вигляд, неначе хтось добряче був прищемив їм яйця, тож він видав кожному по десять доларів згори і дві шестизарядних паки «Чорної мітки»[1], а також закинув, що,

[1] «Carling Black Label» — створений 1927 р. в Канаді сорт пива, популярний тепер у багатьох країнах.

либонь, найкраще буде, якщо ніхто з них не балакатиме зайвого про цю сьогоднішню екскурсію.

— Я мушу тобі розповісти, — сказав тепер Генк. — Я не можу інакше, Ларрі. Я мушу.

— Звичайно, гаразд, — сказав Ларрі.

Він висунув нижню шухляду письмового стола, дістав звіди пляшку «Джонні Вокера» і щедро налив обом у пару картонних чарок.

— Що в тебе на думці?

Генк набрав повний рот віскі, скривився і проковтнув.

— Коли я відносив ті ключі у підвал, щоб покласти їх там на стіл, я дещо побачив. Одяг, так воно виглядало. Футболка і, мабуть, якісь сині штани. І одна кросівка. Я думаю так, що то була кросівка, Ларрі.

Ларрі знизав плечима й усміхнувся:

— То й що?

Йому здалося, ніби в грудях у нього залягла велетенська крижана брила.

— Той малий син Ґліків, на ньому тоді були джинси. Так писали у «Віснику». Джинси, червона футболка з довгими рукавами і кроси. Ларрі, а що як…

Усмішка Ларрі трималася. Ця усмішка вчувалась йому примерзлою.

Генк судомно глитнув клубок у горлі.

— А що, як ті люди, які купили Дім Марстена і ту крамницю, кінчили сина Ґліків?

Отак. Все викладено. Він лигнув рештки рідкого вогню в своїй чарці.

Усміхаючись, Ларрі проказав:

— Може, ти і тіло також бачив?

— Ні… ні. Але…

— Це мала би бути справа поліції, — сказав Ларрі Кроккет.

Він знову налив у чарку Генка, і рука в нього зовсім не тремтіла. Вона була холодною і певною, як камінь у замерзлому ручаї.

— І я би просто зараз підвіз тебе до Перкінса. Але такі речі… — він похитав головою. — Але чимало паскудства може виринути. На кшталт того, як ти й та офіціантка «У Делла»… її звуть Джекі, чи не так?

— Про що це таке ти, до біса, говориш? — обличчя Генка стало мертвотно-блідим.

— А ще вони точно, як тобі всратися, дізнаються про твоє ганебне, за вироком військового суду, звільнення зі служби з позбавленням усіх нагород і пільг. Але ти виконуй свій громадський обов'язок, Генку. Роби, як сам вважаєш.

— Я не бачив ніякого тіла, — прошепотів Генк.

— Це добре, — сказав Ларрі усміхаючись. — А може, ти й ніякого одягу також не бачив. Може, то було просто… ганчір'я.

— Ганчір'я, — силувано повторив Генк.

— Атож, сам знаєш, які вони, ці старі садиби. Там 'кий завгодно мотлох. Може, ти й бачив якусь стару футболку чи щось інше, розідране на годящі для чогось ганчірки.

— Звичайно, — сказав Генк. Він удруге вицідив свою чарку. — У тебе зручний спосіб розглядати речі, Ларрі.

Кроккет дістав у себе з задньої кишені гаманець, розкрив його і відрахував на стіл п'ять десятидоларових банкнот.

— Це за що?

— Зовсім був забув заплатити тобі за ту роботу в Бреннана минулого місяця. Ти мусив би нагадувати мені про такі речі, Генку. Сам знаєш, який я забудько.

— Але ж ти вже тоді…

— Та ну, — перебив його Ларрі. — Ти можеш отак сидіти тут, розповідати мені щось, а завтра вранці я вже нічогісінько з цього не згадаю. Хіба не гідне жалю таке життя?

— Йо, — прошепотів Генк.

Рука Генка з тремтінням потягнулася по гроші; вхопила і запхала їх до нагрудної кишені його джинсової куртки, немов прагнучи швидше позбутися дотику до них. Він підхопився з такою незграбною квапливістю, що ледве не перекинув стілець.

— Слухай, Ларрі, мені треба йти. Я… я не... Мені треба йти.

— Забери пляшку, — запропонував Ларрі, але Генк уже виходив за двері. Він не затримався.

Ларрі сів знову. Налив собі випити. Рука в нього так і не тремтіла. Йому не повернувся намір зачинити контору. Він налив собі ще чарку, а потім ще одну. Він думав про угоди з дияволом. І зрештою задзвонив телефон. Він узяв слухавку. Послухав.

— Справу залагоджено,— сказав Ларрі Кроккет.

Він послухав. Поклав слухавку. Знову налив собі чарку.

7

На світанку наступного ранку Генк Пітерз прокинувся зі сну, де велетенські пацюки виповзали з розкритої могили; могили, яка в собі вміщала зелене, гниюче тіло Х'юбі Марстена з обстріпаним уривком манільського канату, пов'язаним у нього на шиї. Пітерз лежав, спершись на лікті, і важко дихав, голий тулуб блищав від поту, а коли його торкнулась дружина, він уголос скрикнув.

8

Агропродуктова крамниця Мілта Кроссена розташувалася на куті, який утворювало перехрестя Джойнтер-авеню та Залізничної вулиці, тож, коли дощило і безлюднів парк, туди сходилися більшість міських старих балабонів. Протягом довгих зим вони були щоденною приналежністю крамниці.

Коли «паккардом» 39-го — чи то була модель 40-го року?[1] — під'їхав Стрейкер, надворі просто висіла делікатна мжичка,

[1] «Packard» (1899–1958) — компанія, яка у 1920-30-х роках випускала легкові автомобілі класу люкс різноманітних моделей.

а Мілт із Петом Міддлером вели мляву дискусію про те, коли втекла з дому Джуді, дочка Фредді Оверлока, у 1957 чи 1958-му? Обидва погоджувалися, що втекла вона з тим продавцем «Салатмастерів»[1] з Ярмута, також обидва погоджувалися, що ні той, ні вона не варті були й дірки, просцяної в снігу, але поза цим дійти згоди не могли.

Балачка враз припинилася, коли ввійшов Стрейкер.

Він озирнув їх — Мілта і Пета Міддлера, Джо Крейна, Вінні Апшо і Клайда Корліса — і без жодного гумору посміхнувся.

— Доброго дня, джентльмени, — промовив він.

Мілт підвівся, ледь не церемонно розправляючи на собі фартух:

— Вам допомогти?

— Дуже добре,— сказав Стрейкер. — Приділіть, будь ласка, вашу увагу цій м'ясній вітрині.

Він купив шинки, дюжину шматків добірної яловичини, доволі фаршу і фунт телячої печінки. До цього він додав дещо з бакалії — борошно, цукор, квасолю — і кілька буханок свіжого хліба.

Скуплявся він у цілковитій тиші. Тутешні завсідники сиділи довкола великої печі «Перлина Кінео»[2], яку ще батько Мілта переробив з дров'яної на нафтову, курили, задумливо поглядали в небо і краєчком ока спостерігали за цим незнайомцем.

Коли Мілт закінчив пакувати покупки до великої картонної коробки, Стрейкер сплатив готівкою — двадцяткою й десяткою. Він забрав коробку собі під пахву і знову зблиснув до них тією цупкою, позбавленою гумору усмішкою.

— Всього вам доброго, джентльмени, — промовив він і пішов.

---

[1] «Saladmaster» — заснована 1946 р. в Техасі компанія, яка уславилася своїм кухонним комбайном «Saladmaster Machine», а в 1950-х першою вивела на американський ринок посуд з нержавіючої сталі.

[2] «Pearl Kineo» — одна з багатьох моделей чавунних печей, які колись виробляла в Бенгорі компанія «Noyes & Nutter»; Кінео — гористий мис у штаті Мейн.

Джо Крейн набивав «Плантаторським» свою кукурудзяну люльку[1]. Клайд Корліс прокашлявся і сплюнув суміш харкотиння з жувальним тютюном у пом'яте відро біля печі. Вінні Апшо видобув з жилетки свою стару сигаретоскручувальну машинку «Топ», насипав туди доріжку тютюну і вставив набряклими від артриту пальцями цигарковий папір[2].

Вони дивилися, як незнайомець підважує і кладе коробку в багажник. Кожен з них розумів, що коробка разом з бакалією мусить важити фунтів з тридцять, і всі тут бачили, як він, виходячи, підхопив її собі під пахву, немов якусь пір'яну подушку. Він обійшов машину до водійських дверцят, сів за кермо і рушив на Джойнтер-авеню. Машина поїхала вгору на пагорб, повернула ліворуч на Брукс-роуд, зникла, а за пару хвилин показалася знову крізь мереживо дерев, зменшена тепер відстанню до іграшкового розміру. Вона завернула на Марстенів заїзд і зникла з очей.

— Чудернацький парубок, — промовив Вінні.

Він встромив свою сигарету до рота, відщипнув з її кінчика кілька зайвих крихт тютюну і дістав у себе з жилетної кишені кухонного сірника.

— Певне, один з отих, що відкупили ту крамницю, — сказав Джо Крейн.

— І Дім Марстена також, — погодився Вінні.

Клайд Корліс перднув.

Пет Міддлер з величезною цікавістю колупав мозоль у себе на лівій долоні.

Минуло п'ять хвилин.

— Гадаєте, в них із цим вийде щось путнє? — запитав Клайд, ні до кого конкретно не звертаючись.

— Можуть, — сказав Вінні. — Влітку вони можуть ще й як розкрутитися. Важко щось загадувати наперед у теперішні часи.

---

[1] «Planter's Punch» — ароматичний тютюн сигарного типу.

[2] «Top» — імпортований від 1927 р. з Франції і досі популярний у США бренд цигаркового паперу, машинка для скручування якого називається «Top-O-Matic».

Загальне мурмотіння, майже зітхання на згоду.

— Дужий парубок, — каже Джо.

— Ейа, — гукає Вінні. — А то ж був «паккард» тридцять дев'ятого, а на нім ані цятки іржі.

— Цей сорокового, — сказав Клайд.

— У сорокового підніжок не було, — сказав Вінні. — Цей тридцять дев'ятого.

— Тут ти помиляєшся, — сказав Клайд.

Минуло п'ять хвилин. Вони побачили, що Мілт роздивляється ту двадцятку, якою йому заплатив Стрейкер.

— Що, Мілте, фантики? — спитав Пет. — Цей парубок дав тобі фальшиві гроші?

— Ні, але погляньте-но… — подав Мілт банкноту через прилавок, і всі прикипіли до неї очима. Вона була значно більша за звичайну двадцятку.

Пет потримав її проти світла, уважно оглянув, потім перевернув іншим боком.

— Це двадцятка серії Е, авжеж, Мілте?

— Еге ж, — сказав Мілт. — Такі перестали робити років сорок п'ять чи й п'ятдесят тому[1]. На мій здогад, вона коштуватиме певних грошей там, у Монетнім Пасажі, в Портленді.

Пет пустив банкноту по руках, і кожен її роздивився, тримаючи близенько або віддалік, залежно від вад власного зору. Пет передав її назад, і Мілт засунув її під касовий апарат, до особистих чеків і купонів.

— А таки чудернацький парубисько, — задумливо мовив Клайд.

— Ейа, — подав голос Вінні й на мить замовк. — Хоча той був тридцять дев'ятого. Мій брат-зведенюк Вік такого колись мав. То було його перше власне авто. Купив уживаним, аякже, у 1944-му. Одного ранку не залив до нього мастило і спалив до дідька у нім поршні.

— Я вважаю, що цей був сорокового, — сказав Клайд, — бо пам'ятаю одного парубка, котрий плів стільці з лози, там,

---

[1] Перехід на банкноти меншого розміру відбувся у 1928 р.

південніше, побіля Альфреда[1], зазвичай він під'їжджав просто тобі під дім і…

І так розпочалася дискусія, просуваючись далі здебільшого в мовчанці, аніж у промовах, неначе якась шахова партія, яку грають через поштове листування. І день, здавалося, завмер і тягнеться для них у вічність, і Вінні Апшо почав скручувати собі чергову сигарету з солодкою, артритною неспішністю.

9

Бен працював, коли почувся стук у двері, тож він зробив позначку там, де зупинився, і тільки тоді підвівся, щоб їх відчинити. Було лише трохи по третій годині, середа, 24 вересня. Дощ зруйнував усі плани щодо подальших пошуків Ралфі Ґліка, і загальна думка була така, що пошукам кінець. Син Ґліків пропав… пропав безслідно.

Бен відчинив двері, за ними стояв Паркінс Ґіллеспі, курив сигарету. У руці він тримав якусь книжку в м'якій обкладинці, і Бен з певним подивуванням побачив, що це бентамівське видання «Дочки Конвея»[2].

— Заходьте, констеблю, — запросив він. — Надворі сиро.

— Еге, є трішки, — сказав Паркінс, ступаючи через поріг. — Вереснева погода грипозна. Я завше взуваю галоші. Дехто з них сміється, але в мене не було грипу від 1944 року в Сен-Ло, у Франції[3].

— Покладіть свій плащ на ліжко. Вибачте, кави я вам запропонувати не можу.

— Навіть не подумаю його мокрити, — сказав Паркінс і струсив попіл у Бенів сміттєвий кошик. — Та й я щойно був випив чашку у Полін в «Екселенті».

---

[1] Alfred — засноване 1764 р. місто, адміністративний центр округу Йорк у штаті Мейн.

[2] «Bantam Books» — засноване 1945 р. видавництво, найбільше з тих, що спеціалізуються на випуску книжок масовими накладами.

[3] Saint-Lô — місто на стратегічному роздоріжжі в Нормандії, яке влітку 1944 р. з важкими боями американці звільнили від німців («Битва при Сен-Ло»).

— Що я можу для вас зробити?

— Ну, моя дружина читала оце… — подав він книжку. — Вона почула, що ви у місті, але сама соромиться. Вона подумала, може, ви її для неї підпишете, чи щось таке.

Бен узяв книжку.

— За оповідками Пронози Крейґа, ваша дружина вже років чотирнадцять чи п'ятнадцять як померла.

— Отакої! — не виказав жодного здивування Паркінс. — Цей Проноза, любить він теревенити. Якось він розкриє свого рота занадто широко та й сам до нього завалиться.

Бен на це не сказав нічого.

— А якшо б ви, приміром, підписали тоді її мені?

— З задоволенням.

Бен узяв зі стола ручку, розгорнув книжку на форзаці («Гарячий зріз життя» — Клівлендська «Щира газета»[1]) і написав:

З побажанням усього найкращого
Констеблю Ґіллеспі
Від Бена Міерза
24/9/75

Він віддав книжку назад.

— Вельми вам вдячний, — сказав Паркінс, не подивившись на зроблений Беном надпис. Він нахилився і загасив цигарку об край кошика на сміття. — Це єдина в мене підписана книжка з тих, що маю.

— Ви прийшли сюди, щоби вчинити мені допит? — спитав Бен, посміхаючись.

— А ви таки кмітливий, — сказав Паркінс. — Раз уже за це зайшлося, то я міркував, що мушу зайти, поставити кілька запитань. Чекав, поки Ноллі десь завіється. Він хороший хлопець, але ж і балакучий. Божечки, ходячий суд-пересуд.

---

[1] «Plain Dealer» — заснована 1842 р. і досі найпопулярніша щоденна газета в штаті Огайо; належить до 25 найвпливовіших у США.

— Що б вам хотілося дізнатись?

— Найбільше, де ви були ввечері минулої середи?

— Того вечора, коли зник Ралфі Ґлік?

— Йо.

— Констеблю, я підозрюваний?

— Ні, сер. Я не маю підозрюваних. Таке не мого рівня пілотаж, як ви могли б сказати. Ловити біля «Делла» гонщиків, що перевищують швидкість, або проганяти дітлашню з парку, поки вони там чогось не наколобродили, — оце моя парафія. Я зара' просто нюшу там і сям.

— Припустимо, я не захочу вам розповісти.

Паркінс знизав плечима й дістав сигарети:

— То ваша справа, синку.

— Я вечеряв у Сюзен з її рідними. Пограв трохи в бадмінтон з її батьком.

— Певен, він вас теж обіграв. Він завжди побива Ноллі. Ноллі уголос марить, ледь не волає, як би йому хтілося бодай разок перемогти Білла Нортона. О котрій ви звідти пішли?

Бен розсміявся, але цей сміх не був сповнений великої кількості гумору.

— Ви доколупуєтеся аж до кості, хіба не так?

— Знаєте, — сказав Паркінс, — якби я був 'кимсь з отих нью-йоркських детективів, отих, що по телевізору, я міг би подумати, що у вас є що приховувати, так ви витанцьовуєте польку круг моїх запитань.

— Нічого мені приховувати, — сказав Бен. — Я просто втомився бути в місті чужаком, на якого показують пальцями на вулиці, на якого, підштовхуючи одне одного ліктями, кивають у бібліотеці. А тепер, під типовим для маклераянкі претекстом, сюди з'являєтесь ви, намагаючись вивідати, чи не ховаю я у своїй шафі скальп Ралфі Ґліка.

— Годі, я такого не думав, зовсім ні, — вдивлявся він у Бена понад своєю сигаретою, і очі його скрем'яніли. — Я просто намагаюся вас відособити. Якби я думав, що ви бодай якимсь чином, хоч якось із цим пов'язані, ниділи б ви вже в арештарні.

— Гаразд, — мовив Бен. — Я пішов від Нортонів близько чверті по сьомій. Прогулявся в бік Шкільного пагорба. Коли стемніло вже так, що майже нічого не видно, я повернувся сюди, дві години писав, а потім ліг спати.

— О котрій ви повернулися сюди?

— Чверть по восьмій, гадаю. Близько того.

— Ну, це не відмиває вас так чисто, як мені б хотілося. Ви кого-небудь бачили?

— Ні, — сказав Бен. — Ні душі.

Паркінс нерозбери-що буркнув і підійшов до друкарської машинки.

— Про що ви зараз пишете?

— Не ваша, чорт забирай, справа, — відповів Бен, і голос у нього став ніяковим. — Я буду вам вдячний, якщо ви триматимете свої руки й очі подалі від цього. Якщо тільки ви не маєте ордеру на обшук, звичайно.

— А ви таки вразливий, ге? Для людини, яка сподівається, що її книжки читатимуть.

— Коли воно переживе три чернетки, редакторські правки, коректорську вичитку гранок, остаточний набір і друк, я особисто подбаю про те, щоби ви отримали чотири примірники. З автографами. Зараз же це підпадає під визначення «приватні документи».

Паркінс усміхнувся і відійшов:

— Непогано. Утім, я сумніваюся, що це підписане зізнання бодай у чомусь.

Бен у відповідь йому також усміхнувся:

— Марк Твен сказав, що роман — це зізнання у всьому людини, яка ніколи нічого не робила.

Паркінс видмухнув дим і рушив до дверей:

— Не скрапуватиму більше на ваш килим, містере Міерзе. Хочу подяк'вати вам за ваш час і, просто запобігаючи непорозумінням: я не думаю, щоби ви коли-небудь бачили цього сина Ґліків. Але це моя робота — в'їдливо розпитувати тут і там про такі речі.

Бен кивнув:

— Зрозуміло.

— І ви мусили б знати, як воно діється у містечках на кшталт Усалимового Лігва, чи Мілбриджа, чи Ґілфорда, чи в будь-якій загумінковій громаді[1]. Ти чужак, допоки не проживеш тут років з двадцять.

— Знаю. Вибачте, якщо я огризався на вас, але після того, як майже тиждень його шукаєш й ані дідька лисого не знаходиш… — похитав Бен головою.

— Йо, — сказав Паркінс. — Таке горе для його матері. Жахливе горе. І ви тримайтесь.

— Звичайно, — відповів Бен.

— Зла не тр'маєте?

— Ні. — Бен завагався. — Скажете мені одну річ?

— Скажу, якщо зможу.

— Де ви взяли цю книжку? Насправді?

Паркінс Ґіллеспі усміхнувся:

— Ну, є один парубок там, у Камберленді, який тримає склад-магазин вживаних меблів. Типу, жіночий такий пестун. На прізвище Джендрон. Книжки в м'яких обкладинках продає по дайму за штуку. Цих у нього було п'ять.

Бен зареготав, закинувши назад голову, і Паркінс Ґіллеспі вийшов, усміхаючись і смалячи сигарету. Бен підійшов до вікна і дивився, поки не побачив, що констебль вийшов і переходить вулицю, обережно обходячи калюжі у своїх чорних галошах.

10

Паркінс на хвильку затримався, щоб зазирнути до вікна нової крамниці, а вже потім постукав у її двері. Коли тут була «Громадська Балія», кожен, зазирнувши сюди, не побачив би нічого, крім купи товстих жінок у бігуді, які засипають відбілювач або міняють паперові гроші на монети

[1] Мальовничі містечка у штаті Мейн: Milbridge —1300 мешканців, засноване на березі океану 1765 р. в окрузі Вашингтон; Guilford —1500 мешканців, засноване 1806 р. в озерно-лісовому окрузі Піскатаквіс.

в автоматі на стіні: більшість із них жують гумку, неначе ті корови з повними пащами соломи. Але вчора від полудня і більшу частину сьогоднішнього дня тут стояв фургон дизайнерів інтер'єрів з Портленда, тож тепер цей заклад мав вочевидь інакший вигляд.

До вітрини було підсунуто платформу, яку покривав товстий ворсистий килим світло-зеленого кольору. Два встановлених десь поза полем зору прожектори кидали м'яке, акцентуюче світло на три виставлених там речі: годинник, прядка та старомодний буфет з вишневого дерева. Перед кожною з цих речей стояв маленький пюпітр, а на кожному пюпітрі висіла скромна бирка з ціною, але Боже мій, невже хтось при здоровому глузді насправді заплатить $ 600 за прядку, коли можна поїхати в «Економ-Дім»[1] і придбати собі «Зінгер» за $ 48.95.

Зітхнувши, Паркінс підійшов до дверей і постукав.

Буквально за якусь секунду йому відчинили, немов цей новий парубок ховався за дверима, чекаючи, коли Паркінс до них підійде.

— Інспекторе! — промовив Стрейкер з тонкою усмішкою. — Як добре, що ви завітали!

— Простий, звичайний констебль, я б сказав, — відповів Паркінс. Він підкурив «Пелл-Мелл» і помандрував досередини, — Паркінс Ґіллеспі. Приємно познайомитись, — виставив він руку. Її було підхоплено, делікатно стиснуто пальцями, які вчувалися неймовірно сильними і дуже сухими, а потім відпущено.

— Річард Троккет Стрейкер, — відрекомендувався цей лисий чоловік.

— Я так і подумав, — сказав Паркінс, роззираючись навкруги.

Вся крамниця була застелена килимовим покриттям і перебувала в процесі фарбування. Запах свіжої фарби був

---

[1] «Value House» (1934–2002) — мережа демонстраційних залів, де можна було знайти потрібний товар у представлених каталогах і замовити собі доставку його додому, що обходилося дешевше за купівлю у звичайній крамниці.

приємним, але під ним ніби вчувався інший, якийсь недобрий. Визначити його Паркінс не зміг; він знову обернув свою увагу до Стрейкера.

— Чим я можу вам прислужитися у цей такий чудовий день? — запитав Стрейкер.

Паркінс обернув свій лагідний погляд за вітрину, де не переставав лити дощ.

— Ох, зовсім нічим, я гадаю. Зайшов просто, щоб привітатися. Чи радше, привітати вас із приїздом у наше місто і побажати успіхів, я гадаю.

— Як це уважливо. Бажаєте кави? Чи хересу? Маю і те, й інше там, ув офісі.

— Ні, дякую, я не можу затримуватись. А містер Барлоу є?

— Містер Барлоу зараз у Нью-Йорку, у закупній поїздці. Я не очікую його повернення до, щонайраніше, десятого жовтня.

— Отже, ви відкриватиметеся без нього, — сказав Паркінс, думаючи, що, коли ціни, побачені ним у вітрині, бодай на щось натякають, у Стрейкера, безсумнівно, не буде навали клієнтів.

— До речі, як ім'я містера Барлоу?

Знов повернулася та бритвено-тонка усмішка Стрейкера.

— Ви запитуєте як уповноважена особа, як… констебль?

— Аж ніяк. Просто з цікавості.

— Ім'я мого партнера Курт. Цілком — Курт Барлоу, — сказав Стрейкер. — Ми з ним разом працювали і в Лондоні, і в Гамбурзі. А оце… — майнув він довкола рукою, — наша самовідставка. Скромно. Проте зі смаком. Ми сподіваємося заробляти не більше, ніж на прожиття. Проте обоє ми любимо старі речі, елегантні речі і маємо надію вибудувати собі відповідну репутацію в цій місцевості… можливо, навіть у всьому вашому такому прекрасному регіоні Нова Англія. Як ви вважаєте, констеблю Ґіллеспі, чи є це можливим?

— Будь-що є можливим, я гадаю, — сказав Паркінс, роззираючись навкруги в пошуку попільниці. Нічого не по-

бачив і струсив сигаретний попіл собі в кишеню плаща. — У будь-якому разі, я надіюсь, на вас очікують найкращі успіхи, і перекажіть містеру Барлоу, коли ви з ним побачитеся, що я постараюся навідуватись.

— Так я й зроблю, — сказав Стрейкер. — Він надзвичайно компанійський.

— От і чудово, — сказав Ґіллеспі.

Він рушив до дверей, зупинився, озирнувся. Стрейкер пильно дивився на нього.

— До речі, як вам здався той старий будинок?

— Він потребує ще величезного обсягу роботи, — сказав Стрейкер. — Але ми маємо час.

— Гадаю, що так, — погодився Паркінс. — Припускаю, ви тут не стикалися ще з пам'лоддю?

Лоб Стрейкера наморщився:

— Паммлодью?

— З юнню, — терпляче пояснив Паркінс. — Знаєте, як вони інколи полюбляють бісити нових людей. Кидають каміння або дзвонять у двері й тікають… такого кшталту речі.

— Ні, — сказав Стрейкер. — Жодних дітей.

— Здається, що одного ми нібито втеряли.

— Справді?

— Так, — виважено сказав Паркінс. — Справді так. Зараз панує така думка, що ми можемо його й не знайти. Живого, тобто.

— Який жаль, — промовив Стрейкер безпристрасно.

— Атож-то й воно. Якщо ви раптом щось побачите…

— Я, звичайно, повідомлю ваш офіс, терміново, — знов посміхнувся він своєю крижаною усмішкою.

— От і добре, — сказав Паркінс.

Він відчинив двері і, не ремствуючи, подивився на зливний дощ.

— Ви таки пер'кажіть містеру Барлоу, що я буду радий знайомству.

— Безумовно, я так і зроблю, констеблю Ґіллеспі. Чао.

Паркінс остовпіло озирнувся:

— Чвалом?

Усмішка Стрейкера поширшала:

— Прощавайте, констеблю Ґіллеспі. Це звичайний італійський вираз, що означає «прощавайте».

— О? Ну, кожного дня дізнаєшся чогось такого нового, авжеж? Бувайте.

Він ступив під дощ і причинив за собою двері.

— Для мене він не звичайний, аж ніяк.

Його сигарета намокла. Він відкинув її геть.

У крамниці Стрейкер спостерігав за ним крізь вітринне скло. Він вже не усміхався.

11

Повернувшись до свого офісу в міській управі, він погукав:

— Ноллі? Ти тут, Ноллі?

Жодної відповіді. Паркінс кивнув. Ноллі був хорошим хлопцем, але розуму йому трохи бракувало. Паркінс зняв плащ, розстебнув свої галоші, сів до столу, пошукав телефонний номер у Портлендському довіднику і подзвонив. На іншому кінці взяли слухавку на першому ж гудку.

— ФБР, Портленд, агент Генраген.

— Це Паркінс Ґіллеспі, констебль самоврядного міста Єрусалимове Лігво. У нас тут один хлопчик пропав…

— Так, я пам’ятаю, — чітко проказав Генраген. — Ралф Ґлік. Дев’ять років, чотири фути три дюйми, чорне волосся, сині очі. Що це буде, заява про викрадення особи?

— Нічо’ такого. Ви можете для мене перевірити деяких чоловіків?

Генраген відповів ствердно.

— Перший, це Бенджамін Міерз. М-І-Е-Р-З. Письменник. Написав книжку, яка називається «Дочка Конвея». Двоє інших, вони, так би мовити, зшиті водно. Курт Барлоу. Б-А-Р-Л-О-У. Інший парубок…

— Цей пишеться «Курт» чи «Курдт»? — перепитав Генраген.

— Мені того не знаття.

— Окей. Продовжуйте.

Паркінс продовжив, пітніючи. Розмовляючи зі справжніми законниками, він завжди почувався дубоголовим.

— Інший парубок, це Річард Троккет Стрейкер. Дві «к» пишеться посередині Троккета, а Стрейкер так, як звучить. Цей парубок разом з Барлоу в меблевому й антикварному бізнесі. Вони тільки-но відкрили невеличку крамницю тут, у місті. Стрейкер стверджує, що Барлоу зара' в Нью-Йорку, в якійсь закупній поїздці. Стрейкер стверджує, що вони вдвох працювали у Лондоні й Гамбургу. І я гадаю, це доволі зручна ширма.

— Ви цих людей підозрюєте у справі Ґліка?

— Я наразі навіть не знаю, чи існує така справа. Але всі вони з'явилися в місті приблизно в той час.

— Чи вважаєте ви, що існує якийсь зв'язок між цим парубком, Міерзом та іншими двома?

Паркінс відкинувся назад і скинув оком крізь вікно.

— Це, — сказав він, — одне з тих питань, які я хотів би з'ясувати.

12

Телефонні дроти видають дивне бриніння в ясні, прохолодні дні, майже ніби вібрують від пліток, які передаються по них, і це той звук, що не схожий на жодний інший звук голосів самотності, які ширяють у просторі. Телефонні стовпи сірі й заскалисті. Зимові морози й відлиги їх підбили до похилених поз, що здаються невимушеними. Вони не такі ділові й по-військовому статурні, як телефонні стовпи, утверджені в бетоні. Їхні окоренки чорні від гудрону, якщо вони стоять уздовж асфальтованої дороги, і запорошені пилом, якщо вздовж бічних путівців. Старі, биті негодами мітки від кігтів проявляються на їхніх поверхнях

там, де вилазили щось вправляти монтери у 1946 або в 1956 чи у 1969 роках. Птахи — ворони, горобці, мандрівні дрозди, шпаки — влаштовуються на гудучих дротах і сидять в напутреному мовчанні, ба, можливо, вони чують чужорідні людські балачки крізь свої кігтясті лапки. Якщо так, їхні очі-бісеринки не виказують жодних ознак. Місто має відчуття не історії, а часу, і телефонні стовпи, здається, це знають. Якщо покласти долоню на такий стовп, ви відчуєте вібрацію від дротів глибоко в деревині, ніби там ув'язнені чиїсь душі і вони борсаються, намагаючись звідти вирватися.

— …і заплатив він старою двадцяткою, Мейбел, отою, що були колись такі великі. Клайд каже, він востаннє бачив такі під час напливу вкладників по свої депозити в «Банк & Траст» у Ґейтсі у 1930 році. Він був…

— …так, він доволі чудернацька людина, Евві. Я бачила у свій бінокль, як він тягався з тачкою там, поза домом. Цікаво мені, він там сам чи…

— Кроккет мусить знати, але він не скаже. Він про це тримає мовчанку. Він завжди був якимсь…

— …письменник у Єви. Цікаво мені, чи знає Флойд Тіббітс, що він побував…

— …проводить величезну купу часу в бібліотеці. Лоретта Старчер каже, вона ніколи не бачила парубка, який би так багато знав…

— …вона сказала, що його звуть…

— …так, Стрейкер. Містер Р. Т. Стрейкер. Мати Кенні Денлеса казала, що вона зазирала до того нового закладу в середмісті, і там у вітрині справжній буфет ДеБірз, і вони хочуть за нього вісім сотень доларів. Ти можеш собі уявити? Тож я сказала…

— …дивно, він приїжджає, а той менший син Ґліків…

— …ти ж не думаєш…

— …ні, але ж *все одно* це дивно. До речі, в тебе зберігся отой рецепт для…

Дроти бринять. І бринять. І бринять.

13

23/9/75

Ім'я: Ґлік Дейніел Френсіс.

Адреса: ПМД[1] №1 Брок-роуд, Єрусалимове Лігво, Мейн 04370.

Вік: 12.

Стать: чоловіча.

Раса: білий.

Прийнято: 22/9/75.

Особа здавача: Ентоні Г. Ґлік (батько).

Симптоми: Шок, втрата пам'яті (часткова), нудота, байдужість до їжі, закреп, загальна кволість.

Аналізи (див. доданий аркуш)

1. Туберкулінова проба: нег.
2. Туберкульоз у мокроті і сечі: нег.
3. Діабет: нег.
4. Кількість лейкоцитів: нег.
5. Кількість еритроцитів: 45 % гемо.
6. Біопсія кісткового мозку: нег.
7. Рентген органів грудної клітки: нег.

Можливий діагноз: перніціозна анемія, первинна або вторинна; попереднє обстеження показало 86 % гемоглобіну. Вторинна анемія малоймовірна; в анамнезі відсутні виразки, геморой, гемороїдальні кровотечі та ін. Лейкоцитарна формула нег. Ймовірно, первинна анемія, сполучена з психічним потрясінням. Рекомендовано: барієва клізма з рентгенівським обстеженням на випадок внутрішніх кровотеч, хоча, за словами батька, нещодавніх травм не траплялося. Також рекомендована щоденна доза вітаміну B12 (див. додатковий аркуш).

На період до чергових аналізів його варто виписати.

Ґ. М. Ґорбі,
чинний лікар

---

[1] ПМД (Позаміський маршрут доставки) — RFD (Rural Free Delivery) — започаткована у XIX столітті служба безкоштовної доставки (і забирання) поштових відправлень на віддалені ферми та в обійстя у маленьких містечках.

14

О першій годині ночі, 23 вересня, до лікарняної палати Денні Ґліка, щоб дати йому приписані ліки, ввійшла медсестра. Вона зупинилась в одвірку, нахмурена. Ліжко було порожнім.

Її очі перестрибнули з ліжка на дивно зжужмлену білу купку, що лежала, поваливши́сь при підніжжі.

— Денні? — погукала медсестра.

Вона підступила до нього, подумавши: «Йому треба було в туалет, а це виявилося понад його сили, ото й усе».

Вона делікатно його перевернула, і першою думкою її, перш ніж усвідомити, що хлопчик мертвий, була: «Цей B12 виявився помічним, вигляд у нього кращий, ніж тоді, коли його прийняли».

Та потім вона відчула холодну плоть його зап'ястка і відсутність руху в світло-блакитній мережці його вен у себе під пальцями і побігла до сестринського посту доповісти про смерть у палаті.

Розділ п'ятий
Бен (II)

1

25 вересня Бен знову гостював у Нортонів. Був вечір четверга і їжа була традиційною — квасоля й франкфуртські ковбаски. Білл Нортон смажив франки на надвірному грилі, а в Енн ще з дев'ятої ранку почала доходити на слабенькому вогні червона квасоля у мелясі. Їли вони за пікніковим столом, а потому сиділи й курили, усі вчотирьох, наздогад балакаючи про маліючі шанси Бостона на вимпел[1].

Певна тонка переміна відбулася в повітрі: все ще було доволі приємно, навіть у сорочках без рукавів, але зараз були присутні якісь ніби проблиски льоду. Осінь чекала за лаштунками, вже майже на видноті. Той великий старий клен перед пансіоном Єви Міллер почав уже червоніти.

У стосунках Бена з Нортонами змін не сталося. Симпатія Сюзен до нього була щирою, відвертою і природною. І йому ця дівчина дуже подобалася. І в Біллі він вчував до себе приязнь, яка постійно зростала, утримувана в непевному стані тим підсвідомим табу, яке впливає на всіх батьків у присутності чоловіків, котрі перебувають поряд радше через їхніх дочок, аніж через них самих. Якщо вам подобається інший чоловік і ви поводитеся чесно, ви висловлюєтеся вільно, обговорюєте за пивом жінок, правите пусті теревені про політику. Проте не важить глибина потенційної симпатії, неможливо цілком відкритися чоловіку, у котрого потенційна нагорода для вашої дочки теліпається між ніг. Бен зважував, чи можливо після того, як шлюб з потенційного перетворюється на актуальний, стати повно-

---

[1] Pennant — призовий прапор, який отримує краща команда сезону або чемпіонату у своєму дивізіоні Вищої бейсбольної ліги.

цінними друзями з чоловіком, який ніч у ніч дрючить вашу дочку? Тут може бути якась повчальність, але Бен сумнівався щодо цього.

Енн Нортон залишалася прохолодною. Попереднього вечора Сюзен трохи розповіла йому про ситуацію з Флойдом Тіббітсом — про сподівання її матері, що питання її зятя вирішується акуратно й задовільно саме в цьому напрямку. Флойд був знаною величиною; він був Женихом. Бен Міерз, з іншого боку, з'явився нізвідки й так само швидко може повернутись назад і зникнути, можливо, з серцем її дочки в своїй кишені. Вона не довіряла творчим особам чоловічої статі з інстинктивною неприязню мешканки малого містечка (тією неприязню, що її вмить розпізнали б Едвард Арлінґтон Робінсон чи Шервуд Андерсон[1]), і Бен мав підозру, що вона глибоко засвоїла принцип: або педики, або похітливі жеребці; інколи вбивчі, самовбивчі або маніякальні; схильні до дарування молодим дівчатам пакунків зі своїми лівими вухами[2]. Здавалося, участь Бена в пошуках Ралфі Ґліка, замість стишити її підозри, натомість їх тільки підсилила, і він побоювався, що схилити її на свій бік не є можливим. Він загадувався, чи знає вона про візит Паркінса Ґіллеспі до нього на квартиру.

Він ліниво пережовував ці думки, коли Енн раптом промовила:

— Який жах із цим хлопчиком Ґліків.

— З Ралфі? Так, — відгукнувся Білл.

— Ні, зі старшим. Він помер.

Бен тіпнувся:

— Хто? Денні?

---

[1] Edward Arlington Robinson (1869–1935) — поет, народився в Мейні, лауреат Пулітцерівської премії, чотири рази був номінований на Нобелівську премію; Sherwood Anderson (1876–1941) — романіст, поет, есеїст, особливо уславлений своїми психологічним оповіданнями.

[2] Натяк на Вінсента ван Гога, який після сутички зі своїм другом Полем Ґоґеном відрізав собі шматок лівого вуха і подарував його повії, до якої був учащав разом з Ґоґеном.

— Він помер учора вночі.

Вона явно здивувалася, що чоловіки нічого не знають. Всі тільки про це й балакають.

— Я чула, як люди про це говорили у Мілта, — сказала Сюзен. Її рука знайшла під столом долоню Бена, і він її щиро прийняв. — Як це прийняли Ґліки?

— Так само, як прийняла б я, — відповіла Енн просто. — Вони там божеволіють.

Авжеж, ще б пак, подумав Бен. Десять днів тому їхнє життя рухалось звичайним, встановленим трибом; тепер їхній родинний підрозділ розбитий і розтрощений. Ця думка штовхнула його в крижаний дрож.

— Як ти гадаєш, той, інший, син Ґліків коли-небудь знайдеться живим? — спитав Білл у Бена.

— Ні, — сказав Бен. — Я думаю, він теж мертвий.

— Як те, що сталося в Г'юстоні два роки тому, — сказала Сюзен. — Якщо він мертвий, я ледве не сподіваюся, що його не знайдуть. Ким треба бути, щоби зробити таке з маленьким, беззахисним хлопчиком…

— Поліція шукає всюди, я гадаю, — сказав Бен. — Затримує відомих їм сексуальних збоченців і допитує їх.

— Коли вони знайдуть того бузувіра, його слід підвісити за великі пальці і довго катувати, — сказав Білл Нортон. — У бадмінтона, Бене?

Бен підвівся:

— Ні, дякую. Занадто це схоже на те, ніби ви граєте в солітер зі мною, як з опудалом. Дякую за смачну вечерю. Мені сьогодні ще працювати.

Енн Нортон підняла брову і не сказала нічого.

Підвівся й Білл:

— Як рухається ця, нова книжка?

— Добре, — коротко відповів Бен. — Ти хотіла б прогулятися зі мною з пагорба й поласувати в Спенсера содовою, Сюзен?

— Ох, я не знаю, — миттю вставила Енн. — Після Ралфі Ґліка і всього мені було б спокійніше, якби…

— Мамо, я вже велика дівчинка, — перебила її Сюзен. — І вздовж дороги на Брок-Гілл всюди вуличні ліхтарі.

— Звичайно ж, я проведу тебе назад, — сказав Бен майже офіційним тоном.

Свою машину він залишив у Єви. Надто гарним був цей ранній вечір, щоби сідати за кермо.

— Все з ними буде гаразд, — сказав Білл. — Занадто ти вболіваєш, матінко.

— Ох, мабуть, і справді. Молоднеча завжди знає краще, хіба не так? — сухо всміхнулась вона.

— Я тільки візьму жакет, — шепнула Сюзен Бену і рушила задньою доріжкою до хати. На ній була міні-спідничка, до стегон, і Сюзен знатно показала свої довгі ноги, піднімаючись сходинками до дверей. Бен дивився, розуміючи, що Енн дивиться, як дивиться він. Її чоловік заливав водою жар у вогнищі.

— Скільки часу ви маєте намір залишатися в Лігві, Бене? — запитала Енн, демонструючи ввічливу цікавість.

— У будь-якому разі, допоки не напишеться книжка, — відповів він. — А після того не можу сказати. Тут такі гарні ранки, і повітря смакує добре, коли ним дихаєш,— усміхнувся він їй в очі. — Я можу залишитися надовше.

Вона усміхнулась йому у відповідь:

— Тут холодно взимку, Бене. Жахливо холодно.

Потім знову з'явилася Сюзен, спускаючись по сходинках в легкому жакеті, накинутому на плечі.

— Готовий? Я буду шоколадне морозиво. Начувайсь, фігуро.

— Твоя фігура не постраждає, — сказав він і обернувся до містера і місіс Нортон. — Дякую вам іще раз.

— Завжди радий вітати, — сказав Білл. — Приходь завтра ввечері з шестизарядною пакою, якщо хочеш. Нашуткуємося з того клятого Ястржемського[1].

---

[1] Carl Yastrzemski (нар. у 1939 р.) — один з провідних гравців команди «Бостон Ред Сокс» у 1961–1983 рр., введений до Залу слави бейсболу у 1989 р. (наразі йдеться про те, що у 1975 р. «Бостон Ред Сокс» програли Світову серію).

— Це було б весело, — сказав Бен. — Але що ми робитимемо після другого іннінгу?[1]

Біллів регіт, сердечний і повнозвучний, чувся їм ще й за рогом будинку.

2

— Насправді я не хочу йти до Спенсера, — сказала вона, коли вони спускалися з пагорба. — Давай натомість підемо в парк.

— А як щодо мазуриків, пані? — спитав він, забавляючи її говіркою мешканця Бронксу.

— У Лігві всі мазурики на сьому годину мають бути вдома. Така міська постанова. А зараз рівно восьма нуль три.

Темрява впала на них, поки вони спускалися пагорбом, і їхні тіні то прибували, то убували у світлі вуличних ліхтарів.

— Злагідні мазурики тут у вас, — сказав він. — Ніхто не ходить до парку після темряви?

— Інколи ходять місцеві підлітки полапатися, коли в них нема грошей на драйв-ін,— сказала вона йому й підморгнула. — Отже, якщо ти помітиш, що хтось никає по кущах, роби вигляд, наче нічого не бачив.

Вони ввійшли з західного боку, який дивився на міську управу. Парк був тінистим і трохи ніби замріяним, бетонні доріжки вилися під повнолистими деревами, нишком мерехтів дитячий басейн заломленим світлом вуличних ліхтарів. Якщо хтось і був тут, Бен їх не бачив.

Вони обійшли кругом Воєнний меморіал з його довгими списками імен — найдавніші з часів Американської революції, найновіші з В'єтнаму, викарбувані під Війною 1812 року[2]. Там було шість прізвищ уродженців міста з цього, наразі останнього конфлікту, нові надрізи на міді жевріли,

---

[1] Inning — кожна з дев'яти основних фаз гри в бейсбол, яка не має фіксованого часу; за певного стану рахунку призначаються додаткові іннінґи.

[2] Війна, що тривала між США і Великою Британією у 1812–1815 рр.; спершу почасти невдала для американців (англійці 1814 р. захопили й спалили столицю, Вашингтон), яка, втім, закінчилася підписанням мирного договору без зміни кордонів.

немов свіжі рани. Бен подумав: «У цього міста хибна назва. Воно мусило б зватися Часом». І так, ніби ця дія стала природним паростком його думки, він оглянувся в бік Дому Марстена, але його загороджувало громаддя міської управи.

Сюзен помітила його погляд, і це змусило її нахмуритись. Коли вони розстелили на траві свої куртки і сіли (паркові лави було зневажено без обговорення), вона промовила:

— Мама казала, що тебе перевіряє Паркінс Ґіллеспі. Гроші на молоко у школі мав украсти новачок, чи щось подібне.

— Вельми цікавий він персонаж, — сказав Бен.

— Мама вже провела судове слідство і винесла тобі вирок.

Сказано це було легковажно, але легковажність спіткнулася, давши прохід чомусь серйозному.

— Твоя мати не дуже до мене схиляється, авжеж?

— Ні, — сказала Сюзен. — Це випадок неприязні з першого погляду. Мені так жаль.

— Та все гаразд, — сказав він. — П'ятдесят відсотків я все одно виграю.

— Татуся? — усміхнулася Сюзен. — Просто він впізнає високий клас, коли його бачить. — Усмішка її вицвіла. — Бене, про що ця твоя нова книга?

— Це важко сказати.

Він скинув із себе лофери і зарився пальцями ніг у росяну траву.

— Хитрий викрутень.

— Та ні, я не проти тобі розповісти.

І, на власне подивування, він усвідомив, що це правда. Про роботу, що перебуває в процесі, він завжди думав як про дитину, слабку дитину, яку слід захищати й леліяти. Зайві назирачі її вбивають. Він відмовлявся бодай слово сказати Міранді про «Дочку Конвея» чи «Повітряні танці», хоча її дико інтригували обидва романи. Але Сюзен — це щось інше. У Міранди завжди був присутнім певний зондаж, її зацікавлення більше скидалось на допити.

— Просто дозволь мені подумати, як це звести докупи, — сказав він.

— А ти можеш мене цілувати, поки думатимеш? — спитала вона, лягаючи спиною на траву.

Хоч-не-хоч, він усвідомлював, яка коротка на ній спідниця; вона відкривала такий легкий підступ до позицій.

— Я думаю, це може завадити процесу мислення, — промовив він ніжно. — Нумо, подивимось.

Він нахилився і поцілував її, одну долоню поклавши делікатно їй на талію. Вона рішуче зустріла його губи і накрила його долоню своїми. За якусь мить він уперше відчув її язик, і зустрів його своїм. Вона посунулася, щоб щедріше відповісти на його цілунок, і делікатний шурхіт її бавовняної спіднички здався оглушливим, ледь не запаморочливим.

Його долоня сковзнула вище, і Сюзен випнулася у неї груддю, м'якою й повною. Вдруге по тому, як він з нею спізнався, Бен відчув себе шістнадцятирічним, шістнадцятирічним шибайголовою, зі шляхом поперед ним у шість смуг завширшки і жодних труднощів мандрівки на оці.

— Бене?

— Так?

— Злюбиш мене? Ти хочеш?

— Так, — сказав він. — Я цього хочу.

— Тут, на траві, — сказала вона.

— Так.

Вона дивилася вгору на нього — очі широко розплющені в темряві. Вона сказала:

— Зроби це так, щоби було добре.

— Я постараюся.

— Поволі, — сказала вона. — Поволі. Поволі. Отак…

Вони стали тінями в темряві.

— Ось-ось, — промовив він. — Ох, Сюзен.

3

Вони простували, спершу безцільно, крізь парк, а потім більш усвідомлено в бік Брок-стріт.

— Ти шкодуєш? — запитав він.

Вона підвела на нього погляд і всміхнулася без жодної штучності:

— Ні. Я радію.

— Добре.

Вони йшли далі рука в руку, не розмовляючи.

— Твоя книжка? — нагадала вона. — Ти збирався мені про неї розказати перед тим, як у нас трапилася така ніжна перерва.

— Ця книжка про Дім Марстена, — спроквола сказав він. — Можливо, вона досі ще не почала втілюватися в буття, не цілком. Я думав, вона буде про це місто. Але, мабуть, я сам себе дурив. Розумієш, я досліджував життя Х'юбі Марстена. Він був гангстером. Та його автотранспортна компанія була лише вивіскою.

Вона подивилася на нього здивовано:

— Яким чином ти це з'ясував?

— Дещо дізнавсь від поліції Бостона, але здебільшого від одної жінки на ім'я Мінелла Корі, це сестра Бьорді Марстен. Зараз їй сімдесят дев'ять, і вона вже не пам'ятає, що їла на сніданок, але не забула ані крихти з того, що відбувалося до 1940 року.

— І вона тобі розповіла…

— Стільки, скільки знала. Вона в будинку престарілих у Нью-Гемпширі, і я не думаю, щоби за всі роки бодай хтось витрачав свій час на те, щоб її вислухати. Я спитав у неї, чи дійсно Х'юберт Марстен був найманим убивцею в Бостонському регіоні — в поліції впевнено вважали, що він ним був — і вона кивнула. «Скількох?» — спитав я в неї. Вона підняла собі перед очі пальці, почала ними ворушити і перепитала:

— Скільки отак разів, ви можете порахувати?

— Боже мій…

— Та Бостонська організація почала вельми нервуватися щодо Х'юберта Марстена у 1927 році, — вів далі Бен. — Його двічі забирали на допити. Одного разу бостонська

поліція, а іншого — поліція Молдена[1]. У Бостоні його взяли за вбивство у гангстерському середовищі, тож за дві години він уже знову був на волі. Справа у Молдені була зовсім не діловою. Вбивство одинадцятирічного хлопчика. Дитину було випатрано.

— Бене, — мовила Сюзен, і голос у неї звучав хворо.

— Роботодавці Марстена зняли його з гачка — я собі уявляю так, що він знав, де поховано деякі трупи, — але це був для нього кінець у Бостоні. Він тихо переїхав до Салимового Лігва, просто керівник транспортної фірми, що відійшов від справ, який щомісяця отримує свій чек. Він мало куди виходив. Принаймні не так часто, щоб ми про це знали.

— Що ти маєш на увазі?

— Я багато часу провів у бібліотеці, переглядаючи старі числа «Вісника» з 1928 по 1939 рік. Четверо дітей зникли протягом того періоду. Не вельми й незвичайна річ, особливо в сільській місцевості, діти можуть загубитися й інколи вони гинуть від природних чинників. Інколи дітей ховає під зсувом у гравійному кар'єрі. Це недобре, але таке трапляється.

— Але ти не вважаєш, що тут сталося саме це?

— Я *не знаю*. Але я знаю, що *жодного з тих чотирьох так ніколи й не знайшли*. Жоден мисливець не надибав якогось скелета у 1945-му, ані підрядник якийсь не викопав нічого такого, набираючи партію гравію для виробництва цементу. Х'юберт з Бьорді жили в цьому будинку одинадцять років і діти пропадали — оце й усе, що кожен знає. Але я не перестаю думати про того хлопчика в Молдені. Я весь час про це думаю. Ти читала «Обмарний дім між пагорбів» Ширлі Джексон?

— Так.

Він стиха процитував:

— «І хоч би що там тинялося, воно тинялося на самоті». Ти питала, про що моя книжка. Властиво, вона про рецидивну силу зла.

---

[1] Malden — засноване 1640 р. місто в штаті Массачусетс.

Вона поклала свої долоні йому на руку:

— Ти ж не думаєш, ніби Ралфі Ґліка…

— Ізжер мстивий дух Х'юбі Марстена, котрий знов повертається до життя кожного третього року, коли місяць у повні?

— Щось на кшталт цього.

— Ти питаєш не ту людину, якщо бажаєш, щоб тебе переконали на інше. Не забувай, я той хлопець, який відчинив двері до спальні на другому поверсі і побачив, що він висить там зі сволока.

— Це не відповідь.

— Так, не відповідь. Дозволь, перш ніж я скажу, що саме думаю, я розповім тобі дещо інше. Дещо сказане Мінеллою Корі. Вона сказала: на світі є злі люди, по-справжньому злі. Інколи ми про них чуємо, але частіше вони діють в абсолютній темряві. Вона сказала, що її прокляттям було те, що в своєму житті вона знала двох таких людей. Одним був Адольф Гітлер. Другим — її зять Х'юберт Марстен.

Він хвильку помовчав.

— Мінелла розказала, що того дня, коли Х'юбі застрелив її сестру, сама вона була за три сотні миль звідси, на Кейп Коді[1]. Того літа вона найнялася працювати доморядницею в одній багатій родині. Вона перемішувала зелений салат у великій дерев'яній мисці. Було чверть по другій пополудні. Удар болю, «як блискавка», сказала вона, прохромив їй голову, і вона почула звук рушничного пострілу. Вона стверджує, що впала на підлогу. Коли змогла підвестися — у будинку вона була сама — минуло вже двадцять хвилин. Вона подивилася в ту дерев'яну миску і закричала. Їй видалося, що миска повна крові.

— Господи, — пробурмотіла Сюзен.

— За якусь мить усе знову стало нормальним. Ніякого болю в голові, нічого в салатниці, окрім салату. Але вона

---

[1] Cape Cod — великий мис у штаті Массачусетс, перетворений на острів у 1914 р., коли його відокремили від материка штучним суднохідним каналом; курортна місцевість із багатими культурно-історичними конотаціями.

каже, що зрозуміла — вона *зрозуміла* — її сестра померла, що її вбито з рушниці.

— Це ж просто її голослівна розповідь?

— Так, більше нічим не підтверджена. Але вона не якась слизька дурисвітка; це стара жінка, у якої лишилося недостатньо розуму, щоби брехати. Як там не є, ця деталь мене не турбує. Не вельми, принаймні. Зараз зібрано достатній корпус даних щодо екстрасенсорного сприйняття, з якого раціональна людина сміється, роблячи посміховисько з себе. У ту ідею, що Бьорді через якогось роду психічний телеграф передала за триста миль факт власної смерті, мені і вполовину не так важко повірити, як у те єство зла — насправді монструозне єство — що я його, як інколи мені думається, бачу захороненим у контурах того будинку.

Ти питала в мене, що я думаю. Я тобі скажу. Я думаю, що людям відносно легко прийняти щось на кшталт телепатії, чи передбачення, чи ектоплазми, оскільки їхня готовність повірити не коштує їм нічого. Це не позбавляє їх спокійного сну. Але думка, що зло, яке вчиняють люди, живе й після тих людей, є значно тривожнішою.

Він поглянув угору, на Дім Марстена, і заговорив повільніше:

— Я думаю, цей будинок може бути опорною базою для зла від Х'юберта Марстена, чимось на кшталт психічного резонатора. Якимсь надприродним маяком, якщо хочеш. Що стоїть там усі ці роки, можливо, зберігаючи в своїх старих, трухлявіючих кістках саму суть зла Х'юбі.

— А тепер він знову заселений.

— І знову сталося зникнення.

Він обернувся до Сюзен і забрав у свої долоні її схилене обличчя.

— Розумієш, це те, чого я аж ніяк не очікував, коли повернувся сюди. Я думав, що цей будинок могли знести, але навіть у найбожевільніших снах ніколи не вбачав, що його куплять. Я уявляв собі, що орендую його і, ох, сам не знаю. Можливо, протистоятиму власному злу і жахам. Можливо,

гратиму з себе мисливця на привидів — «в ім'я всіх святих, навіки згинь, Х'юбі». Чи, може, просто ввімкнуся в атмосферу цього обійстя і напишу книжку достатньо лячну, яка заробить мені мільйон доларів. Але незалежно від будь-чого, я вважав, що контролюю ситуацію, і в цьому-то й полягатиме вся різниця. Я більше не дев'ятирічний хлопчик, готовий з криками тікати від образів з магічного ліхтаря, які, мабуть, вигулькнули з мого власного розуму й нізвідки більше. Але тепер…

— Тепер що, Бене?

— Тепер у ньому живуть, — вибухнув Бен, вдаривши кулаком собі в долоню. — Я більше не контролюю ситуацію. Зник маленький хлопчик, і я не знаю, що й думати. Воно може не мати жодного стосунку до цього дому… але я в це не вірю.

Ці останні шість слів вийшли вагомо розміреними.

— Привиди? Духи?

— Не обов'язково. Можливо, просто якийсь некривдний парубок, який дитиною був у захваті від цього будинку, тепер купив його і став… одержимим.

— Ти що-небудь знаєш про… — стривожено почала вона.

— Про нового пожильця? Ні. Я просто гадаю. Але якщо справа в самому будинку, я майже певен, що це одержимість, аніж щось інше.

— Що інше?

Він відповів просто:

— Можливо, він прикликав чергового злобителя.

4

Енн Нортон видивлялася їх крізь вікно. До цього вона вже дзвонила в аптеку. «Ні, — сказала міс Куґан з чимось схожим на радісну втіху. — Їх тут нема. І не було».

Де ти була, Сюзен? Ох, де ж це ти була?

Її губи скривились у безпорадній потворній гримасі.

Забирайся геть, Бене Міерзе. Забирайся геть і дай їй спокій.

5

Звільнившись з його обіймів, Сюзен промовила:

— Зроби для мене одну важливу справу, Бене.

— Все, що тільки зможу.

— Не кажи про ті речі більше нікому в місті. Нікому.

Він невесело усміхнувся:

— Не хвилюйся. Я не палаю бажанням змусити людей думати, що в мене клепки зсунулися.

— Ти замикаєш свою кімнату в Єви?

— Ні.

— Я б почала її замикати.

Вона уважливо подивилась на нього.

— Ти мусиш думати про себе як про підозрюваного.

— І з тобою теж?

— Мусив би, якби я тебе не кохала.

І після цього вона пішла, поспішаючи під'їзною алеєю, залишивши його дивитися їй услід, приголомшеного всім тим, що казав він, і ще більш приголомшеного тими кількома словами, які вона промовила в кінці.

6

Повернувшись додому, до Єви, Бен зрозумів, що не зможе ні писати, ні спати. Надто він був розхвильований що для того, що для іншого.

Тож він прогрів «сітроен» і за якусь хвильку нерішучості виїхав у напрямку закладу Делла.

Там було багато люду, диму і галасу. Музиканти, якийсь запрошений на пробу кантрі-енд-вестерн гурт під назвою «Рейнджери», грали власну версію пісні «Ти ніколи не заходила так далеко»[1], яка гучністю добирала те, що втрачала в якості. Десь із сорок пар вихилялися на танцмайданчику,

---

[1] «You've Never Been This Far Before» (1973) — сентиментальна балада, великий хіт з однойменного альбому кантрі-співака Конвея Твітті (1933–1993).

більшість із них у простих джинсах. Бен, трохи звеселившись, згадав фразу Едварда Олбі про мавпячі пипки[1].

Дзиґлі перед шинквасом опосіли будівельники і фабричні, всі з ідентичними келихами пива і в майже ідентичних, зашнурованих ремінцями з сириці робочих черевиках на підошвах з натурального каучуку.

До столиків і кабінок циркулювали дві чи три офіціантки з високими начосами і вишитими золотою ниткою на їхніх білих блузках іменами: Джекі, Тоні, Ширлі. За шинквасом цідив пиво Делл, а в дальнім кінці якийсь схожий на яструба чоловік із зализаним назад волоссям змішував коктейлі. Він відмірював напої в чарки, переливав їх до срібного шейкера, додавав того, що там було ще треба, а обличчя його залишалося цілком непричетним.

Оминаючи танцювальний майданчик, Бен рушив до шинквасу, і хтось погукав:

— Бене! Агов, парубоче! Як ся маєш, приятелю?

Бен озирнувся і побачив Пронозу Крейґа, який сидів перед напівпорожнім пивним кухлем за столом неподалік шинквасу.

— Вітаю, Пронозо, — промовив Бен, сідаючи.

Він зрадів, побачивши знайоме обличчя, та й Проноза йому подобався.

— Вирішив спробувати нічного життя, еге ж, приятелю? — усміхнувся Проноза і поплескав його по плечі. Бен подумав, що той, либонь, якраз отримав свій грошовий чек, бо сам лиш віддих Пронози міг прославити «Мілвокі»[2].

— Йо! — погодився Бен.

Він дістав долар і поклав його на стіл, що був затаврований круглими привидами багатьох пивних кухлів, які тут до того стояли.

---

[1] Edward Albee (1928–2016) — драматург, лауреат кількох Пулітцерівських премій; фраза про те, коли танцюють, щоб попритискатися: «Це добре знайомий танок “мавпячі пипки”» звучить у його знаменитій п’єсі «Хто боїться Вірджинії Вулф?» (1962).

[2] Milwaukee — місто у штаті Вісконсин, де вже за двадцять років після його заснування у 1835 р. діяло понад тридцять броварень; «світова столиця пива», де й сьогодні тримають свої виробництва найвідоміші американські пивні бренди.

— Як справи?

— Просто чудово. Що ти думаєш за цей новий бенд? Класний, правда ж?

— Вони як треба, — сказав Бен. — Допивайте своє, поки не видихалось. Я пригощаю.

— Я весь вечір чекав, поки хтось отак скаже. Джекі! — прогорлав він. — Принеси-но сюди моєму приятелю джбана! Бадвайзера!

Джекі на підносі, захаращеному облитою пивом рештою, принесла джбаник і поставила його на стіл, права рука в неї напнулася, як у призового бійця. На долар вона подивилася, немов на якийсь новий вид таргана:

— Це бак со-о-орок, — сказала вона.

Бен поклав ще одну банкноту. Вона забрала обидві, виловила з калюжок на своєму підносі шістдесят центів, висипала їх на стіл і сказала:

— Пронозо Крейґу, коли ти отак волаєш, у тебе голос що в того півня, якому шию скручують.

— Ти красива, милочко, — сказав Проноза. — Це Бен Міерз. Він пише книжки.

— Дужприймно, — сказала Джекі і зникла в потемку.

Бен налив собі кухоль пива, і Проноза за його прикладом зробив те саме, наливши собі фахово, по самі вінця. Піна загрожувала перелитися, та потім осіла.

— Ну, за тебе, приятелю.

Бен підняв свій кухоль і відпив.

— То як там, тойво, твоє писання йде?

— Доволі незле, Пронозо.

— Я бачив, ти гуляєш з тою малою дівчиною Нортонів. Атож, вона-бо справжня цукерка. Кращої тут тобі не нашукати.

— Так, вона…

— Метте! — крикнув Проноза, сполохавши цим Бена так, що той ледь не впустив кухля. «Господи Боже, — подумав Бен, — він справді кричить, мов той півень, що прощається з цим світом».

— Метте Бьорку! — дико замахав Проноза, і якийсь сивочолий чоловік теж підняв привітально руку і почав продиратися крізь натовп.

— Оцей-во той парубок, з яким ти мусиш познайомитись, — сказав Проноза Бену. — Метт Бьорк іще той сучий син, розумака.

Чоловіку, який наближався до них, на вигляд було років із шістдесят. Високий, у чистій, розстебнутій на горлі фланелевій сорочці; його волосся, таке ж сиве, як і в Пронози, було підстрижене «їжачком».

— Здоров, Пронозо, — привітався він.

— Як ся маєш, приятелю, — відгукнувся Проноза. — Хочу, щоб ти познайомився з парубком, що живе там, у Єви. Бен Міерз. Пише книжки, справді пише. Це гарний парубок, — він поглянув на Бена. — Ми з Меттом росли разом, тіки він отримав освіту, а я болт, — хихотнув він.

Бен підвівся і обережно потис подану човником долоню Метта.

— Як ваші справи?

— Дякую, добре. Я читав одну з ваших книжок, містере Міерз. «Повітряні танці».

— Звіть мене Беном, будь ласка. Сподіваюся, вона вам сподобалась.

— Безсумнівно, мені вона сподобалась значно більше, ніж критикам, — сказав Метт, сідаючи. — Гадаю, з часом її поцінують як слід. Як живеться, Пронозо?

— Хвацько, — відповів Проноза. — Хвацько так, що кращого мені годі й бажати. — Джекі! — крикнув він. — Принеси кухля для Метта!

— Зач'кай хвильку, ти, старий пердуньо! — прокричала у відповідь Джекі, підбивши до реготу ближчі столи.

— Вона ладна дівчина, — сказав Проноза. — Дочка Морін Телбот.

— Так, — кивнув Метт. — Вчилася у мене в школі. Випуск сімдесят першого року. Її мати — п'ятдесят першого.

— Метт викладає англійську в старшій школі, — доповів Бенові Проноза. — У тебе з ним мусить буть багато за що поговорити.

— Я пам'ятаю дівчину на ім'я Морін Телбот, — сказав Бен. — Вона приходила забирати білизну на прання в моєї тітки і приносила її назад усю складену в плетеному кошику. У того кошика була тільки одна дужка.

— Ви з цього міста, Бене? — запитав Метт.

— Якийсь час я прожив тут малим. З моєю тіткою Сінтією.

— Сінді Ставенс?

— Так.

Підійшла Джекі з чистим кухлем, і Метт націдив у нього пива.

— Тоді цей світ дійсно маленький. Ваша тітка була в старшому класі, коли я перший рік викладав у Салимовому Лігві. З нею все гаразд?

— Вона померла у 1972 році.

— Мені жаль.

— Вона пішла дуже легко, — сказав Бен і знову наповнив свій кухоль.

Бенд уже закінчив свій виступ і музиканти гуртом гайнули до шинквасу. На риску стишилася гучність балачок.

— Ви повернулись до Єрусалимового Лігва, щоб написати книжку про нас? — запитав Метт.

У Бена в голові пролунав попереджувальний дзвіночок.

— У якомусь сенсі так, я гадаю, — відповів він.

— Наше містечко заслуговує на біографа. «Повітряні танці» — чудова книжка. Я думаю, що ще одна чудова книжка може народитися в цьому місті. Колись я думав, що сам можу її написати.

— Чому ж ви не написали?

Метт усміхнувся — легкою усмішкою, без жодного сліду гіркоти, цинізму чи злоби:

— Мені бракує одного вкрай необхідного інгредієнта. Таланту.

— Ти навіть вірити в таке не здумай, — сказав Проноза, доливаючи собі в кухоль рештки того осаду, що ще лишався в джбанку. — У друзяки Метта прірва таланту. Вчит'лювання, то чуттофа робота. Ніхто не цінує шкільних учителів, але ж вони…

Він злегка похитнувся на стільці, нашукуючи завершення. Він дедалі сильніше хмелів.

— Сіль землі, — доказав Проноза, набрав повен рот пива, скривився і підвівся.

— Прошу пардону, я поки шо піду віділлю.

Він поплентався геть, наштовхуючись на людей, окликаючи їх на ім'я. Вони терпляче або з благодушними підбадьореннями давали йому дорогу, спостерігати за його просуванням до чоловічого туалету було як спостерігати за пінбольною кулькою, що мечеться і скаче між фліперами до керувальних кнопок унизу.

— Отак відбувається руйнація чудової людини, — піднявши вгору палець, сказав Метт. Майже негайно з'явилася офіціантка і звернулася до нього: «містере Бьорку». Схоже було, ніби вона дещо шокована тим, що її колишній викладач класичної літератури може сидіти тут і напиватися з такими, як Проноза Крейґ. Коли вона відвернулася й пішла, щоби принести їм новий джбанок, Бену подумалося, що вигляд у Метта зараз дещо сконфужений.

— Мені подобається Проноза, — сказав Бен. — Маю відчуття, що там багато чого колись було. Що з ним сталося?

— Ох, нема тут ніякої особливої історії, — сказав Метт. — Над ним запанувала пляшка. Вона опановувала його потроху з кожним роком, а тепер панує над ним цілком. Він отримав Срібну Зірку за Анціо під час Другої світової війни[1]. Якийсь цинік міг би вважати, що його життя мало б більше сенсу, якби він там загинув.

---

[1] Anzio — місто в Італії, де 22 січня 1944 р. з морського десанту розпочалася довга операція англо-американських військ із визволення Рима від німців; Silver Star Medal — третя за рангом нагорода за особисту відвагу в бою.

— Я не цинік, — сказав Бен. — Він все одно мені подобається. І думаю, сьогодні мені варто відвезти його додому машиною.

— Це було б ґречно з вашого боку. Я приходжу сюди вряди-годи, щоб послухати музику. Мені подобається гучна музика. Тим більше відтоді, як у мене почав гіршати слух. Як я розумію, вас цікавить Дім Марстена. Ваша книжка буде про нього?

Бен здригнувся:

— Хто вам про це сказав?

Метт усміхнувся:

— Як там, у тій старій пісні Марвіна Ґея? Від виноградця мені дійшли чутки[1]. Соковита, яскрава ідіома, хоча сам цей образ дещо туманний, якщо подумати. Викликає в уяві картину: стоїть людина, уважно нашорошивши вуха до лози конкорду або токаю…[2] Я плету абищо. Тепер я часто плету абищо, але вже рідко намагаюся себе стримувати. Я дізнався, як то це називають джентльмени з преси: від інформованого джерела — наразі від Лоретти Старчер. Вона бібліотекарка в місцевій цитаделі літератури. Ви кілька разів відвідували її, щоб переглянути статті в Камберлендському «Віснику» стосовно того давнього скандалу, а ще вона видавала вам дві документально-кримінальні роботи, де також є матеріали про це. До речі, написане Лубертом годяще — він приїздив до Лігва у 1946 році й особисто проводив розслідування; натомість розділ Сноу — то умоглядне сміття.

— Я знаю, — промовив Бен машинально.

Офіціантка поставила свіжий джбан пива, і Бенові раптом уявилася неприємна картина: ось, зблискуючи мелькома між водоростями і планктоном, вільготна й ледь помітна (як вона думає) плаває рибка. Відсунься подалі заради

---

[1] «I Heard It Through the Grapevine» (1966) — ритмічна, повільна, похмуро-тривожного настрою пісня про зраду коханої; найбільший хіт чорного співака Marvin Gaye (1939–1984).

[2] Concord — сорт американського червоного винного винограду; Tokay — сорт білого угорського винного винограду.

перспективи, і раптом ти ба: та це ж відкритий всім очам акваріум!

Заплативши офіціантці, Метт сказав:

— Те паскудство, що сталося там. На пагорбі. Воно ж іще й застрягло в міській свідомості. Звичайно, перекази про паскудства і вбивства з рабською насолодою передаються від покоління поколінню, тим часом як учні стогнуть і скаржаться, знайомлячись із біографіями Джорджа Вашингтона Карвера чи Джонаса Солка[1]. Проте, гадаю, тут щось більше. Ймовірно, справа в якійсь географічній примсі.

— Так, — погодився Бен, втягуючись проти власної волі.

Цей учитель щойно висловив ту ідею, що таїлася під поверхнею його свідомості з першого дня, як він знову приїхав до міста, а можливо, навіть іще до того.

— Він стоїть на тому пагорбі, звисока дивиться на поселення… гай-гай, немов якогось чину темний ідол.

Бен хихотнув, щоби це його зауваження виглядало абсурдним — йому здалося, що він зараз необачно висловив такі глибинні власні відчуття, що тим прочинив перед цією чужою людиною віконце в свою душу. Прискіплива, раптова пильність, із якою задивився на нього Метт Бьорк, також далебі не покращила йому настрій.

— Це й є талант, — промовив той.

— Перепрошую?

— Ви достеменно точно висловились. Дім Марстена дивиться на нас уже майже п’ятдесят років, на всі наші вади, гріхи і брехні. Немов якийсь ідол.

— Можливо, він бачив і щось хороше також, — сказав Бен.

---

[1] George Washington Carver (186?–1943) — народжений ще в рабстві перший чорний учений-ботанік, еколог та винахідник, автор багатьох технологій створення нових продуктів, зокрема з арахісу; Jonas Salk (1914–1995) — син бідних, малоосвічених єврейських емігрантів з Російської імперії, що став видатним медичним дослідником; вірусолог, автор першої успішної вакцини (1955) проти поліомієліту, яку він не запатентував, щоб залишити її доступною для всього світу.

— У застійних малих містах мало хорошого. Здебільшого байдужість, приправлена несвідомим злом, — чи ще гірше, злом навмисним. Як я пригадую, Томас Вулф написав близько семи фунтів літературних творів про ці речі.

— Не думав я, що ви цинік.

— Це ви сказали, не я, — усміхнувся Метт і хильнув пива.

Музиканти гуртом рушили від шинквасу назад — розкішні у своїх червоних сорочках, блискучих жилетках і нашийних хустках. Вокаліст узяв гітару й почав підтягувати струни.

— Нехай там як, але ви так і не відповіли не моє запитання. Ваша нова книжка про Дім Марстена?

— Гадаю, що так, певною мірою.

— Я так допитуюся... Вибачте.

— Усе гаразд, — відповів Бен, думаючи про Сюзен і відчуваючи незручність. — Мене дивує, де так затримався Проноза. Він ще чорт зна коли пішов.

— Чи можу я, попри наше недовге знайомство, дозволити собі попрохати вас про доволі велику послугу? Якщо ви відмовитеся, я сприйму це з цілковитим розумінням.

— Звичайно, кажіть, — погодився Бен.

— У мене є секція літературної творчості, — сказав Метт. — Це розумні дітки, переважно одинадцяти- й дванадцятикласники, і я хотів би представити їм когось, хто заробляє собі на життя словами. Когось, хто — як би це сказати — бере слово і робить з нього плоть.

— Готовий прийти з превеликим задоволенням, — сказав Бен, почуваючись абсурдно влещеним. — Скільки тривають ваші уроки?

— П'ятдесят хвилин.

— Ну, я не думаю, що протягом такого часу я зможу їх занадто знудити.

— О? А в мене це виходить доволі непогано, — сказав Метт. —Хоча я впевнений, що ви зовсім їх не знудите. Тоді наступного тижня?

— Гаразд. Призначте день і час.

— Вівторок? Четвертий урок. Він триває від одинадцятої години до одинадцятої п'ятдесят. Ніхто вас не обсвище, але, підозрюю, ви почуєте чималенько бурчання в шлунках.

— Я принесу з собою вату, заткну собі вуха.

Метт розсміявся:

— Я дуже радий. Чекатиму на вас у кабінеті, якщо вам годиться.

— Чудово. А ви…

— Містере Бьорку?

Це була Джекі. Та, що з потужними біцепсами.

— Проноза знепритомнів у чоловічому туалеті. Ви не могли б…

— Ох? Боже мій, так. Бене, а як ви...

— Звісно.

Вони підвелися і пішли через зал. Бенд знову почав грати, щось про те, як студенти коледжу в Маскоґі досі поважають свого декана[1].

У туалеті смерділо прокислою сечею і хлоркою. Проноза сидів, притулений до стіни між двома пісуарами, і якийсь парубок в армійській формі сцяв приблизно за два дюйми від його правого вуха.

Рот у нього був розкритий, і Бен подумав, яким жахливо старим Проноза виглядає, старим і сплюндрованим холодними, байдужими силами, які не мають у собі бодай дрібки чулості. Реальність свого власного розпаду, який наближається день за днем, набігла йому в голову— не вперше, але з шокуючою несподіваністю. Ту жалість, що піднялася в горлі, немов якась чиста, темна вода, він відчув рівною мірою як до себе, так і до Пронози.

— Ось, — сказав Метт. — Ви можете підсунути під нього руку, коли цей джентльмен завершить свою справу?

— Так, — сказав Бен.

---

[1] «Okie from Muskogee» («Оклахомці з Маскоґі»: 1969) — великий хіт кантрі-співака Merle Haggard (1937–2016); Muskogee — місто в Оклахомі, де діє найстаріший університет цього штату.

Він подивився на парубка в армійській формі, котрий ліниво струшував.

— Ви не могли б поквапитися, приятелю?

— Навіщо? Він нікуди не поспішає.

Та проте він засмикнув блискавку і відступив від пісуару, щоб змогли підійти вони.

Бен обняв Пронозу за спину, підчепив рукою його під пахву й підважив. Його сідниці на мить притислися до кахляної стіни і він відчув ту вібрацію, що видавав бенд. Проноза піднімався з обм'яклою ваговитістю цілковито непритомного поштового мішка. Метт просунув голову йому під другу руку, обхопив його за стан, і вони потягли Пронозу за двері.

— Оно Проноза йде, — гукнув хтось і пролунав сміх.

— Делл мусить його віднадити, — промовив Метт захекано. — Він знає, чим це завжди обертається.

Вони пройшли крізь двері до фоє, а потім надвір, на дерев'яні сходи, що вели на парковку.

— Повільніше, — прокректав Бен. — Не впустімо його.

Вони рушили донизу сходами, безвільні ноги Пронози стукалися об підсходні, неначе дерев'яні цурки.

— «Сітроен»… там, в останнім ряду.

Вони його понесли. Тепер холод у повітрі відчувався гострішим, і завтра вже мусить почати кривавитися листя. З глибини горла Пронози почулося гарчання, на цибуху його шиї слабенько смикнулася голова.

— Ви зможете покласти його у ліжко, коли довезете до Єви? — спитав Метт.

— Так, я думаю, зможу.

— Погляньте. Звідси якраз видно над деревами гребінь даху Дому Марстена.

Бен подивився. Метт мав рацію; над темним обрієм сосон явно стирчав верхній кут даху, затуляючи своєю правильною формою людської конструкції зірки на видимому краї світу.

Бен відчинив пасажирські двері й сказав:

— Отак. Подавайте його, а я затягну.

Він прийняв повну вагу Пронози, обережно засунув його на сидіння і зачинив двері. Голова Пронози прихилилася до вікна, набувши гротескного, плаского вигляду.

— У вівторок об одинадцятій?

— Я буду там.

— Дякую. І також дякую за допомогу з Пронозою.

Він простягнув руку і Бен її потиснув.

Бен сів за кермо, завів «сітроен» і поїхав у бік міста. Щойно, як за деревами зникла неонова вивіска корчми, дорога стала пустою і чорною, і Бен подумав: «Ці дороги тепер навідувані привидами».

Проноза поряд з ним відгукнувся хрипом і стогоном, і Бен здригнувся. «Сітроен» дрібку вильнув.

Егей, чому я так подумав?

Без відповіді.

Він прочинив вікно-кватирку так, щоб, поки їхатиме додому, холодне повітря спрямовувалося на Пронозу, тож на той час, коли Бен завів машину в палісадник Єви Міллер, Проноза досяг туманної напівпритомності.

Бен завів його, спотикливого, по сходах на задній ґанок і в кухню, яка була слабенько освітлена жеврінням печі. Проноза застогнав, потім утробним голосом пробурмотів:

— Вона чудова дівчина, Джеку… і заміжні жінки, вони розуміють, розуміють…

Із коридору виокремилася якась тінь, і це була Єва, велетенська в старому стьобаному домашньому халаті, з волоссям, накрученим на бігуді й покритим прозорою сітчастою хусточкою. Обличчя в неї було блідим і примарним від нічного крему.

— Еде, — промовила вона. — Ох, Еде, ти так і далі продовжуєш, ой леле?

На звук її голосу очі в нього трохи відкрилися і усмішка торкнула його обличчя.

— Далі, і далі, і далі… — прокрякав він. — Хіба ти цього не знаєш краще за інших?

— Ви зможете доправити його нагору, до його кімнати? — спитала вона в Бена.

— Так, запросто.

Він міцніше вхопився за Пронозу і якось попер його нагору і коридором до його кімнати. Двері стояли незамкнені, і Бен затягнув його туди. Тієї ж миті, як Бен поклав його на ліжко, ознаки свідомості припинилися і Проноза запав у глибокий сон.

Бен на хвилину затримався, щоб роззирнутись довкола. Кімната була чистою, майже стерильною, всі речі розкладені з казарменою акуратністю. Коли він взявся розшнуровувати Пронозі черевики, з-позаду нього заговорила Єва Міллер:

— Не переймайтесь, містере Міерзе. Ідіть до себе, якщо хочете.

— Але ж його варто було б…

— Я сама його роздягну.

Обличчя в неї було серйозним і сповненим гідного, стриманого смутку.

— Роздягну його і розітру спиртом, щоби полегшити йому ранкове похмілля. Я вже робила це раніше. Багато разів.

— Гаразд, — сказав Бен і пішов нагору не озираючись. Він повільно роздягнувся, подумав, чи не прийняти душ, і вирішив, що ні. Він ліг у ліжко і так лежав, дивлячись у стелю, і ще довго-довго не засинав.

Розділ шостий
Лігво (II)

1

Осінь і весна приходили до Єрусалимового Лігва з такою ж раптовістю, як схід і захід сонця у тропіках. Демаркаційна лінія може виявитися не ширшою за один день. Але весна не найлагідніша пора року в Новій Англії — надто вона коротка, надто непевна, надто схильна без жодного попередження обернутися люттю. Та попри це, трапляються такі квітневі дні, що живуть у пам'яті навіть після того, як людина забуде доторк дружини чи відчуття беззубого ротика немовляти біля соска. Але близько середини травня сонце вже сходить із ранкового серпанку з поважною владністю і, стоячи о сьомій ранку на верхній сходинці свого ґанку з бляшанкою, у якій твій робочий обід, ти знаєш, що до восьмої години на траві вже розтане роса і курява на бічних путівцях висітиме бездонна й застигла в повітрі ще п'ять хвилин по тому, як тою дорогою проїде якась машина; і що на першу після полудня на третьому поверсі фабрики буде дев'яносто п'ять градусів і піт спливатиме тобі з рук, немов олія, і сорочка ліпитиметься тобі до спини дедалі ширшим клаптем — ну, чисто вам липень.

Але коли надходить осінь, як вона завше це робить десь після половини вересня, проганяючи літо копняками під його зрадницьку сраку, вона залишається доволі довший час, як старий друг, за яким ти скучив. Як той старий друг, що влаштовується в твоєму улюбленому кріслі, дістає свою люльку і розпалює її і заповнює день історіями про місцини, де він побував, і справи, які робив відтоді, як ви з ним востаннє бачилися.

Осінь триває весь жовтень і, в рідкісні роки, затримується на листопад. День у день небо ясне, дзвінко синє, і хмари,

що пропливають по ньому, завжди зі сходу на захід — це спокійні білі кораблі з сірими кілями. День у день починає віяти вітер і ніколи не вщухає. Він підганяє тебе, коли ти гуляєш дорогами, з хрускотом топчучи листя, що нападало безумними, строкатими заметами. Цей вітер обдаровує тебе внутрішнім болем, що надходить з глибини, глибшої за розташування твоїх кісток. Можливо, він торкається чогось прадавнього в людській душі, струн родової пам'яті, яка наказує — «*мандруй кудись або помри, мандруй кудись або помри*». Навіть коли ти вдома, поза міцними стінами, вітер б'ється об дерево та скло і жене свою безтілесну тривогу на карнизи, і рано чи пізно ти будеш змушений відкласти те, що робив, і вийдеш подивитися. І ти можеш стати на своєму ґанку або на подвір'ї раннім надвечір'ям і дивитися, як тіні хмар перебігають пасовище Ґріффена і мчать угору Шкільним пагорбом: світло і темрява, світло і темрява, неначе віконниці богів, прочиняються і зачиняються. Ти можеш побачити, як золотушник — той, що найвпертіший, найзловредніший і найпрекрасніший з усієї новоанглійської флори — схиляється під вітром, немов якась велика й мовчазна парафіяльна громада. І якщо там не буде автівок чи літаків, якщо ніякий Дядько Джон не блукає в лісовій гущавині на захід від міста, стріляючи перепілок чи фазанів; якщо єдиним звуком буде повільне биття твого власного серця, ти можеш почути інший звук. І це буде звук життя, що скидає оберти перед своїм циклічним завершенням, очікуючи першого зимового снігу, щоби здійснити останні обряди.

2

Цього року перший день осені (справжньої осені, на відміну від календарної) припав на 28 вересня — день, коли на цвинтарі Злагідний Пагорб було поховано Денні Ґліка.

Церковні служби були приватними, але прощання біля могили було відкритим для міста і туди з'явилася

добряча частка містян — однокласники, просто цікаві, а також літні люди, для яких, коли старіння оплітає їх своїми плащаницями, похорони стають ледь не маніакально притягальними.

Вони рухалися вгору по Бернс-роуд довгою вервечкою, що, вигинаючись, то зникала з очей, то з'являлася знову на наступному пагорбі. Попри ясний день, фари у всіх машин були ввімкнуті. Перед вів катафалк Карла Формена, задні вікна вщерть заповнені квітами, слідом Тоні Ґлік їхав своїм «меркурієм» 1965 року, у якого гарчав і пердів зношений глушник. Позаду них чотири машини везли родичів з обох боків родини, одна зграйка аж з такої далечіні, як Талса в Оклахомі[1]. У цьому довгому, з увімкнутими фарами кортежі також їхали: Марк Петрі (той хлопчина, у гості до якого йшли Ралфі з Денні того вечора, коли Ралфі зник) і його мати з батьком; Річі Боддін із сім'єю; Мейбел Вертс у машині, де також сиділи місіс і містер Вільям Нортон (Мейбел на задньому сидінні, з ціпком, поставленим собі межи набряклих ніг, з неугавним завзяттям розповідала про інші похорони, на яких вона побувала аж ген з 1930 року; Лестер Дарем і його дружина Герріет; Пол Мейберрі і його дружина Ґлініс; Пет Міддлер, Джо Крейн, Вінні Апшо та Клайд Корліс, усі в машині, яку вів Мілт Кроссен (перед виїздом Мілт відкрив пивний кулер, і кожен причастився біля печі з поминальної шестизарядної паки пива); Єва Міллер у машині разом зі своїми близькими подругами Лореттою Старчер і Родою Кьорлес, обидві були незаміжні пані; Паркінс Ґіллеспі та його помічник Ноллі Ґарденер їхали в автомобілі поліції Єрусалимового Лігва (Паркінсів «форд» з блимавкою, прилаштованою на приладовій панелі); Лоренс Кроккет і його жовтява дружина; Чарлз Родс, той дратівний водій автобуса, котрий безвинятково-принципово відвідував усі

[1] Tulsa — засноване 1898 р. місто, друге за кількістю населення в штаті Оклахома, яке до половини XX ст. вважалося «нафтовою столицею світу».

похорони; родина Чарлза Ґріффена, включно з його дружиною і двома синами, Гелом і Джеком, єдиними нащадками, які досі жили з батьками.

Майк Раєрсон із Роялом Сноу зранку цього дня викопали могилу, прикривши виритий ними сирий ґрунт смугами штучної трави. Майк запалив поминальну лампаду, яку вибрали самі Ґліки. Майк згадав, як подумав, що Роял сьогодні сам на себе не схожий. Зазвичай він був повен жартиків і приказок щодо майбутньої роботи (наспівував, фальшивлячи, тенором: «Як загорнуть тебе у велику білую ряднину, та опустять на шість футів твою домовину…»[1], але цього ранку він здавався незвичайно тихим, ледь не пригніченим. «Похмілля, мабуть, — подумав Майк. — Без сумніву, з отим своїм приятелем, м'язистим здорованем Пітерзом, нализався минулого вечора "У Делла"».

П'ять хвилин тому, коли побачив, що дорогою приблизно за милю звідси на пагорб виїжджає катафалк Карла, він, поглянувши вгору на високі залізні шпичаки, як робив це завжди відтоді, як знайшов на них Дока, розчинив широкі ворота. Залишивши ворота прочиненими, він пішов назад до свіжовиритої могили, де вже чекав парох парафії Єрусалимового Лігва, отець Каллаген. На плечах у нього була стола, а в руці він тримав требник, розгорнутий на службі по померлій дитині. Це в них називається третьою зупинкою, знав Майк. Перша в домі покійника, друга — у крихітній католицькій церкві Святого Андрія. Остання — Злагідний Пагорб. Усі пасажири на вихід.

Його пройняло легким холодком, і він опустив очі на яскраву пластмасову траву, дивуючись, чому вона мусить бути частиною кожного похорону. Вона виглядала саме тим, чим була: дешева імітація життя, яка стримано маскує важкі коричневі грудки останнього земного притулку.

---

[1] Фраза з пісні англійських вояків часів Кримської війни (1853–1856) «The Hearse Song» («Погребальна пісня»), яка набула популярності у Першу світову (1914–1918), а потім стала дитячою, яку співають на Гелловін по обидва боки Атлантики.

— Вони вже їдуть, отче, — сказав він.

Каллаген був високим чоловіком з пронизливими синіми очима і рум'яним обличчям. Із сивіючим волоссям сталевого кольору. Раєрсону, який не бував у церкві відтоді, як йому виповнилося шістнадцять, з усіх місцевих шаманів він подобався найбільше. Джон Ґроґґінс, методистський священник, був лицемірним старим засранцем, а Паттерсон з Церкви Святих останніх днів і Вірних Хресту був скаженим, як ведмідь, що застряг у бджолиному дуплі. Під час похорону одного з церковних дияконів два чи три роки тому Паттерсон просто повалився й качався по землі. Натомість Каллаген, як на паполюба, здавався досить приємним; його похорони були спокійними і втішливими, і завжди короткими. Раєрсон сумнівався, що Каллаген набув собі всі ті червоні, репнуті жилки на щоках і навкруг носа від молитов, але якщо Каллаген дійсно потроху випиває, хто йому дорікне? Світ зараз такий, це взагалі дивно, що всі ці проповідники не сидять по дурдомах.

— Дякую, Майку, — сказав він і поглянув на ясне небо. — Важка це буде відправа.

— Гадаю, що так. А довга?

— Десять хвилин, не більше. Я не збираюся розтягувати тортури батьків. Цього в них ще достатньо попереду.

— Окей, — сказав Майк і пішов у кінець цвинтаря. Він перестрибне кам'яну огорожу, піде в ліс і з'їсть свій пізній обід. Він знав з довгого досвіду, що останнє, що хочуть бачити скорботні рідні і друзі під час третьої зупинки, це регулярного копача могил у закаляному землею комбінезоні. Це, типу, розвіює осяйні картини священника з безсмертям і райською брамою.

Біля задньої огорожі він затримався і нахилився, щоби поправити сланцевий надгробок, який упав лицем донизу. Він поставив брилу і, змітаючи земляний бруд з напису, знову відчув, як ним перебіг той легкий холодок:

Х'ЮБЕРТ БАРКЛАЙ МАРСТЕН
6 жовтня 1889
12 серпня 1939

Той ангел Смерті, що тримає
Бронзовий світильник поза золотими дверми,
Відніс тебе у темні Води.

А під цим, майже знищене перемінами погоди, морозами й відлигами впродовж тридцяти шести років:

Дай Боже, щоб він лежав спокійно

Так само непевно стурбований і так само не розуміючи чому, Майк Раєрсон пішов у ліс посидіти біля струмочка і з'їсти свій обід.

3

Коли отець Каллаген тільки починав навчатися в семінарії, один друг подарував йому блюзнірську вишивку гарусом, яка в той час накрила його бурею нажаханого сміху, але минули роки і ця річ почала здаватися йому більш правдивою і менш блюзнірською: *Дай мені, Боже, ПРОСВІТЛІННЯ супокійно сприймати те, чого я не можу змінити, НАСНАГИ, щоб змінювати те, що можу, і УДАЧІ, щоби пиздець траплявся не занадто часто.* І все це староанглійськими готичними літерами на тлі висхідного сонця.

Зараз, стоячи перед скорбниками по Денні Ґліку, він знову згадав те старе кредо. Носії, два дядьки та два кузени померлого хлопчика, опустили труну в землю. Марджорі Ґлік, у чорнім плащі і чорнім капелюшку з вуаллю, з обличчям, що, мов бринза, прозирало крізь плетиво сіточки, стояла, хитаючись, у захисному згині руки свого батька, вчепившись у чорну сумочку, неначе в якийсь рятувальний

пліт. Тоні Ґлік стояв осторонь від неї, з шокованим і нетутешнім обличчям. Під час відправи у церкві він кілька разів роззирався, немов хотів упевнитися у власній присутності серед цих людей. У нього було обличчя чоловіка, впевненого в тому, що бачить сон.

«Церква не здатна припинити цього сну, — подумав отець Каллаген. — І все просвітління, наснага й удача в світі не здатні. Пиздець уже стався».

Він окропив святою водою труну й могилу, освячуючи їх навіки.

— Тепер помолимося, — оголосив він.

Слова мелодійно покотилися з його рота, як це завжди було, в осяянні й тіні, п'яним чи тверезим. Скорботники схилили голови.

— Господи Боже, завдяки твоїй милості, хто у вірі жив, знаходить супокій вічний. Благослови цю могилу і відправ свого янгола стерегти її. А як поховаємо ми тіло Деніела Ґліка, запроси його милостиво до свого причету і з твоїми святими дозволь йому сповнюватися радістю в тобі вічно. Ми просимо про це заради Христа, Господа нашого. Амінь.

— Амінь, — промурмотіла паства, і вітер змів і розвіяв це слово клоччям геть.

Тоні Ґлік роззирався довкола широко розплющеними, дивацькими очима. Його дружина притискала до рота серветку «Клінекс».

— З вірою в Ісуса Христа ми благоговійно віддаємо похованню тіло цієї дитини в його людській недосконалості. Помолимося ж з упевненістю Богу, котрий дарує життя всім істотам, щоб він підвищив це смертне тіло до досконалості й гурту святих.

Він перегортав сторінки свого молитовника. Якась жінка в третім ряду нещільно згуртованої біля могили людської підкови почала хрипко схлипувати. Десь у лісовій гущавині зацвірінькала якась пташка.

— Молімося за нашого брата Деніела Ґліка Господу нашому Ісусу Христу, — продовжив отець Каллаген, — ко-

трий сказав нам: «Я є воскресінням і я є життям. Хто вірує в мене, житиме, попри те що помирає, і кожен живий, хто покладає віру свою в мене, ніколи не зазнає страждань вічної смерті». Господи, ти плакав по смерті Лазаря, друга свого, даруй нам втішання у нашій скорботі. Ми просимо цього з вірою.

— Господи, почуй нашу молитву, — відгукнулися католики.

— Ти повернув мертвого до життя; подаруй брату нашому Деніелу життя вічне. Ми просимо цього з вірою.

— Господи, почуй нашу молитву, — відгукнулись вони.

Щось нібито почало розвиднюватися в очах Тоні Ґліка; якесь прозріння, можливо.

— Наш брат Деніел був начисто обмитий хрещенням; подаруй йому товариство всіх твоїх святих. Ми просимо цього з вірою.

— Господи, почуй нашу молитву.

— Його було виплекано плоттю й кров'ю твоїми; подаруй йому місце за столом у твоєму царстві небесному. Ми просимо цього з вірою.

— Господи, почуй нашу молитву.

Марджорі Ґлік почала розхитуватися вперед-назад, стогнучи.

— Даруй нам втішання у смутку по смерті брата нашого; хай наша віра буде нам розрадою, а вічне життя надією нашою. Ми просимо цього з вірою.

— Господи, почуй нашу молитву.

Він згорнув свій требник.

— Помолимося, як учив нас Господь наш, — промовив він тихо. — Отче наш, що єси на небесах…

— Ні! — закричав Тоні Ґлік і рвонувся вперед. — Ви не закидаєте землею мого хлопчика!

Вихопилися руки, щоб його зупинити, але запізно.

Якусь мить він хитався на краю могили, а потім фальшива трава збрижилася й посунулась. Він упав у яму, гахнувшись просто на труну з жахливим, важким стуком.

— Денні, ану давай, вилізай звідти! — заволав він.

— Ой *лишенько*, — зойкнула Мейбел Вертс і притисла до рота свою траурну чорну шовкову хустинку.

Очі її горіли завзяттям, визбируючи тут усе, як білка визбирує на зиму горішки.

— Денні, чорти тебе забирай, припиняй вже вийобуватися!

Отець Каллаген кивнув двом носіям труни, і вони виступили вперед, але знадобилося втручання ще трьох чоловіків, включно з Паркінсом Ґіллеспі й Ноллі Ґарденером, перш ніж Ґліка, який вив, верещав і брикався, вдалося витягти з могили.

— Денні, припиняй це зараз же! Ти лякаєш свою матусю! Я тебе так по заду відшмагаю! Пуссіть мене! Пуссіть мене! Віддайте ммого синочка… пустіть мене, ви, чмошники… аххх, Боже мій!

— Отче наш, що єси на небесах… — почав знову Каллаген, й інші голоси приєднались до нього, підносячи ці слова до байдужого щита неба.

— …нехай святиться ім'я Твоє; нехай прийде Царство Твоє…

— Ну ж бо, Денні, ходи до мене, чуєш? *Ти мене чуєш?*

— …як на небі, так і на землі. Хліб наш насущний дай нам сьогодні; і пробач нам…

— *Деннніііі…*

— …провини наші, як і ми пробачаємо винуватцям нашим…

— Він не мертвий, він не мертвий, ану пустіть мене, підараси срані, нікчеми…

— …і не введи нас у спокусу, але визволи нас від лукавого. Заради Христа, Господа нашого. Амінь.

— Він не мертвий, — схлипував Тоні Ґлік. — Він не може померти. Йому ж лише дванадцять йобаних рочків.

Він почав важко ридати і, попри чоловіків, які його тримали, вихнувся вперед з обличчям спустошеним і залитим сльозами. Він упав на коліна біля ніг Каллагена і вчепився в його штани брудними, у грязюці, руками.

— Прошу, поверніть мені мого хлопчика. Прошу, не морочте мені більше голову.

Каллаген ласкаво взяв його голову в свої долоні.

— Помолимося, — сказав він. Відчуваючи нищівні ридання Ґліка у себе в стегнах.

— Господи, даруй втішання цьому чоловіку і дружині його у їхній скорботі. Ти очистив це дитя у водах хрещення і дав йому нове життя. Нехай ми одного дня возз'єднаємося з ним і зазнаємо разом радощів небесних вовіки. Ми просимо про це во ім'я Ісуса. Амінь.

Піднявши голову, він побачив, що Марджорі Ґлік зомліла.

4

Коли всі вони вже пішли, повернувся Майк Раєрсон і сів на краю розкритої могили, щоб доїсти останню половину свого сендвіча і почекати, поки сюди повернеться Роял Сноу.

Похоронна відправа була о четвертій, а зараз майже п'ята година. Тіні стали довгими і сонце вже скоса прозирало крізь високі дуби на заході. Той клятий Роял обіцяв повернутися не пізніше чверті до п'ятої; то де ж він тепер?

Сендвіч був з болонською ковбасою й сиром, його улюблений. Усі сендвічі, які він робив, були його улюбленими; це одна з переваг життя одинаком. Він доїв і потер долоні, струсивши кілька хлібних крихт на труну.

Хтось його спостерігає.

Він відчув це раптово й без сумнівів. Він роззирнувся довкола по цвинтарю широко розкритими, сторопілими очима.

— Рояле? Ти тут, Рояле?

Без відповіді. Вітер зітхав крізь дерева, змушуючи їх таємничо шелестіти. У колихливих тінях в'язів, що росли поза кам'яною огорожею, манячив надгробок Х'юберта Марстена, і зненацька Майк подумав про Вінового собаку, повішеного на залізних шпичаках передніх воріт.

Очі. Безживні й бездушні. Спостерігають.

Темряво, не застань мене тут.

Він підхопився на рівні так, ніби хтось щось проказав.

— Чорти б тебе взяли, Рояле.

Він промовив ці слова вголос, проте стиха. Він більше не думав, що Роял десь поряд чи навіть взагалі повернеться. Він мусить зробити все самотужки, і це забере чимало часу самому.

Мабуть, до темряви.

Він узявся до роботи, не намагаючись зрозуміти той страх, що його охопив, не задумуючись, чому ця робота, яка ніколи його не бентежила, так жахливо бентежить його зараз.

Працюючи швидкими, економними рухами, він стягнув із сирої землі смуги фальшивої трави й акуратно згорнув. Перекинувши їх собі через руку, Майк рушив до свого поставленого поза брамою траку, і щойно він вийшов із цвинтаря, те неприємне відчуття спостереження розтало.

Він поклав траву в кузов пікапа і взяв лопату. Рушив було назад, потім завагався. Він задивився на відкриту могилу, а вона немов глузувала з нього.

Йому дійшло, що те відчуття спостереження припинилося, щойно він перестав бачити труну, яка гніздилася на дні цієї ями. Раптом в його уяві постав образ Денні Ґліка, який лежить на тій маленькій атласній подушці з розплющеними очима. Ні — це дурня. Очі їм закривають. Він достатньо надивився, як це робить Карл Формен.

«Свісно, ми їх заклеюєм, — сказав одного разу Карл. — Кому б хтілося, аби труп підморгував парафіянам, авжеж?»

Він набрав лопату землі і скинув її до ями. Полірований ящик з червоного дерева відгукнувся важким, грубим «гуп», і Майк тіпнувся. Цей звук приніс йому слабеньке відчуття млості. Він випростався і в замішанні роззирнувся на букети квітів. Кляте марнотратство. Вже завтра їх пелюстки розсіються довкола червоним та жовтим лушпинням. Чому люди таким переймаються, було поза його розумінням. Якщо ти так бажаєш витратити гроші, чому не віддати їх у «Протиракове товариство», або в «Марш

даймів», чи навіть у «Жіночу допомогу»[1]. Тоді б вони принаймні пішли на якусь добру справу.

Він кинув чергову лопату і знову відпочив.

От ця труна, також марнотратство. Гарна труна з червоного дерева, яка коштує не менше тисячі баксів, а він тут закидає її землею. У Ґліків грошей не більше, ніж в усіх інших, і хіба хтось робить страховку на похорон своїх дітей? Вони, либонь, залізли в глибочезні борги, і все заради ящика, який закопують у землю.

Він нахилився, набрав чергову лопату землі й неохоче скинув її до ями. Знову те жахливе, остаточне гуп. Віко труни тепер уже було притрушене землею, але поліроване червоне дерево досі проблискувало крізь неї, ледь не докірливо.

Припини дивитись на мене.

Він набрав чергову лопату, не надто повну, і скинув землю до ями.

Гуп.

Тіні були вже дуже довгими. Він зупинився, підвів угору очі, аж ген там Дім Марстена, з наглухо зачиненими віконницями. Його східний бік, той, що першим каже «прощавай» денному світлу, дивився прямо вниз на залізні ворота цвинтаря, де Дока було…

Він примусив себе знову набрати лопату землі і скинув її до ями.

Гуп.

Земля потроху осипалася з боків труни, застрягаючи в мідних завісах. Тепер, якби хтось її відкривав, то з рипучим скреготом, неначе відчиняючи двері до якоїсь гробниці.

Припини дивитись на мене, чорт забирай.

Він почав нахилятися по чергову порцію землі, але сама ця думка задалася занадто важкою, і він хвилинку перепочив.

---

[1] «American Cancer Society» — заснована медиками і бізнесменами 1913 р. громадська організація, яка спрямовує зібрані кошти на протиракові дослідження; «March of Dimes» — заснована президентом Ф. Д. Рузвельтом у 1938 р. благодійна організація на захист здоров'я матерів і немовлят; «Ladies' Aid» — започаткований у часи Громадянської війни волонтерський рух жінок на допомогу пораненим солдатам.

Якось він читав — у «Нейшенел Інкваєрері» чи ще десь[1] — про одного жевжика, техаського нафтовика, який загадав у своєму заповіті, що його мусять поховати в ідеально новому «кадилаку купе де Вілл»[2]. Заповіт було виконано. Яму вирили екскаватором, а машину опускали краном. По всій країні люди їздять старими машинами, що тримаються купи лише на шмарклях та мотузках, а одного з отих багатих кнурів ховають сидячим за кермом десятитисячодоларового «кадилака» з усіма аксесуарами. Майк стріпонувся і ступив крок назад, спантеличено хитаючи головою. Він майже… ну… майже був запав у транс, схоже на те. Те відчуття, ніби хтось за ним спостерігає, було тепер значно дужчим. Він поглянув на небо і стривожився, побачивши, як багато пішло звідти світла. Тільки верхній поверх Дому Марстена залишався тепер на яскравому денному світлі. Годинник на руці Майка показував десять хвилин по шостій. Господи Ісусе, година минула, а він не кинув і півдюжини лопат землі до цієї ями!

Він знову нахилився до роботи, намагаючись не дозволяти собі думати. *Гуп, і гуп, і гуп* — тепер земля падала на деревину приглушено; віко труни вже було присипано, і земля збігала з боків коричневими потічками, піднімаючись майже до засува й замка.

Він кинув ще дві лопати і зупинився.

Засува й замка?

Овва, хто це, во ім'я Боже, вішає замок на труну? Чи вони думають, що хтось спробує туди залізти? Мабуть, що так. Авжеж, не можуть вони думати, що хтось спробує звідти вилізти…

— Припини *зирити* на мене, — вголос промовив Майк Раєрсон й відразу відчув, як серце поповзло йому в горло. Раптовий потяг побігти звідси, побігти просто вниз по

---

[1] «National Enquirer» — заснований 1926 р. популярний тижневик, що публікує матеріали здебільшого сенсаційно-скандального характеру.

[2] «Cadillac Coupe de Ville» (1949–1993) — спортивний, дводверний, п'ятимісний автомобіль класу люкс, довжиною понад п'ять і завширшки понад два метри.

дорозі до міста, заповнив його. Він придушив його тільки величезним зусиллям. Звичайні дрижаки, ото й усе. Працюючи на цвинтарі, хто їх не ловить вряди-годи? Це немов у якімсь йобанім фільмі жахів — заривати такого малого, лише дванадцять років, і очі в нього широко розплющені…

— Господи Ісусе, припини це, — вигукнув він і дико скинув очима вгору, на Дім Марстена.

Тепер тільки його дах залишався на сонячному світлі. Була шоста п'ятнадцять.

Після цього Майк знову почав працювати швидше — нагнутися, набрати лопату, тримати мозок абсолютно порожнім. Але те відчуття, що хтось на нього дивиться, ніби не слабшало, а навпаки зростало, і кожна лопата землі здавалася важчою за попередню. Віко труни вже було присипано, але досі виднілися її контури, оповиті землею.

У нього в голові почала крутитися католицька молитва по померлому, як воно, бува, стається без жодних підстав. Він чув, як її проказував Каллаген, коли, сидячи біля струмка, їв свій обід. Її і ті безпомічні крики батька.

Молімося за нашого брата Господу нашому Ісусу Христу, котрий сказав…

(о, Отче мій, яви мені милість твою).

Він зупинився, тупо дивлячись у могилу. Та була глибокою, дуже глибокою. Тіні ночі, що надходила, вже стягувалися до неї, немов щось глизяве і живе. Вона досі залишалась глибокою. Він нізащо не спроможеться зарити її до темряви. Нізащо.

Я є воскресінням і я є життям. Хто вірує в мене, житиме, попри те що помирає…

(Володарю Мух, яви мені милість твою).

Так, там відкриті очі. Тому й оце відчуття, що за ним спостерігають. Карл поклав на них замало клею і вони розчахнулися, просто немов якісь віконниці, і тепер цей син Ґліків на нього дивиться. Щось із цим треба зробити.

…і кожен живий, хто покладає віру свою в мене, ніколи не зазнає страждань вічної смерті…

(Я підношу тобі зіпсуте м'ясо і смердючу плоть).

Вибрати звідти землю. Ось що треба. Вибрати лопатою землю і збити лопатою замок, і відкрити труну, і закрити ті жахливі, прискіпливі очі. Того клею, як у трунаря, у нього нема, але є в кишені два четвертаки. Вони цілком згодяться. Срібні. Так, срібло — це саме те, що потрібне цьому хлопцю.

Сонце тепер світило понад дахом Дому Марстена, торкаючись тільки найвищих і найстаріших ялин західніше міста. Навіть із зачиненими віконницями цей дім, здавалося, вдивляється в нього.

Ти повернув мертвого до життя; подаруй брату нашому Деніелу життя вічне.

(Я справив жертву на твою пошану. Лівою рукою своєю і підношу її).

Майк Раєрсон зненацька стрибнув у могилу і почав оскаженіло розкопувати, викидаючи звідти землю нагору коричневими вибухами. Нарешті залізо лопати стукнуло об дерево і він почав відгрібати рештки землі з боків, а потім, ставши колінами на труну, знову, і знову, і знову бити мідну дужку замка.

Віддалік, біля струмка почали брекекекати жаби, нічний леляк співав серед тіней, а десь поблизу почали здіймати свої пронизливі голоси ще кілька дрімлюг.

Шоста п'ятдесят.

«Що це я роблю? — запитав він себе. — Що це, заради Бога, я зараз роблю?»

Уклякнувши на віку труни, він намагався це обдумати… але щось під сподом його розуму спонукало його поспішати, поспішати, сонце сідає…

Темряво, не застань мене тут.

Він підняв лопату, ще раз із-за плеча рубонув по замку і почулося «хрясь». Дужка луснула.

Він, в останньому проблиску притомності, кинув погляд угору — обличчя закаляне, помальоване землею з потом, білими кружалами тупляться вибалушені очі.

Венера сяяла на грудях небес.

Захеканий, він підтягнувся з могили і, розпластавшись, намацував клямки на віку труни. Знайшов і смикнув. Віко вихнулось вгору, зарипівши на завісах, як він собі й уявляв, спершу показавши тільки рожевий атлас, а потім і руку в темному рукаві (Денні Ґліка поховали в тому костюмі, у якому він ходив до причастя) й нарешті… нарешті обличчя.

Майкові сперло дух, перехопило горло.

Очі були відкриті. Саме так, як він і думав. Широко розплющені і зовсім не осклілі. Вони немов іскрилися ненависним життям у цьому останньому, помираючому світлі дня. На цьому обличчі не було смертельної блідості; щоки здавались рожевими, ніби налитими життєвими соками.

Майк спробував відвести очі від цього сяйливого, крижаного погляду і не зміг.

Він пробурмотів:

— Ісусе…

Маліючи, дужка сонця пішла за обрій.

5

Марк Петрі працював у своїй кімнаті над моделлю Франкенштайнового монстра і прислухався до батьків унизу, у вітальні. Його кімната містилася на другому поверсі фермерської садиби, яку вони купили на Південній Джойнтер-авеню, і хоча тепер будинок обігрівався сучасним рідкопаливним котлом, на другому поверсі досі залишались на місці старі ґратки. Раніше, коли будинок обігрівався центральною кухонною піччю, тепле повітря, що йшло крізь ґратки, не дозволяло занадто вихолоджуватися другому поверху — щоправда, та жінка, яка від початку у 1873 до 1896 року жила в цьому будинку зі своїм чоловіком, суворим баптистом, усе одно клала собі до ліжка замотану у фланель гарячу цеглину — але тепер ці ґратки слугували іншим чином. Вони чудово доносили звуки.

Нехай батьки й сиділи зараз у вітальні на нижньому поверсі, це було все одно, якби вони балакали про Марка

просто за дверима його кімнати. Одного разу, коли батько зловив його за підслуховуванням під дверима в їхньому старому домі — Маркові тоді було лише шість років, батько проказав йому старе англійське прислів'я: «Хто не підслухає — той досад не має». Це означає, пояснив тоді батько, що ти можеш почути щось таке про себе, що тобі не сподобається.

Ну, але ж є ще й інше прислів'я: «Хто попереджений — той озброєний».

У свої дванадцять років Марк Петрі був трохи дрібнуватим і мав дещо субтильний вигляд. Проте рухався він з такою граційною спритністю, яка не є звичайною для більшості хлопчаків його віку, переважно складених з колінок, ліктів та подряпин. Його ясне, майже молочне обличчя з рисами, які пізніше в житті вважатимуться орлиними, зараз здавалося трішечки ніби жіночним. Навіть іще до інциденту з Річі Боддіном на тутешньому шкільному подвір'ї це призводило його до певних халеп, тож він вирішив давати собі раду з цим самотужки. Він проаналізував проблему. Більшість задеріїв, визначив він, істоти дебелі, потворні й незграбні. Вони лякають інших тим, що здатні завдати їм болю. Б'ються вони підступно. Таким чином, якщо ти сам не боїшся потерпіти трохи болю і готовий битись підступно, над задерієм можна взяти гору. Річі Боддін став першим повноцінним доказом цієї його теорії. З кривдником у початковій школі в Кіттері[1] у нього вийшла нічия (яка була свого роду перемогою; задерій у Кіттері, скривавлений, але не повалений, оголосив навселюд шкільному подвір'ю, що вони з Марком Петрі друзяки. Марк, який вважав того кіттерійського кривдника тупим шматком лайна, йому не заперечував. Він розумів, що таке обачність). Балачка з кривдниками — марна справа. Схоже, що біль — єдина мова, яку розуміють Річі Боддіни цього світу, і Марк гадав, саме тому в цьому світі завжди так нелегко живеться. Цього разу Марка відправили

---

[1] Kittery — засноване 1632 р. приморське місто в штаті Мейн, де міститься ремонтна база американських ВМС.

з уроків додому, і його батько дуже сердився, аж поки в очікуванні ритуальної хльости згорнутим журналом Марк не сказав йому, що Гітлер у душі був просто Річчі Боддіном. З чого батько розреготався як той чорт, і навіть мати захихотіла. Хльосту було відвернуто.

Наразі Джун Петрі промовляла:

— Ти вважаєш, це на нього вплинуло, Генрі?

— Важко… сказати.

І з цієї паузи Марк здогадався, що батько якраз розпалює свою люльку.

— У нього таке збіса непроникне обличчя.

— Однак тиха вода греблю рве, — сказала мати й замовкла.

Його мати завжди проказувала такі речі, як «тиха вода греблю рве» або «усе пливе, все змінюється». Він щиро їх обох любив, але інколи вони здавалися такими ж нудними, як книжки у відділі класичних фоліантів у бібліотеці… і такими ж запилюженими.

— Вони йшли в гості до Марка, — продовжувала мати. — Погратися з його залізницею… тепер один помер, а другий пропав! Не обманюй себе, Генрі. Наш хлопчик щось відчуває.

— Він має твердий ґрунт під ногами, — сказав містер Петрі. — Що б він не відчував, я певен, він тримає свої почуття на припоні.

Марк вклеїв ліву руку Франкенштайнового монстра в гніздо на плечі. Це була особливим чином оброблена аврорівська модель, яка в темряві світилась зеленим, точно як той пластмасовий Ісус, якого йому колись подарували за вивчення напам'ять 119-го псалма в недільній школі в Кіттері[1].

— Я інколи думав, що нам варто було б завести ще одного, — говорив його батько. — Крім усього іншого, це було б добре для самого Марка.

А мати йому на це грайливим тоном:

— Не те щоб ми не докладали зусиль.

---

[1] Перша фраза 119-го псалма: «Блаженні непорочні в дорозі, що ходять законом Господнім».

Батько гмикнув.

У розмові залягла довга пауза. Зараз батько, знав Марк, либонь, гортає «Волл-стріт джорнел». А в матері у пелені, певне, лежить роман Джейн Остін чи, може, Генрі Джеймса. Вона перечитує їх знову і знову, та хай йому грець, але Марк не вбачав сенсу в читанні якоїсь книжки більше одного разу. Ти ж уже знаєш, як вона закінчується.

— Гада'ш, це безпечно — дозволяти йому гуляти в лісі поза садибою? — зрештою запитала мати. — Кажуть, десь у цій місцевості є пливуни…

— Бозна-де звідси.

Марк трохи розслабився і приклеїв монстрові другу руку. У нього був повний стіл жаских чудовиськ «Аврори», розставлених певними сюжетами, які він щоразу змінював, коли додавався новий елемент. Це була доволі гарна колекція. Денні з Ралфі дійсно йшли подивитись на неї того вечора, коли… невідь-що там.

— Я думаю, з цим усе гаразд, — сказав батько. — Не після темряви, звісно.

— Ну, я сподіваюся, у нього не буде кошмарів після цього жахливого похорону.

Марк мало не ввіч побачив, як батько знизав плечима.

— Тоні Ґлік… таке нещастя. Але смерть і горе — це складники життя. Йому вже час звикнути до цієї ідеї.

— Можливо.

Знову довга пауза. Що прозвучить наступним, загадався Марк. Можливо, «дитя є батьком чоловіка» або «куди пагін гнеться, туди й дерево хилиться». Марк приклеїв монстра до його підставки, де заднім планом слугував могильний насип і похилений надгробний камінь.

— Ніщо не вічне на землі. Але *в мене* кошмари можуть бути.

— О?

— Той містер Формен таки справжній художник, хай як жахливо це не звучить. Хлопчик справді мав такий вигляд, ніби він просто заснув. Ніби він будь-якої миті може роз-

плющити очі, і позіхнути, і… Я не розумію, чому ці люди катують себе поховальними відправами з відкритою труною. Це… язичництво.

— Ну, це вже позаду.

— Так, я гадаю. Він гарний хлопчик, правда, Генрі?

— Марк? Найкращий.

Марк усміхнувся.

— Є там що-небудь по телевізору?

— Зараз подивлюся.

Марк втратив цікавість до того, що буде далі; серйозна дискусія завершилась. Він поставив свою модель на підвіконня, щоби підсохла і затверділа. Через п'ятнадцять хвилин мати погукає до нього, нагадуючи, що вже пора лягати спати. Він дістав з верхньої шухляди комода піжаму і почав роздягатись.

Факт був той, що мати безпідставно непокоїлася за його психіку, яка зовсім не була тендітною. Не існувало жодної особливої причини, чому це мусило бути інакше — попри свою розсудливість і делікатність, у більшості сенсів він був звичайним хлопцем. Його родина належала до вищого середнього класу, і їхній рух угору досі не припинився; шлюб його батьків був надійним. Вони міцно кохали одне одного, нехай це навіть виглядало дещо старомодним. У житті Майка не траплялося жодної великої травми. Ті кілька шкільних бійок не залишили на ньому шрамів. Він добре ладнав з однолітками і загалом прагнув того ж, що й вони.

Якщо щось його й відособлювало, то це резерв неприступності та холодний самоконтроль. Ніхто йому цього не прищеплював; схоже було, він із цим народився. Коли машина збила його собаку, Чоппера, він наполіг, щоби їхати до ветеринара разом з матір'ю. А коли ветеринар повідомив: «Хлопчику мій, собаку слід усипити. Ти розумієш чому?», Марк ветеринару сказав: «Ви не всиплятимете його. Ви отруїте його газом на смерть, так?». Ветеринар відповів: «Так». Марк йому сказав: «Гаразд, робіть», але спершу він поцілував Чоппера. Йому було сумно, але він не плакав, сліз і зблизька не було на підході. Мати поплакала, але вже за три дні Чоппер був для неї

в туманній минувшині, та він ніколи не опиниться в туманній минувшині для Марка. У цьому й полягає цінність не плакати. Плакати — це як висцикати все просто на землю.

Його вразило зникнення Ралфі Ґліка, а потім знову вразила смерть Денні, але в нього не було переляку. Він чув у крамниці, як один чоловік казав, що Ралфі, ймовірно, вхопив якийсь сексуальний збоченець. Марк знав, хто такі збоченці. Вони роблять з тобою щось таке, від чого самі кінчають, а коли кінчать, вони тебе душать (у коміксах той, кого душать, завжди харчить «Арррґґґхх») і закопують жертву у гравійному кар'єрі або під дошками долівки якогось покинутого сараю. Якби якийсь сексуальний збоченець запропонував цукерку йому, Марк копнув би його ногою по яйцях, а сам притьмом утік.

— Марку? — доплив угору по сходах голос матері.

— Я тут, — відгукнувся він і знов усміхнувся.

— Не забувай про вуха, коли вмиватимешся.

— Не забуду.

Він рушив, щоб спуститися наниз, поцілувати батьків на добраніч, рухаючись пружно й граційно, кинувши один погляд назад, на стіл, де картинно розташувалися його монстри: Дракула з роззявленим ротом показує свої ікла, загрожуючи дівчині, яка лежить на землі, тим часом як Божевільний Професор катує на дибі якусь пані, а містер Гайд підкрадається до якогось дідка, що тюпає собі додому.

Розуміти смерть? Звичайно. Це коли тебе запопали монстри.

6

Рой Мак-Дуґалл зупинився на заїзді перед трейлером о половині на дев'яту, він двічі газонув двигуном свого «форда» і вимкнув його. Труба глушника ось-ось відвалиться, поворотники не працюють, а техогляд уже наступного місяця. Отака-от машина. Отаке-от життя. У хаті верещить дитина, і Сенді кричить на неї. Звичайний людський шлюб.

Він виліз із машини й забився, спіткнувшись об один з тих брукових каменів, із яких намірявся створити доріжку від заїзду до ґанку ще з минулого літа.

— Срачка-гарячка, — пробурмотів він, злобно глянувши на каменюку, і потер гомілку.

Він був добряче налиганий. Пішов з роботи о третій і напивався відтоді «У Делла» разом з Генком Пітерзом і Бадді Мейберрі. Генк останнім часом забагатів і, схоже, мав намір пропити всі свої прибутки, якими б вони не були. Рой знав, що про його друзів думає Сенді. Ну, хай їй хоч срака лусне. Душитися через кілька кухлів пива чоловіка в суботу та неділю, коли він цілісінький тиждень гне спину при тіпальній машині — добираючи ще й по вікендах для прихвату. Хто вона така, щоб ставити з себе святу? Сидить собі цілісінькими днями вдома, де нічого робити, окрім як прибрати в хаті, поточити баляси з поштарем та назирати, щоб дитина не залізла в духовку. Та й не дуже добре вона її гледить останнім часом. Днями клятий малий навіть упав зі сповивального столу.

А ти де була?

Я тримала його, Рою. Але він так випручується.

Випручується. Овва.

Він підійшов до дверей, усе ще пінячись. Боліла нога в забитому місці. Та де там від жінки чекати на співчуття. Ну, то що ж вона робить, поки він собі жили рве на того чма, бригадира? Читає «сповідальні» журнали[1] і їсть вишню в шоколаді, або дивиться мильні опери по телевізору і їсть вишню в шоколаді, або теревенить з подружками по телефону і їсть вишню в шоколаді. У неї прищі ростуть уже й на лиці, і на сраці. Їх скоро буде й не розрізнити.

Він штовхнув двері й увійшов.

Картина у хаті вразила його вмить і то сильно, прорізавшись крізь пивну імлу, як ляпас мокрим рушником: малий голий і кричить, з носа у нього біжить кров; Сенді його

---

[1] Confession magazines — започаткований у 1920 р. піджанр жіночих журналів, де переважно публікуються нібито реальні любовні, сімейні, кримінальні й інші автобіографічні історії та інтерв'ю.

тримає на плечі, її блузка без рукавів закаляна кров'ю; вона озирається на Ройса, її обличчя спотворене здивуванням і страхом; пелюшка на підлозі.

Ренді, в якого ще не зійшли старі синці під очима, здіймає ручки, немов у благанні.

— Що тут відбувається? — повагом запитав він.

— Нічого, Рою. Він просто…

— Ти його б'єш, — промовив Рой байдуже. — Ти його сповивала, він борсався і ти дала йому ляпаса.

— Ні, — швидко заперечила вона. — Він скотився і вдарився носом, ото й усе.

— Мені слід було б збити тебе на лайно, — сказав він.

— Рою, він просто вдарився носом…

У Ройса поникли плечі.

— Що на вечерю?

— Гамбурги. Вони підгоріли, — сказала вона дратівливо і висмикнула поділ своєї блузки з «Ренґлерів»[1], щоб витерти в Ренді під носом. Рой звернув увагу на валець жиру, якого вона поступово набиралась. Вона так і не повернулася до своєї колишньої статури після народження дитини. Їй було байдуже.

— Заткни його.

— Він не…

— *Заткни його!* — гаркнув Рой, і Ренді, який уже було затихнув до сопіння, знову зайшовся криком.

— Я дам йому пляшечку, — сказала Сенді, підводячись.

— І мені вечерю подай, — почав знімати з себе джинсову куртку Рой. — *Господи Ісусе*, ну хіба тут не безлад. Що ти робиш цілими днями, тамки себе пестиш?

— *Рою!* — вигукнула Сенді шокованим тоном.

Та потім вона захихотіла. Той її скажений вибух злості на малого, який не бажав спокійно полежати на пелюшках, поки вона його спеленає, почав віддалятися, туманіти. Воно

---

[1] «Wrangler» — популярний серед ковбоїв та родео-вершників бренд джинсів, які випускаються з 1947 р.

ставало таким, ніби вичитаним у якійсь із журнальних історій або побаченим у «Медичному центрі»[1].

— Неси мені вечерю, а потім прибери в хаті срач.

— Авжеж. Авжеж, звісно.

Вона дістала з холодильника пляшечку і опустила Ренді з нею в манеж. Хлопчик почав її апатично смоктати; його очі перестрибували з матері на батька маленькими затурканими кружальцями.

— Рою?

— Гммм? Що?

— Все вже минулося.

— Ти про що?

— Сам знаєш про що. Ти хочеш? Сьогодні?

— Звісно, — сказав він. — Звісно.

І він знову подумав:

«Отаке-от воно, життя. Просто *отаким-от* і є життя».

7

Ноллі Ґарденер слухав рок-н-ролову музику по станції WLOB[2] і клацав пальцями, коли задзвонив телефон. Паркінс відклав свій журнал кросвордів і сказав:

— Приглуши там трохи, гаразд?

— Звісно, Парку.

Ноллі притишив радіоприймач, не переставши клацати пальцями.

— Алло? — мовив Паркінс.

— Констебль Ґіллеспі?

— Йо.

— Агент Том Генраген говорить, сер. Я отримав ту інформацію, про яку ви запитували.

— Дуже ґречно з вашого боку, що так швидко обернулись.

---

[1] «Medical Center» (1969–1976) — телесеріал про роботу й приватні життя двох хірургів Лос-Анджелеського шпиталю та їхніх пацієнтів.

[2] WLOB — радіостанція музично-розмовного формату, яка з 1957 р. веде трансляції з Портленда на штат Мейн.

— Небагатий у нас для вас улов.

— Та гаразд, — сказав Паркінс. — Що там у вас є?

— Бен Міерз перебував під слідством внаслідок смертельної дорожньої пригоди в штаті Нью-Йорк у травні 1973 року. Жодних звинувачень не висувалося. Мотоциклетна аварія. Загинула його дружина, Міранда. Свідки показали, що він їхав повільно, і алкотест дав негативний результат. Радше за все, просто мокра ділянка на дорозі. Політично лівак. Брав участь у марші миру в Прінстоні у 1966 році. Виступав з промовою на антивоєнному мітингу в Брукліні у 1967-му. Марші на Вашингтон у 1968 та 1970-му. Був заарештований під час маршу миру у Сан-Франциско в листопаді 1967-го. І це все, що на нього є.

— Що ще?

— Курт Барлоу. Цей Курт пишеться не «Курдт», а з одним «т». Громадянин Британії, але радше натуралізований, ніж вроджений. Народився в Німеччині. Втік до Англії у 1938 році, вочевидь лиш трохи випередивши гестапо. Раніші дані про нього просто недоступні, але йому, мабуть, за сімдесят. При народженні мав прізвище Брайхен. Він в імпорт-експортному бізнесі в Лондоні з 1945 року, але особисто непублічний. З того ж часу його партнером є Стрейкер і, схоже, що Стрейкер саме той, хто веде справи з людьми.

— Йо?

— Стрейкер вроджений британець. Вік п'ятдесят вісім років. Його батько був майстром-меблярем у Манчестері, напевне, залишив синові неабияку суму грошей, і сам цей Стрейкер також успішно заробляв. Вісімнадцять місяців тому вони обидва звернулись по візи, щоби провести довший час у Сполучених Штатах. Це все, що ми маємо. Крім того, що між ними можуть бути певні ексцентричні стосунки.

— Йо, — відгукнувся Паркінс і зітхнув. — Майже так я й думав.

— Якщо хочете отримати додаткову інформацію, ми могли б подати запити щодо ваших нових клієнтів до Департаменту кримінальних розслідувань і Скотленд-Ярду.

— Ні, цього достатньо.

— До речі, жодних зв'язків між цими двома і Міерзом. Хіба що вони глибоко приховані.

— Окей. Дякую.

— Саме для цього ми тут. Якщо вам буде потрібна допомога, сповіщайте.

— Так і зроблю. Дякую вам наразі.

Він поклав слухавку назад на важіль і задумливо задивився на неї.

— Хто це був, Парку? —запитав Ноллі, роблячи голосніше радіо.

— Кафе «Екселент». У них зовсім нема ні шинки, ні житнього хліба. Нічого, крім тостів з сиром і яєчного салату.

— Якщо хочеш, у мене в столі є трохи малини з вершками.

— Ні, дякую, — відповів Паркінс і знову зітхнув.

8

Звалище досі тліло.

Дад Роджерс походжав уздовж його краю, вдихаючи аромати тліючої покиді. Під його підошвами хрускали флакончики і на кожнім кроці спурхував порохном чорний попіл. Вглибині пустки звалища під капризами вітру то спалахувало, то пригасало широке ложе жару, воно нагадувало Даду здоровезне око, яке то розплющується, то заплющується… око якогось велетня. Вряди-годи там лунав маленький приглушений вибух — то лопалася аерозольна бляшанка або якась електрична лампа. Коли він підпалив звалище цього ранку, звідти полізла величезна кількість пацюків, їх було більше, ніж він бодай колись бачив. Він настріляв їх повних три дюжини, і пістолет був гарячим на дотик, коли він зрештою засунув його назад у кобуру. А ще ж які велетенські траплялися покручі, деякі завдовжки повних два фути від носа до кінчика хвоста. Цікаво, як їхня кількість, схоже, залежить від конкретного року. Якось це пов'язано з погодою, мабуть. Якщо їх не меншатиме,

доведеться йому знову розкладати отруєну наживку, чого не було потреби робити від 1964 року.

Аж оно ще такий, скрадається під одною з тих жовтих кобильниць, що поставлені як протипожежний заслон. Дад дістав пістолет, відклацнув запобіжника, прицілився і вистрелив. Постріл скинув угору землю перед пацюком, запорошивши йому хутро. Але замість тікати, той лише звівся на задніх лапах і дивився на Дада, маленькі бісерні очка зблискували червоним у вогняному сяйві. Господи Ісусе, але ж є між них відчайдухи.

— Прощавайте, містере Пацюче, — промовив Дад і точніше прицілився.

Бабах. І пацюк перекинувся, посмикуючись.

Дад підійшов і тицьнув його важким робочим чоботом. Пацюк безсило вгриз товсту шкіру чобота, боки його слабенько здіймались і опадали.

— Сучий син, — беззлобно промовив Дад і розчавив йому голову.

Він присів навпочіпки роздивитися тварину і второпав, що сам думає про Рут Кроккет, яка ходить без ліфчика. Коли вона одягає отой свій обтислий светр-кардиган, ясно видно її маленькі пипки, що стоять сторчма від тертя проти шерсті, і якби хтось ухопив ті цицечки і просто трішечки їх пом'яв, завважмо, просто трішечки, така хвойда кінчатиме вибухами, просто як ракета…

Він підняв пацюка за хвіст і вихав ним, неначе маятником.

— А як воно, Руті, чи сподобався би тобі друзяка містер Пацюк у твоїй готовальні?

Ця думка з її ненавмисною двозначністю розвеселила його, і він видав пискляве хихотіння, киваючи й тіпаючи своєю посадженою набакир головою.

Дад замашно пожбурив пацюка на звалище. При тому вихнувшись, він помітив чиюсь постать — високий, надзвичайно тонкий силует кроків за п'ятдесят праворуч.

Дад витер долоні собі об зелені штани, підсмикнув їх і рушив туди:

— Сміттєзвалище зачинено, містере.

Чоловік обернувся до нього. Явлене в червоному сяйві помираючого вогню вилицювате обличчя було задумливим. Сиве волосся де-не-де пронизували на диво живосильні сіро-сталеві пасма. Цей панок зачісував собі волосся з високого, воскуватого лоба назад, як це роблять оті педики, концертні піаністи. Очі його ловили й утримували червоне світіння жару, від чого мали вигляд налитих кров'ю.

— Справді? — ввічливо перепитав чоловік, і хоча слово було промовлено бездоганно правильно, там вчувався якийсь слабенький акцент. Цей панок міг бути жабоїдом або якимсь богемцем.

— Я прийшов подивитися на вогонь. Він такий красивий.

— Йо, — кивнув Дад. — А ви десь звідси?

— Так, я недавній мешканець вашого прекрасного міста. Багато ви стріляєте пацюків?

— Чимало, йо. Останнім часом тут мільйони цієї сучої дрібноти. Скажіть-но, ви не той парубок, що купив Марстенове обійстя, чи як?

— Хижаки, — промовив чоловік, зчепивши руки в себе за спиною.

Дад з подивом зауважив, що панок виряджений у костюм з жилеткою і всім таким.

— Люблю нічних хижаків. Пацюків… пугачів… вовків. А чи є вовки в цій місцині?

— Нє, — відповів Дад. — Один хлоп з Дарема два роки тому був здобув койота. Та ще була тічка якихось диких собак, вони заганяли оленів…

— Собаки, — мовив гість, зневажливо махнувши рукою. — Ниці тварини, що стеляться й скавулять, зачувши чужі кроки. Годяться тільки, щоб скавчати й плазувати. На шкуродерню їх усіх, скажу я. На шкуродерню їх усіх!

— Ну, сам я так про це ніколи не думав, — сказав Дад, човгнувши на крок назад. — Завжди приємно з кимсь так щиро, ну, самі знаєте, теревені поточити, але по неділях сміттєзвалище зачиняється о шостій, а зара' вже півдесята…

— Будьте певні.

Утім, незнайомець не виказав жодної ознаки, ніби він збирається піти. Дад подумав, що тут він геть усіх у місті обскакав. Всі загадувалися, хто ховається за містером Стрейкером, а він ось дізнався першим — окрім хіба що Ларрі Кроккета, але той ще той пройдисвіт. Наступного разу, коли буде в місті, купуватиме набої в отого святопикого Джорджа Міддлера, він йому так, нібито мимохідь, скаже:

«Я тут днями познайомивсь з отим новим чуваком. Яким? Та ти знаєш. Той чувак, шо купив Дім Марстена. Доволі приємний панок. Балачка в ньо' трохи ніби як в богемця».

— А є які-небудь привиди в тому старому будинку? — запитав він, коли стало ясно, що цей старий панок не збирається тягнути геть свою сраку.

— Привиди? — усміхнувся старий пан, і було щось вельми тривожне у тій усмішці. Так могла б усміхатися баракуда.

— Ні, привидів ніяких, — на передостанньому слові він зробив легенький наголос так, немов там, на пагорбі, могло бути щось навіть гірше.

— Ну… вже пізно і все таке. Вам дійсно вже варто йти, містере?..

— Але це так приємно, балакати з вами, — сказав старий пан, повернувшись цілком обличчям до Дада, і той уперше подивився йому в очі. Вони були широко посаджені і досі відсвічували червоним від похмурого жевріння сміттєзвалища. Хоча так вдивлятися було й неввічливо, від них неможливо було відірватися.

— Ви не проти, якщо ми ще трохи побалакаємо, згода?

— Ні, думаю, я не проти, — відповів Дад голосом, який прозвучав немов звідкілясь іздалеку.

Здавалося, ті очі ширяться, зростають, аж поки вони не стали схожими на обрамлені вогнем темні ями, ями, у які можна впасти і там потонути.

— Дякую, — сказав той. — А скажіть-но мені… цей горб у вас на спині, він обтяжує вас у роботі?

— Ні, — відповів Дад, досі почуваючись десь далеко.

Йому майнула слабенька думка:

«Щоб мені всратися, якщо він мене не гіпнотизує. Точно, як той чувак на Топшемському ярмарку…[1] як же його звати? Містер Мефісто. Він когось всипляє і змушує того робити різні кумедні штуки — кудкудакати як курка, або бігати по-собачому, або розказувати, що сталося того дня, коли йому святкували шість років. Якось він отак загіпнотизував Реджі Соєра і, Буоже, ото ми нареготалися…»

— Можливо, він створює незручності в якихось інших сенсах?

— Ні… ну… — Дад задивився в ті очі, причарований.

— Нумо, нумо, — м'яко знаджував голос старого пана. — Ми ж друзі, хіба не так? Можете мені розповісти, розказати.

— Ну… дівчата… ви розумієте, дівчата.

— Звичайно, — заспокійливо мовив старий пан. — Дівчата з вас сміються, чи не так? Вони уявлення не мають про ваші чоловічі якості. Про вашу силу.

— Так і є, — прошепотів Дад. — Вони сміються. Вона сміється.

— Хто така та вона?

— Руті Кроккет. Вона… вона…

Ця думка відлетіла геть. Він їй дозволив. Вона не мала значення. Ніщо не мало значення, окрім цього спокою. Цього холоднокровного, цілковитого спокою.

— Вона, либонь, глузує? Хихоче нишком? Підштрикує подружок, коли ви йдете повз них?

— Так.

— Але вона вам бажана, — наполягав цей голос. — Хіба це не так?

— Ох, так…

— Ви заволодієте нею. Я в цьому впевнений.

Було щось таке… приємне в цьому. Десь ніби звіддаля йому почулися якісь ніжні голоси, що виспівують сороміцькі

---

[1] Найпопулярніший у штаті Мейн щорічний ярмарок, який з 1855 р. відбувається в місті Topsham.

слова. Срібні дзвоники… білі обличчя… голос Руті Кроккет. Він побачив її майже ввіч, як вона притискає долонями собі цицечки, змушуючи їх видиматися зрілими, білими півкулями у V-подібному вирізі її кардигана, і шепоче:

«Цілуй їх, Даде… кусай їх… смокчи їх…»

Це було так, немов тонеш. Потопаєш у червонявих очах цього старого пана.

А коли той підступив ближче, Дад зрозумів усе і повіншував це, і коли прийшов біль, він був солодким, як срібло, і зеленим, як стояча вода у темних глибинах.

9

Рука його була непевною, і замість ухопити пляшку, пальці зіштовхнули її зі столу, і пляшка важко гепнулася на килим, де й лежала, дзюркочучи добрим шотландським у зелений ворс.

— От лайно, — вилаявся отець Доналд Каллаген і потягнувся підібрати пляшку, поки не пропало все віскі. Насправді там мало чого лишилося втрачати. Він знову поставив залишок на стіл (подалі від його краю) і поплентався до кухні пошукати під раковиною ганчірку і пляшку якоїсь очисної рідини. Аж ніяк не варто дозволити, щоб місіс Кьорлес знайшла пляму від пролитого віскі біля ніжки його письмового стола. Надто важко терпіти ті її добрі, жалісливі погляди довгими, мутними ранками, коли в тебе дещо понурий настрій…

Ти хотів сказати «похмілля».

Так, гаразд, похмілля. Безперечно, хай запанує правда. Дізнайся правду, і це зробить тебе вільним. З чим і вітаю, правдонько.

Він знайшов пляшку чогось під назвою «І-Веп», яка недалеко відлягала від звуку ригання («І-Веп!» — квакнув старий п’яниця, обсираючись й водночас вивергаючи з себе обід), і поніс її в кабінет. Він зовсім не хитався. Майже зовсім. Подивіться самі, оціфере, зараз я пройду прямо по цій білій лінії до того стоп-сигналу.

Каллаген був показним, п'ятдесятитрьохрічним. Срібне волосся, очі небесно-сині (тепер пронизані крихітними червоними прожилками) в обрамленні ірландських сміхових брижиків, рельєфні губи і підборіддя з невеличкою ямочкою, але все одно рельєфне. Інколи, дивлячись вранці на себе в дзеркало, він думав, що коли цьому чоловіку виповниться шістдесят, він покине священництво, поїде у Голлівуд і знайде собі роботу — грати Спенсера Трейсі[1].

— Отче Фланагене, де ви, коли ви нам потрібні?[2] — промурмотів він і присів біля тієї плями.

Примружившись, він прочитав інструкцію на етикетці пляшки і вилив на пляму дві кришечки цього «І-Вепу». Пляма вмент стала білою і почала пузиритися. Каллаген дивився на це з деякою тривогою, а потім знову звернувся до етикетки.

— При дуже сильному забрудненні, — прочитав він бучним, розкотистим голосом, який зробив його таким бажаним у цій парафії після таврованих клацанням вставних щелеп, довгих і плутаних літургій бідного старого отця Г'юма, — дозвольте засобу всякнути протягом семи-десяти хвилин.

Він підійшов до вікна кабінету, яке дивилося на В'язову вулицю з церквою Святого Андрія на її протилежному боці.

«Ну, ну, — подумав він. — Ось я такий, вечір неділі, і я знову п'яний».

Помилуй мене, Отче, бо я зогрішив.

Якщо просуваєшся повільно і якщо не перестаєш працювати (довгими, самотніми вечорами отець Каллаген працював над своїми Нотатками. Він працював над цими Нотатками вже майже сім років — за задумом, для книжки про

---

[1] Spencer Tracy (1900–1967) — один з найкращих акторів золотої епохи Голлівуду, який зіграв різноманітні ролі у 75 фільмах і все життя боровся з власним алкоголізмом.

[2] Edward Joseph Flanagan (1886–1948) — американський католицький священник ірландського походження, який 1921 р. заснував у місті Омаха, Невада, притулок для бездомних дітей «Хлопчаче містечко», філії якого тепер діють у різних штатах; тут цікаво те, що за роль отця Фланагена у біографічному фільмі «Boys Town» (1938) свого другого Оскара отримав актор Спенсер Трейсі.

католицьку церкву в Новій Англії, але вряди-годи його навідували підозри, що цієї книжки ніколи не буде написано. Фактично кажучи, Нотатки і його проблема з пияцтвом почалися одночасно. Буття I:I — «На початку було шотландське віскі, і сказав отець Каллаген: Хай стануть Нотатки»), ти практично не помічаєш повільного поглиблення сп'яніння. Навчаєш власну руку не помічати зменшення ваги пляшки.

Принаймні, минув день після моєї останньої сповіді.

Була одинадцята тридцять і, дивлячись крізь вікно, він бачив однорідну темряву, порушену лише колом сценічного світла від ліхтаря перед церковним фасадом. Будь-якої миті в ньому міг виникнути танцюючий Фред Астер — у циліндрі, фраку і білих туфлях з гетрами, крутячи тростину. Йому назустріч — Джинджер Роджерс, і вони вальсують під мелодію «Я зноу вловиу отой клятий старий козмічний I-Веповий смуток»[1].

Він притулився чолом до шибки, дозволивши своєму вродливому обличчю, яке було, принаймні якоюсь мірою, його прокляттям, обвиснути розтягненими рисами знавіснілої втоми.

Я п'яний, і я кепський священник, Отче.

Заплющеними очима він побачив темряву сповідальної кабінки, відчув, як його пальці відсувають віконце, піднімаючи завісу над усіма таємницями людського серця, почув запах політури і старого оксамиту ослінчиків для молитви навколішки та поту старих людей; відчув лужний присмак у власній слині.

Помилуй мене, Отче,

(я розбив фургон мого брата, я б'ю дружину, я піддивлявся крізь вікно на місіс Соєр, коли вона роздягалася, я брехав, я обманював, я мав хтиві думки, я, я, я)

бо я зогрішив.

---

[1] Fred Astaire (Фредерік Австерліґ: 1899–1987) — танцівник, хореограф, співак, актор, велика зірка Голлівуду; Ginger Rogers (1911–1995) — актриса, співачка, танцівниця, велика зірка бродвейських та кіномюзиклів: міс «задом наперед і на високих підборах».

Він розплющив очі, а Фред Астер так і не з'явився. Можливо, коли виб'є північ. Його місто спить. Окрім…

Він звів очі. Так, там, *на пагорбі,* світилося.

Він подумав про ту дівчину, Бові — ні, Мак-Дуґалл, тепер її прізвище Мак-Дуґалл — як вона з придихом, тихеньким голоском каже, що б'є свою дитину, а коли він спитав, чи часто, то відчув (майже вголос почув), як крутяться в її голові коліщатка, перетворюючи десяток разів на п'ять або сотню на десяток. Він і хрестив те немовля. Рендалл Фрейтас Мак-Дуґалл. Жалюгідна подобизна людини. Мабуть, зачатий на задньому сидінні машини Ройса Мак-Дуґалла під час другого фільму на подвійному сеансі в якомусь драйв-іні. Крихітна криклива істота. Він загадався, чи вона розуміла, чи здогадувалася, як би йому хотілося просунути обидві руки крізь те маленьке віконце і вхопити по його інший бік її тремтячу душу і викручувати, і давити її, аж поки не закричить. Твоя єпитимія — шість разів по голові та з носака добряче під сраку. Іди своїм шляхом і більше не гріши.

— Тоскно, — промовив він.

Але у сповідальні було дещо більше за тоскність; не те щоб це вона його нудила чи заганяла до безупинно поширюваного клубу Об'єднання католицьких священників Пляшки і Лицарів «Катті Сарк»[1]. То був монотонно-мертвотний рушій-двигун самої церкви, що звалює всі дрібні гріхи на безкінечний конвеєр до неба. То було ритуальне визнання теперішньою церквою зла як чогось більше пов'язаного з соціальними злиднями; спокута перебиранням намистин розарію для літніх пань, чиї батьки говорили ще європейськими мовами. То була постійна присутність зла у сповідальні, такого ж реального, як запах старого оксамиту. Але це було бездумне, тупе зло, від якого зайве чекати милосердя чи відшкодування. Удар кулаком в обличчя немовляти, автомобільна шина, розпорота складаним ножиком, колотнеча в барі, встромляння бритвених лез у гелловінські яблука —

---

[1] «Cutty Sark» — бренд купажованого віскі, який виробляється в Шотландії з 1923 р.

неминучі, вульгарні вихватки, які з усією його зміїстою викрутністю здатен із себе вивергнути людський мозок. Джентльмени, кращі в'язниці це загоять. Кращі копи. Краща організація соціальних служб. Кращий контроль народжуваності. Кращі техніки стерилізації. Кращі аборти. Панове, якщо ми вирвемо цей зародок, цей кривавий клубок недосформованих рук і ніг з утроби, воно ніколи не виросте і не заб'є якусь стареньку на смерть молотком. Пані, якщо ми замкнемо цього чоловіка в спеціально обладнаному електрикою кріслі і підсмажимо його, як свинячу котлету, він ніколи не матиме більше можливості знову катувати на смерть хлопчиків. Джентльмени, якщо цей закон застосування євгеніки буде прийнято, я можу гарантувати, що ви ніколи знову…

Лайно.

Правда про його власний стан певний час, либонь, уже протягом останніх трьох років усвідомлювалася ним дедалі ясніше й ясніше. І зрештою вона набула граничної чіткості, як той розфокусований кінокадр, який налаштовували, аж поки кожна риса в ньому не стала виразно визначеною. Він прагнув Діяння. Нові священники мали свої виклики: расова дискримінація, рух за права жінок, ба навіть ґеїв, бідність, божевілля, беззаконня. Вони викликали в нього відторгнення. Єдиними соціально свідомими священниками, з якими він відчував близькість, були ті, що войовничо виступали проти війни у В'єтнамі. Тепер, коли їхня справа віджила, вони, сидячи кружка, згадували демонстрації та мітинги, як старі подружні пари згадують свої медові місяці або перші подорожі на потягах. Але Каллаген не був ні новим, ані старим священником; він опинився в ролі традиціоналіста, котрий більше не може покладатися на свої фундаментальні постулати. Йому хотілося вести дивізію в армії… кого? Бога, справедливості, добра, все це різні назви того самого — у битву супроти ЗЛА. Йому хотілося рішучих бойових дій, забудьмо про стояння на холоді перед супермаркетами, роздаючи летючки про бойкот салату-латуку чи страйк збирачів

винограду[1]. Йому хотілося побачити ЗЛО з відкинутими геть покровами брехні, щоб ясно було видно кожну риску його лику. Йому хотілося битися зі ЗЛОМ груди в груди, як Мухаммед Алі проти Джо Фрейжера[2], як Селтики проти Ніксів[3], як Яків проти Янгола. Йому хотілося, щоби ця боротьба була чистою, не обтяженою політикою, яка гарцює на спині кожної соціальної проблеми, неначе якась спотворена сіамська близнючка. Йому хотілося всього цього відтоді, як йому схотілося стати священником, і той поклик прийшов до нього у чотирнадцятирічному віці, коли він запалився історією Святого Стефана, забитого на смерть каменюччям першого християнського мученика, який бачив Христа в момент його смерті. Райські Небеса були туманною принадою порівняно з такою битвою — і ймовірною загибеллю — у служінні Господу.

Але немає ніяких битв. Є тільки сутички з непевними розв'язками. І ЗЛО має не одне обличчя, а багато, і всі вони пустотні, і частіше із заслиненими підборіддями, аніж навпаки. Фактично, він змушений зробити висновок, що в світі нема ніякого ЗЛА, а є лише зло — чи, можливо, (злість). У такі моменти він підозрював, що Гітлер був нічим іншим, як лише розсмиканим бюрократом, а сам Сатана — це дефективний недоумок з рудиментарним почуттям гумору того типу, що вважає надзвичайно кумедним годувати мартинів обліпленими хлібом петардами.

Великі соціальні, моральні та духовні битви віків випарувалися до того, що Сенді Мак-Дуґалл нишком дає ляпасів своїй шмаркатій дитині, а коли виросте та дитина, нишком

---

[1] Delano strike (1965–1970) — страйк сезонних робітників на виноградниках Каліфорнії з вимогами підвищення погодинної плати і соціальних гарантій, що закінчився перемогою профспілок; страйки робітників на плантаціях салату-латуку, а також бойкоти торговельних мереж тривали протягом 1970–1977 рр., у сутичках між представниками двох конкуруючих профспілок та хазяїв загинуло кілька активістів.

[2] Три бої між найсильнішими боксерами-важковаговиками XX століття Muhammad Ali (1942–2016) та Joe Frazier (1944–2011) відбулися у 1971, 1974, 1975 рр.; у першому переміг Фрейжер, у двох наступних — Алі.

[3] «Boston Celtics» та «New York Knickerbockers (Knicks)» — професійні баскетбольні команди, одвічні запеклі суперники в чемпіонатах.

даватиме ляпасів своїй дитині, світ без кінця, алілуя, товстий шар арахісового масла. Радуйся, Маріє, Діво благодатна, допоможи мені борсатися в цім житті нездарнім.

Ні, це гірше, ніж тоскно. Це жахає своїми наслідками для будь-якого змістовного тлумачення земного життя, а можливо, й Вишнього. Що там? Вічність церковного бінго, парк розваг з атракціонами та янгольські автоперегони?

Він кинув погляд на годинник на стіні. Вже шість хвилин по півночі, а досі жодних ознак Фреда Астера або Джинджер Роджерс. І навіть Мікі Руні[1]. Але минуло достатньо часу, щоби всотатися «І-Вепу». Тепер він пройдеться там пилосмоком і місіс Кьорлес не буде дивитись на нього з отим її жалісливим виразом, і життя йтиме далі. Амінь.

---

[1] Mickey Rooney (1920–2014) — характерний актор, який став зіркою ще дитиною в часи німого кіно, легко перейшов у звукове і продовжував зніматися до своїх останніх днів.

Розділ сьомий
Метт

1

У вівторок наприкінці третього уроку Метт підійшов до вчительської і там на нього вже чекав Бен Міерз.

— Вітаю. Ви раненько, — сказав той.

Бен підвівся і вони потиснули один одному руки.

— Сімейне прокляття, гадаю. Скажіть, а ці дітки мене не з'їдять, ні?

— Неодмінно, — сказав Метт. — Ходімо.

Він був дещо здивований. Бен прийшов у гарному, спортивного крою піджаку і в добротних сірих слаксах. Гарні туфлі на ньому мали вигляд таких, що взувають їх не часто. На уроках у Бена бували й інші літератори, і зазвичай вони приходили в буденному або в якомусь геть маячному одязі. Рік тому він спитав доволі відому поетку, в якої був виступ у Мейнському штатному університеті в Портленді, чи приїде вона наступного дня поговорити з його учнями про поезію. Вона з'явилася у тісних бриджах і на високих підборах. Схоже, це був підсвідомий спосіб проголосити: «Подивіться на мене, я побиваю цю систему в її власній грі. Я приходжу і йду, як вітер». У порівнянні з тим його захват від Бена ще на дрібку підріс. Після тридцяти з гаком років учителювання він вважав, що нікому не побити цю систему чи виграти в її грі, і тільки лопухи думають, ніби вони ведуть перед по очках.

— Гарна будівля, — сказав Бен, роззираючись дорогою по коридору. — Збіса сильно відрізняється від тієї старшої школи, де вчився я. У моїй більшість вікон були схожі на амбразури.

— Перша похибка, — сказав Метт. — Ніколи не називайте це «будівлею». Це «виробництво». Класні дошки: «наочне

приладдя». А діти: «гомогенний спільноосвітній учнівський контингент середнього підліткового віку».

— Просто чудово для них, — сказав Бен, вищиряючись.

— Авжеж, хіба не так? Ви навчалися в коледжі, Бене?

— Намагався. Вільні мистецтва. Але здавалося, там усі грають в інтелектуальні піжмурки — ти теж можеш надибати сокиру і гострити її, таким чином ставши знаним любимцем[1]. Така невдача, мене витурили. Коли вже продавалася «Дочка Конвея», я вантажив до розвізних фургонів ящики кока-коли.

— Розкажіть про це дітям. Їм буде цікаво.

— Вам подобається вчителювати? — запитав Бен.

— Звісно, подобається. То були б криво-косі сорок років, якби не це.

Пролунав останній дзвінок на урок, гучно відлунюючи в коридорі, де не було нікого, крім одного загайного учня, який повільно плентався повз стрілку, намальовану під написом «Деревообробна майстерня».

— Як тут з наркотиками? — запитав Бен.

— Усіх сортів. Як у будь-якій школі в Америці. У нас більш за все інше панує питво.

— Не марихуана?

— Я не вважаю траву проблемою, і директор так само, коли про це говориться неофіційно та ще й після кількох чарочок «Джима Біма»[2]. Випадком я знаю, що наш шкільний психолог, який є одним з найкращих у своїй справі, не проти дунути і піти в кіно. Я й сам куштував. Ефект чудовий, але в мене після цього печія.

— *Ви* куштували?

— Шшш, — відгукнувся Метт. — Великий Брат підслуховує всюди. Крім того, ось і мій клас.

— Ой, леле.

---

[1] Ідіома, що походить з оповідання Бенджаміна Франкліна, як його, ще малого, лестощами дорослий чоловік підбив гострити його нову сокиру, і яка означає важкий труд на чужу користь.

[2] «Jim Beam» — найпопулярніше віскі американського сорту бурбон, що випускається з 1795 р.

— Не нервуйте, — сказав Метт, заводячи його досередини. — Доброго ранку, друзі, — привітав він близько двох десятків школярів, які пильно вдивлялися в Бена. — Це містер Бен Міерз.

2

Бен спершу було подумав, що помилився будинком.

Коли Метт Бьорк запросив його на вечерю, Бен був цілком упевнений, що той сказав, що дім у нього маленький, сіренький, який стоїть за будинком з червоної цегли, але саме з нього зараз суцільним потоком лилася рок-н-ролова музика.

Бен скористався дверним грюкалом з потьмянілої міді, не отримав відповіді й постукав знову. Цього разу музика стишилась і голос, який безсумнівно належав Метту, прокричав:

— Там незамкнено! Заходьте!

Він увійшов, зацікавлено роззираючись. Передні двері прочинялися просто до маленької, обставленої на манер ранньоамериканської дрібничкової крамниці вітальні, де панував неймовірно древній телевізор «Моторола». Музику видавала аудіосистема «Кей-Ел-Ейч», оснащена гучномовцями «Квод»[1].

З кухні, виряджений у картатий червоно-білий фартух, вийшов Метт. Разом із ним доплив запах спагеті-соусу.

— Перепрошую за галас, — сказав він. — Я трохи недочуваю. Тож і вмикаю гучно.

— Добра музика.

— Я фанат року ще з часів Бадді Голлі[2]. Прекрасна музика. Ви голодний?

---

[1] «Quad Electroacoustics» — заснована 1936 р. в Англії компанія з розробки і виробництва динаміків; «KLH» — заснована 1957 р. в Массачусетсі трьома інженерами-винахідниками компанія, яка продукувала звукові системи відповідно до акустичних параметрів конкретного приміщення; продукція обох фірм досі цінується аматорами звуковідтворення найвищої якості.

[2] Buddy Holly (1936–1959) — співак, гітарист, композитор, видатний піонер рок-н-ролу, загинув під час гастролей разом з кількома колегами, також відомими рокерами, в авіакатастрофі.

— Йо, — кивнув Бен. — Ще раз дякую, що запросили мене. Гадаю, відтоді як приїхав до Салимового Лігва, я їв у гостях більше, ніж упродовж п'яти попередніх років мого життя.

— Це приязне містечко. Сподіваюся, ви не проти повечеряти на кухні. Пару місяців тому до мене був завітав один антиквар і запропонував дві сотні доларів за обідній стіл, що стояв у кімнаті. А я так досі й не зібрався придбати собі інший.

— Зовсім не проти. Я ще той кухонний їдець, один з довгої низки кухонних їдців.

Кухня аж скимліла акуратністю. На маленькій чотириконфорочній плиті кипіла каструлька соусу і парував повний друшляк спагеті. На відкидному столику чекала пара різномастих тарілок і склянок, попід вінцями яких танцювали фігурки персонажів мультфільмів, — це ж галяретниці, з захопленням подумав Бен. Залишки скутості від гостини в чужої людини розсипалися, і він став почуватись як удома.

— Там, у шафці над раковиною, бурбон, житнє й горілка, — показав Метт. — А в холодильнику є безалкогольні, з якими можна намішати коктейлів. Хоча, боюся, нічого аж такого надзвичайного.

— Мені згодиться й бурбон з водою з крана.

— Починайте. А я поки що подам оцю їжу.

Наливаючи собі склянку, Бен сказав:

— Мені сподобалися ваші учні. Вони ставили гарні запитання. Жорсткі, але гарні.

— На кшталт, звідки ви берете свої ідеї? — перепитав Метт, мавпуючи сексі-сюсюкання малявки Руті Кроккет.

— Вона ще та штучка.

— Атож, вона така. Там, поза різаними ананасами у морозильнику, є пляшка «Лансерз»[1]. Спеціально тримав.

---

[1] «Lancers» — легке вино, яке за специфікацією і на замовлення американців створили і почали випускати в Португалії з 1944 р.

— Послухайте, не варто…

— Ой, облиште, Бене. Навряд чи ми щодня бачимо у Лігві авторів бестселерів.

— Це дещо екстравагантне перебільшення.

Бен докінчив свою чарку бурбону, прийняв від Метта тарілку спагеті, полив їх соусом і за допомогою ложки намотав собі повну виделку.

— Фантастично, — сказав він. — Мамма міа.

— Ну, звичайно ж, — промовив Метт.

Бен подивився собі в тарілку, яка спорожніла з такою дивовижною швидкістю. Він дещо винувато витер губи.

— Іще?

— Півпорції, якщо можна. Чудові спагеті.

Метт приніс йому повну тарілку.

— Якщо ми це не з'їмо, з'їсть мій кіт. Бідолашна тварина. Важить двадцять фунтів, а качуляє до своєї миски.

— Господи, як це я його не помітив.

Метт усміхнувся:

— Вештається десь. Ваша нова книжка — роман?

— Щось на кшталт белетризованої історії, — сказав Бен. — Якщо чесно, я пишу її заради грошей. Мистецтво — це чудово, але я хотів би бодай раз дістати з капелюха великий приз.

— І які перспективи?

— Примарні, — сказав Бен.

— Ходімо до вітальні, — запропонував Метт. — Стільці там бугруваті, але зручніші за це кухонне страхіття. Ви достатньо наїлися?

— А чи носить Папа високу тіару?

У вітальні Метт поставив на програвач стос довгограючих дисків і заходився розпалювати велетенську, вузлувату гарбузову люльку. І тільки після того, як результат його задовольнив (сидячи посеред велетенської хмари диму), він підвів очі на Бена:

— Ні, — промовив він. — Звідси ви його не побачите.

Бен рвучко озирнувся:

— Що?

— Дім Марстена. Закладаюся на нікель, що саме його ви видивлялися[1].

Бен ніяково реготнув:

— Не сперечаюся.

— Ваша книжка про місто, схоже на Салимове Лігво?

— Про місто й людей, — кивнув Бен. — Там відбувається серія пов'язаних із сексом убивств з розчленуваннями. Я хочу почати з одного з них і описати весь процес, від початку й до кінця, у найменших деталях. Ткнути читача у це носом. Я якраз робив начерк цієї частини, коли зник Ралфі Ґлік, і це вплинуло на мене… ну, це вплинуло на мене дуже зле.

— Ви там у себе засновуєте все на тих зникненнях, що сталися в нашому місті в тридцяті роки?

Бен подивися на нього уважно:

— Ви про те знаєте?

— О, так. І чимало тутешніх старших мешканців також знають. Я не жив тоді в Лігві, але жила Мейбел Вертс, і Ґлініс Мейберрі, і Мілт Кроссен. І дехто з них уже побачив зв'язок.

— Який зв'язок?

—Та годі, Бене. Зв'язок досить очевидний, хіба не так?

— Припускаю, так. Минулого разу, коли в цьому домі хтось жив, протягом десяти років зникло четверо дітей. Зараз, через тридцять шість років, у ньому знову хтось оселяється і нагло, як стій, зникає Ралфі Ґлік.

— Ви думаєте, це просто збіг?

— Припускаю, що так, — обачливо сказав Бен. Ті слова Сюзен про обачність бриніли в його вухах. — Але тут така дивина. Я переглянув числа «Вісника» з 1939 по 1970 рік, просто, щоби зробити порівняння. Троє зниклих дітей. Один втік з дому, пізніше його знайшли, він працював у Бостоні — йому було шістнадцять, а на вигляд був старшим. Іншого через місяць виловили з Андроскоґґіну. А од-

---

[1] Nickel — народна назва 5-центової монети.

ного знайшли закопаним біля шосе 116 у Ґейтсі, напевне, його збили машиною, поховали й утекли. Все поясненне.

— Можливо, зникненню сина Ґліків також знайдеться пояснення.

— Може.

— Але ви так не думаєте. Що ви знаєте про того чоловіка, Стрейкера?

— Зовсім нічого,— відповів Бен. — Я навіть не впевнений, що бажаю з ним познайомитися. У мене в роботі зараз перспективна книжка, і вона міцно зав'язана на певному уявленні про Дім Марстена і мешканців того дому. З'ясування того, що Стрейкер абсолютно ординарний бізнесмен, а я впевнений, що так воно й є, може вивести мене з ладу.

— Я не думаю, щоб аж до такого дійшло. Знаєте, він сьогодні відкрив ту крамницю. Заходила Сюзі Нортон з матір'ю, я розумію… дідько, більшість жінок у місті відмітились там з розглядинами. За словами Делла Маркі, а він годне віри джерело, навіть Мейбел Вертс пришкандибала. Схоже, він невідпорний чоловік. Одягнений як денді, надзвичайно витончений, абсолютно лисий і чарівливий. Мені казали, він навіть продав декілька речей.

Бен вищирився:

— Чудово. А хто-небудь бачив другого члена їхньої команди?

— Він нібито десь у закупівельній поїздці.

— Чому «нібито»?

Метт незатишно знизав плечима:

— Сам не знаю. Вся ця справа, мабуть, цілком добропорядна, але той дім мене нервує. Це майже так, ніби ці двоє його нашукали. Як ви казали, він, мов той ідол, посідає верхівку свого пагорба.

Бен кивнув.

— І поверх усього іншого, ми маємо чергове зникнення дитини. А ще брат Ралфі, Денні. Помер дванадцятирічним. Причина смерті — злоякісна анемія.

— Що в цьому дивного? Звичайно, прикро…

— Бене, мій лікар — молодий хлопець, якого звуть Джиммі Коді. Я вчив його в школі. Тоді він був малим бешкетником, а тепер гарний лікар. Це лише балачки, майте на увазі. Помовка.

— Окей.

— Я проходив обстеження і ненароком згадав, яке горе з сином Ґліків, який це жах для батьків на довершення того, що інший зник. Джиммі сказав, що у цій справі він консультувався з Джорджем Ґорбі. Хлопчик мав анемію, це так. Він сказав, що кількість червонокрівців у хлопця віку Денні може становити десь від вісімдесяти п'яти до дев'яноста п'яти відсотків. У Денні їх рівень впав до сорока п'яти відсотків.

— Оце так, — мовив Бен.

— Вони прописали йому уколи вітаміну B12 і телячу печінку і, схоже було, це добре діє. Вони збиралися виписати його наступного дня. Аж тут бах, він раптом мертвий.

— Вам не варто дозволити, щоби про це дізналася місіс Вертс, — сказав Бен. — Вона видивлятиметься в парку аборигенів з духовими трубками й отруйними стрілами.

— Я досі не згадував про це нікому, крім вас. І не збираюся. І до речі, Бене, на вашому місці я б тримав мовчанку про зміст вашої книжки. Якщо Лоретта Старчер запитає, про що ви пишете, скажіть їй, що про архітектуру.

— Я вже отримував таку пораду.

— Від Сюзен Нортон, безсумнівно.

Бен поглянув собі на годинник і підвівся:

— Говорячи про Сюзен…

— Самець, що залицяється, розпушує все пір'я, — сказав Метт. — Такі справи, я мушу їхати до школи. Ми переставляємо мізансцени у третьому акті нашої шкільної п'єси, комедії великого соціального значення під назвою «Проблема Чарлі».

— І яка в нього проблема?

— Прищі, — сказав Метт і вищирився.

Вони вирушили до дверей разом, Метт затримався, щоб натягнути вицвілу спортивну куртку з логотипом школи. Бенові подумалося, що фігура в нього радше якогось старіючого тренера-легкоатлета, аніж сидня-вчителя мови й літератури, тобто — якщо не зважати на обличчя, яке в нього було інтелігентним, хоча мрійливим і якимсь таким невинним.

— Послухайте, — спитав Метт, коли вони вийшли на ґанок, — що у вас заплановано на вечір цієї п'ятниці?

— Сам не знаю, — сказав Бен. — Я гадав, що ми з Сюзен, можливо, з'їздимо в кіно. Це все, що я наразі можу сказати.

— Я міг би запропонувати дещо інше, — сказав Метт. — Можливо, нам утрьох варто сформувати щось на кшталт комітету, поїхати на пагорб у Дім Марстена і відрекомендуватися новому пану. Від імені міста, звичайно.

— Звичайно, — сказав Бен, — як жест ординарної ввічливості, чи не так?

— На кшталт сільського вітального візка, — погодився Метт[1].

— Скажу про це сьогодні Сюзен. Гадаю, вона буде за.

— Добре.

Коли Бенів «сітроен» завуркотів геть, Метт підняв руку і помахав. Бен навзаєм двічі прогудів, а потім його задні вогні зникли за пагорбом. Після того, як звук машини вщухнув, Метт майже цілу хвилину простояв на ґанку з руками в кишенях, з очима, обернутими до дому на пагорбі.

3

Вечірніх репетицій п'єси в четвер не було, тож близько дев'ятої Метт поїхав до «Делла» випити два чи три кухлі пива. Якщо той клятий різун Джиммі Коді не прописує йому нічого проти безсоння, він пропише собі того сам.

---

[1] «Welcome Wagon» — давня традиція вітання нових поселенців дарунками, яку розвинула заснована 1928 р. компанія, представниці якої відвідують нових мешканців кварталу з набором подарунків, купонів і буклетів від місцевих крамниць та інших бізнесів.

«У Делла» негусто бувало народу, коли не грав якийсь гурт. Метт побачив лише трьох знайомих йому людей: Пронозу Крейґа, котрий леліяв кухля в кутку; Флойда Тіббітса з грозовими хмарами на чолі (він три рази цього тижня балакав із Сюзен, двічі телефоном і один раз особисто, у вітальні Нортонів, і жодна з тих розмов не пішла на добре); та Майка Раєрсона, який сидів в одній з дальніх кабінок під стіною.

Метт підійшов до шинквасу, де Делл полірував склянки і дивився по портативному телевізору «Айронсайда»[1].

— Вітаю, Метте. Як воно справи?

— Добре. Мляво сьогодні.

Делл знизав плечима:

— Йо. Там, у драйв-іні в Ґейтсі, йде пара якихось мотоциклетних фільмів. Я не можу з цим конкурувати. Кухля чи джбанок?

— Хай буде джбанок.

Делл наточив, змахнув піну і долив ще пару дюймів. Метт заплатив і, якусь мить повагавшись, вирушив до кабінки Майка. Майк, як і більшість молоді в Лігві, був профільтрований крізь його мовно-літературні уроки і Метту він подобався. При посередньому інтелекті він досяг вище середніх успіхів, оскільки наполегливо трудився і знову й знову питав про речі, яких не розумів, допоки їх не второпає. На додаток до цього він мав ясне, природне почуття гумору та приємну домішку індивідуалізму, що робило його улюбленцем класу.

— Вітаю, Майку, — сказав він. — Не проти, якщо я приєднаюся до тебе?

Майк Раєрсон підвів голову, і Метта немов струмом вдарило. Перша його реакція: *Наркотики. Важкі наркотики.*

— Звісно, містере Бьорку.

---

[1] «Ironside» (1967–1975) — телесеріал, де головний герой, паралізований внаслідок поранення кулею снайпера колишній шеф детективного департаменту Роберт Айронсайд, продовжує розкривати злочини, працюючи консультантом.

Голос у нього був безживним. Обличчя жахливим, хворобливо-білим, з глибокими темними тінями під очима. Самі очі здавалися величезними і запаленими. У напівтемряві таверни його руки блукали по столу, неначе привиди. Перед ним стояв неторкнутий кухоль пива.

— Як твої справи, Майку?

Метт налив собі кухоль пива, не даючи волі власним рукам, яким праглось тремтіти.

Його життя завжди відзначалося м'якою плинністю, такий собі графік з коливаннями підйомів і понижень (і навіть ці заклякли у передгір'ях, відтоді як тринадцять років тому померла його мати); до причин, що тривожили це життя, належали гідні жалю історії деяких з його учнів. Біллі Ройко у збитому гелікоптері загинув у В'єтнамі за два місяці до припинення вогню; Селлі Ґрір, одну з найкмітливіших і найжвавіших учениць, яких він бодай колись мав, убив її п'яний бойфренд, коли вона сказала, що хоче з ним розійтися; Ґері Коулмен, котрий осліп через якесь незбагненне виродження зорового нерва; брат Бадді Мейберрі Даґ, єдина добра дитина у всьому тому дубуватому клані, потонув у Олд Орчард Біч[1]; і наркотики, та маленька смерть. Не всі з тих, хто вступив у води Лети, вважали за потрібне в ній скупатися, але таких було достатньо — дітей, які зробили марення своїм харчем.

— Справи? — повільно повторив Майк. — Я не знаю, містере Бьорку. Не дуже добре.

— На яке це лайно ти запав, Майку? — лагідно запитав Метт.

Майк подивився на нього, не розуміючи.

— Торч, — сказав Метт. — Амфі? Секон? Кокс? Чи це…

— Я не на наркоті, — сказав Майк. — Гадаю, я хворий.

— Це правда?

— Я ніколи в житті важкої наркоти не пробував, — промовив Майк і, здавалося, ці слова коштують йому жахливих

---

[1] Old Orchard Beach («Прибережний Старий сад») — засноване 1653 р. місто, популярний літній курорт на океанському узбережжі штату Мейн.

зусиль. — Тільки траву, та й її не торкався вже чотири місяці. Я хворий… захворів у понеділок, як я думаю. У неділю ввечері я заснув на Злагідному Пагорбі, розумієте. І проспав там аж до ранку понеділка.

Він повільно похитав головою.

— Я паскудно почуваюся. Відтоді мені паскудно. І здається, мені щодня все гірше.

Він зітхнув і, здалося, цей присвист повітря струснув усе його тіло, мов сухий листок на якомусь осінньому клені.

Метт подався вперед, стурбований:

— Це сталося після похорону Денні Ґліка?

— Йо, — знову подивився на нього Майк. — Коли вже всі поїхали, я туди знову повернувся, щоби все там закінчити, але той йобаний — вибачте мені, містере Бьорку — Роял Сону так і не з'явився. Я довго його чекав і от тоді, мабуть, і почалася моя хвороба, бо все після того, воно… ох, як мені болить голова. Так, що важко думати.

— Що ти пам'ятаєш, Майку?

— Пам'ятаю?

Майк поглянув у золоті глибини свого пивного кухля і задивився на бульбашки, які відривалися від стінок і спливали на поверхню, щоб випустити з себе газ.

— Я пам'ятаю спів, — сказав він. — Найсолодший, який лишень коли-небудь чув. І таке відчуття ніби… ніби тону. Тільки воно було приємним. Якби ще не ті очі. Ті очі.

Він вчепився собі за лікті й здригнувся.

— Чиї очі? — нахиляючись вперед, запитав Метт.

— Такі червоні очі. Ох, і лячні очі.

— *Чиї?*

— Я не пам'ятаю. Ніяких очей. Мені все те наснилось, — відштовхував Майк це від себе. Метт ледь не явно бачив, як він це робить.

— Я більше нічого на пам'ятаю про вечір неділі. Я прокинувся вранці у понеділок на землі і спершу навіть не міг встати, такий я був зморений. Але зрештою підвівся. Вставало сонце і я злякався, що спечуся. То я пішов у ліс

до струмка. Та так заморився. Ох, страшне заморився. То я знову заснув. І проспав до… ну, до четвертої чи п'ятої години.

Він видав якесь таке зсушене, папірчасте хихотіння:

— Я був весь закиданий листям, коли прокинувся. Але почувався вже трохи краще. Я піднявся і пішов до свого траку.

Він повільно провів долонею собі по обличчю:

— Хоча якимсь чином у неділю ввечері з хлопчиком Ґліків я покінчив. Дивно. Я того навіть не пам'ятаю.

— Покінчив?

— З Роялом чи без Рояла, а могилу було цілком засипано. Обкладено дерниною та все таке інше. Гарна робота. Не пам'ятаю, як її робив. Мабуть, був уже дуже хворим.

— А де ти провів вечір понеділка?

— У себе вдома. Де ж іще?

— Як ти почувався зранку у вівторок?

— Я у вівторок прокинувся не вранці. Проспав весь день. Прокинувся аж увечері.

— А тоді ти як почувався?

— Жахливо. Ноги неначе гумові. Пішов попити води і ледве не впав. Мусив сунути до кухні, спираючись на меблі. Кволий, як те кошеня.

Він нахмурився.

— На вечерю у мене була бляшанка «Дінті Мур» — знаєте, оті м'ясні консерви[1] — але їсти я не міг. Просто подивлюся на те, і мене неначе ось-ось виверне. Як ото коли жахливе похмілля і хтось тобі показує їжу.

— То ти так нічого й не їв?

— Я намагався, та все виблював. Але мені трохи покращало. Я пішов і трохи погуляв. Потім повернувся додому і знову ліг.

Його пальці на столі кружляли по старих пивних колах.

---

[1] «Dinty Moore» — бренд, під яким з 1930-х років випускає консервовану телятину корпорація «Hormel Foods», це від їхнього бренду консервованої свинини «Spam» пішла назва небажаних електронних повідомлень.

— Перед тим як лягати, мені стало страшно. Точно, як ото малій дитині страшно Алламагусалума. Я обійшов хату і перевірив, чи всі вікна замкнені. І спати ліг з усюди ввімкнутим світлом.

— А вчора зранку?

— Гммм? Ні… вчора прокинувся тільки о дев'ятій вечора.

Він знову видав те шелесливе хихотіння.

— Пам'ятаю, я ще подумав, якщо так і далі буде, я спатиму безпросипно. А це ж саме те, що роблять мертві.

Метт тривожно його роздивлявся. Підвівся Флойд Тіббітс, вкинув четвертак у джукбокс і почав тикати кнопки пісень

— Дивно, — сказав Майк. — Коли я прокинувся, вікно в моїй спальні було відчинене. Мабуть, я сам його відчинив. Мені наснився сон… хтось стоїть за вікном і я встаю… встаю, щоб його впустити. Як ото встають, щоб впустити старого друга, котрий змерз… або зголоднів.

— Хто це був?

— То ж був лише сон, містере Бьорку.

— Але в тому сні хто це був?

— Я не знаю. Я хотів було спробувати щось з'їсти, але від самої думки про це мені схотілось ригати.

— Що ти робив?

— Я дивився телевізор, поки не кінчився Джонні Карсон[1]. Мені стало значно краще. Потім я ліг спати.

— Вікна ти замикав?

— Ні.

— І проспав увесь день?

— Я прокинувся на заході сонця.

— Слабкий?

— Хочу от розібратись, — провів він собі рукою по обличчю. — Я почуваюся таким розбитим! — вигукнув він

---

[1] Johnny Carson (1925–2005) — актор і продюсер, ведучий іменної розважально-інформаційної програми, яка протягом 1962–1992 років виходила п'ять разів на тиждень пізно ввечері на каналі NBC, усталивши формат сучасного ток-шоу.

якимсь ламким голосом. — Це просто грип чи щось таке подібне, правда, містере Бьорку? Насправді я не дуже хворий, правда ж?

— Я не знаю, — сказав Метт.

— Я думав, кілька кухлів пива мене збадьорять, але я не можу цього пити. Я зробив один ковток і мало не вдавився. Той минулий тиждень… все це здається поганим сном. І мені страшно. Мені жахливо страшно.

Майк затулив обличчя долонями з тонкими пальцями, і Метт побачив, що він плаче.

— Майку?

Без відповіді.

— Майку. — Він делікатно прибрав руки Майка з його обличчя. — Я хочу, щоб ти сьогодні поїхав ночувати до мене. Я хочу, щоби ти спав у мене в гостьовій кімнаті. Ти це зробиш?

— Гаразд. Мені однаково.

Він витер рукавом собі очі з летаргічною повільністю.

— А завтра я хочу, щоб ти поїхав зі мною до лікаря Коді.

— Гаразд.

— Тоді ходімо. Поїдемо.

Йому майнула думка подзвонити Бену Міерзу, але він цього не зробив.

4

Коли Метт постукав у двері, Майк Раєрсон відповів:

— Заходьте.

Метт увійшов з піжамою.

— Воно буде трохи завеликим…

— Дякую, містере Бьорку. Я сплю просто в нижній білизні.

Він стояв у трусах, і Метт побачив, яке жахливо бліде в нього все тіло. І ребра в нього видавалися дугастими борознами.

— Поверни голову, Майку. У цей бік.

Майк покірно повернув голову.

— Майку, звідки в тебе взялися ці рубці?

Майкова рука торкнулася його горла збоку під нижньою щелепою.

— Я не знаю.

Метт завагався. Потім підійшов до вікна. Засувка була надійно зафіксована, але він однаково поклацав нею туди-сюди своїми спантеличеними руками. Знадвору на шибку важко тисла пітьма.

— Погукай мене вночі, якщо тобі буде щось треба. *Будь-що*. Навіть якщо тобі просто щось погане насниться. Ти це зробиш, Майку?

— Так.

— Я серйозно кажу. Будь-що. Я тут поряд по коридору.

— Я погукаю.

Зволікаючи, відчуваючи, що він мусив би ще дещо зробити, Метт зрештою вийшов з кімнати.

5

Сам він так і не заснув, і єдине, що утримувало його від дзвінка Бену Міерзу, це розуміння, що у Єви зараз усі сплять. У пансіоні повно літніх людей, і коли пізно вночі дзвонив телефон, це означало, що хтось помер.

Він лежав у неспокої, дивлячись, як флуоресцентні стрілки годинника пересуваються від одинадцятої тридцяти до дванадцятої. Дім стояв неприродно мовчазним — можливо, тому що його вуха були свідомо налаштовані на те, щоб вловлювати найлегший звук. Дім був старий, міцно збудований, і його стогони осідання здебільшого бозна-коли припинилися. Не було жодних звуків, окрім цокотіння годинника та слабеньких подувів вітру надворі. Жодні машини не проїжджали ночами дорогою Теґартів Ручай у будні.

Те, що ти думаєш, божевілля.

Але крок по кроку він був змушений повернутися до первинного припущення. Звичайно, як людині начитаній, це було першим, що прийшло йому в голову, коли Джиммі Коді коротко описав діагноз Денні Ґліка. Вони з Коді тоді разом з цього посміялися. Можливо, це йому кара за той сміх.

Подряпини? Ті цятки не подряпини. То проколи.

Декого вчили, що такого не може існувати; що такі історії, як «Кристабель» Колриджа або та лячна казка Брема Стокера — то лише викрутаси і виверти фантазії[1]. Звісно, монстри існують — це ті люди, що тримають пальці на термоядерних кнопках у шести країнах, це терористи, які захоплюють літаки, це масові вбивці та садисти-ґвалтівники дітей. Але не таке. Дехто це точно знає. Знак диявола на жіночих грудях — то просто родимка; той чоловік, що повернувся з мертвих і в поховальних покровах постав перед дверима своєї дружини, просто страждав на локомоторну атаксію[2], хокало, що белькоче й вовтузиться в кутку дитячої спальні — всього лише купка ковдр. Деякі каноніки проголосили, що навіть Бог, цей поважний білий чародій, уже помер.

Він був майже дощенту знекровлений.

Ні звуку з того кінця коридору. Метт подумав:

«А сам Майк спить, як той камінь». Ну, а чому ні? Навіщо ж іще він запросив його до себе додому, як не для доброго нічного сну, не… не збурюваного кошмарами?

Він виліз із ліжка, ввімкнув лампу і пішов до вікна. Звідси можна було побачити гребінь даху Дому Марстена, запушений паморозззю місячного сяйва.

Мені страшно.

---

[1] Samuel Taylor Coleridge (1772–1834) — англійський поет «Озерної школи» своєю готичною поемою «Christabel» (1797–1800) про знайдену в лісі дівчину з таємничим знаком під груддю вплинув на Едґара По та інших містиків; «Abraham» Bram Stoker (1847–1912) — ірландський письменник, автор основоположного в жанрі «вампіри і жахи» роману «Дракула» (1897).

[2] Алюзія на сюжет оповідання Ред'ярда Кіплінга «Love O' Women», а також на те, що від зумовленої сифілісом хвороби локомоторна атаксія, яка проявляється розладом координації рухів, помер Брем Стокер.

Але насправді ще гірше; він на смерть переляканий. Його розум перебіг старовинними засобами захисту від неназиваної немочі: часник, опрісноки і свята вода, розп'яття, троянда, текуча вода. Він не мав жодних святинь. Він був позацерковним методистом і приватно вважав, що Джон Ґроґґінс — це гівнюк західного світу.

Єдина релігійна річ у його хаті…

Мляво, але ясно чутно в мовчазному будинку прозвучали слова, промовлені голосом Майка Раєрсона, промовлені з мертвотною інтонацією сплячого:

— Так. *Увійдіть.*

Метту перехопило дух, потім він видихнув беззвучним скриком. Він відчув, як його млоїть від страху. Здалося, що живіт у нього обернувся на свинець. Підтягнулися вгору яєчка. Що це, во ім'я Боже, щойно було запрошено ввійти до його дому?

Скрадливо, звук відвертання засувки на вікні гостьової кімнати. Потім те рипіння дерева проти дерева, коли піднімається рама вікна.

Він міг спуститися на перший поверх. Побігти, дістати Біблію з комода у їдальні. Бігом повернутись нагору, розчахнути двері гостьової кімнати, високо тримаючи Біблію:

Во ім'я Отця, і Сина, і Духа Святого я наказую тобі піти геть…

Але хто це там зараз?

«Погукай мене вночі, якщо тобі буде щось треба».

Але я не можу, Майку. Я стара людина. Мені страшно.

Ніч вдерлася в його мозок і перетворила його на цирк страхітливих образів, які то витанцьовували з тіней, то ховалися в них. Білі клоунські обличчя, величезні очі, гострі зуби, постаті, що вислизають із тих тіней з довгими, білими руками, які тягнуться до… до…

З нього вирвався тріпотливий стогін, і він затулив собі долонями обличчя.

Я не можу. Мені страшно.

Він не зміг би постати, навіть якби почала обертатися мідна ручка його власних дверей. Його паралізувало страхом, він дико картав себе за те, що взагалі поїхав цього вечора до Делла.

Мені страшно.

І в цій жахливій, важкій мовчазності будинку, сидячи на своєму ліжку зі схованим у долонях обличчям, він почув тоненький, милий, злобний дитячий сміх

… а тоді звуки смоктання.

ЧАСТИНА ДРУГА
Імператор Морозива

Імператор Морозива

Погукайте крутильника великих сигар, отого,
М'язистого, і припросіть його, хай сколочує
В кухонних чашах хтиві вершки,
Хай дівки собі тиняються в сукнях отих,
Які їм любо носити, і хлопці нехай
Приносять квіти в старих газетах.
Хай фінал не здається загрозливим.
Імператор єдиний — Імператор Морозива.

Дістаньте з отого комода соснового,
В якого брак трьох скляних ручок, оте покривало,
На якім вона колись вишила трьох голубків,
І накрийте ним її так, щоб сховати обличчя.
А якщо стирчатимуть її мозолисті ступні, то й нехай.
Буде видно, як вона змерзла, як заніміла.
Нехай лампи промінь світить упрост, а не вбік зіва.
Імператор єдиний — Імператор Морозива.

Воллес Стівенс[1]

У цій колоні
Є діра. Чи бачиш ти
Королеву Мертвих?

Джордж Сеферіс

---

[1] Wallace Stevens (1879–1955) — американський поет, лавреат Пулітцерівської премії, все життя працював високооплачуваним юристом; вірш «The Emperor of Ice-Cream» було опубліковано в його першій збірці «Harmonium» (1922).

Розділ восьмий
Бен (III)

1

Цей грюкіт тривав, мабуть, уже доволі довго, здавалося, відлунюючи з далечіні проспектів сну, поки Бен повільно виборсувався до тями. Надворі було темно, але, перевернувшись узяти й піднести собі до очей годинник, він збив його на підлогу. Він почувався дезорієнтованим і наляканим.

— Хто там? — гукнув він.

— Це Єва, містере Міерзе. Вас кличуть до телефону.

Він встав, натягнув штани і з голими грудьми відчинив двері. Єва Міллер стояла в білому махровому халаті, з обличчям, сповненим гальмівної вразливості людини, яка ще на дві п'ятих залишається сонною. Вони дивилися одне на одного безцеремонно, і Бен подумав: «*Хтось захворів? Хтось помер?*»

— Міжміський?

— Ні, це Метью Бьорк.

Почуте не дало полегшення, як мусило б.

— Котра зараз година?

— Початок на п'яту. Голос у містера Бьорка вельми стривожений.

Бен зійшов донизу і взяв телефонну слухавку.

— Метте, це Бен.

Метт засапано дихав у слухавку, його віддихи звучали короткими, різкими хрипами.

— Ви можете приїхати, Бене? Зараз же?

— Так, гаразд. У чому річ? Ви захворіли?

— Не по телефону. Просто приїздіть.

— За десять хвилин.

— Бене?

—Так?

— У вас є розп'яття? Чи медальйон Святого Христофора?[1] Що-небудь таке?

— Дідько, ні. Я ж… тобто був… баптист.

— Гаразд. Швидше приїздіть.

Бен повісив слухавку й притьмом вирушив нагору. Єва стояла, спираючись рукою на балясину, з обличчям, сповненим занепокоєння й нерішучості: з одного боку, бажаючи знати, а з другого — не бажаючи втручатися в справи свого пожильця.

— Містер Бьорк захворів, містере Міерзе?

— Сказав, що ні. Він просто попрохав мене… Скажіть, ви часом не католичка?

— Мій чоловік був.

— У вас є розп'яття, чи вервиця, чи медальйон Святого Христофора?

— Ну… у спальні є розп'яття мого чоловіка… я могла б…

— Так, якщо можна.

Човгаючи хутряними капцями, Єва по вицвілій килимовій доріжці вирушила коридором. Бен зайшов до своєї кімнати, надягнув учорашню сорочку і встромив босі ступні в лофери. Коли він знову вийшов, біля дверей уже стояла Єва, тримаючи розп'яття. Воно вловлювало світло, віддзеркалюючи його тьмяним сріблом.

— Дякую вам, — сказав Бен, беручись за хрест.

— Це містер Бьорк попросив вас?

— Так, він.

Вона нахмурилася, тепер уже не така сонна.

— Він не католик. Я не вірю, що він ходить до церкви.

— Він мені не пояснював.

— О, — кивнула вона, зображуючи розуміння, і віддала йому розп'яття. — Акуратно з ним, будь ласка. Воно для мене багато значить.

---

[1] Св. Христофор — святий великомученик III століття, шанований всіма християнськими конфесіями, у яких визнають святих; вважається, що медальйон з його зображенням і написом «Св. Христофоре, захисти нас» вберігає подорожніх і від раптової смерті.

— Я розумію. Буду акуратним.

— Я сподіваюся, з містером Бьорком все гаразд. Він гарна людина.

Бен спустився вниз і вийшов на ґанок. Він не міг, тримаючи розп'яття, одночасно ритися, нашукуючи ключі від машини, але замість того, щоби просто перекласти хрест із правої руки в ліву, він повісив його собі на шию. Срібло затишно сковзнуло йому по сорочці, і, сідаючи до машини, Бен навряд чи усвідомлював, що почувається втішеним.

2

На нижньому поверсі будинку Метта світились усі вікна, і коли, завертаючи на заїзд, Бен мазнув фарами по фасаду, Метт відчинив двері й чекав на нього.

Бен пішов доріжкою, готовий майже до всього, проте обличчя Метта все одно його шокувало. Воно було смертельно блідим, з тремтячими губами. Здавалося, його вирячені очі й не зморгнуть.

— Ходімо до кухні, — сказав він.

Бен ступив у дім, і напівсвітло там ураз впіймало хрест, що лежав на його грудях.

— Ви таки принесли.

— Це річ Єви Міллер. Що сталося?

Метт повторив:

— У кухні.

Коли вони минали сходи, які вели на другий поверх, він поглянув угору й заразом начебто відсахнувся.

Кухонний стіл, за яким вони їли спагеті, зараз стояв порожнім, за винятком трьох речей, дві з яких були звичайними: чашка кави, старомодна Біблія із застібкою та револьвер .38 калібру.

— Отже, що сталося, Метте? Вигляд у вас жахливий.

— А може, мені все те наснилося, але, дякувати Богу, ви тут, — підхопив він револьвер і зараз нервово крутив його в руках.

— Розкажіть мені. І припиніть гратися з отою штукою. Він заряджений?

Метт поклав револьвер і п'ятірнею скуйовдив собі волосся.

— Так, заряджений. Хоча не думаю, щоб від нього була б якась користь… хіба що самому мені скористатися ним проти себе.

Він реготнув скреготливим, нездоровим сміхом, неначе залізом по склу.

— Припиніть отаке.

Різкість цього тону зламала той чудернацький, застиглий вираз у його очах. Він струснув головою, не так, як, буває, виказують своє заперечення люди, а як ото струшуються деякі звірі, виходячи з холодної води.

— Там, нагорі, мертва людина, — сказав він.

— Хто?

— Майк Раєрсон. Він працює на місто. Доглядачем громадських місцин.

— Ви впевнені, що він мертвий?

— Нутром відчуваю, хоча я навіть не зазирав туди, щоб подивитись на нього. Не наважився. Тому що, з іншого погляду, він може бути зовсім не мертвим.

— Метте, ви говорите щось геть без сенсу.

— Ви ж не думаєте, ніби я сам цього не розумію? Я проказую дурниці і думки в мене божевільні. Але крім вас, звернутися мені не було до кого. В усьому Салимовому Лігві ви єдина людина, яка здатна… здатна…

Він потрусив головою і розпочав знову:

— Ми балакали про Денні Ґліка.

— Так.

— І про те, що він міг померти від злоякісної анемії… чи як назвали б це наші дідусі, «просто змарнів і скапнув».

— Так.

— Ховав його Майк. І Майк же був знайшов собаку Віна П'юрінтона, насадженого на ворота цвинтаря Злагідний Пагорб. Учора ввечері я зустрів Майка Раєрсона у Делла і…

3

— …і я не зміг туди ввійти, — закінчив він. — Не міг. Я просидів у себе на ліжку майже чотири години. Потім я, неначе якийсь злодій, прокрався донизу і зателефонував вам. Що ви про це думаєте?

Бен вже був зняв із себе розп'яття; тепер він задумливо тицяв пальцем у мерехтливу купку делікатного ланцюжка. Була вже майже п'ята година і небо на сході рожевіло світанком. Поблякнув флуоресцентний плафон під стелею.

— Я думаю, нам краще піднятися нагору до вашої гостьової кімнати і подивитися. Це все, що я наразі можу придумати.

— Зараз, коли у вікно потрапляє світло, все це здається кошмаром якогось безумця, — тремтливо реготнув Метт. — Я сподіваюся, так і є. Я сподіваюся, Майк зараз спить собі, як дитя.

— Ну, то ходімо, подивимось.

Метт із зусиллям стиснув губи.

— Окей.

Він опустив погляд на стіл, а потім запитально подивився на Бена.

— Звичайно, — кивнув Бен і навісив розп'яття Метту на шию.

— З ним я дійсно якось краще почуваюся, — ніяково засміявся той. — Як ви вважаєте, мені дозволять залишити його на собі, коли мене повезуть до Аґасти?[1]

Бен спитав:

— Хочете взяти револьвер?

— Ні, гадаю, ні. Бо як засуну його за пояс, то відстрелю собі яйця.

Вони вирушили вгору сходами, Бен попереду. Нагорі в обидва боки розходився короткий коридор. В одному

---

[1] Augusta — засноване у 1754 р. місто, столиця штату Мейн; у 1840 р. там було відкрито перший у США психіатричний шпиталь, який з 2004 р. називається «Ріверв'ю».

його кінці були відчинені двері Меттової спальні, потік блідого світла лампи виливався на помаранчеву килимову доріжку.

— Це в іншому кінці, — сказав Метт.

Бен пройшов коридором і зупинився перед дверима гостьової кімнати. Він не повірив у ту монструозність, яку мав на увазі Метт, та однак усвідомив, що його затопило хвилею найчорнішого страху, якого він навряд чи бодайколись знавав.

Відчиниш двері, а він там висить зі сволока. З обличчям набряклим, роздутим, чорним, а потім очі розплющуються, розпухають в очницях, проте вони БАЧАТЬ тебе і радіють, що ти прийшов…

Цей спогад майже суцільно збурив увесь той чуттєвий досвід, і на якусь мить цієї тотальності Метта паралізувало. Він навіть відчув запах тиньку і дикий дух гніздовищ тварин. Йому здалося, що ці прості лаковані двері гостьової кімнати Метта Бьорка стоять між ним і всіма таємницями пекла.

Потім він повернув ручку і штовхнув двері досередини. Метт тулився біля його плеча, він міцно тримав Євине розп'яття.

Вікно гостьової кімнати дивилося прямо на схід, де лише щойно над обрієм з'явилася верхня дужка сонця. Перші ясні промені сяяли просто крізь вікно, виокремлюючи кілька золотистих цяток, що спускалися снопиком до білого лляного простирадла, натягнутого Майком Раєрсоном собі на груди.

Бен подивися на Метта й кивнув.

— З ним усе гаразд, — прошепотів він. — Спить.

Метт промовив безживно:

— Вікно відчинене. Воно було зачинене й замкнуте. Я перед цим перевіряв.

Бенові очі зосередилися на верхньому краї бездоганно випраного простирадла, яке покривало Майка. Там видні-

лася єдина крихітна, висохла до бордового кольору, краплина крові.

— Я не думаю, що він дихає, — сказав Метт.

Бен ступив два кроки вперед і зупинився.

— Майку? Майк Раєрсон. Прокидайся, Майку!

Жодної реакції. Майкові вії лежали цнотливо заплющеними. На лобі в нього вільно розсипалося скуйовджене волосся, і Бен подумав, що в цьому першому делікатному світлі він більш ніж гарний; він був зараз красивий, як профіль якоїсь грецької статуї. Легка рожевість квітла на його щоках, а на тілі не вбачалося жодної смертельної блідості, про яку згадував Метт, — тільки тони здорової шкіри.

— Звісно ж, він дихає, — дещо дратівливо промовив Бен. — Просто міцно спить. Майку, — простягнув він руку і легенько струснув Раєрсона.

Майкова ліва рука, яка вільно лежала поперек його грудей, в'яло впала збоку від ліжка, протатакавши кісточками пальців об підлогу, неначе просячи дозволу ввійти.

Підступив ближче Метт і підняв цю в'ялу руку. Свій вказівний палець він притис до її зап'ястя.

— Немає пульсу.

Він почав її відпускати, згадав той неприємний стукіт пальців об підлогу і поклав руку Майку Раєрсону на груди. Вона знову почала було сповзати і він повернув її назад, притиснувши щільніше, з гримасою.

Бен не міг у таке повірити. Він спить, мусить-бо. Добрий колір шкіри, явна піддатливість м'язів, губи напіврозтулені, немов щоби втягувати повітря… його затопило нереальністю. Він приклався зап'ястком до Раєрсонового плеча і переконався, що шкіра в того прохолодна. Наслинивши собі пальця, він потримав його перед тими напіврозтуленими губами. Нічого. Ані пушинки дихання.

Вони з Меттом перезирнулись.

— Рубці на шиї? — запитав Метт.

Бен узявся пальцями за підборіддя Майка і почав його делікатно повертати, поки щока не лягла на подушку. Ці маніпуляції зрушили ліву руку, і кісточки пальців знову стукнули об підлогу.

Не було ніяких рубців у Майка Раєрсона на шиї.

4

Вони знову сиділи за кухонним столом. Було 5:35 ранку. Вони чули мукання Ґріффенових корів, яких випускали на східне пасовище під пагорбом, поза тією смугою чагарника з підліском, що затуляла від очей Теґґартів Ручай.

— Згідно з фольклорними переказами, сліди зникають, — раптом промовив Метт. — Коли жертва помирає, сліди зникають.

— Я це знаю, — сказав Бен. Він пам'ятав це з «Дракули» Стокера і фільмів студії «Молот», у яких грав Крістофер Лі[1].

— Ми мусимо осиковим кілком пробити його серце.

— Подумайте краще, — сказав Бен і відсьорбнув кави. — Таке було б збіса важко пояснити присяжним коронерського суду[2]. Щонайменше, ви підете до в'язниці за наругу з трупа. А ще імовірніше — в дурку.

— Ви вважаєте мене божевільним? — тихо запитав Метт.

Без жодного помітного вагання Бен відповів:

— Ні.

— Ви вірите мені щодо тих міток?

— Не знаю. Гадаю, що мушу. Навіщо б вам мені брехати? Я не вбачаю для вас жодної вигоди в такій брехні. Можу припустити, що ви б брехали, якби самі його вбили.

— Тоді, можливо, я це й зробив, — сказав Метт, вдивляючись у нього.

---

[1] Christopher Lee (1922–2015) — англійський актор, найбільше уславлений ролями різних зловмисників і зокрема графа Дракули в продукції заснованої 1934 р. британської кіностудії «Hammer», яка спеціалізувалася на фільмах жахів.

[2] Coroner — слідчий з причин незвичайних смертей у країнах англосаксонського права, вердикт якого ухвалює (або ні) спеціальний суд присяжних.

— Є три речі, які цьому суперечать. Перша: який у вас мотив? Вибачте мені, Метте, але ви занадто старий, щоби вас дуже добре спонукали такі класичні речі, як ревнощі або гроші. По-друге, яким ви скористалися методом? Якщо це була отрута, то він, мабуть, помер дуже легко. Він вочевидь виглядає достатньо сумирним. А це зразу ж виключає більшість доступних отрут.

— А який у вас третій довід?

— Жоден вбивця при здоровому глузді не вигадував би для прикриття заподіяного ним таку, як оце у вас, історію. Це було би безумством.

— Ми продовжуємо повертатися до мого психічного здоров'я, — зітхнув Метт. — Я знав, що так і буде.

— Я не вважаю вас божевільним, — сказав Бен, злегка наголосивши на першому слові. — Ви здаєтеся достатньо раціональним.

— Проте ви ж не лікар, авжеж? — перепитав Метт. — А божевільні люди інколи здатні надзвичайно добре імітувати розсудливість.

Бен погодився:

— То до чого це нас підводить?

— Ні до чого.

— Ні. Ні ви, ні я не можемо цього собі дозволити, оскільки там нагорі лежить мертва людина і дуже скоро це треба буде пояснювати. Що сталося, захоче дізнатися констебль, так само й судмедексперт, так само й окружний шериф. Метте, могло таке бути, щоби Майк Раєрсон цілий тиждень хворів на якийсь вірус і зненацька помер у вашому домі?

Уперше відтоді, як вони знову спустились донизу, Метт виявив ознаки збудження.

— Бене, я ж вам казав, що він мені розповідав! Я бачив ті рубці в нього на шиї! І я чув, як він когось запрошував до мого будинку! Тоді я почув… Боже, я почув той сміх!

Його очі знову набрали того химерного, спантеличеного вигляду.

— Гаразд, — сказав Бен.

Він підвівся і пішов до вікна, намагаючись упорядкувати власні думки. Піддавалися вони цьому важкувато. Як він уже був казав Сюзен, схоже, що все почало виходити з-під контролю.

Він дивився в бік Марстенового Дому.

— Метте, ви розумієте, що почнеться, якщо ви бодай шепнете комусь про те, що розповіли мені?

Метт не відповів.

— Коли ви йтимете вулицею, люди у вас за спиною крутитимуть собі пальцем біля скроні. Уздрівши вас, малі діти діставатимуть свої воскові гелловінські ікла й вискакуватимуть з криком «Ууу!», коли ви минатимете їхні живоплоти. Хтось вигадає лічилку на кшталт: «*Раз, і два, і три, й чотири, крові насмокчусь без міри*». Її підхоплять старші школярі, і ви чутимете її, проходячи там коридорами. На вас почнуть дивно поглядати ваші колеги. Можливі анонімні телефонні дзвінки від людей, які називатимуть себе Денні Ґліком або Майком Раєрсоном. Вони перетворять ваше життя на кошмар. За шість місяців вони витрутять вас із міста.

— Такого не буде. Вони мене знають.

Бен відвернувся від вікна:

— Кого вони знають? Кумедного старого качура, який живе сам-один на дорозі Теґартів Ручай. Лише той факт, що ви неодружений, здатен підштовхнути їх до думки, що у вас клепки не на місці. А яку підтримку можу надати вам я? Я бачив труп, але нічого іншого. Та навіть якби бачив, вони скажуть, що я чужак. Вони навіть дійдуть до того, що почнуть розповідати одне одному, що ми пара педиків, і від цього в нас отакі-от заскоки.

Метт дивився на нього зі спроквола розквітаючим жахом.

— Одне слово, Метте. Цього вже буде достатньо, щоб докінчити вас у Салимовому Лігві.

— Отже, нічого з цим не вдієш.

— Вдієш. Ви маєте певну теорію щодо когось — чи чогось — що вбило Майка Раєрсона. Гадаю, ця теорія доволі проста, щоб її довести або заперечити. Я сам очманілий. Я не можу повірити, що ви збожеволіли, але також я не можу повірити, ніби Денні Ґлік постав з мертвих і, перш ніж убити Майка Раєрсона, цілий тиждень смоктав з нього кров. Але я хочу піддати цю ідею перевірці. А ви мусите допомогти.

— Як?

— Подзвоніть вашому лікарю, Коді його звуть? Потім подзвоніть Паркінсу Ґіллеспі. Нехай машинерія робить своє. Розкажете вашу історію так, ніби вночі ви нічого того не чули. Ви зайшли до Делла й сіли до Майка. Він розказав, що від минулої неділі почувається хворим. Ви запросили його до себе додому. О третій тридцять ранку ви зайшли перевірити, як він там, не змогли його розбудити і зателефонували мені.

— Це все?

— Це все. Коли говоритимете з Коді, ні в якому разі не кажіть, що він мертвий.

— Не мертвий…

— Господи Ісусе, звідки нам це про нього знати? — вибухнув Бен. — Ви помацали в нього пульс і не змогли його знайти; я намагався перевірити, чи він дихає, і теж не зміг. Якби я думав, що комусь буде достатньо таких підстав, щоб зарити мене в могилу, я би здурів к бісу. Особливо, якби я виглядав таким живчиком, як він.

— Це вас турбує так само сильно, як мене, хіба не так?

— Так, це мене турбує, — визнав Бен. — Він схожий на якусь кляту воскову фігуру.

— Гаразд, — сказав Метт. — Ви говорите розсудливо… як це робив би будь-хто в подібній ситуації. При тому, що сам я, гадаю, висловлював божевільні речі.

Бен почав було заперечувати, але Метт відмахнувся:

— Але припустімо… просто гіпотетично… що перша моя підозра є правильною? Ви здатні припустити бодай

найменшу можливість такого в глибині своєї душі? Можливість того, що Майк може… повернутися?

— Як я казав, цю теорію достатньо легко довести або спростувати. І це не те, що турбує мене у всьому цьому.

— А тоді що?

— Одну хвилинку. Спочатку перше. Доказ або спростування має бути не більше ніж вправою з логіки — відкиданням можливостей. Перша можливість: Майк помер від якоїсь хвороби, якогось вірусу чи ще чогось. Як ви це підтвердите або відкинете?

Метт знизав плечима:

— Розтином тіла, я гадаю.

— Саме так. І цим же методом підтверджується або відкидається зловмисна дія. Якщо його хтось отруїв, або застрелив, або змусив з'їсти іриску з пучком у ній дроту…

— Вбивства й раніше проходили нерозпізнаними.

— Звісно, буває. Але я ставлю на патологоанатома.

— А якщо вердикт патологоанатома буде «з невідомих причин»?

— Тоді, — повагом почав Бен, — ми можемо після похорону відвідувати могилу, дивитися, чи не вилазить він звідти. Якщо вилазить — чого я собі уявити не можу — ми знатимемо. Якщо ні, ми постанемо перед тим, що турбує мене.

— Той факт мого божевілля, — повільно промовив Метт. — Бене, я присягаюся ім'ям моєї матері, що ті рубці були там, що я чув, як відчинилось вікно, що…

— Я вам вірю, — спокійно відповів Бен.

Метт застиг. У нього було обличчя людини, яка була скріпилася перед крахом, а того не сталося.

— Вірите? — невпевнено перепитав він.

— Інакше кажучи, я відмовляюся вірити, що ви божевільний або пережили галюцинацію. Я мав власний досвід, колись… досвід, пов'язаний з тим проклятим домом на пагорбі… який змушує мене надзвичайно співчутливо ставитися до людей, чиї історії в світлі раціонального

знання здаються абсолютно навіженими. Я розкажу вам про те, колись.

— Чому не зараз?

— Зараз нема часу. Вам треба зробити ті дзвінки. І я маю ще одне запитання. Ретельно його обдумайте. У вас є якісь вороги?

— Жодного, хто спромігся б на щось подібне.

— Якийсь колишній учень, можливо? Хтось із затаєною образою.

Метт, який точно знав, до якого рівня він впливає на життя своїх учнів, чемно розсміявся.

— Окей, — мовив Бен. — Тут вірю вам на слово.

Він похитав головою:

— Не подобається мені це. Спершу той пес з'являється на цвинтарних воротах. Потім зникає Ралфі Ґлік, помирає його брат, а також Майк Раєрсон. Можливо, щось їх усіх якось пов'язує. Але це… я не можу в таке повірити.

— Краще я зателефоную Коді додому, — сказав Метт, підводячись. — І Паркінс іще буде вдома.

— Зателефонуйте також у школу, скажіть, що захворіли.

— Точно, — невимушено розсміявся Метт. — Це буде в мене перший хворий день за три роки. І причина солідна.

Він пішов до вітальні й почав телефонувати, чекаючи після набору кожного номера, поки дзвінки розбудять сплюхів. Дружина Коді, напевне, порадила йому приймальню Камберлендської лікарні, бо він набирав інший номер, запитав про Коді і після короткого чекання почав викладати свою історію.

Поклавши слухавку, він гукнув у кухню:

— Джиммі буде тут за півгодини.

— Добре, — сказав Бен. — Я піднімуся нагору.

— Не торкайтесь нічого.

— Авжеж.

Діставшись майданчика другого поверху, Бен почув, що Метт уже на телефоні з Паркінсом Ґіллеспі, відповідає на

запитання. Він рушив коридором, і слова змішалися у фонове бурмотіння.

Коли він задивився на двері гостьової кімнати, його знову затопило те відчуття напівзгаданого, напівуявного жаху. Він побачив мисленим зором, як він ступає крок вперед і штовхає двері, прочиняючи їх. Кімната здається більшою, ніби побачена дитячими очима. Тіло лежить так, як вони його залишили, ліва рука звисає на підлогу, ліва щока притиснута до подушки, на якій досі видні лінії складок від зберігання в шафі. Раптом очі розплющуються, і очі ці сповнені бездумного, нелюдського тріумфу. Двері закляпуються. Ліва рука піднімається, пальці скрючені в пазурі, губи кривляться в підступній лисячій усмішці, демонструючи різці, які знічев'я виросли довгими й гострими.

Бен ступив уперед і розіпнутими пальцями штовхнув двері. Злегка рипнули нижні завіси.

Тіло лежало, як вони його залишили, ліва рука упала, ліва щока притиснута до пошивки подушки…

— Паркінс уже їде, — промовив позаду нього Метт на середині коридору, і Бен мало не закричав.

5

Бену подумалося, якою вдалою була фраза «*Нехай машинерія робить своє*». Це було дуже схоже на машину — якийсь із отих досконалих німецьких приладів, сконструйованих із заводного механізму й шестерень; і цифри рухаються в досконалому танці.

Паркінс Ґіллеспі приїхав першим, у зеленій краватці із затискачем ВІВ[1]. В очах його досі були зернятка сну. Він їм сказав, що вже повідомив окружного судмедексперта.

---

[1] VFW = «Ветерани Іноземних Війн» — заснована 1899 р. організація військових ветеранів, які під час служби у ЗС США брали участь у бойових діях на іноземних територіях.

— Він особисто не виїде, цей сучий син, — сказав Паркінс, встромляючи «Пелл-Мелл» у кутик підібганих губ, — але пришле свого заступника й парубка, котрий зробить фотки. Ви торкались турупа?

— У нього рука спала з ліжка, — сказав Бен. — Я спробував покласти її назад, але вона не тримається.

Паркінс зміряв його очима й нічого не сказав. Бен подумав про той жаский стук кісточками пальців об дерев'яну підлогу Меттової гостьової кімнати і відчув у животі нудотний смішок. Він ковтнув, щоб утримати його там.

Нагору першим пішов Метт, а там Паркінс кілька разів обійшов тіло.

— Слухайте, ви певні, що він мертвий? — нарешті запитав він. — Ви пробували його розбудити?

Наступним приїхав лікар, Джеймс Коді, щойно від породіллі у Камберлендській клініці. Після обміну між ними люб'язностями («Приємн'вас бач'ти», — сказав Паркінс і закурив нову сигарету) Метт знову повів усіх нагору. Тепер, подумав Бен, якби всі ми грали на музичних інструментах, ми могли б подарувати цьому парубку реальні проводи. Він відчув, як той смішок намагається знову пробитися вгору до його горла.

Коді відгорнув простирадло і якусь мить нахмурено дивився на тіло. З незворушністю, яка вразила Бена, Метт Бьорк промовив:

— Це нагадує мені те, що ти мені розповідав про того хлопчика, Ґліка, Джиммі.

— То було конфіденційне спілкування, містере Бьорку, — м'яко зауважив Коді. — Якби, що ви таке сказали, дізналися батьки Денні Ґліка, вони б могли подати проти мене судовий позов.

— А чи виграли б?

— Ні, напевно ні, — відповів Джиммі й зітхнув.

— А що там таке про сина Ґліків? — спитав Паркінс, нахмурившись.

— Нічого, — сказав Джиммі. — Жодного зв'язку.

Він послухав стетоскопом, щось пробурмотів, відкотив повіку і посвітив в оскліле око під нею.

Бен побачив, що зіниця звузилась, і досить чутно мовив:

— Господи Ісусе!

— Цікавий рефлекс, хіба не так? — сказав Джиммі.

Він відпустив повіко і воно закрилося з гротескною повільністю, немов цей мрець їм підморгнув.

— Девід Прайн із «Джонса Гопкінса»[1] доповідав про звуження зіниць у деяких трупів до дев'яти годин.

— Він тепер вчений, — пробурчав Метт. — А колись за композицію творів отримував самі «С».

— Вам просто не подобалося читати про розтини, старий ви буркун, — неуважливо відгукнувся Джиммі й дістав невеличкий молоток. Добре, подумав Бен, він дотримується своїх лікарських манер навіть коли пацієнт, як каже Паркінс «туруп». І знову в ньому сколихнувся той темний сміх.

— Він мертвий? — запитав Паркінс і струсив сигаретний попіл у порожню вазу для квітів. Метт скривився.

— О, він мертвий, — сказав йому Джиммі.

Він підвівся, відвернув простирадло Раєрсону зі стіп і постукав по правому коліну. Пальці ніг залишились нерухомими. Бен зауважив у Майка Раєрсона жовті кільця мозолів на підошвах, на п'ятах і на плеснах. Це навернуло його думку до того вірша Воллеса Стівенса про мертву жінку. «*Хай фінал не буде загрозливим,* — хибно процитував він. — *Імператор єдиний — Імператор Морозива*».

Метт гостро поглянув на нього, і на мить здалося, що його самоконтроль похитнувся.

— Що це? — запитав Паркінс.

---

[1] Університет, клініка і ще купа дослідницьких і науково-практичних закладів, які носять це ім'я, були засновані наприкінці XIX століття в Балтиморі на гроші, заповідані на ці справи мільйонером-філантропом Johns Hopkins (1795–1873).

— Такий вірш, — сказав Метт. — Це з одного вірша про смерть.

— Як на мене, це звучить більш схожим на щось із «Продавця Доброго Гумору»[1], — сказав Паркінс і знову струсив попіл у ту саму вазу.

6

— А нас з вами знайомили? — спитав Джиммі, дивлячись угору на Бена.

— Знайомили, але тільки побіжно, — сказав Метт. — Знайомтеся: Джиммі Коді, місцевий коновал — Бен Міерз, місцевий віртуал. І навзаєм.

— Він завжди був метким у таких штуках, — сказав Джиммі. — Саме таким і заробив усі свої гроші.

Вони над тілом потисли один одному руки.

— Містере Міерзе, допоможіть мені його перевернути.

Бен, дещо бридячись, допоміг йому перевернути тіло на живіт. Воно було прохолодним, хоча поки ще не закляклим, досі піддатливим. Джиммі пильно роздивився спину, потім стягнув із сідниць труси-жокеї[2].

— Навіщо це? — запитав Паркінс.

— Я намагаюся за синюшністю шкіри визначити час смерті, — сказав Джиммі. — Кров, як будь-яка інша рідина, має схильність шукати собі найнижчого рівня, коли припиняє працювати помпа.

— Йо, це типу як ото в рекламі «Дрено»[3]. Це ж робота судмедексперта, чи не так?

---

[1] «The Good Humor Man» (1950) — кінокомедія про підозрюваного у вбивстві продавця популярного морозива «Good Humor», різні види якого досі випускаються з 1920 р.

[2] «Jockey» — обтислі труси-брифи, що їх у 1935 р. сконструювали і почали випускати в компанії «Coopers Inc.» і які відтоді з перемінним успіхом змагаються в популярності з трусами-боксерами.

[3] «Drano» — очисний засіб для каналізаційних труб, який з 1923 р. випускає компанія «S. C. Johnson & Son».

— Ви самі знаєте, що він пришле Норберта, — сказав Джиммі. — А Брент Норберт ніколи не ухиляється від маленької допомоги своїх друзів[1].

— Норберт навіть із ліхтарем у руках не здатен власної сраки знайти, — сказав Паркінс і стрелив недопалком сигарети крізь прочинене вікно. — Метте, у вас відірвалася москітна сітка з вікна. Вона лежить там, на моріжку, я бачив, коли заїжджав.

— Справді? — перепитав Метт ретельно виваженим голосом.

— Йо.

Коді вже встиг дістати з саквояжа термометр і, встромивши його тепер Раєрсону в анус, поклав свій годинник на крохмальне простирадло, де той блищав на сильному сонці. Була за чверть сьома.

— Я піду донизу, — сказав Метт дещо здавленим голосом.

— Ви й усі разом можете піти, — сказав Джиммі. — Я побуду тут трішки довше. Поставите каву, містере Бьорку?

— Звичайно.

Всі вийшли і Бен причинив двері на місце події. Його останній погляд назад залишатиметься з ним: яскрава, омита сонцем кімната, чисте простирадло відвернуто, золотий наручний годинник розкидає стріли світла на шпалери і сам Коді, з його кучмою пломенисто-рудого волосся, сидить поряд з тілом, ніби гравюра на металі.

Метт готував каву, коли в старенькому сірому «доджі» приїхав помічник судмедексперта Брентон Норберт. Він увійшов у дім разом з іншим чоловіком, який ніс велику фотокамеру.

— Де воно? — запитав Норберт.

Ґіллеспі великим пальцем кивнув у бік сходів:

— Джим Коді там, нагорі.

---

[1] Фраза, що стала іронічним мемом після пісні рок-гурту Beatles «With a Little Help from My Friends» (1967).

— Гарна справа, — промовив Брентон. — Напевно, парубок уже там труситься аж танцює.

Вони з фотографом рушили нагору.

Паркінс Ґіллеспі долив собі в каву вершків, аж виплеснулося на блюдце, скуштував її за допомогою свого великого пальця, витер палець об штани, закурив чергову «Пелл-Мелл» і спитав:

— А ви як у це вписалися, містере Міерзе?

Отже, Бен з Меттом завели свої пісеньки з танцями й нічого з того, що вони казали, не було відвертою брехнею, але достатньо залишилося несказаним, щоб поєднати цих двох хирлявими путами змови, і достатньо такого, щоби змусити Бена неспокійно загадуватися, чи він зараз не сприяє процесу невинного ошуканства або чомусь більш серйозному, темному. Він подумав, як Метт сказав, що він зателефонував йому, бо він єдина особа у Салимовому Лігві, яка може вислухати таку історію. Які б не мав Метт Бьорк розумові недоліки, подумав Бен, нездатність прочитати характер до них не належала. І від цього йому також було тривожно.

7

До дев'ятої тридцять усе було закінчено. Приїхав катафалк Карла Формена і забрав тіло Майка Раєрсона, і таким чином факт його смерті разом з ним самим залишив будинок і став надбанням міста. Джиммі Коді повернувся до свого кабінету; Норберт з фотографом поїхали до Портленда балакати з окружним судмедекспертом.

Паркінс Ґіллеспі якусь мить постояв на ґанку, дивлячись, як угору дорогою повільно суне катафалк; з-між губ у нього звисала сигарета.

— Кожного разу, як ним кермував Майк, їй-бо, він ніколи не здогадувався, як скоро сам їхатиме у ньому лежачим пасажиром.

Він обернувся до Бена:

— Ви ж поки ще не від'їжджаєте з Лігва, чи як? Хотілося б, щоб ви свідчили перед коронерським журі, якщо вам таке годиться.

— Ні, я не від'їжджаю.

Вицвілі блакитні очі констебля зміряли його:

— Я пер'вірив вас через федералів та інфо-ідент відділ поліції штату в Аґасті. У вас чиста реп'тація.

— Таке приємно дізнатися, — стримано сказав Бен.

— Чув десь, шо ви лицяєтесь до Білла Нортона дочки.

— Винен, — сказав Бен.

— Чудова кралечка, — сказав Паркінс без усмішки.

Катафалк уже зник з очей; навіть гудіння його двигуна стануло до муркоту, який згасав нанівець.

— Гадаю, цими днями вона не часто бачиться з Флойдом Тіббітсом.

— Парку, хіба у вас нема якоїсь нагальної паперової роботи?— делікатно підштрикнув Метт.

Той зітхнув і відкинув недопалок геть.

— Звісно, є. Два примірники, три примірники, не складати, не м'яти, не проколювати[1]. Останні пару тижнів із цією роботою більше мороки, ніж з 'коюсь повною кліщів псицею. Може, якесь прокляття на собі має той старий Дім Марстена.

Бен з Меттом тримали незворушні лиця гравців у покер.

— Ну, б'вайте.

Він підсмикнув штани і пішов до своєї машини. Відчинив водійські двері, а тоді знов обернувся до них.

— Ви, двоє, нічо за спиною в мене не прихов'єте, шо скажете?

— Паркінсе, — сказав Метт, — тут нема чого приховувати. Він помер.

Констебль дивився на них іще якусь мить, ті вицвілі очі гостро зблискували під його гачкуватими бровами, а потім зітхнув:

---

[1] Колись стандартне застереження, друковане на аркушах для офіційних документів, які мусили бути доступними для машинного прочитання тогочасними комп'ютерами.

— Мабуть шо, — сказав він. — Але ж така збіса клята дивина. Той пес, потім син Ґліків, потім той інший син Ґліків, тепер Майк. Це річний обсяг для такого мізерного містечка, як наше. Моя стара бабця завше казала, що бал править трійця, не чвірка.

Він заліз до машини, завів двигун і здав задом із заїзду.

За якусь хвилину він зник за вершиною пагорба, залишивши по собі один прощальний гудок.

Метт бурхливо зітхнув.

— Усе скінчилось.

— Так, — сказав Бен. — Я вимотаний. А ви?

— Теж, але я почуваюся… стрьомно. Ви знаєте це слово, як його використовують діти?

— Так.

— У них є ще однин вираз: кумарні дрижаки. Як ото виходять з кислотного або спідного тріпу, коли навіть бути нормальним шизово. — Він пошкріб пальцями собі обличчя. — Господи, ви, мабуть, думаєте, що я псих. Все це при денному світлі звучить як божевільний белькіт, хіба не так?

— І так, і ні, — сказав Бен. Він невпевнено поклав руку на плече Метту. — Зрозумійте, Ґіллеспі має рацію. Тут щось відбувається. І я дедалі більше й більше думаю, що до цього має стосунок Дім Марстена. Окрім мене, ті люди, що там, нагорі — єдині нові люди в місті. А про себе я знаю, що я нічого не робив. Наша поїздка туди сьогодні ввечері досі актуальна? Сільський вітальний візок?

— Якщо бажаєте.

— Бажаю. Йдіть додому і поспіть. Я зв'яжуся із Сюзен і ввечері ми з нею заїдемо.

— Гаразд. — Метт завагався. — Є ще одна річ. Вона мене бентежить відтоді, як ви сказали про розтини.

— Що?

— Той сміх, що я чув — чи думав, що чую — то був дитячий сміх. Жахливий і бездушний, але все одно дитячий сміх. У поєднанні з розповіддю Майка чи наводить вас це на думку про Денні Ґліка?

— Так, звичайно, що наводить.

— Ви знаєте, якою є процедура бальзамування?

— Не достеменно. З трупа сточують кров і замінюють її якоюсь рідиною. Колись використовували формальдегід, але я певен, зараз у них більш розвинуті методи. І труп патрають від тельбухів.

— Цікаво, чи робили все це з Денні? — промовив Метт, дивлячись на нього.

— Ви достатньо добре знаєте Карла Формена, щоб про це конфіденційно спитати в нього?

— Так, гадаю, я міг би знайти спосіб це зробити.

— Зробіть, за будь-яку ціну.

— Зроблю.

Вони задивилися один на одного на якусь мить довше, і той погляд, що перебіг між ними, був приязним, проте не піддавався визначенню: з боку Метта збентежена викличність раціональної людини, яка була змушена проказувати ірраціональні речі; з Бенового боку — важко визначуваний страх перед силами, яких він не міг достатньо зрозуміти, щоб визначити.

8

Коли він увійшов, Єва прасувала і дивилася «Дзвонимо за долари»[1]. Наразі джекпот піднявся до сорока п'яти доларів і телеведучий діставав телефонні номери з великого скляного барабана.

— Я чула, — промовила вона, коли він відчинив холодильник і дістав колу. — Жахливо. Бідний Майк.

— Це дуже погано.

Він поліз собі до нагрудної кишені і видобув розп'яття на ажурному ланцюжку.

---

[1] «Dialing for Dollars» — започаткована у 1939 р. телевікторина, у якій ведучий дзвонить за вибраним навмання з барабана чиїмсь домашнім телефонним номером, якщо абонент/ка назве оголошений на початку передачі пароль — отримує грошовий приз.

— Вже відомо, що…

— Поки ні, — сказав Бен. — Я дуже втомлений, місіс Міллер. Гадаю, я трохи посплю.

— Звичайно, вам таки слід. Та кімната нагорі така гаряча опівдні навіть під кінець року. Підіть до якоїсь у коридорі нижнього поверху, якщо хочете. Постелі там свіжі.

— Ні, все гаразд. Я знаю кожен скрип у тій, що нагорі.

— Так, людина звикає до своїх, — промовила вона неуважно. — Нащо взагалі містерові Бьорку знадобилося Ралфове розп'яття?

Бен застиг на своєму шляху до сходів, на мить розгубившись.

— Гадаю, він міг думати, що Майк Раєрсон католик.

Єва насунула нову сорочку на кінець прасувальної дошки.

— Він мусив би краще знати. Врешті-решт, він навчав Майка у школі. Усі його родичі були лютерани.

На це Бен відповіді не мав. Він піднявся нагору, стягнув із себе одяг і заліз у ліжко. Сон навалився швидко і важко. Без сновидінь.

9

Коли він прокинувся, було чверть по четвертій. Тіло його було покроплене потом, і верхнє простирадло він скинув ногами з себе геть. Попри це, Бен відчував ясність у голові. Події цього раннього ранку здавались далекими і туманними, а фантазії Метта Бьорка втратили свою нагальність. Його завданням на цей вечір буде лише добрим гумором витрутити їх з нього, якщо зможе.

10

Він вирішив, що зателефонує Сюзен від Спенсера і домовиться зустрітися з нею там. Вони можуть піти до парку і він їй розповість усе від початку й до кінця.

Її думку про це він зможе дізнатися дорогою до Метта, а вдома у Метта вона зможе вислухати його версію й довершити своє судження. Потім рушимо до Дому Марстена. Ця думка викликала в нього під ребрами жмурки страху.

Він так поринув у свої думки, що зовсім не помітив, що хтось сидить у його машині, поки не відчинилися її двері й звідти випросталася висока постать. Якусь мить його розум лишався надто приголомшеним, щоб керувати його тілом; здоровий глузд сахнувся від того, що спершу сприйняв за ожиле опудало. Косі промені сонця немилостиво різко вихопили деталі цієї постаті: старий капелюх «федора», низько натягнутий на вуха;[1] великі темні окуляри; подерте пальто з піднятим коміром; зелені гумові грубі технічні рукавиці на руках.

— Хто… — це все, що Бен встиг із себе видобути.

Постать ступила ближче. Стиснувши кулаки. З нею і той старий жовтий запах, який Бен упізнав як нафталін. Він почув слиняво-плаксиві вдихи й видихи.

— Ти той сучий син, що вкрав мою дівчину, — промовив скреготливим, безбарвним голосом Флойд Тіббітс. — Я тебе вб'ю.

І поки Бен ще намагався все це прогнати крізь свій центральний комутатор, Флойд Тіббітс напав.

---

[1] Fedora — модний з кінця XIX і в першій половині XX століття фетровий капелюх з ввігнутим наголовком і загнутим донизу передком крисів, незмінний атрибут гангстерів і приватних детективів у голлівудських фільмах 1940–1950-х років.

Розділ дев'ятий
Сюзен (II)

1

Сюзен приїхала додому з Портленда невдовзі по третій годині й увійшла в будинок з трьома хрусткими коричневими торбами з універмагу — вона продала разом дві картини за суму трохи більшу вісімдесяти доларів і пішла на тринькання. Дві нові спідниці й топ-кардиган.

— Сюзі? — погукала її мати.— Це ти?

— Я вдома. Я отримала…

— Зайди-но сюди, Сюзен. Я хочу з тобою побалакати.

Вона вмить впізнала цей тон, хоча не чула його з таким рівнем виразності з часів своїх шкільних днів, коли прикрі сварки щодо довжини спідниць і щодо кавалерів відбувалися день у день.

Вона поклала свої торби й увійшла до вітальні. Мати ставала дедалі холоднішою й холоднішою стосовно Бена Міерза, і Сюзен підозрювала, що зараз прозвучить її Останнє Слово.

Мати сиділа у кріслі-гойдалці біля панорамного вікна, плела. Телевізор було вимкнуто. Таке поєднання того й іншого було зловісним знаком.

— Я гадаю, ти не чула про останню подію, — промовила місіс Нортон.

Її шпиці прудко клацали, сплітаючи темно-зелену пряжу, з якою вона працювала, в акуратні ряди. Чийсь зимовий шарф.

— Ти поїхала сьогодні раннього ранку.

— Останню?

— Майк Раєрсон помер у будинку Метью Бьорка цієї ночі, і хто ж іще міг бути присутнім біля смертного ложа, як не твій приятель письменник, містер Міерз.

— Майк… Бен… що?

Місіс Нортон похмуро всміхнулась.

— Мейбел зателефонувала мені сьогодні близько десятої і розповіла. Містер Бьорк каже, що зустрів Майка в таверні Делберта Маркі вчора ввечері — хоча як може вчитель швендяти по барах, я не знаю — і привів його до себе додому, оскільки Майк мав нездоровий вигляд. Вночі він помер. І ніхто, схоже, не знає, що саме тоді робив там містер Міерз!

— Вони були знайомі, — розгублено сказала Сюзен. — Фактично, Бен каже, що вони насправді добре заприятелювали… що скоїлося з Майком, мам?

Але місіс Нортон було не відвернути з її колії так швидко.

— Як там не є, а дехто вважає, що надто багато шарварку в нас, у Салимовому Лігві, відколи тут вигулькнуло лице містера Міерза. Дещо занадто багато всього.

— Це така дурня, — роздратовано сказала Сюзен. — Отже, що з Майком…

— Цього поки ще не вирішено, — сказала місіс Нортон. Вона крутнула клубок і попустила напругу нитки.

— Є деякі, хто думає, що він міг підхопити хворобу від хлопчика Ґліків.

— Якщо так, чому ніхто більше її не підхопив? Скажімо, його батьки?

— Деякі молоді люди думають, що вони знають все, — зауважила безадресно місіс Нортон. Її шпиці сполохами стрибали вгору і вниз.

Сюзен підвелася:

— Гадаю, піду-но я до середмістя й подивлюся, чи…

— Посидь іще хвильку, — сказала місіс Нортон. — Я маю розказати тобі ще кілька речей.

Сюзен сіла знову, з нейтральним обличчям.

— Інколи молоді люди не знають усього, що їм варто знати, — промовила Енн Нортон.

Фальшива заспокійлива інтонація з'явилася в її голосі, і Сюзен умент перейнялася недовірою.

— Наприклад, мам?

— Ну, схоже, що цей містер Бен Міерз був скоїв аварію кілька років тому. Якраз після виходу його другої книги. На мотоциклі. Він був п'яний. Його дружина загинула.

Сюзен встала:

— Я більше не бажаю нічого чути.

— Я тобі розповідаю заради твого ж добра, — спокійно мовила місіс Нортон.

— Хто тобі сказав? — спитала Сюзен.

Вона не відчувала ні крихти колишнього гарячого й безсилого гніву чи нагального бажання втекти нагору від цього спокійного, розуміючого голосу і там ридати. Вона почувалася холодною і віддаленою, немов дрейфуючи в космічному просторі.

— Це була Мейбел Вертс, чи не так?

— Це не має значення. Це правда.

— Звісно, так. І ще ми виграли війну у В'єтнамі, і ще Ісус Христос щодня за кермом карта точно в полудень проїжджає через середмістя.

— Мейбел здалося знайомим його обличчя, — сказала Енн Нортон. — А отже, вона коробку за коробкою передивилася свої старі газети…

— Ти маєш на увазі оті скандальні шмати? Ті, що спеціалізуються на астрології, фотографіях з місць автокатастроф і цицьок юних поп-зірочок? Ах, яке об'єктивне джерело, — різко розсміялась Сюзен.

— Не треба бути брутальною. Там все написано чорним по білому. Та жінка — його дружина, якщо вони дійсно були одружені — їхала на задньому сидінні, а його занесло на асфальті і вони вгатилися в бік якогось фургона. Йому просто на місці зробили перевірку алкотестером, написано в тій статті. Просто… на… місці. — Вона виділила частку, прийменник і додаток, вдаряючи шпицями по підлокітнику свого крісла-качалки.

— Чому він тоді не у в'язниці?

— Ці знаменитості завжди знають потрібних людей, — сказала вона зі спокійною впевненістю. — Якщо ти достатньо

багатий, є способи виплутатися з будь-чого. Лишень подивитися, з чого виплутувалися ті брати Кеннеді.

— Його притягали до суду?

— Тобі розповідаю, йому зробили…

— Ти це вже казала, мамо. Але чи був він п'яним?

— Я тобі кажу, він був п'яний. — Червоні плями почали вповзати на її щоки. — Тобі не дають дихнути в трубку, якщо ти тверезий! Загинула його дружина! Це точно так, як у тій Чаппаквідікській історії![1] Точнісінько!

— Я перебираюсь до міста, — повільно промовила Сюзен. — Я тобі якраз збиралася про це сказати. Мам, мені вже давно було варто це зробити. Заради нас обох. Я розмовляла з Бейбз Ґріффен, і вона сказала, що на Сістерз-лейн є маленьке, гарне чотирикімнатне житло…

— Ой, вона образилась, — зауважила безадресно місіс Нортон. — Їй просто зіпсували її гарнюню картинку містера Бена «Велике Цабе» Міерза, і вона така розлючена, що просто ось-ось скипить.

Ця фраза була особливо ефективною кілька років тому.

— Мамо, що це таке сталося з тобою? — запитала Сюзен дещо розпачливо. — Ти ніколи раніше… щоб так низько…

В Енн Нортон тіпнулась голова. В'язання зісковзнуло їй з колін, коли вона підхопилася, вчепилась руками Сюзен у плечі й добряче її струснула.

— Послухай-но мене! Я не дозволю тобі плутатися, наче звичайна шалава, з якимсь пестунчиком, котрий обтуманив її на всю голову. *Ти мене чуєш?*

Сюзен ляснула матір по обличчю.

---

[1] Chappaquiddick incident — гучна аварія 1969 р., у якій загинула молода жінка, котру віз із вечірки на острові Чаппаквідік молодший брат президента Джона Кеннеді і сенатора Роберта Кеннеді — Edward Kennedy (1932–2009), сам сенатор від штату Массачусетс. Машина зірвалася з мосту, Тед Кеннеді виплив, але свою пасажирку, хоча й намагався, врятувати з тонучої машини не зміг. Суд призначив йому двомісячний умовний термін і позбавлення водійських прав на 16 місяців; сенатором він залишався до кінця життя, проте цей інцидент повністю заблокував йому шлях до президентства.

Очі Енн Нортон кліпнули, а тоді широко розчахнулись у приголомшеному здивуванні. Якусь мить вони дивилися одна на одну, ошелешені. Якийсь крихітний звук виник і вмер у горлі Сюзен.

— Я йду нагору, — сказала вона. — Не пізніше вівторка я виїду.

— Флойд приходив, — сказала місіс Нортон. Обличчя в неї досі було закляклим від того ляпаса. Червоно ясніли сліди від доччиних пальців, неначе знаки оклику.

— Я покінчила з Флойдом, — сказала Сюзен байдуже. — Звикай до цього факту. Розкажи все це по телефону тій гарпії, своїй подружці Мейбел, а чом би й ні? Можливо, тоді воно тобі вбачатиметься реальним.

— Флойд кохає тебе, Сюзен. Це… його вбиває. Він зламався і все мені розповів. Він відкрив переді мною своє серце. — Її очі сяйнули згадкою про це. — Він зламався наприкінці і плакав, як дитя.

Сюзен подумала, як це несхоже на Флойда. Вона подумала, чи не могла її мати таке вигадати, але по її очах зрозуміла, що це не так.

— Це такого ти хочеш для мене, мам? Плаксія? Чи ти просто залюблена в мрію про білявих онуків? Гадаю, що я тебе дратую — ти не зможеш відчути, що твою роботу зроблено, допоки не побачиш мене заміжньою, прилаштованою до якогось добропорядного чоловіка, котрим ти зможеш попихати. Споважнілою біля парубка, котрий зробить мені вагітність і поспіхом перетворить на матрону. Така надумка, чи не так? А як щодо того, чого хочу я?

— Сюзен, ти сама не знаєш, чого хочеш.

І вона промовила це з такою абсолютною, доконаною впевненістю, що на якусь мить Сюзен відчула спокусу їй повірити.

Сюзен явилась картина, де вона і її мати стоять тут у застиглих позах: мати біля свого крісла, а вона біля дверей; їх пов'язує разом тільки пасмо зеленої пряжі, пута, які вже обстріпалися й ослабли після багатьох невгамовних

підсмикувань. Цей образ трансформувався в її матір у якомусь рибальському капелюсі з биндою, дженджуристо втиканою багатьма різноманітними мушками. Вона, у жовтій вибійчаній туніці, відчайдушно намагається витягти спінінгом велику форель. Намагається витягти її востаннє й відкинути до плетеної з лози верші. Але з якою метою? Щоб осідлати її? Щоби з'їсти?

— Ні, мамо, я точно знаю, чого хочу. Бена Міерза.

Вона відвернулась і рушила сходами нагору.

Мати побігла слідом за нею з пронизливим криком:

— Ти не зможеш зняти собі житло! У тебе немає грошей!

—У мене сотня на поточному рахунку і три на депозиті, — спокійно відповіла Сюзен. — І, думаю, я можу знайти собі роботу у Спенсера. Містер Лабрі мені вже кілька разів пропонував.

— Його цікавитиме тільки, як би тобі під спідницю зазирнути, — сказала місіс Нортон, але голос її упав на цілу октаву. Гнів її вже майже полишив, і вона почувалася дещо зляканою.

— Та нехай собі, — сказала Сюзен. — Я носитиму панталони.

— Любонько, не роби дурниць. — Вона піднялася на дві сходинки. — Я тільки хочу для тебе якнайкраще…

— Облиш, мам. Вибач, що я тебе вдарила. Це огидний вчинок з мого боку. Я люблю тебе. Але я переїжджаю. Давно слід було це зробити. Ти мусиш мене зрозуміти.

— Сама краще поміркуй, — сказала місіс Нортон, тепер уже явно не лише налякана, а й засмучена. — Однаково я не думаю, що говорила не до речі. Цей Бен Міерз, бачила я таких хлюстів і раніше. Все, що його цікавіть, це…

— Ні. Досить уже.

Вона відвернулася.

Мати піднялася ще на одну сходинку і гукнула їй у спину:

— Коли Флойд ішов звідси, він був у жахливому стані. Він…

Але двері в кімнату Сюзен причинились і обрізали її слова.

Сюзен лягла на своє ліжко — яке ще так недавно було прикрашене м'якими іграшками, і зокрема пуделем з транзисторним радіоприймачем у череві — і дивилася на стіну, намагаючись не думати. На цій стіні висіло кілька плакатів «Сьєрра-Клубу»[1], але ще не так давно вона жила в оточенні плакатів, вирізаних з «Роллінґ Стоун», «Крім» і «Кродедді»[2]. Із зображеннями її ідолів — Джима Моррісона і Джона Леннона, Дейва ван Ронка і Чака Беррі[3]. Здавалося, привид тих днів неначе напирає на неї перетриманими до мутності кадрами з пам'яті. Вона ледь не ввіч побачила номер газети, який волає серед іншої дешевої макулатури. УСПІШНИЙ МОЛОДИЙ ПИСЬМЕННИК З МОЛОДОЮ ДРУЖИНОЮ «МОЖЛИВО» ПРИЧЕТНИЙ ДО СМЕРТЕЛЬНОЇ МОТОЦИКЛЕТНОЇ АВАРІЇ. Решта — ретельно сформульовані натяки. Ймовірно, знімки зроблені на місці пригоди якимсь місцевим фотографом, занадто криваві для місцевої газети, натомість саме те, що треба для породи Мейбел.

А найгірше в цьому те, що зернятко сумнівів таки посіяно. Дурненька. Чи ти думала, він зберігався десь у холодильнику, перш ніж повернутися сюди? Що він прибув сюди в стерильній целофановій упаковці, як посуд у мотелі? Дурненька. Втім, зернятко вже було посіяно. І через це вона почала відчувати до своєї матері дещо зліше за юнацьку дражливість, вона відчувала щось темне, що межувало з ненавистю.

Вона прогнала ці думки — не геть, а відсунула — затулила долонею собі обличчя і відпливла в тривожну дрімоту,

---

[1] «Sierra Club» — заснована 1892 р. американська природоохоронна організація.

[2] «Rolling Stone» (засн. 1967), «Creem» (1969–1989), «Crawdaddy» (1966–1979) — впливові свого часу музичні журнали; тільки перший у цьому списку залишається авторитетним, успішнім виданням і сьогодні.

[3] Jim Morrison (1943–1971) — співак, поет, лідер рок-гурту «Doors»; John Lennon (1940–1980) — вокаліст, поет, композитор, гітарист, засновник гурту «Beatles»; Dave van Ronk (1936–2002) — фолк-блюзовий співак; Chuck Berry (1926–2017) — композитор, гітарист, співак, піонер рок-н-ролу, автор «вічнозелених» хітів у цьому жанрі; перші троє в цьому списку були також впливовими політичними і контркультурними активістами.

яку перервало верещання телефону на першому поверсі, а потім ще пронизливіший голос матері:

— Сюзен! Це тебе!

Зауваживши, що зараз лише трохи перейшло за пів на шосту, вона зійшла наниз. Сонце висіло на заході. Місіс Нортон у кухні починала готувати вечерю. Батька вдома ще не було.

— Алло?

— Сюзен?

Голос був знайомим, але так одразу згадати, кому він належить, вона не могла.

— Так, хто це?

— Єва Міллер, Сюзен. У мене погані новини.

— Щось трапилося з Беном?

Немов уся слина пропала в неї з рота. Її рука піднялася й торкнулась горла. Місіс Нортон підійшла до кухонних дверей і дивилась, тримаючи в руці копистку.

— Ну, тут сталася бійка. Флойд Тіббітс завітав сюди пополудні…

— Флойд!

Місіс Нортон скривилась від її тону.

— …і я сказала йому, що містер Міерз спить. Він сказав гаразд, так само ввічливий, як завжди, але одягнений він був страх як дивно. Я спитала його, чи все з ним гаразд. На ньому було якесь старезне пальто і кумедний капелюх, і руки він тримав у кишенях. Я зовсім забула сказати про це містеру Міерзу, коли він встав. Була така заклопотана…

— Що сталося?

Сюзен майже кричала.

— Ну, Флойд його побив, — нещасно промовила Єва. — Прямо в мене на парковці. Вийшли Шелдон Корсон з Едом Крейґом і відтягнули його.

— А Бен? З Беном усе гаразд?

— Гадаю, ні.

— Що з ним?

Вона дуже міцно стиснула слухавку.

— Флойд встиг зробити останній сильний удар і відкинув містера Міерза на ту його маленьку заграничну машину, і він вдарився головою. Карл Формен повіз його до Камберленду, в травматологію, і він був без пам'яті. Я нічого більше не знаю. Якщо ви…

Сюзен кинула слухавку, побігла до шафи й зірвала з вішака плащ.

— Сюзен, що там таке?

— Твій приємний парубок, цей Флойд Тіббітс, — сказала Сюзен, навряд чи усвідомлюючи, що вже почала плакати. — Він відправив Бена до шпиталю.

Вона вибігла надвір, не чекаючи відповіді.

2

Вона дісталася до лікарні о шостій тридцять і сиділа в незручному пластиковому контурному кріслі, тупо дивлячись у журнал «Добра домівка»[1]. І тільки я тут, думала вона. Як це збіса жахливо. Подумала було піти зателефонувати Метту Бьорку, але думка про те, що повернеться лікар і побачить, що її нема, її зупинила.

Повільно повзли хвилини на годиннику почекальні, але за десять хвилин до сьомої крізь двері ступив лікар зі стосом паперів у руці і спитав:

— Місіс Нортон?

— Так, це я. З Беном усе гаразд?

— На це немає відповіді на даний момент.

Він побачив страх, що відбився на її обличчі, і додав:

— Схоже, що так, але ми затримаємо його тут на два-три дні. У нього тріщина, численні гематоми, забої і добрячий фінгал.

— Я можу його побачити?

---

[1] «Good Housekeeping» — заснований 1885 р. жіночий часопис, якому особливо довіряють, завдяки рекламі якісних товарів, що пройшли тестування й отримали «Печатку якості» в заснованому журналом 1900 р. Дослідницькому інституті домоводства.

— Ні, не сьогодні. Він на седативах.

— На одну хвилину? Будь ласка! Одна хвилина?

Лікар зітхнув:

— Якщо так хочеться, можете зазирнути до нього. Радше за все, він спить. Я не хотів би, щоб ви йому щось казали, якщо тільки він сам не заговорить до вас.

Він повів її на третій поверх, а потім до палати в дальньому кінці пропахлого медикаментами коридору. Пацієнт на іншому ліжку читав якийсь журнал і лише побіжно глянув на них.

Бен лежав із заплющеними очима, під простирадлом, натягнутим до підборіддя. Такий блідий і застиглий, що одну жахливу мить Сюзен була впевнена, що він мертвий; що він просто відійшов, поки вони з лікарем розмовляли внизу. Потім вона відзначила повільне, розмірене піднесення й опадання його грудей і відчула таке велетенське полегшення, що аж ноги в неї трішки підкосилися. Вона пильно вдивлялася в його обличчя, майже не помічаючи слідів побиття на ньому. Пестунчик, так назвала його її мати, і тепер Сюзен побачила, звідки в неї могла взятися така ідея. Риси обличчя в нього були карбованими, але *надхненними* (їй би хотілося, щоби знайшлося слово краще за «надхненність»; це те слово, яким користаєшся для опису того місцевого бібліотекаря, котрий у свій вільний час складає пишномовні Спенсеріанські сонети[1] до золотавих нарцисів; але це було єдине слово, яке тут личило). Тільки волосся в нього було змужнілим у традиційному сенсі. Чорне й важке, здавалося, воно майже злинає над його обличчям. Біла пов'язка над лівою скронею наразі виступала різким, промовистим контрастом.

Я кохаю цього чоловіка, подумала вона. Одужуй, Бене. Одужуй і закінчуй свою книгу, щоб ми могли поїхати з цього Лігва разом, якщо я тобі потрібна. Це Лігво виявилося злим до обох нас.

---

[1] Edmund Spenser (1552/1553–1599) — один з першорядних англійських поетів, вважається співучасником заснування модерної англійської мови, який полюбляв архаїчну лексику, але створював оригінальні віршовані форми.

— Гадаю, вам краще вже піти, — сказав лікар. — Можливо, завтра…

Бен ворухнувся і його горло видало якийсь нерозбірливий звук. Його повіки мляво розплющилися, заплющилися, розплющилися знову. Очі були осоловілими від снодійного, але в них було розуміння її присутності. Він потягнувся рукою до неї. Сльози полилися з її очей, але вона всміхнулася і стиснула його долоню.

Він поворушив губами, і вона нахилилася, щоб розчути.

— Тут є справжні убійники, в цьому місті, хіба не так?

— Бене, мені так жаль.

— Думаю, я вибив йому два зуби, перш ніж він мене завалив, — прошепотів Бен. — Непогано, як для письмака.

— Бене…

— Я думаю, цього буде досить, містере Міерзе, — сказав лікар. — Дайте можливість модельному клею стужавіти.

Бен перевів погляд на лікаря:

— Лише хвилинку.

Лікар підкотив очі.

— Те саме й вона казала.

Бенові повіки знов сковзнули донизу; потім через силу пішли вгору. Він промовив щось незрозуміле.

Сюзен нахилилася ближче:

— Що, любий?

— Вже стемніло?

— Так.

— Хочу, щоб ти заїхала, побачилась…

— З Меттом?

Він кивнув:

— Так. Передай йому… я сказав, усе тобі розповісти. Спитай, чи знайомий він… з отцем Каллагеном. Він зрозуміє.

— Гаразд, — сказала Сюзен. — Я передам йому твої слова. А тепер ти спи. Добре поспи, Бене.

— ’кей. Люблю тебе.

Він промурмотів ще щось, двічі, а потім його очі заплющились. Дихання поглибшало.

— Що він сказав? — перепитав лікар.

Сюзен хмурилася.

— На слух, ніби «замикайте вікна», — сказала вона.

3

Коли вона повернулася туди по свій плащ, у почекальні сиділи Єва Міллер і Проноза Крейґ. На Єві було старе осіннє пальто з вицвілим хутряним коміром, вочевидь її найкраще, а Проноза потопав у надвеликого розміру мотоциклетній куртці. Побачивши їх обох, Сюзен потеплішала.

— Як він там? — запитала Єва.

— Думаю, з ним все буде гаразд.

Вона переказала почутий від лікаря діагноз, і обличчя Єви розслабилося.

— Я така рада. Містер Міерз начебто така приємна людина. У моєму закладі ніколи не траплялося нічого подібного. І Паркінсу Ґіллеспі довелося замкнути Флойда в арештарні, куди саджають п'яниць. Хоча він не поводився як п'яний. Просто ніби очманілий і потьмарений.

Сюзен похитала головою:

— Це зовсім не схоже на Флойда.

Зависла мить незручної тиші.

— Бен чудовий парубчук, — сказав Проноза і поплескав Сюзен по руці. — Не згледітися, як він буде на ногах. Почекай і побачиш.

— Я впевнена, що так і буде, — сказала Сюзен і стиснула його руку обома своїми. — Єво, а отець Каллаген — це не той священник, що у Святого Андрія?

— Так, а що?

— Ой… та просто цікаво. Дякую вам обом за те, що приїхали. Якби ви змогли приїхати знову завтра…

— Ми так і зробимо, — сказав Проноза. — Обов'язково, хіба не так, Єво?

Його рука сковзнула по її талії. Тягнутися було далеченько, але зрештою він її обхопив.

— Так, ми приїдемо.

Сюзен вийшла разом з ними на парковку, а потім поїхала назад до Єрусалимового Лігва.

4

Метт не відчинив дверей на її стук, не пролунало й заклику «*Заходьте!*», як він це зазвичай робив. Натомість вельми обережний голос, який вона ледве впізнала, дуже тихо з того боку дверей спитав: «Хто там?»

— Сюзі Нортон, містере Бьорку.

Він відчинив двері й вона отримала справжній шок від перемін у ньому. Він виглядав старим і змученим. За мить після цього вона помітила в нього на грудях важке золоте розп'яття. Було щось таке дивне й абсурдне в цій п'ятидоларовій фігурці, яка лежала на його картатій фланелевій сорочці, що вона мало не розсміялася — проте стрималася.

— Заходьте. Де Бен?

Вона розповіла, і в нього покислішало лице.

— Хто б міг подумати, отже, Флойд Тіббітс вирішив зіграти з себе зрадженого коханця, так? Ну, більш невідповідного часу для такого годі було й чекати. Сьогодні під вечір Майка Раєрсона привезли з Портленда для підготовки до поховання у Формена. І я гадаю, нашу екскурсію на пагорб до Дому Марстена доведеться відкласти…

— Яку екскурсію? Що там було з Майком?

— Бажаєте кави? — спитав він неуважно.

— Ні, я бажаю з'ясувати, що відбувається. Бен сказав, ви знаєте.

— Це, — почав Метт, — вельми непроста справа. Бену легко сказати, щоби я вам усе розповів. Зробити це важче. Але я спробую.

— Що…

Метт підняв долоню:

— Спершу ось що. Ви з матір'ю на днях ходили до тієї нової крамниці?

Брови Сюзен насупилися:

— Звичайно. І що?

— Ви можете описати мені ваші враження від цього закладу, і зокрема від того чоловіка, який ним керує?

— Містера Стрейкера?

— Так.

— Ну, він доволі обіхідливий. Догідливий, мабуть, тут буде навіть кращим словом. Він похвалив сукню Ґлініс Мейберрі і та зашарілася, як школярочка. І спитав у місіс Боддін про пов'язку в неї на руці, знаєте, там вона пролила на себе трішки гарячого жиру. Він порадив їй рецепт якоїсь припарки. Там же його і написав. А коли туди ввійшла Мейбел…

Сюзен навіть трохи розсміялася на цій згадці.

— Так?

— Він усадовив її на стілець, — сказала Сюзен. — Навіть не стілець, а крісло. Більше схоже на трон. Такий розкішний, різьблений, з червоного дерева. Він сам його приніс із задньої кімнати, весь час усміхаючись і балакаючи з іншими пані. А воно ж, мабуть, важило щонайменше з три сотні фунтів. Він гепнув це крісло посеред зали і повів Мейбел до нього. Під ручку, розумієте. А вона хихотіла. Якщо ви бачили, як хіхікає Мейбел, ви бачили все. І ще він пригощав кавою. Дуже міцною, але дуже доброю.

— Він вам сподобався? — спитав Метт, уважно вдивляючись у неї.

— Це якось стосується справи?

— Можливо, так.

— Тоді гаразд. Я вам надам суто жіноче враження. І сподобався, і ні. Гадаю, він мене вабив у легкому сексуальному сенсі. Старший чоловік, дуже елегантний, дуже галантний, дуже обіхідливий. Дивлячись на нього, розумієш, що він вміє замовляти з французького меню і знає, яке з чим іде вино, не просто червоне чи біле, але якого року і навіть з якого виноградника. Абсолютно ясно, парубок не тої масті, яких бачиш тут, у нас. Проте жод-

ною мірою не жіночний. Граційний, як танцівник. І звичайно, є щось привабливе в настільки несоромливо голомозому чоловіку.

Сюзен дещо оборонно всміхнулася, розуміючи, що щоки в неї почервоніли, загадуючись, чи не сказала вона більше, ніж мала намір.

— Але зрештою він вам не сподобався? — запитав Метт.

Вона знизала плечима:

— Тут важко ткнути пальцем у щось конкретне. Я думаю… думаю, я відчула певну зневагу під тією поверхнею. Якийсь цинізм. Так, ніби він грає певну роль, і грає її добре, але так, ніби знає, що не мусить старатися на всю силу, щоби нас обморочити. З присмаком поблажливості.

Вона невпевнено подивилась на Метта.

— І ще мені здалося, є там у ньому крихта якоїсь жорстокості. Сама не знаю, чому так.

— Хто-небудь щось купив?

— Небагато, але здавалося, йому це було байдуже. Мама купила невеличку югославську поличку для сувенірів, а та місіс Пері купила собі чудовий відкидний столик, але це все, що я бачила. Здавалося, йому це було байдуже. Він просто нагадував людям, щоб розповідали своїм друзям, що він відкрився, щоби самі заходили ще, частіше навідувалися. Справжня чарівність Старого Світу.

— І ви гадаєте, люди йшли звідти очаровані?

— Переважна більшість так, — відповіла Сюзен, подумки порівнюючи екзальтоване враження своєї матері від Р. Т. Стрейкера з її ж миттєво виниклою неприязню до Бена.

— Ви не бачили його партнера?

— Містера Барлоу? Ні, він у Нью-Йорку, у закупівельній поїздці.

— А чи й справді він там? — промовив Метт, говорячи сам до себе. — Цікаво мені. Цей невловимий містер Барлоу.

— Містере Бьорку, ви не вважаєте, що вам було б краще розповісти мені, до чого все це ведеться?

Він важко зітхнув.

— Гадаю, я мушу спробувати. Те, що ви мені щойно розповіли, тривожне. Вельми тривожне. Все так щільно одне з одним пов'язується…

— Що? Що з чим?

— Я мушу почати, — мовив він, — від зустрічі з Майком Раєрсоном у таверні Делла минулого вечора… яка сталася, як уже здається, ціле століття тому.

5

Було двадцять хвилин по восьмій, коли він закінчив, і вони обоє випили по дві чашки кави.

— На мій погляд, це все, — сказав Метт. — А тепер можна мені показати вам, який я в ролі Наполеона? Розповісти вам про свої астральні бесіди з Тулуз-Лотреком?[1]

— Не грайте дурника, — сказала вона. — Тут щось відбувається, але не те, що ви думаєте. Ви самі мусите це розуміти.

— Я й розумів, до минулої ночі.

— Якщо ніхто проти вас не має зуба, як припустив Бен, тоді, можливо, це сам Майк. Марив або ще чомусь.

Звучало це хистко, але вона все одно вперто продовжувала:

— Або ви могли непомітно для себе заснути і все це вам наснилося. Я так, бувало, задрімаю і випадаю на п'ятнадцять чи й двадцять хвилин.

Він втомлено знизав плечима:

— Як захистити свої свідчення, яких жодна раціональна людина не прийме за чисту монету? Я чув те, що я чув. Я не спав. І дещо мене тривожить… доволі зле тривожить. Згідно зі старою літературою, вампір не може просто ввійти в чийсь дім і виссати там у когось кров. Ні. Його мусять запросити. Але минулої ночі Майк Раєрсон запросив Денні Ґліка. *А Майка я сам запросив!*

---

[1] Henri Toulouse-Lautrec (1864–1901) — французький художник-постімпресіоніст аристократичного походження, творчість якого просякнута іронією і гротеском.

— Метте, Бен вам розповідав про свою нову книжку?

Він пестив свою люльку, але не розпалював її.

— Дуже мало, тільки те, що вона якимсь чином пов'язана з Домом Марстена.

— Він розповідав вам, що ще хлопчиком отримав у Домі Марстена дуже травматичний досвід?

Метт різко скинув очі:

— *У самому будинку?* Ні.

— Він пішов туди на спір. Хотів, щоб його прийняли до одного гурту, а ініціацією для нього було ввійти в Дім Марстена і щось звідти винести. Між іншим, він це виконав, але, перш ніж звідти вийти, він піднявся на другий поверх до тієї спальні, у якій повісився Х'юбі Марстен. Коли він відчинив двері, він побачив, що Х'юбі там так і висить. Той розплющив очі. Бен утік. Це гноїлося в ньому двадцять чотири роки. Він повернувся до Лігва з наміром спробувати виписати це з себе…

— Господи Ісусе, — промовив Метт.

— Він має… певну теорію щодо Дому Марстена. Вона почасти випливає з його власного досвіду, а почасти з дивовижного дослідження, яке він провів щодо Х'юбі Марстена…

— Його схильність до поклоніння дияволу?

Вона здригнулась:

— Звідки ви таке знаєте?

Він трошки похмуро усміхнувся:

— Не всі плітки у маленькім містечку є відкритими плітками. Водяться й секретні. Дещо з секретних пліток у Салимовому Лігві пов'язане з Х'юбі Марстеном. Тепер їх пам'ятають хіба з десяток чи трохи більше старих людей — і одна з них Мейбел Вертс. То було так давно, Сюзен. Але навіть так, встановленого законом терміну давності для деяких історій не існує. Це дивно, розумієте. Навіть Мейбел не говоритиме про Х'юберта Марстена ні з ким поза її власним колом. Звичайно, вони побалакають про його смерть. Про те вбивство. Але якщо ви спитаєте про ті десять років,

які він з його дружиною провели там, у їхньому будинку, роблячи Бог зна що, якийсь немовби регулятор вступає в гру — ймовірно, це найближчий до табу ефект, який знає наша західна цивілізація. Колись тут нишком переказували, що Х'юберт Марстен викрадав і приносив своїм пекельним богам у жертву малих дітей. Я здивований, що Бен спромігся дізнатися так багато. Секретність стосовно цього аспекту Х'юбі з його дружиною і його домом тут майже племінного характеру.

— Він не у Лігві на це натрапив.

— Тоді це все пояснює. Я підозрюю, його теорія — це та доволі стара парапсихологічна банальщина, що люди виробляють зло так само, як вони виробляють шмарклі, або екскременти, або обрізки нігтів. Що воно не зникає геть. Особливо, що Дім Марстена міг стати чимось на кшталт злоякісної батареї, акумулятором зла.

— Так. Він висловлювався про це саме такими словами, — подивилася вона на нього здивовано.

Метт сухо хихотнув:

— Ми читали однакові книжки. А ви як думаєте, Сюзен? У вашій філософії є щось більше, ніж небо і земля?

— Ні, — сказала вона зі спокійною твердістю. — Будинки це лише будинки. Зло помирає по вчиненні злодіяння.

— Ви припускаєте, що нестійкість Бена може забезпечити мене можливістю повести його стежкою до божевілля, яку сам я уже прокладаю?

— Ні, звичайно, ні. Я не думаю, що ви божевільний. Але, містере Бьорку, ви мусите розуміти…

— *Тихше.*

Він смикнувся головою вперед і вгору. Вона припинила говорити і прислухалася. Нічого… хіба що, можливо, якась дошка рипнула. Вона запитально подивилася на нього. Він похитав головою.

— Отже, ви казали.

— Тільки, що такі збіги зробили цей час невдалим для витравлювання ним із себе демонів його юності. Відтоді, як

Дім Марстена знову заселили і відкрилася та крамниця, по місту ходить чимало пустих балачок… балакають і про самого Бена, між іншим. Відомо, що інколи ритуали екзорцизму стають некерованими і обертаються проти самого екзорциста. Я думаю, Бену слід поїхати з нашого міста, і думаю, вам теж було б варто вирушити звідси кудись у відпустку, містере Бьорку.

Екзорцизм призвів їй на думку прохання Бена сказати Метту про католицького священника. Знічев'я, вона вирішила цього не робити. Причина, з якої він про це прохав, тепер була достатньо ясною, але це тільки додало б палива у багаття, яке, на її думку, вже й так палало небезпечно високо. Якщо Бен у неї запитає — та чи й взагалі він це зробить — вона скаже, що забула.

— Я розумію, як божевільно це мусить звучати, — сказав Метт. — Навіть для мене, який чув, як прочиняється вікно, і той сміх, і сьогодні вранці бачив москітну віконницю, що лежала біля заїзду. Але якщо це бодай якось послабить ваші страхи, я мушу сказати, що Бенова реакція на все це була вельми розсудливою. Він запропонував нам розглянути це на основі якоїсь теорії, яка мусить бути або доведена, або спростована, і розпочати з…

Він знову застиг, прислухаючись.

Цього разу мовчання затягнулося, а коли він заговорив знову, тиха впевненість у його голосі її налякала.

— Там нагорі хтось є.

Вона прислухалась. Нічого.

— Це все ваша уява.

— Я знаю свій дім, — промовив він стиха. — Хтось у гостьовій спальні… Ось, ви чуєте?

І цього разу вона дійсно почула. Явне рипіння дошки, як ото, буває, поскрипує підлога в старих будинках, без жодних на те поважних причин. Але для Сюзен чулося щось більше — щось невимовно зловісне — в цьому звуку.

— Я йду нагору, — сказав Метт.

— Ні!

Цей вигук вихопився сам, негаданий. Вона спитала себе: «*Агов, це хто там сидить у теплім кутку біля коминка і вірить, що вітер під стріхою — то банші?*»

— Я злякався минулої ночі й нічого не зробив, і все пішло на гірше. Тепер я йду нагору.

— Містере Бьорку…

Обоє вже розмовляли стиха. Напруга в жилах сковувала її м'язи. Можливо, хтось там *дійсно* є нагорі. Якийсь волоцюга.

— Говоріть, — сказав він. — Коли я піду, продовжуйте говорити. Про будь-що.

І, перш ніж вона встигла заперечити, він уже знявся зі свого стільця і рухався до передпокою, рухався з грацією, що була майже дивовижною. Він озирнувся один раз, але вона нічого не змогла прочитати в його очах. Він рушив угору по сходах.

Їй паморочилося в голові від нереальності такого раптового повороту подій. Менш ніж дві хвилини тому вони обговорювали цю справу спокійно, під раціональним світлом електричних ламп. А зараз вона була налякана. Питання: якщо посадити психолога в кімнату з якимсь чоловіком, який вважає себе Наполеоном, і залишити їх там разом на рік (або десять, або двадцять), наслідком будуть двоє Скіннерів[1] чи двоє дядьків з долонями за пазухою? Відповідь: нестача даних.

Вона розтулила рот і сказала:

— У суботу ми з Беном збиралися поїхати по шосе №1 до Кемдена — знаєте, те місто, де знімали «Пейтон Плейс» — але тепер, я гадаю, ми мусимо зачекати[2]. У них там така безмежно мила маленька церква…

---

[1] Burrhus Frederic Skinner (1904–1990) — видатний американський психолог-біхевіорист, професор Гарвардського університету, винахідник «камери інструментального обумовлювання» для аналізу й регуляції поведінки тварин, розробки якого плідно використовують дизайнери комп'ютерних ігор.

[2] «Peyton Place» (1956) — світовий бестселер, скандальний для свого часу перший роман Ґрейс Метальюс (1926–1962) про приховані від публічного ока звички і стиль життя мешканців стандартного маленького міста в Новій Англії, за яким знято близько десятка різних фільмів; найперший з них, 1957 р., дійсно знімався в курортному місті Camden, штат Мейн.

Сюзен виявила, що це жебоніння їй вдається з надзвичайною легкістю, хоча руки у неї в пелені були стиснуті так сильно, що аж побіліли кісточки пальців. Розум її залишався ясним, досі не підлеглим враженням від цих балачок про кровосмоків та всяку нечисть. То її спинний мозок, значно старша мережа нервів і ганглій, хвилями випромінював чорний жах.

6

Сходження вгору цими сходами було найважчим з усього, що Метт Бьорк робив у своєму житті. Саме так; і крапка. Нічого й зблизька не стояло поряд із цим. Окрім, можливо, одного. Восьмирічним хлопчиком він був належав до зграї Скаутів-Вовчат[1]. До дому Матері-Вовчиці їхньої зграї треба було пройти милю дорогою, і ходити туди було приємно, так, було чудово, оскільки йшов він туди при денному світлі надвечір'я. Але коли повертався додому, вже починали спадати сутінки, звільняючи тіні, що довгими зміястими візерунками зазіхали на дорогу — або, якщо збори були особливо завзятими і тривали допізна, вертатись додому доводилося в темряві. Самому.

Самотність. Так, це ключове слово, найжахливіше слово в англійській мові. «Вбивство» навіть свічку не гідне йому тримати, а «пекло» всього лише вбогий синонім…

Там, край дороги, стояла зруйнована церква, старий молитвений дім методистів, який дибився своїм руйновищем у дальнім кінці понадиманої морозами, торосистої галявини, і коли він ішов повз ті витрішкуваті, безглузді вікна, його кроки ставали дуже гучними, відлунюючи у вухах, і хоч би що він тоді не насвистував, воно завмирало на його губах, і думка про те, як там може бути всередині — перекинуті лави, трухляві збірки церковних гімнів, розтріслий олтар,

---

[1] «Cub Scouts» — малечий підрозділ (для хлопчиків 5–12 років) заснованої 1916 р. Робертом Баден-Павеллом бойскаутської організації; Den Mother — доросла волонтерка-помічниця наставника зграї, в будинку якої проводяться збори, ігри, спільні вечері тощо.

де тепер лише миші справляють суботу[1], і він загадувався, що там ще, крім мишей, може бути — які маніяки, які монстри. Може, якраз зараз вони за ним пильнують своїми жовтими рептильними очима. А може, одного вечора просто пильнувати вже буде недостатньо; може, ті порепані, дико повислі двері розчахнуться і те, що постане там, з одного погляду призведе його до божевілля.

І цього неможливо було пояснити ні своїй матері, ні батьку, які були створіннями світла. Не більше, ніж він, трирічний, міг їм пояснити, як запасна ковдра в підніжжі його ліжечка обертається на кубло змій, які лежать, видивляючись на нього бездушними очима без повік. Жодна дитина ніколи не поборювала такі страхи, подумав він. Якщо страх не можна сформулювати словами, його неможливо побороти. А замкнені в маленькому мозку страхи є занадто великими, щоби пройти крізь ротовий отвір. Рано чи пізно знаходився хтось, з ким проходилось повз усі ті спустошені молитвені доми, які ти мусив минати між своїм усміхненим дитинством і буркотливою старістю. До цього вечора. До цього вечора, коли ти з'ясував, що жоден з тих старих страхів не було простромлено кілком — тільки запроторено геть у їхніх крихітних, дитячого розміру трунах з дикою трояндою на віку.

Світло він не вмикав. Він піднімався сходинками одна по одній, переступивши шосту, рипучу. Він тримався за розп'яття, і його долоня спітніла, стала слизькою.

Він дістався нагору і беззвучно повернув, щоб оглянути коридор. Двері гостьової кімнати були прочинені. Раніше він залишив їх зачиненими. Знизу доносилося неугавне дзюрчання голосу Сюзен.

Обережно ступаючи, щоб не рипнуло, він підійшов до дверей і став перед ними. Основа всіх людських страхів, подумав він. Зачинені двері, трішки прочинені.

Він простяг руку і штовхнув їх, прочиняючи навстіж.

---

[1] Субота у ранніх методистів, як і в багатьох інших протестантів, вважалася останнім, святим, днем тижня.

На ліжку лежав Майк Раєрсон.

Місячне світло лилося крізь вікно, посріблюючи кімнату, перетворюючи її на лагуну сновидінь.

Метт струснув головою, немов прочищаючи її. Йому майже здалося, ніби він пересунувся назад у часі, що зараз тодішня ніч. Ось він зійде на перший поверх і зателефонує Бену, тому що Бен іще не в шпиталі…

Майк розплющив очі.

Вони зблиснули лише на мить у місячному світлі: срібло з червоною окрайкою. Пусті, як вимиті класні дошки. Жодної людської думки чи почуття не було в них. Очі — це вікна душі, сказав Вордсворт[1]. Якщо так, із цих вікон прозирала порожня кімната.

Майк сів. Простирадло спало з його грудей, і Метт побачив грубий, робочий шов, де судмедексперт або патологоанатом залагодив роботу розтину, можливо, насвистуючи, поки зашивав.

Майк усміхнувся, його ікла й різці були білими й гострими. Сама усмішка була лише напруженням м'язів коло рота; вона ніяк не торкнулась очей. Вони зберігали свою первісну мертву порожнечу.

Майк дуже ясно промовив:

— *Подивіться на мене.*

Метт подивився. Так, ці очі були цілковито порожніми. Але вельми глибокими. У цих очах ти міг майже побачити маленькі образи самого себе, які солодко тонули, роблячи цей світ позірно неважливим, роблячи страхи позірно неважливими…

Метт відступив назад і закричав:

— Ні! Ні!

І виставив уперед руку з розп'яттям.

Те, що було колись Майком Раєрсоном, просичало, немов в обличчя йому плеснули окропом. Його руки скинулись

---

[1] William Wordsworth (1770–1850) — видатний англійський поет, співзасновник національної романтичної школи; поет-лауреат з 1843 р. до смерті (почесний титул, який надається монархом Великої Британії).

угору, немов для захисту від удару. Метт ступив крок у кімнату; Раєрсон навзаєм ступив крок назад.

— Забирайся геть звідси! — прокрякав Метт. — Я відміняю своє запрошення!

Раєрсон верескнув високим, плаксивим виском, сповненим ненависті й болю. Він ступив чотири хитливих кроки назад. Його підколінки вдарилися об підвіконня відчиненого вікна, і Раєрсон поточився, втрачаючи рівновагу.

— Я подбаю, щоб ви спали як мертвий, учителю.

Воно вивалилося спиною в ніч, скинувши вгору руки, як той пірнальник, що стрибає з високого трампліна. Бліде тіло цієї істоти блищало, неначе мармурове, у різкому й бездонному контрасті з чорними стібками хрест-навхрест, які утворювали на її торсі літеру Y.

Метт видав божевільний, сповнений жаху стогін, кинувся до вікна і визирнув надвір. Там не було на що дивитися, крім позолоченої місяцем ночі — та завислого під цим вікном і понад потічком світла, що позначав вітальню, стовпа танцюючих порошинок, напевне, вуличного пилу. Вони кружляли, зліплюючись у фігуру, яка лячно нагадувала людську, а потім розвіялися на ніщо.

Він розвернувся, щоб побігти, і в ту ж мить груди йому наповнив біль, змусивши його похитнутись. Він ухопився за те місце, переломившись навпіл. Цей біль, здавалося, надходить угору по його руці рівномірними, пульсуючими хвилями. Під його очима погойдувалося розп'яття.

Він вийшов з дверей з притиснутими до грудей перехрещеними передпліччями, так само тримаючи в правій руці ланцюжок розп'яття. Образ Майка Раєрсона, завислого в повітрі, немов якийсь мертвотно-блідий пірнальник з висоти, стояв у нього перед очима.

— Містере Бьорку!

— Мій лікар Джеймс Коді, — промовив він крізь губи, що були холодними як сніг. — У записнику біля телефона. У мене інфаркт, я гадаю.

Він упав там, у верхньому коридорі, обличчям вниз.

7

Вона набрала номер, біля якого значилося: ДЖИММІ КОДІ, ПІЛЮЛЬКО. Напис було зроблено акуратними великими літерами, які вона пам'ятала ще зі своїх шкільних часів. Відповів жіночий голос, і Сюзен спитала:

— Лікар вдома? Це терміново.

— Так, — спокійно відповіла жінка. — Хвилинку.

— Лікар Коді слухає.

— Мене звуть Сюзен Нортон. Я зараз у будинку містера Бьорка. У нього інфаркт.

— У кого? У Метта Бьорка?

— Так. Він знепритомнів. Що я мушу…

— Викликайте швидку, — сказав лікар. — У Камберленді це номер 841-4000. Залишайтеся з ним. Накрийте його ковдрою, але самого не ворушіть. Вам зрозуміло?

— Так.

— Я буду там за двадцять хвилин.

— А ви…

Але в телефоні клацнуло, і вона залишилася сама.

Вона зателефонувала в швидку допомогу, а потім знову опинилася самотньою перед рішенням повернутися нагору до нього.

8

Вона вдивлялася у сходовий прогін з трепетом, який був дивним для неї. Їй подумалося, як добре було б, якби нічого цього не сталося, не те щоби з Меттом усе було гаразд, а щоби вона не відчувала цього хворобливого, труського страху. Її невіра була тотальною — вона вважала Меттове сприйняття подій минулої ночі чимось таким, що має бути поясненим категоріями звичайної для неї реальності, ні більше й не менше.

А тепер та тверда невіра пішла з-під неї, і вона відчувала, що падає.

Вона чула голос Метта і чула ту жахливу, безвиразну обітницю: «*Я подбаю, щоб ви спали як мертвий, учителю*». У тому голосі, що промовив ці слова, було не більше людського, ніж у собачому гавкоті.

Вона пішла вгору по сходах, силоміць змушуючи себе ступати кожен крок. Навіть увімкнуте в коридорі світло не дуже допомагало. Метт лежав там, де вона його залишила, повернувши голову так, що його права щока лежала на витертому ворсі коридорної доріжки, і дихав різкими, рвучкими схлипами. Вона нахилилася, розстебнула два верхніх ґудзики на його сорочці, і його дихання нібито трохи полегшилось. Потім вона пішла до гостьової спальні по ковдру.

У кімнаті було прохолодно. Вікно було прочинене. Ліжко, окрім матраца на ньому, стояло голе, але на верхній полиці шафи лежали складені ковдри. Коли вона верталася назад до коридору, на підлозі біля вікна щось зблиснуло в місячному світлі, тож вона нахилилася й підібрала ту річ. Вона вмент упізнала, що воно таке. Учнівський перстеник Камберлендської консолідованої старшої школи. На його внутрішньому вигині було викарбувано ініціали: МКР.

Майкл Корі Раєрсон.

У цю мить, у темряві, вона повірила. Вона повірила у все те. Крик здійнявся в її горлі, і вона задавила його, не дозволивши вирватися звуку, але перстеник випав у неї з пальців і лежав на підлозі під вікном, зблискуючи в місячному сяйві, що гарцювало верхи на осінній темряві.

Розділ десятий
Лігво (III)

1

Це місто зналось на темряві.

Воно знало темряву, що приходить на землю, коли обертання приховує це місце від сонця, і знало темряву людської душі. Місто — це поєднання трьох частин, які вкупі є більшими, ніж поодинці. Місто — це люди, які в ньому мешкають, це будівлі, які вони звели, щоби в них жити або займатися бізнесом, і це його земля. Ці люди англійського, шотландського й французького походження. Є й інші, звичайно — дрібка, як жменька перцю, вкинута в казанок із сіллю, але небагато. Цей топильний казанок насправді не дуже перетоплював. Майже всі будинки зведені зі звичайного дерева. Чимало старших будинків — це доми-скрині[1], а більшість крамниць мають фальш-фасади, хоча ніхто не зміг би сказати чому[2]. Люди знають, що нічого нема за тими фасадами, як знають, що Лоретта Старчер носить фальш-бюстгальтер. Тутешня земля в гранітному панцирі, покритому тонкою, легкою на розрив шкіркою родючого ґрунту. Обробляти її невдячна, виснажлива, гідна жалю, божевільна справа. Борона вивертає величезні шматки гранітної підкладки і ламається на них — у травні, перш ніж почати боронувати, ти виводиш свій трак, щойно лише земля підсохне достатньо, щоб його тримати, і сам зі своїми хлопцями вантажиш, либонь, з десяток разів до нього каміння та скидаєш його на велику, оповиту бур'янами купу,

---

[1] Saltbox — традиційний дерев'яний дім колоніальної архітектури, у якому передній фасад має два поверхи, а задній — один.

[2] False-fronted — архітектурний стиль, зазвичай притаманний Американському Старому Заходу, коли завдяки прямокутній підвищеній фасадній стіні, яка приховує спадистий дах, півтораповерхові доми видаються двоповерховими або двоповерхові триповерховими, що нібито створює образ стабільної заможності.

куди ти його скидав з 1955 року, коли вперше вхопив цього тигра за яйця. Коли ти навизбирувався його так, що земля не виколупується в тебе з-під нігтів, хоч як ти не намиваєш руки, і власні пальці вчуваються тобі велетенськими й онімілими, з химерно великими порами, ти чіпляєш до трактора борону, але, не зоравши й двох рядів, ти ламаєш один з її різаків об камінь, який ти був проґавив. А коли встановлюєш новий диск, наказавши старшому сину підняти й тримати зчеп, щоб тобі туди дістатись, біля твого вуха снує спраглий крові перший москіт нового сезону з тим сльозоточивим дзижчанням, яке завжди змушує тебе думати, що саме цей звук мусить чути психопат якраз перед тим, як йому повбивати всіх своїх дітей, або на міжштатному шосе заплющити очі і втопити в підлогу педаль газу, або натиснути великим пальцем ноги на гачок рушниці .30-.30 калібру, дуло якої він щойно встромив собі у крякало; а потім слизькі від поту пальці твого сина спорскують, і один з інших круглих різаків борони зчісує тобі шкіру з передпліччя, і, роззираючись довкіл, у такого чину розпачливу, бездушну хвильку часу, коли здається, що зараз ти можеш все кинути і напитись або піти до банку, який тримає твою заставу, й оголосити себе банкрутом, у таку мить ненависті до цієї землі і до ласкавого прицмоку гравітації, яка тримає тебе на ній, ти також любиш її і розумієш, як вона знає темряву і завжди її знала. Ця земля запопала тебе, примкнула і тримає міцно, і той дім, і ту жінку, в яку ти закохався, коли перейшов до старшої школи (тільки тоді вона була дівчинкою, а ти ні бельмеса не розумівся на дівчатах, окрім того, що ось тепер завів собі одну і тулишся до неї, а вона обписала твоїм ім'ям всі обкладинки своїх підручників, і спершу ти її приборкував, а потім вона тебе приборкувала, а потім нікого з вас більше не турбували *такі* незлагоди, і діти тебе запопали, діти, які зачиналися на рипучому двоспальному ліжку з тріснутим узголів'ям. Ти з нею робив дітей, коли западала темрява — шестеро дітей, або семеро, або десятеро. Той банк тебе тримає,

і автосалон, і крамниця «Сіерз» у Люїстоні, і «Джон Дір» у Брансвіку[1]. Але понад усе тебе тримає це місто, бо ти його знаєш так, як знаєш форму грудей своєї дружини. Ти знаєш, хто тинятиметься біля крамниці Кроссена в денний час, бо його звільнили з взуттєвої фабрики «Непп»[2], і знаєш, у кого проблеми з жінкою раніше, ніж про те дізнається *він сам*, як ото зараз у Реджі Соєра, коли той хлопець із телефонної компанії вмочає свій чопень у дупло Бонні Соєр; ти знаєш, куди ведуть тутешні дороги, і куди пополудні в п'ятницю ви з Генком і Ноллі Ґарденером можете поїхати, припаркуватися і випити пару шестизарядних паків пива або пару ящиків. Ти знаєш, як простеляється ця земля, і знаєш, як пробратися в квітні крізь Мочарі, не замочивши собі халявки чобіт. Ти знаєш його все. І воно знає тебе: як від тракторного сидіння болить у тебе промежина, коли ти закінчив цілоденне боронування, і що ґуля в тебе на спині — то всього лиш кіста й нема чого тривожитися, як то спершу був підозрював лікар, і як твій мозок обмірковує ті рахунки, що приходять протягом останнього тижня місяця. Воно наскрізь бачить тебе, коли ти брешеш, навіть коли ти брешеш сам собі, як ото ти збираєшся повезти дружину й дітей до Діснейленду наступного року або через рік, як ти зможеш забезпечити внески за новий кольоровий телевізор, якщо наступної осені натягаєш дров з лісу, як усе зрештою буде гаразд. Життя в місті — це щоденний акт цілковитого злучення, такого повного, що порівняно з цим те, чим ти займаєшся зі своєю дружиною в тому рипучому ліжку, скидається більше на рукостискання. Життя в місті прозаїчне, чуттєве, алкоголічне. Й у темряві це місто в тобі, а ти в місті, і разом ви спите як мертві, як ті самі камені

---

[1] «Sears, Roebuck & Co.» — заснована у 1893 р. компанія з продажу товарів за каталогами з поштовою доставкою; сьогодні — мережа універмагів; «John Deere» — заснована 1837 р. ковалем і винахідником Джоном Діром (1804–1886) найбільша в світі корпорація з виробництва сільськогосподарських машин; Brunswick — засноване 1628 р. портове місто в окрузі Камберленд.

[2] «Knapp Brothers Shoe» —заснована 1921 р. сімейна компанія, яка випускала добротне, здебільшого робоче й туристичне взуття.

на твоєму північному полі. Нема тут ніякого життя, крім повільного вмирання днів, і тому, коли на місто спадає зло, його прихід здається наперед судженим, солодким і морфічним. Це майже так, як нібито місто знає, яке зло прийде і якої форми воно набере.

Це місто має свої таємниці і добре їх приховує. Люди не знають їх усі — вони знають, що дружина старого Елбі Крейна втекла з мандрівним торговцем з Нью-Йорка, або думають, ніби вони знають. Але то Елбі, після того як той мандрівний торговець її бортонув, розвалив їй череп, а потім прив'язав їй до ніг каменюку і скинув у старий колодязь, а за двадцять років по тому Елбі мирно помер у своєму ліжку від інфаркту, точно так, як згодом помре його син Джо в цій історії, і, можливо, одного дня якийсь хлопчак надибає той колодязь там, де той ховається, обплетений пагонами ожини, й відтягне вбік вибілені, розм'якшені негодами дошки і побачить той крихкий скелет, що байдужо дивиться вгору зо дна обмурованої камінням ями, і намисто ніжного мандрівного торговця, позеленене мохом, досі звисає на її грудну клітку.

Вони знають, що Х'юбі Марстен убив свою дружину, але не знають, що він спершу змусив її зробити, чи як там воно було між ними на тій липкій від сонця кухні у хвилини перед тим, як він стрелив їй в голову, з запахом жимолості, що висить у гарячому повітрі задушливою солодкавістю розкритої гробниці. Вони не знають, що вона благала його це зробити. Дехто зі старших жінок у місті — Мейбел Вертс, Ґлініс Мейберрі, Одрі Герсі — пам'ятають, що Ларрі Мак-Лавд знайшов якісь обгорілі папери в каміні верхнього поверху, але ніхто з них не знає, що ті папери були комплектом дванадцятирічного листування між Х'юбертом Марстеном і одним дивовижно древнім австрійським аристократом на прізвище Брайхен, або того, що те листування між цими двома розпочалося через контору одного доволі химерного книготорговця в Бостоні, який помер у 1933 році вкрай огидною смертю, або того, що Х'юбі Марстен перед тим як йому повіситися,

спалив геть усі листи, згодовуючи їх вогню один по одному, дивлячись, як полум'я чорнить і обвуглює цупкий, кремового кольору папір і стирає елегантну, павучо-тонку каліграфію. Вони не знають, що він при цьому посміхався так, як тепер Ларрі Кроккет посміхається тим казковим паперам на право володіння нерухомістю, які зберігаються в його банківському сейфі у Портленді.

Вони знають, що Коретта Сімонс, стара вдова Стрибунця Сімонса, повільно й жахливо помирає від раку кишечника, але не знають, що більш як тридцять тисяч доларів готівки позапихано за ті непоказні шпалери в її вітальні — рештки сплат за страховкою, які вона зберігала, але ні в що не вкладала, а тепер, у своїй останній скруті, цілком за них забула.

Вони знають, що в тому затьмареному димом вересні 1951 року пожежа випалила половину міста, але вони не знають, що то був підпал, і не знають, що хлопець, який його влаштував, був веледикторіаном[1] у своєму випуску 1953-го і пішов далі заробляти по сто тисяч доларів на Волл-стріт, та навіть *якби* вони про це знали, то не дізналися б, що його до цього спонукало, чи як воно гризло йому сумління впродовж наступних двадцяти років життя, аж поки емболія мозку не штовхнула його в могилу у сорокашестирічному віці.

Вони не знають, що преподобний Джон Ґроґґінс інколи прокидається об опівнічній годині серед жахливого сновидіння, яке й тоді лишається яскравим під його лисою маківкою — сновидіння, у якому він проповідує на Четвергових вечірніх Біблійних курсах для маленьких міс, сам голий і розкішний, і вони готові до нього;

або те, що Флойд Тіббітс усю ту п'ятницю проблукав у якомусь хворобливому ошелешенні, відчуваючи, як ненависно сонце пристає до його дивно блідої шкіри, лише невиразно пам'ятаючи, як ходив до Енн Нортон, зовсім не пам'ятаючи свого нападу на Бена Міерза, але пам'ятаючи

---

[1] Valedictorian — титул школяра чи студента з найкращими академічними оцінками, якому дарується привілей і обов'язок проголосити на останніх загальних зборах свого навчального закладу прощально-напучувальну промову.

спокійну вдячність, з якою він привітав захід сонця, вдячність і передчуття чогось чудового й доброго;

або те, що Гел Ґріффен має шість жаркеньких альбомів, захованих углибині його шафи, на які він мастурбує за кожної нагоди;

або те, що Джордж Міддлер має валізу, повну шовкових комбінацій, бюстгальтерів, трусиків і панчішок і подеколи він опускає жалюзі власного помешкання над своєю реманентною крамницею і замикає двері на засув і ланцюжок, а потім стоїть перед повномірним дзеркалом у спальні, аж поки не почне хапати повітря короткими стібками, а тоді падає на коліна і мастурбує;

або те, що Карл Формен намагався закричати, але не спромігся, коли Майк Раєрсон почав холодно тремтіти на металевому робочому столі в кімнаті під покійницькою, і той крик застряг невидимим й нечутним, неначе скло, у нього в горлі, коли Майк розплющив очі і сів;

або те, що десятимісячний Ренді Мак-Дуґалл навіть не пручався, коли крізь вікно його спальні прослизнув Денні Ґлік, вихопив немовля з колиски і занурив зуби йому в шию, на якій досі цвіли синці від ударів його матері.

Отакі є таємниці в цього міста, і деякі з них згодом будуть відомими, а деякі відомими не стануть ніколи. Місто тримає їх з досконало непроникним обличчям.

Це місто турбують диявольські каверзи не більше, ніж Божі чи людські. Воно знає темряву.

2

Прокинувшись, Сенді Мак-Дуґалл зрозуміла, що щось не так, але не могла дібрати, що саме. Друга половина ліжка була порожньою; сьогодні в Роя вихідний і він з кількома друзями поїхав рибалити. Повернеться близько полудня. Нічого не горить і в неї ніде не болить. То що ж може бути не так?

Це сонце. Сонце манячить неправильно.

Воно висіло високо на шпалерах, танцюючи крізь тіні, які відкидав клен, що ріс за вікном. Але Ренді завжди будив її до того, як сонцю вилізти аж так високо, щоб відкидати на стіну тінь цього клена…

Її сполоханий погляд перестрибнув до годинника на комоді. Вже було десять хвилин по дев'ятій.

Трепет здіймався її горлом.

— Ренді? — погукала вона і хвилею здійнявся позаду неї халат, коли вона кинулася по вузькому коридору трейлера. — Ренді, *любчику*?

Дитяча спальня купалася в потопельному світлі, що лилося з одного маленького вікна над колискою… відчиненого. Але ж вона зачинила його перед тим, як самій піти спати. Вона завжди його зачиняла.

Колиска стояла порожня.

— Ренді? — шепнула вона.

І побачила його.

Маленьке тільце, так і одягнуте у вицвілий від прання «Доктор Дентон»[1], було закинуто в куток, неначе уривок якоїсь шмати. Одна нога стирчала гротескно вгору, немов перевернутий знак оклику.

— *Ренді!*

Вона впала на коліна біля тільця, з обличчям, прокресленим різкими лініями шоку. Вона підхопила дитя в обійми. Тільце було холодним на дотик.

— Ренді, медунчику любий, прокинься, Ренді, Ренді, прокинься…

Синці зникли. Зникли всі. Вони щезли протягом ночі, залишивши лице і тіло бездоганними. Здорового кольору. Єдиний раз після його народження вона визнала його красивим і закричала, побачивши цю красу, — жахливим, спустошеним криком:

— Ренді! *Прокинься!* Ренді? Ренді? Ренді?

---

[1] «Dr. Denton» — заснована 1865 р. компанія з випуску постільного одягу, названа за іменем її працівника Вітлі Дентона, розробника першої моделі трикотажних піжам-комбінезонів.

Вона підхопилася з ним і побігла назад коридором, халат зісковзнув їй з одного плеча. Високий стільчик так і стояв у кухні, із закам'янілими рештками вчорашньої вечері Ренді на таці. Вона опустила Ренді в стільчик, який стояв на клапті вранішнього сонця. Голівка Ренді похилилася йому на груди, а тіло з повільною й жахливою остаточністю почало сунутись боком, поки він не впокоївся навскіс між тацею і високим поручнем стільчика.

— Ренді? — погукала вона, усміхаючись. Її очі витріщалися з орбіт, неначе пощерблені блакитні скляні кульки. Вона поплескала його по щоках.

— Прокидайся вже, Ренді. Сніданок, Ренді. Ти хольотний? Будь ласка… ох, Господи, будь ласка…

Вона вихором кинулась від нього, відчинила одну з шафок над плитою і почала лапати всередині, перекинувши коробку рису «Чекс», бляшанку равіолі «Шеф Бой-яр-ді», пляшку олії «Вессон»[1]. Пляшка з олією розбилася, заляпавши масткою рідиною плиту і підлогу. Вона знайшла баночку шоколадного крему «Гербера» і вихопила з сушарки одну з пластикових ложечок з «Молочної королеви»[2].

— Дивися, Ренді. Твоє улюблене. Прокидайся і побачиш, який гарний крем. Шока, Ренді. Шока, шока.

Лють і жах накрили її натемно.

— *Прокинься!* — кричала вона до нього, і крапельки її слини оздоблювали прозору шкіру його лоба та щік.

— *Прокинься заради любові Божої, ти, малий гівнюк, ПРОКИНЬСЯ!*

Вона зняла з баночки кришку й дістала ложкою порцію шоколадного крему. Її рука, яка вже знала правду, трусилася так сильно, що більша частина його розлилася. Те, що залишилося, вона попхнула між млявих губ, та більше ви-

---

[1] «Chex» — бренд пластівців і печива, які випускаються з 1937 р.; «Chef Boyardee» — бренд консервованих макаронних виробів з м'ясом, які випускаються з 1938 р.; «Wesson oil» — рафінована бавовняна олія, що випускається з 1911 р.

[2] «Gerber Product» — заснована 1927 р. компанія з випуску різноманітних харчів для дітей; «Dairy Queen» — заснована у 1940 р. мережа кафе м'якого морозива.

плеснулось на тацю з лячним лясканням. Ложечка стукалась об його зуби.

— Ренді, — благала вона. — Перестань дуркувати з мамунею.

Потягнулася друга її рука, Сенді скарлюченим пальцем відкрила сину ротик і просунула туди решту крему.

— Ось так, — промовила вона. Усмішка, несказанна в її надламаній надії, торкнула губи Сенді Мак-Дуґалл. Вона осіла на свій кухонний стілець, розслабляючись м'яз по м'язу. Тепер все буде добре. Тепер він зрозуміє, що вона так само любить його, і припинить свої жорстокі плутні.

— Смачно? — промурмотіла вона. — Шока смашьна, Венді! Нумо, вусміхнись мамуні, га? Будь хорошим хлопчичком, подаруй мамуні усмішку!

Вона потягнулася тремтячою рукою і посунула вгору кутики рота Ренді.

Шоколад вилився на тацю — ляп.

Сенді зайшлася криком.

3

Тоні Ґлік прокинувся в суботу вранці, коли у вітальні впала його дружина Марджорі.

— Марджі? — погукав він, скидаючи ноги на підлогу. — Мардж?

Після довгої, довгої паузи вона відповіла:

— Тоні, зі мною все гаразд.

Він сидів на краю ліжка, тупо дивлячись униз собі на ступні. З голими грудьми, в смугастих піжамних сподніх, поясна поворозка яких звисала йому між ніг. Волосся в нього на голові стирчало воронячим гніздом. Він мав чорне волосся, яке успадкували обидва його сини. Люди думали, що він єврей, хоча їм вистачило б лиш самого цього волосся макаронника, вважав він. Прізвище його діда було Ґлікуччі. Коли хтось йому сказав, що в Америці легше влаштуватися, якщо маєш американське прізвище, щось таке

коротке і звучне, дідусь офіційно змінив його на Ґлік, не усвідомлюючи, що міняє правдивість одної меншини на видимість належності до іншої. Тоні Ґлік мав кряжистий, повитий потужними м'язами тулуб і смагляву шкіру. На його обличчі тримався ошелешений вираз людини, яку побили й викинули з бару.

У себе на роботі він взяв відпустку і протягом останнього робочого тижня багато спав. Воно відходить, коли ти спиш. У нього не було сновидінь. Він лягав о сьомій тридцять, а наступного ранку вставав о десятій і кимарив після полудня з другої до третьої. Час, прожитий ним між тією сценою, яку він влаштував на похороні Денні, і цим сонячним недільним ранком майже тижнем пізніше, здавався туманним і не зовсім реальним. Люди продовжували приносити їжу. Касеролі, консервацію, пироги, пиріжки. Марджі сказала, що не знає, що їм з усім цим робити. Ні він, ні вона не мали апетиту. Ввечері у середу він спробував кохатися з дружиною, і вони обоє розплакались.

Марджі виглядала зовсім недобре. Її методом опанування себе було прибирання в хаті від вершечка до дна, і вона робила це з таким маніакальним завзяттям, яке усувало всі інші думки. Дні наповнювало дзвякання відер для миття підлоги й гудіння пилосмока, а повітря завжди було насичене гострими запахами лізолу та інших очисників. Усі іграшки й одяг, акуратно упаковані в картонні коробки, вона відправила в Армію спасіння та крамницю «Ґудвілл»[1]. Коли Тоні в четвер уранці вийшов зі спальні, всі ті коробки були вишикувані біля передніх дверей, кожна акуратно надписана. Він ніколи в житті не бачив нічого жахливішого за ті німі коробки. Вона повитягала на задній двір усі килими, вішала їх там на мотузку для білизни і нещадно вибивала з них порох. І навіть у своєму притьмареному стані свідомості Тоні відзначав, якою блі-

[1] «Goodwill» — заснована 1902 р. в Бостоні неприбуткова організація, що організовує професійну освіту й робочі місця для інвалідів та нужденних осіб; фінансується з широкої мережі дешевих крамниць, що продають пожертвувані речі.

дою вона здається з минулого вівторка чи середи, навіть губи її, здавалося, втратили свій природний колір. Під очима в неї оселилися коричневі тіні.

Ці думки промайнули в його голові швидше, ніж потрібно часу, щоб їх переказати, і він уже був на межі того, щоби завалитися назад у ліжко, коли вона впала знову і цього разу не відповіла на його оклик.

Він підвівся, почалапав до вітальні й побачив, що вона лежить там на підлозі, дрібно дихаючи, втупившись у стелю затуманеними очима. Вона якраз переставляла у вітальні меблі і все було зсунуте зі своїх місць, що надавало цій кімнаті якогось дивного, розчленованого вигляду.

Що б там не було з нею негаразд, воно погіршилося протягом цієї ночі і вигляд у неї був досить поганий, щоби прорізати його притьмареність, мов гострим ножем. Вона досі була в нічному халаті, і той розійшовся до середини стегон. Ноги в неї були мармурового кольору; вся засмага, якої вона набралася влітку під час їхньої відпустки, з них зійшла. Її руки рухалися, неначе привиди. Рот був роззявлений, немов її легені не могли отримати достатньо повітря, і Тоні помітив дивну рельєфність її зубів, але нічого про це не подумав. Справа могла бути в освітленні.

— Марджі? Любонько?

Вона намагалася відповісти, не змогла, і справжній страх прохромив його. Він підвівся, щоб зателефонувати лікарю.

Він розвертався до телефону, коли вона промовила:

— Ні… ні…

Це слово було повторене між рвучкими вдихами повітря. Вона важко видобувалася в сидячу позицію, і весь сонячно-тихий будинок повнився її скреготливими зусиллями дихати.

— Перетягни мене… допоможи мені… сонце таке пекуче…

Він підійшов і підхопив її, вражений легкістю свого вантажу. Здавалося, важить вона не більше оберемка хмизу.

— …на диван…

Він поклав її туди, сперши спиною на бильце. Вона опинилася поза світлом сонця, яке крізь переднє вікно падало квадратом на килим, і дихати їй нібито стало легше. Вона на мить заплющила очі, і знову він був вражений гладенькою білістю її зубів у контрасті з її губами. Він відчув сильний потяг її поцілувати.

— Дозволь, я зателефоную лікарю, — сказав він.

— Ні, мені вже краще. То сонце… мене напекло. Я мало не зомліла. Зараз уже краще.

Трохи рожевості повернулося на щоки Марджорі.

— Ти впевнена?

— Так. Усе гаразд.

— Ти так надривалася з цією роботою, любонько.

— Так, — погодилася вона пасивно. В очах у неї була апатія.

Він пропустив пальці собі крізь волосся, смикаючи за нього.

— Ми мусимо припинити це, Марджі. Ми мусимо. Вигляд у тебе…

Він замовк, не бажаючи образити її.

— Вигляд у мене жахливий, — сказала вона. — Я знаю. Я дивилася на себе в дзеркало у ванній, перед тим як учора ввечері піти до ліжка, і ледве знайшла себе в ньому. На якусь мить я… — Усмішка торкнулася її губ. — Я подумала, що бачу ванну позаду себе. Немов від мене мало що залишилося, та й те було таким *збляклим*…

— Я хочу, щоб тебе оглянув лікар Ріердон.

Але вона ніби й не чула.

— Тоні, мені сниться найчудесніший сон останні три чи чотири ночі. Такий живий. Денні приходить до мене в тому сні. І каже: «Мамо, мамо, я такий радий бути вдома!» І ще він каже… каже…

— Що він каже? — запитав Тоні в неї лагідно.

— Він каже… що він знову моє немовля. Мій рідний синочок, він знову біля моїх грудей. І я даю йому посмоктати і… і потім таке солодке відчуття з присмаком гіркоти, як тоді, коли я його ще не відлучила, а в нього вже почали

рости зубки і він почав кусатись… ох, мабуть, це звучить жахливо. З таким хіба що до психіатра.

— Ні, — сказав він. — Ні.

Він опустився біля неї на коліна, і вона обхопила його руками за шию і тихенько плакала. Руки в неї були холодні.

— Не треба лікаря, прошу, Тоні. Я сьогодні відпочину.

— Гаразд, — сказав він. Піддаючись їй у цьому, він почувався тривожно.

— Це такий чудесний сон, Тоні, — промовила вона впритул до його горла.

Ворушіння її губ, приглушена твердість її зубів за ними були дивовижно збудливими. У нього з'явилась ерекція.

— Мені б хотілося знову його побачити цієї ночі.

— Може, й побачиш, — сказав він гладячи її по голові. — Можливо, так і буде.

4

— Боже мій, який у тебе гарний вигляд, — сказав Бен.

Серед цього клінічного світу суцільної білості й анемічної зелені Сюзен Нортон дійсно виглядала дуже гарною. Одягнена в яскраво-жовту блузу з вертикальними чорними смугами і коротку джинсову спідничку.

— У тебе теж, — сказала вона, рушаючи через кімнату до нього.

Він пристрасно її поцілував, а його рука сковзнула до вигину її стегна і там погладжувала.

— Агов, — сказала вона, перервавши поцілунок. — Тебе за це звідси виженуть.

— Не мене.

— Так, мене.

Вони подивилися одне на одного.

— Я кохаю тебе, Бене.

— Я теж тебе кохаю.

— Якби я могла просто зараз застрибнути до тебе в ліжко…

— Одну хвилинку, дай я відверну простирадло.

— Як я це поясню тим малим карамелькам?[1]

— Скажеш, що підставляєш мені урильник.

Вона похитала головою, усміхаючись, і підсунула стілець.

— Багато чого сталося в місті, Бене.

Він посерйознішав.

— Що саме?

Вона завагалася.

— Навіть не знаю, як тобі розповісти і що я сама про це думаю. Я збентежена, м'яко кажучи.

— Ну, розказуй усе й дозволь мені розібратися.

— Як твій стан, Бене?

— Оклигую. Нічого серйозного. Меттів лікар, парубок на прізвище Коді…

— Ні. Твій розум. Якою мірою ти віриш у те казна-що в стилі графа Дракули?

— О. Те. Метт тобі все розповів.

— Метт тут, у шпиталі. Поверхом вище, у реанімації.

— *Що?* — підвівся Бен на ліктях. — Що з ним сталося?

— Інфаркт.

— *Інфаркт!*

— Лікар Коді каже, стан у нього стабільний. Метт позначений як серйозний, але це стандартно для перших сорока восьми годин. Я була там, коли це сталося.

— Розкажи мені все, що пам'ятаєш, Сюзен.

Радість пішла з його обличчя. Воно стало уважним, зосередженим, чітко прорисованим. Загублений у цій білій кімнаті, у цих білих простирадлах і в білій шпитальній халамиді, він знову вразив її як людина напружена, мов лук, можливо, до тої межі, що ось-ось лусне тятива.

— Ти не відповів на моє запитання, Бене.

— Про те, як я сприйняв історію Метта?

— Так.

---

[1] Candy stripers (буквально «смугасті цукерки») — зазвичай старшокласниці, добровільні помічниці медсестер в американських шпиталях, які для відрізнення від професійних медиків носять фартушки в червону й білу смужку, як на карамельках.

— Дозволь, я відповім тобі, сказавши, що думаєш сама ти. Ти думаєш, що Дім Марстена до такого ступеня видрючив мені мозок, що я, так би мовити, бачу кажанів у власній дзвіниці. Це правомірне припущення?

— Так. Я гадаю, що саме так і є. Але я ніколи не думала про це в таких… таких прикрих термінах.

— Я знаю це, Сюзен. Дозволь мені, якщо зможу, прокреслити для тебе хід моїх думок. Це може допомогти й самому мені в них розібратися. З твого обличчя я можу здогадатись, що щось тебе збочило на пару кроків з твого напрямку. Це так?

— Так… але я не вірю, це *неможливо*…

— Зажди хвильку. Оце-от «*неможливо*» все й блокує. На ньому і я був застряг. Цей абсолютний, клятий імператив, це слово. «*Неможливо*». Сюзен, я не повірив Метту, тому що такі речі не можуть бути правдою. Але я не зміг знайти розривів у його історії, як я її не роздивлявся. Найочевиднішим висновком є той, що Метт десь з'їхав з рейок, правильно?

— Так.

— Він тобі здався божевільним?

— Ні. Ні, але…

— Стоп, — підняв він долоню. — Ти так і тримаєшся своєї думки «*неможливо*», так?

— Гадаю, що так, — сказала вона.

— Мені він також не здався божевільним чи непослідовним. А ми обоє знаємо, що параноїдальні фантазії чи манії переслідування просто не з'являються раптом. Вони зростають протягом певного часу. Їх треба ретельно доглядати, поливати і підгодовувати. Ти коли-небудь чула бодай якісь балачки в місті, що в Метта дах посунувся? Чула коли-небудь, щоб Метт казав, ніби хтось гострить проти нього ніж? Він коли-небудь був пов'язаний з якимись сумнівними рухами — «фторування води призводить до раку мозку», або «Сини американських патріотів», або ФНЛ? Він виявляв коли-небудь непомірно велику цікавість до таких

речей, як спіритизм, чи астральна проєкція, чи реінкарнація? Тобі відомо, щоб його коли-небудь арештовували?

— Ні, — сказала вона. — На всі ці питання «ні». Але, Бене… мені боляче казати таке про Метта, навіть просто припускати таке, проте деякі люди зсуваються з глузду дуже тихо. Вони божеволіють всередині себе.

— Я так не думаю, — сказав він спокійно. — Завжди є ознаки. Їх інколи не можеш прочитати вчасно, але потім ти про них згадуєш. Якби ти була в журі присяжних, ти повірила б свідченням Метта про якусь автомобільну аварію?

— Так…

— Ти повірила б йому, якби він тобі розказав, що бачив, як якийсь волоцюга убив Майка Раєрсона?

— Так, думаю, що повірила б.

— Але не в це.

— Бене, я просто не можу…

— Ось, ти знову це повторюєш.

Він побачив, що вона готова заперечити, і підняв випереджувально долоню:

— Сюзен, я не дискутую наразі, я тільки викладаю лінію своїх думок. Гаразд?

— Гаразд. Продовжуй.

— Моя друга думка була така, що хтось підсунув йому свиню. Хтось з особистої неприязні або з затаєною злобою.

— Так, мені теж це спадало на думку.

— Метт каже, що ворогів він не має. І я йому вірю.

— У кожного є вороги.

— Різної міри. Не забувай про найважливіше — у цей розгардіяш вплутано покійника. Якщо хтось хотів дістати Метта, тоді той хтось, щоби цього досягти, мусив убити Майка Раєрсона.

— Навіщо?

— Не те що без трупа у всій цій вакханалії мало сенсу. І знову ж таки, згідно з розповіддю Бена, він зустрів Майка чисто випадково. Ніхто не спрямовував його до Делла вве-

чері минулого четверга. Не було ні анонімного дзвінка, ні записки, нічого. Випадковості тієї зустрічі вже достатньо, щоб викреслити підлаштування.

— Тоді які нам залишаються раціональні пояснення?

— Такі, що Метту наснилося, ніби він чує, як відчиняється вікно, той сміх і звуки смоктання. Що Майк помер з якихось природних, але невідомих причин.

— Ти в це також не віриш.

— Я не вірю, що йому наснилося, ніби він чує, як відчиняється вікно. Воно було відчинене. І протимоскітна віконниця лежала на галявині. Я її зауважив, і Паркінс Ґіллеспі її зауважив. І я зауважив ще дещо. У Метта на будинку ці віконниці зовнішнього типу, вони чіпляються знадвору, не зсередини. Ти не можеш зняти таку зсередини, хіба що спробуєш зсунути її викруткою або шпателем. І навіть тоді це була б важка справа. Залишилися б якісь сліди. Я не побачив жодних слідів. І ще одне: земля під тим вікном доволі м'яка. Якби комусь схотілося зняти віконницю на другому поверсі, йому б знадобилася драбина, і від неї залишилися б сліди. Там не було жодних. Оце бентежить мене найбільше. Віконницю на другому поверсі було прибрано знадвору, а жодних слідів драбини нема.

Вони перезирнулись пригнічено.

Він продовжив:

— Я прокручував це собі в голові сьогодні зранку. І що більше я про це думав, то кращого вигляду набувала Меттова історія. Тому я зважився. Я взяв і відкинув ненадовго геть оте «*неможливо*». А тепер розкажи мені, що там сталося у Метта минулого вечора. Якщо це все те розвінчає, нікого не буде щасливішого за мене.

— Не розвінчає,— промовила вона згорьовано. — Все виглядає ще гірше. Він щойно закінчив розповідати мені про Майка Раєрсона. Сказав, що почув, ніби хтось є нагорі. Він був наляканий, але пішов туди.

Вона тримала руки в себе на колінах і тепер міцно їх зчепила, немов вони могли відлетіти геть.

— Якийсь недовгий час не відбувалось нічого… а потім Метт вигукнув щось на кшталт ніби він відміняє своє запрошення. Потім… ну, я насправді не знаю, як це…

— Продовжуй. Не мордуйся так.

— Я думаю, що хтось — хтось інший — видав щось на кшталт сичання. Потім гупнуло, немов щось упало.

Вона безпорадно подивилась на нього.

— А потім чийсь голос промовив: *«Я подбаю, щоб ви спали як мертвий, учителю»*. Дослівно так. А коли я зайшла туди по ковдру для Метта, я знайшла оце.

Вона дістала той перстеник у себе з кишені блузи й опустила йому в долоню.

Бен покрутив його в пальцях, а потім нахилив у бік вікна, щоб дозволити світлу виявити ініціали.

— МКР. Майк Раєрсон?

— Майк Корі Раєрсон. Я кинула його там, а потім змусила себе знову підібрати — подумала, що ти або Метт захочете його побачити. Хай буде в тебе. Я не хочу його назад.

— Ти почуваєшся?..

— Погано. Дуже погано.

Вона зухвало закинула голову:

— Але всяке раціональне мислення противиться цьому, Бене. Я радше повірю, що Метт з якихось власних причин сам убив Майка Раєрсона і вигадав усю ту божевільну історію про вампірів. Наладнав ту віконницю так, щоб вона відпала. Поки я сиділа внизу, влаштував трюк з черевомовленням у гостьовій спальні, підклав перстеник Майка…

— І вчинив собі інфаркт, щоби все це здавалося ще правдивішим, — сухо сказав Бен. — Сюзен, я не полишив надії на якесь раціональне пояснення. Я сподіваюся, що воно знайдеться. Ледь не молю про нього. Монстри в кіно досить кумедні, але думка, що такі насправді скрадаються вночі, зовсім не є кумедною. Я навіть погоджуюся з тобою, що з тією віконницею дійсно можна було підлаштувати — проста мотузка з петлею, зачеплена за дах, вам у поміч. Підемо далі. Метт вчена людина. Гадаю, існують отрути, які могли б

викликати такі симптоми, як були в Майка, — можливо, невизначувані отрути. Звісно, в ідею отруєння повірити важко, оскільки Майк їв так мало…

— Ти знаєш це лише зі слів Метта, — зазначила вона.

— Він не брехав би, оскільки знає, що важливою частиною розтину тіла є дослідження шлунка жертви. І від ін'єкції залишилися б сліди. Але заради версії скажемо, що це могло бути зроблено. І така людина, як Метт, напевне могла б прийняти щось таке, що зімітувало б інфаркт. Але де мотив?

Вона безпорадно похитала головою.

— Навіть якщо погодитися з існуванням якогось мотиву, про який ми не підозрюємо, навіщо йому було йти на такі візантійські викаблучування чи вигадувати таку божевільну історію для прикриття? Я гадаю, Еллері Квін зумів би це якось пояснити, але життя — не сюжет з Еллері Квіном[1].

— Але, Бене, це… це безумство.

— Так, як Хіросіма.

— Припини це нарешті, — шмагонула вона його раптом. — Не вдавай із себе пащекуватого інтелектуала! Тобі це не личить! Ми говоримо про бабині казки, кошмари, психози, називай це як тобі схочеться…

— Лайно собаче, — сказав він. — Все між собою пов'язане. Цей світ обвалюється нам на голови, а ти чіпляєшся до якихось вампірів.

— Салимове Лігво — моє місто, — вперто промовила вона. — Якщо щось відбувається тут, воно реальне. Не філософічне.

— Кому, як не мені, з тобою погодитися, — сказав він, торкаючись пов'язки в себе на голові скорботним пальцем. — А твій колишній збіса добряче заряджає правою.

— Мені жаль. З такого боку Флойда я ніколи не бачила. Я не можу цього зрозуміти.

---

[1] Ellery Queen — детектив-аматор, герой книг Деніела Натана (1905–1982) та Емануеля Лепофського (1905 –1971), котрі написали про нього безліч романів, за якими знято десятки повнометражних фільмів і телесеріалів.

— Де він зараз?

— У міському витверезнику. Паркінс Ґіллеспі сказав моїй матусі, що мусив би передати його до округу… тобто шерифу Мак-Казліну — але він подумав, що краще зачекає, може, ти задовольнишся компенсацією.

— Ти маєш якісь сантименти з цього приводу?

— Абсолютно жодних, — відповіла вона. — Він випав з мого життя.

— Я не збираюся.

Вона звела вгору брови.

— Але я хочу з ним поговорити.

— Про нас?

— Про те, чому він прийшов по мене в пальті, капелюсі, сонячних окулярах і в гумових рукавичках «Плейтекс»[1].

— *Що?*

— Ну, — сказав Бен, дивлячись на неї, — сонце було на небі. Воно на нього світило. І я не думаю, щоб йому це подобалося.

Вони дивилися одне на одного без слів. Схоже було, більше нічого не залишилося сказати на цю тему.

5

Коли Ноллі приніс Флойду сніданок з кафе «Екселент», Флойд міцно спав. Ноллі подумав, що ницо було б його будити лише для того, щоб він з'їв пару цупко засмажених Полін Діккенс яєць та п'ять чи шість шматочків масної шинки, тому Ноллі упорав усе це сам у кабінеті і каву випив також. Полін робила дійсно смачну каву, варто за нею це визнати. Але коли він приніс Флойду обід, Флойд так само спав, і спав у тій самій позі, Ноллі це трохи налякало, він поставив тацю на підлогу, підійшов і поблямкав про ґратах ложкою.

---

[1] «Playtex» — заснована у 1947 р. компанія, найбільший виробник рукавиць для хатньої роботи, яка також спеціалізується на жіночих гігієнічних засобах, білизні й товарах для малюків.

— Гей! Флойде! Прокидайся, я приніс то'і пообідати.

Флойд не прокинувся, і Ноллі дістав з кишені низку ключів, щоб відімкнути витверезну камеру. Вже майже встромивши ключа, він завагався. Якраз минулого тижня у «Пороховому димі»[1] було про одного крутія, котрий прикидався хворим, аж поки не кинувся на тюремника. Ноллі ніколи не вважав Флойда Тіббітса якимсь особливо крутим, але ж він аж ніяк не колисковою приспав того парубка, Міерза.

Він нерішуче зволікав, тримаючи ложку в одній руці і кільце з ключами в другій, дебелий чоловік, чиї білі сорочки з відкритою пазухою вже до полудня в теплий день завжди були заплямовані потом під пахвами. Він катав кулі в командному боулінгу з середнім рахунком 151, а по вікендах ставав корчмолазом у Портленді зі списком барів і мотелів червоних ліхтарів у себе в портмоне одразу під кишеньковим календарем лютеранських відправ. Він був приязним, природно простакуватим парубком, загайним на реакції, а також загайним на гнів. За всіх цих немаловажних чеснот він не був особливо спритним на своїх розумових ходулях і кілька хвилин простояв, стукаючи ложкою по ґратах, гукаючи Флойда, бажаючи, щоби той поворухнувся, чи схрапнув, чи зробив бодай щось, загадуючись, як йому далі діяти. Він якраз думав, що краще йому викликати по цивільній рації[2] Паркінса й отримати вказівки, коли з дверей контори озвався сам Паркінс:

— Що ти так, в біса, робиш, Ноллі? Свиней скликаєш?

Ноллі зашарівся.

— Флойд не ворушиться, Парку, я боюся, може, він… розумієш, хворий.

---

[1] «Gunsmoke» (1955–1975) — телесеріал-вестерн із життя американського Заходу.

[2] Citizen's band radio — радіоприймач/передатчик «цивільного/громадського діапазону» на частоті 27 МГц, яка в США призначена для вільного використання будь-якими особами та громадськими й комерційними організаціями; тут це означає, що у місцевих загумінкових правоохоронців навіть нема потреби в спеціальних поліцейських раціях.

— То ти думаєш, від биття по ґратах тою клятою ложкою йому покращає?

Паркінс ступив повз Ноллі і відімкнув камеру.

— Флойде? — струснув він Флойда за плече. — З тобою все гар…

Флойд скотився з висячої на ланцюгах койки просто на підлогу.

— Чорт забирай, — промовив Ноллі. — Він же мертвий, чи як воно?

Але Паркінс його, либонь, не почув. Він задивився вниз на незбагненно умиротворене обличчя Флойда. Ноллі вповільнено осяяло тим фактом, що в Паркінса такий вигляд, неначе хтось його до смерті перелякав.

— В чім річ, Парку?

— Ні в чім, — сказав Паркінс. — Тільки… забираймося звідси.

А потім, майже для самого себе, він додав:

— Господи Ісусе, краще б я його не торкався.

Ноллі дивився на тіло Флойда з напливаючим жахом.

— Очуняй, — сказав Паркінс. — Ми мусимо привести сюди лікаря.

6

Була друга половина дня, коли Френклін Боддін з Вірджилом Ретбаном під'їхали до щілястих дерев'яних воріт наприкінці тієї відноги, що йшла від Бернс-роуд за дві милі після цвинтаря Злагідний Пагорб. Приїхали вони у Френковому пікапі «Шевроле» 1957 року — машині, яка тоді, в перший рік другого терміну Айка[1], була кольору «коринфська слонова кістка», але тепер гляділася вимазаною червоною ґрунтовкою навпіл з якоюсь гівняно-коричневою фарбою. Кузов пікапа був повний того, що Френклін називав «таранькою». Десь раз на місяць вони з Вірджилом при-

[1] Dwight Eisenhower (1890–1969) — 34-й президент (1953–1961) США.

возили вантаж такої тараньки на звалище, і більшу частку означеної тарані становили порожні пивні пляшки, порожні пивні бляшанки, порожні півкеґи[1], порожні винні пляшки та порожні пляшки від горілки «Попов»[2].

— Зачинено, — промовив Френклін Боддін, примружившись, щоб прочитати прибите до воріт оголошення. — Щоб мені всратися.

Він лигнув «Досона»[3] з пляшки, яка затишно спочивала при опуклості в його промежині, і витер рукою рота.

— Сьодні ж субота, хіба не так?

— Звісно, так, — підтвердив Вірджил Ретбан. Вірджил зеленого поняття не мав, чи субота сьогодні, чи вівторок. Він був таким п'яним, що не був певен, який зараз місяць.

— Звалище ж не зачинене по суботах, чи то як? — перепитав Френклін.

Там висіло тільки одне оголошення, але він бачив їх три. Він знову примружився. На всіх трьох оголошеннях було написано «Зачинено». Яскраво-червоною фарбою, що безсумнівно походила з тієї бляшанки, яка ховалася за дверима халупи Дада Роджерса, доглядача.

— Ніколи не було тут зачинено в суботу, — сказав Вірджил. Він вихнув пляшку до рота, не поцілив і виплеснув пиво собі на ліве плече. — Господи, точно як стій.

— Зачинено, — повторив Френклін зі зростаючим роздратуванням. — Цей скурвий син запив і пиячить, ось тут що. Я йому зачинюся.

Він штурнув важіль на першу передачу і різко пустив зчеплення. Пиво у пляшці між ногами спінилось і ринуло йому по штанах.

— Шквар, Френкліне! — крикнув Вірджил і могутньо відригнув, коли пікап проломився крізь ворота, відкинувши

---

[1] Half Barrel Keg — металева пивна діжка ємністю 15,5 галонів = 58,7 літра.

[2] «Popov» — недорога горілка, яку випускає найбільша в світі компанія з виробництва алкоголю, британська «Diageo».

[3] Пиво, яке випускала найбільша свого часу броварня Нової Англії «Dawson and Son Brewery» (1889–1977).

їх на захаращений бляшанками край дороги. Френклін перемкнувся на другу і помчав по вибоїстій, тряській дорозі. Пікап скажено підстрибував на своїх зношених ресорах. Позаду з кузова падали й трощилися пляшки. Крикливими круговими хвилями здіймались у повітря морські чайки.

За чверть милі поза воротами віднога Бернс-роуд (називана тепер Смітний шлях) губилася серед широкого пустирища, яке й було звалищем. Тіснота вільх та кленів розступалася, відкриваючи великий, плаский простір голої землі, подертої й пожолобленої постійним сованням припаркованого зараз біля Дадової халупи старого бульдозера «Кейс»[1]. Поза цим пласким пустищем містився гравійний кар'єр, куди наразі продовжували звалювати сміття. Відходи й покидь у зблисках пляшок і алюмінієвих бляшанок тягнулися вдалечінь гігантськими дюнами.

— Чортами клятий нікчема, засцика горбатий, скидається на те, ніби він тут не розгрібав і не палив цілий тиждень, — сказав Френклін.

Він обома ступнями натис на педаль гальма, яка з механічним верещанням цілком утопилася в підлогу. Пікап зупинився трохи перегодом.

— Заліг собі з цілим ящиком, ось тут що.

— Я ніколи не знав, що Дад багато п'є, — сказав Вірджил, пожбуривши крізь вікно порожню пляшку і витягаючи собі з коричневого пакета на підлозі нову. Він відкрив її об дверну ручку, й оскаженіле від стусанів дороги пиво зашумувало йому через кулак.

— Всі горбаті п'ють, — мудро проголосив Френклін.

Він плюнув у вікно. Виявив, що воно зачинене, і тернув рукавом сорочки по подряпаному, помутнілому склу.

— Ось ми подивимося на нього. Побачимо, що там до чого.

---

[1] «Case» — заснована 1843 р. компанія з виробництва сільськогосподарських і будівельних машин, славна своїми потужними тракторами.

Френклін рушив заднім ходом і, зробивши велетенське звивисте коло, зупинив машину, зависнувши заднім бортом над останнім скупченням нагромадженої Лігвом покиді. Він вимкнув запалення, і раптом їх придавило тишею. Окрім тривожних покликів мартинів, вона була суцільною.

— Ну тут і *тиша*, — мурмотнув Вірджил.

Вони вилізли з кабіни і пішли до заду пікапа. Френклін відімкнув S-подібні защепи, які тримали задній борт, і дозволив йому з грюком відпасти. Репетуючи й лаючись, хмарою здійнялись у повітря мартини, що годувалися на дальньому кінці звалища.

Двоє прибульців без жодного слова піднялися в кузов і почали скидати з його кінця свою тараньку. Крутилися, пролітаючи в чистім повітрі, зелені пластикові мішки і, вдарившись, розривалися. Це була звична для них робота. Вони були тими містянами, яких навряд чи бачив (чи волів би побачити) бодай хтось із туристів — по-перше, тому що за мовчазною згодою місто їх ігнорувало, і по-друге, тому що вони виробили собі захисне обарвлення. Якщо ви зустрічали Френклінів пікап на дорозі, ви забували про нього тієї ж миті, як він зникав з вашого люстерка заднього огляду. Якщо вам траплялось побачити їхню хатинку з жерстяним комином, що посилає в біле листопадове небо немов олівцем прокреслену лінію диму, ви її не завважували. Якщо ви бачили, як Вірджил виходить із зеленого фронту[1] в Портленді з пляшкою благодійної горілки в коричневому пакеті, ви промовляли «привіт», а потім не могли згадати, до кого ви оце щойно були заговорили; обличчя знайоме, але ім'я просто вислизнуло з пам'яті. Братом Френкліна був Дерек Боддін, батько Річі (нещодавно поваленого короля початкової школи на Стенлі-стріт), але Дерек майже забув, що Френклін досі живий і живе тут, у місті. Він перевершив образ чорної вівці; він злився з тлом.

---

[1] Greenfront — колись народне прізвисько винних крамниць у штаті Мейн, бо їхні фасади стандартно фарбували у світло-зелений колір.

Нарешті кузов спорожнів, Френклін копнув ногою останню бляшанку — брязь! — і підсмикнув на собі зелені робочі штани.

— Ходімо, подивимось Дада, — сказав він.

Вони злізли на землю, але Вірджил спіткнувся, наступивши на один з власних сирицевих шнурків, і важко гепнувся дупою.

— Господи Ісусе, вони навіть такі речі й уполовину добре не роблять,— пробурмотів він незрозуміло.

Вони підійшли до толевої халупи Дада. Двері були зачинені.

— Даде! — заволав Френклін. — Гей, Даде Роджерсе!

Він вгатив по дверях раз, і вся халупа здригнулась. Маленький дверний гачок всередині відірвався і двері гойднулися, прочинившись. Халупа була порожня, але налита якимсь хворобливо-солодким духом, що змусив їх перезирнутися і скривитись — а вони ж були ветеранами барів з великим розмаїттям грибкових запахів. Цей побіжно нагадав Френкліну солоні огірки, які пролежали в глечику багато років, аж поки той сік, що з них наточився, не побілів.

— Курвий син, — сказав Вірджил. — Гірше гангрени.

Проте в хатинці було ледь не до оскомини охайно. Дадова перемінна сорочка висіла на гачку над ліжком, незграбно обструганий кухонний стілець було підсунуто до столу і розкладачку заправлено по-армійському. Бляшанка червоної фарби зі свіжими патьоками по боках стояла на складеній газеті за дверима.

— Я зараз виригаю, якщо ми звідси не заберемося, — сказав Вірджил. Його обличчя сполотніло до зеленого.

Френклін, який почувався не краще, позадкував і зачинив двері.

Вони обстежили звалище, яке виглядало пустельним і стерильним, як ті місячні гори.

— Тут його нема, — сказав Френклін. — Він десь у лісі заліг і койла собі мне.

— Френку?

— Що? — різко озвався Френклін. Йому вже урвався терпець.

— Ті двері були защепнуті зсередини. Якщо його там нема, як він звідтіль вибрався?

Ошелешений, Френклін обернувся, роздивляючись халупу. «*Крізь вікно…*» — почав він було казати, але обірвав себе. Те вікно було всього лише вирізаним у толю квадратом, зашпиленим цупким поліетиленом. Вікно було замалим, щоб крізь нього протиснутись Даду, та ще й з отим горбом у нього на спині.

— Забудь, — буркнув Френклін. — Якщо він не хоче з нами ділитися, хуй із ним. Забираймося звідси.

Вони пішли назад до машини, але Френклін відчував, як щось у нього просочується крізь захисну мембрану сп'яніння — щось, про що він потім не згадає або не захоче згадувати: якесь скрадливе відчуття, відчуття, що тут щось пішло жахливо на зле. Це було так, ніби звалище набуло собі серцебиття і це биття поки ще повільне, але сповнене лячної вітальності. Раптом йому схотілося поїхати звідси якомога швидше.

— Я зовсім не бачу пацюків, — раптом проказав Вірджил.

І дійсно, жодного не було видно; тільки мартини. Френклін спробував пригадати бодай один раз, щоб він привозив на звалище тараньку і не бачив пацюків. Не зміг. І це йому також не сподобалося.

— Мабуть, він порозкидав отруєну приманку, еге, Френку?

— Гайда, поїхали, — сказав Френклін. — Забираймося к чортам геть звідси.

7

Після вечері Бену дозволили піднятися на поверх, побачити Метта Бьорка. Візит був коротким; Метт спав. Утім, кисневий намет уже прибрали і старша медсестра сказала

Бену, що завтра вранці Метт майже напевне буде притомним і здатним приймати відвідувачів на короткий час.

Бен подумав, що обличчя в Метта змарніле і жорстоко постаріле, вперше обличчя людини похилого віку. Недвижно лежачи, зі щуплявою шиєю, що стирчала з його шпитальної халамиди, він здавався вразливим, беззахисним. Якщо все те правда, подумав Бен, тутешні люди тобі не в поміч, Метте. Якщо все те правда, ми в цитаделі невіри, де з кошмарами управляються радше лізолом та скальпелями, та хіміотерапією, а не кілками, Біблією чи диким гірським чебрецем. Їх влаштовують їхні апарати життєзабезпечення та шприци, та клізми з сульфатом барію. Якщо в колоні правди є діра, вони цього не знають і тим не переймаються.

Він підійшов до узголів'я ліжка і лагідними пальцями повернув набік голову Метта. На шкірі шиї не було жодних рубців; плоть там була бездоганною.

Якусь мить він ще вагався, а потім підійшов до шафи і відчинив її. Там висів одяг Метта, а за внутрішню ручку дверцят було зачеплено те розп'яття, що було на Меттові, коли його вдома відвідала Сюзен. Воно висіло на філігранному ланцюжку, який м'яко мерехтів у приглушеному світлі кімнати. Бен повернувся з ним назад до ліжка і одягнув його на шию Метту.

— Агов, що це ви робите?

Увійшла медсестра, принесла карафу з водою й урильник із чинно прикритим рушником отвором.

— Я одягаю його хреста йому на шию, — відповів Бен.

— Хіба він католик?

— Тепер так, — похмуро сказав Бен.

8

Вже западала ніч, коли в кухонні двері будинку Соєрів на дорозі Глибока Просіка пролунав делікатний стук. Бонні Соєр, з легкою усмішкою на губах, пішла відчинити. На ній

був тільки зав'язаний на попереку короткий фартушок з рюшами, туфлі на високих підборах і більше нічого.

Коли вона відчинила двері, у Корі Браянта вибалушилися очі й відпала щелепа.

— Ббб… Ббб… Бонні?

— Що сталося, Корі?

Вона продумано неквапливо поклала руку на одвірок, таким чином підтягнувши вгору свої голі груди до найсоковитішої форми. І в той же час скромно схрестила ступні, демонструючи йому свої ноги.

— Йсусе, Бонні, а якби це був…

— Представник телефонної компанії? — спитала вона й захихотіла.

Вона взяла його долоню і поклала на пружну плоть своєї правої груді.

— Хочете зняти покази мого лічильника?

З харчанням, у якому була присутня нотка відчаю (потопельник, що тоне втретє, хапається замість соломини за молочну залозу), він притягнув її до себе. Його долоні обхопили її сідниці, і крохмальний фартушок між ними жваво затріщав.

— Ох, божечки, — заговорила вона, притискаючись до нього. — Ви збираєтеся перевірити мою слухавку, містере Телефоністе? Я весь день чекала важливого дзвінка…

Він підхопив її на руки і ногою захряснув позаду себе двері. Їй не було потреби скеровувати його до спальні. Він знав свій шлях.

— Ти впевнена, що він не повернеться додому? — запитав він.

Її очі зблиснули в темряві:

— Що, про кого це ви говорите, містере Телефоністе? Не про мого ж гарнюнього чоловіка… він зараз у Берлінгтоні, штат Вермонт.

Він поклав її впоперек ліжка, так що ноги її звисали з краю.

— Ввімкни світло, — сказала вона, її голос раптом уповільнився, обважнів. — Я хочу бачити, що ти робиш.

Він увімкнув приліжкову лампу і подивися вниз, на неї. Фартушок уже з'їхав набік. Її напівприкриті важкими повіками очі були теплими, зіниці великими й осяйними.

— Зніми це з себе, — показав він рукою.

— Самі зніміть, — сказала вона. — Ви ж умієте поратися з вузликами, містере Телефоністе.

Він нахилився до неї. Вона завжди давала йому відчути себе хлопчиськом з пересохлим ротом, якому вперше пощастило показати, чого він насправді вартий, і його руки завжди тремтіли, наближаючись до неї, немов сама її плоть випромінювала якийсь потужний електрострум у повітря біля її тіла. Вона більше ніколи не сходила йому з голови. Вона оселилась там, як болячка на внутрішньому боці щоки, яку постійно мацаєш, перевіряєш язиком. Вона гацала навіть у його сновидіннях, золотошкіра, тоскно збудлива. Її винахідливість не знала меж.

— Ні, на колінах, — сказала вона. — Стань заради мене на коліна.

Він незграбно опустився на коліна і підповз до неї, тягнучись руками до зав'язок фартушка. Вона поклала ноги в туфлях на високих підборах йому на плечі. Він нахилився, цілуючи внутрішній бік її стегна, плоть під його губами була твердою і злегка теплою.

— Отак добре, Корі, так дуже добре. Продовжуй вище, продовжуй…

— Ну, хіба не чарівно, авжеж?

Бонні Соєр заверещала.

Корі Браянт, моргаючи, глянув угору, розгублений. Прихилившись до одвірка спальні, там стояв Реджі Соєр. Він тримав у руках рушницю, звільна колисаючи на передпліччі її дула, які дивилися в підлогу.

Корі відчув, як ринув теплий потік, коли попустився його сечовий міхур.

— Отже, це правда, — зачудовано промовив Реджі.

Він ступив у кімнату. Він посміхався.

— А як щодо цього? Я тепер винен тому дурнопияку Мікі Сильвестеру ящик «Бадвайзера». Чорт забирай.

Бонні віднайшла голос першою.

— Реджі, послухай. Це не те, що ти думаєш. Він сюди вломився, поводився як божевільний, він, він був…

— Заткнись, пиздюхо.

Він так само посміхався. То була ласкава посмішка. Він був доволі дебелим. У тому ж сталевого кольору костюмі, який був на ньому, коли він поцілував її на прощання дві години тому.

— Послухайте, — кволо промовив Корі. Його рот неконтрольовано наповнювався слиною. — Прошу. Прошу, не вбивайте мене. Навіть якщо я на це заслуговую. Не варто вам сідати в тюрму. Не через це. Побийте мене, я того заробив, але прошу, не треба…

— Піднімися з колін, Перрі Мейсоне[1], — сказав Реджі Соєр, так само посміхаючись своєю ласкавою посмішкою. — У тебе зіпер розчеплено.

— Послухайте, містере Соєре…

— Зви мене Реджі, — сказав Реджі, ніжно усміхаючись. — Ми ж майже найкращі друзяки. Я навіть присовував після тебе ще по-мокрому, хіба не так?

— *Реджі, це не те, що ти думаєш, він мене ґвалтував…*

Реджі подивився на неї, і його посмішка була ніжною й добросердою.

— Якщо ти скажеш іще хоч слово, я запхну оце тобі всередину і пошлю терміновий пакет спецпоштою.

Бонні почала стогнати. Її обличчя набрало кольору прісного йогурту.

— Містере Соєре… Реджі…

— Твоє прізвище Браянт, авжеж? Твій батько Піт Браянт, атож?

---

[1] Perry Mason — надзвичайно вигадливий і ефективний адвокат, персонаж детективних романів класика цього жанру Ерла Ґарднера (1889–1970).

Голова Корі шалено закивала, погоджуючись:

— Йо, саме так. Істинно так. Послухайте…

— Колись, коли я ще шоферував у Джима Веббера, я продавав йому паливний мазут, — сказав Реджі, усміхаючись приємним спогадам. — То було років за чотири-п'ять до того, як я зустрів оцю ось чумову курву. Твій татко знає, що ти тут?

— Ні, сер, це розбило б йому серце. Ви можете побити мене, я на це заслуговую, але якщо ви мене вб'єте, мій тато дізнається за що і, їй-бо, це лайно вб'є і його також, і тоді на вас будуть вже дві душі…

— Ні, я певен, він нічого не знає. Нумо, вийдемо до вітальні на хвильку. Нам треба це обговорити. Ходімо.

Він ласкаво посміхнувся до Корі, показуючи, що не завдасть йому шкоди, а потім його очі переметнулись на Бонні, котра вирячено дивилася на нього.

— Ти залишаєшся тут, кицюню, інакше ти ніколи не дізнаєшся, чим закінчується «Таємний шторм»[1]. Ходімо, Брянте, — ворухнув він рушницею.

Корі, з Реджі позаду нього, трохи спотикливо пішов у вітальню. Ноги були гумовими. Шалено почала свербіти спина між лопатками. «От туди він і стрелить, — думав Корі, — просто між лопаток. Цікаво, чи проживу я достатньо довго, щоби побачити, як мої нутрощі ляпнуться на стіну…»

— Обернися, — сказав Реджі.

Корі обернувся. Він уже починав схлипувати. Він не хотів хлипати, але, схоже, зарадити цьому не міг. Він гадав, що не має значення, хлипає він чи ні. Він бо вже встиг обмочитися.

Рушниця більше не похитувалася недбало на передпліччі Реджі. Здвоєні дула цілилися прямо в обличчя Корі. Здавалося, отвори-близнюки позіхають і розростаються, перетворюючись на два бездонних колодязі.

---

[1] «The Secret Storm» (1954–1974) — довгограюча мильна опера, телесеріал із сімейними зрадами, вбивствами тощо.

— Ти розумієш, що ти робив? — запитав Реджі.

Та його посмішка зникла. Обличчя в нього було дуже серйозним.

Корі не відповів. Це було дурне запитання. Однак рюмсати він не перестав.

— Ти спав з дружиною іншого чоловіка, Корі. Так тебе звати?

Корі кивнув. Сльози струменіли йому по щоках.

— Ти знаєш, що стається з такими парубками, якщо їх впіймають?

Корі кивнув.

— Візьмись за дуло цієї рушниці, Корі. Легесенько. Гачки реагують на п'ятифунтовий натиск, а фунти зо три я вже натис. Тому вдавай… о, вдавай, ніби берешся за цицьку моєї дружини.

Корі простягнув тремтячу руку і поклав її на дуло рушниці. Метал був холодним проти його розжареної долоні. Довгий, мученицький стогін вийшов з його горла. Більше нічого не залишалося. Благати було марно.

— Вставляй собі до рота, Корі. Обидва дула. Так, оце правильно. Легше!.. Отак добре. Так, рот у тебе достатньо великий. Засовуй просто туди. Ти ж добре знаєш, як засовувати, хіба не так?

Щелепи Корі були розчепірені так, що ширше вже неможливо. Дула рушниці впиралися майже йому в піднебіння, і його нажаханий шлунок намагавсь відригнути. Сталь вчувалася масткою на його зубах.

— Заплющ очі, Корі.

Корі тільки тупився в Реджі, його плаваючі очі були великими, як чайні блюдця.

Реджі знову посміхнувся тією своєю ласкавою посмішкою.

— Корі, заплющ оті свої дитячі блакитні очка.

Корі заплющився.

У нього попустився сфінктер. Він це ледь усвідомлював, туманно.

Реджі натиснув обидва гачки. Бойки вдарили у порожні патронники з подвійним клац-клац. Корі повалився на підлогу, глибоко зомлілий.

Реджі якусь мить дивися на нього, ніжно усміхаючись, а потім перекинув рушницю так, щоб приклад стирчав угору. Він розвернувся в бік спальні.

— Я йду до тебе, Бонні. Хоч готова ти там, хоч ні.

Бонні Соєр зайшлася криком.

9

Корі Браянт спотикливо тягся по дорозі Глибока Просіка туди, де він був залишив стояти свій трак телефонної компанії. Корі смердів. Очі в нього були осклілі й налиті кров'ю. На потилиці, якою він вдарився об підлогу, коли зомлів, була велика ґуля. Черевики чапали, човгаючи по м'якому узбіччю. Корі намагався думати тільки про це човгання і ні про що більше, особливо не про раптову й цілковиту руйнацію свого життя. Було чверть по восьмій.

Реджі Соєр, випроваджуючи Корі крізь кухонні двері, так само ласкаво посміхався. Безупинні, болісні ридання Бонні зі спальні звучали контрапунктом до його слів:

— Тепер рушай дорогою, як слухняний хлопчик. Сідай у свій трак і їдь до міста. За чверть до десятої там є автобус із Люїстона на Бостон. У Бостоні ти зможеш сісти на автобус куди завгодно в країні. Цей автобус зупиняється біля Спенсера. Ти сядеш на нього. Бо якщо я коли-небудь побачу тебе знову, я тебе вб'ю. З нею тепер усе буде гаразд. Вона тепер приборкана. Пару тижнів їй доведеться носити штани і блузи з довгими рукавами, але обличчя я їй не псував. Тобі ж просто варто забратися із Салимового Лігва до того, як ти почистишся і знову почнеш думати, ніби ти чоловік.

І ось він тут, плентається по цій дорозі, готовий зробити те, що наказав йому Реджі Соєр. Із Бостона він міг би поїхати на південь… кудись. У нього заощаджень в банку трохи більше тисячі доларів. Мати завжди казала, що він

дуже бережлива душа. Він може переказати собі гроші телеграфом і жити на них, поки не знайде роботу, почавши з багаторічної роботи забуття цього вечора — смаку рушничного дула в роті, смороду власного лайна, яким обважено зад його штанів.

— Вітаю, містере Браянте.

Корі здушено скрикнув і дико вп'явся очима в темряву, спершу нічого не бачачи. Вітер рухався між дерев, змушуючи тіні вистрибувати й танцювати по дорозі. Раптом його очі вирізнили дещо істотнішу тінь, що стояла під кам'яною огорожею, яка відділяла від дороги дальнє пасовище Карла Сміта. Тінь мала форму людини, але було в ній щось таке… щось…

— Хто ви?

— Друг, який багато всього бачить, містере Браянте.

Постать ворухнулась і вийшла з тіні. У непевному світлі Корі побачив середнього віку чоловіка з вусами і глибокими, яскравими очима.

— Вас жорстоко скривдили, містере Браянте.

— Звідки ви знаєте про мої справи?

— Я багато чого знаю. Це мій бізнес — знати. Закурите?

— Спасибі, — з вдячністю прийняв сигарету Корі.

Він вставив її собі між губи. Незнайомець черкнув, і в посвіті дерев'яного сірника Корі побачив високі, якісь слов'янські, вилиці незнайомця, блідий і костистий лоб і зачесане сумлінно назад волосся. Потім світло погасло, і Корі втягнув собі в легені терпкий дим. Сигарета була якась ніби балканська, але будь-яка сигарета зараз краща, ніж ніякої. Він став почуватися трохи спокійніше.

— Хто ви? — запитав він знову.

Незнайомець розреготався на диво звучним, ґрунтовним сміхом, який відносило геть легеньким вітерцем, як дим сигарети Корі.

— Імена, — мовив він. — Ця американська обов'язковість імен. Дозвольте мені продати вам цей автомобіль, тому що я Білл Сміт! Їжте в оцього! Дивіться от цього по телевізору! Моє прізвище Барлоу, якщо вам від цього полегшає.

І він знову вибухнув реготом, очі його мерехтіли і сяяли. Корі відчув, що усмішка виповзає й на його власні губи, ледь здатний в таке повірити. Його турботи здавались далекими, неважливими у порівнянні з добрим гумором в цих іронічних темних очах.

— Ви чужинець, хіба не так? — спитав Корі.

— Я з багатьох країв; але ця країна для мене… це місто… здаються повними чужинців. Ви розумієте? Еге ж, еге?

Він знову вибухнув тим своїм безоглядним, радісним сміхом, і Корі виявив, що й сам приєднується до нього. Сміх рвався з його горла під потужним тиском, виплескуючись разом із запізнілою істерикою.

— Так, чужинців, — продовжував той, — але прекрасних, манливих чужинців, які пашать свіжою силою, повнокровних, сповнених життя. Чи ви знаєте, містере Браянте, які чудові люди у вашій країні й у вашому місті?

Корі тільки кахикнув, дещо збентежений. Та проте він не зводив очей з обличчя цього незнайомця. Воно його причаровувало.

— Вони ніколи не знали голоду чи нестач, люди цієї країни. Минули два покоління відтоді, як вони знали бодай щось близьке до цього, та навіть тоді то було наче голос із якоїсь далекої кімнати. Вони думають, що знали журбу, але то журба дитини, яка в день народження впустила на траву своє морозиво. У них немає… як це сказати по-вашому… виснаженості. Вони з великим завзяттям проливають кров одне одного. Ви розумієте це? Ви це бачите?

— Так, — сказав Корі.

Дивлячись в очі цього незнайомця, він бачив безліч усього, і все воно було чудесним.

— Ця країна — якийсь дивовижний парадокс. В інших землях, коли людина день у день їсть донесхочу, вона стає жирною… сонною… свиноподібною. Але в цій землі… здається, що більше ви маєте, то агресивнішими стаєте. Розумієте? Як той же містер Соєр. Маючи так багато, він

скупиться на кілька крихт зі свого столу для вас. Також як той малюк, який на святі дня народження відштовхує іншого, хоча сам уже не може їсти. Хіба це не так?

— Так, — сказав Корі.

Очі Барлоу були такими величезними і такими розуміючими. Вся справа тут була у…

— Вся справа тут у перспективі сприйняття, хіба не так?

— Так! — вигукнув Корі. Цей чоловік ткнув пальцем у правильне, точне, ідеальне слово.

Сигарета непоміченою випала з його пальців і лежала, тліючи, на дорозі.

— Я міг би оминути таку провінційну громаду, як ваша, — задумливо промовив незнайомець. — Я міг би поїхати до якогось із ваших великих, велелюдних міст. Ба! — осадив він себе раптом, і його очі спалахнули. — Що я знаю про міста? Мене міг би переїхати якийсь екіпаж, коли я переходжу вулицю! Я міг би задихатися від гидкого повітря! Я б міг стикатися з пещеними, недоумкуватими дилетантами, чиї наміри є… як ви це кажете?.. так, є несприятливими для мене. Як може такий бідний провінціал, як я, мати справу з нещирою витонченістю великого міста… навіть американського міста? Ні! Ні, і ще раз ні! Я *плюю* на ваші міста!

— О, так, — прошепотів Корі.

— Тому я приїхав сюди, до містечка, про яке мені вперше колись розповів надзвичайно яскравий чоловік, сам колишній місцевий мешканець, тепер, на жаль, померлий. Люди тут так само багаті й повнокровні, люди, переповнені агресією і темрявою, так необхідною для… нема англійського терміна для цього. *Покол; вурдерлак; еялік*[1]. Ви слухаєте?

— Так, — прошепотів Корі.

— Тут люди не відгородилися від тієї життєдайної сили, що тече від їхньої матері, землі, шкаралупою з бетону

[1] Карпатсько-балканські назви для таких істот.

й цементу. Їхні руки занурені у самі води життя. Вони виборювали життя з цієї землі, цілісне й трепетне! Хіба це неправда?

— *Правда!*

Незнайомець доброзичливо хихотнув і поклав долоню на плече Корі:

— Ви добрий хлопець. Гарний, сильний хлопець. Я не думаю, щоб вам хотілося полишати це, таке досконале, місто, авжеж?

— Ні, — прошепотів Корі, але раптом його взяли сумніви. Повертався страх. Але це аж ніяк не було важливим. Цей чоловік не дозволить жодній кривді впасти на нього.

— А отже, ви й не полишите. Ніколи більше.

Корі стояв і тремтів, прирослий до місця, тим часом як голова Барлоу схилялась до нього.

— І ви ще вчините свою помсту тим, хто ласує сам, коли іншим теж хочеться.

Корі Браянт занурився у великий потік забуття, і потік той був часом, і води його були червоними.

10

Була дев'ята година суботи і по прикрученому болтами до стіни шпитальному телевізору починався вечірній фільм, коли задзвонив телефон біля Бенового ліжка. Телефонувала Сюзен, і голос у неї був заледве стримуваним.

— Бене, Флойд Тіббітс мертвий. Він помер в якийсь час у своїй камері протягом минулої ночі. Лікар Коді каже гостра анемія — але ж я *зустрічалася* з Флойдом. У нього був підвищений кров'яний тиск. Через це його і в армію не взяли!

— Повільніше, — попрохав Бен, сідаючи прямо.

— Більше того. Одна родина, чиє прізвище Мак-Дуґалл, живе на Присілку. У них там померло мале, десятимісячне дитя. Місіс Мак-Дуґалл забрали у божевільню.

— Ти чула, як саме померла ця дитина?

— Моя мати казала, що туди пішла місіс Еванс, коли почула, як кричить Сандра Мак-Дуґалл, і місіс Еванс подзвонила старому лікарю Плавмену. Плавмен потім не сказав нічого, але місіс Еванс розповіла моїй матері, що дитина на вигляд була цілком нормальною… хіба що лиш мертвою.

— І якраз обидва схибнутих, Метт і я, опинилися поза містом і поза подіями, — сказав Бен радше собі, ніж Сюзен. — Майже так, якби так і було заплановано.

— Більше того.

— Що?

— Карл Формен зник. А також тіло Майка Раєрсона.

— Я думаю, це пов'язано, — почув він власні слова. — Це мусить бути пов'язаним. Завтра я звідси забираюся.

— Хіба тебе випишуть так швидко?

— Їм нічого буде заперечити проти цього.

Він промовив ці слова неуважно; думками він уже перейшов до іншого.

— У тебе є розп'яття?

— У мене? — перепитала вона спантеличено і трішки звеселено. — Бігме, ні.

— Я не жартую з тобою, Сюзен — ніколи я не був серйознішим. Є яке-небудь місце, де ти могла б його дістати о цій годині?

— Ну, є Марі Боддін. Я могла б сходити…

— Ні, не виходь на вулицю. Залишайся вдома. Зроби сама собі, навіть просто склеївши навхрест дві палички. Тримай його в себе біля ліжка.

— Бене, я досі в це не вірю. Якийсь маніяк, можливо хтось, хто вважає себе вампіром, але…

— Вір у що хочеш. Але зроби собі хреста.

— Але…

— Ти зробиш? Навіть просто заради того, щоб зглянутися на моє прохання?

Неохоче:

— Так, Бене.

— Ти зможеш приїхати завтра у шпиталь близько дев'ятої?

— Так.

— Гаразд. Ми підемо до Метта разом і все розповімо йому. А потім ми з тобою поговоримо з лікарем Джеймсом Коді.

Сюзен сказала:

— Він подумає, що ти збожеволів, Бене. Хіба ти цього не розумієш?

— Гадаю, розумію. Але все це виглядає більш реальним, коли спадає темрява, хіба не так?

— Так, — тихо промовила вона. — Господи, так.

Без усякої на те причини він подумав про Міранду і про загибель Міранди: мотоцикл наїжджає на мокру ділянку, його заносить, її крик, його власна тваринна паніка, і борт вантажівки, до якого вони наближаються боком, зростає й зростає.

— Сюзен?

— Що?

— Бережи себе. Прошу.

Після того як вона відімкнулася, він поклав слухавку на важіль і задивився у телевізор, майже не бачачи комедії з Доріс Дей і Роком Гадсоном, яка починала там розгортатися[1]. Він почувався голим, беззахисним. У самого нього не було хреста. Очі його заблукали до вікон, які нічого не показували, крім темряви. В душу вповзав той старий, дитинячий страх темряви, і він знову почав тупитися очима в телевізор, де Доріс Дей у пінній ванні купала кошлатого собаку, і боятись.

11

Окружний морг у Портленді — це холодне, стерильне приміщення, цілком облицьоване зеленими кахлями. Підлоги

---

[1] Doris Day (1922–2019) — популярна джазова співачка, яка поступово стала одною з найулюбленіших голлівудських актрис; Rock Hudson (1925–1985) — зірка золотої ери Голлівуду в романтичних ролях, уславлений, зокрема, дуетами з Доріс Дей у серії кінокомедій.

і стіни помірно-зеленого кольору, а стелі світліші. По стінах тут ідуть рядами квадратні дверцята, що нагадують великі автоматичні камери схову на автобусних станціях. Довгі паралельні флуоресцентні трубки заливають усе це холодним, нейтральним світлом. Інтер'єр навряд чи надихаючий, але невідомо, щоби на це коли-небудь скаржився бодай-хтось із клієнтури.

За чверть до десятої того суботнього вечора двоє санітарів завозили туди накритий простирадлом труп якогось молодого гомосексуаліста, застреленого в одному з барів середмістя. Це був перший жмур, якого вони отримали того вечора; смертельні жертви автодорожніх аварій зазвичай надходили між першою і третьою годинами ночі.

Бадді Баскомб якраз був дістався до середини анекдоту про француза та вагінальний спрей-дезодорант, аж раптом він замовк посеред речення і вирячився на дверцята шафок у ряду M-Z. Двоє з них стояли відчинені. Полишивши нового прибульця, вони з Бобом Ґрінберґом притьмом поспішили туди. Бадді поглянув на бирку на перших відчинених дверях, а Боб пішов до наступних.

ТІББІТС, ФЛОЙД МАРТІН
Стать: Ч.
Прийнято: 4/10/75
Розтин призн.: 5/10/75
Підписант: Дж. М. Коді, доктор медицини

Бадді смикнув за ручку всередині камери, і на своїх безшумних роликах викотилася стільниця.

Порожня.

— Гей! — гукнув йому Ґрінберґ. — Ця йобана штука порожня. Чиї б це не були жарти…

— Я весь час сидів на рецепції, — сказав Бадді. — Повз мене ніхто не проходив. Заприсягтися можу. Це мусило статися на зміні Карті. Яке там ім'я на тому?

— Мак-Дуґалл, Рендалл Фрейтас. Що означає абревіатура нем.?

— Немовля, — глухо промовив Бадді. — Ісусе Христе, гадаю, ми в халепі.

12

Щось його розбудило.

Він нерухомо лежав у цокочучій темряві, дивлячись у стелю.

Ніби звук. Якийсь звук. Але будинок стояв мовчазним.

І ось воно знову. Дряпання.

Марк Петрі перевернувся в ліжку і глянув на вікно, і там крізь шибку на нього дивився Денні Ґлік — шкіра могильно-бліда, очі червонясті й дикі.

Якась темна субстанція була розмазана по його губах і підборіддю, а коли Денні помітив, що на нього дивиться Марк, він усміхнувся, показавши свої вирослі лячно довгими й гострими зуби.

— Впусти мене, — прошепотів голос, і Марк не був певен, чи ці слова дійсно війнули в темному повітрі, чи лише в його голові.

Він усвідомив, що йому страшно — його тіло втямило це раніше за мозок. Ніколи раніше йому не було так страшно, навіть коли він плив назад від буя на Попем-пляжі[1] і думав, що вже ось-ось потоне. Розум Марка, у тисячі сенсів досі ще дитячий, зробив точний висновок щодо його становища за лічені секунди. Йому загрожує дещо більше, ніж втрата життя.

— Впусти мене, Марку. Я хочу погратися з тобою.

Цьому огидному страховиську не було за що триматися за вікном; кімната Марка містилася на другому поверсі і там не було карниза. Та все ж таки воно якось висіло

---

[1] Popham Beach — популярна курортна місцина на океанському узбережжі штату Мейн, з довгим піщаним пляжем.

в повітрі… чи, може, чіплялося там за ґонтини, немов якась загадкова комаха.

— Марку… Я нарешті прийшов, Марку. Будь ласка…

Звичайно. Ти мусиш запросити їх до себе. Він знав це зі своїх журналів про монстрів, тих, що, як боялася його мати, можуть йому зашкодити або якимсь чином його збочити.

Він вибрався з ліжка і ледве не впав. Тільки тоді він зрозумів, що «переляк» — надто м'яке слово для цього. Навіть «жах» не передавало того, що він відчував. Бліде обличчя за вікном намагалося усміхатися, але занадто довго воно пролежало в темряві, щоб пам'ятати, як саме це робиться. Те, що бачив Марк, було якоюсь смиканою гримасою — кривавою маскою трагедії.

Проте якщо дивитися в очі, стає вже не так погано. Якщо дивитися в очі, вже більше не так страшно, і розумієш, що тобі лише треба відчинити вікно й сказати: «Заходь, Денні», і тоді тобі зовсім перестане бути страшно, тому що ти станеш заодно з Денні, і всіма ними, і одним з них. Ти станеш…

Ні! Отак-от вони людей і захапують!

Він відвернув очі, і для цього знадобилася вся його сила волі.

— Марку, впусти мене! Я наказую! *Він* це наказує!

Марк знову рушив до вікна. Не було на те ради. Неможливо було противитися цьому голосу. З його наближенням обличчя злобного малого хлопчика по той бік шибки почало смикатися й гримасувати від жаги. Нігті, чорні від землі під ними, дряпали скло.

Придумай щось. Мерщій! Мерщій!

— Коваль, — хрипко прошепотів він. — Коваль кулю кував, кував і перековував. Стовпи пхає та штовхає — привидів бачить, марно всіх запевняє.

Денні Ґлік просичав йому:

— Марку! Відчини вікно!

— Стоїть піп на копі…

— Вікно, Марку, *він* це наказує!

— …копа під попом, піп під ковпаком.

Марк слабшав. Цей шепітливий голос прозирав крізь його барикаду і цей наказ був невідхильним. Погляд Марка впав на його стіл, заставлений фігурками монстрів, тепер таких лагідних і дурненьких…

Раптом його очі вчепилися за певну частину колекції і злегка вибалушилися.

Ту, де пластиковий упир ішов через пластикове кладовище і один з надгробків там мав форму хреста.

Без паузи на роздуми чи розважування (і те, й інше затримало б якогось дорослого — його батька, наприклад — і разом погубило б його) Марк ухопив хреста, міцно затиснув його в кулаку і голосно промовив:

— Тоді заходь.

Обличчя Денні налилося підступним тріумфом. Вікно сковзнуло вгору, Денні вступив у кімнату і ступив два кроки вперед. Віддих з його відкритого рота був смердючим поза межами опису: тхнуло розритою могилою. Холодні, риб'ячо-білі руки опустилися Марку на плечі. Голова нахилилася набік, по-собачому, верхня губа задралася вгору, оголивши ті блискучі різці.

Марк люто змахнув навідліг своїм пластмасовим хрестом, припечатавши ним Денні Ґліка по щоці.

Крик того був жахливим, потойбічним… і беззвучним. Він відлунював тільки в коридорах Маркового мозку і залах душі. Тріумфальна усмішка на губах Ґлік-істоти перетворилася на зяючу гримасу страждання. Дим ринув з блідої плоті, і лише на якусь мить перед тим як ця істота, вивернувшись, відскочила і напіввипірнула, напіввипала з вікна, Марк відчув, що та плоть розвіюється, мов дим.

А потім усе скінчилося, ніби нічого й не було.

Але на якусь мить його хрест спалахнув лютим світлом, немов у ньому загорівся якийсь внутрішній дріт. Потім воно розтануло, залишивши по собі лише блакитний післяобраз перед Марковими очима.

Крізь ґратки в підлозі він почув виразне «клац» лампи у нижній спальні і голос батька:

— Що це в біса було?

13

Через дві хвилини двері Маркової спальні прочинилися, але цього часу було достатньо, щоби все повернути на належні місця.

— Синку?— стиха спитав Генрі Петрі. — Ти не спиш?

— Здається, ні, — сонно відповів Марк.

— Тобі щось погане наснилося?

— Я думаю… мабуть, так. Я не пам'ятаю.

— Ти кричав вві сні.

— Вибач.

— Ні. Нема чого вибачатися.

Батько завагався, а потім найшли давніші спогади про сина, маленького хлопчика в блакитній піжамі, який був значно більшим клопотом, але безмежно більш зрозумілим:

— Хочеш попити водички?

— Ні, дякую, тату.

Генрі Петрі коротко обдивився кімнату, нездатний зрозуміти того тремкого відчуття небезпеки, з яким він прокинувся — відчуття катастрофи, відверненої за якихось пару крижаних дюймів. Так, тут нібито все гаразд. Вікно зачинене. Ніщо не перекинуте.

— Марку, що-небудь не так?

— Ні, тату.

— Ну… д'браніч тоді.

— Навзаєм.

Двері м'яко причинилися, і капці його тата посунули вниз по сходах. Марк дозволив собі розслабитися — з полегшенням і запізнілою реакцією. Хтось дорослий у цей момент міг би запасти в істерику, трохи молодша або старша дитина теж. Але Марк відчував, що жах спливає з нього

майже непомітними краплями, і це відчуття нагадало йому те, як дозволяєш вітру себе обсушувати, коли поплавав у холодний день. А тим часом місце жаху, який відходив, почала займати сонливість.

Перш ніж цілком відлинути, Марк виявив, що загадується — уже не вперше — про дивацтво дорослих. Вони, відганяючи власні страхи, приймають проносне, алкоголь або снодійні пігулки, щоби прийшов сон, а їхні страхи такі сумирні й свійські: робота і гроші, що подумає вчителька, якщо я не куплю Дженні ліпшого одягу, чи досі мене любить моя дружина, хто мені друзі. Це бліді тіні тих страхів, з якими дитина лежить щока до щоки у своєму темному ліжку, і нема їй кому сповідатися з надією на достеменне розуміння, окрім як іншій дитині. Не існує групової терапії чи психіатричної або громадсько-соціальної допомоги для дитини, яка кожної ночі мусить давати собі раду з істотою під ліжком або в підвалі, з істотою, чиї скрадання, і вихватки, і загрозливість просто поза тією межею, куди сягає уява. В тій самій самотній битві мусиш битися з ночі в ніч, і єдиним зціленням є остаточне окостеніння здібності до фантазування, і це називається дорослістю.

Дещо коротшою, простішою стенограмою ці думки промайнули в його мозку. Попередньої ночі з темною істотою стикнувся Метт Бьорк і був уражений серцевим нападом, спричиненим переляком; цієї ночі Марк Петрі й собі з такою стикнувся, і вже за десять хвилин плив у колисці сну з так і затиснутим звільна в його правій руці, неначе якесь дитяче брязкальце, пластмасовим хрестом. Отакою і є різниця між чоловіками і хлопчиками.

Розділ одинадцятий
Бен (IV)

1

Була десята по дев'ятій недільного ранку — яскравого, омитого сонцем недільного ранку — і Бен вже починав серйозно хвилюватися, де Сюзен, коли задзвонив телефон біля його ліжка. Він ухопив слухавку.

— Ти де?

— Розслабся. Я нагорі в Метта Бьорка. Котрий вимагає якомога швидше, щойно лиш як ти зможеш, задовольнити його прагнення твоєї компанії.

— Чому ти не зайшла…

— Я перед цим зазирнула до тебе. Ти спав, немов ягнятко.

— Вони ввечері тут чимсь наглухо присипляють, щоб викрадати в нас різні органи для таємничих пацієнтів-мільярдерів. — сказав він. — Як там Метт?

— Приходь і сам побачиш, — сказала Сюзен, і раніше ніж вона встигла покласти слухавку, він уже влазив у халат.

2

Метт мав значно кращий вигляд, майже помолоділий. Сюзен у яскраво-синій сукні сиділа біля його ліжка, і коли Бен увійшов, Метт вітально підняв руку:

— Підтягуй собі сідало.

Бен підсунув один із жахливо незручних шпитальних стільців і сів.

— Як ви почуваєтеся?

— Значно краще. Слабкий, але краще. Учора ввечері від мене прибрали крапельницю, а сьогодні вранці дали на сніданок яйце пашот. Хохма. Репетиція перебування в притулку для старих.

Бен легенько поцілував Сюзен, і під спокоєм побачив на її обличчі натягнутість, немов усе там трималося на тоненьких дротах.

— Сталося щось нове, відтоді як ти дзвонила минулого вечора?

— Нічого, про що б я чула. Але я поїхала з дому о сьомій, а Лігво в неділю прокидається дещо пізніше.

Бен перевів погляд на Метта.

— Ви готові обговорювати цю справу?

— Так, гадаю, що зможу, — відповів той і трохи посовався. Ясно спалахнув золотий хрестик, який тоді Бен повісив йому на шию. — До речі, дякую вам за це. Він велика втіха, нехай навіть я купив його під вечір п'ятниці з полиці здешевлених товарів у «Вулворті»[1].

— Що кажуть про ваш стан?

— Стабільний, — таким улесливим терміном скористався молодий лікар Коді, коли оглядав мене вчора по обіді. Згідно зі зробленою ним електрокардіограмою, це був серцевий напад суто малої ліги… без утворення тромбу.

Він гмикнув.

— На його власне щастя, без цього. Отаке лише через тиждень після того, як він мене обстежував, та я б через суд його диплома позбавив за порушення присяги.

Він замовк і прискіпливо подивився на Бена.

— Коді сказав, що такі випадки спричиняються потужним шоком. Я тримав рота на замку. Правильно я зробив?

— Саме так. Але справи пішли далі. Ми із Сюзен хочемо сьогодні побачитися з Коді і все йому викласти. Якщо він не випише одразу ж паперу на переміщення мене до божевільні, ми пошлемо його до вас.

— Я йому завдам жару, — сказав злостиво Метт. — Шмаркатий сучий син не дозволяє мені курити мою люльку.

---

[1] «Woolwort» (1879–1997) — заснована братами Вулвортами найуспішніша свого часу мережа універмагів низьких цін, де народилися більшість принципів і технік торгівлі товарами масового попиту (мерчандайзинг), які зараз використовуються у всьому світі.

— Вам Сюзен розповідала, що відбувалося в Єрусалимовому Лігві після п'ятничного вечора?

— Ні. Вона сказала, що хоче зачекати, поки ми зберемося разом.

— Перш ніж вона почне, ви можете мені детально розповісти, що сталося у вашому будинку?

Обличчя Метта посутеніло, і маска одужання на мить розвіялася. Бен мелькома впізнав того старого чоловіка, якого він бачив сплячим напередодні.

— Якщо для вас це дражлива справа…

— Ні, чому ж, я можу. Я мушу, якщо бодай половина того, що я підозрюю, є правдивим. — Він гірко усміхнувся. — Я завжди вважав себе тим іще безвірником, якого нелегко шокувати. Але це дивовижно, як уперто розум намагається блокувати все, що йому не подобається або здається загрозливим. Як ті магічні блокноти, які у нас були в дитинстві. Якщо тобі не подобалося те, що ти нарисував, достатньо було лише перекинути верхній аркуш угору, і воно зникало[1].

— Але контури на тій чорній речовині під ним залишались назавжди, — сказала Сюзен.

— Так, — усміхнувся він їй. — Гарна метафора для взаємодії свідомого і підсвідомого. Шкода, що Фройд вчепився в цибулини[2]. Але ми відволіклися. — Він подивився на Бена: — Ви вже чули це від Сюзен?

— Так, але…

— Звичайно. Я тільки хотів упевнитися, що можу оминути передпочаток.

Він розповідав майже байдужим, безвиразним тоном, перервавшись тільки коли на шепітно-м'яких каучукових підошвах увійшла медсестра, щоб запитати, чи не бажає він склянку імбирного елю. Метт відповів їй, що залюбки вип'є імбирного елю, і потім до кінця своєї розповіді періодично смоктав його

---

[1] Мова про популярні в докомп'ютерну епоху блокноти з аркушами для багаторазового писання/малювання, які називалися «Magic slates».

[2] Зігмунд Фройд порівнював рівні свідомості людини з багатьма окремими шарами, з яких складається цибулина.

крізь гнучку соломинку. Бен помітив, що коли Метт дійшов до того місця, де Майк спиною вивалюється з вікна, кубики льоду в склянці, яку він стискав у руці, задрижали. Проте голос його не тремтів, зберігаючи ті самі рівні, мелодійні інтонації, якими він безсумнівно користався під час своїх уроків. Бен, і то не вперше, подумав, яка ж він чудова людина.

Зависла коротка пауза, коли він закінчив, і Метт порушив її сам:

— А отже, — промовив він, — ви, котрі нічого на власні очі не бачили, що ви думаєте про таку байку?

— Ми вчора доволі довго це обговорювали, — сказала Сюзен. — Дозволю Бенові вам розказати.

Дещо несміливо Бен навів усі раціональні пояснення, а потім їх спростував. Коли він згадав про віконницю, яка кріпилася знадвору, м'яку землю, відсутність відбитків стояків драбини, Метт зааплодував:

— Браво! Справжня детективна робота!

Метт подивився на Сюзен:

— А ви, міс Нортон, яка колись писала так гарно скомпоновані твори — з розділами, як будівельні блоки, і вступними реченнями, як цементний розчин? Що ви думаєте?

Сюзен опустила очі собі на руки, які смикали шлярку в неї на сукні, а потім знову подивилась на чоловіків.

— Учора Бен викладав мені лекцію про лінгвістичні значення слова «*неможливо*», тому я його не використовуватиму. Але, містере Бьорку, мені дуже важко повірити, що по Салимовому Лігву нишпорять вампіри.

— Якби це можливо було влаштувати так, щоби не була порушена секретність, я готовий пройти перевірку на поліграфі, — м'яко сказав Метт.

Вона трохи зашарілася:

— Ні, не зрозумійте мене хибно, будь ласка. Я переконана, що в місті щось відбувається. Щось… жахливе. Але… таке...

Метт простягнув руку і накрив її долоню своєю:

— Я розумію вас, Сюзен. Але ви зробите дещо для мене?

— Якщо зможу.

— Давайте… ми всі троє… будемо ґрунтуватись на припущенні, що все це реальне. Давайте будемо тримати це припущення перед собою як факт доти — і *тільки* доти — коли воно може бути спростованим. Це суто науковий метод, розумієте? Ми з Беном уже обговорювали методи і засоби перевірки цього припущення. І ніхто дужче за мене не хоче, щоби його вдалося спростувати.

— Але ви не думаєте, що це вдасться, авжеж?

— Не думаю, — м'яко сказав він. — Після досить довгого обговорення із самим собою я дійшов власного рішення. Я вірю в те, що сам бачив.

— Давайте на хвилинку питання віри чи невір'я відставимо вбік, — сказав Бен. — Наразі вони є спірними.

— Згоден, — сказав Метт. — Які ідеї ви маєте щодо процедури?

— Ну, я хотів би призначити вас Генеральним Дослідником. З вашим досвідом ви надзвичайно добре пасуєте до такої посади. До того ж ви не ходячий.

Очі Метта зблиснули, як тоді, коли Коді зрадливо оголосив йому про заборону люльки.

— Коли відчиниться бібліотека, я зателефоную Лоретті Старчер. Їй доведеться привезти мені цілу тачку книжок.

— Сьогодні неділя, — нагадала Сюзен. — Бібліотека зачинена.

— Вона її відчинить для мене, — сказав Метт, — або я знатиму причину, з якої не змогла.

— Діставайте геть усе, що стосується цієї теми, — сказав Бен. — Як із психології, так і з патології чи містики. Розумієте? Будь-які твори.

— Я заведу собі записник, — проскреготів Метт. — Перед Богом кажу, заведу.

Він поглянув на них обох:

— Це вперше відтоді, як я прокинувся тут, я почуваюся людиною. А ви що робитимете?

— Найперше, лікар Коді. Він оглядав і Раєрсона, і Флойда Тіббітса. Можливо, ми зможемо його переконати зробити ексгумацію Денні Ґліка.

— Він би на таке погодився? — запитала в Метта Сюзен.

Перш ніж відповісти, Метт посмоктав свого елю:

— Той Джиммі Коді, якого я навчав школярем, погодився б тієї ж хвилини. Він був наділеним багатою уявою, з відкритим розумом хлопчиком, надзвичайно опірним поняттю «неможливо». Якою мірою його зробили емпіриком коледж і медична школа, я не знаю.

— Мені це здається кружним шляхом, — сказала Сюзен. — Особливо звертатися до лікаря Коді з ризиком отримати різку відсіч. Чому б мені з Беном просто не поїхати в Дім Марстена і покінчити з цим? Це було в нашому розкладі ще минулого тижня.

— Я тобі скажу чому, — промовив Бен. — Тому що ми ґрунтуємося на припущенні, що все це реальне. Тобі так не терпиться покласти свою голову в пащу леву?

— Я думала, що в денний час вампіри сплять.

— Ким би не був Стрейкер, він не вампір, — сказав Бен. — Хіба що старовинні легенди цілковито хибні. Він досить широко з'являвся на видноті в денний час. У найкращому разі, нас проженуть звідти як порушників меж приватного володіння і ми нічого не дізнаємося. У найгіршому — він може нас захопити і тримати там до темряви. Сніданок для Графа з Коміксу, коли той прокинеться.

— Для Барлоу? — спитала Сюзен.

Бен знизав плечима:

— Чому ні? Та історія про закупівельну поїздку до Нью-Йорка дещо занадто гарна, щоби бути правдою.

Вираз у її очах залишався впертим, але вона більше нічого не сказала.

— Що ви робитимете, якщо Коді вас висміє? — спитав Метт. — Безумовно припускаючи, що він негайно не викличе санітарів з божевільні.

— Поїдемо на цвинтар навзаході сонця, — сказав Бен. — Спостерігати могилу Денні Ґліка. Назвімо це контрольним тестом.

Метт дещо підвівся зі своєї лежачої пози:

— Обіцяйте мені, що будете обережними. Пообіцяйте мені, Бене!

— Обов'язково будемо, — заспокійливо промовила Сюзен. — Ми обоє надійно брязкотітимемо хрестами.

— Не жартуйте, — пробурмотів Метт. — Якби ви бачили те, що я…

Він відвернувся й подивився за вікно, яке демонструвало вільху з прив'яленим сонцем листям і по-осінньому яскраве небо за нею.

— Якщо вона жартує, то я ні, — сказав Бен. — Ми вживатимемо всіх запобіжних заходів.

— Побачтеся з отцем Каллагеном, — сказав Метт. — Хай він дасть вам святої води… і, якщо можливо, трохи облаток.

— Що він за людина? — запитав Бен.

Метт знизав плечима:

— Дещо дивакуватий. П'яниця, мабуть. Якщо це й так, але він освічений, чемний. Імовірно, йому трохи муляє ярмо інтелектуального католицтва.

— Ви впевнені, що отець Каллаген той… що він п'є? — спитала Сюзен, з дрібку витріщивши очі.

— Не абсолютно, — сказав Метт. — Але мій колишній учень, Бред Кемпйон, працює у винній крамниці в Ярмуті, тож він казав, що Каллаген там постійний покупець. Віддає перевагу «Джиму Біму». Гарний смак.

— З ним можна говорити? — запитав Бен.

— Я не знаю. Гадаю, ви мусите спробувати.

— Отже, ви його зовсім не знаєте?

— Ні, майже ні. Він пише історію католицької церкви в Новій Англії і вельми багацько знає про поетів нашої так званої золотої епохи — Віттіер, Лонгфелло, Рассел, Гоумз та

інші[1]. Наприкінці минулого року я запросив його з бесідою до мого факультативу з американської літератури. У нього швидкий, саркастичний розум — учням він вельми сподобався.

— Я з ним побачуся, — сказав Бен, — а далі, як підкаже мені мій ніс.

Зазирнула медсестра, кивнула, а вже за мить зі стетоскопом на шиї увійшов Джиммі Коді.

— Турбуєте мого пацієнта? — дружньо запитав він.

— Уполовину менше, ніж ти, — сказав Метт. — Я хочу мою люльку.

— Вам не можна, — неуважно сказав Коді, читаючи показники Метта.

— Чортів коновал, — промурмотів Метт.

Коді поклав картку назад і потягнув зелену завісу, яка йшла довкіл ліжка по дуговому сталевому карнизу вгорі.

— Боюся, я мушу прохати вас двох скоро піти. Як ваша голова, містере Міерзе?

— Ну, здається, нічого не протікає.

— Ви чули про Флойда Тіббітса?

— Сюзен мені розказала. Я хотів би з вами поговорити, якщо у вас знайдеться хвилинка після обходу.

— Я можу зробити вас моїм останнім пацієнтом у цьому обході, якщо хочете. Близько одинадцятої.

— Чудово.

Коді знову смикнув завісу:

— А тепер, якщо ви з Сюзен нас вибачите…

---

[1] Улюблені автори для сімейного читання, так звані «Прикамінні поети»: John Whittier (1807–1892) — особливо пам'ятний своїми віршами проти рабства; Henry Longfellow (1807–1882) — найпопулярніший американський поет свого часу, автор знаменитої епічної поеми «Пісня про Гаявату»; James Russell Lowell (1819–1891) — поет-романтик і дипломат, був послом США в Іспанії й Британії, автор концепції захисту суспільства від поширення неякісних харчів; Oliver Holmes (1809–1894) — поет і прозаїк, лікар, професор медичного факультету Гарварду, людина енциклопедичних знань.

— А тепер, друзі, ми ізолюємося, — оголосив Метт. — Скажіть секретне слово і виграйте сто доларів[1].

Завіса опинилася між ліжком і Беном із Сюзен. З-поза неї вони почули, як Коді каже: «Наступного разу, коли ви будете в мене під наркозом, гадаю, я видалю вам язика і приблизно половину лобної частки».

Бен із Сюзен усміхнулися одне одному так, як усміхаються молоді пари, коли вони на сонечку й між ними і з ними все гаразд, і майже одночасно ті усмішки погасли. На мить обоє загадалися, а чи не збожеволіли вони часом.

3

Коли Джиммі Коді нарешті зайшов до палати Бена, вже була двадцята хвилина по одинадцятій, і Бен почав:

— Про що я хотів з вами поговорити, це…

— Спершу голова, потім балачки.

Коді обережно розвів волосся Бена, на щось там подивився і сказав:

— Буде боляче.

Він відірвав пластир, і Бен здригнувся.

— Здоровецька збіса ґуля, — невимушено сказав Коді, а потів наклав на рану дещо меншу пов'язку.

Він посвітив ліхтариком Бену в очі, постукав гумовим молотком йому ліве коліно. Бен раптом з хворобливою огидою загадався: «Чи не цим самим він користувався на Майкові Раєрсоні?»

— Здається, тут усе задовільно, — сказав лікар, прибираючи свої знаряддя.

— Яке дівоче прізвище у вашої матері?

— Ешфорд, — відповів Бен. Подібні питання йому ставили, коли він лише щойно був прийшов до тями.

---

[1] Алюзія на телевікторину «Будьте певні» (1947–1961), у якій учасників (кожна команда з двох осіб) ізолювали перед тим, як повідомити публіці секретне слово, яке потім перед залом мусили вгадати гравці.

— Вчителька у першому класі?

— Місіс Перкінс. Вона підфарбовувала собі волосся.

— Друге ім'я батька?

— Мертон.

— Якісь запаморочення чи нудота?

— Ні.

— Випадки дивних запахів, кольорів або…

— Ні, ні і ще раз ні. Я почуваюся добре.

— Це я вирішуватиму, — статечно відказав Коді. — Двоїння в очах траплялося?

— Ні, відтоді як останній раз купував галон «Громовиці»[1].

— Гаразд, — промовив Коді. — Я оголошую вас зціленим завдяки чудесам сучасної науки та добротній міцності вашої голови. Отже, що у вас на думці? Тіббітс і той малюк Мак-Дуґалл, я гадаю. Я можу вам сказати тільки те, що сказав Паркінсу Ґіллеспі. Перше: я радий, що цього не злили в газети; одного скандалу на сторіччя достатньо для маленького містечка. Друге: бодай би мені пропасти, щоби я розумів, кому могло заманутися вчинити таке бузувірство. Це не міг бути хтось із місцевих мешканців. Своя частка химерників у нас є, але…

Він урвався, побачивши їхні спантеличені обличчя.

— Ви не знаєте? Нічого не чули?

— Не чули чого? — зажадав Бен.

— Це як ніби щось із Мері Шеллі у виконанні Бориса Карлоффа[2]. Минулої ночі хтось викрав трупи з Камберлендського окружного моргу в Портленді.

— Ісусе Христе, — відгукнулася Сюзен. Її губи зробили мертвотними ці слова.

— У чому річ? — запитав Коді, раптом збентежений. — Ви щось стосовно цього знаєте?

— Я починаю дійсно думати, що це так, — сказав Бен.

---

[1] «Thunderbird» («American classic») — дешеве (міцність 18 %) вино, яке почало вироблятися і набуло популярності зразу після відміни у 1933 р. сухого закону.

[2] Mary Shelley (1797–1851) — англійська письменниця, авторка фундаментального для жанру готичного роману «Франкенштайн» (1818); Boris Karloff (справжнє ім'я William Henry Pratt: 1887–1969) — англійський актор, уславлений ролями страховиськ у фільмах жахів.

4

Коли вони закінчили все розповідати, було десять хвилин пополудні. Медсестра принесла Бену тацю з обідом, і той стояв неторкнутим біля його ліжка.

Завмерло в повітрі останнє слово, і єдиним звуком, що долітав крізь напівпричинені двері, залишився перестук склянок і столових приборів голодніших пацієнтів цього відділення.

— Вампіри, — промовив Джиммі Коді.

А потім:

— Метт Бьорк, хто б міг подумати. І вже через це просто висміяти цю історію жахливо важко.

Бен і Сюзен промовчали.

— І ви хочете, щоб я ексгумував того хлопчика Ґліка, — замислився він. — Ісусе-стрибучий-Христе-ув-моциклетній-колясці.

Коді дістав із саквояжа флакон і перекинув Бену, який його впіймав.

— Аспірин, — сказав він. — Вживали коли-небудь?

— Чимало.

— Мій тато називав його найкращою нянькою доброго лікаря. Ви знаєте, як він діє?

— Ні, — сказав Бен.

Він безцільно крутив пляшечку з аспірином у руках, дивлячись на неї. Він не знав Коді достатньо добре, щоби знати, що той зазвичай виказує чи тримає прихованим від людей, але був упевненим, що мало хто з його пацієнтів бачив його таким, як зараз — із цим хлопчачим обличчям, обличчям Нормана Роквела, притуманеним думкою і самозаглибленням[1]. Він не хотів порушувати настрій Коді.

---

[1] Norman Rockwell (1894–1978) — живописець і графік, багатолітній ілюстратор бойскаутського журналу «Boys' Life», газети «The Saturday Evening Post» та інших, автор психологічно достовірних портретних зображень, він залишається найулюбленішим художником американців.

— Так само і я. І будь-хто інший також. Але він добре годиться проти болю в голові, при артриті і ревматизмі. А що вони таке, ми також не знаємо. Чому має боліти голова? У мозку немає нервів. Ми знаємо, що за своїм хімічним складом аспірин дуже близький до ЛСД, але чому один зцілює біль у голові, а інший змушує голову наповнюватися квітами? Почасти причина нашого нерозуміння полягає в тому, що ми не вельми знаємо, чим є сам мозок. Навіть найкраще освічений лікар у світі стоїть на низенькому острівці посеред моря необізнаності. Ми брязкаємо своїми шаманськими тарахкальцями, вбиваємо курей і вичитуємо послання в крові. Все це працює дивовижно довгий час. Біла магія. *Bene gris-gris*[1]. Мої професори у медшколі рвали би на собі волосся, якби могли мене зараз почути. Дехто з них таки й рвав, коли я сказав їм, що хочу працювати лікарем загальної практики в провінційному Мейні. Один повідав мені, що, поки на екрані йдуть титри, Маркус Велбі завжди вирізає чиряки на сраках своїх пацієнтів[2]. Але я ніколи не хотів бути Маркусом Велбі.

Він усміхнувся:

— Вони б качалися по землі в корчах, якби дізналися, що я збираюся подати заявку на ексгумацію сина Ґліків.

— Ви це зробите? — перепитала Сюзен, відверто вражена.

— Чому воно може зашкодити? Якщо він мертвий, значить мертвий. Якщо ні, у мене буде чим поставити на вуха наступний з'їзд *AMA*[3]. Я скажу окружному судмедексперту, що хочу пошукати ознак інфекційного енцефаліту. Це єдине логічне пояснення, яке я можу придумати.

— А може й дійсно справа в ньому? — запитала вона.

---

[1] Беней ґрі-ґрі (гаїтянський вуду-жаргон) — зумовлене чаклунство; ширше — ідіома, що означає успіх у справах, механіка яких до кінця і фахівцям незрозуміла.

[2] Герой однойменного телесеріалу «Marcus Welby» (1969–1976) — немолодий лагідний сімейний лікар у заможному районі Каліфорнії, фахівець високого класу і спорадичний п'яниця.

[3] American Medical Association — заснована 1847 р. найбільша в США асоціація лікарів і студентів медицини.

— Збіса малоймовірно.

— Коли ви найближче можете це зробити?

— Найраніше завтра. Якщо мені доведеться долати якісь завади, тоді вівторок або середа.

— Який він матиме вигляд? — спитав Бен. — Я маю на увазі…

— Я розумію, що ви маєте на увазі. Ґліки сина начебто не бальзамували, чи як?

— Ні.

— Вже тиждень минув?

— Так.

— Коли відкривають труну, зазвичай відбувається вилив газів з доволі огидним запахом. Тіло може бути роздутим. Волосся дещо відросле — воно продовжує рости ще дивовижно довгий час — і нігті також будуть доволі довгими. Очі, майже напевне, будуть запалими.

Сюзен намагалася зберігати вираз наукової неупередженості, проте не дуже успішно. Бен радів, що не пообідав.

— Труп іще не почав радикально розкладатися, — продовжував Коді своїм найкращим лекторським голосом, — але вологи може бути достатньо, щоб стимулювати парость на відкритих щоках і руках, либонь, мохоподібної речовини, яка називається… — тут він себе обірвав. — Перепрошую, я вам тут про нудотне.

— Деякі речі можуть бути гіршими за розклад тіла, — сказав Бен, ретельно витримуючи нейтральну інтонацію.

— Припустімо, ви не знайдете жодної з цих ознак? Припустімо, що тіло має той же природний вигляд, як того дня, коли його поховали? Що тоді? Простромите кілком хлопчику серце?

— Навряд, — сказав Коді. — По-перше, там мусить бути присутнім або судмедексперт особисто, або його заступник. Я не думаю, що навіть Брент Норберт вважав би мої дії професійними, якби я дістав зі свого саквояжа кілок і забив його молотком у труп дитини.

— А що ви робитимете? — живо поцікавився Бен.

— Ну, хай мене вибачає Метт Бьорк, я не думаю, що там буде таке. Якби труп виявився в такому стані, його б безсумнівно доставили в Мейнський медичний центр для всебічної автопсії[1]. А щойно йому опинитися там, я б щодня туди навідувався з перевірками перед настанням темряви… і спостерігав будь-які явища, які б могли статися.

— А якщо він встане?

— Як і вам, мені це здається немислимим.

— Мені це уявляється дедалі більш мислимим, — похмуро відповів Бен. — А можу я бути присутнім, коли все це відбуватиметься… якщо відбудеться?

— Це можливо влаштувати.

— Гаразд, — сказав Бен. Він підвівся з ліжка і пішов до шафи, де висів його одяг. — Я збираюся…

Сюзен захихотіла, і Бен обернувся:

— Що?

Коді усміхався:

— Такі шпитальні халамиди мають тенденцію розгортатися на спині, містере Міерзе.

— От чорт, — Бен рефлекторно потягнувся рукою собі за спину, щоб запнути поли балахона. — Звіть мене краще Беном.

— І на цій ноті, — промовив Коді, підводячись, — ми із Сюзен підемо. Зустрінемося з вами внизу, в кав'ярні, коли ви набудете пристойного вигляду. Нам з вами треба сьогодні ще зробити певну справу.

— Нам разом?

— Так. Ґлікам слід розповісти історію про енцефаліт. Ви можете побути моїм колегою, якщо бажаєте. Не кажіть нічого. Просто погладжуйте собі підборіддя з розумним виглядом.

— Їм це не сподобається, авжеж?

— А вам би сподобалось?

— Ні, — сказав Бен. — Аж ніяк.

---

[1] Maine Medical Center — відкрита 1874 р. в Портленді найбільша клініка в Північній Новій Англії з дослідницьким інститутом, яка також обслуговує частини сусідніх штатів.

— Вам потрібен їхній дозвіл для отримання ордера на ексгумацію? — спитала Сюзен.

— Технічно — ні. В реальності, ймовірно. Єдиний мій досвід з питань ексгумації трупів походить з другого курсу медичного права. Але я думаю, якщо Ґліки досить сильно налаштовані проти цього, вони можуть змусити нас до розгляду справи в суді. Це забере в нас від двох тижнів до місяця і, щойно ми опинимося там, я сумніваюся, щоб моя історія про енцефаліт утрималася купи.

Він зробив паузу, вдивляючись у них обох.

— Це підводить нас до того, що, оминаючи історію містера Бьорка, мене найдужче у всьому цьому турбує. Труп Денні Ґліка — це єдиний піддослідний матеріал, який у нас залишився. Усі інші неначе розчинились у повітрі.

5

Бен і Джиммі Коді прибули до обійстя Ґліків близько половини на другу. Машина Тоні Ґліка стояла на заїзді, але будинок був мовчазним. Коли й на третій стук їм ніхто не відчинив, вони пішли через дорогу до будиночка в ранчо-стилі, який там стояв — сумний модульний переселенець із п'ятдесятих років, підтримуваний з одного кінця парою іржавих підпорок. На поштовій скриньці значилось прізвище Дікенс. При доріжці стояла садова статуя рожевого фламінго, а з їх наближенням почав молотити хвостом маленький кокер-спаніель. Полін Дікенс, офіціантка і співвласниця кафе «Екселент», відчинила двері за пару секунд після того, як Коді в них подзвонив. Вона була в своїй робочій уніформі.

— Вітаю, Полін, — звернувся Джиммі. — Ви не знаєте, де зараз Ґліки?

— Отже, нічого *не знаєте ви*?

— Чого не знаю?

— Місіс Ґлік померла сьогодні рано-вранці. Містера Ґліка повезли до Клінічного шпиталю Центрального Мейна. Він у шоковому стані.

Бен подивився на Коді. У Джиммі був вигляд людини, яку вдарили ногою в живіт.

Він швидко підтягнув провисання:

— Куди забрали її тіло?

Полін провела собі долонями по стегнах, переконуючись, що з її уніформою все гаразд.

— Ну, з годину тому я балакала по телефону з Мейбел Вертс, тож вона сказала, що Паркінс Ґіллеспі збирався відвезти її тіло просто до поховальної контори того єврея у Камберленді. Бо ніхто ж не знає, де дівся Карл Формен.

— Дякую вам, — мляво промовив Коді.

— Жахлива історія, — сказала вона.

Очі її переблукали до будинку по той бік дороги. Автомобіль Тоні Ґліка стирчав на заїзді, немов той великий, запилюжений собака, якого примкнули на ланцюг, а потім там полишили й забули.

— Якби я була забобонною, я б боялася.

— Боялася чого, Полін? — спитав Коді.

— Ох… хтозна, — непевно посміхнулася вона. Пальці її торкнулися тоненького ланцюжка на шиї.

Там висів медальйон Святого Христофора.

6

Вони знову сиділи в машині. Без слів; дивилися, як Полін від'їжджає своєю на роботу.

— Що тепер? — нарешті запитав Бен.

— Отакий амбець, — сказав Джиммі. — Той єврей, це Морі Ґрін. Гадаю, нам слід поїхати до Камберленда. Дев'ять років тому син Морі ледве не потонув ув озері Себаґо[1]. Я тоді якраз був там зі своєю подружкою і зробив хлопцю штучне дихання. Запустив знову йому мотор. Можливо, зараз саме той випадок, коли я маю зіграти на чиїйсь доброзичливості.

---

[1] Sebago — друге за площею (117 кв. км) і найглибше (96 м) озеро в штаті Мейн.

— Як тут може допомогти доброзичливість? Судмедексперт уже забрав її тіло для розтину, чи автопсії, чи як там вони це називають…

— Сумніваюся. Сьогодні неділя, згадайте. Медексперт зараз десь у лісах з геологічним молотком — він аматор цієї справи. А Норберт — ви пам'ятаєте Норберта?

Бен кивнув.

— Норберт мусить бути на чергуванні, але він сумбурний. Міг зняти телефонну слухавку з важеля, щоби без завад подивитися «Пекерів» проти «Патріотів»[1]. Якщо ми просто зараз під'їдемо до поховального салону Морі Ґріна, є досить великий шанс, що тіло залишатиметься там незатребуваним аж до настання темряви.

— Гаразд, — сказав Бен. — Їдьмо.

Він згадав, що мусив подзвонити отцю Каллагену, але цьому доведеться зачекати. Події тепер відбувалися дуже швидко. Занадто швидко, як на нього. Фантазії і реальність зливалися водно.

7

Поки не опинилися на швидкісному шосе, вони їхали мовчки, кожен занурений у власні думки. Бен думав про те, що Коді сказав у лікарні. Зник Карл Формен. Тіла Флойда Тіббітса й немовляти Мак-Дуґаллів пропали з-під носа двох санітарів у морзі. Майк Раєрсон також зник і бознахто ще. Скільки людей у Салимовому Лігві можуть випасти з поля зору і їхнього зникнення ніхто не помічатиме ще тиждень… два тижні… місяць? Дві сотні? Три? Від цього в нього спітніли долоні.

— Це починає скидатися на марення якогось параноїка, — промовив Джиммі. — Або на карикатуру Ґагана Вілсона[2].

---

[1] Професійні команди з американського футболу: «Green Bay Packers» — зі штату Вісконсин, «New England Patriots» — з Бостона.

[2] Gahan Wilson (1930–2019) — художник, ілюстратор багатьох фантастичних книжок, уславлений горор-сюжетами своїх творів.

З академічної точки зору, найлячнішим у всьому цьому є та відносна легкість, з якою можливо заснувати колонію вампірів — достатньо лише дозволити оселитися першому. Загалом, Лігво — це спальне містечко для Портленда, Люїстона і Ґейтс-Фоллза. У місті нема промислових підприємств, де б помітили збільшення прогулів. Тутешні школи консолідовані, обслуговують три міста, і якщо список відсутніх почне трохи довшати, хто це помітить? Чимало людей відвідують церкви в Камберленді, ще більше взагалі ніяких не відвідують. А телевізор, крім як для тих балабонів, що збираються до крамниці Мілта, поставив доволі капітальну крапку на старомодних сусідських посиденьках. Все це може з величезною ефективністю відбуватися за лаштунками.

— Йо, — погодився Бен. — Денні Ґлік інфікує Майка. Майк інфікує… ну, я не знаю. Можливо, Флойда. Немовля Мак-Дуґаллів інфікує… свого батька? Матір? Як там вони? Хтось перевіряв?

— Вони не мої пацієнти. Гадаю, лікар Плавмен — це той, хто мусив би зателефонувати їм сьогодні вранці й повідомити про зникнення їхнього сина. Але я не маю законної можливості дізнатися, чи дійсно він їм телефонував, чи взагалі з ними контактував.

— Їх слід перевірити, — сказав Бен.

Він почав почуватися зацькованим.

— Ви розумієте, як легко нас може завертіти, мов ті мухи в окропі. Стороння людина може проїхати машиною через місто і навіть не зауважить, що тут щось не так. Звичайне «одноконне містечко», де тротуари о дев'ятій згортають на ніч. Але хтозна, що діється у цих будинках за затуленими шторами? Люди можуть лежати у своїх ліжках… або стояти, як мітли, в коморах… у підвалах… чекаючи, поки сяде сонце. І з кожним світанком на вулицях меншає людей. Менше кожного дня.

Він ковтнув клубок і почув у себе в горлі сухе «клац».

— Не женіть аж так, — сказав Джиммі. — Нічого з цього не доведено.

— Докази громадяться кучугурами, — заперечив Бен. — Якби ми діяли в рамках прийнятної системи координат— скажімо, зі спалахом тифу або грипу А2 — у всьому місті було б введено карантин.

— Сумніваюся. Вам не варто забувати, що щось *бачила* насправді лише одна людина.

— Але аж ніяк не міський п'яниця.

— Його б з болотом змішали, якби така історія вийшла на люди, — сказав Джиммі.

— Хто? Авжеж не Полін Дікенс, це точно. Вона готова вже почати прибивати обереги на свої двері.

— Вона є винятком в епоху Вотерґейта і нафтової кризи[1], — сказав Джиммі.

Решту шляху вони проїхали без балачок. Покійницький заклад Ґріна містився на північному кінці Камберленда, а позаду нього, між задніми дверима позаконфесійної каплички та високим дерев'яним парканом стояли два катафалки. Джиммі вимкнув двигун і подивився на Бена:

— Готові?

— Схоже на те.

Вони вийшли з машини.

8

Збурення зростало в ній весь день, і близько другої години пополудні воно розірвало свої пута. Вони взялися до цього по-дурному, пішли околяса манівцями, щоби довести щось, що (перепрошую, містере Бьорку), либонь, виявиться сном

---

[1] «Watergate» (1972–1974) — назва готельного комплексу у Вашингтоні, де прибічники президента Річарда Ніксона організували таємне підслуховування його політичних конкурентів; після викриття і суспільного обурення Ніксон, щоб уникнути імпічменту, добровільно пішов у відставку; відтоді термін «Вотерґейт» означає будь-який політичний скандал.

рябої кобили. Сюзен вирішила цього ж дня, зараз, поїхати на пагорб до Дому Марстена.

Вона зійшла на перший поверх і взяла свою сумочку. Енн Нортон пекла печиво, а батько у вітальні дивився гру «Пекери»—«Патріоти».

— Ти куди? — запитала місіс Нортон.

— Проїдуся трохи.

— Вечеря о шостій. Дивися, щоби встигла повернутися вчасно.

— О п'ятій, не пізніше.

Вона вийшла надвір і сіла в свою машину — власне надбання, яким Сюзен пишалась найбільше, і не тому, що це була перша машина, якою вона напряму володіла (а таки перша), а тому, що вона сплатила за неї (майже сплатила, уточнила вона; залишилося ще шість платежів) своєю власною роботою, власним талантом. Машина була компактною «Вегою», зараз уже дворічного віку[1]. Сюзен обережно, задом, вивела її з гаража і коротко махнула рукою матері, яка дивилася на неї крізь кухонне вікно. Той розрив досі залишався між ними — не промовлюваний, не зцілений. Інші сварки, хоч якими вони бували запеклими, завжди з часом заштопувалися; життя просто продовжувалося, ховаючи кривди під пластирами днів, які не зривалися до наступної сварки, коли всі старі образи і скарги викладаються напоказ і підраховуються, як у високорахунковому крибеджі[2]. Але цей розрив здавався цілковитим; це була тотальна війна. Тут бинтувати рани було марно. Залишалася тільки ампутація. Більшість своїх речей вона вже спакувала і відчувала полегшення. Це рішення вже давно перезріло.

Залишивши позаду свій дім, вона поїхала по Брок-стріт зі зростаючим відчуттям задоволення і рішучості (не без

---

[1] «Chevrolet Vega» (1970–1977) — невеличкий популярний автомобіль, який коштував значно менше $3000 і був особливо економічно вигідним у часи дефіциту пального.

[2] Cribbage — гра колодою з 52 карт для двох і більше учасників, які відмічають набрані ними очки, втикаючи спеціальні кілочки в дірочки на довгій дошці.

приємного присмаку абсурдності). Вона бралася до конструктивної дії, і ця думка була тонізуючою для неї. Вона була прямодійною дівчиною, а події цього вікенду збентежили її, залишивши без керма і вітрил у морі. Тепер вона взялася веслувати!

За межею містечка вона зупинилася на м'якому узбіччі і вийшла на західне пасовище Карла Сміта, де тягнулася, чекаючи зими, фарбована на червоне протиснігова загорожа. Зараз відчуття абсурду ще збільшилося, і Сюзен не могла стримати усмішки, хитаючи туди-сюди одну штахетину, поки гнучкий дріт, який пов'язував її з іншими, не тріснув. Цей патик був готовим, загостреним з одного кінця кілком футів зо три завдовжки. Сюзен віднесла його до машини і поклала на заднє сидіння, розумом усвідомлюючи, для чого він (вона достатньо бачила «молотівських» фільмів на подвійних побаченнях у драйв-іні, щоб знати, що кілок слід загнати вампірові в серце), але не затримувалася, щоб спитати себе: чи здатна вона забити його в груди людині, якщо того вимагатиме ситуація.

Вона поїхала далі за межу міста, опинившись на території Камберленда. Ліворуч стояла маленька сільська крамниця, зазвичай відчинена в неділю, де її батько купував собі недільний випуск «Таймз». Сюзен пам'ятала поруч із прилавком маленьку відкриту поличку з дешевою біжутерією.

Вона купила «Таймз», а потім вибрала собі маленьке золоте розп'яття. Разом це коштувало їй чотири п'ятдесят, покупки пробив на касі товстий крамарчук, заледве відволікаючись від телевізора, де якраз навалилися на Джима Планкетта[1].

По Окружній дорозі, оновленій двосмужній асфальтівці, вона повернула на північ. Усе видавалося свіжим, погожим і живим цього сонячного дня, і саме життя видавалося

---

[1] Jim Plunkett (нар. у 1947 р.) — знаний квотербек, висхідна зірка «Патріотів Нової Англії» у 1971–1975 рр.

таким любим. З цього думки Сюзен перестрибнули на Бена. Це був короткий стрибок.

З-за повільної купчастої хмари вийшло сонце і, проливаючись променями крізь гілля дерев, затопило дорогу яскравими плямами пітьми і світла. У такий, як цей, день, подумала вона, можливо повірити, що геть усе й усюди мусить закінчуватися щасливо.

Миль за п'ять далі по Окружній вона завернула на Брукс-роуд, яка, щойно знову перетнувши межу Салимового Лігва, ставала немощеною. Дорога підіймалася і спадала, звиваючись крізь буйно порослу лісом місцевість на північний захід від містечка, і більшість яскравого денного світла тут відрізало. Тут не було ні будинків, ані трейлерів. Більшістю землі володіла одна паперова компанія, найбільше відома своїми порадами клієнтам не жмакати їхній туалетний папір. Узбіччя дороги через кожну сотню футів було позначене щитами із застереженнями: «Полювання заборонено» та «Заходити заборонено». Коли вона минала поворот на сміттєзвалище, її пробрало дрожем якогось неспокою. На цьому похмурому відтинку дороги реальнішими здалися темні перспективи. Вона почала загадуватися — і то не вперше — навіщо будь-якій нормальній людині купувати руйновище будинку самогубця, а потім тримати його вікна затуленими проти сонця?

Дорога різко пірнула вниз, а далі круто йшла вгору по західній віднозі Марстенового пагорба. Крізь дерева Сюзен помітила верхівку даху Дому Марстена.

На дні цієї западини вона зупинилася біля гирла старої лісовозної дороги і вийшла з машини. Якусь мить повагавшись, вона дістала кілок і повісила собі на шию розп'яття. Вона досі почувалася ідіотично, але й уполовину не такою дурепою, як почувалася б, якби раптом повз неї зараз проїхав хтось знайомий і побачив, як вона крокує дорогою з дрючком із протиснігової загорожі в руці.

«Вітаю, Сюзі, куди прямуєш?»

«Ой, та в старе обійстя Марстена вбити вампіра. Але я мушу поспішати, бо вечеря о шостій».

Вона вирішила йти навпростець, крізь ліс.

Вона обережно переступила через рештки кам'яної стінки біля придорожнього кювета й утішилася, що одягнула слакси. Вельми *haute couture*[1] для безстрашних убивць вампірів. Перш ніж початися справжньому лісу, тут були густі зарості ожини і багато повалених дерев.

Серед сосон стало щонайменше на кілька градусів прохолодніше і ще похмуріше. Землю встеляв килим старої хвої і вітер шепотів між дерев. Десь якесь мале звіря з тріском дременуло крізь підлісок. Раптом Сюзен усвідомила, що, якщо вона поверне ліворуч, ця прогулянка не більше як за півмилі приведе її на цвинтар Злагідний Пагорб, якщо їй стачить спритності перелізти там задню огорожу.

Вона неухильно дерлася вгору, йдучи якомога тихше. З наближенням до верхівки пагорба крізь рідіючу запону гілок вона почала вихоплювати проблиски будинку — той його сліпий, невидимий для містечка внизу бік. І її почав пробирати страх. Вона не змогла б тицьнути пальцем у жодну конкретну причину, і в цьому сенсі він був схожим на той страх, який вона відчувала (але вже майже його забула) в будинку Метта Бьорка. Вона була цілком упевнена, що почути її ніхто не може, до того ж зараз білий день — але страх був тут, дедалі важче гнітив своєю вагою. Він немовби вливався до її свідомості з тієї ділянки мозку, яка зазвичай мовчить, мабуть така ж анахронічна, як апендикс. Пропала втіха, яку дарував їй цей день. Пропало відчуття, що вона грається. Рішучість пропала. Їй знову згадалися ті самі епічні фільми жахів у драйв-іні, де героїня лізе по вузькій драбині на горище подивитися, що це так налякало бідну стареньку місіс Кобем, або спускається до якогось темного, заплетеного павутинням льоху, де мокріють стіни з дикого каменю — символічна утроба — і вона, Сюзен, у затишку біля свого кавалера, який обіймає її одною рукою, думає: «*Що за дурнувата курва… я б такого ніколи*

---

[1] Haute couture (*фр.*) — «от кутюр», високий стиль, висока мода.

не робила!» І ось вона тут, саме це робить, і їй втямилося, якою глибокою стала прірва між кінцевим мозком людини і середнім мозком людини; як кінцевий мозок може силувати тебе лізти вперед і далі, попри ті попередження, що їх надсилає інстинктивна ділянка, така подібна за її фізичною конструкцією до мозку алігатора. Кінцевий мозок може силувати тебе лізти вперед і далі, поки не розчахнуться двері горища, явивши писок якогось оскаленого жаху або поки ти не зазирнеш у льоху до якоїсь напівзамурованої ніші…

ПРИПИНИ!

Вона відмела геть ці думки й усвідомила, що її кинуло в піт. Усього лиш від погляду на звичайний будинок із зачиненими віконницями. Припини думати дурню, наказала вона собі. Ти мусиш піднятися туди і розвідати це обійстя, ото й усе. З переднього двору там тобі буде видно твій власний дім. Ну що, во ім'я Господа, може статися з тобою на видноті твого власного дому?

Та проте Сюзен пригнулася, міцніше стиснувши в руці кілок, а коли дерева надто порідшали, щоб становити для неї прикриття, вона опустилась на руки й коліна і поповзла. Хвилини за три-чотири вона дісталася тієї межі, за якою залишатися непоміченою вже було б неможливо. З-поза свого сховку перед останнім підростом сосняку і пагінням ялівцю вона бачила західну стіну будинку і повзучу плутанку жимолості, тепер уже виснаженої осінню. Пожовкла після літа трава і зараз була заввишки до колін. Ніхто підстригати її тут навіть не намагався.

Раптом серед цієї тиші заревів двигун, і серце Сюзен підскочило їй до горла. Вона опанувала себе, уп'явшись пальцями в землю і закусивши нижню губу. За мить показався старовинний автомобіль, він сунувся заднім ходом, затримався при початку заїзду, а потім вивернув на дорогу і рушив до міста. Перш ніж машині зникнути з її поля зору, Сюзен досить ясно побачила там чоловіка: велика лиса голова, очі утоплені так глибоко, що в них неможливо роз-

дивитися геть нічого, крім очниць, та лацкани і комір темного костюма. Стрейкер. До крамниці Кроссена їде, мабуть.

Вона побачила, що на більшості віконниць є поламані планки. То й гаразд. Вона підбереться і зазирне крізь пролам та подивиться, що там можна побачити. Либонь нічого, крім будинку на першому етапі довгого процесу реновації: триває покриття новим тиньком, напевно, нові шпалери, ще якісь інструменти, драбини, відра. Все приблизно таке ж романтичне і надприродне, як футбольний матч у телевізорі.

Але ж ось він: страх.

Він здійнявся раптово, емоції захлеснули логіку і блискучу, як пластикова стільниця, розсудливість мозку, наповнивши її рот смаком зеленої міді.

І вона зрозуміла, що позаду хтось є, ще раніше, аніж на її плече лягла рука.

9

Вже майже смерклось.

Бен підвівся з дерев'яного складаного стільця, підійшов до вікна, яке дивилося на задню галявину поховального салону, і не побачив нічого особливого. Було чверть до сьомої, і вечірні тіні пролягали дуже довгими. Попри пізню пору року, трава досі лишалася зеленою, і він подумав, що вдумливий похоронник старатиметься тримати її такою, допоки її не покриє снігом. Символ тривання життя посеред смерті року. Ця думка здалася йому понад міру гнітючою, і він відвернувся від вікна.

— Хотілося б закурити, — промовив він.

— Сигарети — вбивці, — відказав йому Джиммі, не обертаючись.

Він дивився по маленькому «Соні» Морі Ґріна недільну вечірню передачу про дику природу.

— Насправді й мені б хотілося. Я кинув, коли головний хірург зганьбив сигарети десять років тому. Поганий мені

піар був би, якби ні. Але досі завжди прокидаюся, намацуючи пачку на нічному столику.

— Ви ж сказали, нібито кинули.

— Я тримаю її там з тієї ж причини, з якої алкоголік тримає пляшку шотландського на кухонній полиці. Сила волі, синку.

Бен подивився на годинник — 6:47. Недільна газета Морі Ґріна повідомляла, що захід сонця офіційно відбудеться о 7:02 за Стандартним східним часом.

Джиммі все владнав цілком акуратно. Морі Грін виявився мініатюрним чоловічком, який відчинив їм двері у розстебнутому чорному жилеті і білій сорочці з відкритим коміром. Серйозний, запитальний вираз на його обличчі змінився широкою вітальною усмішкою:

— *Шалом,* Джиммі! — вигукнув він. — Дуже радий вас бачити. Де це ви весь цей час ховалися?

— Рятував світ від банальної нежиті, — відповів Джиммі, усміхаючись, поки Морі тиснув йому руку. Хочу познайомити вас із моїм добрим другом: Морі Ґрін — Бен Міерз.

Морі обхопив долоню Бена обома своїми. За окулярами в чорній оправі зблиснули його очі.

— *Шалом* і вам також. Кожен друг Джиммі також, ну, далі самі знаєте. Заходьте, обидва. Я міг би зателефонувати Рейчел…

— Будь ласка, не варто. Ми приїхали попрохати про послугу. Таку, доволі велику.

Морі поглянув Джиммі в обличчя уважніше:

— «Таку, доволі велику», — м'яко поглузував він. — А за що? Що ви такого зробили для мене, щоби мій син став третім у своєму випуску в Північно-Західному?[1] Будь-що для вас, Джиммі.

Джиммі зашарівся:

---

[1] Означення «Northwestern» присутнє в назвах кількох вищих навчальних закладів США, від маленьких коледжів до потужних університетів.

— Морі, я зробив те, що будь-хто зробив би на моєму місці.

— Я не збираюся з вами сперечатися, — сказав Ґрін. — Що сталося, що ви з містером Міерзом такі занепокоєні? Ви потрапили в аварію?

— Ні. Нічого такого.

Він провів їх до маленької кухоньки поза капличкою, і поки вони розмовляли, варив каву в пом'ятому старому кавнику, який стояв на електроплитці.

— Норберт уже приїздив по місіс Ґлік? — запитав Джиммі.

— Ні, жодних ознак його не було, — сказав Морі, ставлячи на стіл цукор і вершки. — Хіба що приїде близько одинадцятої вечора і дивуватиметься, чому мене тут нема, щоб його впустити.

Він зітхнув:

— Бідна пані. Така трагедія в одній родині. І виглядом вона така симпатична, Джиммі. Той старий йолоп Ріердон її сюди привіз. Вона була вашою пацієнткою?

— Ні, — сказав Джиммі. — Але ми з Беном… ми хотіли б посидіти з нею цього вечора, Морі. Просто там, внизу.

Ґрін застиг із простягнутою до кавника рукою:

— Посидіти з нею? Оглянути її, ви маєте на увазі?

— Ні, — заперечив Джиммі. — Просто посидіти з нею.

Ґрін пильно подивився на них:

— Так, бачу, що так воно і є. Навіщо вам таке знадобилося?

— Цього я вам не можу сказати, Морі.

— О.

Він налив усім кави, сів разом з ними і надпив:

— Не занадто міцна. Дуже гарна. У неї було щось таке? Щось заразливе?

Джиммі з Беном перезирнулися.

— Не в загальноприйнятому сенсі цього слова, — зрештою сказав Джиммі.

— Ви хотіли б, аби я щодо цього тримав рота на замку, еге?

— Так.

— А якщо приїде Норберт?

— З Норбертом упоратися я зможу, — сказав Джиммі. — Скажу йому, що Ріердон попрохав мене перевірити її на інфекційний енцефаліт. Він на те й не подивиться.

Ґрін кивнув:

— Норберту клепки не вистачає подивитись на власний годинник, хіба що хтось його попросить.

— Ну, то гаразд, Морі?

— Звісно, звісно. Я думав, ви казали про якусь велику послугу.

— Вона більша, ніж вам здається, мабуть.

— Коли я доп'ю свою каву, я поїду додому й подивлюся, що там за жах приготувала мені Рейчел на недільну вечерю. Ось ключ. Замкніть, коли йтимете, Джиммі.

Джиммі заховав ключа собі до кишені.

— Замкну. Ще раз дякую, Морі.

— Нема за що. Тільки зробіть мені теж послугу навзаєм.

— Звісно. Що?

— Якщо вона що-небудь скаже, запишіть це для нащадків.

Він почав було посміюватися, але побачив ідентичний вираз на їхніх обличчях і припинив.

10

За п'ять хвилин сьома. Бен відчував, як його тіло починає наливатись напругою.

— З таким само успіхом можете перестати позирати на годинник, — сказав Джиммі. — Вам не змусити його іти швидше позирками на нього.

Бен подививсь винувато.

— Я дуже сумніваюся, що вампіри — якщо вони взагалі існують — піднімаються навзаході сонця за астрономічним календарем, — сказав Джиммі. — Повної темряви ніколи не буває.

Однак він підвівся і вимкнув телевізор, обірвавши крякіт качки-каролінки.

Тиша, неначе ковдрою, накрила кімнату. Вони перебували в маніпуляційному приміщенні Морі Ґріна, де на столі з неіржавіючої сталі, обладнаному жолобами й ножними стременами, які можна було підтягувати або послабляти, лежало тіло Марджорі Ґлік. Це нагадало Бену столи в шпитальних пологових залах.

Коли вони сюди увійшли, Джиммі відвернув з тіла простирадло і провів короткий огляд. Місіс Ґлік лежала в стьобаному, бордового кольору домашньому халаті і плетених капцях. На лівій гомілці в неї виднілася смужка лейкопластиру «Бенд-Ейд»[1], яка, ймовірно, прикривала поріз від гоління. Хоч як Бен відводив погляд, але його очі раз у раз повертались назад.

— Що ви думаєте? — спитав Бен.

— Не хотілося б робити остаточного висновку, коли наступні три години вирішать у той чи інший бік. Але її стан разюче схожий на той, який мав Майк Раєрсон, — жодної поверхневої синюшності, жодних ознак трупного задубіння чи початкового заклякання.

І, не кажучи більше нічого, він знову накрив її простирадлом.

Було 7:02.

Раптом Джиммі спитав:

— Де ваш хрест?

Бен здригнувся:

— Хрест? У мене його нема.

— Ви ніколи не були бойскаутом, — сказав Джиммі, розкриваючи свій саквояж. — Натомість я завжди приходжу підготовленим.

Він дістав два шпателі для огляду горла, зідрав з них захисний целофан і зв'язав їх під прямим кутом пластиром «Червоний Хрест»[2].

---

[1] «Band-Aid» — бренд бактерицидного лейкопластиру, створеного у 1921 р. компанією «Johnson & Johnson»; випускається у вигляді коротких смужок і часто яскравих кольорів або з веселими картинками на зовнішньому боці.

[2] «Red Cross» — водостійкий лейкопластир компанії «Johnson & Johnson», який випускався півдюймової ширини стрічками, намотаними на котушки.

— Благословіть його, — звернувся він до Бена.

— Що? Я не вмію… я не знаю як.

— Тоді придумайте, — сказав Джиммі, і його приємне обличчя раптом видалося напруженим. — Ви ж письменник, ви мусите бути метафізиком. Заради Бога, поспішіть. Я думаю, зараз щось мусить статися. Хіба ви цього не відчуваєте?

І Бен відчув. Щось ніби згущувалося в тягучих лілових сутінках, поки ще невидиме, але вагоме й наелектризоване. Рот у нього пересох, і перш ніж заговорити, йому довелося облизнути собі губи:

— Во ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа…

А потім, немов додумавшись, він додав:

— Во ім'я Діви Марії також. Благословляю цей хрест і… і…

Слова почали підноситися до його губ з раптовою, якоюсь моторошною впевненістю.

— Господь мій Пастир, — промовив він, і ці слова упали в похмуру кімнату, як камені падають у глибоке озеро, без жодних жмурів зникаючи з очей. — Тому в нестатку не буду. На пасовиськах зелених Він оселяє мене, до тихої води мене провадить! Він душу мою відживляє.

Голос Джиммі приєднався до його голосу, виспівом:

— Він провадить мене ради Ймення Свого стежками праведности. Йой, навіть ідучи крізь долину смертної тіні, я не побоюся жодного зла…

Нібито стало важко дихати як слід. Бен відчув, що все його тіло взялося гусячою шкірою і короткі волосинки на потилиці почали настовбурчуватися, наче шерсть на карку у пса.

— Твоє жезло й Твій посох — вони опора моя і втіха! Ти готуєш трапезу мені перед ворогами моїми; мою голову Ти вмащуєш оливою, наповнюєш мою чашу по вінця! Тільки добро й милосердя…[1]

Простирадло, яке покривало тіло Марджорі Ґлік, почало тремтіти. З-під простирадла випала рука і її пальці аритмічно затанцювали в повітрі, викручуючись і вигинаючись.

---

[1] «Господь мій Пастир» — Біблія. Книга Псалмів, розділ 23.

— Господи Христе, невже я це бачу, — прошепотів Джиммі. Обличчя його сполотніло і веснянки кидались в очі, як бризки на віконній шибці.

— …будуть зі мною всі дні мого життя, — закінчив Бен. — Джиммі, гляньте на хрест.

Хрест світився, сяйво переливалося через кулак Бена якимсь ельфійським потоком.

Тягучий, задавлений голос, скреготливий, мов черепки розбитого глечика, покликав у тиші:

— *Денні?*

Бен відчув, як у нього язик прилипає до піднебіння. Фігура під простирадлом уже сідала. Тіні в іще дужче потемнілій кімнаті рухалися, плазували.

— *Денні, де ти, милесенький?*

Простирадло з її обличчя спало жужмом на стегна.

Обличчя Марджорі Ґлік у цій напівтемряві виднілося блідим, схожим на місячне, колом, пронизаним тільки чорними дірами її очей. Вона побачила їх, і губи її задрижали, розкриваючись у погрозливому гарчанні обдуреної. Зникаюче світло дня зблиснуло на її зубах.

Вона скинула ноги зі стола; один з її капців спав і лежав залишений без уваги.

— Сидіть на місці, — наказав їй Джиммі. — Не намагайтесь рухатись.

Відповіддю було її гарчання, тьмяно-сріблястий звук, якийсь собачий. Вона зісковзнула зі стола, похитнулась і рушила до них. Бен уловив себе на тому, що дивиться в діри тих очей, і присилував себе відвернути погляд. Там були чорні, покраплені червоним галактики, у тих очах. Людина бачила там себе, вона потопала в них і раділа цьому.

— Не дивіться їй в обличчя, — застеріг він Джиммі.

Вони несвідомо позадкували від неї, дозволяючи їй заганяти їх до вузького коридору, що вів на сходи.

— Спробуйте хрестом, Бене.

Бен майже забув, що тримає хреста. Тепер він його підняв і той, здалося, спалахнув вогнем. Аж йому довелося

примружитись. Місіс Ґлік видала розгублене сичання і скинула вгору руки, затуляючись. Риси її обличчя немов зіжмакалися, смикаючись і звиваючись, неначе клубок змій. Вона відхитнулась, ступивши крок назад.

— Нумо, отак її, — закричав Джиммі.

Бен рушив на неї, тримаючи хреста перед собою. Вона скарлючила пальці пазурами і різко майнула рукою по хрест. Бен встиг опустити його нижче її руки, а потім поткнув хрестом на неї. З її горла вирвався якийсь ридальний крик.

Подальше для Бена набрало темно-бордових тонів кошмару. Хоча попереду чекали гірші жахи, у наступні дні і ночі йому завжди ввижалася Марджорі Ґлік, яку він відганяє назад до стола трунаря, де поруч з одним плетеним капцем жужмом лежить простирадло, яке її перед тим покривало.

Вона відступала неохоче, її очі метались між ненависним хрестом і місцинкою в Бена на горлі, правіше його підборіддя. Ті звуки, що вивергалися з неї, були нелюдським белькотінням, і сичанням, і захлинанням, і було щось таке сліпо відпорне в її відступі, що вона почала здаватися якоюсь велетенською незграбною комахою. Бен подумав: «Якби я не тримав перед собою цього хреста, вона б розідрала мені нігтями горло і лигала б кров, яка рине з яремної вени й сонної артерії, немов людина, котра щойно вийшла з пустелі і помирає від спраги. Вона б купалася в ній».

Джиммі, який був обіч нього, тепер відірвався і обходив її зліва. Вона його не бачила. Тільки на Бена були спрямовані її очі, темні, наповнені ненавистю… наповнені страхом.

Джиммі зайшов за стіл трунаря, а коли вона позадкувала повз нього, він скинув обидві руки і з судомним скриком ухопив її за шию.

Вона видала високий, верескливий зойк, звиваючись у його хватці. Бен побачив, як нігті Джиммі віддирають клапоть шкіри в неї на плечі, і звідти не виступило нічого — та рана зяяла, мов якийсь безгубий рот. А потім, неймовірно, вона пожбурила його через усю кімнату. Джиммі вві-

гнався в куток, поваливши там зі столика портативний телевізор Морі Ґріна.

Вона опинилась на ньому вмить, перебігши туди згорбленим, шкрябким манером, що був ледь не павучим. Бен вихопив поглядом у мерехтінні тіней, як вона стрибає на Джиммі, розриває його комір, а потім хижацький кидок її голови вбік, роззявлені щелепи, і вже вона жирує на ньому.

Джиммі Коді закричав — тонким, відчайдушним криком вкінець приреченого.

Бен кинувся на неї, спіткнувшись об розбитий телевізор на підлозі і ледь не впавши. Він чув її хрипке дихання, наче шарудіння соломи, а під цими звуками цмокання й жвакання її губ.

Він ухопив її за комір халата і підсмикнув угору, забувши на мить про хрест. Її голова розвернулася з лячною прудкістю. Вирячені очі сяяли, підборіддя і губи були вимащені кров'ю, яка в цій майже суцільній темряві здавалася чорною.

Її віддих на його обличчі був гидким поза всякі межі, то був віддих могили. Наче в уповільненому кіно, він побачив, як її язик облизує зуби.

Він підняв хреста якраз коли вона смикнула його до себе в обійми, зробивши це з такою силою, що він відчув себе ганчір'яною лялькою. Закруглений кінець шпателя для горла, який був низом вертикалі хреста, ввігнався їй під підборіддя — а потім посунув угору без всякого спротиву плоті. Бена ошелешило спалахом якогось не-світла, який стався не перед його очима, а немов десь поза ними. Почувся гарячий, свинячий запах горілої плоті. Цього разу її крик пролунав на повне горло і був сповненим страждання. Бен радше відчув, аніж побачив, як вона віджахнулась назад, перечепилась об телевізор і повалилася на підлогу — одна біла рука відкинута вбік, щоб запобігти падінню. Вона підхопилася знову з вовчою спритністю, очі звужені від болю, але так само повні того її божевільного голоду. Плоть її нижньої щелепи курилася димом і була чорною. Вона гарчала на нього.

— Нумо, ти, курво, — хекав Бен. — Давай, давай.

Він знову тримав хрест перед собою, змушуючи її відступати спиною до дальнього лівого кутка приміщення. Коли зажене її туди, він збирався продерти хрест їй крізь лоба.

Але щойно лишень її спина притулилася до кутніх стін, вона видала таке високе, вискливе хихотіння, аж він скривився. То було так, наче виделкою шкрябають порцеляновий рукомийник.

— *Навіть зараз дехто сміється! Навіть зараз ваше коло поменшало!*

І просто перед його очима її тіло, здавалося, видовжується і стає прозорим. Якусь мить він думав, що вона досі тут, сміється з нього, а тоді біле сяйво вуличного ліхтаря знадвору освітило голу стіну, і лише швидкоплинне відчуття на його нервових закінченнях нібито повідомило, що вона всоталась у самі пори цієї стіни, мов дим.

Вона пропала.

А Джиммі кричав.

11

Він клацнув вмикачем флуоресцентних світильників на стелі і обернувся подивитись на Джиммі, але Джиммі був уже на ногах, притискаючи обидві долоні збоку до горла. Пальці зблискували яскраво-червоним.

— Вона *вкусила* мене! — стогнав Джиммі. — Ох, Господи Ісусе, вона *вкусила* мене!

Бен рушив до нього, намагався забрати в обійми, та Джиммі відштовхнув його. Очі його скажено бігали в очницях:

— Не торкайтесь мене. Я нечистий.

— Джиммі…

— Подайте мені мій саквояж. Господи, Бене, я відчуваю це в собі. Я відчуваю, як воно діє на мене. *Заради Христа, подайте мені мій саквояж!*

Той стояв у кутку. Бен його підніс, і Джиммі зразу його вхопив. Він пішов до маніпуляційного стола і поставив

саквояж на нього. Мертвотно-бліде обличчя Джиммі блищало від поту. Кров немилосердно вихлюпувалася з глибокої рваної рани збоку на його шиї. Він сів на стіл, розстебнув саквояж і рився в ньому, дихаючи схлипами, з підсвистом, розкритим ротом.

— Вона *вкусила* мене, — бурмотів він у саквояж. — Той її рот, ох, Господи, її брудний смердючий *рот*…

Він дістав із саквояжа флакон дезінфектанту і послав ковпачок крутитися дзиґою по кахляній підлозі. Він відхилився назад, підтримуючи себе однією рукою, і перекинув флакон у себе над горлом, заливаючи рану, бризкаючи на слакси, на стіл. Кров розмивалася цівками. Він заплющив очі і скрикнув раз, потім ще раз. Флакон не здригнувся в його руці.

— *Джиммі,* що я можу…

— Одну хвилинку, — пробурмотів Джиммі. — Зачекайте. Вже краще, я думаю. Почекайте, просто почекайте…

Він відкинув геть флакон, і той розлетівся на друзки по підлозі. Промиту дочиста від порченої крові рану було ясно видно. Бен побачив, що там не один, а два пробої неподалік яремної вени, одна з цих ран жахливо вивернута.

Джиммі витяг із саквояжа ампулу і шприц. Він здер з голки захисне покриття і завів її в ампулу. Руки в нього так дико тремтіли, що йому довелося штрикати двічі. Він наповнив шприц і подав його Бену:

— Від правця, — сказав він. — Вколіть мені. Сюди.

Він простягнув руку, вивернувши її так, щоб відкрити пахву.

— Джиммі, це вас приб'є.

— Ні. Ні, аж ніяк. Робіть.

Бен узяв шприц і запитально подивився Джиммі в очі. Той кивнув. Бен ввів голку.

Тіло Джиммі нап'ялося, як ресорно-пружинна сталь. Якусь мить він був скульптурою в агонії, кожна жилка рельєфно випнута з переконливою очевидністю. Потрохупомалу він почав розслаблюватись. Тіло його здригалося,

реагуючи, і Бен побачив, що на його обличчі сльози змішуються з потом.

— Прикладіть до мене хреста, — попрохав він. — Якщо я досі брудний після неї, він… він щось зі мною зробить.

— Чи й справді?

— Я впевнений, що так. Коли ви гнали її, я підняв очі і мені схотілось погнатися за вами. Не доведи Боже, хотілось напасти. І я подивився на цей хрест і мені… мені ледь не вивернуло живіт.

Бен приклав хреста йому до шиї. Нічого не сталося. Його сяйво — якщо там взагалі було якесь сяйво — цілком зникло. Бен прибрав хрест.

— Гаразд, — сказав Джиммі. — Гадаю, це все, що ми можемо зробити.

Він знову порився в своєму саквояжі, знайшов згорток із двома пігулками і розтрощив їх собі до рота.

— Нарк, — сказав він, — великий винахід. Дякувати Богу, я перед цим сходив до клозету… перед тим, як це сталося. Здається, я все-таки обісцявся, але вийшло не більше шести крапель. Ви зможете накласти пов'язку мені на шию?

— Гадаю, так, — сказав Бен.

Джиммі вручив йому бинт, лейкопластир і хірургічні ножиці. Нахилившись до шиї, Бен побачив, що шкіра довкола ранок набула бридкої, загуслої червоності. Коли він обережно притиснув туди тампон, Джиммі здригнувся. Він сказав:

— Іще б пару тих хвилин і, боюся, я б здурів. Серйозно, в клінічному сенсі здурів. Її губи на мені… кусає мене… — Підстрибнув борлак, коли він ковтнув клубок в горлі. — І коли вона це робила, Бене, мені те *подобалося*. У мене реально сталась ерекція. Ви в таке можете повірити? Якби вас тут не було, якби нікому було її відтягнути, я би… я би їй дозволив…

— Облиште, — сказав Бен.

— Є ще одне, що я мушу зробити, що мені не подобається.

— Що саме?

— Зараз. Подивіться на мене хвилинку.

Бен закінчив накладати пов'язку і відхилився трохи назад, щоби поглянути на Джиммі:

— Що…

І раптом Джиммі йому зацідив. Зірки вибухнули у Бена в мозку, він ступив три п'яних кроки назад і важко осів. Він похитав головою і побачив, що Джиммі обережно злізає зі столу і йде до нього. Бен гарячково намацував хрест, думаючи: «Ось воно, те, що називають закінченням у стилі О. Генрі, дурний ти гівнюче, дурний ти, дурний…»

— Усе гаразд? — питав у нього Джиммі. — Перепрошую, але воно якось трохи легше, коли не знаєш, що станеться.

— Що, заради Христа…

Джиммі сів поряд з ним на підлогу:

— Зараз я розкажу вам нашу історію, — сказав він. — Вона збіса благенька, але я цілком певен, що Морі Ґрін її підтвердить. Це збереже мені мою практику, а нас обох убереже від в'язниці чи божевільні… хоча наразі не так це мене хвилює, як те, щоб залишатися на волі і якогось дня побити цих… назвіть їх, як вам заманеться, істот. Ви це розумієте?

— Таке прагнення, авжеж, — сказав Бен. Він торкнувся своєї щелепи і скривився. Лівіше підборіддя з'явилась припухлість.

— Коли я оглядав місіс Ґлік, хтось увірвався сюди і напав на нас, — продовжив Джиммі. — Той хтось одним ударом нокаутував вас, а потім скористався мною, як боксерською грушею. Коли я з ним зчепився, той хтось, щоб вирватись, мене вкусив. Це все, що ви чи я пам'ятаємо. *Все.* Зрозуміло?

Бен кивнув.

— На тому парубку була якась темна френч-куртка, можливо чорна, а може синя, і зелена або сіра в'язана шапка. Це все, що ви бачили. Окей?

— Ви коли-небудь думали про те, щоби кинути лікарство на користь кар'єри письменника?

Джиммі усміхнувся:

— Мої творчі здібності виявляються тільки в моменти надзвичайної своєкорисності. Ви запам'ятали нашу історію?

— Звісно. І я не думаю, що вона аж така благенька, як вам самому це може здаватися. Врешті-решт, це тіло не перше, яке зникло останнім часом.

— Сподіваюся, вони це врахують. Але окружний шериф — особа значно тямовитіша, аніж про нього може думати Паркінс Ґіллеспі. Нам треба триматися сторожко. Не прикрашати цю оповідку.

— Як вважаєте, почне хто-небудь в офіційних органах вбачати у всьому цьому характерні ознаки?

Джиммі похитав головою:

— Жодного шансу, ніколи в світі. Нам доведеться непримітно поратися з цим самотужки. І пам'ятайте, з цього моменту ми кримінальні злочинці.

Невдовзі після цього він пішов до телефону і подзвонив Морі Ґріну, а потім окружному шерифу Гомеру Мак-Казліну.

12

Бен знову повернувся до Єви приблизно о п'ятнадцятій хвилині після півночі і в порожній кухні на нижньому поверсі зробив собі чашку кави. Він неспішно її пив, перегортаючи події цього вечора з усією інтенсивністю відтворення їх у пам'яті людини, яка щойно уникла падіння з високої скелі.

Окружний шериф був високим лисіючим чоловіком. Він жував тютюн. Рухався він повільно, але його очі зблискували спостережливістю. Із задньої кишені штанів він витяг величезний, пошарпаний записник на ланцюжку, а з-під зеленого шерстяного жилета дістав старомодну, з товстим корпусом авторучку. Поки двоє його помічників розсипали пилок, шукаючи відбитки пальців, та фотографували, він опитував Джиммі і Бена. Поза ними тихенько

стояв Морі Ґрін, час від часу кидаючи спантеличені погляди на Джиммі.

Що привело їх до поховального салону Ґріна?

Джиммі взяв це на себе, виклавши історію про енцефаліт.

Старий док Ріердон про це знав?

Ну, ні. Джиммі вважав, що краще все тихо перевірити, перш ніж комусь про це розповідати. Док Ріердон відомий тим, що буває, ну, занадто балакучим інколи.

І що з тим енцефаяктамйого? Воно в цієї жінки було?

Ні, майже напевне ні. Він закінчив свій огляд перед тим, як увірвався той чоловік у френч-куртці. Він (Джиммі) не хоті би — і не може — стверджувати, як ця жінка померла, але безумовно це сталося не через енцефаліт.

Вони можуть описати того парубка?

Вони відповідали, дотримуючись тієї історії, про яку домовилися. Бен ще додав коричневі робочі черевики, щоб вони не зовсім скидалися на Близнюка з Близняком[1].

Мак-Казлін поставив ще кілька запитань, і Бен уже почав вважати, що вони виберуться з цього без якихось серйозних наслідків, коли шериф обернувся до нього і спитав:

— А ви тут чого, Міерзе? Ви ж не лікар.

Його пильні очі доброзичливо кліпали. Джиммі розтулив було рота, щоб відповісти, але шериф угамував його одним помахом руки.

Якщо своїм раптовим випадом Мак-Казлін мав намір налякати Бена до винуватого виразу обличчя або жесту, то цього не сталось. Бен був занадто висотаний емоційно, щоб на таке реагувати. Виявитися впійманим на неправдивому свідченні не здавалося йому аж таким приголомшливим після всього того, через що він перед тим пройшов.

---

[1] Tweedledum and Tweedledee — персонажі англійської дитячої римованки та «Аліси в Задзеркаллі» Люїса Керолла: близнюки, які ніколи не суперечать одне одному, але однаково створюють своїми словами і діями хаос.

— Я письменник, не лікар. Я пишу романи. Наразі я пишу книжку, де один з важливих другорядних персонажів — син трунаря. Я просто хотів зазирнути за лаштунки. Я напросився приїхати сюди з Джиммі. Він мені сказав, що не волів би розкривати, що в нього тут за справа, тож я й не розпитував.

Він потер собі підборіддя, де вже виросла невеличка тверда гуля:

— Я отримав більше, ніж сподівався.

Мак-Казлін зовні не виявив ні розчарування, ні задоволення відповіддю Бена.

— Таки незле отримали. Ви ж той парубок, шо написав «Дочку Конвея», еге?

— Так.

— Моя дружина читала один шматок у якомусь жіночому журналі. Чи не в «Космополітені». Дико реготала. Я теж переглянув і не побачив нічо' кумедного в маленькій дівчині, обдовбаній наркотою.

— Так, — сказав Бен, дивлячись йому в очі. — Я також не вбачаю в цьому нічого кумедного.

— Ця нова книжка, та, шо ви її зараз, кажуть, пишете, вона про Лігво?

— Так.

— Ма'ть, вам було б варто дати її прочитати Мо Ґріну, — зауважив Мак-Казлін. — Хай би поглянув, чи правильно ви подали там трунарську справу.

— Ця частина ще не написана, — сказав Бен. — Я завжди роблю дослідження, перед тим як писати. Так легше.

Мак-Казлін збентежено похитав головою:

— Ви знаєте, ваша розповідь точнісінько ніби з якоїсь із отих книжок про Фу Манчу[1]. Сюди вламується якийсь парубок, побива двох дужих чоловіків і зника з трупом бідної жінки, померлої з невідомих причин.

---

[1] Fu Manchu — кримінальний геній китайського походження, герой зо двох десятків романів плодовитого англійського письменника Артура Генрі Ворда (1883–1959), які він видавав під псевдонімом Сакс Ромер.

— Послухайте, Гомере… — почав Джиммі.

— Ви мені не «гомеркайте», — відказав Мак-Казлін. — Мені це не подобається. Мені не подобається нічого з цього. Цей енцефаліт заразний, чи не так?

— Так, він інфекційний, — обережно відповів Джиммі.

— Й однак ви привезли сюди з собою цього письменника. Знаючи, шо вона може буть заражена чимсь таким.

Джиммі знизав плечима і сердито видав:

— Я не сумніваюся у вашій фаховості, шерифе. Вам варто змиритися з моєю. Енцефаліт — це доволі млявоплинна інфекція, яка повільно набирає силу в людському кровообігу. Я вирішив, що тут не буде жодної небезпеки ні для кого з нас. А наразі, чи не краще б вам було спробувати з'ясувати, хто поцупив тіло місіс Ґлік — Фу Манчу чи ще хтось — чи ви просто розважаєтеся, допитуючи нас?

Мак-Казлін видав глибоке зітхання зі свого неабиякого черева, закрив записника і знову впакував його в глибини задньої кишені.

— Ну, ми пустимо поголоску, Джиммі. Сумніваюсь, щоб ми дістали з того багато користі, хіба шо той чудій нарисується десь знову — якщо взагалі тут був якийсь чудій, у чому я сумніваюсь.

Джиммі звів угору брови.

— Ви мені брешете, — терпляче проказав Мак-Казлін. — Я це розумію, оці мої помічники тут це розуміють, ма'ть, навіть дядько Мо це розуміє. Я не знаю, скіки в цьому брехні — багато чи мало — але я знаю, шо не зможу довести, шо ви брешете, оскіки ви обидва тримаєтеся однакової історії. Я міг би запроторити вас обох до холодної, але правила кажуть, шо я мушу дозволити вам один телефонний дзвінок, тож навіть зелений шмаркач щойно з юридичної школи висмикне вас на волю з тим, що я до вас маю, чого не назвати інакше як «Підозрою на невідоме махлярство». І я певен, шо ваш адвокат не зелений шмаркач щойно з юридичної школи, еге ж?

— Ні, — сказав Джиммі. — Не шмаркач.

— Та я б однак'во вас замкнув, влаштував вам мороку, але от маю таке відчуття, шо брешете ви не через те, шо вдіяли щось протизаконне.

Шериф наступив на педаль сміттєвого бачка з неіржавіючої сталі при підніжжі трунарського столу. Кришка підскочила вгору, і він стрелив у бачок коричневим струменем тютюнового соку. Морі Ґрін здригнувся.

— Чи не хотів би хтось із вас скорегувати свою розповідь? — запитав він тихо, і тепер уже без тієї загумінкової гугнявості в голосі. — Тут серйозна справа. Ми маємо чотири смерті в Лігві, і всі чотири тіла зникли. Я хочу знати, що відбувається.

— Ми розповіли вам все, що знаємо, — зі спокійною твердістю сказав Джиммі. Він прямо дивився на Мак-Казліна. — Якби ми могли розповісти більше, ми б це зробили.

Мак-Казлін дивився на нього так само проникливо:

— Ви перелякані до всирачки, — сказав він. — Ви і цей письменник, обидва. У вас вигляд такий, як у деяких хлопців був у Кореї, коли їх виводили з передової.

На них дивилися помічники шерифа. Бен із Джиммі не сказали нічого.

Мак-Казлін зітхнув знову:

— Катайте, забирайтесь звідси. Я хочу бачити вас у моєму офісі завтра о десятій для надання письмових свідчень. Якщо вас не буде о десятій, я пошлю патрульну машину вас допровадити.

— Вам не доведеться цього робити, — сказав Бен.

Мак-Казлін із сумом подивився на нього й сказав:

— Вам слід би писати книжки з більшим сенсом. Як той парубок, що пише оті романи про Тревіса Мак-Ґі[1]. Ото захопливі речі, не відірватися.

---

[1] Travis McGee — приватний дознавач, який називає себе «фахівцем з відшкодування», герой романів високо цінованого Стівеном Кінгом автора крутих детективів Джона Д. Макдоналда (1916–1986).

13

Бен підвівся від столу і помив після кави чашку в раковині, затримавшись, щоб подивитися крізь вікно в чорноту ночі. Що зараз там відбувається? Марджорі Ґлік нарешті приєдналася до свого сина? До Майка Раєрсона? Флойда Тіббітса? Карла Формена?

Він відвернувся і пішов нагору.

Решту ночі він спав з увімкнутою настільною лампою, а той хрест зі шпателів для горла, який поборов місіс Ґлік, залишив на столику праворуч себе. Останньою думкою перед тим, як його забрав сон, було питання: чи з Сюзен все гаразд, чи вона в безпеці?

Розділ дванадцятий
Марк

1

Тільки-но почувши, як віддалік хруснув хмиз, він зразу ж причаївся за стовбуром великої смереки і стояв там, чекаючи, хто з'явиться. *Вони* вдень виходити не можуть, але це не означає, що *вони* не можуть знайти людей, які це можуть робити; платити таким гроші — це один спосіб, але не єдиний. Марк якось бачив того дядька Стрейкера в місті, і очі в нього були як у жаби, що гріється під сонцем на камені. Вираз у них такий, що він міг би зламати руку дитині і при тім посміхатися.

Марк торкнувся у себе в кишені куртки важкого тіла батькового спортивного пістолета для стрільби по мішенях. Кулі проти них марні, хіба що тільки срібні — але постріл проміж очі тому Стрейкеру закомпостує його, будь здоров.

На мить його погляд стрибнув униз, до притуленої біля стовбура речі майже циліндричної форми, замотаної в стару мішковину. За його домом стояла дровітня, півкорду полін жовтої осики, які вони з батьком ще в липні й серпні нарізали бензопилою «Мак-Каллок»[1]. Генрі Петрі був методичною людиною, і Марк знав, що кожна дровина там завдовжки три фути, хіба що довша або коротша не більш як на дюйм. Його батько знав потрібну довжину так само точно, як він знав, що слідом за осінню приходить зима і що жовта осика в каміні їхньої вітальні горітиме довше й чистіше.

Його син, котрий знав ще й дещо інше, він знав, чим є осика для людей — істот — як *той*. Цього ранку, коли

---

[1] Cord — міра однорозмірних, компактно укладених дров у США й Канаді = 3,63 кубометра; «McCulloch Motors» — заснована 1943 р. компанія, яка випускала різноманітні двигуни й мотознаряддя.

його батько з матір'ю вирушили на свою недільну прогулянку спостерігати за птахами, Марк витяг одне з тих полін і своєю бойскаутською сокиркою обстругав один його кінець на грубий гостряк. Нехай і грубий, але годящий.

Він помітив проблиск чогось кольорового і злився з деревом, підглядаючи одним оком повз грубу кору. За мить він вперше мелькома, але ясно роздивився, що там за особа лізе на пагорб. Це була дівчина. Він відчув полегшення, змішане з розчаруванням. Ніякого тобі поплічника диявола; це ж дочка містера Нортона.

Він знову напружив зір. Вона теж несе з собою кілок! Коли вона наблизилася, йому страх як схотілося глузливо розсміятися — штахетина з протиснігової загорожі, ось що то в неї. Два змахи звичайним хатнім молотком — і вона розламана навпіл.

Дівчина мусила проминути його дерево з правого боку. З її наближенням він почав обережно сунутися навкруг стовбура ліворуч, уникаючи будь-якої дрібної хмизини, яка могла б видати його своїм тріском. Нарешті це невеличке синхронне пересування закінчилось; дівчина, піднімаючись далі пагорбом до просвіту між дерев, опинилася до нього спиною. Рухається вона дуже обережно, схвально зауважив собі він. Це добре. Попри той дурнуватий патик із загорожі, вона напевне має якесь уявлення, у що лізе. Та заразом, якщо зайде надто далеко, вона потрапить у халепу. Марк ховався тут з половини на першу і бачив, як Стрейкер виходив на заїзд, подивився вздовж дороги і повернувся назад у дім. Марк якраз намагався вирішити, що йому самому вдіяти, коли у справу вдерлася ця дівчина, порушивши баланс.

Можливо, все з нею буде гаразд. Вона оце зупинилася перед ширмою кущів і, присівши там навпочіпки, просто дивиться на дім. У голові Марка роїлися думки. Вона явно знає. Звідки, це неважливо, але якби не знала, вона б не взяла з собою навіть такого жалюгідного кілка. Він гадав, що йому варто піднятися і попередити її, що Стрейкер зараз

тут і він насторожі. Пістолета в неї, мабуть, нема, навіть такого маленького, як у нього.

Він міркував, як їй дати знати про свою присутність без того, щоб вона заволала на все горло, коли раптом ревонув двигун Стрейкерової машини. Дівчина помітно здригнулась, і спершу Марк злякався, що вона підскочить і побіжить, ломлячись через ліс, оголошуючи про свою присутність на сотню миль навкруги. Та потім вона знову вклякла, вчепившись за землю так, немов боялася, що та відлетить з-під неї. Смілива вона нівроку, навіть якщо й дурна, подумав Марк схвально.

Стрейкерова машина виїхала задом із заїзду — напевне, дівчині з її місця видно було краще; він же бачив тільки чорний дах «паккарда» — на якусь хвильку затрималася, а потім рушила по дорозі вниз, до міста.

Марк вирішив, що вони мусять об'єднатися в команду. Всяко так буде краще, ніж наближатися до будинку самому. Він уже розкуштував ту отруйну атмосферу, яка огортала цей дім. Хлопець відчув її ще за півмилі звідси, і що ближче він підбирався, то більше вона густішала.

Отже, він легко вибіг нагору по вкритому килимом схилу і поклав дівчині на плече долоню. Відчув як напружилось її тіло, зрозумів, що зараз вона закричить, і сказав:

— Не верещіть. Усе гаразд. Це я.

Вона не закричала. Вийшов лише нажаханий видих повітря. Вона обернулась і подивилась на нього, зі сполотнілим обличчям.

— Х-х-то, «я»?

Він присів поряд з нею.

— Мене звуть Марк Петрі. Я вас знаю; ви Сю Нортон. Мій тато знає вашого тата.

— Петрі?.. Генрі Петрі?

— Так, це мій батько.

— Що ти тут робиш?

Її очі безупинно перебігали по ньому так, ніби вона досі не була здатна сприйняти його справжність.

— Те саме, що й ви. Тільки такий кілок не годиться. Він занадто…

Він вхопився за слово, яке знайшлося в його лексиконі щодо зовнішнього вигляду, але не щодо використання.

— Він занадто хирлявий.

Вона опустила очі на свій патик із протиснігової загорожі й густо почервоніла.

— Ой, це. Я знайшла це в лісі і… і подумала, що хтось може об нього перечепитися, і тому я просто…

Він нетерпляче обірвав її доросле викручування:

— Ви прийшли сюди, щоби вбити вампіра, хіба не так?

— Звідки у тебе взялася ця думка? Вампіри і все таке?

Він сказав похмуро:

— Один вампір намагався дістати мене минулої ночі. І йому це майже вдалося, ага.

— Це абсурдно. Такий великий хлопець, посоромився б вигадувати…

— То був Денні Ґлік.

Сюзен відсахнулася, очі зіщулені так, ніби замість відповіді вона отримала глумливий удар. Потім вона навпомацки знайшла його руку і стиснула її. Вчепилась очима в його очі.

— Марку, ти це зараз вигадуєш?

— Ні, — сказав він і кількома простими реченнями розповів їй свою пригоду.

— І ти прийшов сюди сам? — запитала вона, коли він закінчив. — Ти в це віриш і прийшов сюди сам?

— Вірю? — подивився він на неї, щиро спантеличений. — Звісно, вірю. Я ж на власні очі це бачив, хіба не так?

На це не було відповіді; раптом їй стало соромно своїх беззастережних сумнівів (ні, сумнів тут занадто м’яке слово) щодо історії Метта і гіпотетичного прийняття її Беном.

— А ви тут як опинилися?

Вона якусь хвильку вагалася, а потім сказала:

— У місті є певні люди, які підозрюють, що в цьому будинку ховається один чоловік, якого ніхто не бачив. Що він може бути гм… гм…

Вона досі не могла вимовити це слово, але Марк їй розуміюче кивнув. Навіть при такому короткому знайомстві він здавався доволі надзвичайним хлопцем.

Оминувши все, що могла б іще додати, вона сказала просто:

— Отже, я прийшла подивитися і з'ясувати.

Він кивнув на кілок:

— І принесли це з собою, щоби пробити його?

— Я не знаю, чи змогла б таке зробити.

— Я би зміг, — сказав він спокійно. — Після того, що я бачив минулої ночі. Денні висів за моїм вікном, тримався там, немов якась велетенська муха. І ті його зуби…

Він похитав головою, проганяючи той кошмар, як який-небудь бізнесмен міг би проганяти неплатоспроможного клієнта.

— Твої батьки знають, що ти тут? — спитала вона, розуміючи, що навряд.

— Ні, — відповів він буденно. — Неділя у них день природи. Зранку вони вирушають на прогулянку спостерігати птахів, а вдень займаються іншими речами. Я інколи з ними, інколи ні. Сьогодні вони поїхали на морське узбережжя.

— Ти незвичайний хлопець, — промовила вона.

— Ні, я звичайний, — сказав він; його врівноваженості не порушила ця похвала. — Але я його порішу, — подивився він на дім.

— Ти впевнений, що...

— Звісно, впевнений. І ви теж. Хіба ви не відчуваєте, яке він зло? Хіба вам не лячно просто дивитися на цей дім?

— Так, — просто сказала вона, здаючись перед ним. Його логіка була логікою нервових рецепторів і, на відміну від логіки Бена чи Метта, вона була невідпорною.

— Як ми це зробимо? — спитала вона, несвідомо віддаючи йому лідерство в їхній авантюрі.

— Просто підберемося туди і вліземо, — сказав він. — Знайдемо його, проб'ємо кілком — моїм кілком — йому

серце і виліземо назад. Він, напевне, там у підвалі. Вони люблять темні місця. Ви принесли з собою ліхтарик?

— Ні.

— От чорт, і я ні.

Якусь хвильку він безглуздо ворушив листя підошвами кросівок.

— Либонь, хреста теж не взяли, чи як?

— Ні, взяла, — сказала Сюзен.

Вона витягла хрестик за ланцюжок у себе з-під блузи і показала хлопцю. Він кивнув, а потім витяг з-за пазухи свого.

— Сподіваюсь, я зможу повернути його на місце до того, як мої повернуться додому, — сказав він похмуро. — Я поцупив його з маминої скриньки з прикрасами. Якщо вона дізнається, я отримаю прочуханку.

Він роззирнувся довкола. Навіть поки вони розмовляли, тіні помітно подовшали, і обоє відчули імпульс відкладати це й відкладати.

— Коли ми його знайдемо, не дивіться йому в очі, — сказав їй Марк. — Він не може вилізти зі своєї труни, до темряви ні, але все одно може захопити вас своїми очима. Ви знаєте напам'ять бодай щось релігійне?

Вони вже рушили крізь кущі між лісом і недоглянутим газоном Дому Марстена.

— Ну, молитву «Отче наш»…

— Звичайно, це добре. Цю я також знаю. Ми будемо разом її промовляти, поки я забиватиму кілок.

Він побачив вираз на обличчі Сюзен — відразу і напівмлосність — узяв її руку і міцно стиснув. Його самовладання було бентежним.

— Послухайте, ми мусимо. Я певен, протягом минулої ночі він запопав півміста. Якщо ми ще чекатимемо, воно буде все його. Це піде швидко, відтепер.

— Протягом минулої ночі?

— Я бачив це уві сні, — сказав Марк. Голос у нього лишався спокійним, але очі померхли. — Мені снилося, як

вони ходять по домах і дзвонять на телефони, і благають, щоб їх впустили. Деякі з людей розуміли, глибоко в душі вони розуміли, але все одно впускали їх. Бо так легше зробити, ніж подумати, що таке зло може бути реальним.

— Це ж просто сон, — тривожно сказала Сюзен.

— Я певен, чимало людей лежать сьогодні в ліжках, із затуленими шторами або з опущеними жалюзі, дивуючись, чи це в них просто якась застуда, чи грип, чи ще щось. Вони почуваються заслаблими, у голові паморочиться. Їм не хочеться їсти. Від самої думки про їжу їх верне блювати.

— Звідки ти так багато знаєш?

— Я читаю журнали про монстрів, — відповів він. — І ходжу в кіно на такі фільми, коли можу. Зазвичай мені доводиться казати матері, що йду дивитися Волта Діснея. Але всьому там вірити не можна. Інколи вони вигадують казна-що, щоби історія вийшла кривавішою[1].

Вони вже підібралися до будинку. «Оввa, ми ще та команда, команда вірників, — подумала Сюзен. — Старий учитель, напівсхибнутий від книжок; письменник, одержимий своїми дитячими кошмарами; малий хлопчак, який за фільмами та сучасними копійчаними друкованими страшняками закінчив аспірантуру з вампірознавства. І я? Чи я насправді вірю? Чи параноїчні фантазії заразні?»

Вона вірила.

Як і казав Марк, так близько біля цього дому вже неможливо було глузувати. Всі розумові процеси, сама здатність до розмови були пригнічені якимсь значно фундаментальнішим голосом, котрий волав: «*небезпека! небезпека!*» словами, які зовсім не були словами. Серцебиття і дихання в неї пришвидшилися, хоча шкіра залишалась холодною через той капіляророзширювальний ефект адреналіну,

---

[1] Monster magazines — низка конкуруючих між собою літературних журналів, у яких друкувалися переважно оповідання і повісті в жанрах «горор» і «містері»; процвітали у 1950–1960-х роках, коли видавці коміксів різко посилили самоцензуру щодо жахів; чимало з уперше оприлюднених у цих журналах сюжетів стали і стають сценаріями фільмів.

який у стресові моменти ховає кров до глибин колодязів тіла. Нирки у неї стислися і обважніли. Зір здавався надприродно гострим, очі вбирали кожну скабку і луску фарби на стіні будинку. І все це було спровоковано зовсім не зовнішніми стимулами: нема тут ні людей зі зброєю, ні великих оскалених собак, ні запаху пожежі. Зараз якийсь глибший за її п'ять чуттів вартовий прокинувся після тривалого періоду сну. І його неможливо було ігнорувати.

Вона зазирнула крізь щілину в нижній віконниці.

— Ого, вони там геть нічогісінько не робили, — промовила вона мало не сердито. — Суцільний срач.

— Дайте я гляну. Підсадіть мене.

Вона сплела разом пальці, щоби він міг побачити крізь пролом у планках руїну вітальні Дому Марстена. Він побачив занехаяну коробчасту залу з товстим шаром пилу на підлозі (по ній пролягло чимало відбитків підошов), подерті шпалери, два чи три м'які фотелі, пошрамований стіл. У верхніх кутах кімнати, під стелею, гірляндами висіло павутиння.

Раніше ніж вона змогла б заперечити, він постукав тупим кінцем свого кілка по гачку з вушком, які тримали віконницю замкненою. Запірка впала на землю двома іржавими деталями, і віконниці на пару дюймів рипнули назовні.

— Агов, — запротестувала Сюзен. — Не варто цього…

— А ви що хотіли зробити? Подзвонити в двері?

Він відтиснув убік гармошку правої віконниці і поцюкав по одній із запилюжених, хвилястих шибок. Вона брязнула в кімнату. У Сюзен всередині підстрибнув страх, гарячий і сильний, розпливаючись мідним смаком їй у роті.

— Ми все ще можемо втекти, — промовила Сюзен, майже до самої себе.

Він подивився вниз на неї, і в його погляді не було зневаги, тільки чесність і страх — такий же великий, як і в неї.

— Ідіть, якщо вам треба, — сказав він.

— Ні. Мені не треба.

Вона намагалася проковтнути ту заваду, що застрягла їй у горлі, але без жодного успіху.

— Поспіши. Ти важчаєш.

Він вибив з рами гострі скалки розбитого ним скла, перекинув кілок у другу руку, потім потягнувся всередину і відімкнув вікно. Воно стиха простогнало, коли Марк посунув його вгору, і тоді вже шлях було відкрито.

Сюзен опустила хлопця, і якусь мить вони без слів дивилися на вікно. Потім вона ступила вперед, штовхнула праву віконницю, відчиняючи її цілком, і поклала руки на скабкувате підвіконня, готова підтягнутися. Той страх у ній нудив своєю величчю, оселений у її череві, мов якась жахлива вагітність. Нарешті вона зрозуміла, як почувався Метт Бьорк, коли він пішов нагору сходами до того, що чекало його в гостьовій кімнаті.

Зазвичай вона завжди свідомо або несвідомо оформлювала страх у просте рівняння: страшне = невідоме. І для розв'язання такого рівняння треба просто звести проблему до простих алгебраїчних членів, таким чином: невідоме = рипнула мостина підлоги (чи будь-що), рипнула мостина = нема чого боятись. У сучасному світі всі жахи можна вивалашити простим застосуванням транзитивної аксіоми рівності. Звичайно, деякі страхи виправдані (не сідай за кермо, коли така налигана, що до пуття не бачиш; не простягай дружньо руку до оскалених собак; не паркуйся з хлопцями, яких не знаєш — як воно там, у тому старому анекдоті: «шпилимося чи гуляємо?», але до цього часу вона не вірила, що є страхи, непіддатні осягненню розумом, апокаліптичні і майже паралізуючі. Це рівняння було нерозв'язним. Вже саме рішення рухатись уперед було геройством.

Вона підтягнулася плавним напруженням м'язів, перекинула через підвіконня одну ногу, а потім зіскочила на вкриту пилом підлогу вітальні й роззирнулася. Там чимось тхнуло. Цей запах сочився зі стін мало не ввіч видимими міазмами. Вона намагалася себе запевнити, що це просто гнилий тиньк або вологі накопичення посліду всіх

тих тварин, які були гніздилися за цими проламаними дранками — байбаки, пацюки, можливо навіть пара єнотів. Але цей запах був потужнішим. Глибшим за сморід тварин, більш в'їдливим. Він навіював їй думки про сльози, блювоту, чорноту.

— Агов, — стиха погукав Марк. Над підвіконням маяли його пальці. — Треба трішки допомоги.

Вона перехилилася назовні, вхопила його під пахви і підтягнула, поки він не вчепився міцно за підвіконня. Далі він уже гнучко махнув досередини сам. Його ноги в кросівках гупнули на килим, а потім будинок знову завмер.

Вони впіймали себе на тому, що дослухаються до цієї дрімоти, причаровані нею. Схоже, тут не було навіть того слабенького, тоненького дзижчання, яке з'являється у цілковитій тиші — голосу нервових рецепторів, які ліниво працюють на нейтральній передачі. Тут була тільки велетенська, мертва беззвучність і биття крові у їхніх власних вухах.

І проте обоє знали, авжеж. Вони тут не самі.

2

— Ходімо, — сказав він. — Пішли, роздивимося.

Він дуже міцно стискав свій кілок і тільки раз, мигцем, поглянув тужно назад на вікно.

Вона повільно рушила до коридору, і він слідом за нею. Зразу за дверима стояв маленький приставний столик з якоюсь книгою на ньому. Марк її підібрав.

— Гей, — мовив він. — Ви знаєте латину?

— Трішки, ще зі старших класів.

— Що це означає? — показав він їй обкладинку.

Вона прочитала слова вголос, нахмуреність поморщила її лоб. Потім вона похитала головою:

— Не знаю.

Він навмання розгорнув книжку і скривився. Там було зображення якогось голого чоловіка, який простягав випатране дитяче тіло до чогось, чого видно не було. Він

поклав книгу назад, радий, що її позбавляється — її туго натягнута оправа вчувалася неприємно знайомою під його пальцями — і вони разом рушили коридором у бік кухні. Тіні тут були більш виразними. Це сонце вже перебралося до іншого боку будинку.

— Ви чуєте цей запах? — спитав він.

— Так.

— Тут він ще гірший, правда?

— Так.

Він згадав ту холодну комору, яку тримала його мати в їхньому колишньому домі, і як там, у темряві, одного року зіпсувалися три бушельні коші помідорів[1]. Цей запах був таким самим, як той, як сморід помідорів, що розкладаються на гнилятину.

Сюзен прошепотіла:

— Боже, як мені страшно.

Маркова рука потягнулася, знайшла її руку, і вони міцно зчепились.

Лінолеум у кухні був старим, шерехатим, подзьобаним, зачовганим на чорне перед старою порцеляновою мийкою. Посеред кухні стояв великий пощерблений стіл, а на нім — жовта тарілка, виделка та ніж, а також кавалок сирого фаршу.

Двері до підвалу стояли непричинені.

— Ось куди нам треба йти, — сказав хлопець.

— Ох, — безсило відгукнулася Сюзен.

Двері були відчинені лише на щілину, і світло туди не проникало зовсім. Здавалося, язик темряви зголодніло облизується на кухню, чекаючи, коли прийде ніч, щоб заковтнути її цілком. Ця четвертина дюйма темряви була лячною, невимовно жахливою в її можливостях. Сюзен стояла поруч з Марком безпомічна і бездвижна.

Потім він ступив уперед, потягнув двері, відчиняючи їх, і застиг на мить, дивлячись униз. Сюзен побачила, як у нього під щелепою тремтить якийсь м’яз.

---

[1] Один американський сухий бушель = 35,2 л.

— Я думаю… — почав було він, та тут вона дочула щось у себе за спиною і обернулась, раптом почуваючись надто сповільненою, почуваючись запізнілою. Там стояв Стрейкер. Він усміхався.

Обернувся й Марк, побачив, спробував прослизнути повз нього. Кулак Стрейкера вгатився хлопчику в підборіддя, і той впав у непам'ять.

3

Коли Марк опритомнів, його несли нагору сходами— утім, не підвальними сходами. Тут не було того відчуття кам'яного мішка і повітря було не таким смердючим. Він дозволив своїм повікам на дрібку розтулитися, залишивши голову безвільно звисати з шиї. Ось наближається сходовий майданчик… це другий поверх. Видно йому було досить ясно. Сонце ще не сіло. Отже, є мала надія.

Вони дістались майданчика, і раптом руки, які його тримали, щезли. Він важко гепнувся на підлогу, вдарившись головою.

— Чи ви вважаєте, що я не знаю, коли хтось вдає з себе опосума, юний містере? — запитав його Стрейкер.

З підлоги він легко здавався десятифутового зросту. Його лиса голова в мороці, що згущався, блищала зі стриманою елегантністю. Зі зростаючим жахом Марк побачив на його плечі моток линви.

Марк лапнув себе за кишеню, де був лежав його пістолет.

Стрейкер, закинувши голову, розсміявся:

— Я дозволив собі привілей прибрати зброю, юний містере. Хлопчикам не варто дозволяти зброї, на якій вони не розуміються… і то не більше, ніж їм варто супроводжувати молодих леді до будинків, куди їх не було запрошено в гостину.

— Що ви зробили із Сюзен Нортон?

Стрейкер усміхнувся:

— Я доправив її туди, куди вона хотіла потрапити, хлопчику мій. У підвал. Пізніше, коли зайде сонце, вона

познайомиться з тим чоловіком, з яким вона й прийшла сюди познайомитися. Ви самі теж з ним познайомитеся, можливо, пізніше сю ніч, можливо, наступної ночі. Він може подарувати вас цій дівчині, звичайно… проте я схиляюсь до думки, що він захоче попоратися з вами особисто. Дівчина отримає своїх власних друзів, дехто з них, можливо, такий само настирливий, як ви.

Марк брикнув обома ногами Стрейкеру в пах, та Стрейкер, як той танцюрист, зробив пливкий крок убік. Тої ж миті він сам вихнув ногою, поціливши Марку якраз по нирках.

Марк, закусивши губи, корчився на підлозі.

Стрейкер посміювався:

— Нумо, юний містере. На ноги.

— Я… я не можу.

— Тоді повзіть, — зневажливо кинув Стрейкер.

Він копнув знову, цього разу вдаривши у великий стегновий м'яз. Біль був жахливим, але Марк зціпив зуби. Він зіп'явсь на коліна, а потім і на ноги.

Вони рушили коридором до дверей у його дальнім кінці. Біль у нирках поступово зменшувався до тупого ниття.

— Що ви збираєтеся зі мною зробити?

— Підвісити до крокви, як молодого індика, юний містере. Пізніше, після того як мій Пан проведе з вами спілкування, отримаєте волю.

— Як ті інші?

Стрейкер усміхнувся.

Коли Марк штовхнув двері і ступив до тієї кімнати, де колись вчинив самогубство Х'юбі Марстен, щось ніби дивне сталося в його мозку. Страх звідти нікуди не подівся, але, схоже, він припинив діяти як гальмо для думок, глушачи всі конструктивні сигнали. Його думки почали мелькотіти з дивовижною швидкістю, і то не словами чи певними образами, а чимось на кшталт символьної стенограми. Він відчув себе ніби електричною лампочкою, яка раптом отримала приплив енергії з невідомого джерела.

Сама кімната була цілком прозаїчною. Смугами висіли шпалери, відкриваючи під собою білий тиньк і гіпсокартон. Підлога густо запорошена пилом і вапном, але на ній виднівся лише один ланцюжок слідів, підказуючи, що хтось заходив сюди один раз, роздивився і знову пішов. Тут було два стоси журналів, чавунна рама ліжка без усяких пружин чи матраца та маленька бляшана заслінка з побляклою репродукцією «Кер'єр і Айвз»[1], яка колись перекривала пічний отвір у димоході. Вікно затуляли віконниці, але крізь зламані планки сочилося достатньо курявого світла, щоб Марку подумати, що до смерку залишилася хіба що година. Якась аура старого паскудства була присутня в цій кімнаті.

Це забрало, либонь, секунд п'ять: відчинити двері, побачити ці речі і пройти до центру кімнати, де Стрейкер наказав йому зупинитися. Протягом цього короткого часу його розум промчав трьома трасами і розглянув три можливих виходи з ситуації, у якій він опинився.

На одній трасі він знагла кинувся через кімнату до затуленого вікна і спробував, як якийсь герой фільму-вестерна, проломитися заразом крізь шибку й віконницю, зі сліпою надією стрибаючи на що б там не лежало внизу. Одним ментальним оком він побачив себе, як він проломлюється, лише щоби впасти на іржаву купу покинутого фермерського знаряддя, смикаючись останні секунди свого життя настромленим на тупі леза борони, як жук на шпильці. Другим оком він побачив, як проламується крізь шибку і натикається на віконницю, яка здригається, але не піддається. Побачив, як Стрейкер тягне його назад, одяг на ньому розідрано, тіло порізане і кровоточить у десятках місць.

На другій трасі він побачив, як Стрейкер його зв'язує і йде геть. Він побачив себе спутаним на підлозі, побачив, як мерхне світло, як геть шаленим стає його борсання

---

[1] «Currier and Ives» (1835–1907) — фірма, яка випускала чорно-білі, розфарбовані вручну літографії, переважно пейзажі або жанрові сцени.

(залишаючись таким само марним), і почув зрештою на сходах мірні кроки того, хто у мільйон разів гірший за Стрейкера.

На третій трасі Марк побачив себе, як він використовує той трюк, про який читав минулого літа в одній книжці про Гудіні. Гудіні був знаменитим магом, який вибирався з тюремних камер, з обмотаних ланцюгами ящиків, з дорожніх скринь, у яких його з пароплава скидали в річку. Він умів звільнятися з пут, з поліцейських кайданків і з китайських пасток для пальців. І зокрема, у тій книжці розповідалося, як він це робив: поки хтось охочий із публіки його зв'язував, він стискав кулаки, напружуючи руки, і затримував подих. Треба також напружувати стегна, і передпліччя, і м'язи шиї. Якщо м'язи великі, ви отримуєте невеличкий люфт, коли їх розслабите. Потім трюк полягає в тому, щоб цілком розслабитися і звільнятись повільно і впевнено, у жодному разі не дозволяючи паніці себе підганяти. Потроху-помалу ваше тіло дарує вам піт для змащення й це також допомагає. У книжці все виглядало дуже легким.

— Поверніться, — сказав Стрейкер. — Зараз я вас зв'яжу. Поки я вас зв'язую, не рухатись. Якщо ворухнетеся, я оцим, — він вихнув великим пальцем, немов голосуючий автостопер, — вийму вам око. Ви зрозуміли?

Марк кивнув. Він набрав повні груди повітря і затримав дихання та напружив усі свої м'язи.

Стрейкер перекинув моток линви через одну з балок.

— Лягайте, — наказав він.

Марк ліг.

Той схрестив Маркові руки в нього за спиною і туго стягнув їх линвою. Зробив петлю, накинув її Марку на шию і зав'язав її на зашморг.

— Вас, юний містере, прив'язано саме до тієї балки, з якої друг і запоручник мого Пана в цій країні колись повісив себе. Вас це підлещує?

Марк щось мукнув і Стрейкер засміявся. Він провів линву Марку через промежину, і той застогнав, коли Стрейкер брутальним посмиком підтяг слабину.

Він посміювався з монструозною добродушністю:

— Так боляче вашим коштовностям? Їм ще недовго залишилось. У вас попереду доволі аскетичне життя, хлопчику мій — довге, довге життя.

Він стягнув линвою напружені стегна Марка, зробив тугий вузол, стягнув коліна, а потім стягнув і кісточки. Марку вже край як хотілося дихати, але він уперто тримався.

— Ви тремтите, юний містере, — глузливо промовив Стрейкер. — Все ваше тіло зараз у маленьких міцних вузликах. Плоть у вас побіліла, але вона — стане ще білішою! Вам не треба аж так боятися. Мій Пан спроможний на доброту. Саме тут його дуже люблять, у вашому місті. Буде лише маленьке коль, як лікарською голкою, а далі солодка втіха. А згодом вас випустять на волю. Ви підете провідати вашого батька й матір, так? Ви провідаєте їх, коли вони спатимуть.

Він підвівся і благодушно подивився долі, на Марка:

— Зараз я кажу вам: прощавайте ненадовго, юний містере. Належить створити затишні умови вашій супутниці. Коли ми побачимося знову, я вам більше подобатимусь.

Він вийшов, затріснувши за собою двері. У замку пробряжчав ключ. А коли його ноги пішли вниз по сходах, Марк з глибоким, конвульсивним зітханням випустив повітря і розслабив м’язи.

Пута на ньому послабшали — трішечки.

Він лежав нерухомо, опановуючи себе. Його розум досі ширяв з тією надприродною, запаморочливою швидкістю. Зі свого місця він дивився понад здутою, нерівною підлогою на голе залізне ліжко. Бачив стіну за ним. У тій частині шпалери зі стіни було зідрано, вони лежали під ліжком, наче скинута зміїна шкіра. Марк зосередився на маленькій ділянці стіни і пильно в неї вдивлявся. Все інше він змив геть зі свого розуму. У тій книжці про Гудіні було написано, що надзвичайно важливою є концентрація. Жодного страху чи бодай крихти паніки не можна собі дозволяти. Тіло мусить бути цілком розслабленим. І звільнення мусить

відбутися в розумі ще до того, як ти бодай пальцем поворухнеш. Кожен крок мусить існувати детально в розумі.

Він дивився на ту стіну, а хвилини минали.

Стіна була білою й бугристою, як старий екран у кінотеатрі драйв-ін. Врешті-решт, коли його тіло розслабилося до свого максимально можливого рівня, він почав бачити там проєкцію самого себе: маленький хлопчик у синій майці і джинсах «Лівайс». Той хлопчик лежав на боці, руки зведені за спиною, зап'ястя примостились на попереку, понад сідницями. Шию охоплює петля, і будь-які зайві рухи невмолимо затягуватимуть той ковзкий зашморговий вузол, допоки повітря не перекриється достатньо, щоб затьмарити мозок.

Він дивився на стіну.

Хлопчик там почав обережно ворушитись, хоча сам Марк лежав абсолютно недвижно. Він захоплено спостерігав за всіма рухами цього симулякру. Він досяг того рівня концентрації, що необхідний індійським факірам і йогам, які здатні цілими днями споглядати пальці власних ніг або кінчики носів, досяг стану певних медіумів, котрі в безпам'ятному стані змушують виснути в повітрі столи або пускають з носа, з рота, з кінчиків пальців довгі струменці ектоплазми. Його стан був близьким до піднесеного надхнення. Він не думав про Стрейкера чи згасаюче світло дня. Відтепер він не бачив ні шерехатої підлоги, ні залізного ліжка, ба навіть і самої стіни. Він бачив тільки того хлопчика, ідеальну фігурку, яка взялася виконувати делікатний танок ретельно контрольованих м'язів.

Він дивився на стіну.

І нарешті сам почав крутити зап'ястками на півоберта, назустріч один одному. Його великі пальці торкались боками на межі кожного півоберта. Жодні інші м'язи, окрім тих, що в нижній частині передпліччя, не рухалися. Він не поспішав. Він дивився на стіну.

Коли крізь пори почав спливати піт, його зап'ястки почали крутитись вільніше. Півоберти перетворилися на трьохчвертні. На межі кожного стикалися спинки його п'ястей. Пута, які їх тримали, ще на дрібку послабшали.

Він зупинився.

Минула якась мить, і далі він почав згинати великі пальці до долонь, а іншими, стискаючи їх разом, рухати з вивертом. Його обличчя залишалося абсолютно безвиразним — незворушним обличчям манекена з універмагу.

Минуло п'ять хвилин. Тепер його руки потіли щедро. Надзвичайний рівень його концентрації привів Марка до часткового контролю над власною симпатичною нервовою системою — ще один інструмент йогів і факірів — і він, сам того несвідомий, отримав певний контроль над деякими мимовільними функціями свого тіла. З пор почало точитися більше поту, ніж могли б спричинити його обережні рухи. Руки стали мов наолієні. Краплі падали йому з лоба, роблячи темним білий пил на підлозі.

Він почав рухати руками вгору-вниз, як поршнями, тепер використовуючи і біцепси, і м'язи спини. Зашморг трохи затягнувся, але Марк відчув, що одна з петель, які утримували зап'ястя, почала сповзати нижче, йому на праву долоню. Тепер вона ліпилася тільки до животка його великого пальця, і це було все. Збудження пронизало Марка, і він враз зупинився, поки ця емоція не минеться повністю. Коли вона вщухла, він почав знову. Вгору-вниз. Вгору-вниз. Вгору-вниз. З кожним разом він здобував одну восьму дюйма. І раптом, разюче, його права рука стала вільною.

Він залишив її, де була, лише згинаючи. Коли він упевнився, що ця рука слухняна, він просунув її пальці під пута, що тримали його лівий зап'ясток, і натягнув їх. Вислизнула на волю ліва рука.

Він перевів до себе руки і поклав їх на підлогу. На мить заплющив очі. Тепер трюк полягав у тому, щоб не думати, ніби йому все вже вдалося. Трюк полягав у тому, щоб діяти з величезною неквапливістю.

Підтримуючи себе лівою, він дозволив своїй правій руці блукати по горбках і долинах того вузла, який дбав про зашморг у нього на шиї. Марк одразу втямив, що мусить ледь не задушити себе, щоби звільнитись від нього —

і ще доведеться посилити тиск на яєчка, які вже й так у нього тужливо трепетали.

Він зробив глибокий вдих і почав поратися з цим вузлом. Линва рівномірно-поступово натягалася, вдавлюючись йому в шию й промежину. Шпички шорсткої коноплі впинались йому в горло, немов якісь мініатюрні тату-голки. Здавалося, цей вузол не піддається йому безкінечно довгий час. Під шаленою атакою великих чорних квітів, які беззвучними вибухами розцвітали перед очима, у нього почав мерхнути зір. Він забороняв собі поспішати. Він розмірено перебирав вузол і нарешті відчув у ньому нову слабину. На мить тиск на його пахвину посилився нестерпно, а потім він із судомним ривком скинув з себе той зашморг через голову, і біль поменшав.

Він сів, понуривши голову, уривчасто дихаючи, і обома руками леліяв свої роз'ятрені яєчка. Гострий біль тупішав, став всеохопною ломотою, від якої Марка аж нудило.

Коли біль почав потроху стихати, він подивився на затулене віконницею вікно. Світло, що проходило крізь зламані планки, було тьмяно-охряним — сонце вже майже сідало. І двері тут були замкнені.

Він стягнув з балки звільнений кінець линви і взявся до вузлів, які тримали його ноги. Вони були дратівливо тугими, і Маркова зосередженість почала з нього вислизати, поступаючись місцем реакції.

Він звільнив собі стегна, коліна, а після нескінченної, на позір, боротьби звільнив і кісточки. Він підвівся на рівні, слабенький, серед безпечних тепер звоїв линви, і поточився. Почав розтирати собі стегна.

Знизу почулися звуки: кроки.

Він у паніці підкотив очі, ніздрі роздималися. Підшкандибавши до вікна, він спробував його підняти. Глухо забите іржавими, загнутими, як скоби, через грубий дерев'яний брусок десятипенсовиками[1].

---

[1] У США зберігається стародавнє англійське, залежне колись від ціни, визначення довжини цвяхів, що позначається літерою «d» і цифрою; 10d = десять пенні = 3 дюйми = 76 мм.

Кроки вже піднімалися вгору сходами.

Він витер долонею губи і дико роззирнувся по кімнаті. Дві паки журналів. Маленький бляшаний щиток із зображенням якогось літнього пікніка 1890 року. Голе залізне ліжко.

У відчаї він підійшов до нього й підважив один кінець, і якісь далекі боги, можливо, побачивши, як багацько удачі він сотворив собі сам, наділили йому невеличке благодіяння й від себе.

Ті кроки вже рушили коридором до дверей, коли він нарешті докрутив до останнього витка різьби і вивільнив з-під рами ліжка його сталеву ніжку.

4

Коли прочинилися двері, Марк стояв за ними з піднятою ніжкою від ліжка, як дерев'яний індіанець з томагавком.

— Юний містере, я прийшов по…

Стрейкер побачив порожні звої линви і застиг, мабуть, на одну повну секунду в категоричному здивуванні. Він уже наполовину був пройшов крізь двері.

Для Марка все здавалося уповільненим до швидкості футбольного маневру, побаченого по телевізору в моментальному повторі. Здавалося, у нього є хвилини, а не вбогі секунди, щоби прицілитися у чверть окружності черепа, видну з-за краю дверей.

Він опустив ніжку обома руками, хоча не так сильно, як міг би — пожертвував часткою сили заради кращого прицілювання. Труба вдарила Стрейкера трохи вище скроні, якраз коли він почав повертатися, щоб зазирнути за двері. Його очі, широко розплющені, закляпнулись, зіщулені від болю. Кров бризнула з рани дивовижним гейзером.

Тіло Стрейкера відхитнуло, і він спиною повалився в кімнату. Його обличчя кривилося в лютій гримасі. Він потягнувся рукою, і Марк знов його вдарив. Цього разу труба прийшлася по лисому черепу просто над опуклістю його чола, і там з'явився ще один фонтан крові. Стрейкер

безкосто укляк, підкотивши очі під лоба. Марк обійшов тіло, дивлячись на нього вибалушеними, широко відкритими очима. Кінець ліжкової ніжки був офарблений кров'ю. Вона була темнішою за техніколорну кров у кіно[1]. Дивлячись на неї, він відчував нудоту, але дивлячись на Стрейкера, не відчував нічого.

«Я вбив його», — подумав Марк. А по п'ятах за цим: *«Добре. Добре»*.

Пальці Стрейкера зімкнулись на його кісточці.

Марк скрикнув і спробував звільнити ногу. Пальці тримали міцно, як сталева пастка, і тепер Стрейкер крізь спливаючу маску крові дивився вгору, на нього, очима холодними і ясними. Губи його ворушилися, проте жодних звуків не виходило. Марк потягнув ногу дужче, але марно. З напівстогоном він почав гатити по чіпкій руці Стрейкера ніжкою ліжка. Раз, другий, третій раз, четвертий. Він чув жахливий олівцевий тріск зламуваних пальців. Рука ослабла і він ривком звільнився, поточившись крізь двері в коридор.

Голова Стрейкера знову впала на підлогу, але його скалічені пальці стискалися і розтискалися, ловлячи повітря з непроглядною життєздатністю, як ото посмикуються собачі лапи у снах про гонитви за котами.

Ніжка койки випала з млявих пальців Марка, і він позадкував, тремтячи. Охоплений панікою, він розвернувся і кинувся вниз по сходах, перестрибуючи через два-три східці за раз на своїх онімілих ногах, з долонею поковзом по розтрісканому поруччю.

Передпокій повнився смерком, був моторошно темним.

Він увійшов до кухні, кидаючи навіжені, лякливі погляди на відчинені двері підвалу. Сонце сідало палаючим зливком червоних, і жовтих, і фіолетових кольорів. У по-

---

[1] «Technicolor» — винайдена у 1916 р. технологія високоякісного відтворення кольорів на фото- й кіноплівці, яка особливо широко використовувалася в Голлівуді у 1922–1952 рр. для зйомок і тиражування високобюджетних фільмів.

хоронному салоні за шістнадцять миль звідси Бен Мієрз дивився на годинник, на якому стрілка вагалася між 7:01 та 7:02.

Марк нічого про це не знав, але він знав, що надходить час вампіра. Залишатись тут довше означає нове протистояння щойно по протистоянню; спускатися в підвал, щоб спробувати врятувати Сюзен, означає приєднання до лав Нечисті.

Та все ж він підійшов до дверей підвалу і фактично спустився вниз на перші три сходинки, перш ніж страх обплів його майже фізичними путами, не дозволяючи ані кроку далі. Він плакав і його тіло дико тремтіло, немов у пропасниці.

— Сюзен! — крикнув він. — Тікаймо!

— М-Марку? — прозвучав її голос, слабенький, осоловілий. — Я нічого не бачу. Тут темно і…

Раптом щось розкотисто гримнуло, неначе гулкий постріл, а за ним глибоке, бездушне посміювання.

Сюзен завищала… плачем, що зійшов на стогін, а потім на тишу.

Та все-таки він затримався, на пір'яних ногах, що дрижали, рвучись понести його геть.

І знизу почувся дружній голос, дивовижно схожий на голос його батька:

— Спускайся сюди, хлопчику мій. Я від тебе в захваті.

Владність у самому лиш цьому голосі була такою великою, що Марк відчув, як страх убуває з нього, а пір'я в ногах перетворюється на свинець. Він дійсно почав було намацувати наступну сходинку, перш ніж знову себе опанував, і це опановування порвало на клоччя всю ту самодисципліну, яка в ньому ще залишалася.

— Спускайся сюди, — промовив цей голос, уже ближче. Попід дружньою батьківською інтонацією в ньому звучала шліфована сталь наказу.

Марк крикнув у підвал:

— Я знаю, хто ти! Ти Барлоу!

І кинувся навтьоки.

Коли він досяг передпокою, страх знову наліг на нього з усією силою, і якби двері не стояли незамкнені, він, либонь, проломився б крізь них, залишивши по собі діру у формі власного силуету, як у мультфільмах.

Він побіг по заїзду (точно, як колись той давній хлопчик Бенджамін Міерз), а потім прямо вниз, по середині Брукс-роуд, до міста і сумнівної безпеки.

А хіба король вампірів не міг погнатися за ним навіть зараз?

Він звернув з дороги, прокладаючи собі шлях навмання крізь ліс, перебрів через Теґартів ручай і, заплутавшись у заростях лопухів на протилежному його боці, нарешті дістався власного заднього двору.

Він увійшов через кухонні двері й подивився крізь арку у вітальню, де його мати з розгорнутим довідником у себе на колінах і написаною великими літерами тривогою на обличчі говорила з кимось по телефону.

Вона підняла голову і побачила його, і буквально фізичною хвилею на її обличчі розлилося полегшення.

— …ось він тут…

Не чекаючи відповіді, вона поклала слухавку на важіль і рушила до нього. Він — з більшим сумом, ніж мати могла б у це повірити — побачив, що вона плакала.

— Ох, Марку… де ти був?

— Він уже вдома? — гукнув його батько з кабінету. Його обличчя, невидиме, наповнювалося грозою.

— Де ти був? — ухопила його за плечі мати і струснула.

— Надворі, — відповів він розпливчасто. — Я біг додому і впав.

Більше сказати було нічого. Суттєвою і визначальною особливістю дитинства є не легке й невимушене злиття фантазій і реальності, а тільки самотність. Не існує слів для темних поворотів і випарів дитинства. Мудра дитина це визнає і скоряється перед неминучими наслідками. Дитина, яка вираховує вартість, уже не дитина.

Він додав:

— Я не помітив, як минув час. Це…

І тоді на нього напосівся батько.

5

Котрась година ночі перед понеділковим світанком.

Дряпання у вікно.

Він вихопився зі сну без паузи, без жодного проміжного періоду млявості чи адаптації. Божевілля снів і яву вже стали надзвичайно схожими.

Біле обличчя в темряві за шибкою було обличчям Сюзен.

— Марку… впусти мене.

Він виліз із ліжка. Підлога була холодною під його босими ступнями. Він тремтів.

— Іди геть,— промовив він блякло.

Він побачив, що вона досі в тій самій блузі, у тих самих слаксах. «Цікаво, чи хвилюються *її* рідні, — подумав він. — Чи телефонували вони в поліцію?»

— Це не так уже й погано, Марку, — сказала вона, а очі в неї були скучними, обсидіановими.

Вона усміхнулась, показавши зуби, які зблиснули гострим рельєфом під її блідими яснами.

— А взагалі це приємно. Впусти мене. Я тобі покажу. Я поцілую тебе, Марку. Я обцілую тебе всього-всього так, як ніколи цього не робила твоя мати.

— Іди геть, — повторив він.

— Хтось із нас рано чи пізно тебе дістане, — сказала вона. — Нас тепер набагато більше. Хай це буду я, Марку. Я… я така голодна.

Вона спробувала усміхнутись, але це перетворилося на блекотну гримасу, від якої в нього похололи кості.

Він підняв свій хрест і притиснув його до вікна.

Вона зашипіла, немов обшпарена, і відпустила віконну раму. На якусь мить вона зависла в повітрі, її тіло ставало туманним, розмитим. А потім щезла. Але не раніше, ніж

він побачив (чи подумав, ніби побачив), вираз безнадійного злощастя на її обличчі.

Ніч знову була спокійною і тихою.

Нас тепер набагато більше.

Думки Марка обернулися до його батьків, які спали в бездумній небезпеці під ним, і страх скрутив йому нутрощі.

Певні люди знають, казала вона, чи підозрюють.

Хто?

Той письменник, звичайно. Той, з яким вона зустрічалася. Міерз його прізвище. Він живе у пансіоні Єви. Письменники знають багато. Це мусить бути він. І він мусить дістатися до Міерза раніше за неї…

Марк зупинився на півдорозі до ліжка.

Якщо вона вже не дісталася.

Розділ тринадцятий
Отець Каллаген

1

Того ж недільного вечора о чверть до сьомої за годинником Метта Бьорка до його шпитальної палати нерішуче ввійшов отець Каллаген. Столик при ліжку і стьобане покривало були захаращені книжками, деякі з них припорошені віком. Метт зателефонував Лоретті Старчер у її стародівочу оселю і вмовив її не лише відчинити бібліотеку в неділю, а й особисто доставити йому книжки. Вона прибула на чолі процесії з трьох шпитальних санітарів, кожен добряче навантажений. Відбула вона в деякому роздратуванні, оскільки він відмовився відповісти на її запитання щодо такого дивного нагромадження.

Отець Каллаген дивився на цього шкільного вчителя з цікавістю. Вигляд той мав змарнілий, але не такий змарнілий чи втомлено приголомшений, як більшість парафіян, яких він відвідував у подібних обставинах. Каллаген звик, що перша реакція на новину про рак, інсульт, інфаркт чи негаразди з якимсь важливим органом — відчуття зрадженості. Пацієнт ошелешений тим, що такий близький (і, принаймні донедавна, цілком зрозумілий) друг, як його власне тіло, може бути таким недбайлом, що ледарюватиме на роботі. Реакція, яка невдовзі йде по п'ятах за першою — це думка, що друга, який так жорстоко зраджує, не варто мати. Висновок, який випливає з цих реакцій той, що неважливо — варто чи не варто мати цього друга. Ніхто не може відмовитися спілкуватися з власним тілом, чи подати проти нього позов, чи прикидатися, ніби тебе нема вдома, коли воно дзвонить. Остання думка у цій низці міркувань на шпитальному ліжку — бридка ймовірність того, що твоє тіло може бути зовсім не другом, а ворогом, який присвятив

себе нещадному руйнуванню тієї вищої сили, яка його використовувала і завжди зневажала, відтоді як у ній оселилася хвороба розумування.

Одного разу, в чудовій п'яній нестямі Каллаген взявся до написання монографії на цю тему для «Католицького журналу». Він навіть проілюстрував її зловтішною вступною карикатурою, де на найвищому карнизі хмародера балансував мозок. Саму будівлю (підписану «людське тіло») охоплювали язики полум'я (з позначкою «рак», хоча там могло бути ще з десяток інших). Карикатура називалася «Занадто далеко, щоб зістрибнути». Наступного дня під час вимушеного припадку тверезості він на шматки роздер цю перспективну монографію, а карикатуру спалив — не було місця в католицький доктрині ні для того, ні для іншого, хіба що вам заманулося б додати вертоліт із написом «Христос» із повислою мотузяною драбиною. Та проте він вважав свої осягнення правдивими — і така логіка шпитального ліжка з боку пацієнта доводила того до гострої депресії. Симптоми включали померхлі очі, уповільнені реакції, видобуті з самісіньких глибин грудинної нутровини зітхання та подеколи сльози — при появленні священника, цього чорного ворона, чия функція в загальному підсумку ґрунтувалася на доведенні факту смертності, перед яким постала мисляча істота.

Метт Бьорк не виявляв жодних ознак такої депресії. Він простягнув Каллагену руку, і, взявши її, священник відчув на диво міцний потиск.

— Отче Каллагене, радий, що ви прийшли.

— Приємно чути. Добрі вчителі, як мудрі дружини, чия цінність більша за перли[1].

— Навіть такі затяті агностики, як я?

— Особливо такі, — з задоволенням відбив шпильку Каллаген. — Можливо, я застав вас у момент слабкості.

---

[1] «Хто жінку чеснотну знайде? А ціна її більша від перлів» — Біблія. Приповісті 31:10.

Немає атеїстів у фронтових окопах, так мені казали, й агностики у відділенні інтенсивної терапії — безцінна рідкість.

— Ой леле, мене звідси скоро переводять.

— Бздура, — відповів Каллаген. — Ми ще почуємо від вас «Радуйся, Маріє» і «Отче наш».

— От це, — сказав Метт, — не таке малоймовірне, як ви самі могли б думати.

Каллаген сів, а коли підсовував собі стілець, вдарився коліном об тумбочку при ліжку. Недбало складений стос книжок каскадом посипався йому на руки. Він читав назви вголос, складаючи їх назад.

— «Дракула», «Гість Дракули», «У пошуках Дракули», «Золота гілка»[1], «Природнича історія вампірів»… природнича? «Угорські народні казки», «Монстри пітьми», «Монстри в реальному житті». «Петер Кюртін, Дюссельдорфський монстер»[2]. І…

Він змів густу патину пилу з останньої обкладинки, виявивши якусь примарну фігуру, що загрозливо нависла над сплячою панночкою:

— «Вампір Варні або Бенкет Крові»[3]. Бігме — це необхідне читання для пацієнтів, що одужують після серцевого кризу?

Метт усміхнувся:

— Бідний старий друзяка Варні. Я це читав так давно для доповіді з англійської спадщини в університеті… Романтична література. Професор, чиє уявлення про фантастику починалося «Беовульфом»[4] і закінчувалося «Листами

---

[1] «Золота гілка: Дослідження магії і релігії» (The Golden Bough: A Study in Magic and Religion — 1890) — капітальна розвідка вірувань, забобонів і традицій різних часів і народів шотландського антрополога Джеймса Фрейзера (1854–1941).

[2] Peter Kurtin (1883–1931) — німецький сексуальний маніяк, серійний вбивця, за вироком суду був страчений на гільйотині.

[3] «Varney the Vampire; or, the Feast of Blood» (1845–1847) — вікторіанський роман жахів, що друкувався щотижневими дешевими випусками, у ньому вперше було детально описано важливі для жанру основні фізичні й поведінкові особливості вампірів; цікаво, що двоє авторів цього роману в іншому своєму творі також створили досі популярний образ демонічного перукаря Свінні Тодда.

[4] Beowulf — староанглійський героїчний епос, найдавніший рукопис датується IX–X ст. н. е.

Крутія»[1], був доволі шокованим. За доповідь я отримав оцінку три з плюсом і письмову рекомендацію підняти рівень моєї ерудиції.

— Однак справа Петера Кюртіна доволі цікава, — сказав Каллаген. — В огидному сенсі, тобто.

— Ви знаєте його історію?

— Здебільшого так. Я цікавився такими речами ще студентом з богослов'я. Моє виправдання перед висококоскептичними старшими було таким: щоби стати успішним священником, мусиш не лише підноситися до вершин людської натури, а й занурюватися в її глибини. То було окозамилюванням насправді. Як і будь-кому іншому, мені просто подобалося ловити дрижаки. Кюртін, здається, ще малим хлопцем убив двох своїх приятелів, утопивши їх —він просто заволодів невеличким плотом, заякореним посеред широкої річки, і відштовхував їх від нього, допоки вони не втомилися і не пішли на дно.

— Так, — сказав Метт. — Підлітком він двічі намагався вбити батьків одної дівчини, яка відмовилася зустрічатися з ним. Пізніше він спалив їхній дім. Проте не ця частина його, гм, кар'єри цікавить мене.

— Я так і здогадався, судячи з напрямку вашого читання.

Він підняв з ковдри журнал із зображенням обдарованої неймовірною душею молодої жінки у вкрай тісному костюмі, яка смоктала кров з якогось юнака. На обличчі цього юнака вгадувалося доволі непросте поєднання надзвичайного жаху і надзвичайної хіті. Журнал називався — і, очевидно, таким же було ім'я цієї молодої жінки — «Вампірелла». Каллаген поклав його назад, заінтригований ще дужче, ніж до того.

— Кюртін вчиняв напади й убив понад десятеро жінок, — сказав Каллаген. — Значно більше він скалічів молотком. Якщо в них був той місячний період, він пив їхні виділення.

---

[1] «Screwtape Letters» (1942) — християнський роман-памфлет Клайва Стейплза Льюїса (1898–1963) про саркастичного демона-підбурювача, який знає все про людську ницість, але не має поняття про любов.

Метт Бьорк знову кивнув:

— Що не так широко відомо, — сказав він, — це те, що він також калічив тварин. У зеніті своєї манії він відірвав голови у двох лебедів у Дюссельдорфському центральному парку і пив їхню кров, яка хлюпала з ший.

— Це все якось пов'язано з тим, що вам схотілося зі мною побачитися? — запитав Каллаген. — Місіс Кьорлес повідомила мене, що ви казали про досить важливу справу.

— Так, і перше, і друге.

— Тоді що ж це може бути? Якщо ви мали намір мене заінтригувати, ви, безумовно, досягли успіху.

Метт дивився на нього спокійно.

— Мій добрий друг Бен Міерз мусив був сконтактувати з вами сьогодні. Ваша доморядниця сказала, що його не було.

—Так і є. Від другої години по обіді сьогодні я ні з ким не бачився.

— І я тепер не можу з ним зв'язатися. Він пішов зі шпиталю в компанії мого лікаря, Джеймса Коді. І з ним мені також не вдалося зв'язатись. Подібним чином я не можу зв'язатися із Сюзен Нортон, пані-подругою Бена. Вона поїхала з дому рано вдень і обіцяла своїм батькам повернутися близько п'ятої. Вони хвилюються.

На це Каллаген підсунувся на стільці. Він мав побіжне знайомство з Біллом Нортоном, котрий якось приходив до нього з одною проблемою, яка в нього виникла на роботі з колегами, католиками.

— Ви щось підозрюєте?

— Дозвольте мені дещо вас спитати, — сказав Метт. — Поставтеся до цього запитання вельми серйозно і добре його обдумайте, перш ніж мені відповісти. Ви помітили в місті що-небудь незвичне останнім часом?

Початкове враження Каллагена перетворилося тепер майже на впевненість: цей чоловік провадить справу дійсно дуже обережно, не бажаючи його відлякнути тим, що в нього на думці. І це щось досить несамовите, судячи зі звалища цих книжок.

— Вампіри в Салимовому Лігві? — спитав він.

Він вважав, що тієї глибокої депресії, яка є наслідком важкої хвороби, інколи вдається уникати, якщо страждена особа досить глибоко інвестувала в життя: художники, музиканти, якийсь тесляр, чиї думки зосереджені на напівзакінченій будівлі. Інтерес так само може бути пов'язаним з якимсь невинним (або не таким уже й невинним) психозом, можливо, виниклим ще до хвороби. Якось він мав доволі довгу бесіду з одним літнім чоловіком зі Шкільного пагорба, на прізвище Горріс, який лежав у Мейнському медичному центрі з прогресуючим раком товстої кишки. Попри біль, який мусив бути нестерпним, він красномовно розводився з Каллагеном у яскравих і живих деталях про істот з Урану, які проникли у кожен триб американського життя. «Одного дня той парубок, що заливає бензин вам у бак там, у Сонні на його "Амоко"[1], це просто Джо Блоу з Фелмату, — проказував йому цей говорючий скелет з яскравими очима, — а наступного дня він вже уранець, котрий тільки *виглядає* як Джо Блоу. У нього навіть спогади і балачка Джо Блоу, розумієте. Тому що уранці їдять альфа-хвилі… гам, гам, гам!» На переконання Горріса, у нього не було ніякого раку, а складний випадок лазерного отруєння. Уранці, стривожені його знанням про їхні махінації, вирішили прибрати його з дороги. Горріс сприйняв це як факт і був готовий битись до скону. Каллаген жодним чином не намагався позбавити його цих ілюзій. Залишаймо це доброзичливим, але тупоголовим родичам. Власний досвід Каллагена підказував, що психози, як добрячий ковток «Катті Сарк», можуть бути надзвичайно гойними.

Тому тепер він просто склав руки і чекав від Метта продовження.

Метт сказав:

---

[1] Amoco Corporation — заснована 1898 р. нафтохімічна компанія, яка ліцензувала свої автозаправні станції місцевим операторам.

— У будь-якому вигляді складно про таке продовжувати. Але буде ще складніше, якщо ви думаєте, що я страждаю на хворобливе слабоумство.

Сторопілий, почувши висловленими власні думки, щойно він закінчив їх думати, Каллаген лише зусиллям утримав непроникний вираз обличчя — хоча та емоція, яка б змогла проникнути крізь нього назовні, була б не занепокоєнням, а захопленням.

— Навпаки, ви здаєтеся надзвичайно промовистим, — сказав він.

Метт зітхнув:

— Промовистість не передбачає обов'язкової присутності здорового ґлузду — як ви це добре знаєте.

Він посовався в ліжку, перекладаючи книжки довкола себе.

— Якщо є Бог, Він не інакше як змусив мене спокутувати моє життя в обережному академізмі — відмову поставити інтелектуальну ногу на будь-який ґрунт, допоки його не буде підтверджено потрійними посиланнями. Зараз удруге за один день я змушений робити вкрай дикі запевнення без крихти доказів на їх підтримку. Все, що я можу сказати на захист власної притомності, це те, що мої твердження можуть бути доведені або спростовані без надто великих труднощів, і сподіватися, що ви сприймете мене достатньо серйозно, щоби все перевірити, поки ще не пізно.

Він сам хихотнув:

— «*Поки ще не пізно*». Звучить, просто як з авантюрницьких журналів тридцятих років, хіба не так?

— Життя сповнене пригод, — зауважив Каллаген, подумавши: якщо воно й так, то він їх бачив мізерну дещицю останнім часом.

— Дозвольте мені спитати вас знову: чи помітили ви що-небудь, *будь-що* — незвичне або дивне у цей вікенд?

— Що стосується вампірів чи…

— Що стосується будь-чого.

Каллаген задумався.

— Звалище зачинене, — нарешті сказав він. — Але ворота були виламані, тож я все одно туди заїхав.

Він усміхнувся:

— Я радо волію сам відвозити своє сміття на звалище. Це так практично й смиренно, що я можу сповна тішити себе елітарними фантазіями про бідний, але щасливий пролетаріат. І Дад Роджерс там був відсутній.

— Що-небудь іще?

— Ну… Кроккетів не було сьогодні на вранішній месі, а місіс Кроккет навряд чи бодай-колись не з'являлась.

— Іще?

— Бідна місіс Ґлік, звичайно…

Метт підвівся на одному лікті:

— Місіс Ґлік? Що з нею?

— Вона померла.

— Від чого?

— Здається, Полін Дікенс вважає, що там був інфаркт, — сказав Каллаген, проте невпевнено.

— Хто-небудь іще помер у Лігві сьогодні?

Зазвичай це було б дурне запитання. Попри велику пропорцію в населенні літніх людей, смерті в такому маленькому містечку, як Салимове Лігво, далеко відлежали одна від одної.

— Ні, — загайно відповів Каллаген. — Але рівень смертності, безумовно, останнім часом повищав, авжеж? Майк Раєрсон… Флойд Тіббітс… дитина Мак-Дуґаллів…

Метт кивав зі стомленим обличчям.

— Дивні смерті, — сказав він. — Так. Але справи сягають того рівня, коли вони будуть вже здатні прикривати одна одну. Ще кілька ночей, і я боюся… боюся…

— Давайте припинимо крутитися околяса, — сказав Каллаген.

— Гаразд. Занадто багато вже сталося всього такого, хіба не так?

Він узявся розповідати свою історію від початку до кінця, вплітаючи туди доповнення Бена, Сюзен і Джиммі, нічого

не приховуючи. На той час, коли він завершив, для Бена з Джиммі закінчився їхній вечірній жах. Для Сюзен Нортон жах тільки розпочинався.

2

Закінчивши, Метт дозволив хвилинку мовчання, а потім спитав:

— Отже. Я божевільний?

— Ви в будь-якому разі налаштовані на те, що люди вас ним вважатимуть, — сказав Каллаген, — попри той факт, що Бена Міерза і вашого лікаря ви, схоже, переконали. Ні, я не думаю, ніби ви божевільний. Зрештою, я працюю в тому бізнесі, який має справу з надприродним. Якщо дозволите мені невеличкий каламбур: це мій хліб і вино.

— Але…

— Дозвольте мені розповісти вам одну історію. За її правдивість я не поручуся, але ручаюся за власну віру в те, що це правда. Вона стосується мого доброго друга, отця Реймонда Біссонета, який уже кілька років, як служить в одній парафії у Корнволлі, на так званому Олов'яному березі. Ви знаєте про таке місце?

— Тільки читав, так[1].

— Десь років із п'ять тому він мені написав, що його покликали до одного глухого кута в його парафії провести погребну відправу за дівчиною, яка просто «зачахла». Труна тієї дівчини була повна диких троянд, що вразило Рея своєю незвичайністю. А відверто гротескним йому здався той факт, що її рот був розкритим, підпертим патичком і заповненим часником та диким чебрецем.

— Але ж ці речі…

---

[1] Tin Coast — скеляста приморська смуга на півострові Корнволл у Великій Британії, де ще з античних часів місцеве кельтське населення добувало надзвичайно цінні за бронзової доби олово й мідь; територія з рештками копанок і шахт належить до Світової спадщини ЮНЕСКО.

— Традиційний захист проти повстання з мертвих Нечисті, так. Народні засоби. Коли Рей поцікавився, батько дівчини, і то цілком буденно, сказав йому, що її вбив інкубус. Ви знаєте значення цього терміна?

— Сексуальний вампір.

— Дівчина була заручена з молодим чоловіком на прізвище Беннок, який мав збоку на шиї велику, суничного кольору родимку. За два тижні до весілля, коли він повертався додому з роботи, його на смерть збила якась машина. Через два роки та дівчина була вже зарученою з іншим чоловіком. На тому тижні, коли мав відбутися другий оглас про майбутнє вінчання, вона цілком зненацька зламала угоду. Своїм батькам і подругам вона розповіла, що ночами до неї приходив Джон Беннок і вона зраджувала з ним. Теперішній її коханий, за словами Рея, був більше пригнічений думкою, що в неї, мабуть, стався розумовий розлад, аніж ймовірністю візитів якогось демона. Хай там як, але вона зачахла, померла і була похована за старими обрядами нашої церкви.

— Все це не було приводом для листа Рея. Приводом стала подія, що відбулася приблизно за два місяці після поховання тієї дівчини. Під час своєї світанкової прогулянки Рей примітив молодого чоловіка, який стояв біля могили дівчини — молодика із суничного кольору родимкою на шиї. І це ще не кінець історії. Раніше батьки подарували Рею на Різдво камеру «Полароїд» і він розважався, фотографуючи різноманітні корнвольські краєвиди. Деякі з його знімків є в парафіяльному будинку, тобто у мене вдома, у фотоальбомі — доволі добрі кадри. Того ранку камера також висіла в нього на шиї і він зробив кілька знімків того молодого чоловіка. Коли він показував їх у селищі, реакція була просто разючою. Одна стара пані зомліла, а мати тієї померлої дівчини просто посеред вулиці почала молитися.

— Але коли Рей прокинувся наступного ранку, постать молодого чоловіка цілком вицвіла з тих фотографій, усе,

що залишилося — це кілька краєвидів місцевого церковного цвинтаря.

— І ви в це вірите? — запитав Метт.

— О, так. І я підозрюю, більшість народу повірили б також. Пересічна людина й уполовину не така невіруюча в надприродне, як полюбляють описувати літератори. Власне кажучи, більшість письменників, які займаються саме цією темою, скептичніші щодо духів і демонів та почвар за вашу звичайну людину з вулиці. Лавкрафт був атеїстом. Едґар Аллан По кимось на кшталт недоробленого трансценденталіста. А Натаніель Готорн був релігійним лише формально[1].

— Ви дивовижно обізнані у цій темі, — сказав Метт.

Священник знизав плечима:

— Хлопчиком я мав інтерес до окультизму і всякого потойбічного, а коли постаршав, моє покликання до священства, замість приглушити, радше його посилило.

Він глибоко зітхнув:

— Але останнім часом я почав ставити собі доволі важкі запитання щодо природи зла у світі. — З кривою усмішкою він додав: — Це зіпсувало чимало задоволення.

— Тоді… чи не могли б ви розслідувати кілька речей для мене? І були б не проти взяти з собою святої води і трохи гостії?[2]

— Ви зараз ступаєте на хисткий теологічний ґрунт, — сказав Каллаген зі щирою серйозністю.

— Чому?

— Я не збираюся відказати вам «ні», не в цій ситуації, — сказав Каллаген. — І мушу зауважити, що, якби перед вами був молодший священник, він, імовірно, майже відразу сказав би «так», з невеликими сумнівами або й зовсім без усяких.

Він гірко усміхнувся:

---

[1] Nathaniel Hawthorne (1804–1864) — американський романіст, автор похмуро-романтичних творів, дія яких зазвичай відбувається в Новій Англії.

[2] Hostia (жертва) — опрісноки, євхаристичний хліб у католиків, який використовується в літургії.

— Вони розглядають атрибути церкви радше як символічні, ніж практичні речі — як головний убір і магічне жезло шамана. Такий молодий священник міг би вирішити, що ви навіжений, але якщо невеличке збризкування святою водою полегшить вашу навіженість, то й на здоров'я. Я такого робити не можу. Якби я взявся до вашого розслідування в елегантному костюмі з Гарріс-твіду[1] і не маючи при собі нічого, крім «Сласного екзорциста» Сибіл Лік[2] під пахвою чи ще чогось такого, це лишалося б між вами і мною. Але якщо я вирушу з гостією… тоді я виступаю як представник Святої католицької церкви, готовий виконувати те, що вважається найважливішими духовними обрядами мого чину. Тоді я виступаю як представник Христа на землі.

Тепер він дивився на Метта серйозно, поважно:

— Я можу бути горе-священником — подеколи я так і думав — дещо спустошений, дещо цинічний, якраз останнім часом гноблений кризою… чого? віри? ідентичності?.. але я досі достатньо вірю в дивовижну, містичну, апофеотичну силу церкви, яка стоїть за мною, щоби трохи здригатись при думці, що ваше прохання можна було б прийняти легко. Церква є дечим більшим за просто колекцію ідеалів, як ті, молодші колеги, здається, вважають. Вона є дечим більшим за духовний бойскаутський загін. Церква — це Сила… і ніхто не впроваджує Силу в рух легковажно.

Він суворо нахмурився на Метта:

— Ви розумієте це? Ваше розуміння є життєво важливим.

— Я розумію.

— Бачте, загальна концепція зла в католицькій церкві зазнала радикальних змін у цьому столітті. Ви знаєте, що до цього спричинилося?

— Я собі так уявляю, що це був Фройд?

---

[1] Harris Tweed — дорога шерстяна тканина, яку віддавна виробляють удома вручну мешканці Зовнішніх Гебридських островів у Шотландії.

[2] Sybil Leek (1917–1982) — англійська окультистка, авторка багатьох книжок на езотеричну тематику, хоча твору зі згаданою отцем Каллагеном назвою «The Sensuous Exorcist» у її доробку нема.

— Дуже добре. Вмаршувавши у двадцяте століття, католицька церква почала призвичаюватися до нової концепції зла: зла з маленької «з». Із дияволом, який більше не червонороге страховисько зі шпичастим хвостом і роздвоєними копитами або змій, що повзе крізь сад — хоча це надзвичайно вдалий психологічно образ. Диявол, тобто в євангелії за Фройдом, має бути гігантською, композитною ідентичністю, спільним підсвідомим усіх нас.

— Звісно, концепція більш запаморочлива, ніж червонохвості хокала або демони з такими чутливими носами, що їх відганяє один добрячий пердіж пойнятого запертям церковника, — сказав Метт.

— Запаморочлива, авжеж. Але безособова. Безжальна. Недосяжна. Вигнання Фройдового диявола так само неможливе, як виконання угоди Шейлока вирізати фунт плоті, не проливши й краплі крові[1]. Католицька церква була змушена цілком переосмислити своє ставлення до зла — бомбардувальники над Камбоджею, війна в Ірландії і на Близькому Сході, копи-вбивці і бунти в гетто, і ще мільярд дрібнішого зла, яке обсідає світ щодня, наче навала москітів. Церква зараз у процесі скидання з себе старої знахарської шкури і переродження на соціально активний, соціально свідомий організм. Понадконфесійний дискусійний клуб для бідних. Причастя грає другу скрипку, порівняно з рухом за громадянські права і реновацією міського середовища. Церква в процесі вгрузання обома ногами в цей світ.

— Де немає ані відьом, ані інкубів, ані вампірів, — сказав Метт, — а тільки побиття батьками дітей, інцест і ґвалтування довкілля.

— Так.

Метт обережно запитав:

— Вам це ненависне, авжеж?

---

[1] Алюзія на п'єсу Вільяма Шекспіра «Венеційський купець» (The Merchant of Venice: 1599).

— Так, — тихо проказав Каллаген. — Я вважаю, що це виродження. Це спосіб католицької церкви сказати, що Бог живий, тільки він трохи в маразмі. Це і є моя відповідь. Що ви хочете, щоб я зробив?

Метт йому розповів.

Каллаген обдумав почуте і сказав:

— Ви усвідомлюєте, що це плювок у вічі всьому, що я вам щойно був казав?

— Навпаки, я думаю, це для вас шанс піддати вашу церкву — *вашу* церкву — випробуванню.

Каллаген набрав повні груди повітря:

— Дуже добре, я згоден. За однієї умови.

— Якої саме?

— Щоби всі ми, хто вирушатиме в цю маленьку експедицію, спершу завітали до тієї крамниці, якою керує містер Стрейкер. Щоб містер Міерз, як речник, усе це йому відверто висказав. Щоб у всіх нас була можливість побачити його реакцію. І зрештою, щоби й він теж мав можливість, можливість розсміятися нам в обличчя.

Метт нахмурився:

— Так він буде попередженим.

Каллаген похитав головою:

— Я вважаю, що попередження нічого йому не дасть, якщо ми всі троє — містер Міерз, доктор Коді і я — погоджуємося з тим, що мусимо, пропри все, довести справу до кінця.

— Гаразд, — сказав Метт. — Я згоден, залишилося отримати ухвали від Бена і Джиммі Коді.

— Чудово, — зітхнув Каллаген. — Вас образить, якщо я скажу, що сподіваюся, що все це існує лише у вашій голові? Що я сподіваюся, що той чоловік, Стрейкер, розсміється нам в обличчя і матиме на те порядні підстави?

— Ані найменшим чином.

— Я дуже на таке сподіваюся. Я зараз погодився на більше, ніж ви собі уявляєте. Це лякає мене.

— Мені теж лячно, — стиха сказав Метт.

3

Але, йдучи назад до Святого Андрія, він зовсім не відчував страху. Він почувався збадьореним, оновленим. Уперше за кілька років він був тверезим і не прагнув випити.

Він увійшов до свого парафіяльного дому, підняв телефонну слухавку і набрав пансіон Єви Міллер.

— Алло? Місіс Міллер? Я можу поговорити з містером Міерзом?.. Його нема. Так, розумію… Ні, передавати нема чого. Я зателефоную завтра. Так, всього вам доброго.

Він поклав слухавку і підійшов до вікна.

Чи Міерз зараз просто п'є пиво в якомусь генделі при сільській дорозі, чи все, що розповів йому старий шкільний вчитель, таки може бути правдою?

Якщо так… якщо так…

Він не міг залишатись у хаті. Він вийшов на задній ґанок і, вдихаючи свіже, сталисте повітря жовтня, вдивлявся у ворушку темряву. Можливо, не за геть усім стоїть лише Фройд, зрештою. Можливо, значна частка цього пов'язана з винаходом електричного світла, яке вбиває тіні в людських головах з більшою ефективністю, ніж кілок серце вампіра — і з меншим розгардіяшем також.

Зло так само дієве, але тепер воно діє при різкому, бездушному флуоресцентному сяйві ліхтарів на парковках, при світлі неонових трубок і мільярдів стоватних електричних лампочок. Генерали планують стратегічні авіаудари під тверезим світлом перемінного струму, а далі все мчить само собою без гальм, як з гори дитяча машинка: «*я виконував накази*». І це таки правда, патентована правда. Всі ми солдати і просто виконуємо приписи, які містяться в наших обхідних листах. Але звідки надходять ті накази, зрештою? *Проведіть мене до вашого очільника.* Але де його офіс? *Я просто виконував накази. Люди обрали мене.* Але хто обирав цих людей?

Щось шелеснуло над головою, і Каллаген поглянув угору, здригнувшись зі свого бентежно-замареного стану. Якийсь птах? Кажан? Пропав. Неважливо.

Він услуховувався в місто і не чув нічого, крім скімлення телефонних дротів.

«У ніч, коли кудзу захоплює твої поля, ти спиш як мертвий».

Хто це написав, Діккі?[1]

Ні звуку; і жодного світла, окрім того флуоресцентного перед церквою, де Фред Астер так ніколи й не станцював, та кволого розжевріння і згасання попереджувального жовтого ліхтаря на перехресті Брок-стріт і Джойнтер-авеню. Не плакала жодна дитина.

«У ніч, коли кудзу захоплює твої поля, ти спиш як...»

Екзальтованість ущухла, як фальшиве відлуння пихи. Страх, немов ударом, вразив його серце. Не страх за власне життя або честь, або через те, що його доморядниця може здогадатися про його пияцтво. Це був страх, якого він ніколи уявити собі не міг, навіть за стражденних часів свого юнацького дозрівання.

Страх, який його запопав, був страхом за його безсмертну душу.

---

[1] James Dickey (1923–1997) — ветеран кількох війн, поет-лауреат і романіст; kudzu — інвазійна повзуча рослина родини бобових, завезена наприкінці XIX століття в США з Японії; гарний медонос і харч для тварин, запобігає ерозії і регенерує ґрунти, але надто бурхливо поширюється в теплому кліматі певних штатів, щільно обплітаючи все на своєму шляху: дерева, стовпи, будинки, і тому прозвана там «вбивцею півдня».

ЧАСТИНА ТРЕТЯ
Знелюднене місто

Я чув чийсь голос з глибини:
Приходь до мене, бейбі, у мої безкінечні сни.

Стара рок-н-ролова пісня

Й мандрівники тепер крізь ту долину
В освітлених червоним вікнах бачать
Гігантські постаті, що фантастично плинуть
Під музику якусь незграйну наче;
Тим часом, крізь бліді стрілчасті двері
Жахливо бурною рікою
Вічно виринає тлум химерний
І регоче — але більш без усмішки жодної[1].

Едґар Аллан По. Примарний замок

Кажу ж тобі, що все місто порожнє[2].

Боб Ділан

---

[1] Фінал містичного вірша Едґара По «The Haunted Palace» (1839).

[2] Фраза з пісні лауреата Нобелівської премії, поета і фолк-рок співака Боба Ділана «North Country Blues» (1964).

Розділ чотирнадцятий
Лігво (IV)

1

З «Календаря старого фермера»*:*

Захід сонця в неділю, 5 жовтня 1975 року, о 7:02 вечора; схід сонця у понеділок, 6 жовтня 1975 року, о 6:49 ранку. Період темряви над Єрусалимовим Лігвом під час конкретно цього оберту Землі, за тринадцять днів після весняного рівнодення, тривав одинадцять годин і сорок сім хвилин. Місяць був молодик. Щоденний вірш у «Старому фермері» цього дня був таким: «Менше сонця видано — сливе увесь врожай зібрано».

Від Портлендської метеостанції:

Найвища температура в період темряви була 62°, зафіксована о 7:05 вечора. Найнижча температура була 47°, зафіксована о 4:06 ранку[1]. Розсіяна хмарність, опадів нуль. Вітри північно-західні від п'яти до десяти миль на годину.

З реєстраційного журналу поліції Камберлендського округу:

Нічого.

2

Ніхто не оголосив на ранок 6 жовтня Єрусалимове Лігво померлим; ніхто не розумів, що воно мертве. Як і людські тіла попередніх днів, воно виказувало всі подобизни життя.

Руті Кроккет, яка весь вікенд пролежала в ліжку блідою і хворою, сконала вранці у понеділок. Це зникнення пройшло непоміченим. Її мати, накрившись парусиновим брезентом, лежала в погребі, за полицями зі своєю консервацією, а Ларрі Кроккет, який прокинувся вже дуже пізно,

---

[1] 62 °F = 16,6 °C; 47 °F = 8,3 °C.

просто подумав, що його дочка сама зібралася й пішла до школи. Він вирішив не ходити в офіс цього дня. Він почувався слабким і вимотаним та бездумним. Грип чи щось таке. Світло різало йому очі. Він встав і опустив жалюзі, коротко скрикнувши, коли сонячний промінь упав йому прямо на руку. Якось, коли йому покращає, треба буде замінити шибку в цьому вікні. Дефектне віконне скло — це не жарт. Отак можеш повертатись додому в сонячний день і побачити, як твій будинок швидко-прудко догорає, а ті страхові п'явки в головній конторі назвуть це спонтанним загорянням і не сплатять. Він зробить це, щойно йому покращає. Ларрі подумав про горнятко кави й відчув у шлунку нудоту. Він побіжно подивувався, де це його дружина, та потім ця тема вислизнула йому з голови. Він повернувся до ліжка, намацуючи пальцем у себе зразу під підборіддям дивний поріз від гоління, натягнув ковдру на бліду щоку і знову заснув.

Тим часом його дочка вже спала в емальованій темряві викинутого холодильника впритул із Дадом Роджерсом — у нічному світі її нового існування вона прийняла його залицяння серед нагорнутих курганів сміття вельми прихильно.

Лоретта Старчер, міська бібліотекарка, також зникла, хоча нікому в її безконтактному житті старої діви було це зауважити. Вона тепер перебувала на темному і затхлому третьому поверсі публічної бібліотеки Єрусалимового Лігва. Цей третій поверх завжди тримали замкненим (єдиний ключ був у неї, вона завжди носила його на ланцюжку в себе на шиї), за винятком тих випадків, коли якомусь особливому прохачу вдавалося переконати її, що він достатньо сильний, достатньо інтелігентний і достатньо *моральний*, щоб отримати особливу видачу. Зараз вона покоїлася там сама, свого роду перше видання, таке ж неторкнуте, як колись, коли вперше з'явилося у цей світ. Її обкладинку, так би мовити, ніколи навіть не було розпечатано.

Зникнення Вірджила Ретбана також пройшло непоміченим. Френклін Боддін прокинувся в їхній халупі о дев'ятій,

неуважно відзначив, що тапчан Вірджа вільний, нічого про це не подумав і почав вилазити з постелі, подивитися, чи нема пива. І повалився назад — ноги геть гумові, голова обертом.

«*Йсусе,* — подумав він, знову спливаючи в сон. — Чим то ми доганялися вчора? Стерном?»[1]

А під хатиною, у прохолоді опалого за двадцять сезонів листя і серед галактики іржавих пивних бляшанок, закиданих сюди крізь зяючі дошки підлоги в передній кімнаті, лежав, чекаючи ночі, Вірджил. У темній глині його мозку, мабуть, були видіння рідини більш жагучої, ніж найкраще шотландське віскі, більш упійної, ніж найкраще вино.

Єва Міллер зауважила відсутність Пронози Крейґа на сніданку, але вона мало думала про це. Надто заклопотана вона була, керуючи потоком до пічки й від пічки, поки її пансіонери нашвидкуруч партолили свої сніданки, а потім чвалали геть, подивитися в очі черговому робочому тижню. Потім вона була надто заклопотана наведенням ладу і миттям тарілок того клятого Ґровера Верілла й нікчемного Мікі Сильвестера, які обидва роками вперто ігнорували приліплене над раковиною оголошення «Будь ласка, помийте свій посуд».

Але коли знову у день уповзла тиша і несамовите здуття сніданкових трудів спало до мірної рутини повсякденних справ, вона знову заскучала за ним. Понеділок був днем забирання сміття на Залізничній вулиці, і Проноза завжди виносив великі зелені мішки з покиддю до бровки, щоби звідти Роял Сноу закидав їх до свого старого, ветхого ваговоза «Інтернешенел Гарвестер»[2]. Сьогодні зелені мішки досі залишалися на сходах заднього ґанку.

---

[1] «Sterno» — желеподібний спирт-денатурат, що з 1893 р. випускається як похідне паливо (200-грамова бляшанка горить до двох годин); у часи Сухого закону і Великої депресії став популярним алкоголем серед мандрівних робітників.

[2] «International Harvester» — започаткована винахідником кінної жниварки Сайресом Мак-Корміком у 1830-х роках компанія з виробництва сільгоспмашин, яка пізніше виробляла різноманітні трактори, комбайни та робочі автомобілі; тепер має назву «Navistar International Corporation».

Вона пішла до його кімнати і стиха постукала.

— Еде?

Відповіді не було. Якогось іншого дня вона б припустила, що він перепив, і просто виставила мішки сама, трішки дужче звичайного підібгавши губи. Але цього ранку тонка ниточка якогось занепокоєння прошила її, тож вона повернула дверну ручку і зазирнула:

— Еде, — стиха погукала вона.

Кімната була порожня. Вікно над узголів'ям ліжка було відчинене, незграйно лопотали фіранки, пурхаючи досередини й надвір за примхами легкого вітерцю. Постіль була зім'ята і Єва бездумно почала її заправляти, руки самі робили свою роботу. Коли підступала до другого боку ліжка, її правий лофер на чомусь хруснув. Вона опустила очі й побачила на підлозі розтрощене дзеркало в роговій оправі. Вона підняла його і вертіла в руках, хмурячись. Це було дзеркало матері Пронози, і якось він був відхилив пропозицію скупника антикваріату, який давав за нього десять доларів. А це ж було вже після того, як Проноза почив пити.

Єва, взявши з комірчини у коридорі совок, замітала на нього скло повільними, задумливими рухами. Вона подумала, що спати учора ввечері Проноза пішов тверезим і після дев'ятої не було місця, де він міг би купити пива, хіба що під'їхати якоюсь попутною машиною до Делла або в Камберленд.

Вона висипала осколки розбитого дзеркала до сміттєвого кошика Пронози, побачивши на коротку секунду промельки своїх відображень. Вона зазирнула до сміттєвого кошика, але жодної порожньої пляшки там не знайшла. Та й взагалі, потайне пиття було не в стилі Еда Крейґа.

«Гаразд. Він з'явиться».

Проте, спустившись униз, не позбулася неспокою. Не дозволяючи сама собі це свідомо визнати, вона розуміла, що її почуття до Пронози дещо глибші за дружню увагу.

— Мем?

Вона здригнулася зі своїх думок і роздивлялася незнайомця в її кухні. Незнайомець був малим хлопчаком, акуратно одягненим у вельветові штани і чисту блакитну футболку.

«Вираз лиця такий, наче він з велосипеда впав».

Обличчя його здавалося знайомим, але Єва не могла точно пригадати, чий він. З якоїсь з отих нових родин там, на Джойнтер-авеню, радше за все.

— Містер Бен Міерз тут живе?

Єва вже майже спитала, чому він не в школі, та потім облишила це. Обличчя в нього було дуже серйозним, навіть суворим. Під очима були сині западини.

— Він спить.

— Можна мені почекати?

Гомер Мак-Казлін прямо з поховального салону Ґріна поїхав на Брок-стріт, додому до Нортонів. Була вже одинадцята година, коли він дістався туди. Місіс Нортон була в сльозах, а Білл Нортон, хоча й здавався спокійним, безперервно курив зі змарнілим обличчям.

Мак-Казлін погодився поширити опис дівчини. Так, щойно лише щось почує, він зателефонує. Так, він перевірить лікарні на всій території, це звичайна практика (а також морги). Собі він подумав, що дівчина могла поїхати десь від досади. Мати призналася, що між ними сталася сварка і дівчина говорила про переїзд із дому.

Та проте він вирішив проїхатися кількома бічними дорогами, одне вухо звично нашорошивши до потріскування електростатичних розрядів, що лунали з радіо, підвішеного під приладовою панеллю. За кілька хвилин по півночі, наближаючись до міста по Брукс-роуд, спрямований ним на узбіччя прожектор зблиснув на металі — легковик, що стояв у лісі.

Він зупинився, здав назад, вийшов. Ту машину було припарковано наполовину на старій, занедбаній лісовій просіці. «Шеві Вега», світло-коричнева, два роки віком. Він витяг із задньої кишені свій записник на важкому ланцюгу, перегорнув бесіду з Беном і Джиммі й посвітив ліхтариком на автомобільний номер, який йому назвала місіс Нортон.

Саме той. Це машина дівчини, авжеж. Справа стає серйознішою. Він поклав на капот долоню. Холодний. Вона тут стоїть довгенько.

— Шерифе?

Легкий, безтурботний голос, немов дзеленькання дзвоників. Чому його рука впала на руків'я пістолета?

Він обернувся і побачив дочку Нортонів: неймовірно гарна на вроду, вона підходила до нього попідручки з якимсь незнайомцем — молодим чоловіком з волоссям, немодно зачесаним від лоба прямо назад. Мак-Казлін посвітив ліхтариком йому в обличчя й отримав дивне враження, ніби промінь просто пронизує це обличчя наскрізь, не освітлюючи його жодною мірою. І хоча вони йшли, вони не залишали по собі слідів на м'якій землі. Він відчув страх і застережне збудження в нервах, його рука стиснулась на пістолеті… а потім розслабилася. Він клацнув вимикачем ліхтарика і пасивно чекав.

— Шерифе, — промовила вона, і тепер її голос був низьким, пестливим.

— Як добре, що ви приїхали, — сказав незнайомець.

Вони накинулися на нього.

Тепер його машина стояла далеко в ожинному, бакаїстому глухому закуті дороги Глибока Просіка, звідки навряд чи було змигнути бодай проблиску хрому крізь суцільне плетиво ялівцю, папороті та казна-чого ще. Мак-Казлін скарлючено лежав у багажнику. Радіо викликало його з регулярними інтервалами, залишаючись без уваги.

Пізніше тієї ж ночі Сюзен зробила короткий візит до своєї матері, але великої шкоди не завдала; як п'явка, що підхарчувалася на повільному плавці, вона була задоволена. Разом з тим, вона отримала запрошення і тепер могла приходити туди, коли їй заманеться. Новий голод гризтиме наступної ночі… кожної ночі.

Того ранку в понеділок Чарлз Ґріффен розбудив свою дружину трохи пізніше п'ятої, обличчя в нього було кислим, покарбованим сардонічними борознами злості. Надворі

ревіли недоєні, з повними вим'ями корови. Притичину цієї ночі він підсумував п'ятьма словами: «Ті кляті хлопці десь втекли».

Але вони нікуди не втікали. Денні Ґлік знайшов Джека Ґріффена і погодувався на ньому, а Джек пішов до кімнати свого брата Гела, нарешті припинивши його журбу щодо школи, книжок і непоступливого батька навіки. Тепер вони обоє лежали в глибині накиданої на верхній сінник величезної купи сіна, з половою у волоссі і ніжними порошинками пилку, що танцювали в темних, безприпливних каналах їхніх носів. Вряди-годи миша прокрадалася по їхніх обличчях.

Зараз по землі вже розливалося світло, і всі злі істоти спали. Це мусив бути гарний осінній день, свіжий і ясний, наповнений сонячним світлом. Великою мірою місто (не знаючи, що воно мертве) вирушить на свої роботи, не маючи щонайменших підозр про роботу минулої ночі. Згідно зі «Старим фермером», у понеділок захід сонця настане о 7:00 вечора, рівно.

Дні коротшали, рухаючись до Гелловіна, а поза ним — у зиму.

3

Коли за чверть до дев'ятої Бен зійшов униз, Єва промовила від раковини:

— Там дехто чекає на вас, на ґанку.

Він кивнув і вийшов крізь задні двері, досі в капцях, очікуючи побачити або Сюзен, або шерифа Мак-Казліна. Але візитером виявився малий, поміркований хлопчик, який сидів на верхньому східці ґанку й уважно дивився на місто, що спроквола поверталося до своєї вранішньої понеділкової життєдіяльності.

— Агов? — погукав Бен, і хлопчик притьмом обернувся.

Вони дивилися один на одного протягом невеличкого часу, але Бену цей момент здався чудернацьки розтягнутим, і відчуття якоїсь нереальності затопило його. Зовнішньо

цей хлопчик нагадав йому того хлопчика, яким колись був він сам, але тут було дещо більше за це. Він відчув, ніби якийсь тягар осів йому на зашийок, немов у якийсь химерний спосіб він передчув більш ніж ймовірне поєднання їхніх життів. Це повернуло його думкою до того дня, коли він познайомився в парку із Сюзен, і як їхня перша легковажна розмова здавалася химерно важкою, обтяженою натяками на майбутнє.

Мабуть, хлопчик відчув щось подібне, бо його очі дещо розширилися, а рука знайшла поручень ґанку, немов для підтримки.

— Ви містер Міерз, — промовив хлопчик, і це не було запитанням.

— Так. Боюся, ти маєш переді мною перевагу.

— Мене звуть Марк Петрі, — сказав хлопчик. — У мене для вас погані новини.

«*А він їх таки дійсно має*», — безрадісно подумав Бен, намагаючись згнітити серце проти того, що зараз може почути — але коли воно прозвучало, це стало тотальною, шокуючою несподіванкою.

— Сюзен Нортон тепер одна з *них*, — сказав хлопчик. — Барлоу запопав її в тому будинку. Але я вбив Стрейкера. Принаймні, я думаю, що вбив.

Бен намагався заговорити і не зміг. Йому заціпило горло.

Хлопчик кивнув, невимушено переймаючи справу на себе:

— Мабуть, ми могли б проїхатися у вашій машині і поговорити. Я не хочу, щоб мене хтось тут побачив. Я прогулюю школу і вже на слизькому зі своїми батьками.

Бен щось сказав — він сам не зрозумів що. Після мотоциклетної аварії, у якій загинула Міранда, він підхопився з дороги ошелешений, але неушкоджений (окрім невеликої подряпини на тильному боці лівої руки, не забуваймо цього, Пурпуровими серцями[1] нагороджували й за менше), до

[1] «Purple Heart» — військова медаль, якою з 1917 р. від імені Президента нагороджується кожний поранений і загиблий під час бойових дій військовослужбовець США.

нього, відкидаючи дві тіні у світлі вуличного ліхтаря та передніх фар вантажівки, підійшов її водій — дебелий, лисіючий чоловік, з авторучкою в нагрудній кишені білої сорочки, і він зміг прочитати викарбуване золотими літерами на корпусі тієї авторучки «Френк. Мобіл. Автоза», бо решта ховалася в кишені, Бен проникливо здогадався, що решта літер там «правка», елементарно, мій любий Ватсоне, елементарно[1]. Той водій вантажівки щось сказав Бену, він не запам'ятав що, а потім узяв Бена лагідно за руку, намагаючись відвести його з дороги. Бен побачив біля великих задніх коліс меблевого фургона одну туфлю Міранди на пласкій підошві і відштовхнув того водія, і рушив туди, а водій ступив два кроки за ним слідом і сказав: «*Не варто б тобі туди, друже*». А Бен подивився на нього тупо, сам неушкоджений, окрім невеликої подряпини на тильному боці руки, і хотів сказати цьому водію, що п'ять хвилин тому цього не сталося, хотів сказати цьому водію, що в якомусь паралельному світі ще за квартал звідси вони з Мірандою повернули на розі ліворуч і їдуть зараз у якесь абсолютно інакше майбутнє. Збирався натовп, люди виходили з винної крамниці на одному розі й маленького молочного бару на другому. І він тоді почав відчувати те, що відчуває зараз: складний і жахливий взаємовплив ментального і фізичного, який є початком прийняття, і єдиним аналогом цього відчуття є зґвалтування. Шлунок немов провалюється кудись. Губи німіють. Ріденька піна збирається на піднебінні. У вухах дзвенить. Здається, що шкіра на яєчках повзе й підтягується. Розум, ховаючи власне обличчя, постійно відвертається від самого себе, немов від нестерпно різкого світла. Він удруге відштовхнув доброзичливі руки водія вантажівки і пішов до тієї туфельки. Підібрав її. Перевернув. Засунув пальці всередину, і устілка там досі була теплою від її стопи. З туфелькою в руках, він пройшов на два кроки далі і під передніми колесами вантажівки побачив

[1] «Mobil» — заснована у 1911 р. велика нафтова компанія.

розчепірені ноги Міранди у жовтих «ренґлерах», які вона натягала з такою безтурботністю і невимушеною смішливістю вдома, перед виїздом. Неможливо було повірити, що дівчина, яка натягала ці слакси, зараз мертва, проте прийняття там уже було присутнім, у його череві, у роті, у яйцях. Він застогнав уголос, і саме тоді таблоїдний фотограф зробив знімок для газети Мейбел. Одної туфлі нема, одна взута. Люди дивилися на її босу ступню так, ніби ніколи раніше босої ноги не бачили. Він ступив два кроки геть, і нахилився, і…

— Мене зараз знудить, — сказав він.

— Та й гаразд.

Бен відступив за свій «сітроен» і, вхопившись за дверну ручку, перегнувся навпіл, і відчув, як його заливає мороком, і в тому мороці з'явилось обличчя Сюзен, воно усміхалося йому і дивилося на нього тими її прекрасними, глибокими очима. Він знову розплющив очі. Йому майнуло, що, мабуть, хлопчик бреше, або щось плутає, або він несосвітенний покидьок. Утім, ця думка не принесла йому надії. Цей хлопчик не скидався на такого. Він обернувся й подивився хлопчику в обличчя і прочитав там співчуття — і більше нічого.

— Сідай, — сказав він.

Хлопчик заліз до машини, і вони поїхали. Єва Міллер дивилася з кухонного вікна, як вони від'їжджають, лоб її взявся зморшками. Щось погане відбувається. Вона це відчувала, це відчуття переймало її точно так, як переймав неясний, похмурий страх того дня, коли загинув її чоловік.

Вона підвелася і набрала Лоретту Старчер. У слухавці йшли і йшли гудки без відповіді, аж поки вона її не поклала назад на важіль. Де Лоретта може бути? Певне ж, не у бібліотеці. Та зачинена по понеділках.

Вона сиділа, безпорадно дивлячись на телефон. Вона відчувала, що в повітрі віє духом якоїсь великої катастрофи — можливо, чогось не менш жахливого за ту пожежу п'ятдесят першого року.

Зрештою вона підняла слухавку знову і зателефонувала до Мейбел Вертс, яка була переповнена насущними плітка-

ми і прагнула їх ще й ще. Такого вікенду місто не знало вже багато років.

4

Бен вів машину навмання, без цілі, а Марк тим часом розповідав свою історію. Він розповідав її добре, почавши з тієї ночі, коли перед його вікном з'явився Денні, і закінчивши своєю візиткою сьогоднішнього передсвітанку.

— Ти впевнений, що це була Сюзен? — запитав Бен.

Марк Петрі кивнув.

Бен раптом зробив повний розворот і помчав назад по Джойнтер-авеню.

— Куди ви їдете? До…

— Не туди. Поки ні.

5

— Чекайте. Стоп.

Вони вийшли обоє. Перед цим вони повільно їхали по Брукс-роуд при підніжжі Марстенового пагорба. Той лісовий путівець, де Мак-Казлін був помітив «вегу» Сюзен. Зараз обоє вловили сонячний відблиск на металі. Вони рушили покинутою просікою разом, без балачки. Там були глибокі, запилені колії від коліс і висока трава росла між ними. Десь цвірінькала якась пташка.

Машина знайшлася швидко.

Бен завагався, потім зупинився. У нього знову замлоїло в животі. Руки взялися холодним потом.

— Піди подивися, — промовив він.

Марк підійшов до машини і нахилився біля вікна з водійського боку.

— Ключі в замку,— гукнув він назад.

Рушивши було до машини, Бен вдарив об щось ногою. Поглянувши вниз, він побачив, що в пилюці лежить револьвер

.38 калібру. Він його підібрав і покрутив у руках. Той був дуже схожим на револьвер поліцейського зразка.

— Чий це? — спитав Марк, підходячи. У руці він тримав ключі Сюзен.

— Не знаю.

Бен перевірив запобіжник, переконався, що його ввімкнуто, і поклав револьвер собі до кишені.

Марк простягнув йому ключі, Бен їх узяв і пішов до «веги», почуваючись ніби вві сні. Руки у нього тремтіли, і йому довелося двічі тицяти, перш ніж він вставив правильний ключ у замок багажника. Він повернув ключ і, не дозволяючи собі думати, потягнув угору задній капот.

Вони зазирнули туди разом. У багажнику лежало запасне колесо, домкрат і більше нічого. Бен різко видихнув.

— Тепер? — спитав Марк.

Якусь мить Бен не відповідав. Коли врешті відчув, що його не зрадить голос, він сказав:

— Ми поїдемо до мого друга, його звуть Метт Бьорк, він зараз лежить у шпиталі. Він саме займається вивченням вампірів.

У погляді хлопчика залишалась нагальність:

— Ви мені вірите?

— Так, — сказав Бен, і почуте вимовленим уголос це слово ніби підкріпило його, надало йому ваги. Відмінити це вже стало неможливо. — Так, я тобі вірю.

— Це той містер Бьорк, який у старшій школі, так же? Він теж про це знає?

— Так. І ще його лікар.

— Доктор Коді?

— Так.

Розмовляючи, обидва дивилися на машину так, немов це був виявлений ними в цьому сонячному лісі на захід від міста релікт якоїсь темної, забутої раси. Відчинений багажник зяяв, мов рот, і Бен його затріснув, тупе «клац» замка луною відгукнулося в його серці.

— А після того, як ми там поговоримо, — сказав він, — ми поїдемо у Дім Марстена й дістанемо того сучого сина, який це зробив.

Марк дивився на нього, не ворухнувшись:

— Це може бути не таким легким, як ви думаєте. Вона теж буде там. Вона тепер *його*.

— Він пошкодує, що взагалі з'явився у Салимовому Лігві, — тихо проказав Бен. — Поїхали.

6

До шпиталю вони приїхали о дев'ятій тридцять, і в палаті Метта застали Джиммі Коді. Той подивився на Бена не усміхнено, а потім його очі з зацікавленням перестрибнули до Марка.

— Маю для вас одну погану новину, Бене. Сю Нортон зникла.

— Вона тепер вампір, — безвиразно сказав Бен, і Метт охнув у своєму ліжку.

— Ви в цьому впевнені? — різко запитав Джиммі.

Бен кивнув пальцем на Марка Петрі і відрекомендував його:

— Це Марк, суботньої ночі у нього з візитом побував Денні Ґлік. Решту він зможе розповісти вам сам.

Марк розповів усе від початку до кінця, точно так, як перед цим він розповідав Бену.

Коли він закінчив, першим заговорив Метт:

— Бене, немає таких слів, щоби висказати, як мені жаль.

— Я можу вам дати дещо, якщо маєте потребу, — сказав Джиммі.

— Джиммі, я знаю, які мені потрібні ліки. Я хочу сьогодні ж виступити проти Барлоу. Зараз. До темряви.

— Гаразд, — сказав Джиммі. — Я відмінив усі мої виклики. І я дзвонив у офіс окружного шерифа. Мак-Казлін також пропав.

— Можливо, таким чином пояснюється оце, — сказав Бен і, діставши пістолет, опустив його на столик при ліжку Метта. Зброя виглядала дивною, недоречною в шпитальній палаті.

— Де ви це взяли? — спитав Джиммі, підбираючи пістолет.

— Біля машини Сюзен.

— Тоді я спробую здогадатися. Мак-Казлін поїхав додому до Нортонів невдовзі по тому, як залишив нас. Там він отримав інформацію про Сюзен, включно з маркою, моделлю і номером її автомобіля. Потім він вирушив об'їжджати бічні дороги, просто про всяк випадок. І…

Гнітюча тиша в палаті. Ніхто з них не мав бажання її підтримати.

— У Формена досі зачинено, — сказав Джиммі. — І чимало тих старих, які труться біля крамниці Кроссена, скаржилися щодо звалища. Ніхто вже тиждень не бачив Дада Роджерса.

Вони похмуро перезирнулись.

— Минулого вечора я говорив з отцем Каллагеном, — сказав Метт. — Він погодився приєднатися за умови, якщо ви двоє — плюс Марк, звичайно — спершу зайдете до тієї нової крамниці і побалакаєте зі Стрейкером.

— Я не думаю, що він сьогодні бодай з кимось балакатиме, — сказав Марк спокійно.

— Що ви про них з'ясували? — спитав Джиммі в Метта. — Є що-небудь корисного?

— Ну, гадаю, я склав докупи деякі деталі. Стрейкер має бути людиною-дозорним псом і особистим охоронцем цієї істоти — щось на кшталт фаворита з людей. Він мав прибути в місто задовго до появи Барлоу. Потрібно було виконати певні ритуали — для уласкавлення Темного Отця. Бачте, навіть Барлоу має над собою пана.

Метт подивився на них понуро.

— Я маю підозру, що ніхто ніколи не знайде й сліду Ралфі Ґліка. Я думаю, він був вхідним квитком для Барлоу. Стрейкер його вхопив і приніс у жертву.

— Паскудник, — промовив Джиммі стримано.

— А Денні Ґлік? — запитав Бен.

— Спершу Стрейкер пускав йому кров, — сказав Метт. — Це був дарунок його пана. Перша кров вірному слузі. Пізніше Барлоу взявся за цю роботу сам. Але Стрейкер виконав й іншу послугу для свого пана до того, як сюди прибув сам Барлоу. Хтось із вас знає яку?

Якусь мить панувала тиша, а потім Марк цілком упевнено сказав:

— Собака, яку той чоловік знайшов на воротах цвинтаря.

— Що? — перепитав Джиммі. — Навіщо? Навіщо б йому було таке робити?

— Білі очі, — сказав Марк і запитально подивився на Метта, котрий закивав, дещо здивований.

— Всю ніч я куняв над цими книжками, не знаючи, що серед нас є вчений-знавець.

Хлопець трохи зашарівся.

— Марк каже абсолютно правильно. Згідно з кількома перехресними посиланнями на фольклор і надприродне, один зі способів відлякати вампіра — це намалювати білі «янгольські очі» над справжніми очима чорного собаки. Вінів Док був цілком чорним, окрім двох білих плям. Він називав їх його фарами — вони були в Дока прямо над очима. Він дозволяв собаці вільно бігати вночі. Стрейкер, мабуть, його примітив, убив, а потім повісив на воротах цвинтаря.

— А як щодо цього Барлоу? — запитав Джиммі. — Як він потрапив у місто?

Метт знизав плечима:

— Не можу точно сказати. Я думаю, засновуючись на легендах, ми мусимо припустити, що він старий… дуже старий. Він міг змінювати своє ім’я десятки разів або й тисячу. Він міг бути, в той чи інший час, уродженцем майже кожної країни в світі, хоча, я підозрюю, його походження має бути румунським, або мадярським, або угорським. Наразі не має великого значення, як саме він потрапив

у місто… хоча я не здивувався б, дізнавшись, що до цього приклав свою руку Ларрі Кроккет. Він тут. Оце важливо.

— Тепер ось що ви мусите зробити: коли туди підете, візьміть із собою кілок. І зброю, на той випадок, якщо Стрейкер досі живий. Для цього згодиться револьвер шерифа Мак-Казліна. Кілок мусить пробити серце, бо інакше вампір знову повстане. Джиммі, ти зможеш це перевірити, щоб переконатися. Коли проб'єте його кілком, ви мусите відрізати йому голову, напхати до рота часнику і перевернути її в труні лицем донизу. У більшості історій про вампірів — голлівудських та інших — пробитий кілком вампір майже миттєво знищується, розсипаючись на пил. У реальному житті цього може не статися. Якщо так, ви мусите якось обтяжити труну і кинути її в текучу воду. Я би запропонував Роялову річку. Маєте якісь запитання?

Запитань не було.

— Добре. Кожен із вас мусить мати при собі пляшечку зі святою водою і трохи гостії. І, перш ніж вирушати, кожний мусить висповідатися перед отцем Каллагеном.

— Я не думаю, щоби хтось із нас був католиком, — сказав Бен.

— Я, — сказав Джиммі. — Позацерковний.

— Однак ви відбудете сповідь і каяття. Тоді ви вирушите очищеними, омитими Христовою кров'ю… чистою кров'ю, неоскверненою.

— Гаразд, — сказав Бен.

— Бене, ви спали з Сюзен? Вибачте мені, але…

— Так, — відповів Бен.

— Тоді ви мусите забити кілок. Спершу в Барлоу, а потім у неї. Ви єдиний у цій маленькій експедиції, кому було завдано особистої шкоди. Ви діятимете як її чоловік. І ви не повинні вагатися. Ви даруватимете їй звільнення.

— Гаразд, — знову повторив Бен.

— І понад усе, — погляд Метта оббіг їх усіх, — *нізащо не дивіться йому в очі!* Якщо ви це зробите, він ухопить вас і оберне проти інших, навіть коштом вашого власного життя.

Згадайте Флойда Тіббітса. Через це так небезпечно мати з собою зброю, навіть якщо вона необхідна. Джиммі, ти візьмеш револьвер і триматимешся трохи позаду. Якщо тобі треба буде оглянути Барлоу або Сюзен, віддаси його Марку.

— Зрозуміло, — сказав Джиммі.

— Не забудьте купити часнику. І троянди, якщо зможете. Джиммі, та маленька квіткарня у Камберленді досі працює?

— «Північна красуня»? Гадаю, так.

— Біла троянда кожному з вас. Приплетіть їх собі до волосся або повісьте на шию. І ще раз повторюю — не дивіться йому в очі! Я міг би тримати вас тут і розповісти ще сотню інших речей, але вам краще вирушати. Вже десята година, та й отець Каллаген може передумати. Зичу вам удачі, з вами будуть мої молитви. Авжеж, молитися — це неабиякий виверт для такого старого агностика, як я. Проте не думаю, що я тепер аж такий агностик, яким був колись. Це Карлайл сказав: «Якщо людина скидає Бога з престолу в своєму серці, тоді його місце мусить посісти Сатана?»[1]

Ніхто не відповів, а Метт зітхнув:

— Джиммі, я хочу краще роздивитися твою шию.

Джиммі підступив до ліжка і задрав підборіддя. Ранки були явно проколами, але вони вже заскориніли і, схоже, гарно заживали.

— Поболює? Свербить?

— Ні.

— Тобі вельми пощастило, — сказав Метт, уважно вдивляючись.

— Я починаю думати, що це найбільша моя удача у всьому житті.

Метт відкинувся назад у ліжку. Його обличчя мало виснажений вигляд, очі були глибоко запалими.

— Якщо твоя ласка, я прийму ту пігулку, від якої відмовився Бен.

---

[1] Напевне, Метт має на увазі британського філософа, історика, письменника-сатирика Thomas Carlyle (1795–1881), приписуючи йому це вигадане висловлювання.

— Я скажу комусь із медсестер.

— Я посплю, поки ви виконуватимете вашу роботу, — сказав Метт. — Пізніше є ще інша тема… ну, поки що досить цього.

Його очі перекинулися на Марка:

— Хлопчику, вчора ти вчинив дивовижну річ. Нерозумно, необачно, але дивовижну.

— *Вона* заплатила за це, — тихо промовив Марк, зчепивши перед собою руки. Вони тремтіли.

— Так, і, можливо, вам доведеться заплатити знову. Комусь із вас або й усім вам. Не недооцінюйте його! А тепер, якщо ви не проти, я дуже втомлений. Я читав майже всю ніч. Подзвоніть мені тієї ж хвилини, як роботу буде зроблено.

Вони пішли. У коридорі Бен подивився на Джиммі і спитав:

— Він вам нікого не нагадує?

— Нагадує, — сказав Джиммі. — Ван Гелсинґа[1].

7

О чверть по десятій Єва Міллер спустилася до підвалу взяти два слоїки кукурудзи, щоб віднести місіс Нортон, яка, за словами Мейбел Вертс, злягла. Більшу частину вересня Єва оперативно гарувала у паркій кухні з консервацією, бланшуючи та вкладаючи овочі до посудин «Болл»[2], запечатуючи домашні конфітюри парафіновими заглушками. Тепер у її бездоганно охайному підвалі з земляною долівкою акуратними рядами стояли на полицях понад дві сотні скляних слоїків — консервування було одною з великих розрад Єви. Пізніше, коли осінь переплине в зиму і наблизяться свята, вона додасть до своїх припасів фарш із сухофруктів.

---

[1] Abraham Van Helsing — голландський професор-енциклопедист і мисливець на вампірів, герой роману «Дракула» та безлічі його продовжень у літературі, кіно, коміксах тощо.

[2] «Ball Corporation» — компанія, яка з XIX століття випускає різноманітний скляний посуд та багаторазові гвинтові кришки з гумовими прокладками для домашнього консервування; розтопленим парафіном заливали згори певні види консервації заради економії кришок.

Запах вразив її, щойно вона відчинила двері підвалу. «Восподи, твоя воля», — бурмотнула вона собі під ніс і почала обережно, неначе вбрідаючи у загиджений басейн, сходити донизу. Її чоловік вибудував цей підвал самотужки, обмурувавши стіни камінням для прохолодності. Час від часу ондатра, або байбак, або норка залізали в широкі щілини і помирали там. Мабуть, саме це й зараз сталося, хоча Єва не могла пригадати, щоби сморід бодай колись бував таким сильним.

Вона досягла долівки підвалу і рушила вздовж стін, мружачись у слабенькому жеврінні двох п'ятдесятиватних лампочок згори. Треба їх замінити на сімдесятп'ятки, подумала Єва. Вона взяла консервацію, кожний слоїк чітко позначений синім написом її власним акуратним почерком КУКУРУДЗА (і в кожному згори скибочка червоного перцю), та продовжила далі свою інспекцію, навіть протиснулася у закамарок позаду величезного багатоканального бойлера. Нічого.

Повернувшись назад до сходів, що вели нагору, до її кухні, вона знову роззирнулася довкола, нахмурена, руки в боки. Цей великий підвал став значно охайнішим, після того як вона два роки тому найняла отих двох хлопців Ларрі Кроккета, щоб вони збудували за її будинком сарай для знаряддя. Тут лише цей бойлер, схожий на імпресіоністську скульптуру богині Калі, з його безліччю рурок, що вигинаються на всі боки; зимові рами, які їй треба скоро повставляти, бо вже ж і жовтень настав, а опалення таке дороге; стоїть накритий брезентом більярдний стіл Ралфа. Кожного травня вона ретельно чистила пилосмоком його сукно, хоча відтоді, як у 1959 році Ралф загинув, ніхто на ньому не грав. Більше тут майже нічого тепер нема. Хіба що коробка з книжками у паперових палітурках, які вона збирає для Камберлендської лікарні, совкова лопата для розгрібання снігу зі зламаним держаком, перфорована дошка, де на кілочках висять деякі старі інструменти Ралфа; скриня, в якій лежать штори, тепер уже, либонь, геть запліснявілі.

І все таки сморід існував.

Її очі зачепилися за маленькі дверцята, що вели вниз, до овочевого льоху, але їй не хотілося спускатись туди, не сьогодні. Крім того, стіни овочевого льоху суцільнобетонні. Навряд чи якась тваринка змогла б туди пролізти. І все таки…

— Еде, — погукала вона раптово, без жодної на те причини. Безгучний звук власного голосу її налякав.

Цей оклик завмер у непевно освітленому підвалі. Нумо, чому вона це зробила? Що тут, во ім'я Бога, міг робити Ед Крейґ, якби тут навіть *було* де сховатися? Пиячити? Отак спрожогу вона б не змогла пригадати в Лігві місця більш гнітючого для пиятики, ніж її підвал. Правдоподібніше, що він зараз десь у лісі з тим своїм непутящим приятелем Вірджем Ретбаном, просаджують чийсь бариш.

Однак вона затрималася ще на якусь зайву мить, обкидаючи поглядом підвал. Цей гнилий сморід жахливий, просто жахливий. Вона сподівалася, що їй не доведеться дезінфікувати свій підвал обкурюванням.

З останнім позирком на дверцята льоху вона пішла назад нагору.

8

Отець Каллаген вислухав їх, усіх трьох, а отже, поки його ознайомлювали з поточним станом справ, уже трохи перейшло за одинадцяту тридцять.

Вони сиділи в просторій і прохолодній вітальні будинку пароха, і сонце лилося у великі передні вікна лавами, які здавалися такими щільними, що хоч їх ріж. Задивленому на порошинки пилу, які мрійливо танцювали у сонячних струменях, Каллагену згадався десь бачений ним старий малюнок. Прибиральниця з мітлою здивовано втупилася очима в підлогу, звідки вона вже змела частину власної тіні. Він зараз почувався дещо схоже на це. Вдруге протягом двадцяти чотирьох годин він зіткнувся з рішучою немож-

ливістю — тільки тепер ця неможливість підтверджена фактами від письменника, від поміркованого з вигляду малого хлопчика та від поважаного у місті лікаря. Та все ж таки неможливість є неможливістю. Неможливо змести власну тінь. Проте, як здається, саме це й сталося.

— Це було б значно легше сприйняти, якби ви могли зараз викликати грозу або збій в електромережі, — сказав він.

— Це щира правда. Запевняю вас, — сказав Джиммі. Його рука потягнулась до шиї.

Отець Каллаген підвівся і дістав дещо з чорного саквояжа Джиммі — два обтятих бейсбольних кийки із загостреними кінцями. Він покрутив один з них у руках і промовив:

— Один момент, місіс Сміт. Це анітрохи не боляче.

Ніхто не засміявся.

Каллаген повернув кілки назад, підійшов до вікна і подивився на Джойнтер-авеню.

— Всі ви дуже переконливі, — сказав він. — І гадаю, я маю додати одну маленьку деталь, якої ще немає у вашій картині.

Він обернувся до них:

— У вітрині меблевої крамниці «Барлоу & Стрейкер» висить оголошення. Там написано: «Зачинено до подальшого оповіщення». Я сьогодні зранку, відразу ж о дев'ятій годині, пішов туди, щоб особисто обговорити довільні твердження містера Бьорка з вашим таємничим містером Стрейкером. Крамниця зачинена і спереду, і ззаду.

— Ви мусите визнати, це збігається з тим, що розказує Марк, — зауважив Бен.

— Можливо. А можливо, це лише випадковий збіг. Дозвольте мені запитати вас знову: ви впевнені, що мусите залучити до цього католицьку церкву?

— Так, — сказав Бен. — Але, якщо доведеться, ми діятимемо без вас. Як на те вийде, я піду один.

— У цьому нема потреби, — промовив отець Каллаген, підводячись. — Слідуйте за мною через дорогу до церкви, джентльмени, і я вислухаю ваші сповіді.

9

Бен незграбно опустився на коліна в темряві сповідальні, у голові йому мішалося, думки були уривчасті. Їх миготіння було плетеницею сюрреалістичних образів: Сюзен у парку; місіс Ґлік задкує від саморобного хреста з лікарських шпателів, її роззявлений рот — зсудомлена рана; Флойд Тіббітс вилазить з його машини смиканий, одягнений як опудало, нападає на нього; Марк Петрі нахиляється до вікна машини Сюзен. Перший і єдиний раз йому уявилася можливість того, що все це може бути сном, і його втомлений розум завзято за це вхопився.

В око йому впало щось у кутку сповідальні, і він підібрав ту річ, зацікавлений. То була коробочка від «Джуніор мінтс»[1], яка, мабуть, випала з кишені якогось малого хлопчика. Такий безсуперечний доторк реальності. Коробочка була реальна, відчутна на дотик під його пальцями. Цей кошмар був реальним.

Відкрилася маленька засувка. Він подивився туди, але нічого поза нею не побачив. Отвір перекривала непроглядна ширма.

— Що я мушу робити? — запитав він у тієї ширми.

— Скажіть: «Помилуй мене, Отче, бо я грішив».

— Помилуй мене, Отче, бо я грішив, — промовив Бен, і його голос звучав дивно й поважно в цьому тісному приміщенні.

— Тепер розкажіть мені про ваші гріхи.

— Про всі? — перепитав Бен ошелешено.

— Намагайтеся бути вибірковим, — сказав Каллаген, тон у нього був сухим. — Я знаю, що ми ще маємо дещо зробити до темряви.

Напружено думаючи і намагаючись тримати перед собою Десять заповідей як свого роду сортувальне сито, Бен

---

[1] «Junior Mints» — маленькі, круглі м'ятні цукерки в шоколадній глазурі, які випускаються з 1949 р.

почав. Справа не йшла легше, що далі він просувався. Не було відчуття катарсису — тільки гнітюче збентеження, яке супроводжувало цю розповідь чужій людині про буденні секрети свого життя. Проте він уже побачив, як цей ритуал може стати нав'язливою звичкою: такою ж гіркопринадливою, як проціджена спиртова розтирка для хронічного пияка, або певні картинки, заховані в туалеті за відсталою дошкою, для хлопчика-підлітка. Було в цьому щось середньовічне, щось осоружне — якийсь ритуальний акт відригування. Він вловив себе на тому, що згадує сцену з фільму Бергмана «Сьома печатка», де натовп обірваних покутників простує крізь вражене чорною чумою місто[1]. Ці грішники шмагали себе до крові березовим пагіллям. Огидність самовикриття у такий спосіб (і він, збоченськи, не дозволяв собі тут брехати, хоча міг би чинити це цілком переконливо) робила мету цього дня реальною в остаточному сенсі, і Бен майже побачив слово «вампір», написане на чорному екрані його власного мозку, але не в лячному стилі друкованої кіноафіші, а маленькими, економними літерами, створеними, щоби стати дереворитом або бути нашкрябаними на якомусь сувої. Він почувався безпорадним у лещатах цього чужорідного ритуалу, у розладі зі своїм часом. Ця сповідальня могла бути прямим каналом у ті часи, коли вовкулаки, й інкуби, і відьми були звично-стерпною частиною зовнішньої темряви, а церква — єдиним маяком світла. Вперше у своєму житті він відчув повільний пульс і здимання віків і побачив власне життя як слабеньку мерехтливу іскорку у величній споруді, яка, якщо її побачити ясно, могла б звести з розуму всіх людей. Метт не казав їм про концепцію отця Каллагена церкви як Сили, але зараз би Бен це зрозумів. Він відчував цю Силу в цій маленькій, сморідній комірці — як вона вбивається в нього, залишаючи його оголеним

[1] Ingmar Bergman (1918–2007) — видатний шведський кінорежисер; «Сьома печатка» (1957) — історично-фантастичний фільм з філософським середньовічним сюжетом.

і жалюгідним. Він відчував це, як жодний католик, призвичаєний сповідатися з малого дитинства, відчувати не міг.

Коли він вийшов звідти, його живодайно вразило свіже повітря з прочинених дверей. Він витер собі шию долонею, і та повернулася назад у поту.

Вийшов Каллаген:

— Ви ще не закінчили, — сказав він.

Без слів, Бен вступив назад, але на коліна не став. Каллаген дав йому покуту — десять «Отченашів» та десять «Радуйся Марій».

— Я цієї не знаю, — сказав Бен.

— Я дам вам картку з текстом цієї молитви, — промовив голос по той бік ширми. — Ви можете їх пошепки промовляти, поки ми їхатимемо до Камберленда.

Бен якусь мить вагався:

— Знаєте, Метт таки мав рацію. Коли він сказав, що це буде важчим, ніж ми думаємо. З нас кривавий піт спливатиме, перш ніж це закінчиться.

— Ато? — промовив Каллаген.

Ввічливо чи з сумнівом? Бен не міг здогадатися. Він опустив очі й побачив, що досі тримає в руці ту коробочку «Джуніор мінтс». Конвульсивними стисканнями пальців правої руки він розчавив її до безформної паперової маси.

10

Вже було близько першої години, коли вони всі разом залізли до великого «б'юїка» Джиммі Коді і поїхали[1]. Ніхто з них не говорив. Отець Каллаген був у своєму фаховому уборі: сутана, комжа та біла стола з пурпуровою облямівкою. Кожному з них він дав пробірку води з кропильниці і благословив кожного хресним знаменням. У себе на колі-

---

[1] «Buick» — заснована 1899 р. найстарша з досі існуючих автомобілебудівних компаній в США, з 1904 р. — підрозділ корпорації «General Motors»; ймовірно, Джиммі Коді мав «Buick Estate Wagon» — найпросторішу з моделей цієї фірми, яку випускали у 1971–1976 роках.

нах він тримав невелику срібну дароносицю, у якій лежали кілька шматочків гостії.

Спершу вони зупинилися біля Камберлендського кабінету Джиммі, і Джиммі залишив двигун працювати на холостих обертах, поки сам заходив туди. Вийшов він звідти в бахматій спортивній куртці, яка приховувала опуклість револьвера Мак-Казліна, і зі звичайним молотком «Крафтсмен» у правій руці[1].

Бен подивився на нього з певним захопленням і краєм ока помітив, що Марк з Каллагеном також задивилися. Молоток мав синювату головку з воронованої сталі та обтягнутий перфорованою гумою держак.

— Лихий, авжеж? — завважив Джиммі.

Бен подумав про користання цим молотком на Сюзен, як триматиме його, забиваючи кілок їй між грудей, і відчув, ніби його шлунок спроквола перекидається, як той літак, що виконує повільну «бочку».

— Так, — сказав він і облизнув собі губи. — Він таки лихий, дійсно.

Вони заїхали до Камберлендського «Зупинися і скупися»[2]. Бен і Джиммі зайшли до супермаркету і зібрали весь часник, викладений на овочевій вітрині — дванадцять коробок білувато-сірих головок. Дівчина-касирка, звівши вгору брови, сказала:

— Рада, що цим вечором я не збираюся ні в яку довгу поїздку разом з вами, хлопці.

Виходячи, Бен безадресно промовив:

— Цікаво, на чому заснована ефективність часнику проти них? Щось таке в Біблії, або в якомусь прадавньому проклятті, або…

— Я підозрюю, що це якась алергія, — сказав Джиммі.

— Алергія?

---

[1] «Craftsman» — бренд, під яким з 1927 р. випускають якісні ручні інструменти середнього цінового ряду.

[2] «Stop & Shop» — локальна мережа супермаркетів у Новій Англії, заснована 1914 р. сімейством Рабинович у штаті Массачусетс.

Каллаген уловив останнє і попрохав їх пояснити, поки вони їхали до квіткарні «Північна красуня».

— О, так, я погоджуюся з доктором Коді, — сказав він. — Мабуть, це якась алергія… якщо він взагалі має гамівну дію. Пам'ятаймо, це досі не доведено.

— Дивна думка, як на священника, — сказав Марк.

— Чому? Якщо я мушу прийняти існування вампірів (і схоже на те, що я таки мушу, принаймні наразі), чи не мушу я також сприймати їх як істот поза межами всіх природних законів? Деяких, так напевне. Фольклор стверджує, що їх неможливо побачити в дзеркалі, що вони вміють обертатися на кажанів або на вовків чи птахів — так звані психопомпи — що вони можуть стоншувати свої тіла і прослизати крізь найкрихітніші щілини. Й одночасно ми знаємо, що вони бачать, і чують, і говорять… і, безумовно, вони мають відчуття смаку. Можливо, вони також відчувають дискомфорт, біль…

— І кохання?— запитав Бен, дивлячись прямо перед собою.

— Ні, — сказав Джиммі. — Я підозрюю, що кохання їм недоступне.

Він заїхав на невеличку парковку біля квіткарні у формі літери L, з прибудованою до неї оранжереєю.

Коли вони увійшли, над дверима дзеленькнув маленький дзвіночок і їх накрило важким ароматом квітів. Бен відчув нудоту від ваги солодкавої суміші цих пахощів, йому воно нагадало похоронні салони.

— Вітаю вас.

До них, тримаючи в одній руці вазон, підходив чоловік у полотняному фартуху.

Тільки-но Бен почав пояснювати, що їм треба, як той, похитавши головою, його перебив:

— Боюся, ви запізнилися. Приїздив один чоловік минулої п'ятниці і скупив весь асортимент троянд, які я мав у наявності, — червоні, білі й жовті. Нові я отримаю не раніше середи. Якщо бажаєте замовити…

— Який на вигляд той чоловік?

— Дуже імпозантний, — сказав хазяїн квіткарні, ставлячи долі свій вазон. — Високий, абсолютно голомозий. Пронизливі очі. Курив закордонні сигарети, судячи з запаху. Йому довелося тричі виносити квіти повними оберемками. Він складав їх у багажник якоїсь дуже старої машини, «доджа», я думаю…[1]

— «Паккард», — сказав Бен. — Чорний «паккард».

— Отже, ви його знаєте.

— У певному сенсі так.

— Він заплатив готівкою. Дуже незвично, зважаючи на обсяг придбання. Але, можливо, якщо ви з ним зв'яжетеся, він зможе вам продати…

— Можливо, — сказав Бен.

Сидячи знову в машині, вони це обговорили.

— Є одна крамниця у Фелматі, — з сумнівом почав отець Каллаген.

— Ні, — заперечив Бен. — Ні.

І розпач у його голосі, на межі істерики, змусив усіх озирнутися.

— А коли ми приїдемо у Фелмат і дізнаємося, що Стрейкер і там також уже побував? Що тоді? Портленд? Кіттері? *Бостон?* Хіба ви не розумієте, що відбувається? Він завбачив нас! *Він водить нас за носа!*

— Бене, будьте раціональним, — сказав Джиммі. — Чи не вважаєте ви, що нам варто принаймні…

— Хіба ви не пам'ятаєте, що казав Метт? «Не плекайте ілюзій, ніби, якщо він не може повставати вдень, він не зможе завдати вам шкоди». Погляньте на свій годинник, Джиммі.

Джиммі поглянув.

— Друга п'ятнадцять, — задумливо проказав він і подивився на небо, немов сумніваючись у правдивості того, що показує циферблат. Але той був правдивим; тіні вже потягнулися в інший бік.

---

[1] «Dodge» — заснована 1900 р. братами Горесом і Джоном Доджами автомобілебудівна компанія, яка з 1928 р. належить корпорації «Крайслер»; у 1930–1950-х роках випускала великі легковики класу люкс.

— Він чекає на нас, — сказав Бен. — Він усю дорогу на чотири кроки випереджає нас. Чи ми насправді думали — як ми могли? — що *він* перебуватиме в блаженному невіданні щодо нас? Що *він* ніколи не враховував можливості викриття і протистояння? Нам треба зараз же їхати, а не витрачати решту дня, сперечаючись, скільки янголів можуть танцювати на головці шпильки.

— Він має рацію, — спокійно промовив Каллаген. — Я думаю, нам краще припинити балачки і вирушати.

— Тоді *вперед*, — підганяючи, закликав Бен.

Джиммі швидко, з вереском шин, виїхав з парковки квіткарні. Власник крамниці спостерігав за ними: троє чоловіків, і один з них священник, та ще якийсь малий хлопчик сиділи в машині з номерами ДОКТОР МЕДИЦИНИ і кричали одне на одного в сущому оскаженінні.

11

Джиммі Коді під'їжджав до Дому Марстена з Брукс-роуд, з невидного від містечка боку, і Доналд Каллаген, дивлячись на Лігво під цим новим кутом, подумав: «Ти бач, а він дійсно *тяжіє* над містом. Дивно, я ніколи цього не помічав. Знайшов собі ідеальне підвищення, вмостився на цьому високому пагорбі над перехрестями Джойнтер-авеню і Брокстріт. Ідеальне підвищення та дуже близька до кругового 360° огляду панорама самого міста і належних йому земель». Це була величезна, неоковирна будівля, а з затуленими віконницями вона набирала в уяві взагалі тривожної, непомірної форми; дім став подібним до саркофага монолітом, утіленням фатуму.

А також це було місце і самогубства, і вбивства, що означало, що стоїть він на оскверненій землі.

Каллаген розтулив було рота, хотів це сказати, але вирішив, що не варто.

Джиммі Коді завернув на Брукс-роуд, і на мить дім затулило деревами. Потім вони порідшали і далі Коді вже

завертав на заїзд. «Паккард» стояв просто надворі, перед гаражем, і Джиммі, вимкнувши двигун, дістав револьвер Мак-Казліна.

Каллаген відчув, як його вмент загарбала атмосфера цього обійстя.

Він дістав з кишені розп'яття — воно колись належало його матері — і повісив собі на шию, до свого власного. Жодна пташка не співала серед цих обібраних осінню дерев. Довга, пошарпана трава здавалася ще сухішою, ще більш позбавленою вологи, ніж припускав кінець цієї пори року; сама земля здавалася сірою і виснаженою.

Сходинки, що вели на ґанок, були дико покривленими, а на одному зі стовпів ґанку, звідки лише недавно зняли заборонне застереження, зберігся квадрат яскравішої фарби. Під старим, іржавим засувом на передніх дверях безцеремонно блищав новий єйльський замок.

— Крізь вікно, мабуть, як Марк… — почав було Джиммі непевно.

— Ні, — заперечив Бен. — Тільки через передні двері. — Ми їх виламаємо, якщо буде треба.

— Я не думаю, що постане така необхідність, — сказав Каллаген голосом, який здавався йому не його власним. Коли вони вилізли, він повів їх, не зупиняючись, щоби щось обдумати. Якась наснага — та сама стара наснага, що, як він був певен, була пропала назавжди, заволоділа ним з наближенням до дверей. Здавалося, дім нахиляється, майже оточуючи їх, зціджує власне зло крізь потріскані пори своєї фарби. Але Каллаген не вагався. Щезла будь-яка думка про зволікання. В останні моменти він не так сам їх вів, як щось його спонукувало.

— Во ім'я Бога Отця, — гукнув він, і його голос набув хрипкого, наказового звучання, яке змусило їх усіх згуртуватися ближче біля нього.

— Я наказую злу полишити цей дім! Демони, йдіть геть!

І сам не свідомий того, що зараз зробить, він угрів по дверях кулаком із затиснутим у ньому розп'яттям.

Спалах світла — пізніше всі погодилися, що дійсно палахнуло — різкий повів озону і хряск, немов заверещали самі дошки. Раптом вибухнула назовні лучкова фрамуга над дверима, і тієї ж миті велике еркерне вікно ліворуч, яке дивилося на галявину, харкнуло на траву своїм склом. Скрикнув Джиммі. Новий єйльський замок лежав у них під ногами, стоплений у якусь майже невпізнавану масу. Марк нахилився торкнути його і ойкнув.

— Гарячий, — сказав він.

Каллаген відступив від дверей, тремтячи. Він опустив очі на хрест у себе в руці.

— Це, безсумнівно, найдивовижніша подія з усіх, які траплялися в моєму житті, — промовив він.

Він поглянув на небо, немов сподівався побачити лице самого Бога, але небо залишалося байдужим.

Бен штовхнувся у двері, і ті легко прочинилися. Але він зачекав, щоби першим увійшов Каллаген. У передпокої Каллаген подивився на Марка.

— Підвал, — сказав хлопчик. — Туди треба через кухню. Стрейкер нагорі. Але… — він на мить замовк, нахмурившись. — Тут якось інакше. Не знаю, щось змінилося. Зараз не так, як було.

Спершу вони рушили нагору, і хоча Бен не вів перед, з наближенням до дверей в кінці коридору він відчув колючки дуже старого жаху. Зараз, майже через місяць від того дня, як він повернувся до Салимового Лігва, він удруге зазирне до тієї кімнати. Коли Каллаген розчахнув двері, Бен глянув вище… і відчув як — раніше ніж він встиг його стримати — у його горлі скипів і вирвався з рота крик. Високий, жіночий, істеричний.

Але там не Х'юберт Марстен висів з балки під стелею і не його привид.

Там висів Стрейкер, і підвішений він був дороги ногами, як свиня у забійному загоні, з навстіж розпанаханим горлом. Його осклілі очі дивилися на них, крізь них, поза них.

Він був знекровлений дощенту, збілілий.

12

— Благий Боже, — промовив отець Каллаген. — Благий Боже.

Вони повільно посунули до кімнати, Каллаген і Коді трохи попереду, Бен з Марком позаду, тримаючись близько один одного.

Стрейкеру було зв'язано ноги, потім його підтягнули вгору і прив'язали там. У якомусь дальнім кутку мозку Бену подумалося, що це мусила бути якась неймовірної сили людина — підтягнути мертву вагу Стрейкера до тієї межі, коли його повислі руки заледве не торкалися підлоги.

Джиммі торкнувся його лоба внутрішнім боком свого зап'ястя, потім потримав у руці долоню трупа:

— Помер він, мабуть, годин вісімнадцять тому, — сказав він і зі здриганням відпустив долоню. — Боже мій, який страшний спосіб… для мене це просто незбагненно. Чому… хто…

— Це Барлоу зробив, — сказав Марк. Він дивився на труп Стрейкера незмигними очима.

— І Стрейкер стратив, — сказав Джиммі. — Нема для нього вічного життя. Але чому саме так? Повісити догори ногами?

— Це ще за стародавньої Македонії, — сказав Каллаген. — Повісити труп свого ворога або зрадника догори ногами, щоб його голова замість неба дивилася у землю. Таким способом на Х-подібному хресті було розіп'ято святого Павла з перебитими ногами.

Заговорив Бен, і власний голос звучав для нього в горлі старим, запорошеним:

— Він нас так само цим відволікає. У нього є ще не менше сотні трюків. Ходімо.

Вони пішли за ним назад у коридор, спустилися сходами і далі в кухню. Опинившись там, він знову поступився проводом отцю Каллагену. Якусь мить вони просто

дивилися один на одного, а потім на двері підвалу, які вели вниз — так само понад двадцять п'ять років тому Бен брався сходами нагору, щоби постати перед приголомшливим іспитом.

13

Коли священник відчинив двері, Марк відчув, як у ніздрі йому знову кинувся той огидний, гнилий запах — але й він зараз був інакшим. Не таким сильним. Менш зловісним.

Священник ступив униз по сходах. Але хлопчику все одно знадобилася вся сила волі, щоби рушити слідом за отцем Каллагеном до цього бункеру мертвяків.

Джиммі видобув у себе з саквояжа ліхтарик і клацнув вимикачем. Промінь освітив підлогу, мазнув по стіні і хильнувся назад. Затримавшись на мить на якомусь довгому ящику, він зрештою впав на стіл.

— Онде, — мовив Джиммі. — Дивіться.

Там лежав якийсь конверт, чистий і сяючий серед усієї цієї нечупарної темряви рясно-жовтим веленевим папером.

— Це якась каверза, — сказав отець Каллаген. — Краще його не торкатись.

— Ні, — промовив Марк. Він відчув полегшення разом з розчаруванням. — Його тут нема. Він пішов. Це для нас. Про всякі паскудства, мабуть.

Бен виступив наперед і підняв конверт. Він двічі перевернув його в руках — Марк побачив у світлі ліхтаря Джиммі, як тремтять Бенові пальці — а потім той, розірвавши, відкрив конверт.

Всередині знайшовся один аркуш, як і сам конверт, з розкішної велені, і всі згуртувалися біля Бена. Джиммі спрямував промінь ліхтарика на щільно списаний елегантним, павучо-тонким почерком папір. Вони читали листа разом, Марк трішки повільніше за інших.

4 жовтня

Дорогі мої молоді друзі.

Як люб'язно з вашого боку було завітати!

Я ніколи не цураюсь компанії; спілкування завжди було однією з найбільших насолод у моєму довгому і часто самотньому житті. Якби ви прибули ввечері, я з величезною радістю привітав би вас особисто. Однак, оскільки я мав підозри, що ви зробите вибір на користь денного часу, я вирішив краще перебути деінде.

Я залишив вам невеличкий знак моєї прихильності, певна дуже близька й дорога одному з вас особа зараз у тому місці, де я пробував свої дні, допоки не вирішив, що інша оселя може бути більш сприятливою. Вона дуже принадна, містере Міерзе, дуже смаковита, *якщо дозволите мені такий маленький* bon mot[1]. *Сам я більше її не потребую, а отже, залишив її вам — як вам така ідіома? — для розігріву перед головною подачею. Для збудження вашого апетиту, якщо ваша ласка. Нумо, подивимося, як вам сподобається перекуска перед головною стравою, до якої ви намірилися, гаразд?*

Юний містере Петрі, ви нагло позбавили мене найвірнішого і найефективнішого слуги, якого я бодай колись мав. Ви мене змусили, у непрямий спосіб, взяти участь у його знищенні; змусили мою власну спрагу приневолити мене. Безсумнівно, ви підкралися до нього нишком. Я з великим задоволенням дам вам раду. Вашим батькам спершу, я гадаю. Цієї ж ночі… або наступної… або позавтрашньої… А вже потім вам. Але ви обов'язково приєднаєтеся до моєї церкви в ролі хлопчика-хориста castratum.

---

[1] Bon mot (*фр.*) — дотеп, жарт.

І отець Каллаген — вони таки переконали вас прийти? Я думаю, так. Я спостерігав за вами доволі уважно, відтоді як прибув до Єрусалимового Лігва… десь так, як добрий шахіст вивчає гру свого супротивника, це коректне порівняння з мого боку? Хоча католицька церква й не належить до найстаріших моїх опонентів! Я вже був старим, коли вона була юною, коли її вірні ховалися у катакомбах Риму і малювали в себе на грудях риб, щоб упізнавати своїх між чужими. Я був сильним, коли цей маніжний клуб хлібоїдів і винопиїв, які поклонялися вівцеспасителю, був слабким. Мої обряди були вже древніми, коли ваших обрядів ще не було зачато. Проте я не схильний недооцінювати. Бо мудро знаюся як на шляхах добра, так і на шляхах зла. Я не пересичений.

І я пересилю вас. «Як?» — запитаєте ви. Хіба не носить Каллаген символу Чистоти? Хіба не виходить Каллаген хоч вдень, хоч уночі? Хіба нема чарів і зілля як християнських, так і язичницьких, про які мій добрий друг Метью Бьорк повідомив мене з моїми компаньйонами? Так, так, і знову так. Але я прожив довше за вас. Я підступний. Я не той змій, але є батьком зміїв.

Та все ж таки, скажете ви, цього недостатньо. І так воно й є. Зрештою, «отче» Каллагене, ви зійдете нінащо самі. Ваша віра у Чистість слабка і поступлива. Ваше проповідування любові — лише домисли. Тільки коли ви говорите про пляшку, ви знаєтеся на темі. Мої добрі, добрі друзі — містере Міерзе; містере Коді; юний містере Петрі; отче Каллагене — приємної вам гостини. Медок[1] *тут чудове, запасене спеціально для мене покійним господарем цього дому, чиєю компанією я особисто не мав змоги насолодитися. Прошу, не відмовляйтеся від насолод, якщо все ще матимете смак до вина після виконання*

---

[1] Médoc — приморський район у Франції північніше Бордо, де виробляють різних ґатунків червоне вино.

тієї роботи, яку наразі маєте перед собою. Ми зустрінемося знову, особисто, і в той час я виявлю кожному з вас мої вітання у більш особистий спосіб.

До того часу, adieu[1].

БАРЛОУ

Бен, тремтячи, дозволив листу впасти на стіл. Він подивився на інших. Марк стояв, стиснувши руки в кулаки, з викривленим, застиглим ротом людини, яка щойно ось вкусила щось гниле; Джиммі, його дивно хлопчаче обличчя напружене і бліде; отець Доналд Каллаген, очі в нього палали, губи відтягнулись донизу тремтливим луком. І один по одному вони подивилися на Бена.

— Ходімо, — сказав він.

Вони разом зайшли за ріг.

14

Паркінс Ґіллеспі стояв на передніх сходах цегляної будівлі міської управи і дивився крізь свій потужний бінокль «Цейс», коли під'їхала машина поліції міста і звідти виліз Ноллі Ґарденер, одночасно підсмикуючи на собі ремінь і виколупуючи зад штанів.

— Що робиться, Парку? — спитав він, піднімаючись сходами.

Паркінс без слів передав йому бінокля і мозолявим великим пальцем кивнув на Дім Марстена.

Ноллі подивився. Він побачив той старий «паккард» і припаркований перед ним якийсь новенький, бежевий «б'юїк». Наближення лінз було не зовсім достатньо, щоб роздивитися, що там у нього за номер. Ноллі опустив бінокль.

— А чи, бува, не дока Коді то машина, еге ж?

---

[1] Прощавайте (*фр.*).

— Так, гадаю, його.

Паркінс вставив собі між губи «Пелл-Мелл» і черкнув кухонним сірником об цегляну стіну позаду себе.

— Я ніколи не бачив там жодної машини, крім того «паккарда».

— Так, авжеж, — промовив Паркінс задумливо.

— Гадаєш, нам варто під'їхати туди й поглянути? — спитав Ноллі з помітною відсутністю звичайного для нього ентузіазму. Він служив представником закону вже п'ять років, але досі був у захваті від своєї посади.

— Ні, — сказав Паркінс. — Я так міркую, ми просто дамо їй спокій.

Він дістав із жилетки годинник і клацнув узорчастою срібною кришкою, наче той залізничник, котрий звіряється з експресом. Рівно 3:41. Він звірив свій годинник з дзиґарем на ратуші, а потім знову запхнув його на місце.

— Як там воно вийшло з Флойдом Тіббітсом і малям Мак-Дуґаллів?

— Хтозна.

— О, — сказав Ноллі, на мить збентежений.

Паркінс завжди був небалакучим, але це для нього був новий рівень. Ноллі знову подивився крізь бінокль: без перемін.

— Схоже, у місті сьогодні тихо, — знову подав він голос.

— Так, — сказав Паркінс.

Він перебіг своїми вицвілими блакитними очима вздовж Джойнтер-авеню і по парку. І авеню, й парк були безлюдними. Вони були безлюдними майже весь день. Дуже помітно бракувало матерів, що вигулюють немовлят, і байдичів довкола Воєнного меморіалу.

— Дивні речі відбуваються, — ризикнув додати Ноллі.

— Так, — відгукнувся Паркінс, роздивляючись.

Як на останньому подиху, Ноллі закинув той шматочок розмовної наживки, якої Паркінс ніколи не лінувався підхопити: погоди.

— Хмариться, — сказав він. — Надвечір буде дощ.

Паркінс оглянув небо. Прямо над головою висіли пінисті баранці, а на південному заході вибудовувалася барикада хмар.

— Так, — сказав він і жбурнув геть недопалок сигарети.

— Парку, ти нормально почуваєшся, з тобою все гаразд?

Паркінс поміркував над цим.

— Нє, — сказав він.

— Ого, то в чому ж, у біса, річ?

— По-моєму, — сказав Ґіллеспі, — мені до всирачки страшно.

— Що? — скинувся Ноллі. — Чого?

— Хтозна, — сказав Паркінс і забрав назад свій бінокль. Він почав знову роздивлятися Дім Марстена, тоді як Ноллі, онімілий, застиг поруч з ним.

15

Поза столом, на якому було залишено лист, підвал робив L-подібний поворот, і тепер вони опинилися в тому місці, що колись використовувалося як винний льох. Мабуть, Х'юберт Марстен таки дійсно був бутлеґером, подумав Бен. Там стояли покриті пилом і павутинням малі й середні барила. По одній стіні тяглися хрещаті винні полиці і з деяких ромбовидних гнізд там досі стирчали старі магнуми[1]. Деякі з них давно вибухнули, і там, де колись чекало на чиєсь вибагливе піднебіння іскристе бургундське, тепер збудував собі дім павук. Інші, безсумнівно, перетворились на оцет; такий різкий запах витав у повітрі, мішаючись із повільним трухлявінням.

— Ні, — промовив Бен рівним голосом, як людина, що повідомляє видимий факт. — Я не зможу.

— Ви мусите, — сказав Каллаген. — Я не кажу, що це буде вам легко чи на краще. Тільки те, що ви мусите.

— *Я не можу!* — крикнув Бен. І цього разу слова луною відгукнулися в підвалі.

---

[1] Magnum — винна («шампанська») пляшка місткістю 1,5 або 3 л.

У центрі на підвищеному помості, вихоплена ліхтариком Джиммі Коді, нерухомо лежала Сюзен Нортон. Від плечей до стіп вона була вкрита запоною з простого білого льону, і коли вони підійшли до неї, ніхто не був здатен щось мовити. Зачудування поглинуло слова.

У житті вона була втішно гарненькою дівчиною, яка десь проминула свій поворот до вродливості (мабуть, лише на пару дюймів) не через якісь недоліки в рисах обличчя, а — просто ймовірно — лише тому, що її життя було таким спокійним і прозаїчним. Але тепер вона досягла вроди. Похмурої краси.

Смерть не поклала на неї свого відбитку. Її обличчя рожевіло рум'янцем, а губи її, неторкнуті помадою, були глибокого і палкого червоного кольору. Лоб був блідим, але бездоганним, шкіра вершковою. Очі були заплющені, спокійно лежали темні, оксамитово-сажні вії. Одна рука була зігнута в неї при боці, а друга легко перекинута через стан. Утім, загальне враження було не янгольської привабності, а холодної, відстороненої вроди. Щось у її обличчі — не заявлене, а лиш натяком — змусило Джиммі подумати про тих юних сайгонських дівчат, деяким не було ще й тринадцяти, які в провулках поза барами ставали навколішки перед солдатами, і то не перший і не сотий раз. Проте в тих дівчат зіпсутість була не злом, а тільки пізнанням цього світу, яке надійшло надто рано. Переміни в обличчі Сюзен були зовсім іншими — але якими саме, він не зміг би сказати.

Тут наперед виступив Каллаген і натиснув пальцями на пружність її лівої груді.

— Сюди, — сказав він. — У серце.

— Ні, — повторив Бен. — Я не зможу.

— Будьте її коханим, — сказав Каллаген м'яко. — Ще краще, будьте її чоловіком. Ви не завдасте їй болю, Бене. Ви її звільните. Єдино, кому буде боляче, це вам.

Бен німо дивився на священника. Марк дістав із чорного саквояжа Джиммі кілок і подав його без слів. Бен узяв його в руку, яка, здавалося, простягнулася на багато миль.

«Якщо я не думатиму про це, коли це робитиму, тоді мабуть…»

Але неможливо було про це не думати. І раптом йому на пам'ять навернувся один рядок з «Дракули», той забавний уривок з художньої вигадки, який не здавався більше йому забавним анінайменшим чином. То були слова Ван Гелсинґа до Артура Голмвуда, коли Артур постав перед точно таким жахливим завданням:

«Ми мусимо перейти через гіркі води, перш ніж нап'ємося солодкої».

Чи може бути солодкість для бодай когось із них колинебудь знову?

— Заберіть його в мене! — простогнав він. — Не змушуйте мене цього робити…

Без відповіді.

Він відчув, як холодний, хворобливий піт заливає йому лоба і щоки, спливає по передпліччях. Здавалося, цей кілок, який ще чотири години тому був простим бейсбольним києм, наливається страшною вагою, немов на ньому зійшлися якісь невидимі, але титанічні силові лінії.

Він підняв кілок і притис його до лівої груді Сюзен, якраз над останнім застібнутим ґудзиком її блузи. Вістря продавило ямочку в її плоті, і Бен відчув, як у непереборному тику в нього почав смикатися край губ.

— Вона не мертва, — сказав він. Голос у нього був захриплим і грубим. Це була його остання лінія захисту.

— Ні, Бене, — промовив невблаганно Джиммі. — Вона Нечисть.

Він їм це вже довів: обернув манжетою тонометра її бездвижну руку і підкачав. Показало 00/00. Він приставив їй до грудей свій стетоскоп, і кожний послухав тишу всередині неї.

Щось вклали Бену в руку — через роки він так і не пригадає, котрий з них це туди вклав. Молоток. Молоток «Крафтсмен» з перфорованим гумовим держаком. Головка зблискувала в світінні ліхтарика.

— Зробіть це швидко, — сказав Каллаген. — І виходьте на денне світло. Решту зробимо ми.

«Ми мусимо перейти через гіркі води, перш ніж нап'ємося солодкої».

— Помилуй мене, Господи, — прошепотів Бен.

Він підняв молоток і вдарив. Молоток гахнув точно по верхівці кілка, і той драглистий трепет, що пробіг вгору по осиці, довіку являтиметься йому у снах. Очі її розчахнулись — великі й блакитні — немов від сили самого удару. Кров ринула вгору звідти, куди ввігнався кілок, яскравим, вражаючим потоком, ляпаючи Бену на руки, на сорочку, на щоки. Підвал умить заповнився її гарячим, мідним духом.

Дівчину затрусило на стільниці в корчах. Руки її підлетіли вгору й скажено билися в повітрі, неначе пташки. Ступні вибивали безладні, торохтливі дрібушки по деревині помосту. Рот її широко роззявився, явивши разючі, схожі на вовчі ікла, і вона, неначе пекельна сурма, зайшлася верескливими криками. З країв її рота ручаями лилася кров.

Молоток піднімався і падав: знову… знову… знову…

Мозок Бена повнився криками великих чорних ворон. Він вирував жахливими, незапам'ятовними образами. Руки у нього були багряними, кіл був багряним, багряним був молоток, що безжально злітав і падав. Ліхтарик у тремтячих руках Джиммі перетворився на стробоскоп, висвітлюючи оскаженіле, вискалене обличчя Сюзен стрибками і спалахами. Її зуби чикрижили плоть її власних губів, рвучи їх на шмаття. Кров бризками ляпала на свіже полотно покривала, яке Джиммі так акуратно був відвернув, залишаючи там схожі на китайські ієрогліфи узори.

А потім, раптом, спина її вигнулася як лук, а рот розтягнувся так, що, здавалося, зараз розірвуться щелепи. Із пробитої кілком рани вихлюпнувся потужний гейзер темнішої крові — майже чорної в цьому непевному, нервовому світлі: кров серця. Крик, що здійнявся зі звукової камери того роззявленого рота, надходив з усіх найглибших печер расової пам'яті і поза тим, сягаючи вологих потемків людської душі.

Раптом з її рота і носа хвилею скипіла кров… і щось іще. У цьому слабенькому світлі воно було лише здогадом, тінню чогось обманутого і зруйнованого, що скинулося й зірвалося. Воно злилося з темрявою і щезло.

Сюзен відпружилася, розслабився рот, закриваючись. Її скалічені губи розтулилися в останньому шепітному імпульсі віддиху. На мить стрепенулись її повіки, і Бен побачив чи уявив, ніби побачив, ту дівчину, яку помітив у парку, коли вона читала його книжку.

Справу було зроблено.

Він позадкував, впустивши молоток, виставивши руки перед собою, нажаханий диригент, чия симфонія розбушувалася поза всі межі.

Каллаген поклав йому на плече долоню:

— Бене…

Він побіг.

Він спіткнувся, кинувшись угору по сходах, упав і порачкував до світла нагорі. Дитячий жах і дорослий жах злилися. Якби він озирнувся, він побачив би лише на відстані руки позаду себе Х'юбі Марстена (або, можливо, Стрейкера), який усміхається всім своїм роздутим, позеленілим обличчям, і мотузка врізалася глибоко йому в шию — і та усмішка являє не зуби, а ікла. Він скрикнув раз, жалюгідно.

Непевно, він почув вигук Каллагена:

— Ні, нехай іде…

Він прорвався через кухню і крізь задні двері надвір. Східці заднього ґанку подалися під його ногами, і він сторч головою бухнув на землю. Він підвівся на коліна, поповз, підхопився на рівні і кинув погляд собі за спину.

Нічого.

Дім маячив байдуже, геть завіялося його останнє зло. Він знову став просто будинком.

Бен Міерз стояв серед великого мовчання задушеного бур'янами заднього подвір'я, закинувши назад голову, засапано вдихаючи велетенські обіймища чистого повітря.

16

Восени ніч отак надходить до Лігва:

Спершу сонце послаблює свій ріденький контроль над повітрям, роблячи його холодним, змушуючи його згадати, що наближається зима, і зима буде довгою. Утворюються ріденькі хмарки і довшають тіні. Вони не мають тієї широчині, яку мають літні тіні; нема на деревах листя і нема в небі огрядних хмар, щоби робити їх рясними. Це голодні, лихі тіні, які угризають землю, як зуби.

Коли сонце наближається до обрію, його добродушна жовтавість, інфікуючись, починає глибшати, аж поки воно не заблищить гнівним помаранчевим запаленням. Воно накидає на обрій пістряве сяйво — загачену хмарами плаценту, яка навперемінку то червона, то помаранчева, то пурпурова, то фіолетова. Інколи хмари розходяться величними, повільними плотами, пропускаючи промені невинного, жовтого сонячного світла, яке пекуче журиться за літом, що проминуло.

Ось уже й шоста година, час вечері (у Лігві обід їдять опівдні, а ті коробки з ланчем, що їх чоловіки хапають з кухонних столів перед тим, як вийти за двері, відомі як «судки»). Мейбел Вертс — нездоровий жир старості тістом висить на її кістках — сидить над вареною курячою грудкою і чашкою чаю «Ліптон», з телефоном у себе біля ліктя. У Єви чоловіки вечеряють тим, що хто має: телевечерями[1], яловичою солониною з бляшанок, консервованою в бляшанках квасолею, яка скорботно не схожа на ту, яку їхні матері пекли весь недільний ранок і пообіддя багато років тому, їдять спагеті швидкого приготування або розігріті, куплені у Фелматському «Макдоналдсі» по дорозі з роботи додому гамбургери. Єва сидить у передній кімнаті, роздратовано граючи з Ґровером Веріллом у «джин раммі», гримаючи на

[1] «TV dinner» — заморожена страва-напівфабрикат (комплект: м'ясо, овочі, десерт) у фользі чи іншій упаковці, яку швидко можна розігріти у духовці, не відриваючись від телепередачі.

інших, щоб витирали за собою жир і припинили вже в біса там брьохатися. Вони не можуть пригадати, щоб коли-небудь бачили її такою, як кішка, знервованою і агресивною. Але вони розуміють, чому Єва зараз така, навіть якщо цього не визнає вона сама.

Містер і місіс Петрі у себе в кухні їдять сендвічі, намагаючись розгадати дзвінок, який вони щойно були отримали, телефонний дзвінок від місцевого католицького священника отця Каллагена: «*Ваш син зі мною. З ним усе гаразд. Невдовзі я його доставлю додому. До побачення*». Вони обговорили, чи не варто зателефонувати місцевому правоохоронцю, Паркінсу Ґіллеспі, і вирішили поки ще зачекати. Вони відчували якогось роду переміни в своєму сині, який завжди був, як полюбляла це називати його мати, Непростим. Проте тіні Денні і Ралфі Ґліків манячили над ними, непромовленими.

Мілт Кроссен вечеряє молоком з хлібом у підсобці своєї крамниці. У нього збіса мізерний апетит, відтоді як ще у 68-му померла його дружина. Делберт Маркі, власник «У Делла», методично поглинає п'ять гамбургерів, які він власноруч підсмажив собі на грилі. Він їсть їх з гірчицею і купою сирої цибулі і ледь не цілий вечір скаржитиметься кожному, хто слухатиме, як його вбиває печія і гастрит. Доморядниця отця Каллагена, Рода Кьорлес, не їсть нічого. Вона тривожиться за отцем, який десь пхається по якихось дорогах. Герріет Дарем і її родина їдять свинячі реберця. Карл Сміт, удівець із 1957 року, має на вечерю одну варену картоплину і пляшку «Моксі»[1]. У Дерека Боддіна їдять шинку «Армор Стар» з брюссельською капустою[2].

— *Гиддоота*, — каже Річі Боддін, той детронізований знущальник, — ця брюссельська капуста.

---

[1] Moxie — один з перших газованих напоїв з солодко-гіркуватим смаком, створений 1876 р. на основі сиропу з кореня тирличу (Gentiana), який залишається дуже популярним у Новій Англії, і з 2005 р. є офіційно-символічною газованкою штату Мейн.

[2] «Armour Star» — бренд консервованого м'яса, яке випускала фірма «Armour & Company» (1867–1983).

— Щоб усю з'їв, а то я тобі сраку наверле підлатаю, — каже Дерек. Він її сам ненавидить.

У Реджі і Бонні Соєр на вечерю першорядний ростбіф, свіжозаморожена кукурудза, картопля-фрі, а на десерт шоколадний хлібний пудинг з кремом. Це все улюблені наїдки Реджі. Бонні, її синці тільки-но починають вицвітати, подає мовчки, з опущеними очима. Реджі їсть з розміреною, серйозною ретельністю, прикінчивши за вечерею три бляшанки «Баду». Бонні їсть навстоячки. Їй досі надто боляче сісти. Апетиту в неї майже немає, але вона все одно їсть, щоб Реджі не зауважив і не сказав чогось. Після того, як він її відлупцював того вечора, він змив в унітаз усі її пігулки і зґвалтував. І відтоді ґвалтував її щовечора.

На чверть до сьомої більшість страв було з'їдено, більшість пообідніх сигарет, сигар і люльок викурено, більшість столів прибрано. Посуд помито, витерто і поставлено на сушарки. Менших дітей виряджено у «Доктор Дентонс» й відіслано в іншу кімнату дивитися телевікторини, поки не надійде час сну.

Рой Мак-Дуґалл, який геть на лайно спалив повну пательню телячих стейків, лається і викидає їх — разом з пательнею й усім — до помийниці. Він одягає джинсову куртку і вирушає до «Делла», залишаючи ту кляту нікчемну свиню, свою дружину, сплячою в ліжку. Дитина померла, дружина лежні справляє, вечеря згоріла на пси. Час напитися. І, можливо — час зірватися з прикілка й котитися подалі з цього миршавого міста.

У маленькій квартирці другого поверху на Теґґарт-стріт, яка відбігає недалеченько від Джойнтер-авеню, закінчуючись глухим кутом поза будівлею міської управи, «лівий» дарунок богів отримує Джо Крейн. Він доїв мисочку «Пшеничної дерті»[1] і вже сідає подивитися телевізор, аж раптом

---

[1] «Shredded Wheat» — технологія виготовлення пластівців із цільних зернин пшениці, створена у 1890 році бізнесменом-вегетаріанцем і винахідником Генрі Перкі (1843–1906); бренд залишається одним з найпопулярніших харчових продуктів швидкого приготування.

відчуває, як обширний біль паралізує йому лівий бік грудей і ліву руку. Він думає: «Що це ще таке? Моторчик?». Як це буває, саме так воно й є. Джо підводиться і долає півшляху до телефону, коли біль зненацька здимається і валить його з ніг, як вола удар молота. Його маленький кольоровий телевізор белькоче собі далі й далі, і мине ще двадцять чотири години, перш ніж хтось знайде Джо. Його смерть, яка стається о 6:51 вечора, є єдиною природною смертю, що сталася в Єрусалимовому Лігві того 6 жовтня.

На 7:00 вечора пишнота кольорів на обрії скулилася до яскраво-помаранчевої смуги на заході, немов якісь горнила розпалювалися за виднокраєм цього світу. На сході вже зійшли зірки. Вони блищать статечно, як безжальні діаманти. Нема в них ні милосердя о цій порі року, ні втіхи для закоханих. Вони блищать у розкішній байдужості.

Меншим дітям надходить час лягати спати. Час вкладати батькам у ліжечка і колиски своїх малюків, усміхаючись на їхнє пхинькання, що ще рано, прохання залишити ввімкнутим світло. Батьки поблажливо відчиняють дверцята шаф, показуючи, що всередині нічого немає. А кругом них здіймається на темних крилах звірство ночі. Прийшов час вампіра.

17

Метт неглибоко дрімав, і коли увійшли Джиммі з Беном, майже миттєво скинувся, стискаючи пальці на хресті, який він тримав у правій руці.

Його очі стикнулися з очима Джиммі, пересунулися до Бенових… і загаялися.

— Що сталося?

Джиммі йому коротко розповів. Бен не сказав нічого.

— Її тіло?

— Ми з Каллагеном поклали труп обличчям униз у якийсь ящик, що був там, у підвалі, можливо, це саме той ящик, у якому Барлоу прибув до Лігва. Вкинули його у Роялову річку менше години тому. Ящик наповнили камінням.

Скористалися машиною Стрейкера. Якщо хтось помітив її біля мосту, вони думатимуть, що це був він.

— Ви добре впоралися. Де Каллаген? І хлопчик?

— Поїхали до Марка додому. Його батькам треба розповісти все. Барлоу погрожував конкретно їм.

— Вони повірять?

— Якщо ні, Марк скаже батькові, щоб зателефонував вам.

Метт кивнув. Вигляд у нього був дуже втомлений.

— І Бене, — сказав він. — Підійдіть сюди. Сядьте до мене на ліжко.

Бен покірно підійшов, з обличчям спантеличеним і приголомшеним. Він сів, акуратно склавши руки в себе на колінах. Очі в нього були — пропалені сигаретами дірки.

— Ви в розпачі, — промовив Метт.

Він узяв руку Бена в обидві свої. Бен дозволив йому, не протестуючи.

— Це не має значення. Час утішить ваш розпач. Вона упокоїлася.

— Він робить з нас дурнів, — глухо сказав Бен. — Він глузує з нас. З кожного особисто. Джиммі, дайте йому листа.

Джиммі подав Метту конверт. Той видобув з конверта важкий аркуш паперу і почав уважно читати, тримаючи його лише за кілька дюймів від свого носа. Його губи злегка ворушились. Він опустив листа і сказав:

— Так. Це він. Его у нього навіть більше, ніж я собі уявляв. Мене ледь не дрижаки взяли.

— Він залишив її як жарт, — глухо сказав Бен. — А *сам* завчасно звідти зник. Боротися з ним — це як боротися з вітром. Ми мусимо здаватись йому комашками. Дрібними комашками, які метушаться довкола для його розваги.

Джиммі розкрив було рота, щоби щось сказати, але Метт злегка похитав головою.

— Це далеко від правди, — сказав він. — Якби він міг забрати Сюзен із собою, він би її взяв. Він не віддав би просто заради жарту когось зі своєї Нечисті, коли її так мало! Відстороніться, Бене, на хвильку і розважте, що ви йому

вже зробили. Вбили його вірного слугу, Стрейкера. За власним його зізнанням, навіть змусили його самого взяти участь у цьому вбивстві через його невситимий апетит! Як це мусило налякати його — прокинутися зі свого позбавленого сновидінь сну і дізнатися, що якийсь юний хлопчина, неозброєний, умертвив таку страхітливу істоту.

Із зусиллям Метт сів на ліжку. Бен повернув голову і подивився на Метта з цікавістю, яка проявилася в ньому вперше з того моменту, коли всі вийшли з дому і знайшли його на заднім подвір'ї.

— Можливо, це не найбільша перемога, — задумливо вів далі Метт. — Ви вигнали його з його дому, з його обраного дому. Джиммі сказав, що отець Каллаген простерилізував підвал святою водою і запечатав усі двері гостією. Якщо він піде туди знову, він помре… *і він це знає.*

— Але ж він вислизнув, — сказав Бен. — То яке це має значення?

— Він вислизнув, — делікатно відгукнувся луною Метт. — А де він сьогодні спав? У багажнику якоїсь автівки? У льоху когось із його жертв? Чи, може, у підвалі тієї старої методистської церкви на Мочарах, яка згоріла в пожежі 51-го року? Де б це не було, ви гадаєте, це йому сподобалося, чи він почувався там у безпеці?

Бен нічого не відповів.

— Завтра ви почнете полювання, — сказав Метт, стискаючи руки Бена. — Не тільки на Барлоу, але на всю ту дрібну рибу — а тієї дрібної риби буде вельми багато після сьогоднішньої ночі. *Їхній* голод постійно невгамовний. Вони їстимуть, допоки не нажеруться до переситу. Вночі він пан, але в денний час ви цькуватимете й цькуватимете його, допоки він не злякається і вшиється звідси або доки не витягнете його, пробитого кілком і верескливого, на сонячне світло!

Під час цієї промови голова Бена підносилася вгору. Його обличчя набуло такої жвавості, що сусідила з жаскою. Зрештою скупа усмішка торкнулася його губ.

— Так, це добре, — прошепотів він. — Тільки сю ніч, а не завтра. Зараз же…

Рука Метта порснула вперед і з неочікуваною, жилавою силою вп'ялася в Бенове плече.

— Не сьогодні. Цю ніч ми проведемо разом — ви, я, Джиммі, отець Каллаген, Марк і Маркові батьки. *Він* тепер знає… він боїться. Тільки божевільний або святий наважився б наблизитися до Барлоу, коли він недріманний посеред його матері-ночі. А серед нас нема ні тих, ні інших.

Він заплющив очі і тихо продовжив:

— Я починаю пізнавати його, як мені здається. Я лежу тут, у цьому шпитальному ліжку, і вдаю з себе Майкрофта Голмса, намагаюся передбачити його, ставлячи себе на його місце. Він прожив багато століть і він надзвичайно розумний. Але також егоцентричний, як показує його лист. А чому ні? Його его зростало, як зростає перлина, шар за шаром, поки не стало величезним і отруйним. Він переповнений гордістю. Яка є марнославством насправді. І його прагнення помсти має бути всепоглинаючим — тою річчю, перед якою можна здригнутись, але, можливо, також річчю, яку треба використати.

Метт розплющив очі й поважно подивився на них обох. Він підняв перед собою хреста:

— Це його зупинить, але це може не зупинити когось, кого він може використати так, як він використав Флойда Тіббітса. Я думаю, він може спробувати усунути когось із нас цієї ночі… декого з нас, або всіх нас.

Він подивився на Джиммі:

— Я думаю, це було погане рішення — послати Марка з отцем Каллагеном додому до Маркових батьків. Їм можна було зателефонувати звідси і запросити, без пояснень. Тепер ми розділені… і я особливо хвилююся за хлопчика. Джиммі, тобі краще зателефонувати їм… зателефонувати їм зараз же.

— Гаразд, — підвівся той.

Метт подивився на Бена:

— А ви залишитесь з нами? Битиметеся разом з нами?

— Так, — відповів Бен хрипко. — Так.

Джиммі полишив кімнату, пройшов коридором до медсестринського посту і знайшов у довіднику номер Петрі. Поспішно його набравши, він з хворобливим жахом почув у навушнику замість гудків виклику тривожний звук несправної лінії.

— Він дістав їх, — промовив Джиммі.

Старша сестра скинула очі на звук його голосу і злякалася виразу на його обличчі.

18

Генрі Петрі був освіченою людиною. Бакалавра він отримав у Північно-Східному, а в Массачусетському технологічному здобув собі магістра, отримавши докторський ступінь з економіки. Він полишив ідеально добре місце викладача у джуніор-коледжі[1], щоб обійняти адміністративну посаду у страховій компанії «Пруденшел», зробивши це як з цікавості, так і з надією на грошовий зиск. Хотів подивитися, чи дієві деякі з його економічних ідей на практиці так само, як у теорії. Виявилося, що дієві. Він сподівався, що наступного літа спроможеться скласти тести на сертифікованого бухгалтера, а за два роки по тому — іспит на ліцензованого юриста. Його поточна мета полягала в тому, щоб увійти в 1980 роки на якійсь високій економічній посаді у федеральному уряді. Його син успадкував свою несьогосвітню жилку не від Генрі Петрі; логічність Маркового батька була суцільною, безшовною, його світ був механістичним майже до межі тотальної прецизії. Він був зареєстрованим демократом, який під час виборів 1972 року голосував за Ніксона не тому, що вірив у його чесність — він багато разів повторював своїй дружині, що вважає Річарда Ніксона невигадливим дрібним шахраєм з усіма хитрощами крамничного крадія у «Вулворті» — а тому що його конкурент був безклепким

[1] Junior college — коледж з дворічним терміном навчання, який готує спеціалістів середньої ланки, не надаючи ступеня бакалавра чи вищого.

літуном, який допровадив би їхню країну до економічної руїни[1]. На контркультуру кінця шістдесятих він дивився зі спокійною толерантністю, породженою впевненістю, що та безклопітно зазнає краху сама, оскільки не має під собою грошового підґрунтя, на якому могла б триматися. Його любов до дружини і сина не була благоліпною — ніхто й ніколи не напише вірша, присвяченого коханню чоловіка, який перед дружиною скручує парами свої шкарпетки — але міцною і непохитною. Він був прямолінійно добропорядним, упевненим у собі і природних законах фізики, математики, економіки та (дещо меншою мірою) соціології.

Він слухав історію, яку йому розповідали його син та тутешній сільський абат, сьорбаючи з чашки каву і заохочуючи їх чіткими запитаннями в тих місцях, де нитка оповіді ставала плутаною або неясною. Здавалося, його спокій більшає зворотньо пропорційно до гротескності цієї історії і зростаючої збудженості його дружини Джун. Коли вони закінчили, було вже майже за п'ять хвилин сьома. Генрі Петрі виніс свій вердикт чотирма спокійними, виваженими складами:

— Неможливо.

Марк зітхнув і, подивившись на Каллагена, промовив:

— Я вам казав.

Він йому *дійсно* казав, коли вони їхали старенькою машиною Каллагена від парафіяльного будинку сюди.

— Генрі, ти ж не думаєш, що нам…

— Зачекай.

Це, і його (майже ліниво) піднята долоня враз її вгамували. Вона сіла і обняла Марка одною рукою, трішки відтягуючи його від Каллагена. Хлопчик підкорився.

Генрі Петрі дивився на Каллагена люб'язно:

— Давайте поглянемо, чи не зможемо ми розібрати цю оману, чи що воно там є, як двоє розсудливих людей.

---

[1] У президентських виборах 1972 р. конкурентом Ніксона був професор-історик, сенатор-демократ Джордж МакҐоверн (1922–2012), який під час Другої світової війни служив пілотом важкого бомбардувальника B-24 Liberator, звільняючи Європу від нацистів.

— Це може виявитися неможливим, — з рівноцінною люб'язністю сказав Каллаген, — але ми, безумовно, спробуємо. Ми зараз тут, містере Петрі, найпершим чином тому, що Барлоу висловив погрозу вам і вашій дружині.

— Ви насправді сьогодні вдень пробили кілком тіло тієї дівчини?

— Не я. Це зробив містер Міерз.

— Її труп досі там?

— Вони кинули його в річку.

— Якщо це дійсно правда, — сказав Петрі, — ви втягнули мого сина у злочин. Ви це усвідомлюєте?

— Так. Це було необхідно. Містере Петрі, якщо ви просто зателефонуєте в лікарняну палату Метта Бьорка…

— О, я впевнений, що ваші свідки вас підтримають, — сказав Петрі, так само посміхаючись тією легенькою навісною усмішкою. — Це одна з чарівливих особливостей такого психозу. Можу я побачити той лист, який вам залишив Барлоу?

Каллаген подумки вилаявся.

— Він у доктора Коді.

Дещо запізнено священник додав:

— Нам справді варто поїхати у Камберлендський шпиталь. Якщо ви поговорите з…

Петрі вже хитав головою.

— Давайте поговоримо ще трохи з вами. Я впевнений, як уже був зазначив, що ваші свідки надійні. Доктор Коді — наш сімейний лікар, і нам усім він дуже подобається. Мені також дали зрозуміти, що містер Бьорк поза всякою критикою… як учитель, принаймні.

— Але попри це? — спитав Каллаген.

— Отче Каллагене, дозвольте мені такий приклад. Якби дюжина надійних свідків розповіли вам, що опівдні через міський парк, співаючи «Ніжну Едолайн»[1] і вимахуючи

[1] «Sweet Adeline» (1903) — сентиментальна балада, яка стала хітом свого часу і досі виконується в безлічі інтерпретацій різними співаками.

прапором Конфедерації, прочвалала велетенська божа корівка, ви б у таке повірили?

— Якби я був упевнений, що ці свідки надійні, і впевнений, що вони не жартують, тоді я зрештою повірив би, так.

З тією ж легкою усмішечкою Петрі сказав:

— Ось де ми відрізняємося.

— У вас упереджене мислення.

— Ні — просто помірковане.

— Це означає те саме. Скажіть мені, у тій компанії, де ви працюєте, схвалюють керівників, які приймають рішення на основі внутрішньої упевненості, а не зовнішніх фактів? Це не логіка, Петрі. Це фарисейство.

Петрі припинив усміхатися і підвівся:

— Ваша історія тривожна, мушу віддати вам належне. Ви втягнули мого сина у щось навіжене, можливо, небезпечне. Вам усім пощастить, якщо ви не постанете за це перед судом. Зараз я подзвоню вашим людям і поговорю з ними. Потім, я думаю, нам краще буде всім разом поїхати в лікарню до містера Бьорка і обсудити цю тему детальніше у його палаті.

— Як гарно з вашого боку, що ви відступили від своїх принципів, — сказав Каллаген сухо.

Петрі пішов у вітальню і зняв телефонну слухавку. Вона не відгукнулася рівним гудком; лінія була порожньою, мовчазною. Злегка нахмурившись, він поклацав важелями. Безрезультатно. Він поклав слухавку на місце і повернувся в кухню.

— Здається, телефон вийшов з ладу, — сказав він.

Він помітив той погляд переляканого розуміння, яким обмінялися Каллаген з його сином, і його це роздратувало.

— Я можу вас запевнити, — сказав він дещо різкіше, ніж збирався, — телефонний зв'язок у Єрусалимовому Лігві, щоб йому перерватися, не потребує жодних вампірів.

Тут вимкнулося світло.

19

Джиммі прибіг назад до палати Метта.

— Лінія не працює в будинку Петрі. Я думаю, він там. Чорт забирай, які ж ми *довбні…*

Бен підхопився з ліжка. Обличчя Метта немов зіщулилися й зім'ялося.

— Ви бачите, як він діє? — пробурмотів він. — Як гладенько? Якби у нас була ще хоч одна година денного світла, ми могли б… але в нас її немає. Ось і все.

— Нам треба їхати туди, — сказав Джиммі.

— Ні! Вам ніяк не можна! Заради збереження ваших життів і мого робити цього вам ніяк не можна!

— Але вони…

— *Вони віддані на волю долі!* Що відбувається — чи вже відбулося — буде завершено на той час, коли ви туди дістанетесь!

Джиммі з Беном застигли біля дверей у нерішучості.

Метт спромігся зібратися з силами і тихо, але з притиском до них заговорив:

— У нього потужне его, і гординя в нього потужна. Це можуть бути ті вади, які нам вдасться обернути на нашу користь. Але він також має потужний розум, який ми мусимо поважати і брати його до уваги. Ви показали мені його листа — він там згадує про шахи. Я не маю сумнівів, що він видатний гравець. Хіба ви не усвідомлюєте, що він міг би вчинити свою справу в тому будинку, не обрізаючи телефонної лінії? Він зробив це тому, бо хоче, щоби ви знали: одній з білих фігур завдано шах! Він розуміється на розкладі сил і знає, що перемогти легше, коли сили роз'єднані й розгублені. Оскільки ви про це забули, ви автоматично подарували йому перший хід — первісну групу було розділено на дві. Якщо ви зараз хортами метнетеся до Петрі додому, група розділиться натроє. Я тут один, прикутий до ліжка; легка здобич, попри всі хрести, книжки й закляття. Щоб мене вбити, йому достатньо буде послати когось зі

своїх майже-Нечистей сюди з ножем або пістолетом. І таким чином залишитеся тільки ви з Беном, що кинулися на одчай душі крізь ніч до своєї приреченості. Тоді Салимове Лігво стане його. Хіба ви цього не бачите?

Бен заговорив першим.

— Так, — сказав він.

Метт відкинувся назад:

— Я говорю це не зі страху за своє життя, Бене. Ви мусите мені повірити. Навіть не зі страху за ваші життя. Я боюся за це місто. Не важить, що ще станеться, хтось мусить залишитися, щоб зупинити його завтра.

— Так. І він мене не дістане, поки я не помщуся за Сюзен.

Тиша запала між ними.

Її перервав Джиммі Коді:

— І все ж таки вони можуть викараскатися, — задумливо промовив він. — Я гадаю, він недооцінює Каллагена, і я збіса добре знаю, що він недооцінює хлопчика. Ця дитина — ще той зух.

— Будемо сподіватися, — промовив Метт і заплющив очі.

Вони налаштувалися чекати.

20

Отець Каллаген стояв в одному кінці просторої кухні Петрі, тримаючи високо над головою хрест своєї матері, і той розливав по кімнаті примарне сяйво. Барлоу стояв на протилежному кінці, біля раковини, одною рукою стискаючи заламані за спину руки хлопчика, а другою обхопивши його шию. Між ними на підлозі серед скляних друзок розтрощеної входженням Барлоу шибки розпласталися Генрі і Джун Петрі.

Каллаген був приголомшений. Все це сталося з такою стрімкістю, що воно йому в голові не вкладалося. Ось щойно він у бадьорому, прагматичному освітленні кухонних ламп раціонально (хоча й дратуючись) обговорював справу з Петрі. А наступної миті його вже вкинуло у те боже-

вілля, яке щойно з такою спокійною і розважливою твердістю заперечував Марків батько.

Його розум намагався відтворити, що відбулося.

Петрі повернувся і сказав їм, що вийшов з ладу телефон. За мить у них зникло світло. Скрикнула Джун Петрі. Перекинувся чийсь стілець. Кілька секунд вони потикалися у незвичній темряві, окликаючи одне одного. Потім досередини ввалилося вікно над мийкою, розбризкавши скло по робочому столу і лінолеуму підлоги. Все це відбулося протягом якихось тридцяти секунд.

Потім у кухні ворухнулася якась тінь, і Каллаген розбив той чар, який його був скував. Він вхопився за хрест, що висів у нього на шиї, і щойно лиш його рука торкнулася хреста, як кухня освітилася його неземним сяйвом.

Він побачив Марка, який намагався тягнути свою матір до арки, що вела у вітальню. Генрі Петрі стояв поруч з ними, відвернувши голову, зі зненацька відвислою щелепою на своєму спокійному обличчі, здивований таким абсолютно нелогічним вторгненням. А позаду нього, немов на якійсь картині Фразетти[1], над ними бовваніло чиєсь біле обличчя в широкій усмішці, являючи довгі, гострі ікла — і червоні, палаючі очі, неначе пічні дверцята до пекла. Руки Барлоу зметнулись (Каллагену вистачило часу побачити, які довгі й чуттєві ті мертвенно-бліді пальці, як у концертного піаніста), а потім він ухопив одною рукою голову Генрі Петрі, а другою голову Джун і зіштовхнув їх разом з якимсь дробильним, нудотним хрускотом. Обоє повалилися каменями, і так першу погрозу Барлоу було здійснено.

Марк видав високий, пронизливий крик і без думки про себе кинувся на Барлоу.

— Ось я тебе й запопав! — добродушно пророкотав Барлоу своїм багатим, потужним голосом.

Марк атакував не вагаючись і був миттю вхоплений.

---

[1] Frank Frazetta (1928–2010) — американський художник, графік і живописець, ілюстратор книжок і коміксів, «хрещений батько фентезі-арту».

Каллаген, високо тримаючи хреста, посунув уперед.

Тріумфальна усмішка Барлоу моментально перетворилася на гримасу зі страждальницьки розверстим ротом. Він відсахнувся назад, до мийки, тягнучи хлопчика перед собою. Їхні підошви хрумкали по битому склу.

— Во ім'я Бога… — почав Каллаген.

На згадку про Всевишнього Барлоу голосно скрикнув, немов уперіщений батогом, його розкриті губи вивернулися донизу в опущеній гримасі, всередині рота мерехтіли голки ікл. Шнури м'язів на його шиї випнулися різким, карбованим рельєфом.

— Не наближайтеся! — сказав він. — Не наближайтеся, шамане. Бо інакше незчуєтесь, як я розірву цьому хлопчаку яремну вену разом із сонною артерією!

Поки він це проказував, верхня губа в нього задиралася вгору над тими довгими, схожими на голки зубами, а коли він закінчив, його голова з гадючою прудкістю зробила хижацький ривок униз, оминувши Маркову плоть лише на якусь чверть дюйма.

Каллаген зупинився.

— Назад, — скомандував Барлоу, знову тепер усміхаючись. — Ви на своєму боці дошки, я на своєму, еге?

Каллаген повільно відступив, тримаючи перед собою хреста на рівні очей так, щоб дивитися поверх його перехрестя. Здавалося, хрест виграє прип'ятим вогнем, потужність якого линула вгору по руці Каллагена, аж там йому починали гудіти й тремтіти м'язи.

Вони стояли один проти одного.

— Нарешті разом! — сказав Барлоу, усміхаючись.

Обличчя в нього було гострим, інтелігентним і гарним на якийсь різкий, загрозливий манер — і водночас у цьому перемінному світлі воно задавалося майже жіночним. Де Каллаген бачив подібне до цього обличчя раніше? І йому дійшло — у цю мить найвищого знаного ним у житті жаху. Це було обличчя містера Фліпа, його власного, особистого лякайла, істоти, яка вдень ховалася в шафі і з'являлася,

коли мати причиняла двері спальні. Йому не дозволяли нічника: мати і батько погоджувалися, що найкращий спосіб перемогти ці дитячі страхи — це дивитися їм в обличчя, не плазувати перед ними, — і кожного вечора, коли клацали, зачиняючись, двері і кроки матері віддалялися коридором, на шпарину відсовувалися дверцята шафи і він відчував (чи насправді бачив?) тонке біле обличчя і палаючі очі містера Фліпа. І ось він знову тут, просто з шафи, пильно вдивляється понад Марковим плечем, зі своїм клоунсько-білим обличчям, і горючими очима, і сласними губами.

— Що тепер? — запитав Каллаген, і його голос був зовсім не його.

Він дивився на пальці Барлоу, ті довгі, чуттєві пальці, що лежали на горлі хлопчика. На них були маленькі сині плямки.

— Залежно від дечого. Що ви дасте за цього жалюгідного паскудника?

Раптом він за спиною хлопчика підсмикнув угору його зап'ястки, вочевидь сподіваючись підкреслити своє запитання Марковим плачем, але Марк йому не догодив. Окрім раптового посвисту повітря між зціплених зубів, він залишився мовчазним.

— Ти заверещиш, — прошепотів Барлоу, і його губи скривилися в гримасу звірячої ненависті. — Ти верещатимеш, аж поки в тебе горло не репне!

— Припиніть це! — скрикнув Каллаген.

— А чи варто?

Ненависть стерлася з обличчя Барлоу. На її місці засяяла якась загадково-обворожлива усмішка.

— Чи варто мені відтермінувати хлопчика, приберегти його на іншу ніч?

— Так.

Ласкаво, майже муркотливо, Барлоу промовив:

— Тоді ви відкинете свого хреста і постанете переді мною на рівних умовах — чорне проти білого? Ваша віра проти моєї?

— Так, — сказав Каллаген, але на дрібку вже не так твердо.

— Тоді зробіть це.

Ті його повні губи зшилилися в передсмаку. Високий лоб блищав у химерно-чарівному світлі, яке заповнювало кімнату.

— Повірити вам, що ви його відпустите? Мудрішим з мого боку було б покласти собі за пазуху гримучу змію, довірившись їй, що вона мене не вжалить.

— Але я вам довіряю… дивіться.

Він відпустив Марка і відступив назад, тримаючи перед собою обидві руки, порожні.

Марк стояв на місці, не вірячи якусь мить, а потім, не кинувши й погляду назад на Барлоу, бігом кинувся до своїх батьків.

— Тікай, Марку! — закричав Каллаген. — Тікай!

Марк глянув на нього очима величезними й темними:

— Я думаю, вони мертві…

—*ТІКАЙ!*

Марк спроквола зіп'явся на рівні ноги. Він розвернувся і подивився на Барлоу.

— Скоро, менший братику, — промовив Барлоу майже благодушно. — Вже дуже скоро ми з тобою…

Марк плюнув йому в обличчя. У Барлоу заперло духа. Чоло його потемнішало від такої глибини люті, що попередні його гримаси здалися тим, чим вони, напевне, й були: просто акторством. На якусь мить Каллаген побачив у його очах божевілля, чорніше за саму душу вбивства.

—*Ти плюнув на мене,* — прошепотів Барлоу. Він дрижав усім тілом, ледь не тіпаючись із люті. Він зробив тремтливий крок уперед, немов якийсь жахливий сліпець.

— *Назад!* — гаркнув Каллаген, тицьнувши поперед себе хреста.

Барлоу скрикнув і скинув до обличчя долоні. Хрест спалахнув з неймовірною, разючою яскравістю, і це був той момент, коли Каллаген міг би прогнати вампіра, якби наважився піти в наступ.

— Я тебе вб'ю, — сказав Марк.

Він крутнувся, як темний водяний смерч, і зник.

Барлоу немов ще вище підріс. Його зачесане на європейський манер від лоба назад волосся немов плинуло довкіл черепа. Він був одягнений у темний костюм з бездоганно пов'язаною винного кольору краваткою, і Каллагену він здавався невід'ємною частиною тієї темряви, що його оточувала. Його очі блищали в своїх очницях, мов підступні, гнітючі жарини.

— Тоді виконайте свою частину угоди, шамане.

— Я *священник!* — відрізав йому Каллаген.

Барлоу злегка, глузливо вклонився:

— *Священник*, — повторив він, і це слово в його роті прозвучало здохлим окунем.

Каллаген стояв у нерішучості. Навіщо кидати хрест? Прогнати вампіра, змиритися з нічийним результатом цієї ночі, а завтра…

Але глибша частина його мозку застерігала. Знехтування викликом вампіра загрожує наслідками значно похмурішими, ніж будь-які з тих, що він собі уявляв. Якщо він наважиться не кинути хреста, це буде те саме, що визнати… визнати… що? Якби ж то все не відбувалося так швидко, якби тільки він мав час подумати, обміркувати це…

Сяйво хреста марнішало.

Каллаген дивився на це розширеними очима. Страх застрибнув йому в черево, неначе якась мотанка з розжарених дротів. Голова його смикнулась угору і він вирячився на Барлоу. Той ішов до нього через кухню, й усмішка його була широкою, майже пріапічною.

— Стійте! — гукнув хрипко Каллаген, відступаючи на крок. — Я наказую во ім'я Бога.

Барлоу на це розсміявся.

Сяйво в руці Каллагена вже стало лише ріденьким, мерехтливим світінням хрестоподібної форми. Обличчям вампіра знову поповзли тіні, маскуючи його риси під різкими вилицями дивними варварськими лініями і трикутниками.

Каллаген ступив ще один крок назад, і його сідниці вдарилися об кухонний стіл, який стояв під стіною.

— Нема більше куди відступати, — промурмотів Барлоу сумно.

Його темні очі скіпали інфернальною веселістю.

— Сумно бачити занепад людської віри. Ну, що тут вдієш…

Хрест задрижав у руці Каллагена, і раптом рештки його світла зникли. Він став лише гіпсовим зліпком, який його мати, можливо ще й за здирницьку ціну, купила в якійсь сувенірній крамничці в Дубліні. Та сила, якою він напомповував його руку, сила достатня, щоби розбивати стіни і крушити камінь, пропала. М'язи пам'ятали те бриніння, але саму її відтворити не могли.

Барлоу простягнув з темряви руку і вихопив хрест із його пальців. Каллаген жалюгідно скрикнув: криком, який лунав у душі — але ніколи в горлі — того давнього хлопчика, якого кожного вечора залишали самого з містером Фліпом, що назирав за ним із шафи між стулок сну. А наступні звуки будуть переслідувати його всю решту його життя: два сухих «клац», коли Барлоу відламав рамена хреста, і безглуздий перестук, коли він кинув його на підлогу.

— Хай будеш ти Богом *проклятий*! — крикнув він.

— Надто пізно для такої мелодрами, — промовив з темряви Барлоу.

Голос його був майже скорботним.

— У ній немає потреби. Ви забули доктрину вашої власної церкви, хіба ж не так? Хрест… хліб і вино… сповідальня… лише символи. Без віри хрест лише дерево, хліб — спечене борошно, вино — скислий виноград. Якби ви відкинули хреста, ви могли б виграти в мене іншої ночі. Почасти я сподівався, що так може обернутись. Багато часу минуло відтоді, як я зустрічав насправді чогось вартого опонента. Той хлопчик вартий десяти вас, псевдосвященнику.

Зненацька, просто з темряви, дивовижної сили руки вхопили Каллагена за плечі.

— А тепер ви радо приймете забуття моєї смерті, я гадаю. Не існує пам'яті для Нечисті; тільки голод і потреба служити Пану. Я міг би використати вас. Я міг би заслати вас серед ваших друзів. Утім, чи є в цьому потреба? Без вас, як їхнього проводаря, я думаю, вони пусте. І хлопчик їм розкаже. Дехто діє проти них якраз у цей час. Є, либонь, більш підхоже покарання для вас, псевдосвященнику.

Він згадав слова Метта: «*Деякі речі гірші за смерть*».

Він спробував вирватись, але ці руки тримали його міцно, як у лещатах. Потім одна рука відпустила його. Далі — шелест тканини по голій шкірі і звук дряпання.

Руки пересунулись йому на карк.

— Нумо, псевдосвященнику. Пізнайте справжню релігію. Прийміть *мого* причастя.

Розуміння затопило Каллагена жахливою повінню.

— Ні! Не треба… не треба…

Але ці руки були невблаганними. Підтягували його голову вперед, вперед, вперед.

— Нумо, священнику, — шепнув Барлоу.

І губи Каллагена притислись до смородливої плоті холодного горла вампіра, де пульсувала роздряпана вена. Він затримав віддих, здавалося, на цілі епохи, дико крутячи головою і, марнуючи кров, розмазував її собі по щоках, по лобі й підборіддю, неначе бойову розмальовку.

Утім, зрештою він попив.

21

Енн Нортон вийшла зі своєї машини, не поклопотавшись забрати з собою ключі, і вирушила через шпитальну парковку до яскравих вогнів вестибюля. Над головою хмари позамазували зірки, і скоро мав початися дощ. Вона не поглянула вгору, щоб побачити хмари. Вона йшла незворушно, дивлячись прямо перед собою.

Вона була дуже інакшою на вигляд жінкою проти тієї пані, з якою був познайомився Бен того, першого вечора,

коли Сюзен запросила його повечеряти з її родиною. Та пані була середнього зросту, одягнена в зелену шерстяну сукню, яка не кричала про гроші, але говорила про матеріальний достаток. Та пані не була красунею, але була добре доглянутою, приємною зовні; зі свіжим перманентом на сивіючій голові.

Ця жінка йшла у м'яких домашніх капцях. Голонога, без компресійних панчіх, які б їх маскували, помітно було здуття варикозних вен (хоча не так помітно, як раніше; певну частку тиску її вени вже втратили). Одягнена в замизканий жовтий халат поверх негліже; її волосся безладними пасмами віялося на вітрі, що почав здійматися. Обличчя в неї було блідим, важкі коричневі кола залягли під її очима.

Вона казала Сюзен, попереджала її про того чоловіка, про Міерза і його друзів, застерігала її проти чоловіка, який зрештою її вбив. Метт Бьорк напоумив його на це. Вони співучасники в цій змові. О, так. Вона знає. *Він* їй розказав.

Вона пролежала хвора цілий день, хвора і сонлива, майже нездатна вибратися з ліжка. А коли після полудня нарешті запала у важку дрімоту, поки її чоловік відлучався заповнювати якесь дурнувате повідомлення про зниклих осіб, *він* прийшов до неї уві сні. Обличчя мав красиве, і владне, і зарозуміле, і вабне. Яструбиний ніс, волосся зачесане від лоба назад, і ті його ваговиті, притягальні губи, що маскували дивно хвилюючі білі зуби, які показувалися, коли *він* усміхався. А його очі… червоні й гіпнотичні. Коли *він* дивився на неї тими очима, неможливо було відвести погляд… та й не хотілося.

Він розповів їй усе, і що вона мусить зробити — і як вона, коли те буде зроблено, зможе поєднатися зі своєю дочкою, і з багатьма іншими… і з *ним*. Поминувши Сюзен, це *його* їй хотілося задовольнити, щоби він подарував їй те, чого вона так прагнула і потребувала: доторку, проникнення.

У кишені в неї лежав .38-й її чоловіка.

Вона увійшла до вестибюля і подивилася в бік реєстратури. Якби хтось намагався її зупинити, вона би про них

подбала. Не стріляниною, ні. Жодного пострілу, поки вона не опиниться в палаті Бьорка. *Він* їй так сказав. Якщо її викриють і зупинять до того, як вона виконає це завдання, *він* не прийде до неї цієї ночі, щоб обдарувати її палкими цілунками.

За столом, розгадуючи кросворд у м'якому світлі лампи понад своїм робочим пультом, сиділа дівчина в білій шапочці й уніформі. Коридором ішов якийсь санітар, віддаляючись від них.

Почувши кроки Енн, чергова медсестра підняла голову з професійною усмішкою, але та вицвіла, щойно вона побачила жінку в нічному одязі і з запалими очима, яка наближалась до неї. Очі в жінки були порожніми, але дивно блищали, немов вона була заводною іграшкою, яку хтось пустив у рух. Якась заблукала пацієнтка, мабуть.

— Мем, якщо ви…

Енн, немов якийсь ветхий стрілець із потойбічного світу, видобула з кишені своєї халамиди .38-й. Вона націлила його дуло в голову черговій медсестрі і сказала:

— Поверніться спиною.

Губи медсестри беззвучно ворушились. Вона судомною хвилею втягнула в себе повітря.

— Не кричіть. Я вас уб'ю, якщо ви закричите.

Повітря з хрипом видихнулося. Медсестра дуже зблідла.

— Тепер поверніться спиною.

Медсестра повільно підвелася і повернулась. Енн Нортон розвернула пістолет навспак і приготувалася з усією, яку лишень мала, силою гахнути його руків'ям медсестру по голові.

І саме в цю мить долівка випорснула з-під її ніг.

22

Пістолет відлетів геть.

Жінка в заношеному жовтому халаті не кричала, але почала видавати високе горлове ниття, майже похоронне тужіння. Вона метнулася по пістолет, як краб, і чоловік,

який, ошелешено й злякано дивлячись, стояв позаду неї, також кинувся туди. Побачивши, що вона вхопить його першою, він ударом ноги послав його далі по килиму вестибюля.

— Гей! — заволав він. — Гей, поможіть!

Енн Нортон озирнулася і засичала на нього — її обличчя зжужмилося в якусь цидулку обдуреної ненависті — а потім знову метнулася по пістолет. Сюди бігом повертався той санітар. Якусь мить він дивився на цю картину з чистим подивом, а потім підхопив пістолет, який лежав у нього майже біля ніг.

— Господи Ісусе, — промовив він. — Ця штука заряджена…

Енн напала на нього. Її скорчені пазурами пальці неначе зубчастими коліщатами продерлися по його обличчю, залишивши червоні смуги на лобі і правій щоці здивованого санітара. Він тримав пістолет так, що їй його було не дістати. Все ще тужливо виючи, Енн дряпалася по зброю. Ошелешений чоловік підступив до неї ззаду і вхопив. Пізніше він казатиме, що то було, як ухопити торбу зі зміями. Тіло під тим халатом було гарячим і гидотним, кожен м'яз там сіпався й викручувався.

Оскільки вона не припиняла вириватися, санітар зацідив їй кулаком у щелепу. Її очі підкотилися вгору, залишивши білки, і Енн повалилась.

Санітар і ошелешений чоловік дивилися один на одного.

Медсестра за столом реєстрації кричала. Її притиснуті до рота долоні надавали цьому крику унікального ефекту корабельного ревуна.

— Що це за шпиталь такий ви, люди, тут тримаєте, до речі? — запитав ошелешений чоловік.

— Господи, якби я знав, — відповів санітар. — Що в біса трапилося?

— Я якраз заходив, щоб провідати мою сестру. Вона народила дитину. Аж тут до мене підходить цей хлопчик і каже, що сюди щойно ввійшла жінка з пістолетом. І…

— Що за хлопчик?

Ошелешений чоловік, який приїхав провідати свою сестру, роззирнувся. Вестибюль заповнювався людьми, але всі вони були старші того віку, від якого дозволено купувати алкоголь.

— Зараз я його не бачу. Але він був тут. Пістолет заряджений?

— Ще б пак, — сказав санітар.

— Що це за шпиталь такий ви, люди, тут тримаєте, до речі? — знову запитав ошелешений чоловік.

23

Вони побачили, як дві медсестри пробігли повз двері до ліфтів, і почули збоку сходової кліті неясний крик. Бен поглянув на Джиммі, і Джиммі стиха знизав плечима. Метт дрімав з роззявленим ротом.

Бен вимкнув світло і причинив двері, Джиммі присів навпочіпки біля Меттового ліжка, а коли вони почули, як за дверима зупинилися кроки, Бен стояв уже напоготові. Коли двері прочинилися і досередини просунулась чиясь голова, він затиснув її напівнельсоном[1] і впер їй в обличчя хрест, який тримав у другій руці.

— *Пустіть* мене!

Вільна рука приходька марно била Бена в груди. За мить ввімкнулося верхнє світло. Метт сів на ліжку, лупаючи очима на Марка Петрі, який виривався з рук Бена.

Джиммі підхопився зі свого присіду й бігом кинувся через кімнату. Він був уже майже готовий ухопити хлопчика в обійми, але завагався:

— Задери вгору підборіддя.

Марк задер, показуючи усім трьом свою чисту шию.

Джиммі розслабився:

---

[1] Напівнельсон — один з потенційно травматичних прийомів у боротьбі, коли нападник з-за спини противника просуває руки йому під пахву і натискає на шию й потилицю.

— Хлопче, я ніколи в житті не був такий радий когось побачити. А де отець?

— Не знаю, — понуро сказав Марк. Барлоу мене схопив… убив моїх батьків. Вони мертві. Мої мати і батько мертві. Він зіштовхнув їх головами. Він убив моїх батьків. Потім він схопив мене і сказав отцю Каллагену, що відпустить мене, якщо отець Каллаген пообіцяє йому викинути свій хрест. Він пообіцяв. Я побіг. Але перед тим як втекти, я на нього плюнув. Я плюю на нього, і я його вб'ю.

Він хитнувся у дверях. На обличчі і щоках у нього були відмітини від ожини. Він біг крізь ліс по тій стежині, де вже так давно горе спіткало Денні Ґліка і його брата. Штани до колін у нього були мокрі, бо він перебігав Теґґартів ручай. Він зупинив якусь попутку, але не запам'ятав, хто його підвозив. Там грало радіо, це він пам'ятав.

Бену заціпило. Він не знав, що сказати.

— Бідний ти хлопчик, — тихо промовив Метт. — Бідний, хоробрий хлопчик.

Маркове обличчя почало розпливатися. Очі його заплющилися, а губи скривилися і затремтіли:

— Моя мах-мах-мама…

Він сліпо похитнувся, і Бен ухопив його в обійми, пригорнув і почав колисати, тим часом як прийшли сльози і люто ринули на його футболку.

24

Отець Доналд Каллаген уявлення не мав, скільки вже часу він іде в темряві. Він плентався назад по Джойнтер-авеню, ані гадки не маючи про свою машину, яку він залишив стояти на заїзді Петрі. Він то кривуляв посередині дороги, а то тягся по хіднику. Раз на нього вилетіла якась машина — з фарами велетенськими сяйливими колами; ревонула гудком і в останню мить вильнула, завищавши шинами по асфальту. Раз він упав у рівчак. Коли він уже наближався до жовтої мигавки, почався дощ.

На вулицях не було нікого, хто б зауважив його похід; Салимове Лігво задраїлося на ніч іще щільніше, ніж зазвичай. Їдальня була порожньою, а в Спенсера в крижаному сяйві флуоресцентних світильників під стелею сиділа біля свого касового апарата міс Куґан і читала якийсь сповідальний журнал зі стенду. Знадвору, під освітленою вивіскою, що зображувала блакитного собаку в напівпольоті, йшов червоний неоновий напис:

АВТОБУС

Їм страшно, міркував він. На те в них є всі причини. Якимсь внутрішнім органом вони всотують небезпеку, і цього вечора в Лігві замкнені й ті двері, які не замикалися роками… якщо взагалі коли-небудь.

Він був надворі один. І тільки він один не мав чого боятися. Це було кумедним. Він голосно розсміявся, і цей звук був схожим на якісь дикі, божевільні схлипи. Жоден вампір його не торкнеться. Інших, можливо, але не його. Пан його позначив, і він ходитиме вільно, допоки Пан не зажадає свого.

Церква Святого Андрія височіла над ним.

Він вагався, потім рушив уторованою стежкою. Він помолиться. Молитиметься цілу ніч, якщо потрібно. Не новому Богу, Богу гетто, суспільної свідомості й безплатних обідів, а тому старому Богу, який проголосив через Мойсея не лишати чарівниці живою[1] і поклав своєму синові повстати з мертвих. Просто другий шанс, Боже. Все моє життя заради покаяння. Тільки… другий шанс.

Він спотикливо подерся вгору сходами — сутана брудна, забрьохана, губи замурзані кров'ю Барлоу.

Нагорі він застиг на хвильку, а потім потягнувся до ручки середніх дверей.

Щойно він її торкнувся, зблиснув спалах якогось синього світла і його відкинуло назад. Біль прохромив йому

[1] «Не лишай відьми (чарівниці) живою» — Біблія. Вихід 22:17.

спину, потім голову, потім груди, черево і гомілки, коли він покотився по гранітних сходах на тротуар.

Він лежав, тремтячи, під дощем, а долоню йому пекло, як вогнем.

Він підніс її до очей. Вона була обпалена.

— Нечистий, — забурмотів він. — Нечистий, нечистий, о Боже, такий нечистий.

Його почало колотити. Він обхопив себе руками за плечі й трусився під дощем і церквою, яка височіла позаду нього, її двері для нього були закриті.

25

Марк сидів на ліжку Метта точно на тому місці, яке посів Бен, коли вони з Джиммі прийшли сюди. Свої сльози Марк осушив рукавом футболки, і хоча очі залишались підпухлими й червоними, схоже було, що він себе опанував.

— Ти ж розумієш, чи не так, — спитав у нього Метт, — що Салимове Лігво в жахливій ситуації?

Марк кивнув.

— Вже зараз *його* Нечисті розповзаються по місту, — похмуро продовжив Метт. — Залучають до себе інших. Всіх вони не дістануть — ще не цієї ночі — але завтра на вас чекає страшна робота.

— Метте, я хочу, щоб ви трохи поспали, — сказав Джиммі. — Ми будемо тут, не хвилюйтеся. У вас негарний вигляд. Це було таким жахливим напруженням для вас…

— Моє місто трупішає майже в мене на очах, а ти хочеш, щоб я спав? — спалахнули з виснаженого обличчя Метта його невтомні, на позір, очі.

Джиммі вперто наполягав:

— Якщо ви хочете дійти до фінішу, вам варто дещо поберегти сили. Я вам кажу це як ваш лікар, чорт забирай.

— Гаразд. Ще одну хвилинку.

Він обвів усіх поглядом:

— Завтра ви втрьох мусите повернутися до Маркового обійстя. Вам треба наробити кілків. Величезну кількість кілків.

Сенс сказаного їм дійшов і пройняв.

— Скільки? — тихо запитав Бен.

— Я сказав би, що вам знадобиться щонайменше три сотні. Раджу вам зробити п'ятсот.

— Це неможливо, — рішуче заперечив Джиммі. — Їх не може бути аж так багато.

— Нечисть спрагла, — просто сказав Метт. — Краще бути готовим. Ви поїдете разом. Не смійте розділятися, навіть у денний час. Це буде як лахмітницьке полювання[1]. Ви мусите почати з одного кінця міста і обробити його до іншого.

— Нам ніяк не вдасться знайти їх усіх, — заперечив Бен. — Навіть якби ми змогли розпочати з першим світлом і працювати весь час до темряви.

— Ви маєте зробити все можливе, Бене. Люди можуть почати вірити вам. Хтось допомагатиме, якщо ви доведете їм правдивість того, що кажете. А коли знову настане темрява, більшу частку *його* роботи буде скасовано.

Він зітхнув:

— Нам доведеться припустити, що отця Каллагена для нас втрачено. Це погано. Але попри все ви мусите вперто робити своє. Ви мусите бути обережними, всі ви. Бути готовими брехати. Якщо вас заарештують, це добре прислужиться *його* меті. Якщо ви не розглядали таку можливість, добре подумайте про це зараз: існує велика ймовірність того, що дехто з нас або й усі ми доживемо до тріумфу тільки для того, щоби постати перед судом за вбивство.

Він подивився кожному окремо в обличчя. Побачене там, мабуть, задовольнило його, бо він знову обернув свою увагу цілком до Марка.

---

[1] Scavenger hunt — популярна гра, коли організатори складають список різноманітних речей, які мусять знайти (не купувати!) учасники, виграє той, хто першим знайде весь список; інший варіант цієї гри — полювання за скарбами, коли шукають заздалегідь заховані речі або якийсь один приз.

— Ти ж знаєш, яка робота є найважливішою, чи не так?

— Так, — сказав Марк. — Треба вбити Барлоу.

Метт дещо ріденько усміхнувся:

— Боюся, це як ставити воза поперед коня. Спершу нам треба його знайти.

Він подивився на Марка пильно:

— Ти сьогодні бачив що-небудь, чув що-небудь, вловив якийсь запах, торкався чого-небудь, що могло б допомогти нам визначити його місцеперебування? Подумай ретельно, перш ніж відповідати! Ти краще за нас усіх знаєш, як це важливо!

Марк думав. Бен ніколи не бачив нікого, хто б сприйняв подібний наказ так буквально. Він уперся підборіддям собі в долоню і заплющив очі. Здавалося, він цілком непоквапливо перебирає кожен нюанс бойовища цього вечора.

Нарешті він розплющив очі, мелькома озирнув їх і похитав головою:

— Нічого.

Лице в Метта підупало, але він не здавався:

— Можливо, якийсь листочок, прилиплий до його одягу? Пух з рогозу в манжеті його штанів? Грязь на черевиках? Будь-яка слабенька ниточка, якій він дозволив зависнути. — Метт безпорадно ляснув по ліжку. — Ісусе Христе Всемогутній, та невже він безшовний, як яйце?

Очі в Марка раптом розширилися.

— Що? — спитав Метт. Він ухопив хлопчика за плече. — Що там таке? Про що ти подумав?

— Синя крейда, — сказав Марк. — Він одною рукою обхопив мене за шию, отаким чином, і мені було видно його пальці. У нього такі довгі білі пальці, і там на двох з них були цятки синьої крейди. Такі маленькі цятки.

— Синя крейда, — задумливо промовив Метт.

— Якась школа, — сказав Бен. — Напевне, так.

— Не старша школа, — сказав Метт. — Нам все постачає «Деннісон і Компанія» з Портленда. Вони постачають тіль-

ки білу і жовту. Ця крейда в мене роками під нігтями і на піджаках.

— Уроки малювання? — спитав Бен.

— Ні, в старшій школі тільки графіка. Вони використовують чорнило, а не крейду. Марку, ти певен, що то була…

— Крейда, — сказав хлопчик, киваючи.

— Я припускаю, що хтось із викладачів точних наук використовує різних кольорів крейду, але де можна сховатися в старшій школі? Ви ж бачили, там все на одному поверсі, цілком під склом. Люди до підсобок ходять по знаряддя туди-сюди весь день. Те саме стосується бойлерної.

— За лаштунками сцени?

Метт знизав плечима.

— Там досить темно. Але якщо замість мене театральну студію взялася вести місіс Роден — після одного чудернацького японського науково-фантастичного фільму учні прозвали її Родан[1] — у тій місцині весь час вельми інтенсивний рух. Для нього це був би страшний ризик.

— А як щодо інших шкіл? Там у молодших класах мусять навчати малювання. І я б заклався на сотню доларів, що різнокольорова крейда належить до тих речей, які вони мають напохваті.

Метт сказав:

— Початкова школа на Стенлі-стріт була побудована за гроші з того ж кредиту, що й старша. Вона також модерністична, заповнена по вінця і вся на одному поверсі. Багато скла, великі вікна, щоб було більше сонця. Зовсім не того типу будівля, у якій би схотів спочивати наш об'єкт. Вони люблять старі будівлі, повні традицій, темні, занехаяні, як…

— Як школа на Брок-стріт, — підказав Марк.

— Так, — подивився Метт на Бена. — Школа на Брок-стріт — це дерев'яна каркасна будівля, три поверхи і підвал,

---

[1] «Rodan» (1956) — японський фільм про пару гігантських птерозаврів, які вилупилися зі знайденого у вугільній шахті доісторичного яйця і почали з понадзвуковою швидкістю літати по світу, руйнуючи літаки, будівлі, наганяючи жах на людей.

споруджена приблизно в той самий час, що й Дім Марстена. Коли на голосування ставився шкільний кредит, у місті точилося чимало розмов, що ця школа пожежонебезпечна. Це одна з причин, чому ухвалили наш кредит. Роки за два чи три до того сталася пожежа в одній школі в Нью-Гемпширі…

— Я пам'ятаю, — сказав Джиммі. — У Кобз-Феррі це було, чи не так?

— Так. Троє дітей згоріли на смерть.

— Школу на Брок-стріт досі використовують? — запитав Бен.

— Тільки перший поверх. Класи з першого по четвертий. Цілком цю споруду мусять вивести з експлуатації за два роки, коли зведуть прибудову до школи на Стенлі-стріт.

— Чи є там місце для Барлоу, щоби сховатися?

— Гадаю, що так, — сказав Метт, вагаючись. — На другому й третьому поверхах повно порожніх класних кімнат. Вікна там давно позабивані дошками, оскільки чимало дітей кидали в них камінням.

— Тоді це там, — сказав Бен. — Має бути там.

— Схоже на те, — визнав Метт. І тепер він виглядав по-справжньому важко втомленим. — Але це здається надто простим. Занадто очевидним.

— Синя крейда, — пробурмотів Джиммі. Очі його блукали десь далеко.

— Я не знаю, — промовив Метт якимсь відсутнім тоном. — Я просто не знаю.

Джиммі розкрив свій чорний саквояж і дістав маленький флакончик з пігулками.

— Дві оцих, запити водою, — сказав він. — Зараз же.

— Ні. Надто багато всього ще треба збагнути. Надто багато всього…

— Надто великий ризик для нас втратити вас, — твердо сказав Бен. — Якщо отець Каллаген *дійсно* пропав, ви тепер найважливіший серед усіх нас. Робіть, як він каже.

Марк приніс із ванної склянку води, і Метт явно неохоче підкорився.

Було вже чверть по десятій.

Тиша запала в палаті. Бен думав, що Метт виглядає страхітливо старим, страхітливо зношеним. Його сиве волосся здавалося поріділим, змізернілим, і все його пристрасне життя, здавалося, відбилося на його обличчі протягом якихось кількох днів. У певнім сенсі це логічно, подумав Бен, що, коли лихо зрештою спіткало його — і то велике лихо — воно мусило прийти у такій похмурій, потойбічно фантастичній формі. Все свідоме життя підготувало його до того, щоби поратися із символічним злом, яке вистрибувало на світло під лампою для читання і зникало на світанку.

— Він мене непокоїть, — стиха промовив Джиммі.

— Я думав, що цей серцевий напад був помірним, — сказав Бен. — Не справжнім інфарктом зовсім.

— То була помірна оклюзія. Але наступна помірною не буде. Вона буде повною. Ця справа, якщо вона швидко не закінчиться, його вб'є. — Джиммі взяв руку Метта і лагідно, з любов'ю намацав його пульс. — Що було б трагічним, — завершив він.

Вони чатували біля його ліжка, засинаючи і вартуючи по черзі. Метт безпробудно проспав усю ніч, а Барлоу з візитом не з'явився. Він мав справи деінде.

26

Міс Куґан читала у «Житейських сповідях» історію «Я намагалася задушити наше немовля», коли відчинилися двері і ввійшов її перший клієнт цього вечора.

Іще ніколи в неї не було такого млявого вечора. Навіть Руті Кроккет зі своїми подружками не зайшла на содову за стійкою — не те щоби міс Куґан журилася за тією зграєю — і Лоретта Старчер не завітала по «Нью-Йорк Таймз». Газета досі лежала під шинквасом, акуратно складена. Лоретта була єдиною особою в Єрусалимовому Лігві, яка купувала «Таймз» (саме так вона вимовляла цю назву, ніби визначаючи

її курсивом) регулярно. І наступного дня викладала її в читацькому залі.

Містер Лебрі також не повернувся з вечері, хоча в цьому нічого надзвичайного не було. Містер Лебрі був удівцем з великим будинком аж ген там на Шкільному пагорбі, біля Ґріффенів, і міс Куґан чудово знала, що вечеряти він їздить не додому. Він їздив до Делла попити пива і поїсти гамбургерів. Якщо його не буде до одинадцятої (а зараз уже за чверть одинадцята), вона візьме ключ у шухлядці каси і замкне заклад сама. І це також буде не вперше. Але вони разом утраплять у халепу, якщо прийде хтось, кому терміново потрібні будуть ліки.

Інколи вона сумувала за тим людським стовпищем після кіносеансу, яке починалося приблизно о цій годині до того, як знесли старий «Нордик», що стояв через дорогу, — люди замовляли морозиво з содовою, і фрапе, і солодове молоко, парочки на побаченні трималися за руки і балакали про домашні завдання. Тоді було важкувато, але тоді була й *порядність*. Ті діти не були як Руті Кроккет і її зграя, які хихотять і виставляють напоказ свої бюсти і носять джинси такі тісні, що видно обриси їхніх трусиків — якщо вони їх взагалі одягають. Реальність її почуттів до тих давніх клієнтів (які, хоча вона це забула, її так само дратували) затуманювала ностальгія, тож коли відчинилися двері, вона схвильовано скинула очі, неначе там мусив бути хтось із випускників 1964-го зі своєю дівчиною, які прагнуть санде з шоколадною помадкою і додатковими порціями горішків.

Але це був чоловік, хтось, кого вона знала, але не могла згадати звідки. Коли він поніс свою валізку до стійки, щось у його ході чи в порухах голови підказало їй, хто це.

— Отець Каллаген, — промовила вона, нездатна прибрати здивування зі свого голосу.

Вона ніколи раніше не бачила його не в священницькому одязі. Зараз він був одягнений у прості темні штани і сорочку з шамбрей-батисту, як звичайний фабричний робітник.

Раптом вона злякалась. Одяг на ньому був чистий і волосся акуратно причесане, але було щось таке в його обличчі, щось таке…

Раптом вона згадала той день, двадцять років тому, коли вона повернулася зі шпиталю, де її мати щойно померла від раптового інсульту — того, що старше покоління називало тоді ударом. Коли вона сказала про це своєму брату, у нього був такий вигляд, як оце зараз в отця Каллагена. Обличчя змарніле, приречене, а в очах безнадія і спантеличення. У них був якийсь випалений вираз, від чого їй стало незатишно. І шкіра довкола його губ була почервонілою, подразненою, ніби він занадто завзято голився або довго тер там мачулкою, намагаючись позбавитися якоїсь гидкої плями.

— Я хочу придбати квиток на автобус,— сказав він.

«Ось воно що, — подумала вона. — Бідний чоловік, просто хтось помер і йому щойно подзвонили в директорію, чи як там воно в них називається».

— Звичайно, — сказала вона. — Куди…

— Який перший автобус?

— Куди?

— Будь-куди, — сказав він, розбиваючи на друзки її теорію.

— Ну… я не знаю… дайте-но я подивлюся.

Вона нашукала розклад і вивчала його, збентежена.

— Є автобус об одинадцятій десять, який їде в Портленд, потім у Бостон, Гартфорд і Нью…

— Цей, — сказав він. — Скільки?

— Подоки… тобто, докуди?

Вона була вже в повному замішанні.

— До кінця, — сказав він відчужено й усміхнувся.

Вона ніколи не бачила такої жахливої усмішки на людському обличчі і відсахнулась.

«Якщо він мене торкнеться, — подумала вона, — я закричу. Як різана закричу».

— Ц-ц-це б-буде Нью-Йорк, — промовила вона. — Двадцять дев’ять доларів, сімдесят п’ять центів.

Він дещо незграбно дістав у себе з задньої кишені гаманець, і вона помітила, що права рука в нього забинтована. Він поклав перед нею двадцятку і дві доларових банкноти, і вона, беручи зі стосу квитків верхній бланк, збила на підлогу всю паку. Коли вона закінчила їх збирати, він уже додав п'ять однодоларових папірців і купку монет.

Вона виписувала квиток якомога швидше, але нічого не могло бути достатньо швидким. Вона відчувала на собі його мертвенний погляд. Вона проштампувала квиток і посунула його по стійці так, щоб їй не довелося торкнутися його руки.

— В-в-вам треба почекати надворі, отче К-К-Каллагене. Я мушу зачинятися хвилин за п'ять.

Вона сліпо згребла банкноти і монети до шухляди каси, не намагаючись їх порахувати.

— То й гаразд, — відповів він. І засунув квиток до нагрудної кишені. А потім, не дивлячись на неї, промовив:

— І поклав Господь знак на Каїні, щоб ніхто, хто знайде його, не вбивав його. І відійшов Каїн з-перед лиця Господа і жив вигнанцем на землі по східний бік Едему. Це Святе Письмо, міс Куґан. Це найважче місце в Біблії.

— Справді? — відгукнулась вона. — Боюся, ви мусите вийти надвір, отче Каллагене. Я… містер Лебрі от-от повернеться, а він не любить, коли я… я…

— Звичайно, — сказав він і розвернувся, щоби піти. Та потім зупинився й оглянувся на неї. Вона зіщулилася перед цими дерев'яними очима.

— Ви живете у Фелматі, міс Куґан, чи не так?

— Так…

— Маєте власну машину?

— Так, звичайно. Я справді мушу вас попрохати почекати на автобус надворі…

— Їдьте швидко додому, міс Куґан. Замкніть усі двері в своїй машині і ні для кого не зупиняйтесь. *Ні для кого*. Не зупиняйтеся навіть, якщо там буде хтось, кого ви знаєте.

— Я *ніколи* нікого не підбираю на дорозі, — чеснотливо сказала вона.

— А коли ви дістанетеся додому, тримайтесь подалі від Єрусалимового Лігва, — продовжив Каллаген. Він пильно вдивлявся в неї. — Справи в Лігві пішли на зле тепер.

Вона відповіла слабенько:

— Я не знаю, про що ви говорите, але ви мусите почекати свій автобус надворі.

— Так. Гаразд.

Він вийшов.

Раптом вона усвідомила, як тихо в аптеці, як цілковито тихо. Як таке могло бути, що ніхто — ніхто — відтоді як стемніло, сюди не зайшов, окрім отця Каллагена? Але ж так. Зовсім ніхто.

Справи в Лігві пішли на зле тепер.

Вона почала обходити приміщення і вимикати світло.

27

Темрява у Лігві трималася чіпко.

За десять хвилин до півночі Чарлі Родса розбудив довгий, настирливий гудок. Він прокинувся в своєму ліжку і сів, як кіл.

Мій автобус.

І за цим по п'ятах:

Сучі виплодки!

Діти й раніше вже робили такі речі. Він знав, це вони, ті нікчемні малі ледаща. Одного разу вони сірниками спустили йому шини. Він не бачив, хто саме це зробив, але мав збіса добрий здогад. Він пішов до того клятого мокросракого директора і заявив на Майка Філбрука й Оді Джеймса. Він знав, що це вони — що там іще бачити.

— Ви впевнені, що це були вони, Родсе?

— Я ж вам сказав, хіба ні?

І тут уже той йобаний слинько нічого не міг удіяти, він був змушений відсторонити їх від уроків. Потім, десь за тиждень, цей чмир викликав його в кабінет:

— Родсе, ми сьогодні відсторонили Енді Ґарві.

— Йо. Не здивований. І що він учудив?

— Боб Томас упіймав його, коли він спускав шини на його автобусі.

І він подарував Родсу довгий, холодний оцінювальний погляд.

Ну, то й що, якщо тоді був Ґарві, а не Філбрук із Джеймсом? Усі вони вештаються разом, усі вони гадюченята, усі вони заслуговують на те, щоб засунути їхні койла у дробарку.

А зараз, знадвору, цей роздери-душу звук його клаксона саджає акумулятор, це вже реально за край:

ВУАНГ, ВУАННГ, ВУУАААААААНННГ…

— Ах ви сучі виплодки, — прошепотів він і зіслизнув з ліжка. Він натягнув штани, не вмикаючи світла. Світло могло відлякати малих гівнюків, а йому цього не хотілося.

Іншого разу хтось був поклав йому на водійське сидіння коров'ячого коржа і він також мав доволі добрий здогад, хто це зробив. Це можна прочитати по їхніх очах. Він навчився цього під час війни, коли стояв на варті у таборі для новобранців. Справу з коров'ячим коржем він рішив посвоєму. Три дні поспіль виганяв під сраку з автобуса того малого сучого сина за чотири милі від дому. Зрештою той малий підійшов до нього в сльозах:

— Я нічого такого не робив, містере Родсе. Чому ви мене весь час виганяєте?

— Ти кажеш, що підкласти мені коров'ячого коржа — це нічого?

— Ні, то був не я. Їй-Богу, чесно, не я.

Ну, мусиш віддати їм належне. Вони могли би з усміхненим і ясним обличчям брехати рідній матері та, мабуть, так і роблять. Він виганяв того малого ще два вечора, а потім той милістю Ісуса зізнався. Чарлі вигнав його ще разок — на додачу, так би мовити — а потім Дейв Фелсен в автопарку сказав, що краще б йому охолонути на деякий час.

ВУАААААААНННННННГ…

Він підхопив свою сорочку, а потім стару тенісну ракетку, яка стояла в кутку. На Бога, цієї ночі він таки налупцює комусь сраку! Він вийшов крізь задні двері й пішов круг будинку туди, де ставив свій великий жовтий автобус. Він почувався рішучим і холодно впевненим у своєму праві. Це було проникнення на його територію, точно як в армії.

Він затримався за кущем олеандра і подивися на автобус. Так, він їх побачив, цілу зграю їх. Темніші силуети за притемненими ніччю вікнами. Він відчув ту стару лють, ту, як гарячий лід, ненависть до них, і пальці його стискались на тенісній ракетці, аж поки вона не почала дрижати, мов камертон. Вони вже вибили… шість, сім, вісім… вісім вікон у *його* автобусі.

Він прослизнув поза автобусом, а потім прокрався вздовж довгого жовтого борту до складаних пасажирських дверей. Вони були відчинені. Він напружився і раптом скочив угору по сходах.

— Гаразд! Залишайтеся на своїх місцях. Малий, відпусти той клятий клаксон, а то я…

Малий, який сидів на водійському сидінні, натискаючи обома долонями на кружало клаксона, обернувся до нього і божевільно посміхнувся. Чарлі відчув якийсь нудотний обвал у себе в шлунку. То був Річі Боддін. Блідий — буквально білий, як простирадло — окрім тих вугільних крихт, якими були його очі, і губ, які були рубіново-червоними.

А його зуби…

Чарлі подивився вглиб проходу.

Чи то не Майк Філбрук? Оді Джеймс? Господи Всемогутній, то ж сини Ґріффена там! Гел і Джек, сидять позаду із сіном у волоссі. *Але ж вони не їздять моїм автобусом!* Мері Кейт Ґріґсон і Брент Тенні сидять пліч-опліч. Вона у льолі, він у джинсах і фланелевій сорочці задом наперед і навиворіт — так, неначе він забув, як самому одягатися.

І Денні Ґлік. Але — ох, Господи Ісусе, він же мертвий. Вже кілька тижнів як!

— Ви! — промовив він занімілими губами. — Ви, дітки…

Тенісна ракетка вислизнула з його руки. Почулося сичання й «гуп», це Річі Боддін, досі з тією ж божевільною посмішкою, посунув той хромований важіль, який зачиняв складані двері. Тепер вони почали вибиратися зі своїх місць, усі вони.

— Ні, — мовив він, намагаючись усміхатися. — Ви, дітки… ви не розумієте. Це ж я. Це я, Чарлі Родс. Ви… ви…

Він їм безглуздо усміхався, хитав головою, простягав руки, показуючи, що це просто руки їхнього старого приятеля Чарлі Родса, безневинні, і задкував, поки його спина не притислася до широкої тонованої шибки лобового скла.

— Не треба, — прошепотів ін.

Вони насунулися, усміхаючись.

— Прошу, не треба.

І навалилися на нього.

28

Енн Нортон померла в короткій поїздці ліфтом з першого поверху лікарні на другий. Вона здригнулася один раз, і маленька цівка крові витекла з кута її рота.

— Окей, — сказав один із санітарів. — Тепер ти зможеш вимкнути ту сирену.

29

Єві Міллер снився сон.

Це був дивний сон, не зовсім кошмар. Пожежа 1951 року вирувала під невблаганним небом, що вицвітало від блідої блакиті на обріях до безжальної білості над головою. Із цієї перевернутої миски блискучою мідною монетою сяяло сонце. Скрізь був присутній гострий запах диму; всяка ділова діяльність припинилася, і люди стояли на вулицях, дивлячись на південний захід, у бік Мочарів, і на північний захід, у бік лісу. Дим несло у повітрі весь ранок, але тепер, о першій після полудня, вже було видно яскраві, танцюючі

серед зелені поза пасовищем Ґріффена, артерії вогню. Неугавний вітер, який дозволив пломеням перестрибнути одну протипожежну просіку, тепер ніс білий попіл, який спадав на місто, мов неугавний літній сніг.

Її Ралф був на лісопильні, живий, намагався врятувати її від вогню. Але там усе було перемішано, бо вона була з Едом Крейґом, а вона ж до осені 1954-го ніколи навіть не зустрічала Крейґа.

Вона дивилася на пожежу крізь вікно своєї спальні на верхньому поверсі, і була вона голою. Ззаду її торкнулися руки, міцні коричневі долоні на гладенькій білості її стегон, і вона знала, що це Ед, хоча не бачила навіть привиддя його віддзеркалення у склі.

— *Еде,* — намагалася вона сказати. — *Не зараз. Ще надто ранній час. Навіть після майже дев'яти років.*

Але його руки були наполегливими, перебігаючи по її животу, один палець побавився з чашечкою її пупка, а потім обидві долоні сковзнули вгору, щоби з зухвалою обізнаністю обхопити груди.

Вона намагалася сказати йому, що вони у вікні, що будь-хто там, на вулиці, може озирнутися і побачити їх, але слова не виходили, а потім його губи опинилися на її руці, на її плечі, потім вони зі стійкою, хтивою наполегливістю прикипіли до її шиї. Вона відчула його зуби, як він її кусає, смокче і кусає, насмокчує кров, і знову спробувала протестувати:

— *Не став мені засмоктів, Ралф побачить…*

Але протестувати вже було і неможливо, та й самій уже не хотілося. Її більше не хвилювало, що хтось озирнеться і побачить їх голих і безсоромних.

Тим часом як його губи і зуби поралися з її шиєю, очі Єви мрійливо переплинули на вогонь, і дим там був дуже чорним, чорним як ніч, він затягував гарматного кольору бронзово-сіре небо, перетворюючи день на ніч; тоді як вогонь ворохобився в диму тими пульсуючими, багряними пасмами й пелюстками — буянням квітів ув опівнічних джунглях.

А потім настала *справжня* ніч і місто зникло, але вогонь так і вирував у чорноті, навперемін обертаючись звабливими, калейдоскопічними формами, поки не почало здаватися, що він кров'ю змальовує чиєсь обличчя — обличчя з яструбиним носом, глибоко посадженими, палаючими очима, повними, чуттєвими губами, почасти прихованими важкими вусами, з відкинутим назад, як у музиканта, волоссям.

— Кухонний буфет, — промовив віддалений голос, і вона зрозуміла, що це *його* голос. — Той, що на горищі. Я думаю, він чудово підійде. А потім ми налагодимо сходи… розумно бути підготовленим.

Голос згас. Пломені згасли.

А далі була тільки темрява і вона в ній; бачила сон, чи то починала бачити сон. Їй майнула непевна думка, що цей сон буде ніжним і довгим, і лише під сподом гірким та позбавленим світла, як води Лети.

Інший голос — голос Еда:

— Ходімо, любонько. Вставай. Ми мусимо зробити, як він сказав.

— Еде? Еде?

Його обличчя нахилилось до неї, не вималюване вогнем, але жахливо бліде і дивно порожнє на вигляд. І все-таки вона його знову кохала… дужче, ніж будь-коли. Вона мліла душею за його поцілунком.

— Ходімо, Єво.

— Це сон, Еде?

— Ні… не сон.

На якусь мить вона злякалася, а далі страху більше не було. Натомість прийшло розуміння. Разом із розумінням прийшов голод.

Вона поглянула в дзеркало і побачила, що там відбивається тільки її спальня, порожня і тиха. Двері на горище були замкнені, а ключ лежав у нижній шухлядці її комода, але це не мало значення. Тепер нема жодної потреби в ключах.

Вони прослизнули між дверима й одвірком, як Мари.

30

О третій ранку кров тече повільно й тужаво, і дрімота важка. Душа о такій годині або спить у благословенному невіданні, або пильно вдивляється в саму себе у цілковитому відчаї. Третього не дано. О третій ранку дженджуристий макіяж із цієї старої шльондри — світобудови — облізає і вона виявляється безносою й зі скляним оком. Веселість стає порожньою і ламкою, як у замку Едґара По, оточеному Червоною Смертю. Жах руйнується нудьгою. Кохання — лише сон.

Паркінс Ґіллеспі, схожий на дуже схудлу мавпу, яка страждає на якусь виснажливу хворобу, почовгав від свого офісного столу до кавоварки. Залишивши позаду себе пасьянс, розкладений як годинниковий циферблат. Він чув кілька криків цієї ночі, дивне, поривчасте виття якогось автомобільного гудка в повітрі й один раз біганину чиїхось ніг. Він не виходив розслідувати жодну з цих подій. На його поораному, із западинами очей обличчі відбивалися речі, які, як він думав, діялися там, надворі. На шиї в нього висіли хрест, медальйон святого Христофора і знак миру. Паркінс не знав напевне, чому він їх на себе одягнув, але з ними йому було спокійніше. Він думав, що коли переживе цю ніч, завтра поїде звідси геть, залишивши свій значок на полиці поряд з низкою ключів.

Мейбел Вертс сиділа за своїм кухонним столом — перед нею чашка захололої кави, жалюзі вперше за багато років опущені, лінзи її бінокля прикриті ковпачками. Вперше за шістдесят років їй не хотілося ні щось піддивитися, ні чогось підслухати. Ця ніч кишіла смертельними перегудами, яких вона не хотіла чути.

У відповідь на телефонний дзвінок (зроблений, коли його дружина ще була жива), Білл Нортон їхав у Камберлендський шпиталь, і обличчя в нього було задерев'янілим, незворушним. На вітровому склі рівномірно клацали двірники, відмітаючи дощ, який тепер значно подужчав. Білл намагався ні про що не думати.

Були й інші в місті, які або спали, або не стуляли очей неторкнутими. Більшість неторкнутих були самотніми людьми без родичів чи близьких друзів у Лігві. Чимало з них навіть не підозрювали, що щось відбувається.

Однак ті, хто не спав, повмикали у себе все світло, і людину, яка б їхала крізь місто (а кілька легковиків дійсно проїхали, прямуючи до Портленда або якихось місцин на півдні), могло вразити це маленьке поселення, таке схоже на інші по дорозі, з його дивно розсипаними крихтами повністю освітлених обійсть у цей замогильний час ночі. Такий проїжджий, мабуть, пригальмував би подивитися, де тут пожежа або якась аварія, але, не побачивши нічого, додав би швидкості й викинув це собі з голови.

Ось яка химерія: ніхто з тих, котрі не спали в Єрусалимовому Лігві, не знали правди. Якась жменька їх могли щось підозрювати, але навіть їхні підозри були такими ж непевними і несформованими, як тримісячний ембріон. Проте вони не вагаючись полізли до шухлядок бюро, до коробок на антресолях або до скриньок з біжутерією у спальні, щоби нашукати будь-які релігійні символи-обереги, які там можуть знайтися. Вони робили це не думаючи — так, як людина, яка довго веде машину на далеку відстань, починає співати, сама не знаючи, що вона співає. Вони повільно, неначе їхні тіла стали скляними й крихкими, переходили з кімнати до кімнати і вмикали всі лампи, і не дивилися крізь свої вікна. Це понад усе інше. Вони не дивилися крізь свої вікна.

Не мало значення, які там звуки чи лячні перспективи, не мало значення, яка жахлива там невідомість, було дещо ще гірше: подивитись Горгоні в обличчя.

31

Цей звук пробивався у його сон, наче той цвях, що його вганяють у тужавий дуб — з винятковою повільністю, так би мовити, фібра за фіброю. Спершу Реджі Соєру уявилося,

що йому сниться столярка, і його мозок, у тіньовій країні між сном і явом, підслужився з фрагментом пам'яті в уповільненому показі: він і його батько оббивають клепками стіни тієї хатинки, яку вони у 1960-му збудували на озері Браянт-Понд[1].

Спогад розчинився в туманній думці, що він зовсім не спить, а насправді чує стук робочого молотка. Далі дезорієнтація, а тоді він зрештою прокинувся, і дерев'яні удари лунали від передніх дверей, хтось там з розміреністю метронома грюкав у них кулаком.

Його очі спершу смикнулись до Бонні, яка лежала під ковдрами на боці горбочком у формі літери S. Потім на годинник: 4:15.

Він піднявся, вислизнув зі спальні і причинив за собою двері. Ввімкнув світло у коридорі, рушив до дверей, та потім зупинився. Настовбурчилася шерсть на внутрішньому загривку. Соєр, схиливши набік голову, підозріливо роздивлявся свої передні двері. Ніхто не стукав би о 4:15. Якби ґиґнув хтось із рідних, йому б зателефонували, а не приїхали стукати.

Він сім місяців відбув у В'єтнамі у 1968-му — дуже важкий рік для американських хлопців у В'єтнамі — і повоював. У ті дні раптово прокидатися було, як клацнути пальцями або вмикачем лампи; цієї миті ти камінь, а наступної вже недремний у темряві. Ця звичка померла в ньому майже щойно по тому, як його відправили назад у Штати, і він цим пишався, хоча ніколи не говорив про це. На Бога, він же не якийсь там автомат. Натисніть кнопку «А», і Джонні прокинеться, натисніть кнопку «Б», і Джонні вб'є кількох косооких.

Але зараз, без жодного застереження, вся стуманілість і сонна ватноголовість спали з нього, наче зміїна шкіра, він стояв захололий і моргав.

---

[1] Bryant Pond — мальовниче, багате рибою озеро неподалік однойменного містечка в окрузі Оксфорд, назване за Крістофером Браянтом, який у середині XIX ст. провів туди залізницю.

Там дехто є. Той Браянтів синок, радше за все, добряче надудлений і з чимось вогнепальним. Готовий помститися або померти за чарівну діву.

Він рушив у вітальню і пройшов до кронштейна для зброї над декоративним каміном. Світла не вмикав; Реджі чудово орієнтувався в себе навпомацки. Він зняв рушницю, переломив її, і на латуні гільз тьмяно зблиснуло світло з коридору. Він повернувся до дверей вітальні і визирнув у коридор. Грюкання тривало — монотонне, постійне, але неритмічне.

— Нумо, заходь, — гукнув Реджі.

Грюкання припинилося.

Залягла довга пауза, а потім дверна ручка почала повертатися, дуже повільно, поки клацнула клямка. Двері прочинилися і там стояв Корі Браянт.

Реджі відчув, як у нього на мить затнулося серце. Браянт був одягнений у те саме, в чому він був, коли Реджі погнав його звідси на дорогу, але тепер цей одяг був драним, у брудних плямах. До штанів і сорочки прилипло листя. Мазок грязюки на лобі підкреслював його блідість.

— Стій на місці, — наказав Реджі, піднімаючи рушницю і клацнувши запобіжником. — Цього разу вона заряджена.

Але Корі Браянт посунув уперед, його притухлі очі уп'ялися в обличчя Реджі з виразом, який був гіршим за ненависть. Висолопився його язик і облизнув губи. Туфлі у нього були обліплені важкою гряззю, замішаною дощем на якийсь чорний ґлей, кавалки якого з кожним його кроком відпадали на підлогу коридору. Було щось невблаганне й нещадне у цій ході, щось, що вражало око спостерігача холодною і лячною відсутністю милосердя. Важко ступали обліплені гряззю підошви. Не існувало ні команди, яка б їх зупинила, ні благання, яке б їх затримало.

— Ступаєш іще два кроки, і я тобі голову відстрелю нахуй, — сказав Реджі. Ці слова вийшли твердими й сухими.

Цей парубок був гірше ніж п'яним. З раптовою ясністю Реджі зрозумів, що буде змушений вистрелити в нього.

— Стій, — промовив він знову, але якимсь невимушеним, легковажним тоном.

Корі Браянт не зупинився. Його очі впиналися в обличчя Реджі з мертвим й іскристим захватом очей опудала лося. Його підбори лиховісно грюкали по підлозі.

Позаду Реджі заверещала Бонні.

— Лишайся в спальні, — гукнув Реджі. І виступив у коридор, щоб опинитися між ними.

Браянт тепер був лише за два кроки. Млява, біла рука тягнулася, щоб ухопитися за подвійне дуло «Стівенсовки»[1].

Реджі натис обидва гачки.

Постріл пролунав як грім у вузькому коридорі. Обидва дула коротко сплюнули вогнем. Сморід горілого пороху наповнив повітря. Бонні знову закричала, пронизливо. Сорочка на Корі розірвалася, і почорніла, і розійшлася — не так пробита, як знищена. Утім, коли вона, звільнена від ґудзиків, розчахнулася, риб'яча білість його грудей і черева виявилася неймовірно неторкнутою. Застиглі очі Реджі отримали враження, ніби ця плоть насправді була зовсім не плоттю, а чимось неґрунтовним, як муслінова завіса.

Потім рушницю було вибито в нього з рук, немов з рук дитини. Самого його було вхоплено і з зубодробильною силою кинуто об стіну. Ноги відмовилися його тримати і він упав, приголомшений. Браянт пройшов повз нього, до Бонні. Вона щулилася в одвірку, але її очі були на обличчі гостя, і Реджі побачив у них жар.

Корі озирнувся й усміхнувся Реджі широчезною, мрійливою усмішкою, як ті, що ними обдаровують у пустелі туристів коров'ячі черепи. Бонні вже простягала руки. Вони тремтіли. Здавалося, жах і хіть навперемін перебігають її обличчям, як спалахи сонця і тіні.

— Любчику, — промовила вона.

Реджі закричав.

---

[1] «Stevens Arms» — заснована 1864 р. компанія, яка виробляє мисливську і спортивну зброю.

32

— Агов, друзяко, — окликнув водій автобуса. — Це вже Гартфорд[1].

Каллаген дивився крізь широке, поляризоване вікно на чуже місто, яке вповзання першого ранкового світла робило ще чужішим. Зараз у Лігві вони вже мають повертатися, повертатися до своїх нір.

— Я знаю, — відповів він.

— Зупинка в нас двадцять хвилин. Може, хотіли б піти й купити собі сендвіч чи ще чогось?

Каллаген незграбно видобув забинтованою рукою з кишені гаманець і мало його не впустив. Дивно, але його обпечена рука, схоже, більше не надто боліла, тільки була занімілою.

Краще б там залишався біль. Біль, принаймні, він реальний. У роті в нього смакувало смертю, такий дурнуватий борошняний смак зіпсованого яблука. І це все? Так. І це вже досить погано.

Він простягнув двадцятку.

— Ви можете дістати мені пляшку?

— Містере, правила…

— І решту залиште собі, звичайно. Пінти буде якраз достатньо.

— Мені не треба, щоб когось вивернуло в моєму автобусі, містере. За дві години ми будемо в Нью-Йорку. Там ви зможете дістати все, що хочете. Будь-що.

«Я думаю, ви помиляєтеся, друже», — подумав Каллаген. Він знову зазирнув до гаманця, подивитися, що там ще є. Десятка, дві п'ятірки й один долар. Він додав десятку до тієї двадцятки і простягнув їх забинтованою рукою:

— Пінти буде якраз достатньо. І решту залиште собі, звичайно.

---

[1] Hartford — засноване у 1635 р. місто, столиця штату Коннектикут, лежить на півдорозі між Бостоном і Нью-Йорком.

Водій перевів погляд з тридцяти доларів на ці темні, запалі очі, і на якусь одну жахливу мить йому здалося, що він веде розмову з живим черепом, з черепом, що якось забув, як усміхатися.

— Тридцять доларів за пінту? Містере, та ви здуріли.

Але він пішов до переду порожнього автобуса, потім повернувся назад. Гроші зникли.

— Тільки дивіться, щоб вас не вивернуло на мене. Мені не треба, щоб когось вивернуло в моєму автобусі.

Каллаген кивнув, неначе зовсім маленький хлопчик, приймаючи заслужену нотацію.

Водій автобуса трохи затримався на ньому поглядом, а тоді вийшов.

Щось дешеве, думав Каллаген. Щось таке, що обпече язика й ошпарить горло. Що-небудь, що прибере цей скрадливий, солодкавий смак… чи принаймні приглушить його, поки він не знайде собі місце, щоб почати пити серйозно. Пити, і пити, і пити…

Потім він подумав, що може зламатися, почати плакати. Ніяких сліз не було. Він почувався дуже висушеним. І цілковито порожнім. Був тільки… цей смак.

Поспішіть, водію.

Він і далі дивився крізь вікно. На протилежному боці вулиці якийсь підліток сидів на сходах ґанку, поклавши голову собі на руки. Каллаген дивився на нього, аж поки автобус не рушив знову, але хлопець так і не поворухнувся.

33

Бен відчув у себе на руці чиюсь долоню і поплив угору, до прокидання. Марк біля його правого вуха промовив:

— Ранок.

Бен розплющив очі, двічі моргнув, щоб очистити їх від камеді, і подивився у вікно на світ. Крізь дощ, який був ані тучним, ані слабеньким, скрадливо надходив світанок. Дерева, що оточували оброслий травою флігель з північного

боку лікарні, вже стояли напівголими, і їхні чорні гілки рисувалися на тлі сірого неба, неначе велетенські літери якоїсь невідомої абетки. Шосе № 30, яке завертало з міста на схід, блищало, мов тюленяча шкіра — легковик, який там якраз проїжджав з досі ввімкнутими задніми вогнями, тягнув за собою їхні зловісні віддзеркалення на асфальті.

Бен підвівся і роззирнувся. Метт іще спав, його груди піднімалися й опадали в ритмічному, але неглибокому диханні. Джиммі також спав, простягнувшись на єдиній в палаті м'якій кушетці. На подушечках його щік виднілась геть не докторська щетина, і Бен провів долонею по власному обличчю. Шорстке.

— Час вирушати, чи не так? — спитав Марк.

Бен кивнув. Він подумав про день, який лежав перед ними, про всю ту потенційну огидність, і сахнувся цього. Єдиний спосіб через це пройти — не думати наперед далі ніж на десять хвилин. Він зазирнув в обличчя хлопчику, і та кам'яна рішучість, яку він там побачив, змусила його відчути слабкість у шлунку. Він підійшов до Джиммі й струснув його.

— Ага! — відгукнувся Джиммі. Він заборсався на своєму диванчику, неначе пловець, який випірнає з глибини. Обличчя в нього скривилося, очі різко розчахнулись і якусь мить вони виказували лише чистий жах. Він подивився на них обох спантеличено, не впізнаючи.

Потім упізнання прийшло і його тіло розслабилося.

— Ох. Сон.

Марк кивнув із цілковитим розумінням.

Джиммі подивився у вікно і сказав: «Світанок» таким тоном, яким скнара міг би сказати *«гроші»*. Він піднявся, підійшов до Метта, взяв його зап'ясток і потримав.

— З ним усе гаразд? — запитав Марк.

— Я гадаю, з ним краще, ніж було вчора ввечері, — сказав Джиммі. — Бене, я хочу, щоб ми втрьох вибралися звідси вантажним ліфтом, на той випадок, якщо хтось учора помітив Марка. Що менше ризиків, то краще.

— Чи впорається містер Бьорк тут сам? — запитав Марк.

— Я думаю, так, — сказав Бен. — Нам доведеться довіритися його винахідливості, я гадаю. Для Барлоу нема нічого кращого, ніж щоби ми залишалися зв'язаними ще один день.

Вони навшпиньках пройшли коридором і скористалися вантажним ліфтом. О цій годині, майже чверть по сьомій, кухня тільки-но почала ворушитися. Один з кухарів підняв голову, махнув рукою і гукнув: «Вітаю, доку». Більше ніхто до них не заговорив.

— Куди спершу? — спитав Марк. — У школу на Брокстріт?

— Ні, — сказав Бен. — Забагато людей до полудня. Марку, малі рано йдуть додому?

— Вони вчаться до другої години.

— Що залишає нам достатньо світлового дня, — сказав Бен. — Спершу додому до Марка. Кілки.

34

З наближенням до Лігва у «б'юїку» Джиммі густішала ледь не намацувальна хмара страху, і розмова занепала. Коли біля великого, зеленого, підсвіченого щита з написом ШОСЕ № 12. ЄРУСАЛИМОВЕ ЛІГВО. КАМБЕРЛЕНД. КАМБЕРЛЕНД-ЦЕНТР. вони звернули з платної автомагістралі, Бен подумав, що цим шляхом він вертався додому з Сюзен після їхнього першого побачення — де їй хотілося подивитися щось з автомобільними погонями.

— Погані справи, — промовив Джиммі. — Господи, це можна майже носом учути.

«А таки можна, — подумав Бен. — Хоча цей запах радше ментальний, ніж фізичний: психічний віддих могили».

Дванадцяте шосе було майже порожнім. Дорогою вони проминули молочний трак Віна П'юрінтона, машина стояла на узбіччі, також порожня. Двигун працював на холостих обертах, і Бен його вимкнув — після того як подивився

в кузові. Коли він заліз назад, Джиммі кинув на нього запитальний погляд.

— Його там нема, — похитав головою Бен. — Горів індикатор «перегрів двигуна», і пального майже не залишилося. Він тут так простояв уже бозна-скільки годин.

Джиммі вгатив себе по нозі міцно стиснутим кулаком.

Але коли вони в'їхали до міста, Джиммі майже абсурдно полегшеним тоном промовив:

— Погляньте-но. У Кроссена відчинено.

І справді. Мілт перед входом морочився з відкидним дашком над своїм газетним стендом, і Лестер Силвієс стояв поряд з ним у жовтому дощовику.

— Проте не бачу решти команди, — сказав Бен.

Мілт скинув на них очима і помахав, і Бену подумалося, що він побачив рівчачки напруження на обличчях обох чоловіків. Табличка «Зачинено» так і висіла з внутрішнього боку дверей «Поховального салону Формена». Зачиненою стояла також реманентна крамниця, і в Спенсера було замкнено й темно. Їдальня була відчинена, і коли вони її проїхали, Джиммі причалив свій «б'юїк» до бровки перед тією новою крамницею. Прості золочені літери над вітриною повідомляли її назву: «Барлоу і Стрейкер — Гарні Меблі». А до дверей, як і казав Каллаген, липкою стрічкою було приліплено написане вручну, гарним почерком, який всі вони відразу впізнали з побаченого за день до цього листа, оголошення: «Зачинено до подальшого оповіщення».

— Чому ви тут зупинилися? — запитав Марк.

— Просто через невеличку ймовірність того, що він влаштував собі барліг тут, — сказав Джиммі. — Це так кидається в очі, що він міг вирішити, що ми проминемо цей сховок. І ще мені подумалося, що інколи митники на оглянутих ними ящиках залишають позначки «окей». І пишуть вони їх крейдою.

Вони обійшли крамницю ззаду, і тим часом як Марк із Беном щулилися плечима під дощем, Джиммі висаджував

прикритим курткою ліктем скло в задніх дверях, поки всі вони не змогли залізти всередину.

Повітря там було нездоровим, затхлим, повітрям приміщення, що простояло зачиненим століття, а не кілька днів. Бен зазирнув до торгової зали, але там не було місця, де сховатися. Меблів негусто і жодних ознак того, щоб Стрейкер поповнював свій асортимент.

— Ходіть сюди, — хрипко погукав Джиммі, і Бенові серце стрибнуло в горло.

Джиммі з Марком стояли біля довгого ящика, який Джиммі вже частково відкрив лапастим кінцем свого молотка. Зазирнувши туди, вони побачили бліді пальці й темний рукав.

Не задумуючись, Бен накинувся на ящик. На другому його кінці колупав молотком Джиммі.

— Бене, — сказав Джиммі. — Ви поріжете собі руки. Ви…

Той не чув. Не зважаючи на цвяхи і скабки, він відривав від ящика дошки. Вони запопали його, вони запопали цього слизького ночебродника, і він увіб'є кілок у нього так, як вбив його у Сюзен, ось уже зараз... Він виламав черговий шматок дешевої дерев'яної планки і подивився у мертве, місячно-бліде обличчя Майка Раєрсона.

На якусь мить запала цілковита тиша, а потім вони всі разом видихнули… це було так, немов легенький вітерець прогулявся кімнатою.

— Що маємо тепер робити? — запитав Джиммі.

— Найперше, їхати додому до Марка, — сказав Бен. Тон у нього був пригніченим від розчарування. — Ми знаємо, де він. Ми досі навіть не маємо жодного готового кілка.

Вони абияк поскладали розколоті планки назад.

— Краще дайте мені подивитися ваші руки, — сказав Джиммі. — Вони кровоточать.

— Пізніше, — сказав Бен. — Поїхали.

Вони пішли назад кругом будівлі, всі мовчазні, раді знову опинитися на свіжому повітрі, і Джиммі повів «б'юїк» по Джойнтер-авеню до житлової частини міста, відразу

поза мізерним діловим кварталом. Мабуть, до будинку Марка вони прибули раніше, ніж кожному з них хотілося б.

Старий седан отця Каллагена стояв на круговому заїзді Петрі позаду поміркованого субкомпакта «пінто» Маркового батька[1]. Побачивши його, Марк із сипінням втягнув повітря і відвернувся. Обличчя в нього стало як біль білим.

— Я не зможу туди зайти, — пробурмотів він. — Вибачте. Я почекаю в машині.

— Нема за що вибачатися, Марку, — сказав Джиммі.

Він припаркувався, вимкнув двигун і вийшов. Бен якусь хвилину вагався, а потім поклав руку на плече Марку.

— З тобою все буде гаразд?

— Звісно.

Але вигляд у нього був аж ніяк не гаразд. Підборіддя дрижало й очі здавались порожніми. Раптом він обернувся до Бена, і порожнеча пропала з його очей, вони були наповнені просто болем, що спливав зі сльозами.

— Накрийте їх, зробіть це, добре? Якщо вони мертві, накрийте їх.

— Звичайно, так, — відповів Бен.

— Краще вже так, — промовив Марк. — Мій батько… з нього б вийшов дуже успішний вампір. Можливо, не слабший за Барлоу, з часом. Він… він був вправним у всьому, за що брався. Можливо, занадто вправним.

— Спробуй не думати надто багато, — сказав Бен, зненавидівши калічне звучання цих слів, уже коли вони вилітали з його рота.

Марк подивився на нього і слабенько всміхнувся:

— Дровітня на задньому подвір'ї, — сказав Марк. — У вас може вийти швидше, якщо скористаєтеся токарним верстатом мого батька в підвалі.

— Гаразд,— сказав Бен. — Дай собі попуск, Марку. Попустися, якщо зможеш.

---

[1] «Ford Pinto» (1971–1980) — найменший з легкових автомобілів, які випускала компанія «Форд».

Але хлопчик уже дивився в інший бік, витираючи сльози рукою.

Бен і Джиммі піднялися сходами заднього ґанку і зайшли в дім.

35

— Каллагена тут нема, — глухо промовив Джиммі. Вони вже обійшли весь дім.

Бен примусив себе це сказати:

— Мабуть, його захопив Барлоу.

Він подивився на поламаний хрест у себе в руці. Цей хрест учора висів на шиї в Каллагена. Це був єдиний його слід, який вони тут знайшли. Він лежав поруч із тілами Петрі, які дійсно були мертвісінькі. Їхні голови було зударено разом з такою силою, що черепи буквально розтрощилися. Бен згадав ту неприродну силу, яку виявила місіс Ґлік, і відчув млість.

— Ходімо, — покликав він Джиммі. — Ми мусимо їх накрити. Я обіцяв.

36

Вони зняли з дивана у вітальні протипиловий чохол і накрили тіла. Бен намагався не дивитися, намагався не думати про те, що вони роблять, але це було неможливо. Коли справу було зроблено, одна рука — доглянуті, лаковані нігті промовляли, що вона належала Джун Петрі — визирала з-під поцяткованого життєрадісними узорами покривала, і Бен носком черевика заштовхнув її під нього, скривившись від зусилля утримати під контролем свій шлунок. Контури тіл під покривалом були незаперечними й очевидними, вони змусили його згадати репортажні фотографії з В'єтнаму — поля смертельних боїв і солдати несуть свій жахливий вантаж у чорних гумових мішках, які так абсурдно схожі на мішки для гольфового причандалля.

Вони спустилися до підвалу, кожний з оберемком жовтих осикових дровин.

Підвал був володінням Генрі Петрі і віддзеркалював його особистість ідеально: три високоефективних світильники висіли в ряд над робочою зоною, кожний прикритий широким металевим рефлектором, що дозволяло світлу з потужною яскравістю падати на стругальний верстат, машинну ножівку, пиляльну раму, токарний верстат, електричну шліфувальну машину. Бен побачив, що Генрі будував пташиний готель, мабуть, щоби встановити його на задньому подвір'ї наступної весни: креслення проєкту, за яким він працював, було акуратно розкладене, і кожен його кут утримувало машинної обробки металеве прес-пап'є. Він робив добротну, хоча й неоригінальну роботу, і тепер її ніколи не буде закінчено. Підлога була акуратно підметена, але приємно ностальгійний запах тирси висів у повітрі.

— Ніякого пуття з цього не буде, — сказав Джиммі.

— Я знаю, — сказав Бен.

— Дрова, — пирхнув Джиммі і дозволив оберемку випасти в себе з рук з дерев'яним гуркотом. Трифутові поліна безладно розкотилися по підлозі, мов цурки. Він видав тонкий, істеричний сміх.

— Джиммі…

Але його сміх, немов зазублинами на рояльній струні, обрізав Бенову спробу заговорити.

— Ми збираємося виступити і дровами з заднього двору Генрі Петрі покінчити з цією скверною. А як щодо ніжок від стільців чи бейсбольних кийків?

— Джиммі, що ми ще можемо зробити?

Джиммі подивився на нього і з видимим зусиллям опанував себе.

— Чисто тобі пошук скарбів, — сказав він. — На сорок кроків увійти на північне пасовище Чарлза Ґріффена і подивитися під великим каменем. Ха. Господи Ісусе. Ми можемо забратися з міста. Ми можемо це зробити.

— Ви хочете втекти? Цього ви хочете?

— Ні. Але це не закінчиться сьогодні, Бене. Це триватиме тижнями, поки ми дістанемо їх усіх, якщо ми взагалі коли-небудь зможемо це зробити. Ви таке витримаєте? Ви зможете робити… робити тисячу разів те, що зробили Сюзен? Витягувати їх із їхніх комірок і затишних, смердючих сховків — коли вони кричать і відбиваються — тільки щоб заганяти їм у грудні порожнини кілки і крушити серця. Ви витримаєте таке хоча б до листопада, не зсунувшись із глузду?

Бен задумався про це і наштовхнувся на глуху стіну: цілковита незбагненність.

— Я не знаю, — сказав він.

— Ну, а як щодо хлопчика? Думаєте, він витримає таке? Він буде, нахер, готовим пацієнтом психушки. А Метт помре. Я вам це гарантую. А що ми робитимемо, коли тут почнуть нюшити копи з поліції штату, щоби з'ясувати, що ж таке в біса в Салимовому Лігві відбувається? Що ми їм скажемо? «Даруйте мені на хвильку, поки я проб'ю кілком цього кровосмока»? Як щодо цього, Бене?

— Звідки мені, до дідька, знати? Хто мав можливість зупинитися і все це обдумати?

Вони одночасно усвідомили, що кричать один на одного, стоячи ніс проти носа.

— Егей, — промовив Джиммі. — Егей.

Бен опустив очі:

— Перепрошую…

— Ні, моя вина. Ми в такому шоці... що Барлоу безсумнівно назвав би це кінцем гри.

Джиммі провів п'ятірню крізь своє морквяного кольору волосся і безцільно роззирнувся довкола. Раптом його очі спалахнули на щось поруч із кресленням Петрі, і він підняв ту річ. Це був чорний восковий олівець.

— Можливо, це найкращий спосіб, — сказав він.

— Що?

— Ви залишайтесь тут, Бене. Починайте виточувати кілки. Якщо ми хочемо це зробити, потрібен науковий підхід.

Ви — виробничий відділ. Ми з Марком будемо дослідницьким. Ми прочешемо місто, шукатимемо їх. Ми їх знайдемо, авжеж, точно як знайшли Майка. Я зможу відзначати місцини цим восковим олівцем. Потім, завтра, кілки.

— А чи не побачать вони ці позначки і кудись переберуться?

— Я так не думаю. Місіс Ґлік не була схожа на таку, що дуже добре бачить взаємозв'язки. Я думаю, вони діють більше інстинктивно, ніж по-справжньому мислячи. З часом вони можуть порозумнішати, почати ховатися краще, але попервах, я гадаю, це буде, як розстрілювати рибу в діжці.

— Чому б не поїхати мені?

— Тому що я знаю це місто, а місто знає мене — як воно знало ще мого батька. Живі в Лігві сьогодні ховаються по своїх домівках. Якщо прийдете ви, вам не відчинять. Якщо я постукаю, більшість із них мене впустять. Я знаю деякі схованки. Я знаю, де халабудяться п'яндилиги на Мочарах і куди ведуть лісовозні дороги. Ви — ні. Ви зумієте впоратися з токарним верстатом?

— Так.

Звісно, Джиммі мав рацію. Але відчуття полегшення від того, що він не мусить виходити і бачити *їхні* обличчя, принесло йому почуття провини.

— Гаразд. Починаймо. Вже за полудень перейшло.

Бен відвернувся до токарного верстата, та потім зупинився.

— Якщо хочете, зачекайте з пів години, я дам вам із собою, либонь, пів дюжини кілків.

Джиммі на мить завагався, потім опустив очі:

— Гм, я думаю, завтра… завтра було би…

— Окей, — сказав Бен. — Слухайте, чому б вам не повернутися сюди близько третьої? На той час у тій школі й поряд мусить уже бути достатньо тихо, і ми могли б її обстежити.

— Добре.

Джиммі пішов від верстатів Петрі і вже рушив було на сходи. Щось — якась недодумка чи, можливо, навіяння — змусило його обернутися. Він побачив Бена в іншому кінці

підвалу, той працював під яскравим сяйвом повішених акуратним рядком трьох світильників.

Щось… і воно вже зникло.

Він пішов назад.

Бен вимкнув токарний верстат і подивився на нього:

— Щось іще?

— Йо, — сказав Джиммі. — Крутиться на кінчику язика. Але там і застрягло.

Бен звів угору брови.

— Коли я озирнувся від сходів і побачив вас, щось у мені клацнуло. Тепер воно пропало.

— Важливе?

— Сам не знаю.

Джиммі машинально почовгав підошвами, йому хотілося, щоб та думка повернулася. Щось про той образ, який являв собою Бен, стоячи під цими робочими світильниками, нахилений над токарним верстатом. Дарма. Що напруженіше він про це думав, то віддаленішим воно здавалося.

Він рушив угору сходами, але затримався ще раз, щоб обернутися. Цей образ був нав'язливо знайомим, але впізнанню не піддавався. Він пройшов через кухню і далі до машини. Дощ уже знітився до мжички.

37

Машина Роя Мак-Дуґалла стояла на заїзді перед трейлером, і, побачивши її там зараз, у будній день, Джиммі запідозрив найгірше.

Вони з Марком вийшли, Джиммі зі своїм чорним саквояжем у руці. Піднялися по сходинках, і Джиммі натис кнопку дзвінка. Той не працював, тож він натомість почав стукати. Стукіт не підняв нікого в трейлері Мак-Дуґаллів, а також і в сусідньому за двадцять ярдів далі по дорозі. Там на заїзді також стояла машина.

Джиммі посмикав надвірні двері, вони виявилися замкненими.

— Молоток там, на задньому сидінні, в машині, — сказав він.

Марк приніс молоток, Джиммі розбив шибку в надвірних дверях біля ручки й відклацнув шпінгалет. Внутрішні двері були незамкнені. Вони увійшли.

Запах упізнавався миттєво, і Джиммі відчув, як у нього стискаються ніздрі, намагаючись не пропустити цей сморід. Тут він був не таким сильним, як той, у підвалі Дому Марстена, але таким же ґрунтовно відразливим — запахом гнилизни й мертвоти. Такий сирий, тухлий запах. Джиммі згадалося, як у дитинстві, під час весняних канікул, вони з друзями виїжджали на велосипедах збирати багаторазові пляшки від пива й газованок, які показувалися з-під танучого снігу, щоби здати їх у крамницю. В одній з таких пляшок (від апельсинового крашу) він побачив маленьку, зогнилу польову мишку, яку туди принадила солодкість, а потім вона не змогла вибратись. Він вловив дух звідти, вмент відвернувся і виблював. Тутешній запах був разюче схожим на той — нудотна солодкість і гнилісна кислість змішані разом і дико зброджені. Він відчув, як його нутро підкочується до горла.

— Вони тут, — сказав Марк. — Десь тут.

Джиммі з Марком методично обійшли трейлер — кухню, закуток їдальні, вітальню, дві спальні. Відчиняючи по дорозі шафи. Джиммі було подумав, що щось знайшлося у шафі хазяйської спальні, але то була лише купа брудної одежі.

— Підвалу нема? — спитав Марк.

— Ні, але там може бути місце, щоб заповзти.

Вони обійшли трейлер ззаду і побачили там вставлені у дешеву бетонну основу маленькі дверцята, які прочинялися досередини. Вони були замкнені старим навісним замком. Джиммі збив його п’ятьма сильними ударами молотка, а коли він штовхнув, прочиняючи, цю напівляду, той запах наринув на них достиглою хвилею.

— Вони тут, — сказав Марк.

Зазирнувши досередини, Джиммі побачив три пари стіп — наче трупи, зібрані і складені на полі після бою. Одна пара була в робочих черевиках, друга — в домашніх капцях, а третя — зовсім крихітні ніжки — була босою.

«Сімейна ідилія, — майнула шалена думка в Джиммі. — Де ти, "Читацький огляде", коли ти нам так потрібен?»[1] Його залило відчуттям нереальності. «Дитина, — подумав він. —Як ми зможемо це зробити з маленькою дитиною?»

Він зробив позначку на ляді восковим олівцем і підняв збитий замок.

— Ходімо до сусідів, — сказав він.

— Зачекайте, — сказав Марк. — Я хочу витягти одного з них.

— Витягти?.. Навіщо?

— Можливо, денне світло їх убиває, — сказав Марк. — Можливо, нам не доведеться робити цього кілками.

Джиммі відчув надію.

— Йо. Гаразд. Кого саме?

— Не дитину, — миттю відповів Марк. — Чоловіка. Ви беріться за одну ногу.

— Гаразд, — сказав Джиммі. У роті в нього стало ватяно-сухо, а коли він ковтнув, щось клацнуло в горлі.

Марк поповз під трейлер, сухе листя, яке туди намело, потріскувало під його вагою. Він ухопився за один робочий черевик Роя Мак-Дуґалла і потягнув. Джиммі протиснувся поруч нього, дряпаючи собі спину об навислий дашок, поборюючи клаустрофобію. Він ухопився за другий черевик, і разом вони витягли Роя на дрібний дощик і біле світло.

Те, що сталося далі, було майже нестерпним. Щойно його цілком вразило світло, Рой Мак-Дуґалл почав ворочатися, як людина, яку потривожили вві сні. Пара й волога пішли в нього з пор, а шкіра зазнала незначного провисання й пожовтіння. Ворочалися очні яблука під тонкою шкіркою

---

[1] «Reader's Digest» — заснований у Нью-Йорку 1922 р. щомісячний літературний журнал для сімейного читання.

його заплющених повік. Ноги повільно й сонно хвицали в мокрому листі. Верхня губа в нього задралася, показуючи різці, як у великого пса — німецького вівчура або коллі. Руки повільно скидалися, стискаючи і розтискаючи кулаки, і коли одна з них черкнула по футболці Марка, той відскочив зі скриком огиди.

Рой перевернувся і почав повільно, рачки повзти назад у сховок, його руки, коліна й лице проривали канавки в розм'якшеному дощем гумусі. Джиммі собі відзначив, що відразу ж, як тіло накрило світлом, у нього почалося уривчасте дихання, типу дихання Чейна-Стокса; воно відразу ж і припинилося, щойно Мак-Дуґалл знову цілком опинився в тіні[1]. Так само й виділення вологи.

Діставшись місця свого залягання, Мак-Дуґалл перевернувся і затих.

— Закрийте їх, — промовив Марк задавленим голосом. — Прошу, закрийте.

Джиммі причинив ляду і як міг приладнав назад розбитий замок. Образ тіла Мак-Дуґалла, яке, неначе приголомшена змія, корчиться в мокрому, прілому листі, залишився в його голові. Він не вірив, що коли-небудь настане такий час, щоби цей образ перестав бути в межах досяжності його пам'яті — навіть якщо він доживе до сотні.

38

Вони стояли під дощем і тремтіли, дивлячись один на одного.

— До сусідів? — запитав Марк.

— Так. Логічно їм бути першими, на кого б напали Мак-Дуґалли.

Вони пішли туди, і цього разу їхні ніздрі вловили той промовистий запах уже в палісаднику. Під дверним дзвоником було прізвище — Еванс. Джиммі кивнув. Девід Еванс

---

[1] Cheyne-Stokes respiration — описаний на початку XIX ст. британськими лікарями Джоном Чейном і Вільямом Стоксом симптом гіпоксії головного мозку, який часто спостерігається в пацієнтів перед смертю.

з родиною. Девід працював механіком в автовідділі «Сієрза» у Ґейтс-Фоллзі. Він його лікував пару років тому, здається, кіста чи щось таке.

Тут дзвінок працював, але відповіді не було. Вони знайшли місіс Еванс у ліжку. Двоє дітей в ідентичних піжамах із зображеннями персонажів з Пуха знайшлися на койках двоярусного ліжка в іншій спальні. Щоби знайти Дейва Еванса, часу пішло більше. Він схоронився у недобудованій антресолі над маленьким гаражем. Джиммі відмітив галочкою в колі передні двері і двері гаража.

— У нас вдало йде, — сказав він. — Два попадання підряд.

Марк несміливо запитав:

— Ви могли б почекати хвилини дві? Я хотів би помити руки.

— Звичайно, — сказав Джиммі. — Я би теж помив. Еванси не будуть проти, якщо ми скористаємося їхньою ванною.

Вони зайшли досередини, де Джиммі сів на стілець у вітальні і заплющив очі. Незабаром він почув, як зашуміла вода, відкрита Марком у ванній.

На затемненому екрані своїх очей він побачив трунарський стіл, побачив, як почало тремтіти простирадло, яким була накрита Марджорі Ґлік, побачив, як з-під нього випала її рука і почала виконувати в повітрі свій балетний танок на пуантах…

Він розплющив очі.

Цей трейлер був у кращому стані, ніж Мак-Дуґаллів, охайніший, добре доглянутий. Він ніколи не бачив місіс Еванс, але, схоже було, вона мала право пишатися своїм домом. Іграшки мертвих дітей були складені акуратною купою в маленькій коморі, яка, певне, називалася пральнею в оригінальному проспекті постачальника автодомів. Бідні діти, він сподівався, ці іграшки дарували їм радість, поки ще були ясні дні й сонячне світло, щоб їм радіти. Там був триколісний велосипед, кілька великих пластмасових вантажівок й іграшкова автозаправка, один колісний трактор (за який, либонь, інколи відбувалися порядні баталії), іграшковий більярдний стіл.

Він почав було відвертатися, та потім поглянув туди знову, ошелешений.

Синя крейда.

Три притінені лампи в ряд.

Чоловіки ходять кругом зеленого столу під яскравим світлом, прицілюються киями, струшують собі з пальців крихти синьої крейди…

— Марку! — гукнув він, враз стовпом випрямившись на своєму стільці. — *Марку!*

І Марк, зі знятою футболкою в руках, бігом прибіг подивитися, що сталося.

39

Один з давніх учнів Метта (випуск 1964-го, оцінки «А» з літератури, «В» з композиції творів) завітав його провідати близько другої тридцять і, зауваживши стоси містичної літератури, запитав: чи Метт вивчає це заради наукового ступеня з окультизму? Метт не міг пригадати його імені — чи то Герберт, чи то Гаролд.

Коли ввійшов цей Герберт-чи-Гаролд, Метт читав книжку «*Дивні зникнення*», але був радий перерватися. Розуміючи, що раніше третьої години друзі не зможуть безпечно зайти до школи на Брок-стріт, він, проте, уже чекав на телефонний дзвінок. Йому прагнулося дізнатись, що сталося з отцем Каллагеном. Здавалося, цей день минає з бентежною швидкістю — хоча він завжди чув, що у лікарні час тече повільно. Сам він почувався неметким і пригальмованим, нарешті вже як стара людина.

Він почав розповідати Герберту-чи-Гаролду про містечко Момсон у штаті Вермонт, історію якого він якраз перед цим читав. Тамтешній випадок йому здався особливо цікавим, бо, якщо це було правдою, ця історія могла передвіщати долю Лігва.

— Всі зникли, — розповідав він Герберту-чи-Гаролду, котрий слухав ввічливо, проте з не дуже добре замаскова-

ною нудьгою. — Звичайне маленьке містечко в глушині на півночі Вермонту, куди можна було дістатися міжштатним шосе № 2 і Вермонтським шосе № 19. Населення 312 осіб за переписом 1920 року. У серпні 1923-го одна жінка в Нью-Йорку почала непокоїтися, оскільки її сестра не писала їй уже два місяці. Вона зі своїм чоловіком поїхала туди, і вони були першими, хто підірвав цією історією газети, хоча я не маю сумнівів, що місцеві з довколишніх поселень уже деякий час знали про ті зникнення. Авжеж, та сестра з її чоловіком пропали, як і всі інші в Момсоні. Всі будинки й стодоли собі стояли, а в одній оселі залишився стіл, накритий до вечері. Цей випадок був доволі великою сенсацією свого часу. Не думаю, щоби мені схотілося залишитися там на ніч. Автор цієї книжки пише, що люди в сусідніх поселеннях розповідають якісь химерні історії… поторочі, гобліни і таке інше. На деяких віддалених стодолах там намальовано знаки-обереги і великі хрести, їх і сьогодні видно. Ось поглянь, тут на фотографії сільмаг, етилозаправна станція і фуражно-зернова крамниця — це було середмістя Момсона. Як ти думаєш, що там могло статися?

Герберт-чи-Гаролд ввічливо подивися на знімок. Звичайне дрібне містечко з кількома крамницями та кількома обійстями. Деякі з них осіли, мабуть від ваги снігу взимку. Схоже на будь-яке загумінкове місто. Їдучи через такі, не знаєш, чи є там хто живий після восьмої вечора, коли вже згорнули тротуари. Вочевидь, старий спливає з розуму в своєму віці. Герберт-чи-Гаролд подумав про одну зі своїх старих тіток, яка в останні два роки свого життя була впевнена, що її дочка вбила її ручного папугу і постійно згодовує їй його у м'ясному рулеті. У старих людей трапляються химерні дивацтва.

— Дуже цікаво, — сказав він, підводячи очі. — Але я не думаю… Містере Бьорку? Містере Бьорку, що з вами? Вам… сестра! Агов, сестро!

Очі в Метта стали цілком застиглими. Одна рука стискала край простирадла. Друга була притиснута до грудей. Обличчя пополотніло, а посеред лоба билася жилка.

«Занадто рано, — подумав він. — Ні, занадто рано…»

Біль вламувався у нього хвилями, заганяв його в темряву. Притемнено він подумав: *Стережися цього останнього кроку, він убивчий.*

Потім падіння.

Герберт-чи-Гаролд вибіг з палати, перекинувши свій стілець і розсипавши купу книжок. Сюди вже поспішала медсестра. Сама ледь не бігом.

— Там містер Бьорк, — сказав їй Герберт-чи-Гаролд. Він досі тримав ту книжку, заклавши вказівний палець на фотографії Момсона в штаті Вермонт.

Медсестра коротко кивнула й увійшла до палати. Метт лежав, напівзвісивши голову з ліжка, очі були заплющені.

— Він не?.. — несміливо спитав Герберт-чи-Гаролд. Це було завершене запитання.

— Так, я думаю, так, — відповіла медсестра, одночасно натискаючи кнопку виклику бригади ЕКВ[1]. — Ви мусите тепер піти.

Вона вже знову була спокійною, коли все стало ясно, і мала час пошкодувати за своїм обідом, залишеним недоїденим.

40

— Але у Лігві немає більярдного залу, — сказав Марк. — Найближчий аж у Ґейтс-Фоллзі. Він міг перебратися туди?

— Ні, — сказав Джиммі. — Я впевнений, що не міг. Але в декого з тутешніх людей більярдні столи є вдома.

— Так, я розумію.

— І ще є дещо, — сказав Джиммі. — Я це майже намацав.

Він відхилився назад, заплющив очі і прикрив їх долонями. Там було ще дещо, і в його голові воно асоціювалося

---

[1] ЕКВ (Електрична кардіоверсія) — процедура, де, на відміну від простої дефібриляції, електричний розряд подається не навмання, а синхронізовано з ритмом серця.

з пластиком. Чому пластик? Є пластмасові іграшки, пластиковий посуд для пікніків і поліетиленові чохли, щоби накривати човен, коли приходить зима…

І раптом у його мозку виникла картина більярдного столу, обкутаного проти пилу великим шматком поліетилену, разом з озвученням, закадровим голосом, який промовляє:

«Насправді мені б варто було його продати, поки сукно не запліснявіло — Ед Крейґ каже, що воно може запліснявіти — але ж це був стіл Ралфа…»

Джиммі розплющив очі і промовив:

— Я знаю, де він. Я знаю, де Барлоу. Він у підвалі пансіону Єви Міллер.

І це було істинно так, Джиммі це знав. У його мозку це вбачалося беззаперечно правдивим.

Очі Марка яскраво спалахнули.

— Їдьмо туди.

— Постривай.

Джиммі пішов до телефону, знайшов у довіднику номер Єви і притьмом його набрав. Пішли гудки без відповіді. Десять гудків, одинадцять, дюжина. Він поклав слухавку назад на важелі, зляканий. У Єви було щонайменше десятеро пожильців, багато з них старі люди, на пенсії. Там завжди хоч хтось та й був. Завжди дотепер.

Джиммі поглянув собі на годинник. Було чверть по третій і час збігав, збігав…

— Їдьмо, — сказав він.

— А як щодо Бена?

Джиммі мовив нерадісно:

— Ми не можемо зателефонувати. Лінія пошкоджена в твоєму домі. Якщо ми поїдемо прямо до Єви, залишиться ще вдосталь денного світла, якщо ми помилилися. Якщо ж ми праві, ми поїдемо, заберемо Бена і зупинимо нахер його дзиґар.

— Зараз, я тільки футболку на себе надіну, — сказав Марк і побіг по коридору до ванної.

41

Бенів «сітроен» так і стояв на Євиній парковці, тепер обліплений мокрим листям в'язів, які притіняли цей квадрат гравію. Піднявся вітер, але дощ припинився. Вивіска «Номери Єви» гойдалася і скрипіла у цьому сірому пообідді. Будівлю оповивала якась моторошна, очікувального характеру тиша, Джиммі подумки відзначив певну схожість, і в нього похололо серце. Тут було точно так, як у Домі Марстена. Він загадався, чи хтось коли-небудь покінчав тут життя самогубством. Єва мала би знати, але він не думав, що Єва щось розкаже… більше ні.

— Це було би ідеально, — промовив він уголос. — Оселитися в місцевому пансіоні, а потім оточити себе своїми дітьми.

— Ви певні, що нам не варто поїхати по Бена?

— Потім. Ходімо.

Вони вилізли з машини і пішли до ґанку.

Вітер смикав їх за одяг, куйовдив їм волосся. Усі відтінки були бляклими, а дім, здавалося, напосідає на них.

— Ти чуєш цей запах? — запитав Джиммі.

— Так, ще густіший, ніж раніше.

— Ти готовий до цього?

— Так, — твердо відповів Марк. — А ви?

— На Бога Христа сподіваюся, що я теж, — сказав Джиммі.

Вони піднялися сходами ґанку, і Джиммі торкнув двері. Двері були незамкнені. Коли вони вступили до завжди маніакально охайної кухні Єви, їх обох вдарило духом, як з відкритого смітиська — утім, неначе задимленим багатьма роками.

Джиммі згадав ту свою розмову з Євою — це було майже чотири роки тому, майже відразу по тому, як він розпочав тут практику. Єва прийшла на обстеження. Багато років вона була пацієнткою його батька, а коли його місце перебрав Джиммі, навіть посівши той самий Камберлендський кабінет, вона прийшла до нього без вагань.

Вони балакали про Ралфа, на той час уже дванадцять років як мертвого, і вона сказала йому, що привид Ралфа досі живе в хаті — раз у раз вона натикається на щось нове, при-

забуте, на горищі або в шухляді письмового столу. І звичайно, мова зайшла про той більярдний стіл у підвалі. Вона сказала, що мусила б його позбавитися; він там тільки місце займає, яке вона може використати для чогось іншого. Але ж це був стіл Ралфа і вона просто не може змусити себе подати оголошення в газету або зателефонувати на програму «Торговець янкі» місцевої радіостанції.

Так вони пройшли через кухню до підвальних дверей і Джиммі їх відчинив. Тут сморід був густим, потужним. Він клацнув вимикачем світла, але без потрібного результату. Звісно, той його зламав.

— Пороздивляйся тут, — сказав він Марку. — У неї мусить бути ліхтарик або свічки.

Марк почав нишпорити, витягуючи шухляди, зазираючи до них. Він помітив, що тримач для ножів над раковиною порожній, проте в той час нічого про це не подумав. Його серце гупало з болючою повільністю, наче приглушений барабан. Він усвідомив той факт, що зараз він уже в дальньому, рваному кінці своєї витривалості, на крайній межі. Здавалося, мозок у нього вже не думає, а тільки реагує. Краєм ока він постійно бачив порухи і смикав головою, озираючись, щоб поглянути, але нічого не бачив. Військовий ветеран мусив би розпізнати ці симптоми, що сигналізують про настання бойової втоми.

Він вийшов у коридор і продивився там у комоді. У верхній шухляді знайшовся довгий, чотирьохбатарейний ліхтар. Марк поніс його назад у кухню.

— Ось, знайшов, Джи…

Почувся гуркіт, потім щось важко гупнуло. Двері підвалу стояли відчинені навстіж.

І почалися крики.

42

Коли Марк вступив назад до кухні «Номерів Єви», була за двадцять хвилин п’ята. Очі в нього були порожніми,

а футболка вимазана кров'ю. Погляд у нього був ошелешеним і загальмованим.

Раптом він закричав.

Цей крик рвався ревом з його живота вгору по темній трубі його горла і крізь розчепірені щелепи. Він кричав, поки не відчув, що божевілля починає потроху полишати його мозок. Він кричав, допоки йому не надірвалося горло і нестерпний біль засів у голосових зв'язках, наче уламок кістки. І навіть коли він вивергнув весь страх, жах, лють і розпач, які зміг, той нестерпний натиск залишився, піднімаючись із підвалу вгору хвилями — знання, що Барлоу присутній десь там, унизу — а тепер було вже близько до темряви.

Він вийшов надвір і, стоячи на ґанку, величезними ковтками хапав вітер. Бен. Він мусить дістатись до Бена. Але якогось дивного кшталту летаргія немовби обгорнула його ноги свинцем. Та яка з того користь? Однаково Барлоу переможе. Вони здуріли, що виступили проти нього. А тепер Джиммі сплатив повну ціну, як і Сюзен, як і отець Каллаген.

Сталь у ньому пробилася вгору. *Ні. Ні. Ні.*

Він на тремтячих ногах зійшов униз сходами ґанку і заліз у «б'юїк» Джиммі. Ключі висіли в замку запалювання.

Дістатись до Бена. Спробувати ще раз.

У нього були надто короткі ноги, щоб діставати до педалей. Він підтягнув сидіння і повернув ключ. Двигун загарчав. Він перевів важіль коробки передач на хід і поставив ногу на газ. Машина стрибнула вперед. Він перестрибнув ногою на педаль гальма і його боляче кинуло на кермове колесо. Загудів сигнал.

Я не можу її повести!

І він немов наяву почув, як його батько проказує своїм логічним, педантичним голосом: «Ти мусиш бути акуратним, коли навчаєшся кермувати, Марку. Водіння машини — єдиний спосіб пересування, який не цілком врегульовано федеральними законами. Як наслідок, усі водії є аматорами. Багато з цих аматорів самовбивчі. Тож ти мусиш бути *надзвичайно* акуратним. Педаллю газу ти мусиш ко-

ристуватися так, немов там лежить яйце — між нею і твоєю підошвою. Коли ти кермуєш машиною з автоматичною коробкою передач, як наша, ліва нога не використовується взагалі. Використовується тільки права: спершу гальмо, потім газ».

Марк прибрав ногу з гальма, і машина поповзла вперед по заїзду. Вона перевальцем подолала бордюр, і Марк її різко зупинив. Лобове скло запотіло. Він протер його рукою і тільки ще дужче замазав.

— Чорт з ним, — пробурмотів він.

Він ривком рушив і виконав широкий, п'яний U-розворот, перекотившись у процесі через протилежний бордюр, і повів машину до свого дому. Йому доводилося тягнути шию, щоби бачити щось понад кермом. Він помацав правою рукою і ввімкнув радіо на всю гучність. Він плакав.

43

Бен ішов по Джойнтер-авеню в бік міста, коли на дорозі з'явися бежевий «б'юїк» Джиммі, рухаючись спазматичними ривками, п'яно вихляючи. Бен йому махнув, і той загальмував, ударився правим переднім колесом об бровку і став.

Роблячи кілки, він втратив лік часу, а коли поглянув собі на годинник, злякався, побачивши, що вже десята хвилина по четвертій. Він вимкнув токарний верстат, узяв пару кілків, засунув їх собі за пояс і піднявся нагору, щоб подзвонити. Тільки поклавши руку на телефон, він згадав, що той не працює.

Тепер уже дуже занепокоєний, він вибіг надвір і подивився в обох машинах. Каллагена і Петрі. Ключів не було ні в тій, ні в другій. Він міг би повернутися в дім і обшукати кишені Генрі Петрі, але подумав, що це буде занадто. Тож вирушив до міста швидким кроком, виглядаючи «б'юїк» Джиммі. Він уже було вирішив йти прямо в школу на Брокстріт, коли машина Джиммі з'явилася в його полі зору.

Він оббіг її до водійського сидіння, а там за кермом сидів Марк Петрі… один. Хлопчик німо дивився на Бена. Губи в нього ворушилися, але жодного звуку не виходило.

— Що сталося? Де Джиммі?

— Джиммі мертвий, — промовив Марк дерев'яно. — Барлоу знову завбачив нашу появу. Він десь там у підвалі пансіону місіс Міллер. Джиммі теж там. Я спустився туди, вниз, допомогти йому і не міг вибратися назад. Зрештою я знайшов дошку, по якій зумів вилізти, але спершу я думав, що залишуся там у пастці до… з-з-заходу с-с-сонця…

— Що сталося? Про що це ти говориш?

— Джиммі зметикував, звідки та синя крейда, розумієте? Коли ми були в одному домі на Присілку. Синя крейда. Більярдні столи. Там, у місіс Міллер у підвалі є більярдний стіл, він належав її чоловіку. Джиммі подзвонив у пансіон, а там ніхто не відповідав, тож ми поїхали туди.

Він підняв своє безслізне обличчя до Бенового.

— Він сказав мені, щоб я пошукав десь ліхтарик, бо вмикач світла в підвалі був зламаний, точно як у Домі Марстена. Ну, я почав там шукати. Я… я помітив, що всі ножі з тримача над раковиною пропали, але нічого про це не подумав. Отже, певним чином, це я його вбив. Я це зробив. Це моя вина. Тільки моя вина. Тільки моя…

Бен його струснув: двома різкими посмиками.

— Припини, Марку. Припини це!

Марк прикрив долонями собі рота так, немов перехоплював той істеричний белькіт, що рвався з нього. Понад долонями на Бена дивилися його величезні очі.

Зрештою він продовжив:

— Я знайшов ліхтарик у комоді в коридорі, розумієте. І якраз тоді й упав Джиммі і почав кричати. Він… я би теж упав, але він мене попередив. Останнє, що він гукнув, було: «*Стережися, Марку!*»

— Що там було? — домагався Бен.

— Барлоу з іншими просто прибрали сходи, — сказав Марк мертвим, безбарвним голосом. — Відпиляли їх нижче

другої згори сходинки. Перил вони залишили трохи більше, щоб це виглядало, як…

Він помотав головою.

— У темряві Джиммі просто подумав, що там усе на місці. Розумієте?

— Так, — сказав Бен. Він зрозумів. Його від цього замлоїло. — А ті ножі?

— Розставлені на підлозі внизу, під сходами, — прошепотів Марк. — Вони пробили лезами оті тоненькі диктові квадрати, а потім повідбивали держаки, щоб квадрати пласко лежали з лезами, націленими… націленими…

— Ох, — безпорадно видихнув Бен. — Ох, Боже.

Він потягнувся руками і взяв Марка за плечі.

— Ти впевнений, що він помер, Марку?

— Так, його пробило у півдесятку місць. Стільки крові…

Бен поглянув собі на годинник. Було за десять хвилин п'ята. Знову в нього з'явилося те відчуття, що часу обмаль, що він запізнюється.

— Що ми тепер робитимемо? — запитав Марк відсторонено.

— Поїдемо в місто. Поговоримо по телефону з Меттом, а потім поговоримо з Паркінсом Ґіллеспі. Ми прикінчимо Барлоу до темряви. Ми мусимо.

Марк відповів кволою, скрушною усмішкою:

— Джиммі теж так казав. Він казав, що ми мусимо зупинити його дзиґар. Але він нас весь час побиває. Кращі за нас люди, либонь, теж намагалися.

Бен дивився вниз на хлопця, готуючись зробити дещо ганебне.

— У тебе настраханий голос, — сказав він.

— Мені страшно,— сказав Марк, не ловлячись на виклик. — А вам ні?

— Мені страшно, — сказав Бен. — Але я також розлючений, я втратив дівчину, яка мені страшенно подобалася. Гадаю, я кохав її. Ми обоє втратили Джиммі. Ти втратив

матір і батька. Вони лежать у вашій вітальні під накривкою з дивана.

Бен підштовхнув себе до остаточної брутальності:

— Хочеш, поїдемо туди, подивишся?

Марк відсахнувся від нього з обличчям нажаханим і болісним.

— Я хочу, щоб ти був зі мною, — сказав Бен дещо м'якіше.

Він відчував у шлунку паросток відрази до самого себе. Він заговорив тоном футбольного тренера перед важливою грою.

— Мені байдуже, хто там колись намагався його зупинити. Мені байдуже, якщо Аттіла Гун грав з ним і програв[1]. Я зроблю власну спробу. Я хочу, щоб ти був зі мною. Ти потрібен мені.

І це було правдою, чистою й голою.

— Гаразд, — сказав Марк. Він дивився вниз, собі на коліна, де його пальці перепліталися у бентежній пантомімі.

— Тримайся, — промовив Бен.

Марк поглянув на нього розпачливо:

— Я намагаюсь.

44

Автозаправка «Екссон Сонні» на передміській Джойнтер-авеню була відчинена, і Сонні Джеймс (який експлуатував свого тезку з кантрі-музики, тримаючи його величезний кольоровий плакат у вітрині поряд з пірамідою бляшанок мастила[2]) особисто вийшов і став, чекаючи на них. Він був маленьким, схожим на гнома чоловічком, чиє ріденьке волосся оброблялося машинкою до відвічної короткої стрижки, яка демонструвала його рожевий скальп.

---

[1] Аттіла (396–453) — завойовник Європи, каган велетенської держави гунів, яка простягалася від Чорного моря до Рейну, відомий своєю військовою вправністю; його ім'я залишилося в культурі символом безжальної жорстокості.

[2] Sonny James (справжнє ім'я Джиммі Г'ю Лоден: 1928–2016) — велика зірка кантрі-музики, співак, автор і виконавець купи хітів у своєму жанрі.

— Агов, вітаю, містере Міерзе. Як ся маєте? Де ваш «сітрован»?

— Відпочиває, Сонні. Де Піт?

Піт був нештатним помічником Сонні і жив у місті. А Сонні ні.

— Так і не з'явився сьодні. Та пусте. Однаково справи мляві. Місто наче геть вимерло.

Бен відчув темний, істеричний регіт у себе в шлунку. Він загрожував скипіти і вихлюпнуться йому з рота велетенською, гіркою хвилею.

— Заллєте пального? — спромігся він. — Я хочу скористатися вашим телефоном.

— Звісно. Привіт, хлопче. Сьодні у школі нема занять?

— У мене практична екскурсія з містером Міерзом, — сказав Марк. — У мене кров ішла з носа.

— На Бога, я так і здогадавсь. У мого брата таке часто бувало. Це значить, високий кров'яний тиск, хлопче. Варт тобі берегтися.

Він вирушив до заду машини Джиммі й зняв кришку бензобака.

Бен зайшов у приміщення і набрав номер на таксофоні поряд зі стендом з дорожніми мапами Нової Англії.

— Камберлендська лікарня. Яке відділення?

— Я хотів би поговорити з Меттом Бьорком. Палата 402, будь ласка.

Далі була нехарактерна затримка, і Бен уже хотів було спитати, чи не перевели Метта до іншої палати, коли той голос запитав:

— Перепрошую, з ким я говорю?

— Це Бенджамін Міерз.

Раптом можливість смерті Метта, немов якась довга тінь, заманячила в його мозку. Могло так статися? Звичайно — ні. Це було би вже занадто.

— З ним усе гаразд?

— Ви його родич?

— Ні, просто близький друг. Він не…

— Містер Бьорк помер сьогодні о 15:07, містере Міерзе. Якщо ви почекаєте хвилинку, я подивлюся, чи прийшов уже доктор Коді. Можливо, він міг би…

Голос продовжував говорити, але Бен перестав його чути, хоча слухавка так і залишалася приклеєною до його вуха. Усвідомлення того, як сильно він покладався на Метта, що той проведе їх крізь решту цього кошмарного дня, вломилося в нього болючою вагою. Метт помер. Застійна серцева недостатність. Природні причини. Це було так, ніби Сам Господь відвернув Своє лице від них.

Тепер тільки Марк і я.

Сюзен, Джиммі, отець Каллаген, Метт. Усі пішли.

Паніка вхопила його, і він зітнувся з нею мовчки. Він, не думаючи, поклав слухавку назад на важіль, гільйотинуючи якесь напівпоставлене запитання.

Він вийшов надвір. Було десять по п'ятій. На заході розходились хмари.

— Виходить усього три долари рівно, — повідомив йому Сонні життєрадісно. — Це машина лікаря Коді, авжеж? Як бачу оте ДМ на номерах, то завше згадую одне кіно, шо я бачив, то така історія про зграю шахраїв, і один з них завше крав машини з номерами ДМ, тому шо…

Бен подав йому три однодоларових папірці.

— Сонні, я мушу мчати. Вибачте. У мене проблеми.

Обличчя Сонні зім'ялося.

— Овва, жаль таке чути, містере Міерзе. Погані новини від вашого видавця?

— Можна й так сказати.

Бен сів за кермо, затріснув двері і рушив, залишивши Сонні в його жовтому демісезонному дощовику дивитися їм услід.

— Метт помер, чи не так? — спитав Марк, вдивляючись у нього.

— Так. Інфаркт. Звідки ти знаєш?

— Ваше обличчя. Я побачив ваше обличчя.

Було 5:15.

45

Паркінс Ґіллеспі стояв на маленькому критому ґанку міської управи, курив «Пелл-Мелл» і роздивлявся на західне небо. На Бена Міерза і Марка Петрі він перемкнув свою увагу неохоче. Його обличчя гляділося сумним і старим, як ті склянки з водою, які вам приносять у дешевих харчевнях.

— Як ваші справи, констеблю? — запитав Бен.

— Терпимо, — спромігся Паркінс.

Він вивчав задирку в себе на шкірястому нігтьовому валику великого пальця.

— Бачив вас, ганяли туди-сюди. Скидалось на те, наче цей хлопчина сам-один їхав за кермом із Залізничної вулиці останнього разу. Справді так?

— Так, — сказав Марк.

— Ледь не цокнувся. Парубок, шо їхав назустріч, проминув тебе на ’кийсь курвий волос.

— Констеблю, — мовив Бен. — Ми хочемо розказати вам, що зараз відбувається в місті.

Паркінс Ґіллеспі виплюнув недопалок своєї сигарети, не відриваючи рук від поруччя маленького критого ґанку. Не дивлячись ні на кого з них, він сказав спокійно:

— Я не бажаю цього чути.

Вони дивилися на нього, ошелешені.

— Ноллі сьодні не з’явився, — сказав Паркінс тим самим спокійним, безклопітним тоном. — Він зателефонував учора пізно ввечері, сказав, що бачив машину Гомера Мак-Казліна десь на Глибокій Просіці — гадаю, він назвав саме Глибоку Просіку. І після того ні разу не подзвонив.

Повільно, сумно, наче людина під водою, він занурився пальцями собі в кишеню й дістав звідти чергову «Пелл-Мелл». Почав рефлекторно її крутити, розминаючи, між великим і вказівним пальцями.

— Ці, йоб їх, події мене до смерті доведуть, — сказав він.

Бен спробував знову:

— Ґіллеспі, той чоловік, який купив Дім Марстена. Його прізвище Барлоу. Саме зараз він у підвалі пансіону Єви Міллер.

— Справді? — відгукнувся Паркінс без якогось особливого здивування. — Вампір він, а хіба ні? Точно, як у тих коміксах, що їх випускали двадцять років тому.

Бен промовчав. Він дедалі дужче почувався людиною, яка загубилася в якомусь велетенському, гнітючому кошмарі, де безперервно цокотить і цокотить годинник — невидимий, але поряд, відразу під сподом цих подій.

— Я їду з міста, — сказав Паркінс. — Спакував усе своє майно до кузова машини. Мої пістолет, блимавку та значок я залишив на полиці. Годі буть мені законником. П'їду до своєї сестри в Кіттері, атож. Міркую, то досить віддалік, щоби вціліти.

Бен почув, як його голос, немов десь іздалеку, промовляє:

— Ви безхребетний тюхтій. Ви бздливий шмат лайна. Це місто ще живе, а ви вже з нього тікаєте.

— Ніяке воно не живе, — сказав Паркінс, підкурюючи свій недопалок дерев'яним сірником. — Тому-то він і прибув сюди. Воно мертве, як він. Мертве вже років з двадцять чи й більше. Уся країна йде тим самим шляхом. Я з Ноллі їздили на п'двійний сеанс в кіно до Фелмата пару тижнів тому, якраз перед тим, як той драйв-ін закрили на міжсезоння. Там вже у першому їхньому вестерні я побачив більше крові й убивств, аніж я бачив за обидва роки в Кореї. Дітвора з того веселилася та їла попкорн.

Він безвиразно махнув рукою на місто, яке зараз лежало позолочене променями призахідного сонця, неначе якийсь намріяний міраж.

— Мо', їм сподобається буть вампірами. Та не мені; Ноллі прийде по мене сьогоніч. Я їду.

Бен дивився на нього безпорадно.

— Вам обом, хлопці, варт сісти у цю машину та мерщій катати геть звідси, — сказав Паркінс. — Це місто проживе без нас… якийсь час. А потім і не важить.

«*Так,* — подумав Бен. — *Чому ми цього не робимо?*»

Марк висловив причину за них обох.

— Тому що він гад, містере. Справжній гад. Оце й усе.

— Справді? — відгукнувся Паркінс. Він кивнув і пихнув своєю «Пелл-Мелл». — Ну, гаразд.

Він поглянув у бік Консолідованої старшої школи.

— Учнів як кіт посцяв сьодні, у всякім разі з Лігва. Автобуси бігають припізнено, діти похворіли, контора дзвонить по домах, а там ніхто не відповіда. Мені дзвонив завуч, то я його трохи заспокоїв. Він такий собі кумедний, дрібний, лисий парубок, шо дума, шо зна, шо він робить. Ну, вчителі на місці, у всякім разі. Вони приїздять з-поза міста, здебільша. Хай зара' собі вчать одне одного.

Подумавши про Метта, Бен промовив:

— Не всі з них з-поза міста.

— Це не важить, — сказав Паркінс. Його очі впали на кілки в Бена за поясом. — Ви збираєтесь впорати того хлопа отими-ось?

— Так.

— Якшо хочте, можете взяти мій поліцейський дробовик. Цей штурмовий дробовик, то була ідея Ноллі. Ноллі любив ходити озброєним, ше й як. В місті навіть банку нема, аби йому надіятись, шо того хтось пограбує. Утім, вампір з ньо' вийде добрий, лишень тіки він розсмакує.

Марк дивився на констебля зі зростаючим жахом, і Бен зрозумів, що мусить забрати хлопчика звідси. Це було гіршим за все.

— Поїхали, — сказав він Марку. — Він кінчений.

— Гадаю, так воно й є, — сказав Паркінс. Його бляклі, прихвачені складками очі озирали місто. — В натурі, як тихо. Я бачив, шо Мейбел Вертс підглядала зі своїм біноклем. Але не думаю, шоб сьодні тут було багато за чим підглядати. Сьогоніч буде більше, напевне.

Вони пішли назад до машини. Було вже майже 5:30.

46

Вони зупинилися перед церквою Святого Андрія за чверть до шостої. Видовжені тіні падали від церкви через вулицю до дому її настоятеля, немов прирікання. Бен узяв із заднього сидіння саквояж Джиммі і випорожнив його. Знайшовши кілька маленьких ампул, він витряс їхній вміст за вікно, залишивши ампули.

— Що ви робите?

— Ми наберемо сюди свяченої води, — сказав Бен. — Ходімо.

Вони підійшли по доріжці до церкви і піднялися сходами. Марк, який хотів було вже відчинити середні двері, затримався і показав рукою:

— Подивіться на це.

Дверна ручка була почорніла і дещо покривлена так, немов її пробило потужним електричним розрядом.

— Це тобі про щось каже? — запитав Бен.

— Ні. Ні, але…

Марк потрусив головою, відганяючи якусь несформовану думку. Він відчинив двері і вони увійшли. Церква була прохолодною й сірою і сповненою безкінечного багатозначного мовчання, яке є спільним для всіх, чорних чи білих, порожніх олтарів віри.

Два шикування лав розділяв широкий центральний прохід, а обабіч нього стояли двоє гіпсових ангелів, тримали чаші зі святою водою, схиливши свої спокійні, ласкаво розуміючі обличчя, немов щоби вловлювати власні віддзеркалення в цій тихій воді.

Бен поклав ампули до кишені.

— Обмий собі обличчя і руки, — сказав він.

Марк подивився на нього, стривожений:

— Це ж.. свя… свято…

— Святотатство? Не цього разу. Нумо, вперед.

Вони занурили руки в цю тиху воду, а потім поплескали нею собі на обличчя, як то робить людина, яка щойно про-

кинулася і бризкає собі в очі холодною водою, щоби шоком знову ввімкнути у них цей світ.

Бен дістав з кишені першу ампулу і вже наповнював її, коли чийсь пронизливий голос закричав:

— Гей! Гей там! Що ви тут робите?

Бен обернувся. Це була Рода Кьорлес, доморядниця отця Каллагена, яка сиділа на першій лаві, безпорадно крутячи в пальцях чотки. На ній була чорна сукня, з-під подолу якої звисав край комбінації. Волосся в неї було в безладі; вона розкуйовдилася, зариваючись у нього пальцями.

— Де отець Каллаген? Що ви тут робите?

Голос у неї був різким і тонким, близьким до істерики.

— Хто ви? — запитав Бен.

— Місіс Кьорлес. Я доморядниця отця Каллагена. Де отець? Що ви тут робите?

Її руки зійшлися разом і почали війну між собою.

— Отець Каллаген відбув, — сказав Бен якомога делікатніше.

— Ох, — заплющила вона очі. — Він ганяв оте щось, що мордує наше місто?

— Так, — сказав Бен.

— Я знала це, — сказала вона. — Зайве мені було й питатися. Він сильний, добрий служитель церкви. Тут завжди були такі, які казали, що він ніколи не стане достатньо духовним, щоб навіть вступити в черевики отця Бергерона, а він вступив. І вони замалі для нього, як виявилося.

Вона широко розплющила очі і подивилась на них. Сльозинка пролилася з лівого і покотилася по щоці.

— Він більше не повернеться, чи як?

— Я не знаю, — сказав Бен.

— Балачки за його пияцтво, — проказувала вона, немов не чула Бена. — Чи був десь бодай-колись хоч один вартий його утримання ірландський священник, який не перехиляв пляшку? Оте панькання-няньчення, граємо-у-церкву-молитва-пожертви не для нього. Він був більшим за це!

Її голос здіймався до склепінчастої стелі хрипким, майже викличним криком.

— Він був священником, а не якимсь там святим засідателем!

Бен з Марком слухали безмовно і без здивування. Ніяких здивувань не лишилося в цьому сновійному дні; для них навіть місця не лишилося. Вони не вбачали себе ні вершителями, ні месниками, ні спасителями; цей день поглинув їх. Приречено, вони просто жили далі.

— Він був сильним, коли ви його востаннє бачили? — запитала вона вимогливо, вдивляючись у них. Сльози збільшували свердла безкомпромісності в її очах.

— Так, — сказав Марк, згадавши, як у кухні його матері Каллаген високо тримав хреста.

— Чи зараз ви перебираєте на себе його роботу?

— Так, — знову сказав Марк.

— Тоді беріться за неї, — гримнула вона на них. — Чого ви чекаєте?

І вона покинула їх, пішовши центральним проходом, у своїй чорній сукні, самотня скорботниця на поховальній відправі, якої тут не відбувалося.

47

Знову у Єви — і в крайній час. Було вже десять хвилин по шостій. Сонце висіло над західними соснами, прозираючи крізь розриви в хмарах, мов кров.

Бен заїхав на парковку і зацікавлено подивився на свою кімнату. Фіранка лишалась відтуленою, і він побачив там на варті свою друкарську машинку, а поряд з нею стос готового тексту і скляну кулю, яка лежала поверх нього. Здавалося дивовижним, що він дивиться на всі ті речі звідси і ясно їх бачить, немов усе в цьому світі досі притомне, нормальне і впорядковане.

Він дозволив своєму погляду впасти до заднього ґанку. Ті крісла-гойдалки, де він із Сюзен обмінялися своїм

першим поцілунком, стояли поруч, незрушеними. Двері, що провадили до кухні, стояли відчиненими, як їх залишив Марк.

— Я не можу, — промурмотів Марк. — Я просто не можу.

Очі в нього були величезними й білими. Він підтягнув до себе коліна і сидів зараз на сидінні зіщулений.

— Там мусимо бути ми обоє, — сказав Бен. Він простягнув дві ампули зі святою водою. Марк відсахнувся від них у жаху, немов доторк до них впустить у нього крізь шкіру отруту.

— Нумо, — промовив Бен. У нього не залишилось аргументів. — Нумо, нумо.

— Ні.

— Марку?

— Ні.

— Марку, ти потрібен мені. Ти і я — це все, що залишилось.

— Я достатньо зробив! — крикнув Марк. — Я нічого більше не можу зробити. *Як ви не розумієте, я не можу на нього подивитись*.

— Марку, нас мусить бути двоє. Хіба ти цього не розумієш?

Марк узяв ампули і повільно пригорнув їх собі до грудей.

— Ой лишенько, — прошепотів він. — Ой лишенько, ой лишенько.

Він подивився на Бена і кивнув. Цей порух його голови був смиканим і стражденним.

— Гаразд, — сказав він.

— Де той молоток? — спитав Бен, коли вони вийшли.

— Він був у Джиммі.

— Гаразд.

Вони піднімалися сходами ґанку під вітром, що дужчав. Сонце зблиснуло крізь хмари, заливши все червоним. Всередині, у кухні, сморід смерті був ледь не відчуваним на дотик і сирим, давлячи на них, як граніт. Двері підвалу стояли відчиненими.

— Мені так страшно, — сказав Марк, здригаючись.

— Ще б пак. Де той ліхтарик?

— У підвалі. Я залишив його, коли…

— Гаразд.

Вони стояли проти пащі підвалу. Як і казав Марк, сходи виглядали цілими в призахідному світлі сонця.

— Іди за мною, — сказав Бен.

48

Бен доволі легко подумав: *«Я йду назустріч своїй смерті»*.

Ця думка прийшла природно, і не було в ній ні страху, ні жалю. Інтровертні емоції загубилися під всеохопною атмосферою зла, яка повисла над цією місциною. Сповзаючи і обдираючись униз по дошці, яку Марк поставив, щоб самому вибратися з підвалу, Бен відчував лише крижаний спокій і більш нічого. Він помітив, що руки в нього світяться, немов одягнені в якісь примарні рукавички. Це його не здивувало.

Хай фінал не здається загрозливим. Імператор єдиний — Імператор Морозива. Хто так казав? Метт? Метт мертвий. Сюзен мертва. Міранда мертва. Воллес Стівенс мертвий також. Якби на іншого, я б на це не дивився. Але він подивився. Оце такий ти маєш вигляд, коли всьому кінець. Як щось поламане й потрощене, заповнене різнокольоровими рідинами. Не так уже й погано. Не так погано, як *його* смерть. Джиммі тримав при собі пістолет Мак-Казліна; мабуть, він досі у нього в кишені куртки. Він його візьме, і якщо сонце сяде раніше, ніж вони дістануться до Барлоу… спершу хлопчика, потім себе. Погано, але краще, ніж *його* смерть.

Він зістрибнув на долівку підвалу, а потім допоміг спуститися Марку. Очі хлопчика зблиснули до темної, скорченої на долівці фігури й відскочили геть.

— Я не можу на це дивитися, — сказав він захрипло.

— То й гаразд.

Марк відвернувся, а Бен присів на коліна. Він повідкидав геть кілька смертоносних диктових квадратів, леза ножів стирчали крізь них, зблискуючи, наче драконові зуби. Делікатно, після цього, він перевернув Джиммі.

Якби на іншого, я б на це не дивився.

— Ох, Джиммі, — намагався промовити він, та ці слова лопнули і розтеклися кров'ю в його горлі. Він лагідно підважив Джиммі на згині лівої руки, а правою повитягав з нього ножі Барлоу. Їх було шість, і Джиммі дуже сильно стік кров'ю.

На кутній полиці там лежав акуратно складений стос портьєр з вітальні. Бен підніс їх до Джиммі і — після того, як забрав пістолет, ліхтарик і молоток — накрив ними його тіло.

Він підвівся і випробував ліхтарик. Пластикове скло тріснуло, але лампочка працювала. Він посвітив довкола. Нічого. Він посвітив під тим більярдним столом. Голо. Він посвітив за бойлером. Полиці з консервацією, перфорована дошка з повішеними на кілочках інструментами. Ампутовані сходи відсунуто в дальній куток, щоб їх не видно було з кухні. Вони скидалися на ешафот, що веде в нікуди.

— Де він? — пробурмотів Бен.

Він поглянув собі на годинник, і стрілки стояли на 6:23. Коли заходить сонце? Він не міг пригадати. Напевне ж, не пізніше ніж о 6:55. Це дарувало їм вбогі півгодини.

— Де він? — крикнув Бен. — Я його *відчуваю,* але де він?

— Там! — гукнув Марк, показуючи сяючою рукою. — Що це?

Бен спрямував туди промінь. Буфет.

— Він замалого розміру, — сказав він Марку. — І стоїть впритул до стіни.

— Давайте подивимося за ним.

Бен знизав плечима. Вони підійшли до буфета і взялися за нього з боків. Бен відчув цівку зростаючого збудження. Справді цей дух, чи аура, чи атмосфера, чи як вам бажано це назвати, тут густіший, гидотніший?

Бен кинув погляд нагору, до відчинених дверей в кухню. Світло потьмянішало. Золото вже вицвітало з нього.

— Він занадто важкий для мене, — захекався Марк.

— Потерпи, — сказав Бен. — Ми його зараз перекинемо. Наддай якнайкраще.

Марк нахилився до буфета і вперся плечем у деревину. Його очі дивилися жорстоко з сяючого обличчя:

— Гаразд.

Вони налягли на буфет своєю об'єднаною вагою, і цей валлійський комод[1] повалився з кістяним тріском — то всередині нього потрощилася давня весільна порцеляна Єви Міллер.

— *Я так і знав!* — вигукнув Марк переможно.

У стіні, куди було приставлено цей валлійський комод, виявилися маленькі дверцята, по груди заввишки. Новенький єйльський навісний замок страхував засув.

Важкі удари молотком переконали Бена, що замок не збирається піддаватись.

— Господи Ісусе, — промурмотів він стиха.

Розпач гіркотою підкотив йому до горла. Щоб отака забара наприкінці, отака забара у вигляді якогось п'ятидоларового сарайного замка…

Ні. Він зубами прогризеться крізь дерево, якщо треба.

Він посвітив довкола ліхтариком, і праворуч від сходів його промінь упав на дошку з акуратно розвішеними на ній інструментами. На двох сталевих гачках там висіла сокира з лезом, замаскованим гумовим покрівцем.

Бен підбіг туди, вихопив сокиру з дошки і стягнув з леза гумовий покрівець. Він дістав з кишені одну з ампул та впустив її долі. Свята вода розлилася по підлозі, почавши негайно світитися. Він дістав іншу, відкрутив маленький ковпачок і збризнув лезо сокири. Воно почало мерехтіти таємничо-містичним світлом. А коли він взявся руками

---

[1] Welsh dresser — традиційний для британсько-американських домівок буфет/комод/сервант, зазвичай з полицями і шухлядами; може бути різних розмірів і конструкцій.

за дерев'яне сокирище, хватка вчувалася неймовірно доброю, неймовірно *правильною*. Здавалось, могутність влютувала його плоть у даровану нею хватку. Бен на мить застиг, дивлячись на сяюче лезо, і якийсь химерний порив змусив його торкнутися ним свого чола. Якесь зухвале почуття впевненості охопило його, відчуття неуникної правоти, *чистості*. Вперше за останні тижні він відчув, що більше не блукає навпомацки крізь тумани віри й невір'я у двобої з супротивником, чиє тіло надто ефемерне, щоби зважати на удари.

Могутність вливалася в його руки, як високовольтний струм.

Лезо засвітилося яскравіше.

— Робіть уже! — закликав Марк. — Мерщій! Благаю!

Бен Міерз розставив ноги, замахнувся сокирою і вергнув її вниз сяйливою дугою, яка залишила післясвітіння в очах. Лезо вжалило дерево з лунким, зловісним звуком і вгрузло по сокирище. Розлетілися тріски.

Він витяг сокиру, дерево верещало проти сталі. Він рубав нею знову… знову… знову. Він відчував, як напружуються і взаємодіють м'язи його спини і плечей, рухаючись із такою впевненістю і вишуканою розпашілістю, яких вони ще не знали. Кожний удар посилав на розліт скалки і тріски, як шрапнель. На п'ятім ударі лезо проломилося до порожнечі, і Бен почав вирубувати діру, розширювати її зі швидкістю, що сягала шаленості.

Марк дивився на нього в захваті. Холодний синій вогонь сповзав униз по сокирищу і ширився вгору по Бенових руках, аж поки не почало здаватися, що він працює в колоні цього вогню. Голова в нього була схилена набік, м'язи шиї напнуті напруженням, одне око відкрите і сяє, друге міцно замружене. Спина його сорочки лопнула між замашними крилами його лопаток, і м'язи скручувалися, як троси. Він був пройнятий одержимістю, і Марк не задумуючись (і не маючи потреби задумуватися) побачив, що ця одержимість ані найменшою мірою не є християнською;

це добро було більш елементарним, менш рафінованим. Воно як руда, як щось викашляне з-під землі голими брилами. Нічого лощеного в ньому не було. Це була Сила, це була Могутність, це було те щось, що рухає найбільшими колесами всесвіту.

Двері до овочевого льоху Єви Міллер не могли встояти перед цим. Сокира почала рухатися майже зі сліпучою швидкістю; вона перетворилася на пульсацію, на низхідну арку, на райдугу з-поза Бенового плеча до потрощеної деревини цих фінальних дверей.

Бен завдав їм останнього удару і відкинув сокиру геть. Він підніс долоні собі до очей. Вони палали.

Він простягнув руки до Марка, і хлопчик відсахнувся.

— Я люблю тебе, — сказав Бен.

Вони зімкнули руки.

49

Овочевий льох був маленьким, схожим на келію, і порожнім, окрім кількох укритих пилом пляшок, кількох ящиків та запилюженого бушельного кошика дуже старої картоплі, з якої в усіх напрямках попроростали вічка, — і тіл. Труна Барлоу стояла під стіною в дальнім кінці, наче саркофаг якоїсь мумії, і гребінь її віка холодно блищав у світлі, яке вони принесли з собою, немов вогонь Святого Ельма[1].

Перед труною, наче залізничні шпали поперек шляху до неї, лежали тіла людей, з якими Бен жив і хліб-сіль ділив: Єва Міллер і Проноза Крейґ поряд із нею; Мейб Маллікен з кімнати в кінці коридору другого поверху; Джон Сноу, який перебував на утриманні округу і зі своїм артритом заледве міг зійти наниз до сніданку; Вінні Апшо, Ґровер Верілл.

---

[1] Вогонь Святого Ельма — світіння на верхівках корабельних щогл під час шторму, яке вважається моряками знаком їхнього покровителя св. Ельма, що судно врятується; іонізація повітря, різновид плазми, утворюваної концентрованим електричним полем при кінцях високих об'єктів.

Вони переступили через них і стали перед труною. Бен поглянув униз собі на годинник; було 6:40.

— Зараз ми винесемо її звідси туди, — сказав Бен. — До Джиммі.

— Вона, мабуть, важить не менше тонни, — сказав Марк.

— Ми впораємося.

Бен простягнув руку до труни, майже невпевнено, та потім вхопився за її правий верхній кут. Гребінь на віку блищав, немов якесь пристрасне око. Дерево було аж до мурашок по шкірі неприємним на дотик, гладеньким і скам'янілим від часу. Здавалося, у цій деревині зовсім немає пор, жодних недосконалостей, які могли б розпізнати і приліпитися до них пальці. Утім, труна легко хитнулася. Одної руки вистачило.

Бен нахилив її вперед невеличким поштовхом, відчуваючи, як піддається ця величезна вагота, немов під контролем якихось невидимих противаг. Щось гупнуло всередині. Бен прийняв вагу труни на одну руку.

— Тепер, — сказав він, — твій кінець.

Марк підважив, і той кінець труни легко піддався. Обличчя хлопчика наповнилося задоволеним здивуванням:

— Гадаю, я міг би зробити це одним пальцем.

— Мабуть, і я зміг би. Справи нарешті йдуть нам на добре. Але ми мусимо поспішати.

Вони пронесли труну крізь розтрощені двері. Вона загрожувала застрягти там своїм найширшим місцем, та Марк нахилив голову і штовхнув. Труна пройшла з дерев'яним виском.

Вони понесли її туди, де накритий портьєрами Єви Міллер лежав Джиммі.

— Ось він, Джиммі, — промовив Бен. — Ось він, цей сучий син. Опускаймо її, Марку.

Він знову глянув собі на годинник. 6:45. Світло, що доходило крізь кухонні двері нагорі над ними, було попелясто-сірим.

— Тепер? — запитав Марк.

Вони дивилися один на одного поверх труни.

— Так, — сказав Бен.

Марк обійшов труну, і вони стали разом перед її замками й печатками. Вони разом нахилилися, і замки розтріснулися, щойно вони їх торкнулися, з таким звуком, неначе тріскаються тоненькі дранки. Вони підняли.

Барлоу лежав перед ними, його очі зорили вгору.

Зараз він був молодим чоловіком, його чорне волосся, розкішне й блискуче, розметалося по атласній подушці в головах його тісного апартаменту. Його шкіра світилась життям. Щоки були рожевими, як вино. Його зуби вигиналися з рота над повними губами, білі, з сильними прожилками жовтизни, як слонячі бивні.

— Він… — почав Марк, та так і не закінчив.

Червоні очі Барлоу заворочалися в очницях, наповнюючись мерзотною життєвістю і глузливим тріумфом. Вони вп'ялися в Маркові очі і Марк втупився в них, його власні очі стали пустими й геть далекими.

— Не дивись на нього! — крикнув Бен, але було вже пізно.

Він відштовхнув Марка. Хлопчик заскиглив глибоко в горлі і раптом атакував Бена. Заскочений зненацька, Бен поточився назад. За якусь мить пальці хлопчика вже були в кишені його куртки, налапуючи пістолет Гомера Мак-Казліна.

— Марку! Не тре…

Але хлопчик не чув. Його обличчя було пустим, як витерта класна дошка. Те скиглення лунало й лунало в його горлі, мов плач дуже маленької тваринки, яка потрапила в пастку. Він обхопив пістолет обома руками. Вони боролись за нього, Бен намагався вирвати його з рук хлопчика, тримаючи націленим від них обох.

— Марку! — волав він. — Марку, прокинься! Заради Христа прошу…

Дуло смикнулося в бік його голови, і пістолет вистрелив. Бен відчув, як куля майнула йому повз скроню. Він обхопив обома руками руки Марка і копнув ногою. Марк поточився

назад, і пістолет загримів на підлогу між ними. Хлопчик метнувся по нього, скиглячи, і Бен загилив йому по зубах з усієї сили. Він відчув, як губи хлопчика чвакнули об зуби, і скрикнув, немов це вдарили його самого. Марк бухнувся на коліна, і Бен ногою відбив пістолет геть. Марк спробував рачки поповзти по нього, і Бен вдарив його знову.

З утомленим зітханням хлопчик повалився.

Аж тут наснага його полишила і впевненість. Він знову був просто Беном Міерзом, і йому було страшно.

Прямокутник світла в кухонних дверях вилиняв до ріденького фіолетового; годинник Бена показував 6:51.

Здавалося, якась велетенська сила тягне його голову, наказуючи Бену подивитися на рожевого нажертого паразита в труні біля нього.

— Поглянь і побач мене, миршава людинко. Подивись на Барлоу, який проживав століття, як ти проживав години з книжкою біля каміна. Подивись і побач величне створіння ночі, яке ти вмертвив би своїм жалюгідним патичком. Подивись на мене, письмаче. Я писав по людських життях, і кров була моїм чорнилом. Подивись на мене і проймися розпачем!

— Джиммі, я не можу цього зробити. Вже надто пізно, він занадто сильний для мене…

— ПОДИВИСЬ НА МЕНЕ!

Було 6:53.

Марк застогнав на підлозі:

— Мамо? Мамуню, де ти? Мені болить голова… тут так темно…

— Він вступить до мене на службу кастратом…

Бен виколупав один з кілків у себе з-за пояса і впустив його долі. Він жалюгідно скрикнув, у цілковитому розпачі. Надворі сонце полишало Єрусалимове Лігво. Його останні промені забарилися на даху Дому Марстена.

Бен підхопив кілок. Але де молоток? *Де той йобаний молоток?*

Біля дверей овочевого льоху. Він збивав ним замок.

Він через силу метнувся підвалом і підняв молоток, де той лежав.

Марк уже напівсидів, рот у нього був — кривава рана. Він витер його рукою й ошелешено дивився на кров:

— Мамуню! — схлипував він. — Де моя мати?

6:55 вже. Світло і темрява зависли в ідеальній рівновазі.

Бен побіг назад через підвал: кілок затиснутий в одній руці, молоток у другій.

Пролунав громовий, переможний регіт. Барлоу вже сидів у свої труні, ті червоні очі палали пекельним тріумфом. Вони зчепилися з Беновими, і той відчув, як воля сточується з нього.

Зі скаженим, спазматичним криком він підняв кілок над головою і по дузі свистонув ним вниз. Його бритвено вигострений кінець пропоров сорочку Барлоу, і Бен відчув, що він увійшов у плоть під нею.

Барлоу закричав. Це був моторошний, болісний звук, як вовче виття. Силою всадженого кілка його відкинуло назад на спину, у труну. Звідти здійнялися, скажено махаючи, його скрючені в пазурі пальці.

Бен вгатив по верхівці кілка молотком, і Барлоу закричав знову. Одна з його рук, холодна як могила, вхопилась за ліву руку Бена, якою той стискав кілок.

Бен навернувся в труну, його коліна вперлися в коліна Барлоу. Він уп'явся очима в це одержиме болем і ненавистю обличчя.

— *Відпусти мене!* — верещав Барлоу.

— Ось тобі, сучий ти сину, — ридав Бен. — Ось тобі, п'явко. Ось тобі, на.

Він знову вгатив молотком. Кров бризнула вгору холодним фонтаном, на мить осліпивши Бена. Голова Барлоу метлялася з боку в бік на атласній подушці.

— *Відпусти мене, ти не смієш, ти не смієш, ти не смієш цього робити…*

Бен гатив молотком знову й знову. Кров ринула з ніздрів Барлоу. Його тіло почало тіпатися в труні, як загарпунена

риба. Його пазуристі пальці дряпали щоки Бена, залишаючи на шкірі довгі борозни.

— *ВІДПУСТИ МЕНЕЕЕЕЕЕЕЕЕЕЕЕЕ…*

Бен вгатив молотком по кілку ще раз, і кров, що вихлюпувалася з грудей Барлоу, стала чорною.

Потім — розкладання.

Воно відбулося протягом двох секунд, занадто швидко, щоби повірити в це коли-небудь при денному світлі в наступні роки, проте достатньо повільно, щоби знову і знову повертатись у кошмарах з жахливою повільністю покадрового показу.

Шкіра пожовкла, пошерхла, побугрилася, як старий брезент. Очі вицвіли, затягнулися білою плівкою, провалилися. Волосся посивіло й відпало купкою пір'я. Тіло всередині темного костюма зсохлося і стухало. Рот роззявлявся ширше й ширше, губи відтягувалися, дійшовши до носа, і зникли в оральному кільці випнутих зубів. Нігті почорніли і злущувалися, поки там не залишились тільки кістки, унизані перстнями, які цокотіли й клацали, неначе кастаньєти. Пил пухкав крізь волокна лляної сорочки. Лиса, зморщена голова перетворилась на череп. Штани, за відсутністю того, що їх наповнювало, опали до мітлищ, вбраних у чорний шовк. На якусь мить ніби гидотно жваве городнє опудало засмикалося під ним, і Бен виплигнув з труни з задавленим криком жаху. Але неможливо було відірвати погляду від останніх метаморфоз Барлоу; це гіпнотизувало. Череп, позбавлений плоті, шарпався з боку на бік на атласній подушці. Гола щелепова кістка відкривалася в беззвучному крику, для підтримки якого вже не існувало голосових зв'язок. Скелетні пальці клацали, танцюючи у темному повітрі маріонетками.

Запахи вдаряли Бену в ніс та й зникали, кожен маленьким, легеньким пхиком: газу; гниття, жахливого і тілистого; уїдливого пилу; пліснявого бібліотечного духу; потім нічого. Ті вигинисті, протестуючі кісточки-пальці розпалися й розсипалися, як олівці. Носова порожнина черепа поширшала і з'єдналася з ротовою порожниною. Пусті

очниці ширшали в безплотному виразі здивування і жаху, зустрілися, і їх не стало. Череп осипався досередини себе, як старовинна ваза епохи Мін[1]. Одяг влігся пласко і став нейтральним, як брудна білизна перед пранням.

Та це ще не був кінець непоступливому триманню істоти за цей світ — навіть порох здіймався, закручуючись у крихітні смерчі всередині труни. А тоді, зненацька, Бен відчув, як щось гайнуло повз нього, мов сильний вітер, аж він здригнувся. І тієї ж миті усі вікна в пансіоні Єви Міллер висадило надвір.

— Стережіться, Бене! — крикнув Марк. — Стережіться!

Бен крутнувся назад і побачив, як вони вилазять з овочевого льоху — Єва, Проноза, Мейб, Ґровер та інші. Їхній час настав у цім світі.

Крики Марка луною бовкали йому в вухах, як великі пожежні дзвони, і Бен ухопив хлопчика за плечі.

— Свята вода! — гукнув він у Маркове страдницьке лице. — *Вони не можуть торкнутись нас!*

Плач Марка перетворився на рюмсання.

— Лізь нагору по дошці, — сказав Бен. — Лізь.

Йому довелося повернути хлопчика обличчям до дошки, а потім ще й ляснути долонею по заду, щоб змусити його рухатись. Упевнившись, що Марк поліз нагору, він розвернувся і подивився на них, на Нечисть.

Вони стояли пасивно футів за п'ятнадцять віддалік, дивлячись на нього з тупою ненавистю, у якій не було нічого людського.

— Ти убив нашого Пана, — промовила Єва, і Бену майже повірилося, що в її голосі звучить журба. — Як ти міг вбити нашого Пана?

— Я повернуся, — сказав їй Бен. — По всіх вас.

Він подерся нагору по дошці, лізучи рачки, за допомогою рук. Дошка стогнала під його вагою, але трималась. Опи-

---

[1] Мін (1368–1644) — китайська імператорська династія, чия епоха відома високим розвитком культури і зокрема художньою керамікою і порцеляною.

нившись нагорі, він обійшовся одним поглядом назад. Там, унизу, вони тепер зібралися навкруг труни і мовчки зазирали до неї. Вони нагадали йому тих людей, які тоді зібралися біля тіла Міранди після аварії з меблевим фургоном.

Він обернувся, шукаючи Марка, і побачив, що той лежить біля дверей на ґанок, обличчям вниз.

50

Бен сказав собі, що хлопчик просто знепритомнів, і не більше. Це могло бути правдою. Пульс у нього був сильним і ритмічним. Бен підняв його на руки і поніс до «сітроена».

Він сів з кермо і завів двигун. Коли він вже виїхав на Залізничну вулицю, відкладена реакція вразила його, немов фізичним ударом, і йому довелося придушити крик.

Вони зараз на вулицях, ходячі мертвяки.

То в жару, то в холоді, з головою, повною дикого ревіння, він завернув ліворуч на Джойнтер-авеню і поїхав із Салимового Лігва.

Розділ п'ятнадцятий
Бен і Марк

1

Марк прокидався поволі, дозволяючи рівному гудінню «сітроена» повертати себе до притомності без думок чи спогадів. Зрештою він подивився у вікно, і переляк ухопив його в грубі руки. Там було темно. Дерева обабіч дороги здавались розмитими плямами, а в машин, що їх проминали, були ввімкнуті фари і габаритні вогники. З нього вирвався якийсь здушений, нерозбірливий стогін, і він вхопився собі за шию, налапуючи хрест, який там досі висів.

— Розслабся, — сказав Бен. — Ми не в місті. Воно вже за двадцять миль позаду нас.

Хлопчик потягнувся рукою через Бена, ледь не змусивши того вильнути зі смуги, і замкнув двері з водійського боку. Крутнувшись, він замкнув і власні двері. А потім поволі зіщулився в клубок на своєму боці сидіння. Йому хотілося, щоб повернулося небуття. Небуття — це втішно. Втішне небуття без огидних картин у ньому. Рівне гудіння двигуна «сітроена» було заспокійливим. Мммммммм. Втішно. Він заплющив очі.

— Марку?

Безпечніше не відповідати.

— Марку, з тобою все гаразд?

Мммммммммммммм.

— …Марку…

Далеко. Це добре. Небуття повернулося, і відтінки сірого поглинули його.

2

Бен зупинився в мотелі, відразу за кордоном штату Нью-Гемпшир, зареєструвавшись там як «Бен Коді і син» з нероз-

бірливим підписом. Марк зайшов у номер, тримаючи перед собою хреста. Його очі металися сюди-туди в очницях, як маленькі звірятка в клітці. Він тримав хреста, поки Бен не зачинив двері, замкнув їх і повісив свій хрест на дверну ручку. У номері стояв кольоровий телевізор, і Бен його трохи подивився. Дві африканські держави розпочали війну. У Президента застуда, але її не оцінюють як серйозну. А якийсь чоловік у Лос-Анджелесі здурів і підстрелив чотирнадцятеро людей. Прогноз погоди обіцяв дощ — мокрий сніг на півночі Мейну.

3

Салимове Лігво спало безпросвітно, і вампіри блукали вулицями і путівцями міста, як рештки спогадів про зло. Деякі з них виринали з тіней смерті достатньо, щоб відновити якісь рудиментарні хитрощі. Лоренс Кроккет зателефонував Роялу Сноу і запросив його до себе в офіс пограти в крибедж. Коли Роял приїхав машиною й увійшов, Лоренс із дружиною напали на нього. Ґлініс Мейберрі подзвонила Мейбел Вертс, сказала, що їй страшно, і спитала, чи не могла б вона прийти до Мейбел, провести з нею цей вечір, поки її чоловік не повернеться з Вотервілла. Мейбел ледь не зі зворушливим полегшенням погодилася, а коли за десять хвилин вона відчинила двері, Ґлініс стояла там гола-голісінька, з сумочкою на плечі, і скалилася велетенськими, хижими іклами. Мейбел вистачило часу скрикнути, але тільки один раз. Коли Делберт Маркі, щойно після восьмої, вийшов зі своєї порожньої таверни, з тіней виступили Карл Формен з усміхненим Гомером Мак-Казліном і сказали, що прийшли випити. До Мілта Кроссена, відразу після закриття, навідалися кілька його найвірніших клієнтів і найдавніших друзяк. Джордж Міддлер відвідав кількох учнів старшої школи, які щось купували в його крамниці і завжди дивились на нього з сумішшю знання і презирства; і найтемніші його фантазії були вдоволені.

Туристи й наскрізні подорожани так само проїжджали по шосе №12, не помічаючи в Лігві нічого такого, окрім

щита з написом «Лосі» та знаку обмеження швидкості: тридцять миль на годину. За містом вони знову поверталися до шістдесяти миль, мабуть, відкидаючи те з єдиною думкою: Господи, яке мертве містечко.

Місто ховало свої таємниці, а Дім Марстена манячив над ним, як повалений король.

4

Бен поїхав назад наступного ранку на світанку, залишивши Марка в мотельному номері. Він зупинився біля вже людної реманентної крамниці у Вестбруку, де купив лопату і кирку.

Салимове Лігво лежало принишклим під темним небом, з якого поки ще не почав падати дощ. Дрібка машин рухалися вулицями. У Спенсера було відчинено, але тепер зачиненим стояло кафе «Екселент», усі зелені штори були затулені, меню прибрані з вітрин, а маленька дошка, де крейдою писали фірмову страву дня, начисто витерта.

Від цих порожніх вулиць у нього похололо в кістках, а на пам'ять навернувся один старий рок-енд-роловий альбом: на обкладинці трансвестит у профіль на чорному тлі, на диво маскулінне обличчя, криваво нарум'янене й напомаджене; назва: «Вони виходять тільки вночі»[1].

Спершу він заїхав до Єви, піднявся сходами і штовхнув, прочинивши, двері своєї кімнати. Тут усе було точно так, як він залишив: ліжко незастелене, розпечатаний рулончик «Рятувальних кружків» на столі[2]. Під столом стояв порожній бляшаний бачок на сміття, і Бен витяг його на середину кімнати.

Він узяв і кинув туди свій рукопис, а з титульного аркуша зробив паперовий джгуток. Підніс під нього свою

---

[1] «They Only Come Out at Night» (1972) — третій альбом джаз-рокового композитора, мультиінструменталіста, яскраво вираженого альбіноса Едгара Вінтера (нар. 1946 р.), чиє фото в театрально-жіночому гримі й міститься на конверті платівки.

[2] «Life Savers» — м'ятні й фруктові льодяники у формі колечок, які випускаються з 1912 р. у фольгових рулончиках.

запальничку «Крікет», а коли той спалахнув, кинув його поверх кучугури машинописних сторінок. Полум'я їх скуштувало, вирішило, що добрі, і почало жадібно розповзатися по паперу. Кутики обвуглювались, загорталися вгору, чорніли. З бачка почав здійматися білуватий дим, і без жодної особливої думки Бен перехилився через стіл і прочинив вікно.

Його рука знайшла прес-пап'є — скляну кулю, яка була з ним з часів його дитинства в цьому поночілому місті, вхоплену бездумно під час того майже сновійного візиту до будинку монстра. Струсни її і дивись, як спливає донизу сніг. Він зробив це зараз, тримаючи кулю перед очима, як колись, іще хлопчиком, і вона виконала той свій старий, старий трюк. Крізь спливаючий сніг ти бачиш маленький пряниковий будиночок з доріжкою, що веде до нього. Пряникові віконниці зачинені, але, як хлопчик з багатою уявою (такий, як зараз Марк Петрі), ти можеш побачити, як одну з тих віконниць відтуляє (як, здається, й насправді одну з них саме зараз відтуляє) чиясь довга біла рука, а потім на тебе подивиться бліде обличчя, вишкіряючись довгими, білими зубами, запрошуючи тебе у цей потойбічний дім, до його повільної й безкінечної країни-фантазії фальшивого снігу, де час — це просто міт. Те обличчя й дивилося на нього зараз, бліде й голодне, обличчя, яке ніколи знову не подивиться на денне світло чи синє небо.

Це було його власне обличчя.

Він пожбурив кулю в куток кімнати, і вона розбилася на друзки.

Він пішов геть, не чекаючи поглянути, що могло звідти витекти.

5

Він спустився в підвал, щоб забрати тіло Джиммі, і це була найважча з усіх дій. Труна лежала там, де й була минулого вечора, порожня, навіть без пороху. Втім… не цілком

порожня. Кілок лежав у ній і щось іще. Він відчув, як йому вивертає нутро. Зуби Барлоу — все, що від нього залишилося. Бен нахилився, підібрав їх — і вони завовтузилися в його руці, наче крихітні білі тварини, намагаючись зійтися і вкусити.

Скрикнувши від огиди, він пожбурив їх геть, розтрощивши.

— Боже, — прошепотів він, витираючи руку собі об сорочку. — Ох, Боже ж ти мій милостивий. Прошу, нехай це вже буде кінець. Хай це буде йому кінець.

6

Якось він спромігся витягти Джиммі, так само закутаного в портьєри Єви, з підвалу. Запхавши цей тюк у багажник «б'юїка» Джиммі, він поїхав до обійстя Петрі, кирка й лопата спочивали на заднім сидінні поруч із чорним саквояжем Джиммі. Решту цього ранку й половину пообіддя він провів на лісовій галявині поблизу лопотіння Теґартового ручаю поза будинком Петрі, копаючи широку могилу чотири фути завглибшки. До неї він поклав тіла Джиммі та подружжя Петрі, так само загорнутих у протипилову накривку з дивана.

Він почав засипати могилу цих чистих о другій тридцять. Коли світло почало своє довге спливання з хмарного неба, він став кидати лопатою дедалі швидше й швидше. Не цілком від зусиль був той піт, що виступав на його шкірі.

Яму було засипано близько четвертої. Він як міг утрамбував дернини і поїхав назад до міста з обліпленими землею киркою й лопатою в багажнику машини Джиммі. Припаркувався він перед кафе «Екселент», залишивши ключі в замку запалювання.

Якусь хвильку він постояв, роззираючись довкола. Здавалося, відлюдні ділові будівлі з їхніми фальш-фасадами, похрускуючи, нахиляються над вулицею. Дощ, який почався близько полудня, падав тихо й повільно, немов у жа-

лобі. Той маленький парк, де він зустрів Сюзен Нортон, був пустим і сиротливим. Штори в міській управі були затулені. «Скоро буду» — з облудною жвавістю обіцяла табличка у вікні офісу Ларрі Кроккета «Страхування і нерухомість». І єдиними звуками був тихий дощ.

Він рушив у напрямку Залізничної вулиці, його підбори пусто клацали по тротуару. Підійшовши до пансіону Єви, він постояв якусь хвильку, роздивляючись навкруги востаннє.

Ніщо не рухалося.

Місто було мертвим. Раптом і враз він зрозумів це цілком і достоту, точно як цілком і достоту зрозумів, що Міранда мертва, коли побачив на дорозі її туфлю.

Він заплакав.

Він досі плакав, проїжджаючи повз білборд «Оленів»[1] з написом: «Зараз ви покидаєте Єрусалимове Лігво, приємне маленьке місто. Приїздіть знову!».

Він дістався швидкісної автомагістралі. Коли він з'їхав на неї пандусом, Дім Марстена затулили дерева. Він погнав машину на південь, до Марка, до власного життя.

---

[1] «Order of Elks» — засноване 1868 р. патріотично-благодійне братство з близько 2000 відділень у різних штатах; зокрема, «оленями» були шестеро президентів США, включно з Рузвельтом і Кеннеді.

ЕПІЛОГ

Між цих на десятину винищених селищ
На цьому голому перед південним вітром мисі
З грядою перед нами гір, які тебе ховають,
Хто поцінить нашу приреченість на забуття?
Хто прийме нашу жертву у цю пізню осінь?[1]

Джордж Сеферіс

Тепер вона безока.
Змії, яких вона колись тримала,
Поїдають її руки[2].

Джордж Сеферіс

1

З *альбому, який збирав Бен Міерз (усі вирізки з Портлендської газети «Прес Геральд»):*

19 листопада 1975 (с. 27):

ЄРУСАЛИМОВЕ ЛІГВО — Родина Чарлза В. Прітчета, який лише місяць тому купив ферму в місті Єрусалимове Лігво у Камберлендському окрузі, виїжджає звідти, оскільки, за словами Чарлза й Аманди Прітчет, які переїхали туди з Портленда, по ночах там коїться щось зловісне. Ця ферма, місцева визначна пам'ятка на Шкільному пагорбі, раніше належала Чарлзу Ґріффену. Батько Ґріффена був власником фірми «Сонячна молочарня», яку в 1962 році поглинула молочна корпорація «Тенета». Чарлза Ґріффена,

---

[1] Рядки з поеми Сеферіса «Мітосторія» (1935), де йдеться про повернення нащадків вигнанців до батьківщини своїх предків Еллади з намаганням відкрити й переосмислити її для себе.

[2] Ідеться про «Богиню змій» мінойської цивілізації (1700–1450 до н. е.), фігурки якої знайдено серед решток палацу міста Кноссос на острові Крит.

який продав цю ферму через Портлендського ріелтора за, як це назвав Прітчет, «смішну ціну», розшукати для коментаря не вдалося. Аманда Прітчет уперше розказала своєму чоловіку про «підозрілі звуки» на верхньому сіннику щойно після…

4 січня 1976 (с. 1):

ЄРУСАЛИМОВЕ ЛІГВО — Дивна автомобільна аварія сталася сьогодні вночі або рано вранці в невеличкому місті Єрусалимове Лігво в південному Мейні. Поліція, зі знайдених на місці пригоди слідів коліс, припускає, що машина, якийсь седан останньої моделі, їхала з надмірною швидкістю, зісковзнула з дороги і врізалась в одну з електроопор Енергокомпанії Центрального Мейну. Машина зазнала повного руйнування, але, хоча на передньому сидінні та приладовій панелі було знайдено кров, самих пасажирів досі не знайдено. Поліція повідомила, що машина зареєстрована на містера Ґордона Філліпса із Скарборо. За словами одного з сусідів, Філліпс із сім'єю поїхав відвідати своїх родичів у Ярмуті. Поліція припускає, що Філліпс, його дружина і двоє їхніх дітей відійшли звідти у приголомшенні і загубилися. Плани щодо пошуків було…

14 лютого 1976 (с. 4):

КАМБЕРЛЕНД — Заяву про зникнення Фіони Коґґінс, вдови, яка жила самотньо на Сміт-роуд у Західному Камберленді, було подано сьогодні вранці в офіс Окружного шерифа Камберленду її племінницею місіс Гертрудою Герсі. Місіс Герсі розповіла поліції, що її тітка майже не виходила з хати і має слабке здоров'я. Помшерифа ведуть розслідування, але стверджують, що на даний момент неможливо сказати, що…

27 лютого 1976 (с. 6):

ФЕЛМАТ — Джон Фаррінгтон, літній фермер і пожиттєвий мешканець Фелмата, був знайдений мертвим у своїй

стодолі сьогодні вранці його зятем Френком Вікері. Вікері сказав, що Фаррінгтон лежав у нижньому сіннику обличчям вниз із вилами біля руки. Окружний судмедексперт Девід Райс каже, що Фаррінгтон, очевидно, помер від якогось обширного крововиливу або, можливо, від внутрішньої кровотечі…

20 травня 1976 (с. 17):

ПОРТЛЕНД — Єгері Камберлендського округу отримали інструкцію від Служби охорони дикої природи штату Мейн розшукувати зграю диких собак, яка може шкодити в ареалі Єрусалимове Лігво — Камберленд — Фелмат. Протягом останнього місяця було знайдено кількох мертвих овець із розірваними горлами і черевами. У деяких випадках вівці були вительбушені. Заступник головного єгеря Аптон Пруїт сказав: «Як ви знаєте, ця ситуація в південному Мейні значно погіршилася…»

29 травня 1976 (с. 1):

ЄРУСАЛИМОВЕ ЛІГВО — Можливий злочин підозрюється в зникненні родини Деніела Голловея, який нещодавно вселився в будинок на дорозі Теґґартів Ручай у цьому невеличкому містечку Камберлендського округу. Поліцію насторожив дідусь Деніела Голловея, якого стривожила постійна відсутність відповідей на його телефонні дзвінки.

Голловеї зі своїми двома дітьми переїхали на дорогу Теґґартів Ручай у квітні і скаржилися як друзям, так і родичам на те, що чують «підозрілі звуки» після темряви.

Єрусалимове Лігво перебувало в центрі кількох дивних подій протягом кількох останніх місяців, і доволі велика кількість родин були…

4 червня 1976 (с. 2):

КАМБЕРЛЕНД — Місіс Елейн Тремонт, вдову, якій належить будиночок на Бек-Стейдж-роуд у західній частині

цього містечка в Камберлендському окрузі, було доставлено сьогодні вранці в приймальню Камберлендського шпиталю з інфарктом. Вона розповіла репортеру вашої газети, що, коли дивилася телевізор, почула якесь дряпання за вікном своєї спальні і, піднявши погляд, побачила там обличчя, яке вдивлялося в неї.

«Воно вишкірялося, — сказала місіс Тремонт. — Воно було жахливим. Я ніколи в житті так не лякалася. А відтоді, як було вбито ту родину всього за милю від мене, на дорозі Теґартів Ручай, я живу перелякана весь час».

Місіс Тремонт мала на увазі родину Деніела Голловея, яка зникла з їхнього обійстя в Єрусалимовому Лігві приблизно на початку минулого тижня. Поліція сказала, що зв'язок між цими подіями розслідується, але…

2

Високий чоловік і хлопчик прибули в Портленд у середині вересня і три тижні жили в місцевому мотелі. Вони звикли до спеки, але після Лос-Сапатоса обидва сприймали тутешню високу вологість як виснажливу. Обидва подовгу плавали в мотельному басейні, обидва подовгу дивилися в небо. Чоловік щодня купував Портлендську «Прес-Гералд», і тепер її номери були свіжими, не позначеними часом чи собачою сечею. Він читав прогнози погоди, і він слідкував за статтями, які стосувалися Єрусалимового Лігва. На дев'ятий день їхнього перебування у Портленді зник один чоловік у Фелматі. Його собаку було знайдено мертвим на подвір'ї. Поліція провадила розслідування.

Чоловік прокинувся рано 6 жовтня і стояв на надвір'ї мотелю. Більшість туристів уже поїхали назад до Нью-Йорка і Нью-Джерсі, і Флориди, до Онтаріо й Нової Шотландії, до Пенсильванії і Каліфорнії. Туристи залишили своє сміття, і свої долари, і місцевих насолоджуватися найкрасивішою порою року їхнього штату.

Цього ранку в повітрі віяло щось нове. Запах вихлопних газів з головної дороги був не таким сильним. Не було марева на обрії, і низький туман не обіймав молочно ноги білборда в полі по той бік дороги. Ранкове небо було дуже ясним, а повітря прохолодним. Бабине літо, схоже, цієї ночі пішло.

Вийшов хлопчик і став поруч із ним.

Чоловік сказав:

— Сьогодні.

3

Був майже полудень, коли вони прибули до повороту на Салимове Лігво, і це болісно нагадало Бену той день, коли він прибув сюди сповнений рішучості вигнати усіх демонів, які його переслідували, і впевнений у своєму успіху. Той день був теплішим за цей, не було такого сильного вітру з заходу, і бабине літо тільки-но починалось. Він згадав двох хлопчиків з вудками. Сьогодні небо було жорсткіше синім, холоднішим.

Радіо в машині оголосило, що індекс пожежної небезпеки сьогодні — п'ять, другий згори показник у цій шкалі. Істотних дощів не спостерігалося в південному Мейні від першого тижня вересня.

Діджей радіостанції WJAB[1] попередив водіїв, щоб ретельно гасили своє куриво, а потім поставив пісню про чоловіка, який через кохання думав стрибнути з водонапірної вежі[2].

Вони вирушили по шосе № 12, проминули білборд «Оленів» і вже їхали по Джойнтер-авеню. Бен відразу побачив, що мигавка темна. Нема потреби в попереджувальному світлофорі тепер.

---

[1] WJAB — заснована 1959 р. музично-новинна радіостанція, найпопулярніша у Портленді в час написання роману, яка від 1997 р. називається WJAE, оскільки її оригінальна назва перейшла до громадської радіостанції в Алабамі.

[2] «Alone Again, Naturally» («Знову самотній, природно») — балада ірландського співака Гілберта О'Селлівена, яка була великим світовим хітом 1972 р.

Потім вони опинилися в місті. Вони повільно їхали крізь Лігво, і Бен відчув, як його стискає старий страх, немов плащ, знайдений на горищі, вже затісний, але досі на ньому як влитий. Марк задерев'яніло сидів поряд з ним, тримаючи фіал святої води, який вони провезли всю дорогу з Лос-Сапатоса. Його їм вручив отець Ґракон як прощальний дарунок.

Разом зі страхом прийшли і спогади, майже краючи серце.

«Дрібнички і фармація» Спенсера поступилася місцем «ЛаВердьє», але й ця процвітала не краще[1]. Зачинені вікна брудні і голі. Вивіска автобусних ліній «Ґрейгавнд» щезла. У вікні кафе «Екселент» криво повисло оголошення «Продається», а всі високі дзиґлики перед шинквасом викорінено і кудись переправлено, до якоїсь більш успішної харчевні. Далі по вулиці вивіска над тим, що було колись автоматичною пральнею, досі повідомляла: «Барлоу і Стрейкер — Гарні Меблі»; але тепер золото літер поблякло, і дивилися вони на порожні хідники. Порожньою була велика вітрина, ворсисте килимове покриття брудним. Бен подумав про Майка Раєрсона і загадався, чи він і досі лежить у тому ящику в підсобці. Від цієї думки пересохло в горлі.

Бен загальмував на перехресті. Він побачив далі на пагорбі будинок Нортонів, оброслий високою, пожовклою травою спереду і ззаду, де стояв цегляний мангал Білла Нортона. Кілька вікон були розбиті. Далі вулицею він зупинився біля бордюру і поглянув у парк. Воєнний меморіал головував над джунглевими чагарями кущів і трави. Дитячий басейн був задушений літніми водоростями. Зелена фарба на лавах полущилася і облізала. Ланцюги гойдалок поіржавіли і гойдання на них, либонь, видавало б такі верескливі звуки, що зіпсували б усю радість. Дитяча гірка повалилася і лежала з розчепіреними, закоцюблими ногами, як мертва антилопа. А один куток пісочниці посідала, безвільною рукою гладячи траву, забута якоюсь

---

[1] «LaVerdiere's» (1922–1994) заснована у Вотервіллі, Мейн, свого часу найбільша локальна мережа аптек у Новій Англії.

дитиною лялька Лахмітяний Енді[1]. Здавалося, опуклі ґудзики очей Енді віддзеркалюють якісь чорні, бездушні жахи, яких він надивився протягом свого довгого сидіння в пісочниці. Мабуть, таки надивився.

Бен підвів погляд вгору і побачив Дім Марстена, з так само зачиненими віконницями, він дивився вниз, на місто, зі старечою зловтішністю. Безпечний зараз, але після темряви…

Дощі мусили б змити ті опрісноки, якими його був запечатав отець Каллаген. Дім знову, за бажання, міг стати їхнім храмом, темним маяком, що спозирає це відцуране й смертенне місто. Чи збираються вони там? — загадався Бен. Чи блукають, бліді, його поночілими коридорами і влаштовують ігрища, виворотні літургії Творцю свого Творця?

Він відвів погляд, похололий.

Марк роздивлявся на будинки. У більшості штори були затулені; в інших неприкриті вікна дивилися у порожні кімнати. «Ці гірші за ті, пристойно прикриті,— подумав Бен. — Здається, вони немов дивляться на нас, денних непроханих гостей, беззмістовними очима недоумків».

— Вони в тих будинках, — твердо проказав Марк. — Саме зараз у всіх тих будинках. За шторами. У ліжках, і в шафах, і в підвалах. Під підлогами. Ховаються.

— Заспокойся, — сказав Бен.

Місто залишилося позаду. Бен завернув на Брукс-роуд, і вони проїхали повз Дім Марстена — його віконниці так і були обвислими, його моріжок — безладна плутанка відьминої трави по коліна та золотушника.

Марк показав рукою, і Бен подивився. Там була стежка, протоптана у траві, протоптана до білого. Вона пролягла крізь моріжок від дороги до ґанку. А потім дім опинився позаду

---

[1] Raggedy Andy — письменник і художник Джонні Груелл (1880–1938) пошив для своєї дочки у 1915 р. ганчір'яну ляльку, яку назвав Лахмітяна Енн, про пригоди якої він у 1918 р. видав першу з серії численних дитячих книжок і одночасно розпочав комерційний випуск відповідної ляльки. У 1920 р. до Енн додався братик Лахмітяний Енді. Про Енн з Енді знято кілька мультфільмів, у 2007 р. їх занесено до «Національної зали славетних іграшок» США.

них, і Бен відчув, як йому попускає тиск у грудях. Вони подивились у лице найгіршому, і воно залишилось позаду.

Проїхавши далі по Бернс-роуд, неподалік від цвинтаря Злагідний Пагорб, Бен зупинив машину і вони вийшли. Вирушили разом у ліс. Підлісок під їхніми підошвами брутально, сухо хрускав. Чувся різкий запах джину від ягід ялівцю і звуки пізніх цикад. Вони вийшли на маленьку, горбкувату прогалину, яка дивилася вниз на просіку в лісі, де в прохолодній вітряності цього дня мерехтіла лінія електропередачі Енергокомпанії Центрального Мейну. Деякі з дерев уже почали красуватися кольорами.

— Старожили кажуть, отут те почалося, — промовив Бен. — Тоді, у 1951-му. Вітер дув із заходу. Гадають, мабуть, якийсь парубок недбало кинув сигарету. Одна маленька сигарета. Зайнялося, пішло через Мочарі, і ніхто не міг того зупинити.

Він дістав з кишені пачку «Пелл-Мелл» і задумливо подивився на емблему — *in hoc signo vinces* — а потім зірвав з неї целофан[1]. Закурив і струснув, погасивши, сірника. Сигарета смакувала на диво добре, хоча він не курив уже багато місяців.

— Вони мають свої місця, — сказав він. — Але можуть їх втратити. Чимало з них загинуть, тобто… будуть знищені. Так краще сказати. Але не всі. Ти розумієш?

— Так, — відповів Марк.

— Вони не дуже метикуваті. Хто втратить свої схованки, вдруге ховатиметься погано. Пара людей, просто зазираючи до очевидних місцин, можуть упоратися. Можливо, з цим може бути покінчено в Салимовому Лігві під той час, коли полетить перший сніг. Можливо, з цим ніколи не покінчити. Нема гарантії, так чи інак. Але без… чогось такого… щоб вигнати їх зі схованок, збити їх з пантелику, не буде взагалі жодного шансу.

---

[1] In hoc signo vinces — «З цим знаком переможеш», гасло, що нібито явилося у 312 р. н. е. в небі на хресті зі світла імператору Костянтину (272–337) перед вирішальною битвою, внаслідок якої він став володарем усієї Римської імперії.

— Так.

— Це буде потворно і небезпечно.

— Я це розумію.

— Але кажуть, вогонь очищує, — задумливо промовив Бен. — Очищення чогось варте, як ти вважаєш?

— Так, — сказав Марк знову.

Бен підвівся:

— Нам треба повертатись назад.

Він щиглем послав тліючу сигарету в купину посохлого чагарнику і крихкого листя. Біла стрічечка диму тоненько здійнялася на зеленому тлі ялівцю за два-три фути від них, а потім вітер почав рвати її на клоччя. За двадцять футів далі, по вітру, лежала масивна, неоковирна купа вітролому.

Вони дивилися на цей димок, застиглі, приворожені.

Він густішав. З'явивсь язичок полум'я. Потроху пострілювання почало лунати з купини мертвого чагарнику, це займалися гілочки.

— Цієї ночі вони не ганятимуть овець, не відвідуватимуть ферм, — тихо проказав Бен. — Цієї ночі вони розбігатимуться. А завтра…

— Ми з вами, — сказав Марк і стиснув кулак.

Його обличчя вже не було блідим; там грав яскравий рум'янець. Його очі палали.

Вони повернулися на дорогу і поїхали геть.

На маленькій прогалині, яка дивилася на лінію електропередачі, у чагарнику дужчав вогонь, підбурюваний осіннім вітром, що дув із заходу.

Жовтень 1972
Червень 1975

Зміст

Пролог 9

Частина перша
Дім Марстена 21

Розділ перший. Бен (I) 23

Розділ другий. Сюзен (I) 29

Розділ третій. Лігво (I) 64

Розділ четвертий. Денні Ґлік та інші 116

Розділ п'ятий. Бен (II) 157

Розділ шостий. Лігво (II) 182

Розділ сьомий. Метт 219

Частина друга
Імператор Морозива 239

Розділ восьмий. Бен (III) 241

Розділ дев'ятий. Сюзен (II) 265

Розділ десятий. Лігво (III) 291

Розділ одинадцятий. Бен (IV) 337

Розділ дванадцятий. Марк 380

Розділ тринадцятий. Отець Каллаген 405

Частина третя
Знелюднене місто 421

Розділ чотирнадцятий. Лігво (IV) 423

Розділ п'ятнадцятий. Бен і Марк 558

Епілог 564

Літературно-художнє видання

КІНГ Стівен
Салимове Лігво
Роман

Головний редактор *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *Ю. Ю. Красюк*
Художній редактор *В. О. Трубчанінов*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректори *І. М. Давидко, В. С. Яковлєв*

Підписано до друку 03.11.2020.
Формат 84x108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «Minion». Ум. друк. арк. 30,24.
Наклад 5500 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61001, м. Харків, вул. Б. Хмельницького, буд. 24
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у АТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”»
61052, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

Купуйте книжки за цінами видавництва

Адреси книжкових магазинів

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88
- на сайті Клубу: **www.bookclub.ua**
- у мережі фірмових магазинів див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Для гуртових клієнтів

Харків
тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@ksd.ua

Кінг С.

К41 Салимове Лігво : роман / Стівен Кінг ; пер. з англ. та комент. О. Красюка. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. — 576 с.

ISBN 978-617-12-8564-4 (PDF)

Містечко, у якому виріс Бен Мієрз, завжди було звичайним. Нічого особливого, нікого особливого, хіба що назва трохи дивна: Єрусалимове, або, як вимовляють місцеві люди, Салимове Лігво. І ось Бен, тепер уже відомий письменник, повернувся сюди, бо хотів закрити гештальт минулого — свій дитячий страх. Те, що він малим побачив у старому зруйнованому будинку, який називали Домом Марстена, ледь не довело його до божевілля. Та Салимове Лігво не квапиться стирати старі спогади Бена. Навпаки: над Домом Марстена скупчуються моторошні хмари. У містечку один за одним зникають люди. А найстрашніше розпочнеться тоді, коли зниклі знову повертатимуться…

УДК 821.111(73)

СТІВЕН КІНГ

МІСТЕР МЕРСЕДЕС
ЩО ВПАЛО, ТЕ ПРОПАЛО
КІНЕЦЬ ЗМІНИ
11/22/63
СЯЙВО
ДОКТОР СОН
ІСТОРІЯ ЛІЗЗІ
ПІД КУПОЛОМ
МІЗЕРІ
ЯРМАРОК НІЧНИХ ЖАХІТЬ
ВОНО
ВІДРОДЖЕННЯ
ЛОВЕЦЬ СНІВ
КУДЖО
ТЕМНА ВЕЖА (ЦИКЛ)
ЧОТИРИ СЕЗОНИ
КРАЇНА РОЗВАГ
ЧОТИРИ ПІСЛЯ ПІВНОЧІ
КРІСТІНА
ПРОТИСТОЯННЯ
СЕРЦЯ В АТЛАНТИДІ
ПУЛЬТ ҐВЕНДІ
ЗЕЛЕНА МИЛЯ
КЕРРІ
СПЛЯЧІ КРАСУНІ
АУТСАЙДЕР
ПІДНЕСЕННЯ
КОЛИ ВПАДЕ ТЕМРЯВА
ІНСТИТУТ
ПОВНА ТЕМРЯВА. БЕЗ ЗІРОК